ANUL 128 Sibiu, 15 decembrie 1980 și 1 ianuarie 1981 Nr. 47—48/1980 și 1—2/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Întruparea Domnului - taina credinței noastre

Era cunoscută de mult timp făgăduința lui Dumnezeu de a trimite în lume pe Mîntuitorul; dar, proorocii vechi nu izbutiseră să-I făurească chipul în întregime și să dea pe față rostul deplin al venirii sau arătării Lui pe pămînt. Abia în ziua bunăvestirii îngerul Domnului a spus Prea Curatei Fecioare Maria că fiul ei „va fi mare și se va chema Fiul Celui Preaînalt ... Fiul lui Dumnezeu" (Luca 1, 32, 35). Maica Domnului însă „ținea toate aceste cuvinte, cumpănindu-le în inima ei" (Luca 2, 19).

Venind în lume, Domnul nostru Iisus Hristos a luat un trup ca și trupul nostru, un trup „asemănător cu trupul păcatului" (Rom. 8, 3); dar El s-a adeverit în toate fără de păcat.

Iisus a văzut lumina zilei într-o peșteră, adăpost al făpturilor necuvîntătoare; dar, la nașterea Lui un înger a vestit păstorilor că pruncul era „Mîntuitorul, Hristos-Domnul" (Luca 2, 11), iar îngerii din ceruri I-au cîntat cîntare cerească, imnul păcii.

Mai tîrziu, magii, luîndu-se după mersul unei stele, căutau pe împăratul Iudeilor de curînd născut. Dar, venind la Betleem, ei au găsit pe Iisus și s-au închinat Lui ca unui Dumnezeu.

Apoi, Iisus, împreună cu Mama Lui și cu Iosif, s-au dus în Galileia, la Nazaret, orașul lor. Acolo, copilul „creștea și se întărea cu duhul, umplîndu-se de înțelepciune și harul lui Dumnezeu era peste El" (Luca 2, 40).

Printre oameni Mîntuitorul a trăit în patria Sa ca și ceilalți oameni din vremea aceea. S-a supus fără șovăire rînduielilor religioase și cetățenești, făcîndu-se pildă tuturor care-L urmau. A simțit și El răcoarea nopții și arșița soarelui, a avut foame și sete, s-a bucurat și a plîns, a mîngîiat copiii și a biciuit pe zarafi în templu. Legile firii nu l-a înfrînt însă pentru trebuințele Sale. Dar, pentru oamenii în suferință, în înfățișarea Lui omenească s-a manifestat puterea Sa dumnezeiască. La un cuvînt al Său se potolea o furtună, la o atingere de mînă El vindeca orice boală, la o strigare a Sa înviau morții. Sfîntul Apostol Petru zice că Iisus din Nazaret „umbla din loc în loc, făcînd binele și tămăduind" pe toți cei căzuți în suferință (F. Ap. 10, 38). De aceea, unii din cei care veneau la El îl numeau Bunul Învățător.

La faptele minunate pe care le-a săvîrșit Mîntuitorul se adaugă și propovăduirea evangheliei Sale. El învăța ca unul „care are putere", iar învățătura pe care o binevestea El mulțimilor era cu totul „nouă". De aceea se auzeau glasuri care ziceau că „niciodată n-a vorbit un om cum vorbește omul acesta" (Ioan 7, 46).

Credincioșii dobîndiseră în adevăr convingerea că „Dumnezeu era cu El", că Sfîntul Duh îl purta într-o parte sau alta, că „îngerii îi slujeau" sau că o putere deosebită avea în trupul Său. De aceea ei îl țineau în mare cinste.

Spre deosebire de alți învățători ai Legii Vechi, El era socotit Învățătorul; *spre deosebire de alți profeți El era* Profetul *sau* Profetul cel Mare. *Samarinenii îl priveau ca pe* Hristos, Mîntuitorul, *apostolii ziceau că este* Domnul, Sfîntul *sau* Fiul lui Dumnezeu. *Dar, adevărul întreg despre ființa lui Iisus nimeni dintre oameni nu l-a cunoscut pînă la învierea Lui din morți.*

Cu adevărat mare este taina credinței noastre: Fiul lui Dumnezeu S-a arătat în trup și a viețuit

† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

(Continuare în pag. a 2-a)

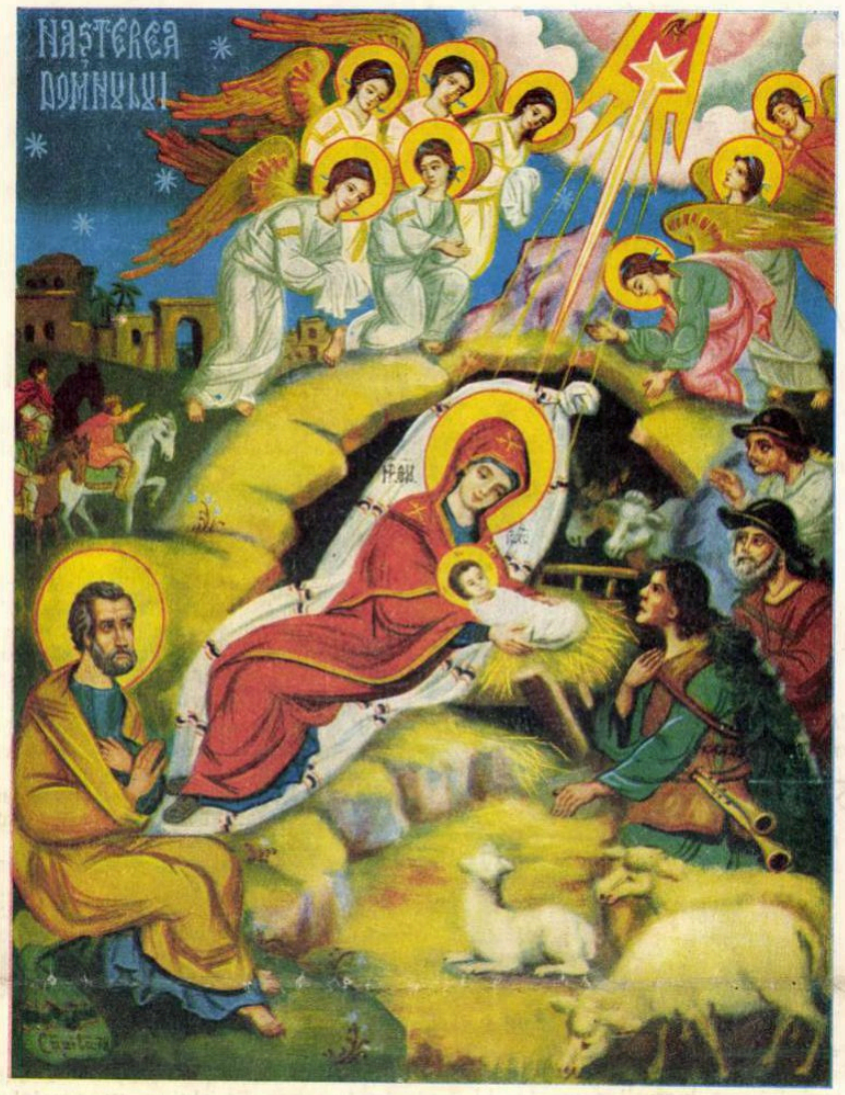

Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeule, răsărit-a lumii lumina cunoștinței

Darurile magilor și darurile noastre

Istorisind împrejurările în care s-a născut Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Sfîntul Evanghelist Matei spune că deși venirea Sa pe lume s-a petrecut în condiții din cele mai sărăcăcioase, ieslea unui simplu staul fiindu-i cel dintîi leagăn, totuși faptele neobișnuite aveau să arate că în Betleemul Iudeii a văzut lumina zilei Cineva cu totul deosebit de semenii Săi. Printre aceste fapte se numără și venirea la staulul în care și-a găsit adăpost Născătoarea de Dumnezeu a trei magi de la Răsărit. Presimțind ei ceea ce urma să se întîmple, au plecat din îndepărtate țări spre a se închina Noului Născut și a-I aduce, în semn de cinstire, prețioase daruri: aur, tămîie și smirnă (Matei 2, 11). Îngenunchind în fața Pruncului Iisus și deschizîndu-și înaintea Sa vistieriile, arătau prin aceasta că rodul Maicii Preacurate este mai mare decît ei, că este Domn și Stăpîn.

Multe sînt înțelesurile care se desprind de aici. Lucrul care se pare însă a fi mai de folos și a-l arăta acum este acela că, într-un fel magii reprezintă pe toți credincioșii care și ei trebuie să se apropie de ieslea lui Hristos aducînd daruri scumpe. În ce vor consta darurile ce se cade a fi aduse la picioarele Domnului, bine-știind că cele ale magilor constituiau tot ce aveau ei mai de preț?

Mîntuitorul abia venit în lume n-avea nevoie nici de aur, nici de tămîie, nici de smirnă. Aceasta înseamnă că prin darurile aduse de magi trebuie să înțelegem altceva decît materiile arătate prin numele lor. Tîlcuitorii Evangheliilor ne spun că ele I s-au adus spre a-I fi cinstită dem-

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

(Continuare în pag. a 3-a)

Cei ce slujeau stelelor, de la stea au învățat să te cunoască pe Tine, Soarele dreptății

LA PRAZNICUL PĂCII:

Cinstire și laudă Maicii lui Dumnezeu

Răspunsul cu adevărat dumnezeiesc, dat de Sfînta Fecioară Maria, în numele întregii făpturi, îngerului care i-a binevestit alegerea ei cerească de a-L naște pe Mesia a deschis ușile mîntuirii noastre spre a intra în Sfînta Sfintelor lui Dumnezeu. Ea s-a învrednicit astfel să fie chivotul „plinirii vremii", după lunga stare de veghe sfîntă, din generație în generație a unui sobor de aleși ai lui Dumnezeu, așa cum învață marele Apostol Pavel: „Iar cînd a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie" (Galat. 4, 4). Consfințirea Sfintei Fecioare Templului, vieții de rugăciune, de neprihănire desăvîrșită, de virtute și de dragoste față de Dumnezeu a atras cuvîntul de încredințare al Arhanghelului Gavriil: „Nu te teme, Marie, că ai aflat har la Dumnezeu" (Luca 1, 30). De aceea, unul din marii teologi ai Ortodoxiei, Nicolae Cabasila, scrie: „Întruparea a fost nu numai opera Tatălui, a puterii Sale și a Duhului Sfînt, ci a fost, de asemenea, opera voinței și a credinței Fecioarei."

Vrednică de laudă se arată, drept aceea, Maica Domnului pentru toată creștinătatea. Dacă îngerii i s-au închinat ei, fiind slăvită de ei împreună cu Fiul ei, dacă a aflat har la Dumnezeu și mai ales dacă este Maica Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, cum am putea să nu îi aducem cea mai înaltă cinstire? Pe ea Elisabeta inspirată de Duhul Sfînt a salutat-o cu glas mare și a zis: „Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău" (Luca 1, 42).

Pildă ni se arată deci întru cinstirea Sfintei Fecioare Maria, Elisabeta, mama Sfîntului Ioan Botezătorul, cea care păzea cu strășnicie Legea și cunoștea Scriptura. Cînd află de venirea Sfintei Fecioare și primește salutarea ei, „Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfînt și cu glas mare a strigat și a zis: „Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnulu meu?" (Luca 1, 41—43). De bună seamă, că atît binecuvîntarea rodului pîntecelui cît și această deosebită urare de a o numi Maica Domnului se îndreaptă asupra Fiului, Care se va chema Iisus, și asupra „Maicii care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul" (Luca 1, 45).

Cinstirea Fiului se răsfrînge și asupra Maicii, care bucurîndu-se cu duhul înalță lui Dumnezeu cunoscuta cîntare: „Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfînt este numele Lui. Și mila Lui în neam și în neam, spre cei ce se tem de El" (Luca 1, 49—50). Ca cea care s-a învrednicit a fi „Maica Dumnezeului nostru", cum zilnic cîntăm în biserică, Sfînta Fecioară Maria „este fericită de toate neamurile" (Luca 1, 48). Imnul de preamărire a lui Dumnezeu „mărește, suflete al meu pe Domnul" (Luca 1, 46), intonat de însăși Preasfînta Născătoare de Dumnezeu, împreună cu scrierile și cîntările proorocilor au rămas izvoare nesecate ale imnelor și rugăciunilor închinate ei, păstrate în Tradiția Sfintei noastre Biserici și cîntate de credincioși la toate slujbele bisericești.

Începînd cu psalmul referitor la locul și rolul Maicii Domnului în Biserica noastră: „Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită și preaînfrumusețată" (Psalmul 44, 11), invocat de preotul liturghisitor la Proscomidie, continuînd cu întreaga imnologie ortodoxă bogată în referințe la mijlocirea stăruitoare de mamă pe lîngă Fiul ei, cu ecteniile și cu încheierea acestora, prezența Maicii Domnului se află pretutindeni în cultul și evlavia creștinilor dreptmăritori. Din această curată simțire creștină a izvorît și hotărîrea Sfinților Părinți de la cel de-al treilea Sinod ecumenic din Efes, de la anul 431, pentru preamărirea Sfintei Fecioare Maria, ca Maică a Mîntuitorului nostru.

„Comoară de mîntuire, turn de tărie și ușă de pocăință" o înfățișează pe Maica Domnului una din rugăciunile Bisericii. Iar sfinții imnografi dornici să o slăvească după cuviință se întreabă: „Cum te vom lăuda Maica lui Dumnezeu și cu ce buze te vom săruta sau cu ce ochi vom căuta la icoana ta cea zugrăvită?"

† TEOCTIST
Mitropolit al Moldovei și Sucevei

(Continuare în pag. a 3-a)

34318.

Întruparea Domnului - taina credinței noastre

(Continuare din pag. 1)

pe pămînt ca Dumnezeu-Omul, a învățat ca Dumnezeu-Atotputernic și S-a înălțat întru mărire ca Dumnezeu-Domnul.

*

Proorocii vechi, ațintindu-și privirile spre viitor, către Mîntuitorul, deseori îi dădeau numele de Domnul Păcii, *iar vremea care avea să înceapă, odată cu venirea Lui în lume, era așteptată și dorită ca o epocă de domnie a păcii desăvîrșite. Isaia nădăjduia că popoarele vor face atunci* „săbiile lor fiare de plug și lăncile lor secere" *(2, 4), iar Iezechiil vedea cu ochii săi sufletești* „pe locuitorii cetăților ... care vor arde armele, ... arcurile, săgețile, lăncile și sulițele *(39, 9).*

Un psalm zice că, la venirea Domnului Păcii: „mila și adevărul se vor întîmpina, dreptatea și pacea se vor săruta" *(81, 3), iar, în altul este scris că* „va înflori dreptatea în zilele Lui și va fi belșug de pace cît va sta luna pe cer" *(71, 7).*

Cuvintele proorocilor n-au rămas deșarte. Mîntuitorul a adus „pe pămînt pace și întru oameni bunăvoire", *așa cum cîntă îngerii, astăzi. În adevăr, dacă Mîntuitorul a venit pentru ca, prin El, să se unească între ele toate, fie cele de pe pămînt, fie cele din ceruri, și laolaltă toate să se împace cu Dumnezeu, cum zice Sfîntul Apostol Pavel (Col. 1, 20), atunci, fără îndoială, pacea ocupă un loc central în lucrarea Domnului nostru Iisus Hristos pentru mîntuirea lumii.*

Desigur, cea dintîi datorie a Bisericii este de a propovădui Evanghelia lui Hristos. Ori, această evanghelie este numită de Apostolul Pavel Evanghelia Păcii *(Efes. 6, 15). Astfel, dacă Biserica n-ar propovădui și nu s-ar strădui pentru realizarea păcii, ea nu și-ar îndeplini misiunea ei sfîntă în lume. Înfăptuirea păcii și unirii oamenilor între ei, precum și înfăptuirea păcii și unirii oamenilor cu Dumnezeu, acesta este, sub un anumit aspect, rostul Bisericii pe pămînt. De aceea, odată cu vestirea păcii și unirii noastre cu Dumnezeu, Biserica noastră propovăduiește fără încetare și binefacerile păcii între oameni și popoare și se străduiește să-și aducă întreaga ei contribuție la întărirea păcii în lume, sprijinind orice acțiune inițiată în favoarea ei.*

Legănîndu-ne cugetele cu aceste gînduri, preamărim și lăudăm cu îngerii și păstorii pe Dumnezeu și cu magii de la răsărit ne închinăm Pruncului Iisus. Iar, în loc de daruri pămîntești, în fața Lui punem tot ceea ce avem mai sfînt în noi: credința noastră dreaptă, nădejdea noastră stăruitoare și dragostea noastră fierbinte. În acest fel, la nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, îngemănăm bucuria noastră cu bucuria îngerilor făcînd să fie o singură bucurie în cer și pe pămînt: bucuria păcii și a bunevoirii între oameni.

„Și Cuvîntul s-a făcut trup..." (Ioan 1. 14)

Acest titlu al rîndurilor de mai jos face parte din așa numitul „prolog" al evangheliei a patra scrisă de Sfîntul Apostol Ioan. Prologul este alcătuit din primele 18 versete ale capitolului întîi al evangheliei. El este socotit de unii învățați creștini drept cea mai prețioasă pagină care s-a scris de cînd e lumea.

În prolog sfîntul apostol Ioan scoate în relief că Fiul lui Dumnezeu, numit aici „Cuvîntul", s-a născut din Tatăl mai înainte de toți vecii, mai înainte de toate secolele, cu alte cuvinte s-a născut din veșnicie. „La început era Cuvîntul" (pe grecește: Logos). La originea lumii, în prima clipă a zidirii lumii, Cuvîntul exista deja. El avea ființă de mai înainte. El este deci anterior timpului și tuturor lucrurilor create. El niciodată n-a avut început. El este veșnic.

Numirea aceasta dată lui Hristos, o găsim numai în scrierile sfîntului apostol Ioan. Numire, de o mare frumusețe și de o mare adîncime, Sf. Ioan a învățat să o cunoască dintr-o descoperire specială a Sfîntului Duh, *„Cuvîntul era la Dumnezeu"*. Se poate spune și așa „Cuvîntul era cu Dumnezeu". Era în legătură personală, în comunicări vii și active cu Tatăl, numit aici Dumnezeu. De aici urmează și aceea că Fiul are trăire proprie și este o persoană aparte. Cuvîntul are personalitate distinctă. *„Cuvîntul era Dumnezeu."* Cuvîntul este Dumnezeu, are fire dumnezeiască, are esență divină. *„Acesta era întru început la Dumnezeu"* (2). Acest al doilea verset recapitulează și întărește mai mult descoperirea de mai înainte despre veșnicia Cuvîntului, care a fost dintotdeauna și care a făcut începutul timpului și începutul lumii. *„Toate prin El s-au făcut, și fără El nimic nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut"* (vers. 3).

Cuvîntul a zidit din nimic tot ce s-a făcut, prin puterea lui proprie și suverană. El nu este un locțiitor care se mișcă în numele și cu autoritatea unui stăpîn. Ci însuși Cuvîntul lui Dumnezeu știe, vrea, zice și face totul într-o strînsă împreună-lucrare cu Tatăl din care a ieșit și vine.

„Întru El era viață și viața era lumina oamenilor" (v. 4). Atunci cînd nimic nu trăia în afara lui Dumnezeu viața era în Cuvîntul, în deplinătatea ei. Prin aceasta înțelegem: Cuvîntul este un izvor universal al oricărei vieți — viață fizică, intelectuală, morală.

„... Viața era lumina oamenilor." Ajungem acum la relațiile Logosului cu omenirea. Pentru celelalte ființe, Cuvîntul era numai viață. Pentru omul înzestrat cu rațiune și cu conștiință, viața era în același timp *lumină* sau facultate de pricepere. În ordinea suprafirească la care trebuie să ne gîndim în primul rînd, viața noastră începe cu lumina credinței și se încheie cu lumina măririi. Sfinții Părinți răsăriteni numesc harul o iluminare. Pe aceasta o cîntăm pe urmele psalmistului: „Că la Tine este izvorul vieții și întru lumina Ta vom vedea lumină" (Ps. 35. 9). Lumina a venit pe seama tuturor oamenilor fără deosebire de rasă, de neam, de vîrstă sau de sex.

„Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o" (v. 5). Lumina Cuvîntului, adică lucrările Lui printre oamenii din veacurile și mileniile dinainte de întruparea Sa, au combătut necurmat păcatul și răutatea.

Creștinismul nu s-a arătat omenirii decît după multe veacuri de pregătire în lumea întreagă, printre evrei și printre păgîni. În mijlocul poporului ales Cuvîntul, înainte de întruparea Sa, lucrează prin arătări trecătoare, prin figuri simbolice de oameni și lucruri, dar mai cu seamă prin profețiile propriu-zise.

Această mărturisire și bunăvestire a proorocilor își ajunge culmea în propovăduirea lui Ioan Botezătorul. „Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan" (6). Era fiul lui Zaharia și al Elisabetei.

— *„Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toți să creadă prin el"* (v. 7). Ioan Înainte-mergătorul lui Iisus a primit de la Dumnezeu misiunea să-i facă atenți pe oameni că a sosit printre ei Mîntuitorul lumii.

— *„Nu era el Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină"* (v. 8). Adeseori Ioan era socotit a fi el Messia. Drept și sfînt cum era, Ioan a vestit sus și tare că nu era el Cel așteptat.

— *„Cuvîntul era lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume"* (v. 9).

Lumina cea adevărată, adică înțelepciunea, cunoștința și harul adus în lume de Cuvîntul, depășește, întrece în măsură nebănuit de mare orice lumină de pe pămînt, orice lumină materială sau intelectuală, orice lumină creată.

— *„În lume era și lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut"* (v. 10). Cuvînt era în lumea omenească după întrupare, multă vreme după zidirea universului. Dar lumea oamenilor nu l-a recunoscut.

— *„Întru ale Sale a venit dar ai Săi nu l-au primit"* (v. 11). Logosul a venit în moștenirea Sa, s-a ivit în sînul lui Israel care istoricește reprezenta omenirea întreagă, socotită drept bunul (proprietatea) Ziditorului.

† TEOFIL
Arhiepiscopul ortodox al Clujului

(Continuare în pag. a 3-a)

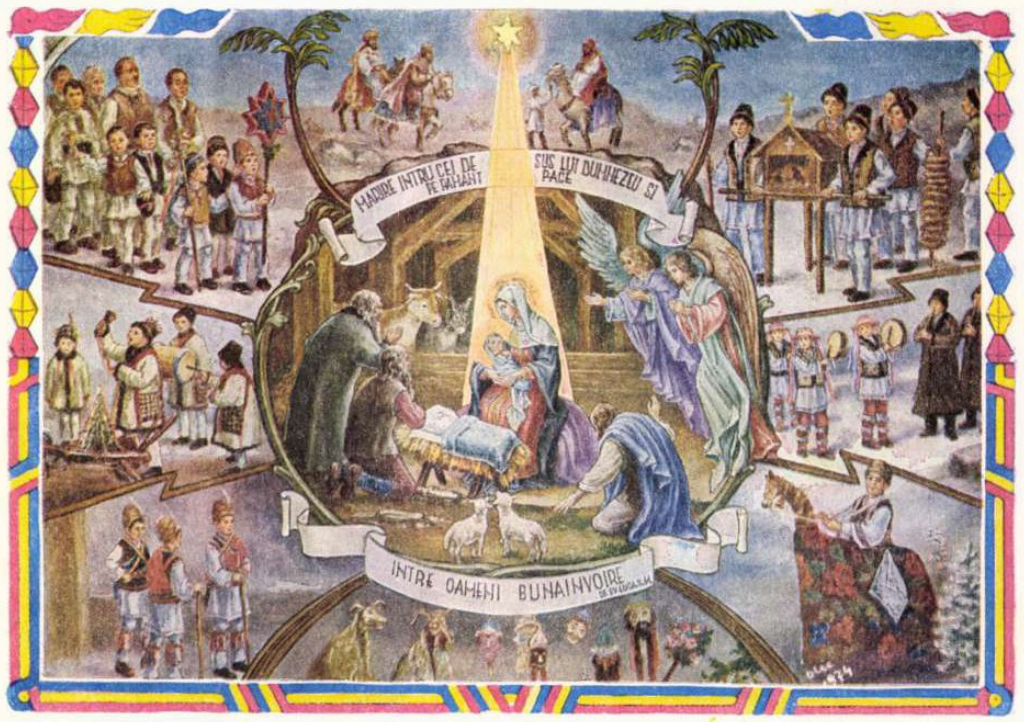

„Pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!"

Întreaga creștinătate, lumea întreagă este chemată la pace și înfrățire în duh și prin faptă, dînd ascultare binevestirii cerești „de bucurie mare" (*Luca* 2, 10), prin îngereasca glăsuire din Sfînta noapte a Nașterii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Domnul păcii, al iubirii și al dreptății.

Învățătura noastră creștină arată că pacea înseamnă viețuirea după preceptele iubirii și dreptății; iubirea, dreptatea și pacea asigură gradul cel mai înalt de rînduială și armonie în viața omului, în năzuința sa către desăvîrșire.

Înainte de întruparea Domnului Hristos, făgăduința venirii Sale pe pămînt, vestită de prooroci, era indestructibil legată de ideea de pace; pacea mesianică este mereu invocată de profeții Vechiului Testament. Proorocul Isaia arăta că împărăția păcii va lumina orizontul omenirii, prevestind venirea Mîntuitorului, iar Miheia, îl numește pe Acesta „pacea noastră" (*Miheia* 5, 4).

În toată vremea petrecerii Sale pe pămînt, Domnul nostru Iisus Hristos a propovăduit lumii poruncile morale creștine fundamentale: iubirea, dreptatea și pacea. Pe făcătorii de pace îi numește „fiii lui Dumnezeu".

Prin dumnezeiescul mesaj ce a îndeplinit în întreaga Sa slujire pe pămînt, ne-a lăsat moștenirea, porunca și legea păcii, ca zid al Bisericii Sale (Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia VIII la Coloseni*).

Sfinții Părinți ai Bisericii au fost preocupați de a adînci învățătura creștină despre pace, care se aplică la toate domeniile vieții umane. Pacea socială, sub diferitele ei aspecte — arată Sfinții Părinți Capadocieni —, este în directă legătură cu pacea individuală și lăuntrică. Ura și invidia, lăcomia și nesocotința dreptului celuilalt, al semenilor, dorința de stăpînire, sînt rădăcinile dezordinii și scindării, ale conflictelor în raporturile dintre oameni; acestea constituie și izvorul celei mai reprobabile manifestări de adversitate care este războiul. În cuvîntări, în scrisori, în omilii și în diferite alte scrieri ale Sfinților Părinți: Vasilie cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nissa și ale altor gînditori creștini este oglindită preocuparea de a se păstra armonia, buna înțelegere și pacea, arătînd urmările grele pe care le au pentru omenire rivalitatea, discordia, războaiele. „Am vrut întotdeauna să fiu mijlocitor al păcii", arăta Sfîntul Vasilie cel Mare *(Scrisoarea 251)*. „E mai bine să ne facem mijlocitori de unire și iubire decît de despărțire și dezbinare a vieții" — îndemna Sfîntul Grigorie de Nazianz *(Scrisoarea 145)*. Comentînd Fericirea a șaptea, Sfîntul Grigorie de Nissa arăta că războiul este iadul urii; ura produce și menține războiul, care ucide viața; „războiul este tatăl dezastrului și al morții" *(Cuvîntul VII la Fericiri)*.

Fericitul Augustin considera războiul drept o mare calamitate pentru omenire; el este un rezultat al acțiunii voite, violente, în scopuri distrugătoare nu numai de bunuri, dar mai ales de vieți omenești; războiul este o stare antiumană și o manifestare anormală. În schimb, pacea este expresia supremului bine, este „bunul cel mai de preț al omenirii din toate timpurile — spune Fericitul Augustin; este temelia vieții omului. Între lucrurile pămîntești nu poate să se dorească, nici să se descopere ceva mai bun ca pacea" (*De civitate Dei*, 19, 11). Concepția Fericitului Augustin cu privire la problema războiului și a păcii este de mare actualitate. Modalitatea propusă de el pentru înlăturarea spectrului războaielor din viața societății este calea tratativelor: *„Este o mare glorie să ucizi războiul prin cuvînt* — spune el — *decît oamenii prin sabie și să cîștigi sau să obții pacea prin pace și nu prin război"* *(Epistola 229)*.

Dreptul la viață, dreptul la pace al fiecărui om și al întregii omeniri trebuie să determine pe fiecare om, pe fiecare popor, să cugete asupra răspunderilor comune pentru asigurarea vieții, pentru găsirea modalităților de prevenire a marilor dezastre pentru existența lumii care sînt războaiele.

Pacea mondială este astăzi o necesitate vitală de primă însemnătate pentru toate popoarele, un imperativ fundamental al lumii contemporane. În virtutea dreptului fundamental la viață și libertate al omului și al fiecărui popor, pentru apărarea acestui drept și asigurarea unor raporturi internaționale de înțelegere, conviețuire pașnică și cooperare, își desfășoară activitatea Organizația Națiunilor Unite, coordonînd măsurile adrecvate și promovînd inițiativele menite să adîncească încrederea reciprocă, să prevină conflictele interstatale, să determine rezolvarea celor existente pe cale diplomatică, prin tratative. Între celelalte organisme specializate ale acestui for mondial și alături de ele, în virtutea principiilor proclamate de Carta O. N. U., UNESCO urmărește scopul major de a contribui la realizarea înțelegerii și colaborării multilaterale între națiuni, pornind de la însemnătatea pe care o are educația, știința, cultura — conștiința, mentalitatea, morala — în soluționarea problemelor cardinale ale păcii și securității internaționale, prin excluderea războaielor din viața omenirii, pentru apărarea vieții, realizarea păcii universale, pentru continua dezvoltare și afirmare a personalității omului. Înfăptuirea păcii mondiale înseamnă statornicirea dreptului fiecărui popor, fiecărui om, la o viață liberă și demnă, așadar asigurarea respectului universal al dreptății, al legii, al libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie, libertăți pe care Carta Națiunilor Unite le consfințește ca un bun al tuturor popoarelor, al întregii omeniri.

Trecînd prin împrejurări istorice dintre cele mai grele de-a lungul veacurilor, constrîns adesea să se confrunte cu adversari puternici care îi încălcau pămîntul străbun, poporul nostru și-a dovedit totdeauna dorința de a trăi în pace și bună înțelegere cu vecinii săi și cu alte popoare, năzuind mereu spre dobîndirea libertății și independenței depline, spre a avea răgazul de a-și zidi necontenit, temeinic, țara, cu vrednicie și cu dreptate. Dar oricînd a trebuit să-și apere hotarele și drepturile legitime istorice a fost gata de luptă, înfruntînd cu hotărîre primejdiile care îi amenințau vatra strămoșească, ființa etnică și sfînta lege strămoșească. Vocația pașnică a poporului nostru, această nobilă caracteristică a structurii sale psihice, a concepției de viață și a eticii sale, nedezmințită de istorie, se exprimă în prezent în chipul cel mai grăitor printr-o atitudine dinamică de apărare a păcii, prin numeroase inițiative și propuneri de măsuri menite să contribuie la înfăptuirea aspirațiilor de înțelegere, încredere și respect mutual.

Solidară cu poporul, așa cum s-a dovedit în chip neabătut vreme de aproape două milenii, slujind năzuințele lui drepte și nobile, Biserica noastră ortodoxă, alături de celelalte culte religioase din țara noastră, sprijină cu toată convingerea eforturile țării pentru înfăptuirea idealului de pace statornică și dreaptă, de coexistență pașnică între toate popoarele lumii, de viață liberă și demnă pentru toți oamenii, fără nici o discriminare. Temeiul teologic al acestei atitudini este învățătura ei de credință lăsată de Mîntuitorul — Domnul păcii.

† NESTOR, Mitropolitul Olteniei

Cinstire şi laudă Maicii lui Dumnezeu

(Continuare din pag. 1)

Frumuseţea de cuget şi de gîndire închinate preamăririi Maicii Domnului de-a lungul secolelor în toată revărsarea evlaviei creştine este de nedescris. Slăvita icoană a Mîntuitorului în braţele Maicii sfinte oglindeşte, ca într-un strop de rouă, strălucirea soarelui, toată măreţia fără de asemănare, tot ceea ce Biserica, „stîlpul şi temelia adevărului" (I Timotei 3, 15), ne-a învăţat despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu şi preacinstirea Maicii Sale, pururea Fecioara Maria, „cea mai desfătată decît cerurile", cum o invocă o rugăciune. Dreapta credinţă a văzut în ea mijlocitoarea cea netrecută cu vederea de Fiul ei; a văzut ocrotitoarea de mamă a tuturor celor ce se îndreaptă cu credinţă spre milostivirea ei.

Şi cine pe pămînt poate să se lipsească de mamă? Ea este mama tuturor celor vii, ca maică a vieţii. Este încredinţarea şi numirea sfîntă rostită de Mîntuitorul răstignit în ultimile clipe ale vieţii Sale pămînteşti către Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan: „Iată mama ta!" (Ioan 19, 27). De aceea, noi o preamărim. De aceea slăvim pomenirea ei, apelăm la mijlocirile şi rugăciunile ei. Şi aceasta o facem nu numai în aceste zile slăvite, ci în toate zilele vieţii noastre. Şi nu numai prin cîntări şi imne înălţătoare, ci şi prin graiul faptelor bune. Din icoana Naşterii Mîntuitorului, zugrăvită pe pereţii istoricelor mănăstiri din Ţara de sus a Moldovei, Voroneţ sau Sucevita, Humor sau Moldovita, Agapia sau Neamţ, radiază duhul strămoşilor noştri, credinţa, bunătatea şi iubirea lor de artă şi de frumos. Preacurata Maică purtînd Fiul în braţe era pentru ei, ca şi pentru noi toţi, adevăr dumnezeiesc trăit prin respectul arătat mamei şi prin jertfelnicia lor de a-şi creşte copilaşii.

Ce altă laudă vrednică am putea aduce noi, fiii Bisericii Ortodoxe Române, fiii Maicii Domnului, decît aceea de a fi toţi cei ocrotiţi de ea duhovniceşte, un gînd şi o inimă. Un gînd şi o inimă, şi în dreapta credinţă, dar şi în muncă, în dăruire, în iubire pentru brazda strămoşească, în devotamentul arătat poporului şi scumpei noastre ţări, al cărui prestigiu este subliniat, afirmat şi omagiat mereu pe toate meridianele lumii.

Darurile magilor şi darurile noastre

(Continuare din pag. 1)

nitatea de împărat — aurul, dumnezeirea — tămîia şi umanitatea — smirna (Irineu, Împotriva ereziilor III, 9, 2; Origen, Împotriva lui Cels 1, 60). „Aurul era şi pe atunci metalul cel mai preţios. Daruri de aur se făceau cu deosebire regilor. Tămîia se întrebuinţa ca aromat la cultul divin şi se ardea pe altar pentru a arăta înălţarea rugilor credincioşilor către Dumnezeu. Iar smirna servea mai ales la îmbălsămarea morţilor (Ioan 12, 7). Faptul că magii îi oferă Domnului aceste daruri înseamnă că aducîndu-i Pruncului aur îl socotesc rege, oferindu-i tămîie arată că-L consideră o fiinţă dumnezeiască, Căreia i se cuvine adorare întocmai ca lui Dumnezeu şi, în fine, prezentîndu-I şi smirnă, care de obicei, răspîndeşte miros plăcut în jurul morţilor, au arătat prin aceasta că Pruncul la timpul Său va trebui să-şi pună viaţa pentru mîntuirea noastră" (prof. dr. Vasile Gheorghiu, Sfînta Evanghelie după Matei cu comentar, vol. I, 1925, p. 126).

Dacă acestea au fost darurile magilor şi înţelesul pe care-l avea fiecare, se cade a arăta care vor fi darurile pe care le vom aduce noi Mîntuitorului Hristos.

Aurul însemna, pentru magi, prinosul de cinstire adus Pruncului Iisus în calitate de Fiu al lui Dumnezeu. În cazul nostru înseamnă dragostea pe care se cade s-o arătăm faţă de Dumnezeu, Creatorul şi Părintele nostru. E de altfel cea dintîi şi cea mai mare poruncă pe care trebuie s-o împlinim, potrivit cuvintelor Evangheliei însăşi: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău" (Matei 22, 37—38; Marcu 12, 30). Iar aceasta e tot una cu a nu ocărî pe Făcătorul nostru prin fapte nevrednice, prin păcate şi întinăciuni. Dumnezeu ne-a cerut să fim cinstiţi, drepţi, buni, blînzi, înţelepţi, negrabnici la mînie, paşnici, nesfadnici... El aşteaptă de la fiecare din fiii Săi să meargă pe cărările luminii ocolind orice întinăciune, orice este potrivnic menirii lor. Nu poţi cinsti pe Dumnezeu doar cu buzele (Matei 15, 8) iar în viaţa de fiecare zi să-L huleşti prin netrebnicii. Iubirea de Dumnezeu te face una cu El, iar dacă ajungi aici — şi spre aceasta avem datoria să tindem — este cu neputinţă să mai săvîrşeşti ceva ce nu se potriveşte Lui.

Nu există cinstire mai mare adusă lui Hristos, nu există aur mai strălucitor oferit Mîntuitorului, decît împlinirea poruncilor Sale ori, mai mult, purtarea căreia să nu fie cu putinţă a-i găsi vreo pricină. A trăi potrivit învăţăturii lui Hristos, a trăi în Hristos, e darul cel mai de preţ ce-l putem aduce Fiului lui Dumnezeu.

Pe lîngă aur magii au adus şi tămîie. Ce va însemna aceasta? Părăsind tîlcuirea obişnuită, vom lega înţelesul pe care vrem să i-l dăm, de acelaşi cuvînt al Evangheliei pe care l-am mai pomenit. Dacă porunca cea mai mare este a iubi pe Domnul Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul şi din tot cugetul, apoi cea de-a doua este „a iubi pe aproapele ca pe tine însuţi" (Matei 22, 39; Marcu 13, 31). Tămîia ar fi, în acest caz, tocmai dragostea de aproapele.

Cel care iubeşte pe Dumnezeu nu poate să nu iubească „făptura mîinilor Sale", nu poate nesocoti pe fiii aceluiaşi Părinte ceresc şi pe înşişi fraţii săi. Între una şi alta există o strînsă legătură: următorul lui Hristos îşi simte viaţa strîns legată de cea a tuturor semenilor, binele pe care nădăjduieşte el să-l dobîndească în viaţa de aici şi cea de-a pururea fiind cu putinţă numai în unire cu fraţii săi. Acest spirit de comuniune şi solidaritate umană stă la temelia credinţei noastre. Datorită lui creştinul se simte una cu întreg neamul omenesc şi face totul pentru fericirea şi continua sa propăşire.

De aici îndatorirea de a sluji aproapelui, de a-i face binele, de a nu-l asupri, de a nu-l nedreptăţi, de a nu-l nesocoti. Împilarea şi exploatarea, pisma şi ura, asuprirea şi uciderea... sînt păcate din cele mai grele.

La ieslea Betleemului vom aduce aşadar pe lîngă aurul iubirii de Dumnezeu, şi tămîia iubirii aproapelui. Dar nu numai atît. Mai rămîne darul smirnei. Şi tîlcuirea acestuia vom lega-o tot de acelaşi cuvînt al Evangheliei pe care l-am mai pomenit. Se spune aici că pe aproapele trebuie să-l iubeşti „ca însuţi pe tine". Altfel zis, este de trebuinţă a te preţui şi pe tine însuţi.

Lucrul acesta nu vrea să însemne că ar fi îndreptăţită iubirea peste măsură a propriei persoane şi tot ceea ce decurge de aici, cum ar fi egoismul, mîndria şi cele de asemenea lor. Iubirea de sine nu trebuie să întreacă niciodată iubirea aproapelui ci, una să fie ca şi cealaltă, în cazul acesta preţuind în noi ca şi în semenul nostru pe Acela care ne-a creat.

Potrivit învăţăturii Bisericii fiecare din noi sîntem temple ale Duhului Sfînt (I Corinteni 6, 19; Efeseni 2, 31). Făcuţi „după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" (Facerea 1, 26), purtăm în noi însine ceva din Creatorul care ne-a plăsmuit. De aceea orice gînd, orice simţire, orice faptă, vor trebui să nu dezică pe Cel din care ne tragem, al cărui neam sîntem.

Conştienţi de înrudirea noastră ne vom oferi ca pe o mireasmă bine mirositoare Domnului Iisus, înmormîntînd în noi orice păcat, înfăşurîndu-l în giulgiurile bunelor doriri şi lăsînd să trăiască şi să înflorească doar virtuţile.

Iată acestea sînt darurile pe care adevăraţii creştini sînt datori să le aducă Mîntuitorului de-abia născut, asemănătoare aurului, tămîiei şi smirnei magilor de odinioară. Şi care dintre noi va întîrzia să-şi plece genunchii în faţa ieslei Betleemului depunînd aici cu pietate fierbintea sa iubire de Dumnezeu, nefăţarnica dragoste faţă de aproapele şi, în acelaşi timp, fiinţa sa întreagă curăţită de orice întinăciune?

„Şi Cuvîntul s-a făcut trup..."

(Continuare din pag. a 2-a)

— *„Şi celor cîţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu"* (v. 12). Toţi oamenii izolaţi care au crezut în El din mulţimea rămasă nedumerită, au primit prin intervenţia directă, tainică şi mistică a Sfîntului Duh — puterea de a deveni copii adoptivi ai lui Dumnezeu (vezi şi Rom. 8, 15).

— *„Care nu din sînge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-a născut"* (v. 13). Înfierea creştinului drept copil al lui Dumnezeu este o lucrare peste fire, este supranaturală, este o naştere pur duhovnicească. Ea ne face în mod tainic „părtaşi firii dumnezeieşti" (II Petru 1. 4).

— *„Şi cuvîntul s-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr"* (v. 14).

Cuvîntul s-a făcut şi s-a născut cu trup omenesc, cu toate slăbiciunile unui om, afară de păcat. Logosul s-a născut ca Dumnezeu adevărat şi om adevărat. În Betleem, *Unicul Fiu* al lui Dumnezeu, *Singurul Fiu* al Tatălui ceresc „S-a deşertat pe Sine, s-a smerit pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-Se asemenea oamenilor şi la înfăţişare aflîndu-Se ca un om" (Filip. 2. 7). Logosul ne-a cinstit pe noi oamenii înfrăţindu-Se ca noi, a vieţuit, a locuit între noi. A sălăşluit odinioară trei ani şi jumătate. El continuă să locuiască între noi în Sfînta Euharistie.

Sfîntul evanghelist Ioan a văzut cu ochii trupului său slava Unicului Fiu al Tatălui ceresc. Noi credincioşii aşişderea, vedem cu ochii sufletului nostru, cu virtutea credinţei slava de atunci, de astăzi şi dintotdeauna a Domnului nostru Iisus Hristos. În Betleem vedem slava Lui cîntată de corul îngerilor şi omagiată de închinarea celor trei crai de la răsărit. Noi vedem prin credinţă slava Lui în minunile Lui din toată vremea. Vedem slava Lui în dragostea Lui faţă de toată făptura omenească; o vedem în învăţătura Sa aleasă, în schimbarea la Faţă, în învierea Sa din morţi, în înălţarea Sa la ceruri, în şederea Sa la dreapta Tatălui, în necurmată mijlocire a Sa pentru noi cei vinovaţi şi slăbănogi.

Reproducere după icoana realizată de Nicolae Grigorescu

NEVINOVAŢII

Cei mai mulţi dintre martirii creştini ai primelor veacuri erau condamnaţi şi ucişi pentru crima de a fi refuzat să aducă jertfe împăraţilor romani. Dacă li s-ar fi cerut doar să-i respecte, să-i cinstească şi să-i asculte, nu s-ar fi născut nici un conflict; supunerea faţă de stăpînire făcea parte din doctrina noii religii. Începînd însă cu Octavian August, împăraţii Romei îşi atribuiau şi calitatea de „divis", zeu. Ceea ce lui Iulius Caesar i se conferise după moarte, urmaşii săi îşi pretindeau încă din viaţă. O simplă statuie devenea obiect de adorare, la picioarele ei se instala un altar, jertfa de tămîie constituia proba de recunoaştere a unei divinităţi menite să-i dea imperiului o iluzie de unitate. Firească, raţiunea era politică, dar ea implica obligativitatea unei atitudini religioase. Era tocmai ceea ce nu puteau face creştinii, închinători ai unui singur Om-Dumnezeu, Iisus Hristos. De aci, conflictul. Exact la vremea cînd Dumnezeu-Împăratul devenea Om, omul-împărat se declara pe sine dumnezeu. Refuzul creştinilor de a i se închina cezarului era un act religios, dar delictul se socotea politic şi pedepsit ca atare. E evident însă că, din acest punct de vedere, martirii mureau nevinovaţi. Împăratul îşi apăra o autoritate statală pe care aceştia i-o contestau, dar ei îşi apărau, cu preţul vieţii, obiectul credinţei lor religioase care-i punea în imposibilitate să recunoască impostura metafizică.

Jertfa acestor martiri a fost precedată de aceea a pruncilor din Betleem, ucişi de Irod la o oarecare vreme după naşterea Domnului. Aflînd că se ivise un vlăstar din viţa lui David, pe care înţelepţii Răsăritului, călăuziţi de o stea, îl căutau ca pe un împărat, sîngerosul rege al Iudeii a încercat mai întîi să-şi identifice rivalul potenţial şi, neizbutind, a poruncit masacrul. Mamele s-au tînguit pînă la pragurile cerului, în timp ce Pruncul Iisus, în braţele Mariei Fecioara, lua drumul pribegiei prin deşerturile Egiptului.

O astfel de nelegiuire ar fi de necrezut dacă nu l-am cunoaşte, din istorie, pe acest idumeu paranoic, care se urcase pe tronul lui David prin uzurpare şi, încă de la începutul domniei, izbutise să-şi atragă ura evreilor din regat. Unealtă a romanilor şi despot al Ierusalimului, servil faţă de stăpîni şi tiran al supuşilor, omul acesta nu a urmărit în viaţă nimic altceva decît puterea personală şi gloria numelui. Pentru cucerirea, păstrarea şi întărirea acestora, nu s-a dat în lături de la nici o crimă. Că şi-a exterminat adversarii politici, au mai făcut-o şi alţii, înainte şi după el, dar ochiul său bănuitor, gata să vadă în oricine un posibil rîvnitor la tron, nu i-a cruţat nici pe membrii propriei sale familii. Din spaima de a nu fi deposedat de putere, Irod şi-a ucis, pe rînd, prima soţie, soacra, un ginere, doi cumnaţi şi trei fii. „E mai bine să fii porcul lui Irod decît copilul lui", ar fi exclamat August aflînd că vasalul său din Iudeea îşi mai omorîse un fiu. Se pare însă că pofta de sînge nu se oprea aici. De cîte ori pleca într-o expediţie, Irod îşi lăsa soţia nu numai sub pază ci şi sub porunca secretă de a fi ucisă dacă el nu se mai întoarce. A îmbătrînit cu trupul plin de răni deschise, pe care i se puneau hălci de carne crudă, să-i îmblînzească viermii. A lăsat prin testament ca, la moartea lui, să fie omorîţi cei mai de vază dintrei iudei, pentru ca, totuşi, cînd îl vor duce pe el la groapă, cetatea să fie în doliu. Bine-înţeles, testamentul nu a fost luat în seamă, iar în urma tiranului nu a curs o lacrimă. Amintirea lui e o umbră neagră, ascunsă în spatele bucuriei cosmice, şi aşa a rămas, de-a lungul veacurilor, în vicleimul şi colindele poporului român.

Contemporan cu August şi contaminat de apoteoza imperială, Irod s-a lăsat şi el ispitit de gîndul divinizării şi, în acest sens, şi-a poruncit chiar un templu, dar nu în Ierusalim, spre a nu-i întări şi mai mult pe evrei, care, şi aşa, de abia aşteptau ca el să moară pentru ca să dărîme acvila romană de pe frontispiciul templului proaspăt rezidit. E de bănuit însă că, în timp ce August, politician lucid şi calculat, nu credea în propria-i divinitate, Irod şi-o lua pe a lui în serios, aşa cum va face mai tîrziu Claudiu. Dacă în Pruncul vestit de magi, născut în cetatea lui David, intuia un adversar care-i va contesta îndreptăţirea la tron, nu e exclus ca în acelaşi vlăstar din arborele lui Iesei, a cărui naştere stătuse sub semnul unei stele neobişnuite, el

Arhim. B. V. ANANIA

(Continuare în pag. a 8-a)
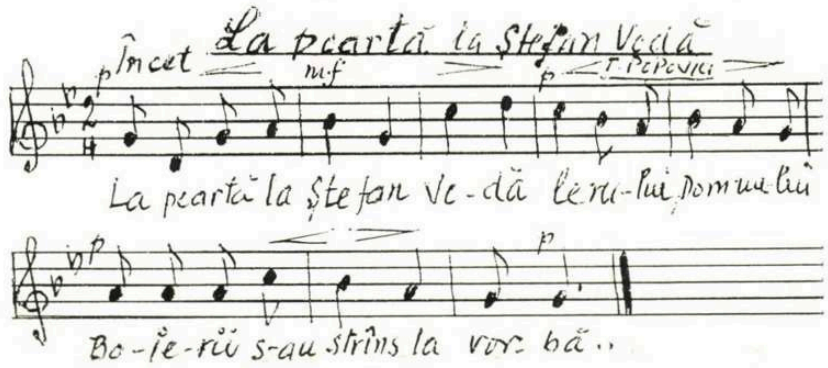
La poartă la Ștefan Vodă, Lerului Domnului
Boierii s-au strîns la vorbă.

Dar vorba de cine este? Lerului Domnului,
De Iisus născut în iesle.

Atunci Ștefan, Domn prea sfînt, Lerului Domnului,
De la rugă auzind:

Pe boierii, cari vorbeau, Lerului Domnului,
Și pe Domnul preamăreau.

El pe dată s-a plecat, Lerului Domnului,
Cu boierii s-a-nchinat.

Și cu glasul de supus, Lerului Domnului,
A mărit pe Domn Iisus.

Colindă

Slavă să-aibă nesfîrșită
Dumnezeirea-ntreită
Unimea nedespărțită.

Tatăl atotțiitorul
Și Fiul izbăvitorul
Și Duhul mîngîietorul.

Unul fiind în trei fețe
S-a pogorît să ne-nvețe
Să ne-arate cu blîndețe

Să pricepem, să-nțelegem
Să cunoaștem, să alegem
La iad în munci să nu mergem.

Că în cer sînt multe case
Împodobite și frumoase
Tot cu vase luminoase

Unde drepții se adună
Cu toți sfinții împreună
Și își fac tot voie bună.

Și cîntînd cu-o glăsuire
Dănțuiesc într-o unire
Dînd lui Dumnezeu mărire!
(Colindă din părțile Sibiului)

„Căci prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă, a cărui stăpînire e pe umărul lui și se cheamă numele lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Și, mare va fi stăpînirea lui și pacea lui nu va avea hotar" (Is. 9, 5—6).
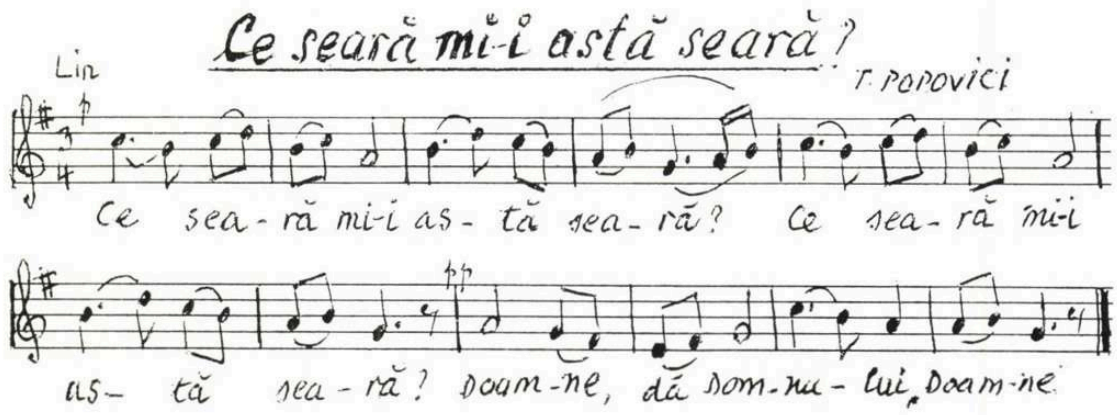
Ce seară mi-i astă seară?
Ce seară mi-i astă seară?
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Astă seară-i seara mare,
Astă seară-i seara mare,
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Mărire lui Dumnezeu
C-a trimis pe Fiul Său
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Seara mare-a lui Ajun,
Dinspre noaptea lui Crăciun.
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Cînd Iisus, Domnul cel sfînt,
S-a născut pe-acest pămînt.
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Datini de Crăciun în Dobrogea

Marele praznic al *Nașterii Domnului* deschide ciclul sărbătorilor creștinești de iarnă, în care și credincioșii din Dobrogea, ca toți ceilalți de pe meleagurile Patriei noastre, trăiesc plenar bucuria duhovnicească și participă efectiv la desfășurarea datinilor specifice acestor sărbători, moștenite de la moșii și strămoșii noștri.

Cu toate vitregiile care s-au abătut, de-a lungul veacurilor, peste străbunii noștri din Dobrogea, aceștia și-au păstrat cu sfințenie credința cea adevărată în Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, precum și datinile legate de ea care au constituit fondul și structura lor sufletească.

Printre colindele ce se cîntă în Dobrogea, cu prilejul Nașterii Domnului, sînt unele ce amintesc și acum, după aproape două mii de ani, de Sf. Apostol Andrei — cel întîi chemat, care a predicat Evanghelia și în această străveche provincie a țării noastre. Astfel, într-un colind cîntat de Crăciun, pînă în zilele noastre, pe aceste meleaguri, este pomenit Sf. Apostol Andrei în următoarele versuri:

„Ne dați ori nu ne dați? / Că mergem la altă casă, / Unde Sînt Andrei ne iasă / Și ne face tolba groasă", sau altă variantă cîntată de două cete reunite:

„Am plecat și noi cu ei, / Împreun cu Sînt Andrei, / Să vestim pe Domnul Iisus, / Care pace ne-a adus".

Aceste versuri populare demonstrează că tradiția despre predica acestui apostol în ținutul dintre Dunăre și Mare, consemnată de teologul alexandrin *Origen* († 254), episcopul *Eusebiu de Cezareea* († 340), monahul *Epifanie* (sec. VIII) și istoricul bizantin *Nichifor Calist* (sec. XIV), confirmată de cărțile de cult tipărite în țara noastră din secolul al XVII-lea pînă astăzi, este cunoscută, respectată, și trăită cu adîncă evlavie de către credincioșii noștri dobrogeni.

Sfînta Fecioară Maria este amintită într-un colind ce se cîntă și acum în Constanța și în împrejurimi și subliniază pregătirea pentru sărbători în care este angajată toată suflarea, întreaga natură, printre care și albinele. Din acest colind redăm aceste versuri simple:

„Rătăcind într-o grădină, florile dalbe, / Ne-am întîlnit cu o albină, florile dalbe, / Albina strîngea din flori, florile dalbe / Ceară pentru sărbători, florile dalbe, / Ceara o făcea făclii, florile dalbe, / Să le dea Sfintei Mării, florile dalbe, / Făcliile s-aprindeau, florile dalbe, / Îngerii din cer cîntau, florile dalbe..."

Nașterea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos este, de asemenea, istorisită într-un colind intitulat: „Trei crai de la răsărit...", în care este descrisă, mai ales, mînia lui Irod care voia să-l omoare pe Iisus.

„...A tăiat Irod copii / Vreo patrusprezece mii, / Copii de doi ani în jos / Ca să-l taie pe Hristos. / Dar pe El nu l-a tăiat, / Dumnezeu l-a apărat".

Bogate obiceiuri cu prilejul acestor sărbători se păstrează și în așezările dobrogene de pe malul Dunării, întrucît locuitorii din această zonă au fost în contact strîns și permanent cu frații lor din stînga Dunării, cultivînd împreună zestrea spirituală moștenită de la înaintași. Astfel, în satele dobrogene Ostrov, Dăeni, Pecineaga, Horia, Turcoaia, Măcin, Jijila, Văcăreni, Luncavița ș. a. din județul Tulcea, se păstrează un bogat tezaur de colinde cu motive de legendă și eroism virtual, dar și cu un important substrat creștinesc de o varietate impresionantă. Unele motive muzicale pe care se cîntă aceste colinde exprimă durere și suspin, fiind probabil un ecou al istoriei zbuciumate pe care au trăit-o strămoșii noștri, de-a lungul secolelor, în această provincie transdanubiană. Conținutul lor, adresat pe vîrste, sex și categorii sociale care cuprinde: colind pentru casă, pentru flăcăi, pentru fete mari, pentru tineri căsătoriți, pentru preot etc., demonstrează varietatea și bogăția creațiilor populare în Dobrogea, precum și dorința colindătorilor de a bucura pe toți locuitorii acestor localități cu prilejul Sfintelor Sărbători de iarnă.

Pregătirile pentru această sărbătoare și pentru colinde, prin care se transmite mesajul sfînt al strămoșilor, se fac din vreme, iar în seara de ajun, cei ce vestesc sosirea marelui praznic, sînt copiii de prima vîrstă, care dau semnalul prin colindul: „În seara de Moș Ajun...". Gospodinele răsplătesc pe acești colindători mici, precum și pe cei mai mari care umblă pînă în zori, cu bani, covrigi, nuci, mere, bomboane și alte daruri.

Punctul central al acestor manifestări de aleasă bucurie sărbătorească și adîncă simțire românească, îl constituie două grupe de colindători formate numai din flăcăii satului care se pregătesc intens, încă de la începutul postului, învățînd, în mod deosebit, colinde autohtone, transmise din generație în generație. În seara de Crăciun cele două grupe se unesc și astfel merg la casa preotului unde cîntă un colind special numit „Colindul de preot", cerîndu-i, în felul acesta, binecuvîntarea de a vesti și ei *Nașterea Domnului* pe la toate casele din sat. De aici se despart în două cete, împărțind satul în două jumătăți. Colindătorii sînt primiți la toate casele, fără excepție, așa cum este așteptat și primit preotul cu icoana Nașterii Domnului.

Colindătorii sînt atenți să nu greșească la casele unde gazdele cunosc bine cuprinsul colindelor, pentru faptul că au dreptul să-i corecteze, iar de cele mai multe ori se și întîmplă acest lucru. De fapt colindătorii acceptă cu plăcere intervențiile corecte și făcute la timp, ceea ce înseamnă că din ambele părți se veghează la păstrarea zestrei spirituale lăsată nouă de înaintași.

În ziua de Crăciun, ca și în alte regiuni ale țării, copiii umblă cu steaua, cîntînd troparul *Nașterii Domnului, Trei crai de la răsărit* ș. a.

În comuna Isaccea și în alte localități din Dobrogea era obiceiul ca tinerii care se mascau în diferite chipuri de Crăciun și Anul Nou, la Bobotează să se arunce în Dunăre pentru a găsi și aduce sf. cruce aruncată de preot, avînd credința puternică că prin puterea ei sfințitoare se curățau de întîmpinări și li se iertau păcatele.

Colindele și datinile arătate sînt, pe de o parte, mărturii ale unității de credință și continuității noastre pe aceste meleaguri, iar pe de alta, ale culturii populare creată de locuitorii acestei regiuni, care și-au conjugat permanent viața și aspirațiile de mai bine cu ale fraților lor de același sînge și simțire patriotică din stînga Dunării.

Colindele trebuiesc păstrate așa cum au fost create în trecut, pentru că ele reprezintă comori ale spiritualității românești cu valoare documentar-istorică, care înfățișează viața sufletească, talentul și spiritul creator al strămoșilor noștri.

† EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

Sorcova,
Vesela
Să trăiți,
Să-mbătrîniți:
Ca un măr,
Ca un păr,
Ca un fir
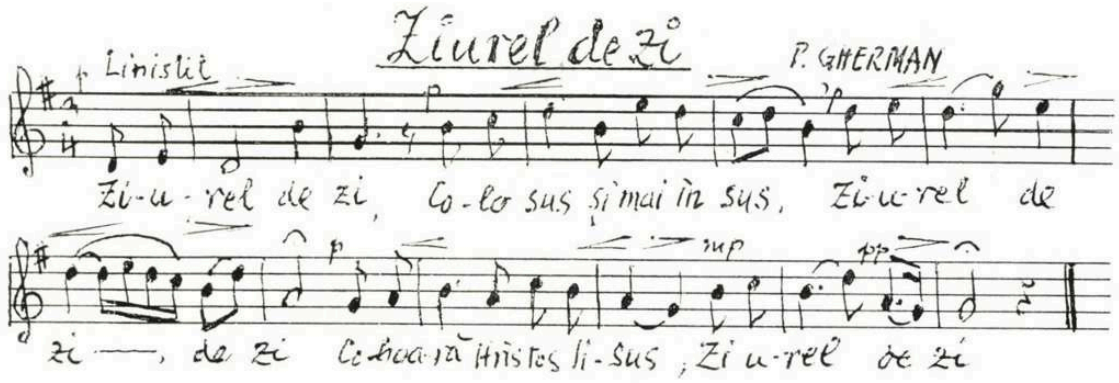
Ziurel de zi, Colo sus și mai în sus,
Ziurel de zi, de zi.
Coboară Hristos Iisus,
Ziurel de zi.

Ziurel de zi, Prunc dumnezeiesc frumos,
Ziurel de zi, de zi.
Carele din iad ne-a scos
Ziurel de zi.

Ziurel de zi, Celui ce azi ne-nchinăm,
Ziurel de zi, de zi.
Credincioșii să-i strigăm:
Ziurel de zi.

Ziurel de zi, Nașterea Ta să ne fie,
Ziurel de zi, de zi.
Tuturor spre bucurie,
Ziurel de zi.

Popas la peștera din Betleem

An de an, din vremuri străvechi, în aceste zile de sfîrșit de decembrie, cînd sărbătorim Crăciunul, sufletul creștinului se îndreaptă spre Betleemul Iudeii, poposind lîngă ieslea cea săracă, dar bogată prin sfințenia ei, în care s-a născut Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Cu ochii minții străbatem perdeaua anilor către Cel născut din Sf. Fecioară Maria.

Proorocii Vechiului Testament își deschid cărțile și tresaltă de bucurie cu noi că profețiile date lor de Dumnezeu s-au împlinit.

Sfinții Evangheliști, cu fețele luminate, istorisesc în scrierile Noului Testament Taina Nașterii Fiului lui Dumnezeu din Fecioara Maria.

Prin graiul Sf. Părinți, Biserica înalță cîntări de slavă lui Hristos, devenit Fiu al Omului și Fiu al Fecioarei. Noi, fiii Bisericii, ne hrănim sufletele cu dulceața amintirilor, ascultînd copiii cîntînd la fereastra luminată a caselor noastre: *„Astăzi s-a născut Hristos / Mesia, chip luminos / Lăudați și cîntați / Și vă bucurați"*.

Ierusalimul, Betleemul, Nazaretul, Ghetsimanii, Golgota, Iordanul, Betania sînt așezări pe care creștinul le întîlnește în Sf. Evanghelie, sînt locuri bătătorite de Mîntuitorul Iisus Hristos și, în decursul vremii, de creștini de diferite națiuni, de aproape și de departe, de ierarhi, preoți, diaconi și credincioși veniți aici ca pelerini, pătrunși fiind de o pioasă dorință de a-și pleca genunchii și ființa lor la aceste locuri sfinte.

Sf. Peșteră din cetatea davidică este memorabilul loc unde, acum aproape două mii de ani, s-a născut după trup, din Sf. Fecioară Maria, în sărăcie și smerenie, Domnul nostru Iisus Hristos.

Socotind o îndatorire sfîntă, binecredincioșii noștri creștini s-au ostenit cu poposirea și închinarea la Sf. Peșteră, ducînd cu ei asemenea păstorilor și magilor de altădată „aurul credinței", „smirna rugăciunii" și „tămîia smereniei", dobîndite de la înaintași, ca prinos Celui ce s-a întrupat în Betleem — Casa pîinii — locul de naștere a „Pîinii vieții", din care „de va mînca cineva... va trăi în veac" (Ioan 6, 50—51).

Pe un asemenea trecut plin de tradiții bisericești, legate de importanța Sf. Peșteri, creștinii din Țara Sfîntă și din sînul altor Biserici ortodoxe surori participă cu aleasă evlavie la slujbele religioase prilejuite de sărbătorirea Crăciunului pe locul unde păstorii se îndemnau altădată, zicînd: „Să mergem dar pînă la Betleem și să vedem cuvîntul acesta ce s-a făcut, pe care Domnul ni l-a descoperit" (Luca 2, 15).

Se cuvine, așadar, să evocăm pe scurt cu acest prilej rînduielile bisericești legate de evenimentul Întrupării Domnului care au loc în aceste zile de năzuințe creștine la Betleem, pentru a ne face o sumară imagine asupra acestei sărbătoriri.

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 7-a)
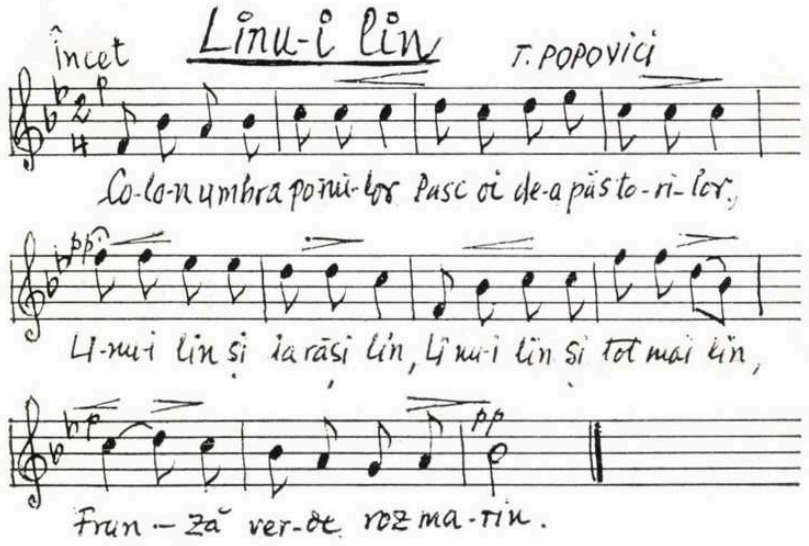
Încet
Linu-i lin
T. POPOVICI
Co-lo-n umbra pomi-lor Pasc oi de-a păs-to-ri-lor,
Li-nu-i lin și iarăși lin, Li-nu-i lin și tot mai lin,
Fru-n-ză ver-de roz-ma-rin.

Colo-n umbra pomilor,
Pasc oi de-a păstorilor
Linu-i lin și iarăși lin,
Linu-i lin și tot mai lin,
Frunză verde rozmarin.

Dar cu ele cine stă?
Stă chiar Maica Precistă.
Linu-i lin și iarăși lin,
Linu-i lin și tot mai lin,
Frunză verde rozmarin.

Lîngă ea un legănel,
Cu copilul sfînt în el.
Linu-i lin și iarăși lin,
Linu-i lin și tot mai lin,
Frunză verde rozmarin.

Să răscumpărăm vremea!

Ne aflăm din nou aproape de momentul cînd din punct de vedere calendaristic se încheie un an și începe altul. Prilejul acesta ne aduce aminte că sîntem datori a folosi cît mai judicios timpul, deoarece de felul cum reușim să valorificăm fiecare zi din viață depinde fericirea noastră aici pe pămînt și în lumea de dincolo.

Timpul trece în ritmul imperturbabil al bătăilor de ceasornic. Trăim cu adevărat numai în măsura în care rămîn în urma noastră fapte vrednice de calitatea pe care o avem de ființe cu un rost aparte în univers. Sîntem chemați să fim împreună lucrători cu Dumnezeu la opera de reînnoire a lumii. Acestei îndatoriri trebuie să ne dăruim clipă de clipă, deoarece nu cunoaștem durata existenței noastre terestre. Nu putem ști dacă din ceea ce trebuia să facem azi și n-am făcut, vom mai putea face mîine. Dar și dacă vom apuca ziua ce vine, de ea se leagă alte îndatoriri care se cer îndeplinite la timpul lor. Omul nu poate înfăptui totul dintr-o dată ci numai progresiv. El este supus timpului și spațiului. Zilele neacoperite cu valoarea faptelor bune sînt zile moarte, goale de conținut, care șubrezesc țesătura vieții noastre, luată în ansamblu. Dumnezeu va prețui la sfîrșit viața fiecăruia după cum va corespunde sau nu calitativ, timpului efectiv pe care unul sau altul dintre noi l-am avut la îndemînă spre a ne îndeplini propria menire. De aici îndemnul evanghelic: „lucrați pînă este ziuă" (Ioan 9, 4), adică toată viața. Timpul prezent este timpul nostru, vremea hărăzită nouă să săvîrșim binele. Regretele trecutului și speranțele viitorului nu au valoare și justificare dacă între ele nu se află veriga de legătură a faptelor prezentului. Îndeosebi, prezentul este hotărîtor pentru răsplata noastră în viața de dincolo. Creștinismul respinge în egală măsură reîncarnarea și apocatastasa. Dacă n-ai realizat ceea ce ai fost dator, în viața aceasta, nu mai ai cînd realiza deoarece, o altă viață, în aceleași condiții ca cea de acum, nu mai există, iar pentru ceea ce n-ai realizat aici, nu poți primi răsplată dincolo ca și cum ai fi realizat sau, mai bine zis, după cum vor primi cei ce s-au străduit să realizeze.

Cît de profund este înrădăcinată în conștiința poporului nostru această convingere! Din zbuciumul și lupta trecutului ne-am alcătuit o filozofie a timpului — valoare, a vremii răscumpărate prin efort continuu și maximă încordare. Eroii noștri din legendele și basmele populare au un farmec deosebit tocmai prin puterea lor de dăruire, prin spontaneitatea și tenacitatea cu care acționează. Ei se avîntă fără preget în luptă, de îndată ce împrejurările o cer, fără a lăsa aceasta în seama urmașilor sau a unor momente mai prielnice. Au fost imaginați astfel pentru că astfel au fost eroii noștri din istorie. Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Constantin Brîncoveanu au lăsat nume încărcate de glorie tocmai pentru că au socotit vremea lor ca cea mai potrivită spre a interveni hotărît în schimbarea unor stări de lucruri, în înlăturarea unor pericole care ar fi putut avea consecințe grave pentru ei și pentru posteritate.

Prețuirea timpului, folosirea lui în spiritul deplinei responsabilități este o îndatorire care pentru noi creștinii izvorăște din credința pe care o mărturisim. Mîntuitorul ne încredințează că aici și acum este rînduit să ne pregătim propria mîntuire. De aceea, precum scrie Sfîntul Apostol Pavel, știind în ce timp ne găsim și că acum mîntuirea este mai aproape de noi decît oricînd, „să lepădăm lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospețe și beții, nu în desfrînări și fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă" (Rom. 13, 11—13), ci „pînă cînd avem vreme să facem binele către toți oamenii" (Gal. 6, 10).

Pr. prof. *D. Abrudan*

de trandafir.
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata;
Tare ca fierul,
Iute ca oțelul.
La anul
Și la mulți ani!

Moș Crăciun

Moș Crăciun în noaptea asta
Bate 'ncet la orice geam,
Și întreabă dacă 'n casă
Sînt ori nu copii — și lasă
Daruri pe la cine-i spune:
— Ține-i Domnul, am...

La ferestrile de alt-dată
An de an veni pe rînd:
— Ai copii?
— Ba nu! — și plînsul
Mă 'necă în gît, iar dînsul
Clătină din cap a milă
Și plecă oftînd

Dar acum un an, de-odată
L'auzii că-mi bate 'n prag:
— M-a trimes Sfînta Mărie
Să-ți aduc un dar și ție, —
Și te-a scos din sac pe tine
Dragul mamii, drag!...

Va veni și 'n noaptea asta
Și va bate 'n geamuri iar:
— Ai copii? — Și eu voi spune:
— Slavă ție, Moș Crăciune,
Am și eu un brad pe masă
Și așteaptă-un dar.

Și din sacu lui cel mare
Bucuros va scoate-un miel,
Alb de tot, pe patru roate,
Alb ca el să fii în toate,
Și de-apururi, dragul mamii,
Alb și blînd ca el.

Uite trei copii la poartă
Ne vestesc pe Moș-Crăciun. —
Să-i chemăm în prag la tindă,
Să ne spună o colindă,
Și să nu adormi, că 'ndată
Vine Moș-Crăciun!...

Elena Farago

„Și venind (Hristos) a binevestit pace, vouă celor de departe și pace celor de aproape; Căci prin El avem și unii și alții apropierea către Tatăl, într-un Duh. Deci, dar, numai sînteți străini și locuitori vremelnici, ci sînteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, ziditi fiind pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos" (Efes. 2, 17—20).

Icoană pe sticlă executată de Arhim. Timotei Tohăneanu de la Mănăstirea Sîmbăta

— EPIFANIA —

Praznicul Bobotezii, de la început purta denumirea de Epifanie — arătarea lui Dumnezeu omului. Ca Om, accesibil omului, Dumnezeu s-a arătat în persoana lui Iisus Hristos în Betleem prunc nevinovat, iar la opt zile, Dumnezeu întrupat nu s-a ruşinat, ci s-a arătat lumii şi a primit tăierea împrejur. La doisprezece ani s-a arătat în templul din Ierusalim; tînăr curat, înzestrat cu toată înţelepciunea Sa dumnezeiască, cunoscător a tuturor tainelor şi încredinţat de misiunea şi de firea Sa dumnezeiască, ca Fiu al lui Dumnezeu. Iar acum la Iordan, s-a arătat lumii bărbat deplin, venit să-Şi plece fruntea, El, Creatorul, în faţa creaturii Sale, ca să înalţe creatura omenească pînă la slava Sa, îndumnezeind-o.

A venit la Iordan ca să „plinească toată dreptatea" (Matei 3, 15), să repare marea nedreptate pe care Adam i-a făcut-o lui Dumnezeu, răzvrătindu-se şi după sfatul diavolului, încercînd cu luciferică mîndrie, să se ridice „mai presus de tot ce se numeşte Dumnezeu" (II Tes. 2, 4).

La Iordan, Fiul lui Dumnezeu „S-a deşertat pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflîndu-Se ca om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-Se pînă la moarte..." (Fil. 2, 7—8), S-a arătat lumii ca Fiu al Omului, umilindu-Se, ca să împace cu Dumnezeu tot neamul lui Adam.

Dar praznicul acesta mai poartă numele de Epifania — arătarea Domnului — nu numai pentru că Dumnezeu a binevoit în chipul lui Hristos să se arate omului celui însetat dintotdeauna să-L vadă, ci mai mult, aici la Iordan se arată lumii, Dumnezeiasca Treime, Dumnezeu Cel unul în Fiinţă şi întreit în Persoane.

Pe Fiul la Iordan îl vedem gol primind botezul de la Ioan. Cerurile s-au deschis şi de acolo, din nepătrunsa taină a lumii, ce se află dincolo de marginile firii văzute, s-a coborît în chip de porumbel Duhul Sfînt, iar Tatăl prin glasul Său a mărturisit: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" (Matei 3, 16—17).

La Iordan, Dumnezeu Tatăl ne-a descoperit şi ne-a încredinţat cine este Cel ce s-a născut în peştera din Betleem; cine este Cel ce s-a tăiat împrejur la opt zile; cine este Cel ce în braţele maicii Sale, însoţit de dreptul Iosif a fugit în Egipt; cine este Cel ce la doisprezece ani a stat în mijlocul marilor învăţaţi şi a bătrînilor din templul din Ierusalim; cine este Cel ce a fost ispitit de diavolul în pustie; cine este Cel ce a propovăduit Evanghelia; cine este Cel pe care L-a vîndut Iuda; cine este Cel de care s-a lepădat Petru; cine este Cel pe care l-au pălmuit şi l-au scuipat ostaşii; cine este Cel ce a fost judecat de Ana, Caiafa şi Pilat; cine este Cel ce a fost legat la stîlp şi biciuit; cine este Cel ce a fost încununat cu cununa de spini; cine este Cel ce a fost răstignit; cine este Cel ce a fost împuns cu suliţa în coastă; cine este Cel îngropat de Iosif şi Nicodim şi care a treia zi a înviat?

„Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" — ne spune glasul lui Dumnezeu Tatăl (Matei 3, 17).

Avînd această asigurare, această încredinţare dată de Dumnezeu Tatăl, despre Iisus Nazarineanul, întreaga suflare creştinească are calea deschisă spre lumină, spre încrederea absolută în cuvîntul Domnului, în toată înalta, dumnezeiasca şi sfînta Lui lucrare, care pentru noi cei de azi şi prin ea însăşi, justifică încredinţarea dată omenirii de Tatăl la Iordan.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

DE LA LUCA CETIRE

DECLARAŢIE DE PACE

Oamenii au fost dintru început în ceartă cu Dumnezeu şi între ei. Istoria poporului pe care l-a ales Dumnezeu ca să-şi împărtăşească prin proorocii lui, prin înţelepţii lui, prin conducătorii lui şi prin toată istoria lui, planurile Sale cu lumea, este istoria unui şir neîntrerupt de lupte, de lepădări, de răzbunări şi apoi de întoarceri pocăite, pentru ca totul să înceapă a doua zi din nou, dintr-o nimica toată. Se certau triburile între ele, se certau fraţii între ei, se certau ca la uşa cortului cu Dumnezeu însuşi, căruia îi dădeau cine ştie ce, de la care cereau totul şi cum făceau vreo mică bravură, se şi apucau să se laude şi să-şi ceară răsplata: „Nu vezi? Dormi? Nu vezi cum te apărăm noi, luptăm cu idolii, distrugem pe păgîni, şi tu ne laşi în continuare în robie, sau nu ne ajuţi în cutare război!"

Nu era pace. Nici în lume, nici în suflete. Mai era şi vechiul blestem, de la alungarea din Rai, care apăsa asupra întregului neam omenesc.

Era aşteptat un Mesia, un eliberator, unul care să schimbe lucrurile, să aducă împăcarea şi să repună pe alte baze raporturile oamenilor cu Dumnezeu şi între ei.

Şi a venit. La plinirea vremii. A venit aducînd în dar anunţul că „taina cea din veac ascunsă", neştiută nici de îngeri, s-a destăinuit. A venit chiar Fiul lui Dumnezeu, într-un chip uluitor de neaşteptat. „Cuvîntul se face trup". Spiritul se face trup, ia chip omenesc. Şi primul lucru pe care îl face Dumnezeu Tatăl la Naşterea Lui, este o *Declaraţie de Pace*, transmisă printr-un glas de dincolo de hotarele lumii noastre: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire".

Să fie pace pe pămînt!

Să fie bunăvoire între oameni!

Deacum înainte să se termine cu toate luptele, cu toate certurile, cu toată răutatea: să fie pace şi bunăvoire.

Dumnezeu oferă oamenilor acest tratat unilateral, prin această *Declaraţie de Pace* care e primul cuvînt al Cuvîntului, primul cuvînt al Testamentului celui Nou, care ne e dat pentru vecii vecilor, nouă tuturor, oamenilor şi popoarelor.

Să răspîndim, să cîntăm, să propovăduim în această zi sfîntă a Naşterii Domnului, acest dar dumnezeesc şi să ne punem şi noi alături de Dumnezeu, semnătura inimilor noastre pe această Declaraţie dumnezeiască de pace şi bunăvoire.

† ANTONIE
Episcopul Buzăului

PÎINE PENTRU SUFLET

Marea Taină a creştinătăţii

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu a fost socotită încă de la începutul creştinismului ca o „taină mare şi negrăită", pe care mintea omenească nu o poate înţelege, un mister pe care graiul nu-l poate cuprinde. Cu toate că venirea lui Mesia a fost prezisă de prooroci, aşteptată de dreptii Legii Vechi, deşi aşteptarea unui mîntuitor era universală, chiar în rîndul popoarelor păgîne şi omenirea era oarecum pregătită pentru „plinirea vremii", totuşi chipul neaşteptat în care s-a petrecut această Revelaţie divină a uimit mintea, a încălzit inima de o negrăită bucurie, căreia nimic nu i-a mai putut sta împotrivă şi a dat naştere unor imne şi rugăciuni care au hrănit evlavia şi au împodobit cultul creştin.

Sfîntul Evanghelist Ioan, înălţîndu-se cu duhul ca un vultur a descris, la începutul Evangheliei, această taină astfel: „Şi Cuvîntul s-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (Ioan 1, 14).

„Cuvîntul lui Dumnezeu s-a „deşertat" pe Sine şi s-a făcut om asemenea nouă în afară de păcat. A luat chip de prunc, Cel ce ţine cerul cu palma Sa. Cel ce este necuprins de marginile lumii s-a lăsat ţinut în braţele Fecioarei.

Prin venirea Sa a alungat întunericul în care trăia omenirea şi a ridicat povara păcatului de pe conştiinţa neamului omenesc, S-a coborît la pămînt pentru ca să-l unească cu cerul.

Lucru minunat, mai presus de fire a socotit Fecioara Maria vestea adusă de îngerul Gavriil că va naşte şi va aduce în lume pe Fiul lui Dumnezeu.

S-a minunat Elisabeta cînd a întîmpinat pe Fecioara Maria şi a salutat-o cu cuvintele: „Binecuvîntată eşti tu între femei şi binecuvîntat este rodul pîntecelui tău. Şi de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu? Şi fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul" (Luca 1, 42—44).

Inspirată de Duhul Sfînt, Fecioara a rostit cuvintele pline de recunoştinţă şi smerenie: „Măreşte sufletul meu pe Domnul. Şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 46—48).

Spre minunea întrupării Fiului lui Dumnezeu vor privi credincioşii din toate timpurile, iar haina ei de taină va rămîne mereu netălmăcită îndeajuns pentru minte, dar va fi ca o chemare şi ca o împlinire a sufletului omenesc după mîntuire.

Sfîntul Apostol Pavel, ca unul care la începutul vieţii a fost prigonitor al lui Hristos, apoi, convertindu-se pe drumul Damascului, a devenit neîntrecut vestitor al Evangheliei lui Hristos, ne înfăţişează în chip minunat taina cea mare a întrupării şi vieţii lui Hristos.

„Cu adevărat, mare este taina creştinătăţii; Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat cu Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, s-a înălţat întru slavă" (I Tim. 3, 16).

Aceste cuvinte au format de la începutul creştinătăţii unul din imnele cele mai cuprinzătoare prin care s-a tălmăcit taina venirii lui Hristos în lume. În ele este exprimată întreagă lucrarea mîntuirii neamului omenesc prin Iisus Hristos. Ele ne arată nespusa iubire a lui Dumnezeu care s-a coborît la noi, ca pe noi să ne mîntuiască.

Cuvîntul lui Dumnezeu „nădejdea tuturor veacurilor, bucuria îngerilor, mîntuirea neamurilor, scularea celor din morţi, izvorul milei, rădăcina vieţii", a venit în lume, „cu trup îmbrăcat din trupul Fecioarei, eşit-a gol pentru ca să ne îmbrace pe noi, sărac ca să ne îmbogăţească, smerit ca să ne înalţe la ceriu, ca un prunc ca să ne facă pe noi desăvîrşiţi şi să ne dea lumina vieţii veşnice" (Antim Ivireanu: Predici, p. 264).

Arătarea lui Dumnezeu în trup omenesc nu este o idee abstractă. Nu este o declaraţie divină, ci este o faptă de jertfă, este un izvor de har pe care l-a deschis Dumnezeu oamenilor.

Intruparea Cuvîntului lui Dumnezeu este semnul dragostei lui Dumnezeu şi dovada că după ce a creat Dumnezeu lumea nu a părăsit-o, nu a lăsat-o la voia întîmplării ci îi poartă de grijă şi îl caută pe om ca să-l mîntuiască.

În cuvintele sale, Apostolul Pavel mărturiseşte că Hristos este Dumnezeu şi om. El a venit în lume, a fost văzut şi auzit de îngeri şi de păstori. Prin viaţa, învăţătura şi jertfa Lui a întemeiat o legătură veşnică între cer şi pămînt, între Dumnezeu şi oameni.

Colinda noastră străbună exprimă în versul ei, această mare taină: „Cerul şi pămîntul, în cîntări răsună; îngeri şi oameni cîntă împreună; Hristos se naşte, Domnul coboară; Îngerii cîntă, magii îl adoră; Păstori aleargă, ieslea o înconjoară; Mari minuni se întîmplară. Din cer Cuvîntul, în trup se arată; Noaptea din lume, zi se face-ndată".

De la naşterea lui Hristos creştinii nu-I socotesc pe Dumnezeu „necunoscut", ci au aflat şi cred că „Dumnezeu este iubire". Dumnezeu s-a făcut cunoscut, a venit la noi şi „noi am văzut slava lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl plin de dar şi de adevăr". El ne cheamă să venim la El şi ne ajută să împlinim voia Lui.

Aici se află marea bucurie a Crăciunului. Dumnezeu este cu noi. Nu sîntem singuri. Deschideţi larg porţile sufletului ca să intre Hristos. Veniţi la El şi învăţaţi că este „blînd şi smerit cu inima".

Apostolul Pavel spune mai departe că El „a fost vestit între neamuri". Aceste cuvinte au înţelesul unei profeţii. Naşterea Domnului a fost vestită în lume mai întîi de păstori. Ei au spus cele ce au auzit şi au văzut în Noaptea Sfîntă. Ei au ascultat mesajul îngerilor care cîntau, zicînd: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire". Acesta este, de fapt, marele dar al Crăciunului: mărirea lui Dumnezeu, adevărata mărire a lui Dumnezeu şi pace pe pămînt. Mesajul bucuriei că ni s-a născut Mîntuitor. Vestea a fost dusă mai departe de magi, de apostoli. Veacuri de-a rîndul Biserica duce această veste a mîntuirii prin Hristos. În ea se află însuşi cuprinsul Evangheliei, care îl face cunoscut pe Domnul şi Mîntuitorul lumii.

Această veste a fost crezută. Ei i-au slujit nenumărate cete de urmaşi ai lui Hristos, de mărturisitori ai Evangheliei dreptăţii şi păcii în lume.

Prin ea s-au mîngăiat cei întristaţi, s-au luminat cei din întuneric, s-au îndreptat cei rătăciţi, s-au împăcat oamenii cu Dumnezeu şi s-au deschis porţile împărăţiei celei veşnice.

Părintele VASILE

Icoană pe sticlă executată de Arhim. Timotei Tohăneanu de la Mănăstirea Sîmbăta

Popas la peştera din Betleem

(Continuare din pag. a 5-a)

In ajunul Naşterii Domnului, la orele 10, Patriarhul Ierusalimului, însoţit de arhierei, preoţi, diaconi şi oficialităţi pornesc de la patriarhie, cu deosebită cucernicie sufletească, ieşind prin poarta Iafa, în dangătul clopotelor sf. cetăţi, îndreptîndu-se în convoi de zeci de automobile către Betleem. După un scurt popas la Mănăstirea Sf. Ilie, unde suita patriarhului este întîmpinată de reprezentanţii comunităţilor creştine din Betleem, călătoria se continuă spre cetatea lui David. De aici, automobilul patriarhului este însoţit de cîţiva călăreţi, purtînd în mîini drapele de sărbătoare, care simbolizează pe magii de altădată ce se îndreptau spre Betleem, precum le arăta steaua.

În piaţa oraşului Betleem, împodobită cu brazi, flori şi artificii, soborul de arhierei, în frunte cu Patriarhul Ierusalimului, este întîmpinat de superiorul bisericii Nativităţii, de un număr de aproximativ 50 de preoţi şi 20 de diaconi, înveşmîntaţi în odăjdii. Este prezent de asemenea un mare număr de credincioşi. Famfarele comunităţilor creştine: ortodoxă, catolică, armeană, coptă şi siriană, purtînd steagul comunităţii lor, se întrec în frumuseţea costumelor şi în executarea unor imne religioase închinate pruncului Iisus.

În această atmosferă sărbătorească, patriarhul, însoţit de clerici şi credincioşii prezenţi, se îndreaptă spre Sf. Peşteră, situată sub altarul bisericii Naşterii Domnului, unde oficiază, la orele 12, un Te-Deum, citeşte pericopa Evangheliei Naşterii Domnului şi rosteşte un cuvînt, îndreptîndu-se apoi spre biserica cea mare, unde se continuă Vecernia şi Sf. Liturghie a Sf. Vasile cel Mare.

Se cuvine să reţinem că domnitorul român Mavrocordat, din dărnicia poporului român, a fixat pe lespedea de marmură din Sf. Peşteră steaua văzută odinioară de magi, care poartă inscripţia: *„Aici Fecioara Maria a născut pe Hristos."*

Cea de-a doua parte a festivităţii din aceea zi are loc la orele 23, cu procesiunea ocolirii bisericii de către P. F. Patriarh, 10—12 arhierei, 20—30 preoţi şi un număr de 15—20 diaconi, în timp ce se cîntă troparul Naşterii Domnului. Procesiunea se încheie la Sf. Peşteră, unde patriarhul citeşte din nou Evanghelia Naşterii Domnului, adresează Pastorala de Crăciun creştinilor din Ţara Sfîntă, prosternîndu-se apoi pe locul naşterii Fiului lui Dumnezeu.

Pelerinii şi credincioşii români din Ţara Sfîntă, însoţiţi de vieţuitorii bisericii noastre din Ierusalim, participă cu evlavia bunului creştin la aceste slujbe înălţătoare, îmbogăţindu-se de darurile revărsate peste ei în timpul dumnezeieştilor slujbe. Cu cugetele curate se retrag apoi în zori de zi, cînd lumina stelelor mai pîlpîie pe înălţimea cerului, teologhisind cîntarea bisericească: *„Hristos se naşte, măriţi-L! Hristos din ceruri, întîmpinaţi-L... Cîntaţi Domnului tot pămîntul!"*

Chemare la Betleem

„Astăzi Hristos în Betleem se naşte din Fecioara. Astăzi Cel fără de început se începe şi Cuvîntul se întrupează. Puterile cerurilor se bucură şi pămîntul cu oamenii se veseleşte." Aşa glăsuiesc „Laudele" praznicului fiindcă Cel ce este din veci în sînurile Tatălui Ceresc, stă astăzi în braţe de Maică. Astăzi Dumnezeu a venit pe pămînt iar omul s-a suit la Cer; Cel din fire nevăzut este văzut cu trup printre noi oamenii, după cum ne-nvaţă şi colinda: *O, ce veste minunată / Din Betleem ni s-arată: / Astăzi a născut / Prunc fără-nceput / Fecioara curată / ... Doamne Iisuse Hristoase, / Tu eşti zori prea luminoase / Dumnezeu fiind din fire / Ai luat chip de-omenire / Pentru-a noastră mîntuire.*

Pe Acesta L-au întîmpinat îngerii preamărind: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire (Luca 2, 14). I s-au închinat păstorii cei neînvăţaţi dar curaţi cu inima şi magii cei preaLuminaţi, au vestit tuturor naşterea lui Hristos, Mesia Cel mult dorit, Mîntuitorul lumii.

Pe Acesta Îl veşteşte astăzi Biserica şi-L anunţă glasurile nevinovate ale colindătorilor, iar noi toţi Îl vedem cu ochii credinţei în bisericile noastre gătite sărbătoreşte.

Tot prin El ne-a venit în suflet şi marele har al împreună-vieţuirii cu Dumnezeu, cum exprimă şi o altă colindă din popor, acest mare har dumnezeiesc: „Şederea la masă cu Dumnezeu":

Mese-ntinse sus îs puse / Dar la masă cine-mi şede / Şede-mi Bunul Dumnezeu / Cu Inonu Sîntionu / Şi-mi judecă pe Adamu / Coborît-a Domnul Sîntu / Cu Sîntpetru pe pămîntu / În casa săracului / Bună seara om sărac / Gata-i cina să ne-o daţi? / — Gata şi puţin mai staţi / Din ce-avem cu noi gustaţi.

† VISARION
Episcop al Aradului

„Gînduri de Crăciun"

An de an, la slăvitul praznic al Naşterii Domnului, retrăim fiorul sfînt al acestor sfinte zile cu datini şi obiceiuri strămoşeşti, prilejuitoare de sfîntă bucurie duhovnicească. Fie că ascultăm sfintele slujbe cu înălţătoarele cîntări şi imne de Crăciun, fie că primim în casele noastre şi sărutăm sfînta icoană a naşterii Mîntuitorului, sau ascultăm pe nevinovaţii colindători, care intonează la ferestrele noastre „Velerim şi Veler Doamne" şi „Astăzi s-a născut Hristos", ne bucurăm cu mic şi mare de „seara lui Crăciun, lui Crăciun celui bătrîn, că s-a născut Domnul Sfînt, Domnul Sfînt pe acest pămînt".

De fiecare dată, cînd auzim aceste cuvinte sfinte, ne ducem cu mintea în cetatea Vitleemului, în care s-a născut dumnezeiescul Prunc. Pînă la naşterea lui Iisus, Vitleemul era o cetate mică şi foarte puţin cunoscută, potrivit cuvintelor profetului Miheia: „Şi tu Vitleeme, pămîntul lui Iuda, mic eşti între miile lui Iuda, însă din tine va răsări povăţuitor peste Israel" (Miheia 5, 1). De atunci şi pînă astăzi însă se vesteşte lauda Vitleemului în toată lumea creştină. Primii care i-au vestit numele au fost păstorii, păzitori ai turmelor, în noaptea sfîntă, care, auzind îndemnul îngerului, au pornit spre locul îmbrăcat cu slavă zicînd: „Veniţi să mergem la Vitleem şi să vedem Cuvîntul acesta pe care ni L-a arătat Domnul" (Luca 2, 15).

Ori noi ştim bine că, prin naşterea Fiului lui Dumnezeu din Sfînta Fecioară Maria, Tatăl Ceresc ne-a arătat negrăita Sa iubire faţă de neamul omenesc. Sfîntul Apostol Pavel Îl numeşte pe Atotţiitorul: „Tatăl îndurărilor şi Dumnezeul a toată mîngîierea" (II Cor. 1, 3). Şi aceasta, întrucît în toate timpurile s-a îndurat El de noi, cum spune şi proorocul David: „În toată vremea pămîntul era plin de mila Lui" (Ps. 32, 5). Dar iubirea pe care ne-o arată El astăzi, prin trimiterea iubitului Său Fiu la noi, covîrşeşte toată mintea şi toate binefacerile de pînă acum. Sfîntul Evanghelist Ioan, apostolul iubirii, preamăreşte această dragoste prin cuvintele: „Aşa a iubit Dumnezeu lumea, încît pe Unul Născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în El, să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3. 16). Coborîrea lui Dumnezeu la om, prin naşterea lui Iisus Mîntuitorul, este deci dovada grăitoare a dragostei lui Dumnezeu faţă de noi, fiii Săi. Prin negrăita iubire către noi s-a pogorît Dumnezeu la om. De pe tronul slavei Sale, a luat asupra Sa înfăţişarea umilinţei noastre, ca să ne scape de osînda păcatului şi a morţii.

Cunoscînd aceste negrăite binefaceri, ne înălţăm inimile şi sufletele de fiorul bucuriei sfinte, de care este străbătută această mare sărbătoare a Naşterii Mîntuitorului şi privim încă o dată, cu ochii sufletului, pe Pruncul din ieslea Vitleemului. Ne întoarcem privirile spre timpul acela plin de har, în care s-a născut Iisus, însoţindu-i pe îngeri, care preamăreau pe „Domnul Sfînt, Domnul Sfînt pe acest pămînt", pe magi, care I-au adus daruri: aur, smirnă şi tămîie, şi pe păstorii care au venit în Vitleem să se închine „Celui de curînd născut".

Din această iubire a lui Dumnezeu faţă de om înţelegem mai uşor cuvintele cu care Sfîntul Grigore de Nazianz tîlcuieşte marea taină a coborîrii lui Dumnezeu la om, cînd zice: „Dumnezeu s-a făcut sărac pe Sine, ca noi prin lipsa Lui să ne îmbogăţim. El s-a pogorît ca noi să fim înălţaţi. El a fost dispreţuit ca să ne facă pe noi părtaşi de cinste", arătînd dovada negrăitei bucurii faţă de neamul omenesc, izvorul bucuriei şi al mîngîierii de care sîntem cuprinşi cu toţii în aceste zile preaslăvite ale Crăciunului. De pe urma acestei mari taine a întrupării Fiului lui Dumnezeu a rămas sfînt, pentru noi toţi, Vitleemul cel plin de har, în care s-a născut Iisus Mîntuitorul. Acest loc din Ţara Sfîntă îl cercetăm noi creştinii cu evlavie, întrucît aici în noaptea tainică a Naşterii Domnului a răsunat cîntarea îngerească: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14). Aceste cuvinte vor umple pămîntul, întipărindu-se în conştiinţele tuturor, spre a rodi înfrăţirea, libertatea şi egalitatea între oameni şi popoare. Această slavoslovire a îngerilor a umplut văzduhul de glasul lor îngeresc vestind lumii pacea şi bunăvoirea între oameni şi popoare. Îngerii au vestit întregii lumi că Iisus este Acela care avea să vină să mîntuiască neamul omenesc de urmările păcatelor şi să-l împace pe om cu Dumnezeu. Ei au vestit lumii că Hristos, Fiul lui Dumnezeu a venit ca să aducă pace pe pămînt, în inima şi gîndul fiecăruia dintre noi. De aceea, El a vestit, mai presus de toate, să ne iubim unii pe alţii, ca prin această iubire „să cunoască lumea că noi sîntem ucenicii Săi". Iată pentru care motiv, întreaga creştinătate se bucură astăzi că Mîntuitorul Hristos, „Răsăritul cel de sus", prezis de prooroci, se naşte din Fecioara Maria ca să-l mîntuiască pe om din robia păcatului şi a morţii.

Cuprinsă de bucurie şi evlavie creştină, în aceste preaslăvite zile, Sfînta Biserică Ortodoxă intonează cu glas înalt: „Naşterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii Lumina cunoştinţei, că întru Dînsa cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învăţat să se închine Ţie, Soarelui dreptăţii, şi să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, mărire Ţie!"

Într-adevăr, Naşterea Domnului ne-a adus lumina cunoştinţei lui Dumnezeu, Tată al tuturor, iubirea către aproapele, răbdarea şi „nădejdea cea tare şi nemişcată", care ne întăreşte şi mîngîie în toate momentele vieţii.

Prin Naşterea Mîntuitorului „noaptea a trecut şi ziua s-a apropiat", iar „poporul cel ce şedea în întuneric şi-n umbra morţii, lumină a strălucit peste el".

Se cuvine deci să lepădăm lucrurile întunericului, cum ne învaţă Sfîntul Apostol Pavel, şi „să ne îmbrăcăm în armele luminii, ca ziua cu bun chip să umblăm; nu în ospeţe şi-n beţii; nu în desfrîu sau fapte de ruşine; nu în pricini şi invidii" (Rom. 13, 12—13), „ci făcîndu-ne mădularele noastre arme de dreptate înaintea lui Dumnezeu" (Rom. 6, 13) şi a semenilor noştri.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

La Betleem—cetate a buneivoiri

Ca în fiecare an prăznuim din nou, la 25 decembrie, naşterea Pruncului Iisus, Domnul şi Mîntuitorul nostru.

Dar Iisus n-a fost un copil ca toţi copiii, ci unul care a adus lumii un spor de-o evidentă noutate. Era copilul aşteptat de mii de ani, de toţi cei care sub povara păcatelor rîvneau cu răbdare pacea sufletească. Nu anticipase oare proorocul Isaia (9, 5): „Iată prunc se va naşte, un fiu ni se va da, a cărui stăpînire este pe umerii lui şi se va numi înger de mare sfat, Dumnezeu, domn al păcii..."

Evenimentul naşterii minunatului prunc este legat de localitatea Betleem. Aici a proorocit Miheia cînd a zis: „Tu Betleeme, cetate mică între celelalte, din tine va ieşi Povăţuitorul, a cărui obîrşie este din zilele veşniciei" (5, 1).

În epoca Vechiului Testament a trăit aici femeia Rut, soţia cu bun nume a iubitorului de pace Vooz, aici Obed, Iese, aici a copilărit David, omul păcii în lumea vrajbei.

Modestă ca aşezare omenească Betleemul trăieşte de mii de ani. El a reuşit să se menţină şi să-şi creieze o mare popularitate prin idealul ce-l reprezintă.

Orice localitate îşi are viaţa sa proprie, de avînt, de glorie sau declin. Betleemul, mai mult decît altele, a dus o viaţă lineară, şi-a păstrat numele şi renumele căpătînd însemnătatea idealului sintetizat în vorba: pace.

Azi Betleemul a crescut în număr considerabil, s-a înfrumuseţat prin parcuri, construcţii şi alei de palmieri. A rămas oraş oriental, prin casele construite în terase, cu acoperişul orizontal şi culoarea albă ca lumina soarelui. Construcţiile noi, grădinile de portocali, numeroasele izvoare de apă şi atmosfera proaspătă şi curată fac din Betleem un punct de atracţie şi un loc de peleninaj foarte căutat.

Dar Betleemul a intrat în interesul general al oamenilor ca leagăn al păcii. Aici a născut Fecioara Maria pe Pruncul Iisus, în sunet de o desăvîrşită expresivitate corală, pentru a înnobila inimile şi-a apropia pe oameni de suprema năzuinţă, care este: „pe pămînt pace" (Luca 2, 14).

Betleemul săvîrşeşte şi azi un fel de solidarism. E totdeauna căutat de închinătorii la locul sfînt şi de slujitorii aceluiaşi ideal: pacea. Vin aici să-şi plece genunchii creştini, arabi, evrei, dintre care mulţi regretă că n-au ascultat de Domnul păcii, iar alţii se bucură că umblă pe urmele Lui. Vezi lacrimi de bucurie şi vezi lacrimi de durere. Parcă în taina sufletului lor toţi îşi zic: „Fii milostiv mie păcătosul. Abia acum înţeleg cît de mic sînt în faţa veşniciei şi cît de slab înaintea Celui ce stăpîneşte lumea. Noi dorim ca zbuciumul de care are parte omenirea, şi zăngănitul de arme, să treacă în domeniul perfectului istoric despre care să se spună: a fost odată, şi să devină realitate salutul de la Betleem: „pe pămînt pace!"

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Interpretînd sărbătoarea Bobotezii

Pentru ca, aici pe pămînt, sufletul credinciosului să se poată apropia de taina adevărurilor şi lucrărilor dumnezeieşti, el are trebuinţă să cunoască şi prin simţuri. Îi este necesar să vadă, să audă sau chiar să simtă (trupeşte) ceva care se aseamănă (simbolic) cu adevărurile şi lucrările tainice.

Deşi credea puternic că Iisus o poate vindeca în mod nemijlocit, totuşi femeia bolnavă de doisprezece ani a simţit nevoia să se *atingă* de poala hainei Lui. La vindecarea celor doi orbi, Mîntuitorul nu numai că a rostit destul de tare ca să poată fi auzit: „După credinţa voastră fie vouă", dar „S-a (şi) *atins* de ochii lor" (Matei 9, 29). În toate minunile Sale a ţinut seamă că oamenii cunosc şi prin auz, văz, pipăit.

Mai mult, El însuşi, fiind şi om deplin, a simţit trebuinţă să facă propovăduirii Sale un început solemn, trăit şi prin simţurile trupului. Iată de ce vine la Ioan, să fie botezat cu *apă*. Şi însuşi Tatăl ţine seamă de firea omenească a Fiului Său întrupat. De aceea, deşi Iisus avea conştiinţa că este şi Dumnezeu adevărat, nedespărţit de celelalte Persoane ale Sfintei Treimi, totuşi Tatăl I se adresează — *auzibil* — în primul rînd Lui, spre a-I *întări* această conştiinţă. Mai ales pentru Iisus a fost glasul care a cuvîntat: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru care am binevoit". Aşa spune şi troparul Bobotezei: „glasul Părintelui a mărturisit *Ţie*, Fiu iubit pe Tine numindu-Te". Fiu iubit, deci Dumnezeu, ca şi Tatăl.

A avut loc atunci o *întărire* a conştiinţei lui Iisus că este şi Dumnezeu adevărat. Acestei întăriri i s-a asociat şi Duhul Sfînt. Sau, cum — mai bine — spune troparul: „Şi Duhul, în chip de porumb, *a adeverit* întărirea cuvîntului".

La vedere, „chip de porumb", dar pentru simţire, *suflu*; anume: suflul porumbelului netrupesc, dar văzut, care s-a pogorît „venind peste El" (Matei 3, 16). Căci Duh (din limba slavonă), spirit (din l. latină) sau pnevma (în l. greacă) înseamnă *suflu* sau suflare. La Cincizecime, Duhul (Suflul) Sfînt s-a făcut simţit asemenea unui puternic „vuiet ca de suflare de vînt ce vine repede" (Fapte 2, 2). Însă, în Sine, Duhul Sfînt este suflare de sfinţire, Persoană dumnezeiască sfinţitoare.

Pentru Ioan Botezătorul şi mulţimea oamenilor de la Iordan a fost atunci mai ales o luminoasă arătare a Fiului lui Dumnezeu în trup, dar şi a Sfintei Treimi, deşi „în ghicitură" (I Corinteni 13, 12). Tot atît de luminoasă trăim şi noi această arătare, ori de cîte ori luăm parte cu evlavie la sfintele slujbe de la Bobotează. De aceea în condacul sărbătorii cîntăm: „Arătatu-te-ai *astăzi* lumii şi lumina Ta, Doamne, s-a însemnat peste noi".

„Lumina", adică puterea cunoaşterii celor sfinte. Sau, cum mărturiseşte — şi profetic — Psalmistul: „cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale mi-ai arătat mie" (Ps. 50, 7).

Fiecare am primit această lumină mai întîi la botezul încreştinării noastre. De aceea, preotul ni s-a adresat atunci: „...luminatu-te-ai". Mai departe, această lumină ne-a fost alimentată în Biserică, prin sfintele Taine şi prin creşterea duhovnicească primită de la părinţii şi naşii noştri. Deşi, după cum am văzut, botezul lui Iisus nu a fost ca al nostru, căci El era însuşi Hristosul, totuşi ne luminează să înţelegem botezul nostru, care, în mod văzut şi simţit, se face tot cu apă.

În puterea acestei luminări cunoaştem că între ceea ce se petrece material, la botezul nostru, şi între lucrarea Tainei este, totuşi, o legătură de apropiere. După cum spune o stihiră de laudă de la Utrenia Bobotezei: „Ceea ce se vede este lucru pămîntesc", dar, în sine, „ceea ce se cunoaşte este mai presus de ceruri". „Prin botez este mîntuirea; prin apă, Duhul. Prin afundare (şi scoatere din apă) se face suirea noastră la Dumnezeu".

Este bine şi folositor să vedem, din cînd în cînd, cum se face botezul încreştinării pruncilor. De asemeni, folositor este să luăm parte la slujbele Bobotezei; căci prin ceea ce vedem şi auzim (sau chiar cîntăm), ne facem un loc umil între rîndurile mulţimii care a văzut botezul lui Iisus. Vom deveni astfel tot mai mult „fii ai luminii". (Irmosul pesnei a 8-a). Acesta este şi înţelesul îndemnurilor cîntate la slujba Sfinţirii apei: „Veniţi de luaţi Duhul (darul duhovnicesc al) *înţelepciunii*, duhul temerii de Dumnezeu, al lui Hristos, celui ce s-a arătat".

Gheorghe Şoima

Nevinovaţii

(Continuare din pag. a 3-a)

să fi văzut şi un zeu care ar fi putut să se confrunte cu divinitatea pe care tocmai şi-o reclamase.

Învinuiţi de crimă politică, martirii creştini erau mai întîi supuşi unei proceduri, judecaţi în tribunale, condamnaţi şi apoi ucişi. Irod însă se confrunta cu Pruncul la modul stihial. Pentru un asemenea mod nu există nici procedură, nici instanţă; singurul mijloc e asasinatul sau, în cazul nereuşitei, masacrul, exterminarea în masă, genocidul. Este ceea ce a făcut el în Iudeea, trecînd prin sabie pe toţi cei presupuşi a fi fost de o vîrstă cu odrasla profeţiilor.

Cel mai curat martiriu din veacurile creştine începea cu o asumare a identităţii lui Iisus. Nevinovaţii copii mureau pentru El, în locul şi în numele Lui, aşa cum, mult mai tîrziu, în istoria noastră naţională, pruncul Constantin Brîncoveanu, doar de un an, avea să scape de sub sabia urmăritorilor numai prin aceea că una din credincioasele roabe ale curţii îşi da pe propriul el copil drept Constantin şi îngăduia să fie tăiat sub ochii ei, făcînd astfel posibile o epocă brîncovenească şi o mucenicie lucidă. Prin jertfa lor, pruncii Betleemului sporiseră ceata acelor îngeri ce aveau să şteargă sudoarea de sînge a Îngenunchiatului de pe piatra din Ghetsimani.

În icoana ei, Maica Domnului Glycofiluza — a Dulcii Sărutări — îşi ţine obrazul lipit de al Fiului, într-un gest de dumnezeiască omenitate, dar privirea i s-a cufundat undeva, departe, în rînduiala tragică a unei Învieri ce trebuie, neapărat, să treacă prin Golgota. Şi poate că sub sfintele ei pleoape se zbate şi o lacrimă pentru nefericitele mame din Rama.

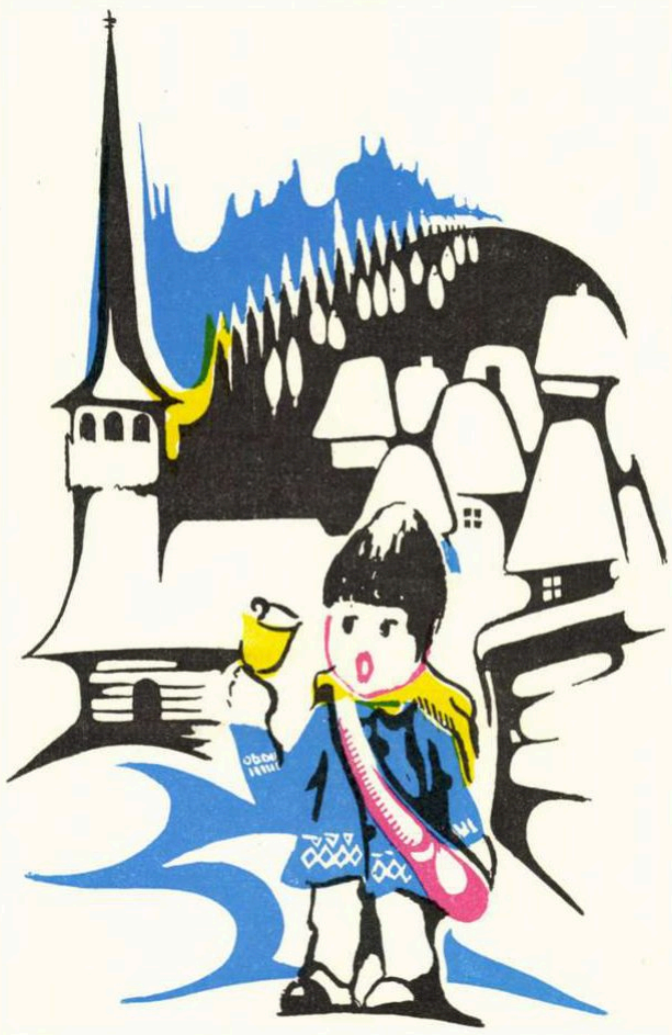

Unindu-ne glasul
cu al colindătorilor,
adresăm colaboratorilor
şi cititorilor noştri
din ţară şi străinătate
urarea de sănătate,
voie bună
şi multe bucurii
cu ocazia praznicului
Naşterii Domnului.
Rugăm pe Bunul Dumnezeu
să sălăşluiască în lume
atmosfera de pace
şi bunăvoire între oameni,
pe care au cîntat-o îngerii
în noaptea sfîntă
a Naşterii lui Hristos.

Mulţi şi fericiţi ani!

O legendă pioasă: ARTABAN

În afară de cei trei magi de care vorbeşte Sf. Ev. Matei, că au adus daruri Pruncului Iisus: aur, tămîie şi smirnă, în părţile din Răsărit se vorbeşte şi de un al patrulea „mag", cu numele Artaban.

Acesta cînd a văzut apariţia stelei minunate, încă s-a hotărît să meargă să se închine lui Mesia atît de aşteptat. În acest scop şi-a vîndut toate bogăţiile ce le avea, şi cu preţul lor a cumpărat trei pietre preţioase, şi anume: un opal, un rubin şi o turcoază, fiecare de o mărime şi frumuseţe rară. În felul acesta pregătit, el porni la drum neîntîrziat, spre a se întîlni cu ceilalţi magi.

Drumul pe care porni, era însă împreunat cu multe primejdii de moarte. Artaban însă a învins toate aceste greutăţi şi piedici, fiind însufleţit de dorinţa fierbinte de a vedea pe Mesia.

Deşi el se grăbea foarte mult, totuşi nu după multă vreme, fu nevoit să zăbovească, căci dădu peste un om bolnav, ce zăcea în mijlocul drumului. În faţa acestui nenorocit, el s-a oprit, a descălecat şi a început să-i dea primul ajutor. A început să se frămînte cu gîndul: ce să facă? În timp ce se întreba astfel Artaban parcă şi vedea faţa viitorului împărat, şi îşi zise în sine: „Tu eşti iubirea! Iar fără iubire în inimă nime n-are ce căuta la Tine". Zicînd acestea, el se hotărî să rămînă lîngă bolnav. Dar pînă ce şi-a revenit bolnavul, au trecut multe ceasuri. Artaban s-a aşezat trist pe marginea drumului, voind să renunţe la călătorie. Bolnavul însănătoşit însă căuta să-l mîngîie, zicîndu-i: „Eu nu ştiu dacă-i adevărat că s-a născut Mesia. Dar dacă s-a născut, atunci numai în Betleem s-a întîmplat această minune. Soţii tăi au plecat acum cu siguranţă. Fă-ţi şi tu o caravană şi du-te de-a dreptul la Betleem".

Artaban aşa a făcut. În primul oraş în care a ajuns, a vîndut o piatră preţioasă, cu suma mare pe care a primit-o, şi-a organizat o caravană şi s-a dus la Betleem. Acolo cum a ajuns mare i-a fost uimirea cînd a aflat o mulţime de prunci ucişi din porunca lui Irod. Pe pruncul Iisus el însă nu-L află, căci între timp, familia sfîntă fugise în Egipt. În casa în care intrase să se adăpostească Artaban, era mare tulburare, căci se afla un copil mic, pe care ostaşii lui Irod voiau să-l ucidă. Sărmana lui mamă în nemărginita ei durere, îl roagă pe Artaban să-i salveze odorul. Acesta a fost adînc mişcat de durerea ce se abătuse peste acea casă, scoase a doua piatră preţioasă şi o dădu comandantului ostaşilor cu rugămintea ca să cruţe copilul nevinovat, ceea ce acesta şi făcu.

Acum Artaban nu mai avea decît o singură piatră preţioasă. Cu ea în buzunar el străbătu multe ţări în căutarea Împăratului dreptăţii şi adevărului, dar pe unde a umblat n-a dat decît de suferinţe, de lipsuri şi dureri. El fiind un suflet milos, a căutat să aline cît mai multe suferinţe, să şteargă cît mai multe lacrimi. În felul acesta au trecut mai bine de 30 de ani...

Odată, cînd paşii pribeagului mag l-au adus iarăşi în Iudeea, auzi vorbindu-se de Iisus Hristos. „Acesta e El — îşi zicea în sine: Am să mă duc şi să mă închin Lui, şi ca semn de cinstire să-I dau piatra ce o mai am".

Artaban a sosit în Ierusalim tocmai cînd Iisus Hristos urca pe drumul Golgotei.

„Am ajuns iarăşi prea tîrziu" îşi va fi zis în sine ultimul mag şi se grăbi să ajungă măcar la locul osîndei. Soldaţii i-au închis însă drumul, căci mai duceau cu ei şi o fată foarte frumoasă. Aceasta însă se smulse din mijlocul lor şi se aruncă în genunchi înaintea lui Artaban şi începu să-l roage cu ochii plini de lacrimi: „Dumnezeu te-a trimis în calea mea. Tu eşti, după îmbrăcăminte, om din ţara mea, şi eu mă aflu aici în ţară străină, unde m-au adus pentru nişte datorii ale tatălui meu răposat şi acum mă duc să mă vîndă. Scapă-mă de la rău".

Inima cuprinsă de milă l-a făcut pe Artaban, să spună: „O, Doamne, Ţie nu-ţi trebuie prinosul meu! Tu mi-ai scos în cale pe nefericita aceasta. Fie deci voia Ta!" Apoi a scos ultima piatră preţioasă şi o predă fetei arestate.

În clipa aceea pămîntul s-a cutremurat, cerul şi soarele s-au întunecat, iar casele au început să se clatine şi să se dărîme. Era clipa cînd Mesia murea pe cruce. O voce s-a auzit parcă de dincolo de lume: „Adevăr, adevăr zic ţie, tot ce ai făcut pentru unul din aceşti fraţi mai mici ai mei, Mie mi-ai făcut". Artaban a fost fericit, că în sfîrşit l-a văzut pe Mesia şi că El i-a primit darurile.

Prot. *A. Radu*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

ANUL CXXIX Sibiu, 15 ianuarie 1981 Nr. 3—4/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

APEL

către Bisericile creştine, religiile din întreaga lume şi oamenii doritori de bine de pretutindeni

An de an, întreaga creştinătate sărbătoreşte Naşterea Domnului, sub semnul speranţei păcii şi al revărsării bunăvoirii lui Dumnezeu în sufletele noastre, potrivit cu mesajul cîntat de îngeri în jurul peşterii din Betleem: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire"* (Luca II, 14). Încă din cele mai vechi timpuri, Mesia a fost aşteptat ca DOMN al PĂCII, al dreptăţii şi al fericirii, vremea ce urma să înceapă odată cu venirea Lui în lume, trebuind să fie o epocă de domnie a păcii desăvîrşite. Isaia nădăjduia că popoarele vor preface atunci *„săbiile lor în fiare de pluguri şi lăncile lor în seceri"* şi că *„nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia şi nu-şi vor mai face războaie"* (II, 4). Iezechil, de asemenea, vedea cu ochii lui sufleteşti că va veni vremea cînd *„locuitorii cetăţilor ... vor arde armele, săgeţile, arcurile, lăncile şi suliţele"* (XXXIX, 9).

Într-un psalm este scris că la venirea Domnului Păcii *„mila şi adevărul se vor întîmpina, dreptatea şi pacea se vor săruta"* (LXXXIV, 11), iar în altul se spune că *„va înflori dreptatea în zilele lui şi va fi belşug de pace cît va sta luna pe cer"* (LXXI, 7).

Pacea ocupă aşadar un loc central în lucrarea şi învăţătura Domnului nostru Iisus Hristos pentru mîntuirea lumii. De aceea şi Biserica are datoria sfîntă ca propovăduind Evanghelia lui Hristos pe care Sfîntul Apostol Pavel o numeşte *„Evanghelia Păcii"* (Efes. VI, 15), să predice în primul rînd pacea între popoare şi bunăvoirea în sufletele oamenilor. Dacă Biserica n-ar propovădui şi nu s-ar strădui pentru realizarea păcii, ea nu şi-ar îndeplini misiunea ei sfîntă în lume.

Acţiunile stăruitoare depuse pînă acum de întreaga omenire pentru apărarea păcii în lume — acţiuni la care şi-a adus contribuţia, alături de alte Biserici şi religii, şi Biserica Ortodoxă Română — au fost încununate cu roade bune de-a lungul multor ani. Aceasta este una din marile realizări ale epocii contemporane: evitarea de catastrofe socotite adeseori de neînlăturat. Tocmai această izbîndă ne îndeamnă să perseverăm şi să ne sporim străduaniile în acţiunile de apărare a păcii, şi în prezent ca şi în trecut, azi cu atît mai mult cu cît se profilează noi ameninţări la adresa liniştii popoarelor.

În viaţa internaţională, mai ales în ultima vreme, s-a ajuns din nou la o încordare deosebit de primejdioasă. În diferite zone ale lumii, noi focare de tensiune se adaugă celor deja existente. Primejdia de război n-a pierit şi armele de distrugere se înmulţesc tot mai mult.

Deşi în ultimii ani, în cadrul multor foruri internaţionale s-au purtat îndelungate discuţii şi s-au adoptat numeroase rezoluţii cu privire la măsurile de dezarmare — măsuri propuse de nenumărate ori şi de către România — practic nu s-a ajuns pînă acum să se realizeze nimic substanţial pentru a opri cursa înarmărilor. Pe lîngă sumele enorme care se cheltuiesc şi care continuă să crească în mod fabulos, înarmările absorb şi un uriaş potenţial ştiinţific; cuceriri strălucite ale geniului uman sînt transformate în mijloace de exterminare a oamenilor

SFÎNTUL SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Decembrie 1980
Bucureşti

(Continuare în pag. a 2-a)

DEŞTEPTAREA ROMÂNIEI, pictură de Gh. Tattarescu

La 122 de ani de la Unirea Principatelor Române

„Unire-n cuget şi-n simţiri"

În urmă cu patru decenii, marele nostru istoric Nicolae Iorga, cu perspicacitatea care-l caracteriza, scria în publicaţia sa „Neamul Românesc" despre zbuciumatul trecut al poporului român şi aceste drepte constatări: „Apţi pentru cea mai înaltă civilizaţie şi siliţi a trăi de la o bejenie la alta. Oricare alţii s-ar fi risipit în lume. Pentru mai puţin se părăsesc şi cele mai dulci patrii. Noi am rămas ... de străji la toate zările ..., am întins brutalităţii arma subţire a inteligenţei noastre. Şi, iată, sîntem tot acasă."

Nerisipirea în lume — cum spune N. Iorga — în faţa atîtor învolburări şi furtuni care cu adevărat au căutat să ne smulgă de aici, rămînerea „acasă", pe aceste meleaguri, în această vatră, presupune de bună seamă o deosebită calitate din partea poporului nostru şi reprezintă desigur o mare izbîndă a sa.

Pe lîngă alte elemente, între care loc de seamă ocupă credinţa sau Legea noastră străbună ortodoxă, ce a ajutat negreşit de mult la cultivarea unor însuşiri spirituale superioare care, în faţa încercărilor de orice fel, dau tărie unui om şi unui popor, ceea ce explică rămînerea aici este, credem, unitatea noastră, „unirea-n cuget şi-n simţiri" a tuturor fiilor plaiurilor româneşti, cum atît de potrivit a formulat-o Andrei Bârseanu şi a cîntat-o Ciprian Porumbescu în a doua jumătate a veacului trecut.

„O pîine, un trup sîntem noi cei mulţi", spune Sf. Apostol Pavel (I Cor. 10, 17) despre cei ce cred în chip drept despre Mîntuitorul Iisus Hristos şi se apropie de aceeaşi Sfîntă Cuminecătură.

O pîine, un trup am fost şi noi, românii de pe ambele versante ale arcului carpatic, de la începutul începuturilor, de cînd ne ştim. Mărturii multe, scrise şi nescrise, ne arată că „unirea-n cuget şi-n simţiri" a fost o permanenţă a fiilor acestor plaiuri, că noi toţi, cei ce am apărut pe scena istoriei cu aceeaşi limbă şi lege, ne-am rostuit viaţa sufletească şi trupească în calapoade cît se poate de asemănătoare.

Unirea-n cuget şi-n simţiri s-a vădit în nedeile, care, din străfunduri de istorie, adunau la Sîntilie îndeosebi, pe goluri din crestele Carpaţilor, *pe fraţii de pe ambele povîrnişuri ale acestor codri, şi ei fraţi buni de-ai noştri*, cu care prilej înaintaşii noştri făceau nu numai schimburi de produse, ci puneau la cale şi căsătorii, se rugau împreună şi, mai ales, se întăreau reciproc în nădejdea unor vremi mai bune.

Unirea-n cuget şi-n simţiri era trăită la hramurile unor aşezări mănăstireşti mai ales, cînd români transilvăneni cu deosebire, căci mănăstirile lor fuseseră distruse de cei ce voiau să le fure sufletul şi fiinţa, treceau Carpaţii în Moldova, Muntenia şi Oltenia, setoşi nu numai de cuvîntul lui Dumnezeu cel pururea lucrător, ci şi de întîlnire „cu fraţii".

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 3-a)

APEL

către credincioşii ortodocşi români de peste hotare

În zilele acestea, cînd ochii noştri duhovniceşti sînt aţintiţi către peştera din Betleem, trăim cu toţii momente de înaltă comuniune spirituală, împărtăşind împreună simbioza românească-ortodoxă existentă în fiinţa neamului nostru. În toiul acesta al urărilor de bine pe care le schimbăm unii cu alţii, noi cei de acasă şi dumneavoastră cei care vă aflaţi în alt loc pe pămînt unde vă petreceţi viaţa, ne întîlnim laolaltă duhovniceşte şi trăim marea bucurie a unităţii noastre în credinţă şi simţire sufletească.

Cu toţii sîntem moştenitori ai tezaurului etnic şi de credinţă lăsat nouă de înaintaşi; împreună ne străduim să îmbogăţim prezenţa românească în cultură, artă şi ştiinţă. Laolaltă păstrăm şi cultivăm comoara minunatelor noastre tradiţii. La focul nestins al vetrei noastre străbune, în care şi-a făcut sălaş statornic văpaia dragostei de Dumnezeu şi de ţară, să ne încălzim şi unii şi alţii, cu toţii alcătuind o comunitate spirituală, comunitatea noastră românească şi ortodoxă.

Conştiinţa noastră de fraţi întru credinţa ortodoxă şi de fii ai aceluiaşi neam ne atrage pe unul către altul şi dă viaţă comuniunii noastre, menţinînd vii legăturile dintre noi.

A fost dat, din diferite pricini, ca nu toţi românii să-şi ducă viaţa pe pămîntul ţării lor. Ştim însă că şi cei de departe poartă cu ei în suflet glasul gliei străbune şi cerul românesc, care îi cheamă statornic să cinstească, cu fapta şi cuvîntul, numele de român şi legea strămoşească. Fiecare dintre românii ortodocşi stabiliţi în diferite ţări a dus cu sine pe meleaguri îndepărtate tezaurul credinţei noastre străbune şi comoara obiceiurilor şi datinilor româneşti, păstrîndu-le şi trăindu-le cu sfinţenie.

Pentru toţi românii din ţară şi cei de peste hotare, voinţa de făurire şi dăinuire peste veacuri a statului român unitar naţional pe temeiul unităţii de neam, de teritoriu, de limbă, de comuniune spirituală, de năzuinţe proprii, obiceiuri, tradiţii şi, în general, de tot ceea ce poate fi considerat specific românesc, a constituit şi este şi astăzi idealul nostru cel mai înalt, visul de totdeauna al poporului român. Părinţii, moşii şi strămoşii noştri l-au purtat în suflet şi l-au lăsat moştenire din generaţie în generaţie. La împlinirea lui, prin lupte şi jertfe, şi-au adus contribuţia toţi românii, atît cei de acasă, cît şi cei din afara hotarelor ţării.

Sentimentul unităţii naţionale şi vieţuirea în comuniune de credinţă cu cei de acasă i-au determinat pe românii de peste hotare să se strîngă în jurul vetrelor bisericeşti, pe care şi le-au zidit acolo şi să ceară Bisericii-Mame din ţară să le trimită lor preoţi, îndrumători duhovniceşti. Parohiile, cu locaşurile lor de cult, au devenit astfel simbolul unităţii românilor, în orice parte a lumii s-ar afla. Iar noi cei de acasă le răspundem întotdeauna cu adevărată dragoste părintească, făcînd tot ce stă în puterile noastre pentru ca unitatea aceasta să se păstreze şi neîncetat să se întărească.

De aceea, şi acum cînd cugetele noastre sînt îndreptate împreună către peştera din Betleem, unde Fiul lui Dumnezeu se naşte pentru unirea oamenilor între ei şi a tuturor împreună cu Dumnezeu, vă chemăm stăruitor la întărirea comuniunii noastre de vieţuire ortodoxă şi românească.

SFÎNTUL SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Decembrie 1980
Bucureşti

(Continuare în pag. a 2-a)

APEL

către Bisericile creştine, religiile din întreaga lume şi oamenii doritori de bine de pretutindeni

(Continuare din pag. 1)

şi de distrugere a mediului ambiant, armele acumulate pînă în prezent putînd nimici întreaga civilizaţie.

În faţa acestei primejdii crescînde, toţi oamenii sînt chemaţi, mai mult ca oricînd, să-şi unească eforturile pentru instaurarea unui climat de pace, de destindere, de încredere reciprocă şi de cooperare.

Bisericile şi credincioşii lor nu pot lipsi din rîndurile celor care ostenesc pentru apărarea păcii şi pentru ocrotirea vieţii oamenilor, după cum ne porunceşte Dumnezeu însuşi prin gura profetului care zice: *„Iată viaţă şi moarte ţi-am pus astăzi înainte, binecuvîntare şi blestem. Alege viaţa, ca să trăieşti tu şi urmaşii tăi"* (Deut. XXX, 19). Porunca lui Dumnezeu este deci: SĂ ALEGEM VIAŢA! Dreptul la viaţă este dreptul sacru al omului. Nimeni nu are libertatea să ucidă. Mîntuitorul Iisus Hristos, Domnul şi Învăţătorul nostru, s-a declarat de nenumărate ori *„Domn al vieţii"* (Ioan III, 16), încredinţîndu-ne că a venit ca *„lumea viaţă să aibă şi mai mult să aibă"* (Ioan X, 10).

Călăuziţi de aceste îndemnuri, membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române îşi ridică cu hotărîre glasul pentru apărarea păcii în lume, pentru înţelegerea dintre popoare, pentru rezolvarea tuturor conflictelor pe calea înţeleaptă a tratativelor, adresînd astăzi APEL stăruitor tuturor Bisericilor creştine din lume, tuturor religiilor şi oamenilor doritori de bine de pretutindeni, cerîndu-le să-şi unească şi mai mult eforturile în apărarea vieţii, pentru a opri valul înarmărilor şi a pune lumea la adăpost faţă de distrugerile războiului pentru învingerea răului, a opresiunii, a nedreptăţii şi a egoismului din viaţa omenirii contemporane.

Avînd noi *„pavăza credinţei"* (Efes. VI, 16) şi fiind înarmaţi cu *„sabia duhului care este Cuvîntul lui Dumnezeu"* (Efes. VI, 17), să facem totul pentru consolidarea unei păci trainice pe pămînt, pentru dezvoltarea armonioasă a omului, pentru respectarea dreptului la viaţă, la pace, la prosperitate şi fericire al tuturor oamenilor.

Pace pe pămînt, bunăvoire în suflete şi dragoste între toţi oamenii şi între toate popoarele lumii.

APEL

către credincioşii ortodocşi români de peste hotare

(Continuare din pag. 1)

Simţindu-ne cu toţi părtaşi aceloraşi virtuţi străbune, să contribuim împreună la păstrarea neştirbită a fiinţei neamului nostru şi să ne aducem, în acelaşi timp, contribuţia noastră pozitivă la zidirea unei lumi noi, unei lumi a păcii şi buneivoiri între oameni, potrivit mesajului ceresc vestit oamenilor de îngerii care cîntau în jurul peşterii din Betleem zicînd: *„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire"* (Luca II, 14).

Respectînd întotdeauna legile ţării în care trăiţi, ai căror cetăţeni sînteţi astăzi, nu uitaţi să vă iubiţi şi pămîntul pe care v-aţi născut şi să faceţi fiecare cîte ceva pentru patria de origine, pentru ca poporul din mijlocul căruia aţi pornit să propăşească necontenit, constituind astfel o punte de legătură a unei prietenii trainice între ţări şi popoare.

Purtînd în inimi simţirea frăţească, să facem din dragostea dintre noi legea vieţii noastre în lume. Unul pe altul în cinste să-l ţinem; unul altuia în ajutor să-i stăm, în comuniune desăvîrşită cu toţii să vieţuim!

Oamenii sau popoare în pace, prietenie şi colaborare să trăim. Ca şi oamenii, popoarele să aşeze dragostea la temelia vieţii lor. Acest îndemn este totdeauna binevenit. Astăzi, îndeosebi, cînd lumea trece printr-o etapă grea în viaţa sa, fiind ameninţată în însăşi fiinţa ei, chemarea aceasta dumnezeiască la vieţuire în dragoste frăţească şi pace este mai actuală ca oricînd.

Iubiţii noştri

fii duhovniceşti,

În atmosfera înălţătoare a Marelui Praznic al Naşterii Domnului şi în pragul Noului An 1981, Biserica-Mamă, prin noi, membrii Sfîntului Sinod, adresează tuturor fiilor ei duhovniceşti de peste hotare chemarea la trăire în frăţietate românească, în unire, dragoste, pace şi împreună-lucrare, pentru ca: *„Să petrecem cu toţii viaţa lină şi tihnită întru toată temerea de Dumnezeu şi buna-cuviinţă că acesta este lucru bun şi primit înaintea lui Dumnezeu"* (I Tim. II, 2—3).

Cu aceste gînduri, vă îmbrăţişăm cu părintească dragoste, făcîndu-vă urări de bine pentru Noul An.

Piine pentru suflet

Calea desăvîrşirii creştine

La începutul unui an, după sărbătoarea Naşterii Domnului, ne apare mai stăruitor întrebarea: care este rostul nostru în lume şi care este idealul suprem al vieţii pentru creştini?

Amîndouă aceste sărbători arată, pe de o parte, legătura omului cu Dumnezeu, pe de altă parte legătura cu semenii săi. Ele fixează în conştiinţă datoriile noastre faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni.

Fiul lui Dumnezeu a venit în lume ca să ne arate „calea care duce la ceruri", precum spunem în colinda străbună.

El s-a făcut om, asemenea nouă, în afară de păcat, ca să ne îndumnezeim prin har, precum spun Părinţii Bisericii.

A venit în chip de prunc nevinovat ca să ne ajute să ajungem la „statura omului desăvîrşit".

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a încheiat predica de pe munte, arătînd căile care duc la fericire, cu îndemnul *„Fiţi, dar, voi desăvîrşiţi, precum Tatăl nostru Cel ceresc este desăvîrşit"* (Matei 5, 48).

În aceste cuvinte este arătat ţelul cel mai înalt al creştinului. Deşi această chemare s-a adresat în primul rînd sfinţilor apostoli, şi deci urmaşilor lor, — totuşi chemarea la desăvîrşire este o chemare care este adresată tuturor oamenilor. Desăvîrşirea este un deziderat după care se doreşte omul, pentru că menirea lui este să înainteze mereu pe drumul progresului, iar acesta are un caracter general şi îmbrăţişează întreaga viaţă şi activitate.

Desăvîrşirea morală, plinirea voiei lui Dumnezeu, după modelul pe care ni l-a arătat Mîntuitorul a fost şi rămîne una din pîrghiile de seamă ale progresului material şi spiritual.

Pentru creştinul adevărat valoarea anilor nu stă în numărul lor ci în binele pe care îl face în cursul lor.

Dacă uneori zilele şi anii sînt asemănaţi cu visul, cu zborul păsării în văzduh sau cu alunecarea corabiei pe valurile învolburate ale oceanelor, fără să lase ceva în urma lor, este numai pentru ca să se arate repeziciunea cu care se desfăşoară ele şi pentru ca să ni se arate că sîntem „călători" şi oaspeţi în această lume, nu însă ca să arate valoarea lor sau rostul pe care îl are omul în lume.

An de an ne fixăm ţinte pe care dorim să le împlinim. Neîndeplinirea lor dă un sentiment de nesatisfacţie, de nemulţumire şi de durere.

Dimpotrivă, cînd reuşim să îndeplinim aceste ţinte simţim că nu trăim degeaba, simţim că împlinim un rost în viaţă.

Dar dincolo de aceste ţinte, este pentru toţi ţinta supremă: „desăvîrşirea". Aceasta e la capătul călătoriei noastre. Cu cît mai mult o avem în vedere şi ne silim să ajungem spre ea, ca atît mai bine şi mai uşor împlinim celelalte rosturi pe care le avem în lume.

Calea spre desăvîrşire nu este o cale care se întinde numai pe coordonata orizontală a vieţii. Nu mergem numai pe meridiane pămînteşti „de la leagăn pînă la moarte", ci sîntem chemaţi să călătorim şi pe coordonata verticală, să urcăm pe muntele transfigurării noastre morale, să urcăm pe treptele desăvîrşirii morale, să trecem de la starea „chipului lui Dumnezeu" în făptura noastră la aceea a „asemănării cu Dumnezeu" să săvîrşim mereu binele care îl înalţă pe om.

Drumul acesta nu este uşor. Ca orice urcuş spre înălţimi cere efort, şi nu este lipsit de obstacole.

Dacă pentru îmbunătăţirea condiţiei fizice se cere jucătorilor mult antrenament şi renunţare la anumite plăceri, cu atît mai mult pentru îmbunătăţirea condiţiei morale, pentru ajungerea la ţinta desăvîrşirii, se cere un efort continuu, un exerciţiu neîntrerupt. De aceea Sf. Scriptură spune: Privegheaţi şi vă rugaţi ca să nu cădeţi în ispită (Matei 26, 41).

Drumul spre desăvîrşire este şi rămîne o luptă continuă cu sine însuţi şi cu lumea înconjurătoare, biruinţa unei lupte împotriva păcatului, şi a răului în toate înfăţişările lui.

Pe acest drum sînt chemaţi să urce toţi oamenii. El nu este un privilegiu al unora sau al altora. Chemarea e universală, fiindcă ea corespunde unei legi sădită de Dumnezeu în firea oamenilor. Omul este singura fiinţă care face istorie, care are îndreptată privirea spre viitor.

Se cunosc cu deosebire trei trepte ale drumului spre desăvîrşire: treapta purificării sau a ascezei; treapta luminării sau a contemplaţiei şi piscul cel mai înalt al ei, unirea şi trăirea în comuniunea cu Dumnezeu, izvorul desăvîrşirii.

Treapta dintîi ar putea fi asemănată cu o primăvară timpurie, în care grija cea dintîi şi cea mai mare este de a smulge din ogorul sufletesc buruienile şi pălămida şi de a-l pregăti să răsară în el seminţele cele bune ale virtuţii. Lucrul acesta nu este uşor. Pentru cei mai mulţi este foarte greu. Acum se cere să te desparţi sau chiar să urăşti ceea ce ai iubit, adică să te desparţi de patimi, şi să iubeşti ceea ce ai urît, adică să te deprinzi în iubire şi cu practicarea virtuţilor.

Cineva voind să afle un leac tămăduitor de păcate, a primit următoarea reţetă de la un doctor duhovnicesc: „Mergi de ia rădăcina *sărăciei duhovniceşti* şi *frunzele răbdării* şi ramurile *rugăciunii* şi le amestecă pe toate şi le pisează în piua *ascultării* şi le pune în piua *gîndurilor bune* şi apoi le aşează în oala *ştiinţei* şi le moaie cu apă din picăturile lacrimilor (pocăinţei) şi atunci aprinde dedesubtul lor *văpaia dumnezeieştii dragoste* şi după ce va fierbe puţin deşeartă-le în tipsia socotinţei (înţelepciunii) şi le amestecă cu *mulţumire*, le bea în grabă cu lingura *umilinţii* şi le spală cu basmaua *spovedaniei* şi aşa te vei tămădui şi vei spăla păcatele tale (Arhiva Bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, manuscris 44).

Exerciţiile cele mai frecvente în această treaptă sînt exerciţiul rugăciunii, al înţelepciunii, al dreptăţii, al cumpătării şi al curajului.

Nici unul din aceste exerciţii nu sînt în sine un scop, ci numai mijlocesc pentru înaintarea în treapta a doua. Sînt exerciţii de adaptare, de trezire a puterilor spirituale din om, pe care păcatul le-a slăbit.

A doua treaptă este străbătută de gîndul şi dragostea de Dumnezeu care duce la cunoaşterea de Dumnezeu. „Aceasta este viaţa veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis" (Ioan 17, 3).

Pe calea desăvîrşirii nu se poate merge fără iubirea de Dumnezeu şi de oameni.

Iubirea de Dumnezeu ne ajută să împlinim voia lui Dumnezeu, să apropiem voia noastră liberă de voinţa lui Dumnezeu cea sfîntă şi atotbună.

În iubirea de Dumnezeu şi de oameni se cuprinde „toată legea şi profeţii" (Matei 22, 48).

„Dacă vă iubeşte cineva, va păzi Cuvîntul Meu şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face lăcaş la el" (Ioan 14, 23).

Sf. Evanghelist Ioan, care a pus capul pe pieptul Mîntuitorului la Cina cea de taină, ne scrie despre această iubire, care este simburele oricărei desăvîrşiri: „Şi noi am cunoscut şi am crezut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi. Dumnezeu este iubire şi cel ce rămîne în iubire rămîne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămîne întru el." În iubire nu este frică, ci iubirea desăvîrşită alungă frica, pentru că frica merge alături de pedeapsă, iar cel ce se teme nu este desăvîrşit în iubire" (I Ioan 16—18).

Astfel nici teama de Dumnezeu, nici fulgerele şi tunetele de pe Sinai, prin care s-au dat poruncile, nu sînt călăuze pe drumul desăvîrşirii creştine, ci iubirea lui Dumnezeu, pe care îl iubim pentru că ştim că El ne-a iubit mai întîi, precum spune acelaşi evanghelist.

Iubirea lui Dumnezeu către noi este ca un magnet care ne atrage şi ne ajută să împlinim tot ceea ce este plăcut lui Dumnezeu.

Fără de iubire de Dumnezeu şi de oameni nu este înaintare către desăvîrşire. Fără ea totul este mort.

„Ţinta poruncii Domnului este dragostea din inimă curată, din cuget bun şi din credinţă nefăţarnică" (I Tim. 1, 5; Rom. 13, 9).

Vorbind despre chipul omului nou şi îmbrăcarea lui în hainele virtuţilor, Apostolul Pavel încheie îndemnul său cu cuvintele: „Iar peste toate acestea, îmbrăcaţi-vă întru dragoste, care este legătura desăvîrşirii" (Col. 3, 14). (A se vedea întreg capitolul trei care este un minunat îndreptar pe calea desăvîrşirii.)

În sfîrşit, treapta a treia ne duce la piscul cel mai înalt al desăvîrşirii, la însuşi Dumnezeu. Trăirea în comuniune cu El revarsă în suflet o negrăită bucurie, dar ea dă putere credinciosului să se manifeste în lume şi între oameni cu o mare dăruire de sine.

Ajuns pe această treaptă, creştinul urmează întru toate pe Hristos, „Calea, Adevărul şi Viaţa". În Iisus Hristos ni s-a arătat desăvîrşirea. El este Modelul şi Mîntuitorul nostru. El luminează cărările vieţii, şi ne călăuzeşte pe calea desăvîrşirii. De aceea creştinii numesc anii zicînd „anul Domnului".

De la naşterea lui Iisus începe numărătoarea anilor, fiindcă El a venit în lume, a intrat în istorie ca să arate şi să ajute oamenilor să înainteze spre desăvîrşire. El a venit în lume ca să binecuvinteze „cununa anilor" cu darul şi iubirea lui de oameni.

Părintele VASILE

O pilduitoare iniţiativă a Prea Fericitului Patriarh Iustin

Traducerile din Sfinţii Părinţi şi din scriitorii bisericeşti

Tălmăcind în chip minunat cuvîntul Scripturii, în care se spune că în Hristos putem avea mulţi dascăli, dar nu mulţi părinţi (I Cor. 4, 15), care să ajute în chip deosebit la naşterea noastră cea întru „făptură nouă", Prea Fericitul Patriarh Iustin a pus în lucrare încă din anul trecut planul de traducere în româneşte a scrierilor principalilor părinţi şi scriitori ai Bisericii creştine întrucît, ca eminent profesor de teologie, Prea Fericirea Sa ştie cel mai bine că Biserica Răsăriteană fiind prin excelenţă o „Biserică a Sfinţilor Părinţi", în afară de cuvîntul Scripturii, slujitorii şi credincioşii ei au lipsă cel mai mult de învăţăturile Părinţilor şi a scriitorilor bisericeşti.

Ştim că şi altădată cărturari ca mitropoliţii Varlaam şi Dosoftei ai Moldovei traduceau din „Scara" Sfîntului Ioan ori epistolele Sfîntului Ignatie Teoforul, Pravilele Sfinţilor Apostoli şi Explicarea liturghiei după Patriarhul Gherman al Constantinopolei (acestea din urmă cerute de ierarhii ruşi ai vremii aceleia), iar un voevod cu mai puţină carte, ca Antioh Cantemir ruga pe fiul său, preaînvăţatul Dimitrie să-i citească din „Mărgăritarele" Sfîntului Ioan Gură de Aur. Mai ştim că alţi cărturari ca Samuil Micu, Paisie de la Neamţ ori Grigorie al IV-lea al Ungrovlahiei au tra-

T. B.

(Continuare în pag. a 4-a)

La 15 ianuarie 1981 — 131 de ani de la naşterea lui M. Eminescu

Odă marelui poet

(Eminescu evocat de poeţi)

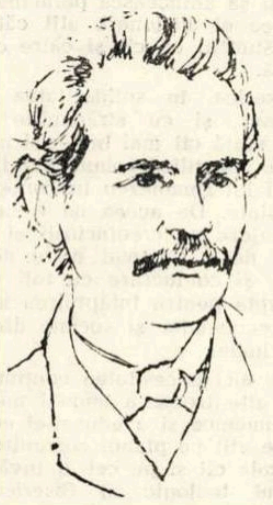

Nu sînt puţine odele închinate marelui poet. Este în afară de orice îndoială că nici un alt poet din literatura noastră nu a inspirat atîtea stihuri de preţuire şi recunoştinţă.

Din prima generaţie postemineseiană se reţine îndeosebi oda *Lui Eminescu* de Al. Vlahuţă, mărturisire vibrantă şi patetică a legăturii dintre o existenţă dramatică şi nestematele creaţiei poetice: „Tot mai citesc măiastra-ţi carte / Deşi ţi-o ştiu pe dinafară / Parcă urmînd şirul de slove / Ce-a tale gînduri semănară / Mă duc tot mai afund cu mintea / În lumile de frumuseţi / Ce-au izvorît eterni luceferi / Din noaptea tristei tale vieţi". Poeţii de la *Contemporanul*, mai les N. Beldiceanu, vor fi atraşi de protestul social din cunoscuta poemă *Împărat şi proletar* şi o bună parte din lirica militantă publicată în paginile pomenitei reviste socialiste se va resimţi de influenţa eminesciană.

Poeţii începutului de secol conturează imaginea unui geniu a cărui operă are profunde rezonanţe naţionale, plasîndu-ne sub „Creanga de aur" a istoriei. Ideea este exprimată poetic de Victor Eftimiu în poemul *Rapsodii:* „Dormi... universul tău de gînduri / Nu e scris să-l nimicească învelişul cel de scînduri / El împarte strălucirea-i din hotar pînă-n hotar / Pentru-acela care fuse şi împărat şi proletar".

Din lirica generaţiei interbelice se impune poemul *Eminescu* de Aron Cotruş, din care metafora *Dante valah* are profunde sugestii de relaţie om-operă. Mihai Beniuc, adresîndu-se *Tinerilor poeţi*, spunea că versurile marelui poet sînt pentru ei „miraj de neatins", dar cîntecul lor nu este în van, pentru că „Eminescu nu cuprinse tot / În stihurile lui dumnezeieşti / Durerea românească-i mult mai mare / Şi n-o încape toată nici un cîntec".

Cantitativ, generaţia actuală de poeţi a scris cel mai mult despre Eminescu. Momente biografice, metafore şi imagini din opera lui Eminescu, exemplara existenţă civică a poetului sînt evocate şi invocate de diverşi poeţi. Ion Brad, de pildă reînvie „popasul blăjean" al poetului văzut ca o întoarcere la origini: „Cerul pe deal / E numai aramă de vis şi de tei / Din inimă te salut, mică Romă a părinţilor mei". Pentru Nichita Stănescu „o călărire în zori" titlul unei poezii eminesciene din tinereţe devine metafora travaliului poetic însuşi, iar pentru Victor Eftimiu atît de eminescian „floare de tei" capătă sensuri sinonime cu erotica eminesciană care a nutrit şi a încălzit sufleteşte atîtea generaţii de tineri: „Şi floarea teiului e-n toi / Furtunile se potoliră / Mai tremură măiastra liră / Mai cîntă Eminescu-n noi". În opera lui Ioan Alexandru, Eminescu este frecvent evocat. Slăvit într-un imn, pentru că el cuprinde „cuvinte atinse de duh, de flacăra spiritului", poetul este văzut alteori ca un duhovnic căruia-i sînt mărturisite suferinţele Transilvaniei istorice care inhibă avîntul poetic al tînărului confrate: „De mult am vrut, Mihai să-ţi scriu, / Dar socoteam că dintr-o altă ceară / Sînt făurit pe dealul transilvan / Şi altul mi-este fratele de ţară. / Moldova este sfîntă, îmi spuneam / Ştefan şi Eminescu împreună! / Eu, ardelean, cu suferinţa mea / Ce poate ea să ştie şi să spună".

Din mulţimea odelor închinate lui Eminescu, enumerate aici succint în etapele fundamentale ale devenirii poeziei româneşti, se desprinde, rostit prin verb poetic, adevărul strălucit rostit cîndva de Călinescu: „Eminescu este unul din păzitorii solului nostru veşnic!"

Ion Buzaşi

„Unire-n cuget şi-n simţiri"

(Continuare din pag. 1)

Unirea-n cuget şi-n simţiri o trăiau marile catedrale transilvănene, de la Alba Iulia, încă înainte de 1700, de la Sibiu, de la Blaj ş. a., care aveau şi au ca hram Sf. Treime, ceea ce pentru obştea românească avea şi un înţeles naţional şi anume, aşa cum cele trei Persoane divine formează o singură Fiinţă, la fel şi cele trei provincii româneşti: Transilvania, Muntenia şi Moldova formează o unitate de nedespărţit, unele icoane cu Sf. Treime avînd pe verso chiar harta vechii Dacii.

Unire-n cuget şi-n simţiri vădeau diaconul Coresi, mitropolitul Simion Ştefan de la Alba Iulia, mitropolitul Varlaam şi alţi vlădici de seamă, cînd în cărţile lor se adresau „către toată semînţia românească ...", autorii Paliei de la Orăştie, cînd îndeamnă pe toţi „fraţii români" să citească cărţile Sf. Scripturi tipărite de ei, sau atunci cînd obştea boteza rîuri care îi despărţeau vremelnic cu numele de „Valea Fratelui".

Unire-n cuget şi-n simţiri dovedeau sutele şi miile de preoţi, călugări şi alţi oameni de bine, care, asemenea lui Badea Cîrţan, au cărat în glugă sau desagi de-o parte şi de alta a Carpaţilor, pe cărări numai de ei ştiute, marele număr de cărţi în grai românesc, întîlnite astăzi pe tot cuprinsul ţării, chiar dacă erau tipărite la Braşov, la Iaşi, la Tîrgovişte, la Sibiu, la Bucureşti etc., ca şi nenumăraţii ciobani transilvăneni care-şi treceau prin vama cucului turmele „în ţară", „la fraţi", realitate pe care unii dintre noi am trăit-o şi în timpul ocupaţiei hortyste, în urma diktatului de la Viena, cînd Transilvania era ca o inimă tăiată în două, şi cînd, în ciuda unei paze extrem de severe, românii, ocrotiţi de aripa nopţii şi de dreptatea cauzei lor, treceau în ambele sensuri în număr mare vremelnicele graniţe impuse ţării noastre în acei ani extrem de grei.

Aşa cum pe planul credinţei noastre, ideea unui Mîntuitor s-a transmis, sub diverse forme, pînă la împlinirea ei în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, la fel unitatea de gîndire şi simţire de care am amintit a perpetuat peste veacuri, a nutrit şi a făcut să crească tot mai mult ideea regatului dacic şi, desigur, a refacerii lui, ceea ce a şi prins viaţă sub diferite forme, care, toate, ţinteau crearea unui stat unitar şi liber al tuturor românilor.

Aşa se explică afirmaţia cronicarilor care vorbesc de originea daco-romană a românilor şi continuitatea lor pe aceste meleaguri, ca unii care „dintr-o fîntînă au izvorît şi cură" (Stolnicul Cantacuzino); afirmaţia lui Nicolae Olahus din 1536, care de asemenea vorbeşte despre unitatea şi continuitatea românilor care „au aceeaşi limbă, aceleaşi obiceiuri, aceeaşi religie"; succesul campaniei lui Petru Rareş în Transilvania în 1529, cînd învinge pe Ferdinand, fratele împăratului Carol Quintul, şi cînd mulţi români din Transilvania „din pricina asemănării limbii lor s-au alăturat cu uşurinţă moldovenilor", cum spun documentele vremii.

Această unitate de gîndire şi simţire explică în mare măsură izbînda rapidă a lui Mihai Viteazul de la Şelimbăr (1599), vestea despre ea răspîndindu-se „cu cea mai mare iuţeală în întreaga ţară — cum consemnează cronicarul maghiar Szamosközy — neamul românesc, care locuia în satele şi cătunele Transilvaniei, răsculîndu-se pretutindeni s-a unit cu poporul venit (de peste munţi n. n.)". „Mihai realizase acum — va scrie mai tîrziu Nicolae Bălcescu — visarea iubită a voievozilor celor mari ai românilor", Mihai Viteazul încingînd puternic dorul românilor după unitate politică.

Această unitate de gîndire şi simţire explică de bună seamă titulatura care s-a dat lui Horea de „Rex Daciae", răscoala sa solidarizînd şi pe românii de peste Carpaţi, căci altfel nu se poate explica întrebarea ce i s-a pus în 22 februarie 1785 de asupritorii săi, referitoare la înţelegerea avută de el „cu iobagii din Ţara Românească"; această unitate explică faptul că în mişcarea Supplexului din 1804 românii sînt prezentaţi ca moştenitori ai „Dachiei", care cuprinde în hotarele sale „Ardealul, Vlahia, Moldo-Vlahia şi Bănatul", ca şi faptul că „Domnul Tudor" sau „Crăiuţul Todoruţ" era aşteptat şi în Transilvania.

Unitatea de gîndire şi simţire a fiilor din cuprinsul vechii Dacii s-a făcut vădită cu deosebire la generaţia din 1848, fapt constatat chiar de străini, ceea ce ne confirmă pastorul sas Şt. L. Roth, martor al Adunării de pe cîmpia Libertăţii din Blaj, care a intuit clar apropiata unire politică a tuturor românilor, ca şi un diplomat francez care scria în preajma revoluţiei din 1848: „Crearea unui mare ducat al Daciei mi s-a părut a fi aici expresia dorinţei celei mai generale a acestei ţări."

Pe un astfel de teren, în care ideea de unitate naţională era atît de vie, atît de puternică, înfăptuirea unirii Moldovei cu Ţara Românească, în 24 ian. 1859, pe care o aniversăm în aceste zile, ne pare cît se poate de firească şi cu adevărat opera obştească a tuturor românilor.

Unirea Moldovei cu Ţara Românească, care, cum s-a spus, a însemnat „actul de naştere a României moderne", apoi desăvîrşirea acestei uniri la 1 decembrie 1918, constituie, aşadar, încununarea firească a unor aspiraţii şi lupte seculare, reprezintă lucrarea tuturor fiilor acestor plaiuri, din care motiv şi bucuria obştei la înfăptuirea lor a fost cît se poate de mare. „Saltă şi dănţuieşte, scumpă Românie — spunea în 24 ianuarie 1859 arhim. Neofit Scriban — îmbracă-ţi veşmintele domneşti ale părinţilor tăi, cheamă, adună pe fiii tăi din toate laturile pămîntului ..."

*

Evocînd evenimente de seamă din istoria ţării şi poporului nostru, care au solicitat eforturi uriaşe şi jertfe de negrăit din partea înaintaşilor noştri, se cuvine să nu uităm că îndatoriri de seamă ne revin şi nouă fiii de astăzi ai Patriei.

Uniţi în cugete şi pătrunşi de aceleaşi simţiri calde faţă de Patria noastră, care promovează în lumea de astăzi atîtea idei nobile şi extrem de necesare, toţi fiii ei, indiferent cum ne-ar chema, toţi cei ce am deschis ochii pe aceste plaiuri binecuvîntate, indiferent unde ne-am afla, să facem ca numele ei bun să crească tot mai mult, neuitînd că această unitate şi înfrăţire a noastră „şi lui Dumnezeu îi place", cum exclama un ţăran român încă la începutul acestui veac.

Nicolae Iorga şi Transilvania

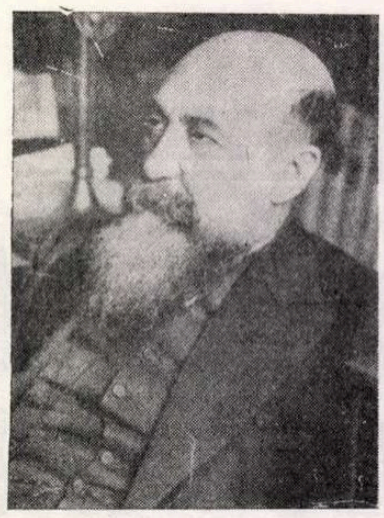

Aprigele bătălii desfăşurate de românii transilvăneni pentru eliberarea naţională şi socială s-au încheiat odată cu ţinerea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918), cînd s-a consfinţit unirea Transilvaniei cu România, moment scris cu litere de aur în letopiseţul devenirii noastre, la reuşita căruia a contribuit din plin şi Nicolae Iorga, ilustră personalitate a culturii româneşti.

În 1888 N. Iorga se înscrie la Facultatea de litere a Universităţii din Iaşi, pe care a absolvit-o după numai un an, luîndu-şi licenţa în limba greacă, rămînînd singura excepţie a învăţămîntului românesc. În perioada 1889—1890 se bucură de multă înţelegere din partea istoricilor A. D. Xenopol şi Al. Odobescu, ei intuind în N. Iorga pe viitorul istoric de anvergură europeană.

După studii strălucite în Franţa şi Germania (la Leipzig îşi ia doctoratul în istorie), în 1895 ajunge profesor universitar, la vîrsta de 24 de ani. Ca o consecinţă a meritelor sale ştiinţifice în 1897 este ales membru corespondent al Academiei Române, iar în 1911 devine membru activ. Cu acel prilej, în discursul său de răspuns, A. D. Xenopol îl caracteriza foarte sugestiv pe fostul său student: „...te întrebi cu înmînunare, cum a putut un creier să conceapă atîtea lucrări şi o mînă să le scrie, mai ales dacă adăugăm la această activitate susţinută şi acea mai măruntă, dar tot atîta răpitoare de timp, a ziaristicii — şi doar eşti încă un om tînăr".

Încă din primii ani, tînărul istoric cercetează cu asiduitate istoria Transilvaniei, pe de o parte, aplecîndu-se cu migală asupra zecilor de mii de documente şi cărţi aflate în diferite locuri (arhive de stat, particulare, parohiale), iar pe de altă parte, îl interesează, în aceeaşi măsură, şi viaţa contemporană, îndeosebi cea spirituală, a acestei provincii româneşti de dincoace de munţi, participînd afectiv la numeroase manifestări culturale, pe care ulterior le va comenta cu foarte multă înţelegere în revistele şi ziarele de dincolo de Carpaţi.

Prima călătorie de studii o întreprinde în Transilvania la 1896, rămînînd la Sibiu două săptămîni, iar în anii următori îşi continuă cercetările în acest oraş, Braşov, Bistriţa, Blaj şi alte localităţi, adunînd referiri privitoare la românii transilvăneni atît din arhivele săseşti, cît şi cele româneşti. În anul 1901, cu ocazia unei călătorii de documentare la Budapesta, în urma unor propuneri venite din partea studenţimii româneşti, la 29 septembrie N. Iorga a conferenţiat despre Mihai Viteazul, comemorîndu-se în felul acesta 300 de ani de la moartea domnitorului, care a izbutit pentru prima dată unirea politică a celor trei ţări româneşti. Expunerea sa a stîrnit un uriaş entuziasm patriotic în rîndurile tinerimii studioase. În numele studenţilor a mulţumit Ioan Lupaş viitorul istoric prestigios al românilor.

În urma documentărilor temeinice întreprinse dincoace de munţi, în 1902 editează *Sate şi preoţi din Ardeal*, primă istorie a Transilvaniei, elaborată de un român de dincolo, fiind dedicată *„preoţilor şi învăţătorilor din românimea de peste munţi, celor prin care se păstrează neamul în aşteptarea viitorului care atîrnă de vrednicia noastră".* Patru ani mai tîrziu tipăreşte *Neamul românesc din Ardeal şi Ţara Ungurească*, ca rezultat al călătoriilor sale prin Transilvania, Maramureş şi Crişana.

Prin activitatea sa neobosită, N. Iorga a sprijinit ca nimeni altul promovarea unităţii culturale, participînd la începutul secolului al XX-lea la adunările generale ale Astrei de la Sibiu, Braşov şi Blaj. La expoziţia etnografică şi istorică culturală din 1905 deschisă cu prilejul inaugurării Muzeului Asociaţiunii de la Sibiu, istoricul N. Iorga a petrecut o zi întreagă în sectorul bisericesc, unde a făcut descoperiri importante. La 20 mai 1906 ia parte la sfinţirea Catedralei ortodoxe române din Sibiu, iar a treia zi a festivităţilor ţine conferinţa *Cultura şi literatura românească de astăzi*, care s-a bucurat de un mare succes.

N. Iorga devine foarte simpatizat în Transilvania, publicînd în „Neamul Românesc" numeroase date referitoare la românii de dincolo de Carpaţi. În 1907 este ales în conducerea Ligii Culturale, iar în 1908 înfiinţează Universitatea populară de la Vălenii de Munte, la care participau numeroşi tineri din Transilvania şi Bucovina, fortificînd şi pe această cale solidaritatea naţională. În 1909, cu prilejul sărbătoririi a o sută de ani de la naşterea mitropolitului Andrei Şaguna, N. Iorga scrie în „Neamul Românesc" pagini elogioase cu privire la faptele nemuritoare ale ierarhului transilvănean.

Războiul balcanic încheiat cu pacea de la Bucureşti (1913) a prilejuit vii frămîntări în rîndurile românilor de pe ambii versanţi ai Carpaţilor. În anul universitar 1913/1914, N. Iorga ţine un curs în legătură cu istoria Transilvaniei din cele mai vechi timpuri pînă la începutul secolului al XX-lea, tipărind două volume în limba franceză *Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie.*

Participarea României în primul război mondial, în vederea realizării unităţii naţionale, idee pe care N. Iorga a slujit-o pînă la sacrificiu, a permis, datorită unor uriaşe jertfe, înfăptuirea unirii tuturor românilor într-un singur stat independent şi suveran. Impresionat de dorinţa ardelenilor de a lupta ca voluntari în armata română N. Iorga declara la adunarea desfăşurată în Piaţa Unirii din Iaşi la 9 iunie 1917: *„Aţi venit aici ca să faceţi, împreună cu tovarăşii voştri din oastea noastră, România cea nouă, pentru care sunteţi gata să aduceţi prinosul scump al sîngelui vostru... La faptă aţi venit şi de aceea vă primim cu bucurie".* De altminteri, voluntarii transilvăneni şi bucovineni au fost mesagerii idealurilor populaţiei româneşti asuprite din Imperiul austro-ungar de eliberare şi unire cu România.

La făurirea României Mari, N. Iorga a jucat un rol aparte, prin întărirea moralului tuturor românilor în momentele grele ale războiului, dînd dovadă prin fapte, de o nepărmurită dragoste faţă de patrie.

Mihai Sofronie

Sărutul serii

Te caut lună
Cu ochi de spumă.
Braţe întind
Să te cuprind.

Pe obrazul mut
Îţi pun un sărut,
Şi tu să-l pui
La picioarele
Domnului.

Pr. Simion Cristea
parohia Floreşti, prot. Cluj

Conferința teologică interconfesională de la Cluj-Napoca

În zilele de 26 și 27 noiembrie 1980 a avut loc la Cluj-Napoca, cea de a 36-a Conferință teologică interconfesională. Lucrările au fost găzduite de Institutul Teologic Protestant din localitate.

Au participat conducători ortodocși și protestanți ai unor centre eparhiale din Transilvania și Banat, episcopii și arhiereii vicari din țară, profesori ai institutelor teologice din București, Sibiu, Cluj-Napoca, Alba Iulia și Iași, consilieri cu probleme culturale, redactori ai revistelor centrale și mitropolitane, directorii seminariilor teologice, doctoranzi și alți invitați.

Au fost prezentate următoarele referate:

1. *Referat principal:* „Vie împărăția Ta!" Evaluarea lucrărilor Conferinței Mondiale pentru Misiune și Evanghelizare a C. E. B., de la Melbourne — Australia, din mai 1980", întocmit de pr. prof. dr. Ioan Bria, de la Institutul Teologic Universitar din București.

2. *Referat secundar* (1): „Împărăția lui Dumnezeu ca realitate și nădejde", întocmit de prof. dr. Koszma Zsolt de la Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca.

3. *Referat secundar* (2): „Dimensiunea socială a împărăției lui Dumnezeu", întocmit de pr. prof. dr. Dumitru Abrudan de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Pe marginea acestor referate au avut loc luări de cuvînt din partea participanților la Conferință.

În final, comisia rectorilor și prorectorilor a prezentat următoarele concluzii:

„Întrunindu-ne la cea de a 36-a Conferință teologică interconfesională, am avut prilejul și bucuria de a aborda și aprofunda o temă de mare actualitate teologică, misionară și ecumenică: „Vie Împărăția Ta!", care a constituit tema principală a Conferinței Mondiale de Misiune și Evanghelizare a C. E. B. din mai 1980 la Melbourne, Australia. Prin cele trei referate susținute s-a întreprins o evaluare a rezultatelor acestei conferințe și a implicațiilor acesteia în viața Bisericilor noastre în cadrul ecumenismului local, teologic și practic. Atît din referate, cît și din discuțiile purtate, a reieșit că Împărăția lui Dumnezeu constituie obiectul permanent și conținutul esențial al misiunii și mărturiei Bisericii în lume.

1. Misiunea Bisericii ca mijloc de realizare a Împărăției lui Dumnezeu pe pămînt, implică deopotrivă propovăduirea Evangheliei lui Hristos, viața de comuniune cu Hristos, prin Sfintele Taine și slujirea diaconală a credincioșilor și poporului. Cele două dimensiuni: cea verticală și orizontală, adică cea a propovăduirii Evangheliei și cea a slujirii sociale, sînt inseparabile și complementare.

2. În lucrarea ei de zidire a Împărăției lui Dumnezeu, Biserica continuă în istorie, misiunea capului ei, Hristos, care s-a identificat chenotic cu cei aflați în lipsă și suferință, cărora le-a adus prin crucea și învierea Sa, eliberarea și viața cea nouă a Împărăției Sale.

3. Biserica este „Sacramentul Împărăției lui Dumnezeu", și mărturie a prezenței reale și actuale a acesteia. Împărăția lui Dumnezeu este atît o realitate prezentă și dinamică cît și o speranță eshatologică, potrivit făgăduinței lui Dumnezeu. Ea este un dat în Hristos, și o misiune de realizat în viitor prin împreună lucrarea noastră în Biserică. Fiind „Sacramentul Împărăției lui Dumnezeu", Biserica este datoare să reactualizeze și să adîncească permanent chemarea ei misionară atît către cei dinăuntrul ei, cît și către cei dinafară.

4. Biserica, în solidaritatea ei cu lumea, și cu strădaniile ei spre o viață cît mai bună, și mai dreaptă, identifică semne ale Împărăției lui Dumnezeu în contemporaneitate. De aceea ea trebuie să angajeze pe credincioșii ei în acțiuni de o tot mai mare deschidere și conlucrare cu toți cei care luptă pentru înfăptuirea noii ordini economice și sociale drepte, în lume.

5. De aici necesitatea continuării pe alte trepte a muncii noastre ecumenice și a educației ecumeniste atît pe planul comunităților locale cît și pe cel al învățămîntului teologic al Bisericilor noastre".

În data de 27 XI 1980, cea de a doua zi a lucrărilor Conferinței, prof. dr. A. Ghibuțiu a făcut o expunere despre „Noua ordine economică internațională", după care conferențiarul a răspuns la întrebările adresate de către participanți.

După aprecierea unanimă și actuala conferință s-a înscris ca un însemnat pas înainte în conlucrarea ecumenică a institutelor teologice din țara noastră.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Popas aniversar la Oradea

S-a împlinit recent un deceniu de arhipăstorire a P. S. Episcop Vasile Coman, la Oradea.

Este incontestabil faptul că în acest deceniu viața bisericească religios-morală din eparhia Oradiei — alături de cea economică și social-culturală din întreaga țară — a cunoscut un real progres. Acest progres este adecvat exprimat în titlul unei noi lucrări editate de către Episcopia noastră în acest an, cu concursul unui bogat colectiv de autori, din inițiativa și sub directa purtare de grijă a chiriarhului sărbătorit. Lucrarea poartă titlul: *Trepte vechi și noi de istorie, cultură și viață bisericească în Eparhia Oradiei.*

Un titlu mai inspirat și mai sugestiv nici că se putea găsi pentru înfățișarea realizărilor din eparhie, pentru că fiecare an din acest deceniu reprezintă o nouă treaptă în viața bisericească a acestei eparhii, atît pe plan duhovnicesc, cît și gospodăresc și nu mai puțin și pe plan patriotic-cetățenesc. Fiecare an e un pas spre întărirea adevărurilor de credință și normelor de morală în sufletele credincioșilor, prin traducerea lor în fapte bune, prin creșterea continuă a iubirii față de Legea strămoșească, manifestată prin numărul mare al celor ce vin la sfintele slujbe. precum și prin spiritul de jertfelnicie al credincioșilor întru împodobirea sfintelor locașuri cu frumoase picturi după chipul bisericilor voievodale din Moldova și Muntenia, ceea ce încă este un mare pas înainte pe linia unității vieții bisericești, și sub acest aspect. Fiecare an a însemnat un pas înainte spre mai multă dragoste, înfrățire și întrajutorare între credincioșii și preoții noștri, pe de o parte, și între aceștia și cei ai celorlalte culte din țară și, uneori, și de peste hotare, pe de altă parte, în spiritul unui autentic ecumenism. Fiecare an a însemnat un pas înainte întru sporirea numărului slujitorilor sfintelor altare, hirotonindu-se în această perioadă aproape patru sute de noi preoți, cu o bună pregătire teologică, de propovăduitori ai dragostei de glia strămoșească, ai păcii și bunei înțelegeri între toți fiii Patriei, fără nici un fel de deosebire. Fiecare an a însemnat o nouă treaptă pe scara desăvîrșirii și întăririi unității bisericești și, implicit, și a unității sufletești a întregului nostru popor.

De asemenea, fiecare an a însemnat un pas înainte și în împliniri materiale, gospodărești, atît la Centrul Eparhial, cît și în parohiile din toate cele trei județe (Bihor, Satu-Mare și Sălaj) care formează eparhia noastră. S-au zidit multe biserici și case parohiale noi, și mai multe s-au renovat și foarte multe s-au împodobit cu pictură tradițională românească, declanșîndu-se o adevărată competiție în această privință, drept model luînd frumoasa pictură în stil neobizantin din Paraclisul de la reședința episcopală, executată în frescă în anul 1973 de pictorul Eremia Profeta, din inițiativa Prea Sfințitului Episcop Vasile. În aceeași frumoasă haină policromă și de același pictor a fost împodobită și Catedrala episcopală din Oradea. Tot în această perioadă, la Centrul Eparhial, s-au mai executat o serie de lucrări care țintesc în primul rînd obiective culturale și sociale. Astfel, în 1973, s-a organizat în mai multe încăperi din clădirea reședinței episcopale o bogată și valoroasă Colecție muzeistică de cărți, manuscrise și obiecte de cult vechi, aduse de la biserici din întreaga eparhie; s-au reorganizat biblioteca eparhială și arhiva eparhială, adăpostite în încăperi dotate, ca și cele muzeale, cu tot ceea ce este necesar pentru buna păstrare, conservare și securitate a cărților și actelor. De asemenea, s-a mai edificat, la Centrul Eparhial, o clădire cu două etaje, la parter adăpostind sediul protopopiatului Oradea, cu o frumoasă sală festivă, iar la cele două niveluri superioare, un cămin preoțesc, amenajat corespunzător cerințelor moderne. Și, în sfîrșit, s-a construit un nou atelier pentru fabricarea lumînărilor, cu aparatură modernă, mecanizată.

De asemenea merită a fi subliniat faptul că s-au restaurat, cu concursul statului, toate bisericile de lemn, monumente istorice. Mai menționăm ca pe un fapt și patriotic meritoriu, că s-au înființat șase Colecții muzeistice în cele trei județe pentru păstrarea, conservarea, securitatea și valorificarea cărților, icoanelor și altor obiecte de cult vechi ce fac parte din patrimoniul cultural național de la bisericile parohiale din cuprinsul eparhiei noastre.

Meritul mare și demn de subliniat al sărbătoritului este că, și ca episcop, precum a făcut-o și ca preot și protopop la Brașov, a pus în aplicare, cu zel, abnegație și perseverență, principiul evanghelic enunțat în Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul hirotonirii întru arhiereu, și anume de a fi mereu în mijlocul credincioșilor și al preoților, spre a-i putea duce pe calea mîntuirii și a iubirii de Patrie. Prea Sfinția Sa, în cei zece ani de arhipăstorire, a fost mereu în mijlocul credincioșilor și preoților, străbătînd toate parohiile și filiile, din Țara Bihorului pînă în Țara Oașului și Sătmarului, din părțile Cetății lui Menumorut pînă în părțile străvechii așezări dacice și romane, Porolissum, în vizitații canonice, la sfințiri și binecuvîntări de biserici, în vizite administrative și de lucru. În toate aceste împrejurări, n-a încetat a propovădui, cu căldură și dăruire, de la inimă la inimă, cuvîntul de învățătură al Domnului Hristos și al Bisericii Sale, precum și dragostea față de Patrie.

În acești ani, preoțimea și-a potențat conștiința răspunderii ei față de Dumnezeu, față de Biserică, față de popor și Patrie. Pe lîngă creșterea în cele din afară, s-a petrecut și o creștere întru cele lăuntrice, duhovnicești.

La încununarea întîiului deceniu de rodnică arhipăstorire al Prea Sfințitului Episcop Vasile, cu înfăptuiri folositoare vieții bisericești și sociale, împlinite în strînsă colaborare cu preoțimea și prin jertfelnicia bunilor credincioși, în climatul de deplină libertate religioasă din patria noastră, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate, — preoțimea și credincioșii din eparhie îi exprimă arhipăstorului lor cele mai călduroase felicitări și cele mai alese sentimente de recunoștință și gratitudine.

Prot. *Augustin Lucian*
vicar eparhial
Dr. *Teodor Savu*
inspector eparhial

O pilduitoare inițiativă . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

dus și tipărit o sumedenie de cărți din literatura patristică. Toate acestea au fost încă mai mult sau mai puțin inițiative particulare sau mărginite la anumite categorii de scrieri din literatura Sfinților Părinți. De aceea salutăm din toată inima gîndul luminat al Prea Fericitului Patriarh Iustin de a îndemna și patrona realizarea unei lucrări de o atît de mare valoare pentru viața Bisericii, de a publica în românește principalele scrieri ale Sfinților Părinți și scriitori bisericești, lucrare care se încadrează cu cinste la locul de înalt prestigiu pe care-l ocupă Biserica Ortodoxă Română în lumea contemporană.

Așa după cum reiese din coperta interioară a primelor două volume tipărite, Comisia de redactare are următoarea componență: arhim. Bartolomeu V. Anania, președinte, pr. prof. Teodor Bodogae, pr. prof. Ene Branițte, † pr. prof. Olimp Căciulă, prof. Nicolae Chițescu, pr. prof. Ioan G. Coman, prof. Alexandru Elian, pr. prof. Dumitru Fecioru, prof. Iorgu Ivan, pr. prof. Grigorie T. Marcu, pr. prof. Ioan Rămureanu, pr. prof. Dumitru Stăniloae, ca membri, iar ca secretar prof. Adrian Popescu. În munca lor, membrii Comisiei au făcut apel și la contribuția verificată a altor specialiști.

Fiecare din lucrările traduse cuprinde în prezentare un studiu introductiv lucrat pe temeiul celei mai recente informații bibliografice, iar la sfîrșit note explicative urmate de cei doi indici: scripturistic precum și real și onomastic.

Pe baza lor s-a intenționat să se ofere preotului, respectiv credinciosului cugetarea patristică în formă corectă și pe cît posibil într-o limbă ușor de înțeles.

Volumul prim apărut în septembrie 1979 cuprinde „Scrierile Părinților apostolici", adică a acelei generații de scriitori care au cunoscut nemijlocit pe Sfinții Apostoli și care au căutat să transmită mai departe nefalsificat mesajul creștin. Volumul a fost pregătit de pr. prof. D. Fecioru. Sînt prezentate și traduse „Învățătura celor Doisprezece Apostoli (p. 15—33), Epistola și omilia trimise de Sf. Clement Romanul Corintenilor (p. 37—104), Epistola zisă a lui Varnava (p. 107—144), Epistolele Sfîntului Ignatie Teoforul (p. 145—205), Epistola către Filipeni trimisă le Sf. Policarp al Smirnei (p. 205—216), „Păstorul" lui Herma (p. 217—330) și Epistola către Diognet (p. 331—380).

Volumul al doilea avînd titlul „Apologeți de limbă greacă" cuprinde scrierile a trei scriitori: Sf. Iustin Filozoful și Martirul (cele două apologii și „Dialogul cu iudeul Trifon" (p. 1—266), lucrare îngrijită de regretatul prof. Olimp Căciulă, apoi Teofil al Antiohiei, autor al „Trei cărți către Autolic" (p. 269—365), în prezentarea și traducerea păr. prof. D. Fecioru și din scrierile filozofului și apologetului creștin Atenagora Atenianul („Solia pentru creștini" și „Despre învierea morților"), (p. 369—388), lucrare prezentată de pr. prof. T. Bodogae. Pentru munca de întocmire a indicilor și-a dat concursul lectorul Dr. Cezar Vasiliu.

Nu mai trebuie să spunem că volumele sînt prezentate în formă atrăgătoare, compactate frumos, cu un tipar îngrijit și cu o aleasă dispoziție a diferitelor caractere tipografice, lucrare în care păr. arhim. Bartolomeu Anania este o autoritate necontestată. În felul în care se prezintă aceste prime lucrări parcă desprindem dintre rîndurile lor chemarea caldă: veniți cît mai aproape de izvoare, creștinilor.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 129 Sibiu, 1 februarie 1981 Nr. 5—6/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (XI)

[Art. 9: (Cred) *„Întru una sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică"*]

1. *Fiinţa Bisericii.* — Biserica este organul sau aşezămîntul de Dumnezeu întemeiat pentru mîntuirea şi sfinţirea credincioşilor. Acesta este primul şi principalul înţeles al numirii de Biserică; şi în acest înţeles este luat cuvîntul biserică în Simbolul Credinţei. După al doilea înţeles al lui, cuvîntul biserică denumeşte locaşul de închinare — şi, cum se ştie, sînt multe asemenea locaşuri sfinţite — în care se adună credincioşii comunităţilor creştine la serviciile religioase publice.

Aici vorbim despre Biserică în primul înţeles.

Organ de mîntuire şi sfinţire, de refacere şi întărire a legăturii harice dintre om şi Dumnezeu fiind Biserica, ea este, în fiinţa ei, în acelaşi timp şi dumnezeiască şi omenească: *dumnezeiască*, prin Iisus Hristos, Capul ei niciodată despărţit de ea ci pururea viu şi activ în ea. Dumnezeu, „mai presus de toate, L-a dat pe Hristos cap al Bisericii" (Efes. 1, 22—23); „Hristos este Capul Bisericii, trupul Său, al cărui Mîntuitor şi este" (Efes. 5, 23); trup căruia îi dă şi-i întreţine viaţa (Efes. 5, 29; Matei 18, 20), Hristos fiind şi izvorul nebiruitei ei puteri spirituale, pînă la sfîrşitul veacurilor (Matei 16, 18; 28, 18, 20); şi, totodată, dumnezeiască prin neîntrerupta prezenţă harică activă a Duhului Sfînt în ea, Duh nedespărţit de Tatăl şi de Fiul, temeinicindu-i-se astfel şi lipsa ei de greşeală (infailibilitatea) în învăţătură, în sfinţire şi în conducerea duhovnicească, fiind astfel „Biserica Dumnezeului celui viu, stîlp şi temelie adevărului" (I Tim. 3, 15). Domnul însuşi asigură pe Sf. Apostoli de toate acestea: „Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mîngîetor vă va da, ca să rămînă cu voi în veac, Duhul Adevărului..., voi îl cunoaşteţi, că rămîne la voi şi va fi cu voi... Acela vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte despre toate cîte v-am spus" (Ioan 14, 16—17, 26). Iar *omenească* este Biserica prin membrii ei, credincioşii, cu toate cele ce aparţin fiinţial acestora ca oameni, calitatea de membri, de mădulare ale ei, adică ale trupului tainic al Domnului, primind-o prin Botez. „Noi, cei mulţi, un trup sîntem în Hristos" (Rom. 12, 5); „Oare nu ştiţi că trupurile voastre sînt mădularele lui Hristos?... Căci precum trupul unul este, şi are mădulare multe, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sînt un trup, aşa şi Hristos. Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup... şi toţi la un Duh ne-am adăpat" (I Cor. 6, 15; 12, 12—13); „Este un singur trup şi un singur Duh, precum şi chemaţi aţi fost la o singură nădejde a chemării voastre" (Efes. 4, 4).

Dumnezeiască şi omenească fiind Biserica, ea este în parte nevăzută şi în parte văzută, dar fiinţial una şi nedespărţită: *nevăzută*, prin Capul ei, Hristos, prin sălăşluirea în ea a Duhului Sfînt care lucrează haric în Sfintele Taine şi în ierurgii şi, peste tot, plinind toate în Biserică, nevăzută este şi unirea mădularelor ei credincioşii cu Capul Trupului tainic, Hristos, şi tot aşa şi legătura duhovnicească a credincioşilor între ei, datorită căreia constituie o unitate într-un „singur trup" (I Cor. 12, 13) în Hristos; iar *văzută* este Biserica prin membrii ei, cler şi credincioşi mireni, prin partea văzută a Sfintelor Taine şi ierurgii, prin formulările sinodale ale învăţăturii de credinţă şi morale, prin propovăduire şi prin orînduire canonică, în extern arătate.

Într-o altă formă dar din acelaşi motiv al caracterului divinuman al Bisericii, adică al teandriei bisericeşti după care elementul dumnezeiesc şi cel omenesc alcătuiesc în Biserică o unitate vie indestructibilă, se cuvine să se sublinieze mai departe că:

a) În Biserică, elementul obiectiv, dumnezeiesc, fundamentează Biserica şi asigură viaţa ei, ea fiind întemeiată de Dumnezeu întrupat, nu de credincioşi, care, după întemeiere, intră în ea ca mădulare ale ei, adică ale organismului mîntuitor neîntrerupt asistat de Dumnezeu Duhul Sfînt; dar, totodată, Biserica se constituie şi din elementul subiectiv omenesc, adică prin credincioşii care răspund liber chemării dumnezeieşti, învoirea lor devenind şi ea astfel element component al Bisericii.

b) Prin elementul (factorul) dumnezeiesc din ea, Biserica este fiinţial stabilă — însă, evident, nu statică — şi desăvîrşită, dar prin elementul omenesc (I Cor. 3, 16—17; 6, 19—20; II Cor. 6, 1; 6, 16), Biserica este în mişcare, este dinamică în sensul de în continuă dezvoltare, în drum numai spre desăvîrşire, anume spre desăvîrşirea Celui din ea, Hristos, înnoindu-se „din zi în zi" (II Cor. 4, 16) şi trecînd „din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului" (II Cor. 3, 18), pînă se va ajunge „la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura vîrstei deplinătăţii lui Hristos" (Efes. 4, 13). Pe această cale de urcuş a Bisericii, credincioşilor ei deşi nu străini de păcat (I Ioan 1, 8—10), li se oferă mereu ajutor haric spre înaintare, întrucît, prin Botez, aparţin lui Hristos, fiind astfel „pecetluiţi pentru răscumpărare" (Efes. 4, 30), ea, Biserica, păstrîndu-se sfîntă şi sfinţitoare, „Biserică mărită, neavînd pată sau zbîrcitură" (Efes. 5, 27), prin Hristos în Duhul Sfînt.

c) Calea de urcuş spre desăvîrşire şi îndumnezeire, adică ridicarea „din slavă în slavă" (II Cor. 3, 18) în comuniunea cu Sfînta Treime şi cu sfinţii, începută în Biserica de aici de pe pămînt, continuă şi în viaţa de dincolo, în Biserica din cer. Aceasta înseamnă că între Biserica de aici şi cea din cer este o continuitate, iar deosebirea dintre ele constă în caracterul luptător al celei de pe pămînt şi în cel triumfător al celei din cer. Biserica de pe pămînt este astfel *luptătoare* („Vrăjmaşul cel din urmă, care va fi nimicit, este moartea" — I Cor. 15, 26), iar cea din cer *triumfătoare*, dar aceeaşi Biserică, în două stadii, pămîntesc şi ceresc, acesta din urmă continuînd în veci, ca viaţă în Dumnezeu după har.

d) Modelul suprem şi izvorul comuniunii bisericeşti, ca şi idealul suprem al acesteia este comuniunea absolută de viaţă a Persoanelor Sfintei Treimi (Ioan 17, 21—24), comuniune care, în ordine bisericească, se şi numeşte Biserică veşnică. Iar prima extindere înafară, în realitatea creată, a Bisericii veşnice — totul petrecîndu-se după atotbunătatea şi iubirea divină — este comuniunea cu Dumnezeu a lumii spirituale îngereşti, aceasta putînd fi numită Biserică îngerească, după care urmează cea dintîi de pe pămînt cuprinzînd pe primii oameni de dinainte de cădere, cea din raiul pămîntesc, ea, comuniunea harică a primilor oameni cu Dumnezeu, putîndu-se astfel numi Biserică paradisiacă. Şi întrucît căderea primilor oameni, deşi gravă şi cu urmări extrem de dureroase, n-a adus totuşi ruperea legăturii cu Dumnezeu ci slăbirea acestei legături şi alterarea chipului lui Dumnezeu din om, dar nu distrugerea acestui chip, ceea ce ne face cunoscut Descoperirea dumnezeiască a Vechiului Testament, Legea şi proorocii, de aceea se poate vorbi despre o biserică a Vechiului Testament. Această biserică este nedeplină dar îndrumătoare spre cea deplină, biserică păstrătoare a credinţei în unul Dumnezeu cel viu şi vestitoare a făgăduinţelor dumnezeieşti şi susţinătoare a nădejdii către Biserica deplină, răscumpărătoare sau mîntuitoare a lui Hristos (Gal 3, 24). Chiar şi în păgînism există o oarecare biserică, întrucît Creatorul n-a întrerupt niciodată legătura cu creatura Sa, ci ea s-a îndepărtat de El, ajungîndu-se în lumea păgînă la o extremă alterare a conţinutului revelaţiei primordiale, mergîndu-se pînă la confuzie între Creator şi creatură, biserica de acolo fiind stearpă, fără rod, dar păstrîndu-se în general credinţa în existenţa divinităţii, ca şi conştiinţa de vinovăţie şi responsabilitate faţă de divinitate, oricît de greşit şi-ar reprezenta-o. Biserica deplină, însă, Biserica dreptmăritoare şi mîntuitoare este cea „una, sfîntă, sobornicească şi apostolească" a lui Hristos, întemeiată de El pe Cruce, făcînd „pace cu Dumnezeu... prin crucea cu care El a omorît vrajba" (Efes. 2, 14—16, 18; F. Ap. 20, 28), Biserică inaugurată social şi devenită şi văzută în ziua Cincizecimii, la primele Rusalii, prin Pogorîrea Duhului Sfînt şi botezul primilor creştini (F. Ap. cap. 2).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Pledoarii biblice pentru înfăptuirea unui deziderat al epocii prezente: dezarmarea

Biblia este cartea păcii. Ea învaţă că toţi oamenii sînt plămădiţi din acelaşi aluat, pe pămîntul care este al meu, al tău, al nostru al tuturor. Ea nu predică înarmarea, care este, de obicei, un preludiu al războaielor, pe care Sfînta Scriptură le urgiseşte şi le combate ca pe un rău superlativ.

Pentru credincioşi supremul ideal moral este împăcarea cu Dumnezeu, care implicit cuprinde şi împăcarea cu oamenii.

Pe linia acestor preocupări sînt în Sfînta Scriptură atitudini care pentru panorama lor au devenit celebre. Astfel convins că neînţelegerile dintre oameni întunecă securitatea şi stinghereşte progresul social, patriarhul biblic Avraam pune pe Lot în faţa alternativei: „Să nu fie ceartă între mine şi tine, dacă tu vei apuca-o la stînga, eu voi apuca-o la dreapta, iar de vei apuca-o tu la dreapta, eu voi apuca-o la stînga" (Fac. 13, 8).

Un moment din care rezultă că dezarmarea constituie o problemă majoră a vieţii este cazul relatat de Facere 33, 3—4.

Iacob era certat de moarte cu Esau. Între cei doi bărbaţi, între oamenii unuia şi oamenii celuilalt, clocotea o veche vrăjmăşie. Se pregătea o întîlnire armată. Demult, a zis Esau: „se apropie ziua să ucid pe Iacob" (Fac. 27, 11). Iacob însă avea o altă mentalitate. El era stăpînit de convingerea că numai dezarmarea, pacea şi prietenia pot înălţa spre acel pisc numit om nou. „Iacob văzînd pe Esau cu cei 400 de oşteni ai lui, a aruncat departe de sine orice armă şi ridicîndu-şi mîinile ca pentru îmbrăţişare a alergat spre Esau şi închinîndu-se l-a îmbrăţişat şi cuprinzîndu-i grumazul, l-a sărutat" (Fac. 33, 3—4). Prin atitudinea sa Iacob a ocazionat să se desprindă adevărul că există o armă mult mai puternică decît sabia: dragostea şi bunăvoinţa. De acum amîndoi erau atît de bucuroşi că nu mai aveau trebuinţă de a fi protejaţi de puterea lor armată. Ei au adus la expresie vorba psalmistului: „Mila şi adevărul se vor întîmpina, dreptatea şi pacea se vor săruta" (Ps. 84, 11).

Într-o splendidă pornire de înfruntare a împăraţilor, care, de obicei, sînt oameni ai războaielor, Isaia (18, 1) spune cu o voce stinsă de mîhnire: „Vai de tine ţară în care sună zăngănit de arme".

El învaţă că dezarmarea va deveni o strălucită înfăptuire a omenirii viitoare, cînd în baza unui acord general valabil, oamenii vor înceta a mai fabrica arme de distrugere. Stocurile de arme rămase fără întrebuinţare se vor topi pentru a se fabrica unelte agricole şi tehnice: „Atunci vor face săbiile lor fiare de plug şi nu va ridica neam împotriva altui neam sabia şi nu vor mai învăţa a se bate" (Is. 2, 4).

În privinţa dezarmării proorocul Iezechiel îşi are optica sa: „Locuitori ai cetăţilor — striga el — ieşiţi şi aprindeţi foc, ardeţi armele, scuturile, pavăzele, arcurile, săgeţile, lăncile şi suliţele" (39, 9); „Nu trebuie să se laude cel ce se încinge de război, ci cel ce se descinge" (III Împ. 201, 1).

Aceasta înseamnă că creştinul trebuie să fie un om nou, un om cu responsabilitate socială, el trebuie să vie întru întîmpinarea înarmărilor şi a războaielor, prin spiritul de combativitate, prin realizări practice: să bage „sabia în teacă".

Dezarmarea nu se face de la sine. Trebuie să fie o preocupare permanentă a fiecărui om. Numai schimbarea modului de a gîndi, de a simţi şi munci va schimba faţa pămîntului, va elibera pe oameni de povara înarmărilor şi de bubuitul tunurilor.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Bisericuţa străbunilor

Au aşezat strămoşii trudă peste trudă
Uşori şi bîrne, cruci cioplite-n flori
Şi-au pus în el toată sudoarea frunţii,
Locaş pentru răgaz în sărbători.

Şi cît mai sus s-au străduit să-i puie
Semnul de biruinţă-al lui Hristos
Ca să unească turla — cerul cu pămîntul
Şi să-i ridice-n cer pe cei de jos.

Aşa ni l-au lăsat aici străbunii
Modest dar sfînt, iubit şi plin
Şi tot aşa vrem pururi să rămînă
Spre slava Domnului. Amin!

Preot Florian Nechita
Vima Mare — Maramureş

Din valorile tradiționale ale poporului român

Portul popular din Muntenia

Alături de portul din celelalte zone etnografice, prezentate pînă acum (sudul Transilvaniei — Țara Oltului, Mărginimea Sibiului, Pădureni, Orăștie, Valea Jiului —, zona Munților Apuseni, Maramureșul, Țara Crișurilor, Bistrița-Năsăud, Țara Vrancei, Bucovina, Oltenia), un loc aparte îl ocupă costumul popular din Muntenia, cu cîteva subzone etnografice distincte, cu specific propriu: Muscelul, Argeșul, Cîmpia Munteniei.

Costumul din Muscel este considerat, alături de cel din Mărginimea Sibiului, ca unul din cele mai frumoase în ansamblul portului popular românesc, acest lucru datorîndu-se, mai ales, aspectului său spectaculos. Frumusețea acestui costum a trezit, de-a lungul secolului al XIX-lea, interesul unor artiști, nume prestigioase pentru pictura românească, așa cum au fost: Carol Pop de Szathmary, Nicolae Grigorescu Tattarescu și alții, care ne-au lăsat creații remarcabile, în care costumul de Muscel apare cu toate trăsăturile sale caracteristice.

Trebuie să menționăm, de asemenea, faptul că, limitrofă cu Ardealul, zona Muscelului prezintă din punct de vedere etnografic numeroase influențe și chiar elemente etnografice ardelenești. Așa se face că aici, în Muscel, întîlnim, alături de portul specific zonei, și costumul de tip „ungurene", purtat și de femei și de bărbați.

Portul popular femeiesc este format din: „cîrpoi" (maramă), țesut în casă sau broboadă din comerț, iie, fotă, brîu, bete, ciorapi, opinci sau „scarpeți" și, mai rar, papuci. La aceste piese, purtate în timp mai cald, se adaugă iarna haina de dimie albă și cojocul.

Broboada neagră cu ciucuri, purtată zilnic, este procurată din comerț, avînd o importanță mai mică în ansamblul costumului. În schimb marama sau „cîrpoiul" se confecționează din borangic cu ornamente realizate cu bumbac sau mătase, în nuanțe de alb, roșu, albastru, galben sau din fir argintiu sau auriu, realizîndu-se astfel acea notă de „spumos", de diafan, de delicatețe, ceea ce conferă acestei piese de costum un rafinament și o eleganță deosebite. De fapt acest lucru se explică prin prezența materiei prime — borangicul — care se obține într-o serie de localități specializate în acest sens. Tinerele fete, chiar și femeile, își mai acoperă capul și cu mica pălărie de fetru, o probabilă influență a sudului Ardealului, ea întîlnindu-se și la costumul femeiesc din Sibiu și Făgăraș.

Faima costumului femeiesc din Muscel este însă dată de iia cu poale, confecționată din pînză de casă, țesută în două ițe. Cămașa încrețită la gît (așa cum o întîlnim și la femeile dace reprezentate pe reliefurile monumentului de la Adamklissi), terminîndu-se în partea superioară cu un mic guler, este fie cu ornamente brodate, fie cu decorul ales în războiul de țesut. Caracteristica iilor din Muscel o formează motivele bogate, uneori dînd un sentiment de prea amplu, realizate cu lînă, arnici, mătase, fir de argint sau de aur, fluturi și betea. Cîmpurile ornamentale se desfășoară pe piept, guler și mîneci, motivele constînd în: „stîlpi" sau „uluci", linia șerpuită, „brăduleți", „suveicuța", „melcul" și multe altele. Alături de iia cusută, un loc aparte îl ocupă iia împodobită prin alesături în război, reproducînd-o de fapt pe cea dintîi.

Partea inferioară a corpului este acoperită cu o fotă, de formă dreptunghiulară, strîns înfășurată în jurul șoldurilor, costumul cu fotă purtîndu-se nu numai în Muscel, ci și în Moldova de Nord, precum și pe cursul superior al văii Mureșului etc. Țesută în patru ițe, iar mai nou în două ițe, fota prezintă o notă de sobrietate, fiind fie complet neagră, fie ornamentată cu vărgi sau motive geometrice sau mai recent florare. Mijlocul este încins cu brîie sau, mai ales cu bete învărgate, completîndu-se astfel aspectul decorativ al costumului.

Costumul bărbătesc, caracterizîndu-se și el prin aceeași notă de închegat și de fastuos în ceea ce privește ornamentica lui, se compune din: pălărie (vara), căciulă (iarna), cămașă, brîu sau chimir, ițari și opinci, pe vreme caldă, cioareci de dimie albă iarna. La acestea se adaugă vesta și cojocul sau minteanul.

În ceea ce privește pălăria, în trecut muscelenii purtau pălăriile cu calota rotundă și joasă, cu boruri drepte și înguste, acestea fiind înlocuite mai tîrziu cu pălăriile mocănești cu boruri mici.

Cămașa, una din cele mai importante piese ale costumului, cunoaște în Muscel trei variante: cămașa cu platcă simplă, fără ornamente, cămașa cu clini sau cămașa bătrînească, cămașa cu fustă. Ornamentele realizate cu lînă, arnici și, uneori, cu fir, se desfășoară la gît, pe piept, peste umeri, de-a lungul mînecilor și la poale, conferind nu numai piesei în sine, ci întregului costum un caracter decorativ deosebit.

Cioarecii au un croi asemănător cu cel al ițarilor sau izmenelor din costumul bărbătesc în general. Un rol decorativ îl joacă, în ansamblul costumului bărbătesc, vesta neagră, uneori cu guler, precum și cojocul cu mîneci, de asemenea minteanul confecționat din dimie neagră.

Costumul popular din zona Argeșului face trecerea între costumul muscelean, avînd aceleași piese în structura lui, însă realizate într-o manieră mai sobră, atît în ceea ce privește croiul, cît mai ales cromatica, și costumul de Vîlcea. Cu unele variante subzonale sau locale (de exemplu în localitățile de pe Topolog, cum ar fi mai cu seamă la Șuici, ori în Țara Loviștei de Argeș, cu satele grupate de-a lungul unor ape, dar mai ales pe drumul Sălătruc—Cîineni, costumul de Argeș cuprinde aceleași piese ca și cel din Muscel, fie că este vorba de costumul purtat de femei sau cel al bărbaților.

Cîmpia Munteniei (care cuprinde din punct de vedere administrativ județele Teleorman, Ilfov și Ialomița) se prezintă, și ea, cu un costum foarte unitar din punct de vedere morfologic, dovedind în același timp o diversitate de forme, nu disparate ci formînd un tot unitar.

În ceea ce privește costumul femeiesc, se întîlnesc în Cîmpia Munteniei patru tipuri: costumul cu catrințe pereche, costumul cu peșteman și catrință, costumul cu fotă încrețită în spate și zăvelcă în față și costumul cu fustă largă („androc") și șorț.

Găteala capului constituie un element interesant și de un deosebit pitoresc pentru această zonă. Fetele pînă la 14—15 ani purtau părul împletit într-o coadă ce pornea din creștetul capului și cobora spre spate sau împletit obișnuit în două cozi. După această vîrstă, fetele își pieptănau părul pe spate și-l împleteau într-o singură coadă. Un moment deosebit îl constituie și aici ceremonialul nunții, pieptănătura marcînd solemnitatea și importanța momentului. Tînăra căsătorită își schimbă cu acest prilej pieptănătura și-și acoperă capul cu ștergarul, știut fiind că după căsătorie femeia nu mai apărea în lume cu capul descoperit, obicei general pe întreg teritoriul României.

Cămașa încrețită, cu broderie dispusă pe guler, piept, mîneci, cu o gamă cromatică armonioasă, realizată din tonuri de roșu stins, albastru, alb-gălbui și, mai rar, negru, se constituie într-una din cele mai reușite creații ale genului. Alături de aceasta, femeile din această zonă au mai purtat și cămașa cu ornamentele alese în războiul de țesut, iar, mai tîrziu, cămașa „mocănească".

Peste poalele cămășii se legau cu șnururi împletite din lînă, zăvelcile sau boșcelele, două țesături dreptunghiulare, cu un decor simplu dispus orizontal sau vertical sau o singură foaie țesută, cu decor de vărgi multicolore încadrate de registre compacte de ornamente. Mijlocul se încinge cu un brîu sau cu bete. Ansamblul costumului este completat de cîteva podoabe, cum ar fi: salba de băncuțe pentru frunte, cerceii de mahmudele, salba pentru gît, constînd din bani de aur sau „poli imperiali" sau, tot pentru gît, colierul de mărgean.

În ceea ce privește costumul bărbătesc, acesta este prezent în Cîmpia Munteniei sub două tipuri: costumul cu cămașă dreaptă și cioareci albi și costumul cu cămașă „zoroclie" și „poturi" (nădragi din stofă fină).

Capul se acoperea cu o pălărie de fetru sau din pai, iar iarna cu căciulă din miel, albă sau neagră, înaltă, cu moț, cu vîrful îndoit lateral și cea cu fundul rotund, mai joasă.

Cămașa nu trece de genunchi, avînd decorul dispus pe piept, umeri, poale și marginea mînecilor. Pe lîngă acest tip de cămașă, cunoscută sub numele de cămașă bătrînească, se poartă și cămașa zoroclie, care prezintă o platcă și un guler înalt. Cămașa se poartă peste izmene din pînză subțire sau peste cioareci din dimie albă.

Talia se încinge cu brîu și bete, fie un brîu simplu (în tonuri de roșu, albastru și verde), fie un brîu cu alesături. Betele, la rîndul lor, prezintă o cromatică variată, în tonuri vii, puternice și un decor de rînduri șerpuite. Iarna bărbații poartă „dulame", confecționate din dimie albă sau cojoace cu broderie policromă, aceste piese oferind costumului eleganță și o notă de somptuos.

În încheiere, se poate afirma că și costumul popular din Muntenia se înscrie, prin elementele sale de structură, în ansamblul costumului românesc, vădind aceleași trăsături morfologico-stilistice, cu surprinzătoare elemente păstrate și acolo în cîmpie, mai puțin cunoscute în trecut.

Lanțul Carpaților, Dunărea, Oltul și Buzăul circumscriu zone și subzone de port popular nu numai de mare frumusețe ci ilustrează momente și procese social-istorice în care legăturile permanente de-a lungul istoriei și ocupațiile au asigurat unitatea și continuitatea poporului român pe aceste meleaguri.

Dr. *Cornel Irimie*
Marcela Necula

NUMELE

De îndată ce ne-am făcut intrarea în această lume, ni se stabilește o identitate. Ni se dă adică un nume. Din punct de vedere creștin am putea spune că sîntem puși sub patronajul unui nume pentru că, într-adevăr, odată cu numele ce ni se dă, Biserica ne încredințează purtării de grijă a persoanei sfinte al cărei nume îl primim. Dar, prin aceasta, nu este diminuată cu nimic responsabilitatea noastră privind formarea propriei personalități. Din contră, această responsabilitate sporește deoarece, pe lîngă nume, ni se pune în față și un exemplu vrednic de imitat. Este exemplul sfîntului al cărui nume îl purtăm.

Sfinții sînt pentru noi mijlocitori la cer, dar și pildă de felul cum trebuie să ne orînduim viața spre a fi bineplăcuți lui Dumnezeu și folositori semenilor noștri. Astfel au viețuit ei! Din iubire față de Dumnezeu, s-au dedicat cu tot zelul slujirii oamenilor. Numele lor a devenit în acest chip prestigios, încărcat cu o frumusețe deosebită.

Împărtășit la botez, numele constituie o pecete sfîntă care se imprimă asupra întregii noastre ființe: a sufletului și a trupului. Cît trăim, sîntem datori să păstrăm nestricată această pecete. Să dobîndim prin ea virtuțile care au împodobit chipul cel dinlăuntru al sfinților. Firește că va trebui să ținem seama de timpul în care viețuim și de împrejurările specifice locului unde ne aflăm. Tot astfel au procedat și sfinții. Ei au trăit din plin realitățile vremii lor. S-au străduit să se identifice cu frămîntările și năzuințele comunității umane în care s-au născut. Tocmai prin aceasta s-au încununat ei cu nimbul sfințeniei. De altfel, comunitățile respective au fost acelea care le-au recunoscut calitatea de sfinți, pe temeiul vieții lor îmbunătățite. Ele le-au popularizat numele și i-au arătat vrednici de cinstire. Cultul lor a fost inițial un cult local. Ulterior s-a generalizat.

Iată cum ne leagă numele de societate, adică de familie, de Biserică, de propriul nostru popor, de întreaga omenire contemporană. Noi nu sîntem anonimi. Purtăm un nume. Cu acest nume ne legitimăm în fața tuturor. Este un nume cu care ne-a înzestrat Biserica și societatea pentru că este clar că nu noi ne-am ales numele ci l-am primit din partea Bisericii și al societății. Obișnuit, părinții și nașii stabilesc numele. Dar ei nu-l inventează atunci, la Botez, ci aleg din tezaurul de nume al Bisericii și al neamului unul care li se pare mai frumos și despre care sînt încredințați că îi va face plăcere să-l poarte și cel pe care îl însemnează cu acest nume. În general, izvorul de inspirație este calendarul. Sînt cu totul rare și regretabile cazurile în care cei ce trebuie să hotărască numele pruncului, inventează ei unul, original în raport cu celelalte nume tradiționale doar prin ridicolul său. Biserica și societatea nu recunosc și nu încurajează astfel de nume, dovadă că nu le introduc în circuitul de valori onomastice pe care îl dețin.

Există la noi bunul obicei de a da noilor născuți numele părinților, al bunicilor și al străbunicilor. Se continuă, în acest chip o tradiție pe cît de străveche, pe atît de frumoasă și de bogată. Multe dintre aceste nume sînt nu numai ale unor mari sfinți ai creștinătății ci și ale unor eroi naționali care au devenit nemuritori prin faptele lor de vitejie.

Prețul deosebit pe care îl acordăm numelui de botez se vădește și prin aceea că, obișnuit, noi românii, și nu numai noi, îl folosim înaintea numelui de familie. De altfel, în rugăciunile Bisericii, rostite în diferite ocazii pentru credinciosul luat individual, se folosește numai acest nume, deoarece sîntem încredințați că Dumnezeu îl cunoaște pe fiecare după acest nume. Așa se spune de pildă, în rugăciunea de pomenire, cuprinsă în Liturghia Sf. Vasile și rostită de preot după momentul împărtășirii: „Adu-ți aminte, Doamne, Dumnezeul nostru de tot poporul Tău și peste toți revarsă mila Ta cea bogată, împlinind tuturor cererile cele spre mîntuire. Și pe cei ce nu i-am pomenit, din neștiință sau uitare, sau pentru mulțimea numelor, Tu însuți îi pomenește, Dumnezeule, *Cela ce știi numele* și vîrsta fiecăruia... Însuți, tuturor toate le fii, Cela ce știi pe fiecare și cererea lui, casa și trebuințele lui...".

Dumnezeu ne știe după acest nume și tot așa ne știu și semenii noștri. Să ne sfințim deci viața întru el. Să ne aducem aminte că îl purtăm nu numai de ziua onomastică ci în toate zilele anului și în tot cursul vieții.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Ex imo corde

De la inimă pornesc atîtea gînduri și năzuinți și toate ard în flacăra vie a dragostei de moșie, de patrie, de glie. Părinții noștri odihnesc aici și le închinăm în veci de veci altare în patria aceasta de cîntec și de zare strămoșească. Cu sentimente umane din cele mai profunde și mai calde o slujim. Ne închinăm seninei ei credințe și credem în ea nestrămutat. Cerul patriei urcă pînă la buze și înaintea ochilor ne flutură mîndru tricolorul: roșu de Humor, galben de Moldovița, albastru de Voroneț.

Patria e o vatră fără de moarte. Cu glas de dojană străbunii ne ceartă: Nu-ți uita datoria, țara nu iartă. Să ne înălțăm aici precum munții Carpați peste vremelnicie ca neam de oameni buni și oameni frați. Aici totul e pîine și veșnicie. Să comunicăm esența prezentului căci totul este destinat luminării unor acte de comportament, reliefării modului de angajare în existență. Astăzi pentru noi e deja mîine și soarele crede în noi, și trandafirul crede și apa crede, toate cred în noi cum crede cireșul că va înflori în fiecare primăvară.

În orele calme și fertile ale dimineții, cu degetele înmuiate în soare, ne închinăm ție patrie dragă și-ți facem jurămînt că te vom apăra și te vom sluji pînă la mormînt.

Tu ești,
Țară ce ne-ai crescut la sînul tău
care ne dai și viață și morminte,
Pămîntul tău ne mîngîie cu flori
iar cînd murim, tot ea ne ține minte.

Prot. *Ștefan Tascianu*

Mănăstirea Nicula

— vatră de evlavie creştină, de cultură şi artă —

Renumitul poet *Rafael Alberti*, poposind cu ani în urmă prin aceste părţi, arăta că „şase continente şi nu cinci s-ar mîndri cu mîinile de aur ale celor care au pictat icoanele pe sticlă de la Nicula". Şi, în adevăr, frumuseţea icoanelor pe sticlă niculene se bucură de un prestigiu în continuă creştere la noi şi pe glob şi a oferit şi oferă sugestii deosebite plasticii autohtone cît şi celei universale; aşa ca şi cele create în alte centre transilvănene.

Şi, fiindcă Mănăstirea de la Nicula ocupă un loc de seamă în înflorirea acesteia, vom căuta s-o prezentăm în perspectiva vremii, fiind de-a lungul veacurilor o vestită vatră religioasă, culturală şi artistică. Cei care o socotesc „un adevărat Bethleem duhovnicesc şi al frumuseţii" au perfectă dreptate.

Satul Nicula, cu origini încă din secolul al XI-lea, se află la vreo 4 km de Gherla şi 52 km de Cluj, locuitorii lui fiind agricultori şi păstori, pe lîngă faptul că femei, bărbaţi şi copii din acest loc pictează pe glajă de peste două secole şi jumătate.

Cea mai veche construcţie în lemn a bisericii Mănăstirii Nicula este menţionată pe la 1552, cunoscînd refaceri ulterioare, iar unul din clopotele care au fost aici pînă în 1916 purta data 1401. Biserica de lemn aparţine prin compartia arhitecturală şi ornament marii arte a construcţiei în lemn cultivată de geniul artistic al ţăranilor noştri.

În veacul trecut a fost ridicată aici o biserică de zid, lîngă cea de lemn. Interiorul bisericii este plin de solemnitate şi odihnă, contribuind la aceasta şi pictura bizantină autohtonizată.

Mănăstirea a avut şi o şcoală, funcţionînd pe la 1659, aşa cum au arătat specialiştii, şi pe unde au trecut să predea, pe lîngă cei de aici, şi călugări din Moldova ca *Samuilă* şi *Ion*, sau *Atanasie* din *Sîngeorz*, avînd desigur, pe lîngă preocupări didactice, şi pe cele de artă. Faptul acesta îşi are semnificaţiile lui cu rosturi adînci.

De asemeni, la Mănăstirea Nicula are loc în fiecare an la *Adormirea Maicii Domnului*, în 15 august, un mare pelerinaj adunînd credincioşi din toată Transilvania cît şi din alte părţi, legat de celebra *Icoană a Maicii Domnului care a lăcrimat*, realizată în 1681 de preotul ortodox *Luca* din Iclod şi care a ajuns în acest locaş. Această icoană a constituit un prim model, pe lîngă folclor, arta populară, cărţile sfinte şi erminii pentru arta icoanelor pe sticlă de la Nicula, pe care pelerinii şi iconarii le răspîndeau pînă departe, ajungînd şi în America. Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Nicula va ocupa un loc de seamă în plastica niculenilor, iar în jurul evenimentului au înflorit splendide cîntece populare de pelerinaj. Conform însemnărilor făcute de martori de atunci, Icoana Maicii Domnului a lăcrimat prima dată în 15 februarie 1694, în biserica satului Nicula, continuînd şi după aceea.

G. Oprescu menţionează totodată că gravura în lemn a meşterilor niculeni reprezintă „una din manifestările cele mai neaşteptate ale îndemînării artistice a poporului român: foarte preţioasă pentru cei ce-i urmăresc cu dragoste dezvoltarea". *Naşterea, Botezul, Învierea Domnului Iisus,*

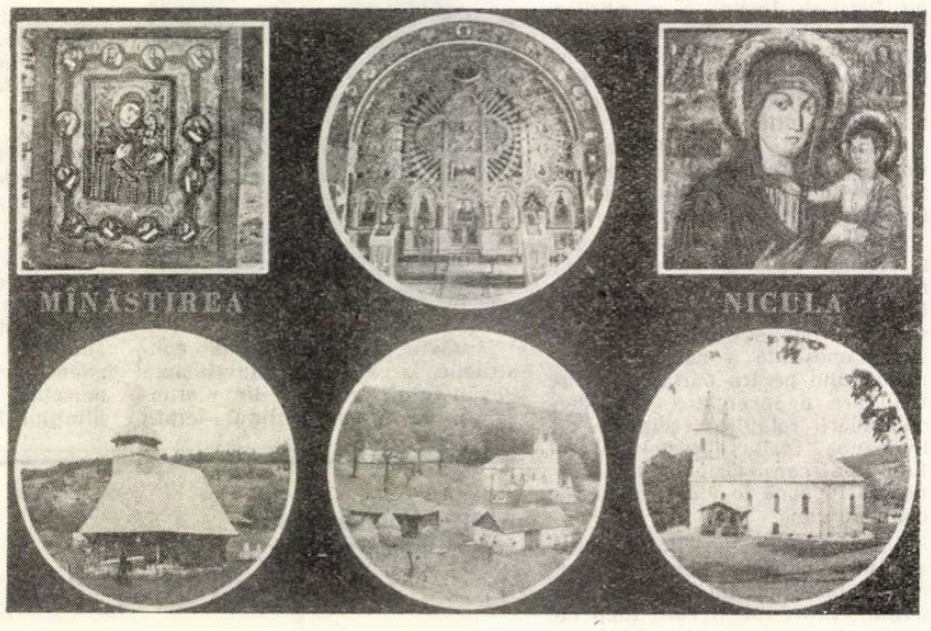

Sfînta Treime, Pogorîrea Sfîntului Duh, Sfînta Fecioară Maria, Sfinţii *Ioan, Nicolae, Dimitrie, Ilie, Paraschiva* şi alţii ocupă un loc însemnat în galeria de motive a xilogravurii niculene şi de la Hăjdate, realizînd în acelaşi timp o îmbinare inspirată a folclorului, stenografiei locale, a liniei subtile şi a formelor volumetrice.

Cine vizitează valorosul Muzeu al Mănăstirii Nicula ajunge la concluzia că meşterii satului au cultivat diferite cicluri de motive sau de teme, în limitele lor existînd variante numeroase, aceştia fiind deosebiţi ca temperament artistic, viziune plastică, preferinţe coloristice şi stilistice, contribuindu-se astfel la diversitatea picturii pe sticlă a icoanelor niculene atît în cadrul unei epoci, cît şi de la o perioadă la alta. Chipul *Maicii Domnului cu Pruncul în braţe*, ca să luăm un exemplu, a căpătat expresii şi tente cromatice felurite, emanînd însă din toate dragostea de om şi de tot ce înfrumuseţează existenţa, umanismul lor fiind elocvent.

Icoanele cu *Naşterea, Cina cea de taină, Învierea Domnului, Masa Raiului, Iisus şi viţa-de-vie, Sfînta Treime, Bunavestire* apoi cu chipul „sfinţilor anotimpurilor" cît şi celelalte izvorăsc din adînci şi curate fîntîni ale credinţei cît şi din harul artistic al celor mulţi. Există apoi în arta icoanelor pe sticlă, pe lîngă fiorul creştin, o serie întreagă de elemente moderne şi „chiar ultramoderne" care anticipează din plin arta viitorului. *Marin Preda* şi *A. E. Baconski* de la noi, bunăoară, au scris elogios şi adînc despre constantele spirituale ale acestei arte, care trebuie neapărat păstrată şi cultivată mai departe, ţinînd de geniul poporului.

Noua clădire care va adăposti o parte din obiectele de artă populară şi vechi cărţi va fi la fel de impunătoare şi aceasta este rodul eforturilor părintelui stareţ *Cleopa Nanu* şi a celorlalţi vieţuitori ai Mănăstirii, care au muncit cu un elan adînc. Monahii de aici în frunte cu părintele Cleopa Nanu au cutreerat spaţii întinse şi au reuşit să adune minunate icoane pe sticlă şi obiecte ale artei populare, întemeind un muzeu dintre cele mai preţioase şi care constituie o carte de vizită a geniului artistic al celor mulţi. Elanul şi dragostea de frumos a acestora au salvat opere de artă care constituie un titlu de mîndrie pentru noi.

În ultimul timp a luat fiinţă la Mănăstirea Nicula un *atelier de pictură* a icoanelor pe sticlă care se bucură de apreciere aparte la noi şi în alte părţi. Atelierul trebuie însă mărit şi să fie iniţiaţi cît mai mulţi în această artă cu nobilă rezonanţă.

Monahul Ilarion Mureşanu are realizări în iconografia pe sticlă pline de vigoarea frumuseţii, fiind premiat totodată pe ţară. El duce mai departe marea tradiţie a artei noastre. Arta lui *Ilarion Mureşanu* vine de departe, iar elementele originalităţii ei sînt evidente. Tot Niculei aparţine şi părintele Ieromonah *Artemie Popa*, talentat pictor de biserici, iar părintele *Irineu Crăciun* cultivă cu succes cuvîntul frumos, ca să luăm cîteva nume. Munca şi devotamentul duhovnicesc al monahilor de la Mănăstirea Nicula în frunte cu părintele Cleopa Nanu se remarcă de la început, la fel ca şi ospitalitatea caldă şi deschisă arătată oricui. Spiritul de evlavie însoţeşte din plin truda lor.

Menţionăm totodată că icoane pe sticlă ale unor meşteri din Nicula au fost cumpărate prin Bucureşti de japonezi, organizînd cu ele expoziţii la *Tokio* şi *Hiroşima*, care s-au bucurat de aprecieri pline de strălucire. De asemenea, în Japonia se găsesc de vînzare ilustrate realizate acolo după icoane pe sticlă create de meşteri niculeni contemporani, succesul lor rămînînd de admirat.

Mănăstirea Nicula oferă adînci oaze de duhovnicie, frumuseţe şi ospitalitate şi popasul făcut aici conferă sufletului bucurie, linişte, şi-l ajută pe oricine să înţeleagă mai bine izvoarele unei arte de impunător prestigiu.

Dr. *Ion Apostol Popescu*

Aniversări:

DIMITRIE EUSTATIEVICI

250 de ani de la naştere

Braşovul, oraş de rezonanţă în viaţa ţării, a dat de-a lungul veacurilor personalităţi marcante care au contribuit în mod fructuos la dezvoltarea culturii noastre naţionale.

Printre aceste personalităţi se numără şi fiul protopopului Eustatie Grid de la biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, Dimitrie Eustatievici, ultimul descendent al unei valoroase familii de cărturari originare din părţile Făgăraşului, născut în anul 1730.

Format de timpuriu în casa părintească cu profunde implicaţii în menţinerea tradiţiei ortodoxe, însuşindu-şi primele noţiuni de educaţie în cadrul şcolii din Şchei, la care tatăl său, ca dascăl şi apoi protopop al bisericii, şi-a adus un aport deosebit la susţinerea şi dezvoltarea ei, Dimitrie avea să-şi continue studiile la celebra Academie din Kiev, înfiinţată de Petru Movilă, unde tînărul braşovean va obţine două atestate de laudă emise în anul 1753.

Cu un bogat bagaj de cunoştinţe se reîntoarce la Braşov pentru a funcţiona ca profesor la şcoala românească din Şchei, unde se remarcă prin străduinţe deosebite pentru îmbunătăţirea programei şcolare la această instituţie. Între anii 1762—1786 dascălul braşovean avea să devină secretar eparhial în Şchei, Răşinari şi Sibiu, pentru ca ulterior să fie numit primul director al şcolilor naţionale neunite din Transilvania, funcţie care i-a dat posibilitatea să desfăşoare o rodnică activitate culturală. În acest sens a organizat numeroase şcoli la oraşe şi sate şi a elaborat valoroase manuale şcolare, fapt ce a contribuit la ridicarea învăţămîntului în această perioadă. Dintre aceste lucrări amintim: „Ducere de mînă sau povăţuire către aritmetică sau socoteală", Sibiu 1789, „Scurt izvod pentru lucruri de obşte şi dechilin în scrisori de multe chipuri", Sibiu 1792, „Dezvoaltele şi tîlcuitele Evanghelii...", Sibiu 1790, „Sinopsis, adecă cuprindere în scurt a cei vechi şi a cei noauă scripturi, adecă a Bibliii", Sibiu 1791, precum şi „Însemnări de cronică ale clericilor de la Şcheii Braşovului 1512—785", preluate din cronica protopopului Vasile şi Radu Tempea din Şcheii Braşovului, cu adausuri privitoare la Neagoe Basarab şi Mihai Viteazul, precum şi scurte însemnări din Istoria Transilvaniei.

Dintre toate scrierile lui Dimitrie Eustatievici, cea mai importantă este Gramatica Românească, scrisă între anii 1755—1757, pe cînd se găsea dascăl al şcolii din Şchei, lucrare dedicată domnului muntean Constantin Mavrocordat, cărturar iluminist care a promovat ideea menţinerii şi consolidării limbii române, contribuind în acest fel şi la întărirea legăturilor Transilvaniei cu Ţara Românească. În „Precuvîntare" la Gramatică, Eustatievici arată că scopul acesteia era de a scoate în evidenţă bogăţia limbii române şi de a stabili reguli după care trebuie să fie scrisă, vorbită şi înţeleasă această limbă. Autorul voia să facă din gramatica sa un mijloc de educare morală şi în acelaşi timp de instruire multilaterală a cititorilor.

Rodnica viaţă a cărturarului Dimitrie Eustatievici, dedicată culturii naţionale se întrerupe în anul 1796 lăsînd în urma sa un nume la loc de cinste în istoria învăţămîntului românesc.

Faust Remus
muzeograf

Cripta unei bazilici creştine descoperită la Tomis

Cu prilejul unor lucrări edilitare de construcţie efectuate în prima jumătate a lunii noiembrie 1980, la Tomis (Constanţa de azi), s-a descoperit cripta unei bazilici creştine, în sectorul de sud-vest al peninsulei tomitane, la nord de str. 9 Mai, la est de str. Karl Marx şi la vest de str. Major Şonţu.

Orientarea acestui străvechi lăcaş creştin este SEE—NVV cu absida la SEE. Corpul absidal din care făcea parte şi cripta, era orientat spre răsărit. O situaţie specială determinată de intervenţia constructorului a făcut ca peretele de vest al criptei să apară în profilul săpăturii. Cripta se află în corpul absidei din care se mai păstrează construcţia în arc din partea de NE, la numai 35 cm sub nivelul actual de călcare. În stadiul actual al cercetării s-a putut studia doar cripta şi casa scărilor care făcea accesul din absidă în criptă. Casa scărilor mai păstrează un număr de 5 trepte realizate din calcar, lungi de 62—65 şi 68 cm, înălţimea lor variind între 30 şi 49 de cm. Pe peretele de E al căii de acces se mai păstrează mortarul antic de culoare albă care acoperea peretele din piatră — zidul fiind din piatră şi legat cu mortar alb-roziu cu cărămidă pisată în compoziţie. În momentul descoperirii s-a constatat că între camera criptei şi casa scărilor era ridicat un zid de 40 cm, lucrat din piatră legată cu pămînt, ceea ce denotă că micul lăcaş a fost închis repede probabil într-un moment de restriştе pentru acest oraş. În felul acesta se asigurau relicvele în criptă. După evacuarea pămîntului care a pătruns în camera subterană a criptei, a apărut o încăpere boltită avînd o lungime de 1,52 m, o lăţime de 1,22 m şi o înălţime maximă în tavanul boltit de 2,05 m. Tavanul boltit este realizat din cărămidă pătrată cu laturile de 0,33 m, groase de 0,04 m, aşezate pe un pat de mortar. Înclinaţia primului rînd de cărămizi pe pereţii propriu-zişi ai criptei dau unghiul de deschidere al bolţii — 31°. Pe pereţii de NE, de E şi V la 0,78 m de la nivelul de călcare în criptă apare cîte o nişă boltită înaltă de 0,56 m şi lată de 0,44 m. În nişa de pe peretele de răsărit — astupată etanş cu o cărămidă obişnuită dar cioplită special pentru a închide nişa — s-a descoperit *in situ* un vas de sticlă de formă globulară cu profilul teşit, avînd două torţi prinse de gîtul cilindric şi umerii vasului. Acest vas s-a găsit într-o casetă din lemn de cireş (putrezită în momentul descoperirii), iar caseta a fost îmbrăcată iniţial în mătase roşie a căror urme se mai păstrează pe fragmentele ei de lemn. Analizele de laborator au scos la iveală urme de ulei în interiorul vasului, probabil Sf. Mir, fiind astupat cu un dop de plută, de asemenea, găsit putrezit în momentul descoperirii.

Deasupra nişei de la răsărit se păstrează o cruce de tip „crux latina", realizată cu vopsea roşie, decolorată din cauza umidităţii şi a timpului. Trebuie subliniat că pe toţi pereţii criptei, realizaţi din piatră legată cu mortar alb-roziu, se păstrează tencuiala peste care a fost marcată crucea de care s-a amintit.

Atît crucea pictată cît şi vasul-reliquar din sticlă, datează construcţia în sec. V—VI.

Lăcaşurile creştine de tip bazilical din sec. IV—VI, descoperite pînă acum în acest oraş, pe de o parte, reprezintă cele mai concludente „mărturii ale unei activităţi constructive şi ale unei vieţi creştine importante şi organizate" aşa cum se exprima un istoric de artă, iar pe de alta, fac dovada vechimii şi vitalităţii creştinismului pe meleagurile străbunilor noştri din Dacia Pontică (Dobrogea de azi), şi în mod deosebit la Tomis — metropola acestei străvechi provincii a neamului nostru.

Această importantă descoperire arheologică reprezintă o contribuţie de valoare pentru istoria poporului şi creştinismului nostru.

† EPIFANIE NOROCEL

Din cugetarea patristică

Sfîntul Ioan Scărarul: DESPRE RUGĂCIUNE

„Rugăciunea, în fiinţa ei, este o convorbire şi o unire sfîntă a omului cu Dumnezeu, este... mamă şi totodată fiică a lacrimilor, mijlocitoare a iertării păcatelor, punte ce ne poartă peste torentul ispitelor, stavilă împotriva amărăciunilor, bucurie viitoare şi ocupaţie fără de sfîrşit; ea este izvor al virtuţilor, luminătoare a inteligenţei, mărturie a nădejdii, suprimare a tristeţii, îndulcire a mîniei, oglindă a creşterii duhovniceşti, descoperire a lucrurilor viitoare, semn al măririi veşnice".

Decesul Patriarhului Benedict al Ierusalimului

Miercuri, 10 decembrie 1980, a trecut la cele veşnice fericitul întru adormire patriarh al Ierusalimului Benedict I-ul. Luînd cunoştinţă cu întristare despre această veste, Prea Fericitul Patriarh Iustin a delegat pe Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului şi pe P. Cuv. Arhimandrit Vasile Cornilă, superiorul aşezămîntului ortodox-român de la Locurile Sfinte, să reprezinte Biserica Ortodoxă Română la funeralii.

Sosind la Ierusalim în 12 decembrie, Î. P. S. Sa împreună cu P. Cuv. Arhim. Vasile Cornilă s-au prezentat la Patriarhie, unde s-au prosternat la catafalcul ilustrului dispărut aşezat în paraclisul Sf. Împăraţi Constantin şi Elena după care, în sala sinodală, au transmis cuvenitele condoleanţe Î. P. S. Mitropolit Ghermanos, locţiitor de patriarh şi membrilor Sfîntului Sinod ierusalimitean.

Înmormîntarea s-a desfăşurat duminică 14 decembrie, începînd cu ora 7,30 cînd, în acelaşi paraclis, s-a oficiat utrenia, sfînta liturghie şi prohodul. Se aflau în jurul catafalcului ierarhii Patriarhiei Ierusalimului, monahi, preoţi şi credincioşi. Din partea altor Biserici ortodoxe surori erau de faţă: Î. P. S. Mitropolit Spiridon al Rodosului — Patriarhia Constantinopolului, Î. P. S. Mitropolit Juvenalie al Krutiţei şi Î. P. S. Arhiepiscop Kiril al Viborgului — Patriarhia Moscovei şi întregii Rusii, Î. P. S. Mitropolit Varnava al Kitrosului şi Î. P. S. Mitropolit Hrisostom al Peristerei — Biserica Greciei, Î. P. S. Mitropolit Silas al New-Jerseyului — Arhiepiscopia greacă din America şi delegaţia Patriarhiei Române, căreia s-a alăturat obştea aşezămîntului ortodox-român din Sfînta Cetate şi pelerini români la Locurile Sfinte. Mai erau prezenţi delegaţi ai autorităţilor de stat izraeliene, delegaţi ai statului elen şi delegaţi ai altor culte religioase din Ierusalim.

Delegaţia ortodoxă-română a depus o coroană la sicriul decedatului şi împreună cu ceilalţi slujitori a contribuit la oficierea slujbei prescrise.

Încheindu-se prohodul, s-a pornit pe jos, în procesiune, spre biserica „Viri Galileii" de pe muntele Măslinilor din preajma reşedinţei particulare a patriarhului Ierusalimului. Clerul şi psalţii intonau obişnuitele cîntări funebre. O mare mulţime de persoane, creştini şi necreştini, a însoţit cortegiul.

În dreptul catedralei Patriarhiei armene, aşteptau patriarhul armean înconjurat de cler, cîntăreţi şi credincioşi. S-a oficiat un scurt dar impresionant serviciu de pomenire.

Mai departe, traseul a fost străbătut cu maşinile pînă la biserica de pe muntele Măslinilor, unde era prevăzută o sumară ceremonie funebră. Mulţimii participanţilor s-au alăturat preşedintele Statului Israel, însoţit de miniştri, primarul Ierusalimului Teddy Kollek, alţi primari şi reprezentanţi ai Knesetului, între care fostul ministru Moşe Dayan, delegaţi ai Statului elen, reprezentanţii cultelor religioase din Ierusalim (creştine, mozaic şi musulman).

Î. P. S. Mitropolit Ghermanos, locţiitor de patriarh şi consulul grec din Ierusalim au rostit cuvîntări întru cinstirea decedatului.

Ceremonia s-a încheiat cu aşezarea sicriului în cripta dinainte pregătită din interiorul bisericii.

La 16 decembrie, înainte de reîntoarcerea în ţară, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului însoţit de P. Cuv. Arhim. Vasile Cornilă, s-au prezentat din nou la Patriarhie. Primiţi de Î. P. S. Mitropolit Ghermanos, i-au exprimat încă o dată compasiunea Prea Fericitului Patriarh Iustin, a membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu pierderea suferită, urarea ca Patriarhia Ierusalimului să-şi redobîndească întîistătătorul de care are trebuinţă, dorinţa Patriarhiei Române de a continua şi dezvolta bunele legături tradiţionale cu Patriarhia Ierusalimului.

Î. P. S. Mitropolit Ghermanos, la rîndul său, a cerut să fie transmise Prea Fericitului Patriarh Iustin, Sfîntului Sinod, întregii Biserici Ortodoxe Române, profunda recunoştinţă a Patriarhiei Ierusalimului pentru părtăşia la doliul care a încercat-o, nădejdea continuării relaţiilor reciproce de totdeauna, înalta apreciere a rolului pe care Ortodoxia românească îl joacă în viaţa religioasă contemporană.

Prin moartea fericitului întru adormire patriarh Benedict I-ul, creştinătatea pierde pe unul din ierarhii proeminenţi care timp de cîteva decenii a condus destinele importantei Patriarhii a Ierusalimului.

Sfinţirea bisericii Seminarului Teologic din Caransebeş

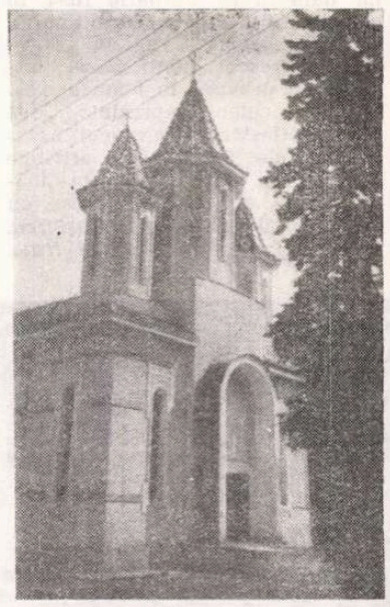

Isprăvindu-se lucrările de construcţie a bisericii din incinta Seminarului teologic din Caransebeş, cu hramul Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoş, duminică 26 octombrie a. c., din încredinţarea Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop şi Mitropolit Nicolae al Banatului, a fost oficiată binecuvîntarea acestui nou sfînt lăcaş de închinare şi rugăciune de către Prea Sfinţitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul, asistat de P. C. Preot Petru Dorobanţu, consilier şi un sobor de preoţi şi diaconi alcătuit din cadrele didactice ale şcolii.

Prea Sfinţia Sa a adresat apoi celor prezenţi, elevi şi profesori, un cuvînt marcînd semnificaţia şi importanţa momentului pentru viaţa şi activitatea şcolii înzestrată de acum cu o biserică în care elevii îşi vor putea desăvîrşi atît educaţia duhovnicească cît şi practica liturgică atît de necesară.

În cadrul vecerniei din seara zilei, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Timotei a dezvoltat în faţa elevilor una din temele din programa educaţiei duhovniceşti intitulată: „Sensul creştin al prieteniei. Frumuseţile prieteniei în concepţia Sfinţilor Părinţi".

Moment aniversar:

AGNITA, oraş multisecular

În luna decembrie 1980, oraşul Agnita şi-a sărbătorit împlinirea a 700 ani de la prima atestare documentară scrisă.

Începînd din anul 1280, Agnita există ca o aşezare de sine stătătoare cunoscută pe teritoriul Transilvaniei.

Cu prilejul sesiunii de comunicări ştiinţifice dedicată prezentei aniversări, s-au prezentat dovezi istorice şi arheologice, care au demonstrat că localitatea poartă amprentele unei vetre străbune în care dintru începuturi a existat o populaţie geto-dacică. Au fost descoperite o mulţime de obiecte de ceramică, pietre de mormînt, tipare de lut, figurine şi altele. La o distanţă de 2 km de oraş, la locul numit *„Cetate"* între Dealul Frumos şi Agnita s-au descoperit fundaţiile unui turn de strajă precum şi urmele unui drum roman pietrit, care lega castrul de la Cinşor cu cel de la Sighişoara.

Trecutul oraşului — bogat în evenimente, oferă satisfacţia de a ne aminti faptul că Agnita a beneficiat de atenţia unor oameni de seamă din istoria poporului nostru. La 15 Aug. 1448, în tîrgul Agnita, Iancu de Hunedoara ia unele măsuri strategice pentru întărirea Cetăţii, întărirea bisericii şi transformarea ei în cetate de apărare. În 18 nov. 1466, Matei Corvin acordă dreptul de paloş Agnitei, şi dă hotărîrea ca Agnita să fie înzestrată cu 4 turnuri şi 3 centuri. La 24 febr. 1600, Mihai Viteazul poposeşte în Agnita — fapt confirmat prin emiterea unui document.

Alături de alţi luptători pentru dreptate şi libertate socială în anul revoluţionar 1848, găsim şi pe cei doi hîrtibăceni aleşi ca secretari ai adunării de la Blaj: August Treboniu-Laurean şi Iacob Blaga. Dintre participanţii la actul Unirii — 1 dec. 1918, amintim pe avocatul Simion Creţeanu şi căpitanul Axente Lenea (înmormîntat lîngă biserica Sf. Nicolae-Agnita), iar ca membrii de drept, protopopul Iacob Munteanu şi Ion Botezan.

În actele-document păstrate în muzeul oraşului la loc de cinste este înscrisă contribuţia preoţimii ortodoxe române, care totdeauna a fost alături de aspiraţiile locuitorilor acestor meleaguri: aspiraţii de dreptate, libertate şi unitate naţională ale întregului popor român.

Din vechea cetate a breslelor unde românii şi germanii munceau cu greutate pentru a-şi cîştiga existenţa, astăzi Agnita s-a transformat într-un centru economic şi cultural important însumînd o populaţie de 14.500 locuitori, toţi uniţi în muncă pentru o viaţă în pace şi prosperitate.

Pr. *S. Săsăujan*, Agnita

O sinteză originală asupra culturii noastre medievale

— ultima carte a lui Mario Ruffini —

Recent a apărut în Editura Nagard (Drăgan) de la Roma *Aspetti della cultura religiosa ortodossa romena medievale (sec. XIV—XVIII)*, frumoasa carte a regretatului profesor italian Mario Ruffini, dispărut dintre noi la o venerabilă vîrstă, nu mult timp după ce cartea lui a fost deja difuzată. M. Ruffini a fost un vechi şi fidel prieten şi cercetător al culturii, literaturii şi limbii române, *doctor honoris causa* al Universităţii din Bucureşti, autor erudit, obiectiv, al unor studii importante asupra unor faze decisive ale istoriei culturii noastre romanice, de care şi-a legat existenţa şi cariera lui universitară. Acum patru decenii citeam cu gratitudine, în plin război (1941), cartea lui asupra rolului *Şcolii Ardelene* în modernizarea culturii şi limbii române, în demonstrarea adevărului asupra *dreptăţii noastre istorice*, într-un moment în care autorităţile ţării lui, atrase în jocul nefast al dictaturii hitleriste, hotărîseră monstruosul Diktat de la Viena, prin care ni se făcea cea mai revoltătoare nedreptate, răpindu-se o parte sacră a patriei istorice: *La Scuola latinista romena* a acestui mare istoric şi dascăl, mereu lucrînd pentru cunoaşterea şi difuzarea culturii şi limbii române în străinătate, este un mare omagiu adus corifeilor acelei ilustre Şcoli care a început să se afirme exact acum două secole (1780), folosind studiul istoriei, al limbii, tradiţiile culturale şi religioase ale poporului nostru, pentru a impune adevărul şi a obţine drepturi legitime pentru poporul român, cel mai vechi şi mai numeros în Transilvania oprimată de năvălitori hrăpăreţi, a căror morală sta în vîrful săbiei. Am citit apoi alte studii originale (Dosoftei, Antim) şi frumoasa *antologie Eminescu*, iar mai recent *Influenţa italiană asupra culturii şi limbii române în epoca lui Brîncoveanu* (carte tipărită la München în 1974). Aceste pagini — cîntecul lebedei — despre „aspectele culturii religioase ortodoxe române medievale (sec. XIV—XVIII)", în care cercetătorul cu vastă erudiţie, familiarizat cu izvoarele cele mai vechi ale culturii noastre, stăruitor în cunoaşterea celor mai noi date, scoase la iveală prin munca istoricilor de azi, ne dă o admirabilă *sinteză istorică, literară şi lingvistică* asupra culturii româneşti medievale, străbătută de un suflu afectiv, ataşat spiritualităţii eroice româneşti, care a conservat şi îmbogăţit moştenirea romanităţii noastre orientale, într-un perimetru geografic de răscruce, cu asimilarea unor influenţe pozitive, venite din cele patru puncte cardinale în limbile latină, greacă ori slavonă, pentru ca apoi tezaurul culturii noastre medievale să propulseze pînă departe în sud-estul euro-asiatic creaţiile geniului local, cum s-a mai spus şi în cărţile lui Iorga, Panaitescu, Cartojan etc.

Prima parte a cărţii lui M. Ruffini fixează reperele culturii ecleziastice române din secolele citate, scriind despre influenţa slavă şi bizantină asupra vieţii religioase a ţărilor româneşti şi despre legăturile specifice cu Muntele Athos, — influenţa bizantină fiind sporită în sec. XVIII cînd fanarioţii sînt impuşi de puterea otomană, cînd însă în Transilvania se reiau, cu sprijinul direct interesat al puterii habsburgice, legăturile directe cu latinitatea occidentală, cu centrele de cultură şi învăţămînt din Viena şi Roma, în urma luptelor lui Inochentie Micu, episcopul patriot, întemeietor al şcolii româneşti de la Blaj. Cum autorul cărţii a consacrat studii speciale (şi cărţi tipărite la noi, anii trecuţi) lui Const. Stolnicul Cantacuzino, lui Dosoftei şi Varlaam, lui Antim Ivireanu şi epocii lui Brîncoveanu, sinteza de acum este mai temeinică, mai la zi şi, deci, mai instructivă. Capitolul II se ocupă de mănăstiri ca focare de cultură din cele trei mari provincii istorice, în ordine: Muntenia, Moldova, Transilvania-Maramureş-Banat. La repertoriul lor atent, riguros controlat cu documentele studiate, s-ar putea adăuga unele detalii pe care le aduce volumul semnat de Bordeianu-Vladcovschi: *Învăţămîntul românesc în date* (Junimea 1979), unde sînt numeroase atestări de şcoli şi tipografii în lăcaşuri vechi de cult, mai ales în mănăstiri, „focare de cultură", cum zice M. Ruffini. Capitolul următor conţine repertoriul copiştilor, tipografilor, traducătorilor, — preoţi şi laici. Multe pagini sînt rezervate copiştilor de *manuscrise româneşti*, prevalînd în raport cu scrisul slavon şi grecesc. În ultimul deceniu al sec. XVIII, reţinem activitatea dinamică a stareţului Iachint de la Cernica de lîngă Bucureştii de azi, ca şi munca multor călugări din mănăstirile ardelene, unde tradiţia manuscriselor era veche, de mai bine de trei secole. În anul deschiderii şcolilor de la Blaj (1754), un preot Vasile scrie un Octoih şi un Penticostar tocmai la Marghita, lîngă Oradea (greşită însă indicaţia „nel paese di Cheriu", p. 124, — căci e vorba desigur de aşa numita, în documente, „ţara Ieriului").

„Cultura ecleziastică" din cap. 4 al acestei frumoase cărţi trece în revistă, sistematizînd un material foarte bogat, categoriile de scrieri sacre, — de la istoria religiei la cărţile de cult, la culegerile de omilii şi texte apocrife şi scrieri apologetice. E o privire de ansamblu, la încheierea volumului, instructivă, originală, ilustrînd secole de efort cultural în sensul nobilelor aspiraţii ale unor autori de reputaţie bine cunoscută, cu merite necontestate în făurirea unei conştiinţe naţionale pe baza tradiţiilor spirituale, lingvistice, istorice: Coresi, Varlaam, Dosoftei, Simeon Ştefan, Antim Ivireanu etc.

Impresionantă este deci documentarea acestui venerabil autor, aplecat o viaţă întreagă asupra textelor româneşti: sînt zeci de pagini de note şi trimiteri finale la izvoarele sintezei sale din urmă, scrisă cu o admirabilă pasiune, ajutat abia pe sfert de puterea ochilor săi în ultimii ani. Dar el cunoştea şi foloseşte aici consecvent izvoare documentare din cărţi şi studii rare, de acum şase-şapte decenii, cum şi studii de specialitate de circulaţie restrînsă, tipărite de profesori ai institutelor teologice de la Bucureşti şi Sibiu (frecvent este citată *Ist. Bis. Ort. Rom.* a prof. M. Păcurariu, 1972). Cine parcurge bibliografia de la nota 70 (p. 233—234) are imaginea sugestivă a uimitoarei pasiuni documentare şi a zelului creator de perspective imense asupra unui trecut românesc *de mare valoare în contextul culturii medievale*, ca factor propulsiv în creaţia popoarelor din întregul sud-est euro-asiatic.

Avem în cartea ultimă a reputatului erudit italian Mario Ruffini, fidelul cercetător al culturii şi limbii noastre, o imagine originală a spiritualităţii româneşti, omagiată de un mare spirit european.

Dr. *Gh. Bulgăr*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 129 Sibiu, 15 februarie 1981 Nr. 7—8/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (XI)

[Art. 9: (Cred) *„Întru una sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică"*]

2. *Însuşirile Bisericii.* — Principalele însuşiri ale Bisericii, adică notele prin care se caracterizează şi după care se cunoaşte adevărata Biserică, sînt: *a)* unitatea, *b)* sfinţenia, *c)* sobornicitatea şi *d)* apostolicitatea.

a) Unitatea Bisericii este calitatea ei de a fi *unică* în fiinţă, ea reprezentînd fiinţa şi unitatea de viaţă a Sfintei Treimi, avîndu-L drept Cap pe Iisus Hristos, neîmpărţit, şi însufleţitor pe Duhul Sfînt; şi *unitară* în viaţa ei interioară, viaţă de comuniune a credincioşilor ei în acelaşi Trup tainic al lui Hristos cel Unul şi, în general, putîndu-se ei bucura de aceleaşi bunuri duhovniceşti, în Duhul Sfînt. „Este un singur Trup şi un singur Duh... Este un Domn, o credinţă, un botez, un Dumnezeu şi Tatăl tuturor, care este peste toate şi prin toate şi întru noi toţi" (Efes. 4, 4—6); „Au doară s-a împărţit Hristos?" (I Cor. 1, 13). Această Biserică, Biserica cea adevărată, deplină, unică, păstrătoare credincioasă a deplinătăţii adevărului revelat, fără ştirbiri şi fără adăogiri, este Biserica dreptmăritoare, ortodoxă.

b) Sfinţenia este calitate fiinţială a Bisericii; ea, Biserica, este deplină şi fără pată, întrucît sfinţenia ei este sfinţenia a însuşi Capului Bisericii, Iisus Hristos, şi a Sfîntului Duh sălăşluit în Biserică, de la Cincizecime şi rămînînd în ea pentru veşnicie (Ioan 14, 16—17). Biserica este aşezămînt viu, organ de Dumnezeu rînduit pentru sfinţirea membrilor ei, avînd astfel mijloacele harice de sfinţire a acestora, cuprinzîndu-i într-un mare şi neîntrerupt proces de sfinţire şi resfinţire, ajutîndu-i, curăţindu-i şi îndrumîndu-i cu putere duhovnicească de sus. Nenumăraţii sfinţi, cunoscuţi şi necunoscuţi, din întreaga istorie a Bisericii sînt un semn şi o dovadă a puterii sfinţitoare a Bisericii. Astfel, sfinţenia Bisericii rezultă din prezenţa dumnezeiască din ea, iar nu din adunarea sau înmănuncherea sfinţeniei membrilor ei, întrucît aceştia au şi păcate; şi nu sfinţenia Bisericii atîrnă de sfinţenia membrilor ei, ci, invers, sfinţenia membrilor Bisericii este dependentă de aceea a Bisericii. Căci „dacă zicem că păcat nu avem, pe noi înşine ne amăgim şi adevărul nu este întru noi" (I Ioan 1, 18). Biserica, însă, este sfîntă fără ca păcatele membrilor ei s-o poată păta, aşa cum Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, deşi s-a încărcat cu păcatul omenesc, nimicindu-l apoi pe acesta, El a rămas totdeauna fără nici o pată. Dar, în înţeles mai larg al sfinţeniei, nici credincioşii Bisericii nu sînt străini de sfinţenie. Căci, pentru membrii Bisericii, dată fiind prin Botez curăţirea de orice păcat anterior Botezului şi în acelaşi timp dată fiind cuprinderea lor în lucrarea sfinţitoare a Bisericii, ca aparţinînd ei lui Hristos prin unirea cu El, deci meniţi sfinţeniei, ca „întăriţi" în Hristos şi avînd „arvuna Duhului" în inimi (II Cor. 1, 21—22), ca „pecetluiţi cu Duhul cel Sfînt al făgăduinţei, care este arvuna moştenirii noastre, spre răscumpărarea celor dobîndiţi de El", de Hristos (Efes. 1, 13—14). credincioşii Bisericii pot să fie numiţi şi ei sfinţi, deşi nu sînt fără pată în viaţa pămîntească şi Sf. Scriptură, în mai multe rînduri (Rom. 1, 7; I Cor. 1, 2; II Cor. 1, 1; Ef. 1, 1; Filip. 1, 1—4, 21; Col. 1, 2).

c) Sobornicitatea sau universalitatea Bisericii are şi înţeles extensiv, adică de întindere în spaţiu şi timp, şi înţeles intensiv, adică de plinătate lăuntrică. Extensiv, Biserica este sobornicească pentru că esie menită să se întindă peste tot pămîntul, peste „toate marginile cele îndepărtate ale pămîntului" (Is. 52, 10), şi să cuprindă „toate neamurile" (Matei 28, 19; Luca 24, 47), pe toţi oamenii, „toată lumea... toată făptura" (Marcu 16, 15; Col. 1, 23), ca într-un sobor (adunare) al lumii întregi, ea aceeaşi fiind în toate locurile, în toate vremurile şi pentru toate popoarele. Iar intensiv, Biserica este universală ca deţinătoare şi propovăduitoare a aceluiaşi adevăr de credinţă descoperit de Dumnezeu şi mînuitor şi, ca atare, adevăr divin universal şi în deplinătatea lui, fără nici o lipsă pentru ceea ce este dat şi fără nici o alterare, spre deosebire de comunităţile eretice locale, lipsite de această însuşire. Biserica este astfel deplinătate de viaţă comunitară în Hristos şi Duhul Sfînt, unitate sobornicească generală, sobornicitate interioară desăvîrşită în sine şi, totodată, în drum spre desăvîrşirea membrilor ei (Efes. 4, 11, 13). Prin sobornicitate se exprimă, deci, comuniunea frăţească a tuturor creştinilor adevăraţi, cler şi credincioşi, — chiar dacă, personal consideraţi, se găsesc pe trepte diferite de integrare în comuniune, — în Hristos şi Duhul Sfînt. Tot aşa, sobornicitatea denumeşte şi calitatea adevăratei Biserici că ea se întemeiază în învăţătură, în cult şi în toate rînduielile ei pe cele statornicite în sfintele soboare (sinoade) a toată lumea (ecumenice, universale) din epoca Sfinţilor Părinţi bisericeşti vremea unităţii întregii creştinătăţi, a cărei credincioasă continuatoare întru totul neabătută este Biserica dreptmăritoare, ortodoxă.

d) Apostolicitatea Bisericii înseamnă că ea stă nezdruncinabil aşezată „pe temelia Apostolilor şi a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuşi Iisus Hristos" (Efes. 2, 20), şi că păstrează cu sfinţenie, în învăţătură şi rînduieli, cele descoperite şi rînduite de Hristos Domnul şi predate mai departe, prin viu grai sau în scris, sub inspiraţie divină, de către Apostoli ca martori aleşi şi împuterniciţi de Domnul însuşi (Luca 24, 48; Ioan 15, 27; F. Ap. 1, 8), toate spre a fi ţinute şi urmate neschimbat totdeauna şi pretutindeni în Biserică, asistată de Duhul Sfînt, şi spre vestire peste tot, cu încredinţare de la Dumnezeu, a Evangheliei („Fraţilor, staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră — II Tes 2, 15; tot aşa: Cor. 11, 2; II Tim. 2, 2; II Tim. 3, 14); căci ceea ce Apostolii dau mai departe, de la Hristos este (I Cor. 11, 23); iar dacă „propovăduieşte cineva altceva decît s-a primit" (Gal. 1, 9) de la Apostoli, acela prin aceasta chiar s-a şi despărţit de adevărata Biserică. Totodată, apostolicitatea Bisericii se manifestă şi în succesiunea apostolică neîntreruptă a ierarhiei din Biserica adevărată, succesiune prin care se transmite, de la Apostoli pînă astăzi şi pînă la sfîrşitul veacurilor, prin firul neîntrerupt al episcopilor canonici, harul episcopiei ca plinătate a harului hirotoniei prin care se asigură săvîrşirea corespunzătoare şi a celorlalte Sfinte Taine, întru împărtăşirea harurilor şi darurilor lor, după voia sfîntă a Întemeietorului lor.

Strîns unite cu însuşirile principale, mărturisite de Simbolul Credinţei, ale Bisericii, cuprinse în ele sau ca urmări ale acestora, sînt înfailibilitatea şi indestructibilitatea Bisericii.

Infailibilitatea înseamnă calitatea Bisericii de a nu putea greşi în propovăduirea cuvîntului lui Dumnezeu şi în îndrumarea spre mîntuire, ca şi în lucrarea ei sfinţitoare, ea avînd drept Cap pe Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, (Efes. 1, 22—23) şi fiind neîntrerupt asistată de Duhul Sfînt, sălăşluit în ea (Ioan 14, 17; 15, 26; 16, 13; I Ioan 2, 27; II Ioan 1, 2), prin ceea ce ea este şi rămîne „stîlp şi temelie adevărului" (I Tim. 3, 15). Iar indestructibilitatea înseamnă însuşirea rezultată din nebiruita putere de la Dumnezeu a Bisericii de a se menţine şi de a-şi îndeplini misiunea, oricîte greutăţi şi potrivnicii de orice fel ar întîlni în cale, nimeni şi nimic neputînd-o fiinţial zdrobi sau nimici, chiar nici „porţile iadului" (Matei 16, 18).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

De la Ioan citire

Argumente de piatră şi de inimă într-o dispută pe viaţă şi pe moarte

Pe Iisus l-au ispitit mulţi şi de multe ori. Fariseii şi cărturarii, în care se luau la întrecere viclenia cu ştiinţa de carte, erau în aceeaşi măsură maeştri în arta ispitirii. Abili în mînuirea silogismelor, pe care le exersau în templu precum grecii în agora, îşi făceau din aceasta o plăcere ascunsă, pe graniţa dintre viciu şi virtute. Se pricepeau să ridice nimicurile la rang de probleme şi să scadă problemele la nivelul nimicurilor, „strecurînd ţînţarul şi înghiţind cămila", cum îi descrie Iisus în cel mai extraordinar portret pe care li l-a putut face cineva în istorie.

Şi-au încercat îndemînarea şi cu Iisus. Evangheliştii ne spun cum căutau să-l prindă în cuvînt, să-i descopere fisuri în logica gîndirii, a propovăduirii şi a faptelor. Îl provocau anume, se legau de orice, cu intenţia de a-l face să-şi dezică principiile prin fapte şi faptele prin inconsecvenţe.

Ştim că replica Lui a fost întotdeauna promptă şi surprinzătoare, mai ales prin felul cum ştia să iasă din spaţiul temei în care îl circumscriau, crezînd că-l pot obliga să intre în foarfecele logicii lor. Iisus ştia să le opună întotdeauna, pe neaşteptate, un *tertium datur* care le închidea gura şi le bloca mecanismele minţii, întorcînd împotriva lor propriile lor argumente, fără drept de apel. Le făcea astfel întrebările de rîs, schimbîndu-le veninul în apă chioară, tocmai atunci cînd se umflau mai tare în suficienţa lor.

Iată-i năvălind încă o dată în templu, scandalizaţi de circumstanţă, înarmaţi cu pietre şi tîrînd după ei ceea ce gîndeau că va putea fi în sfîrşit un argument nou şi hotărîtor împotriva lui Iisus, pe care nu prea reuşiseră pînă atunci să-l învingă în disputele biblice.

Au aruncat la piciorul unei coloane o femeie prinsă în adulter. Totul era bine aranjat: arătîndu-i femeia, urmau să-i pună o singură întrebare, dar o întrebare la care oricum ar fi răspuns, El trebuia să piardă. Trebuia să răspundă cu „da" sau „nu" dar şi „da" şi „nu" erau cu pierdere.

Iată-i deci la momentul întrebării. Mieros, poate chiar cel care va fi imaginat toată punerea la cale, s-a apropiat de El, aproape atingîndu-i obrazul, dar cu privirea dinainte triumfătoare îndreptată spre cei cu care venise, aproape i-a cîntat întrebarea insinuînd un fel de regret ce se voia fals, şi batjocura evidentă în felul în care inflexiunea vocii caracteriza titlul pe care I-l dădea:

— Învăţătorule, această femeie a fost prinsă asupra faptului de adulter, iar Moise ne-a poruncit în Lege ca pe unele ca acestea să le ucidem cu pietre. Dar Tu ce zici?"

Ingenios. Erau răi, dar nu erau proşti. Dacă le-ar fi răspuns că nu e de părere s-o omoare cu pietre, pe loc ar fi avut dreptul şi datoria să-l omoare şi pe El cu pietre, căci aşa poruncea Legea cu privire la apărători. Erau de altfel pregătiţi pentru aceasta. Dacă ar fi răspuns că trebuie s-o ucidă, ar fi însemnat că-şi reneagă propria învăţătură, a iertării şi a iubirii, ceea ce ar fi însemnat pe loc compromiterea şi discreditarea Lui în faţa ucenicilor şi a celor care îl urmau.

Planurile de acasă nu s-au potrivit însă cu cele din templu. Ei n-aveau de unde să ştie că Cel cu care voiau să se înfrunte public, dispunea de resurse intelectuale şi spirituale deosebite de ale lor, de altă calitate şi, la nevoie, inspirate şi dintr-o altă ordine de gîndire, din alt sistem logic, cu mai multe valenţe decît cele ale lui „da" şi „nu". Nu spusese Isaia, că gîndirea dumnezeiască este diferită de cea omenească (55, 8), deci cu mai multe posibilităţi?

Valenţele acestei altfel de gîndiri vin din aceea că aria premiselor lor e mult mai largă. Cît atotştiinţa lui Dumnezeu. Gîndirea aceasta este desigur atributul lui Dumnezeu şi Iisus, Fiul lui Dumnezeu, o avea.

Fariseii şi cărturarii acestei dimineţi din templul din Ierusalim nu ştiau însă şi nici nu voiau să ştie despre Iisus, mai mult decît că este un răzvrătit, unul care instiga la călcarea Legii lui Moise şi se străduiau s-o poată dovedi. Cu mintea şi cu logica lor. Lăsaţi deci în voia minţii lor (Rom. 1, 28), capabilă în acest caz doar de răspunsuri între „da" şi „nu", ori-ori, ei erau siguri că Iisus va opta obligatoriu între acestea două, şi erau gata să-l silească sub amenînţarea Legii, dacă n-ar fi făcut-o.

Dar acel altfel de răspuns, la care ei nu se aşteptau, exista totuşi.

Iisus a lărgit uşor de tot sfera întrebării, doar atît cît ai coborî-o din minte în inimă, fără s-o modifice deloc. Că doar nu gîndim numai cu mintea. Chiar Moise ştia de gîndirea prin inimă (Fac. 6, 5) şi Sf. Pavel face trimitere tot la „cugetele inimii" cînd scrie evreilor (4, 12). Gîndim cu mintea şi cu inima şi cu tot ce alcătuieşte fiinţa noastră de trestie gînditoare (Pascal).

Mai întîi s-a aplecat într-un genunchi şi a început să scrie cu degetul pe praful sau pe nisipul pardoselii templului, pentru moment poate numai pentru a le îndrepta atenţia în altă parte. S-o lase o clipă pe femeia înfricoşată de moarte, să-şi vină în fire. De altfel ea era acolo numai în rol de pretext, ceea ce Iisus ştia foarte bine, şi îi era milă de ea. O foloseau împotriva Lui. O pin-

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcopul Buzăului

(Continuare în pag. a 2-a)

Actualitatea tradiţiei

Bisericile de lemn, dispuse odinioară atît de uniform în tot spaţiul Maramureşului, bine integrate în peisajul lui de basm, vis şi poezie, rămîn şi vor mai rămîne un capitol de mare rezistenţă pentru istoria arhitecturii, artei popu-

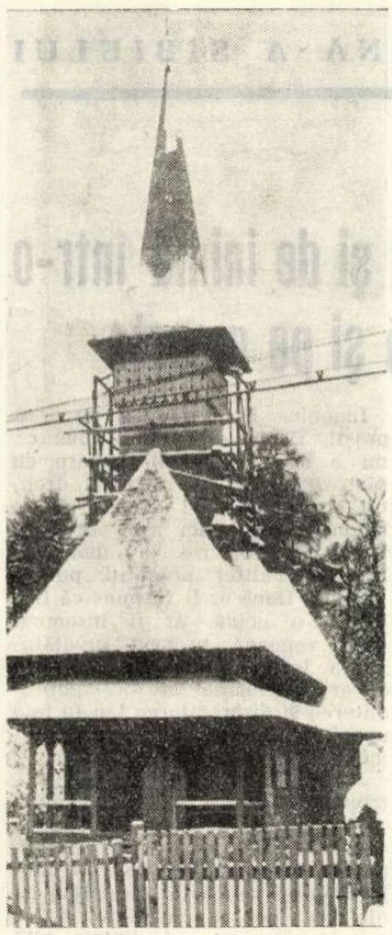

lare şi culturii maramureşene. Astfel monumente de neegalat, cu înscrisuri de vechime, care reprezintă emblema şi fala acestor locuri nu s-au mai ridicat în spaţiul lor de secole. S-au dus meşterii aceia — îmi spunea cineva odată, s-au dus cu toţii şi odată cu ei s-a dus şi secretul tradiţiei, asta pentru că meşterii se sting, dispar şi doar opera ce au durat-o rămîne mereu tînără.

Dar iată că ajuns la Ocna Şugatag, în pitoreasca staţiune cu păduri de goruni falnici şi drepţi ca luminările, cu băi salinare tămăduitoare o astfel de părere nu mai poate avea nici o acoperire. Aici dimpotrivă sub ochii trecătorului se înalţă o biserică de lemn nouă, construită tocmai după legile tradiţiei vechi. O construcţie de acest fel, ridicată acum după sute de ani, este un act de mare curaj, dar şi un act de cultură, un act de cinstire a tradiţiei sănătoase, de reînviere a geniului creator al marilor meşteri nordici.

O astfel de iniţiativă nu putea aparţine decît unor oameni cu suflet, îndrăgostiţi de frumos, iubitori ai tradiţiei sănătoase, ai artei populare de mare rafinament ce o făuresc meşterii stăpîni cu atîta trudă şi putere artistică cum sînt preoţii Mircea Antal şi Ion Chirilă, din satul Breb şi respectiv Ocna Şugatag.

În faţa edificiului, un prieten mă atenţionează: „este un monument desăvîrşit, o bijuterie de artă şi arhitectură tradiţională şi pur autentică." Privesc şi confirm cele spuse. Mă impresionează acest mare poem în lemn, grija deosebită cu care a fost lucrat, ca el să poată purta din plin pecetea iscusinţei şi autenticităţii.

Convenim împreună cu prietenul meu că pe acest monument, mîinile iscusite ale meşterilor nordici de astăzi, nu mai puţin dotaţi decît înaintaşii lor, au înscris plenar: echilibru, proporţii, sobrietate, rafinament, fantezie, toate însuşiri ale artei perene. Lucrătura artistică subscrie întrutotul legilor tradiţiei, cu singura deosebire că faţă de meşterii înaintaşi, pe care modestia lor i-a făcut să rămînă închişi în anonimat, autorii acestei elegante opere de artă trăiesc printre noi, îi vedem şi ştim că ei se numesc Ioan Peter, Ioan Sima şi Petru Pop, toţi din Breb, Vasile Bălin, Gheorghe Bălin din Hoteni, meşteri, înzestraţi cu mult har, meşteri multilaterali şi viguroşi ca seva locurilor care le-au dat naştere. Asta pentru că ei ştiu să fie deopotrivă: dulgheri, tîmplari, arhitecţi şi sculptori. Privesc încărcătura sculpturală bogată a faţadei, executată cu mult rafinament şi pe ea descopăr o scriitură veche în care se descifrează toate motivele ornamentale ale artei populare locale pe care meşterii au ţinut anume să le îngroape adînc în masa lemnului ca să înfrunte veşniciile, să poată sluji ca mesaj viitorului.

Aflu că preotul Mircea Antal, la realizarea monumentului a jucat rolul de vioara întîi. El şi-a petrecut alături de meşteri zile, săptămîni, luni, pentru că, bun cunoscător al tradiţiei artei populare şi folclorului local, a fost în măsură şi cel mai îndreptăţit să investească pricepere, fantezie, rafinament, să vegheze la strictеţea legilor tradiţiei asta pentru fala şi farmecul meleagurilor pe care le îndrăgeşte.

— Dar ce este o biserică de lemn — ne spunea Petru Paul, primarul comunei, dacă nu em-

Text şi fotografie:

Prof. *Pamfil Bilţiu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Sf. Munte Athos

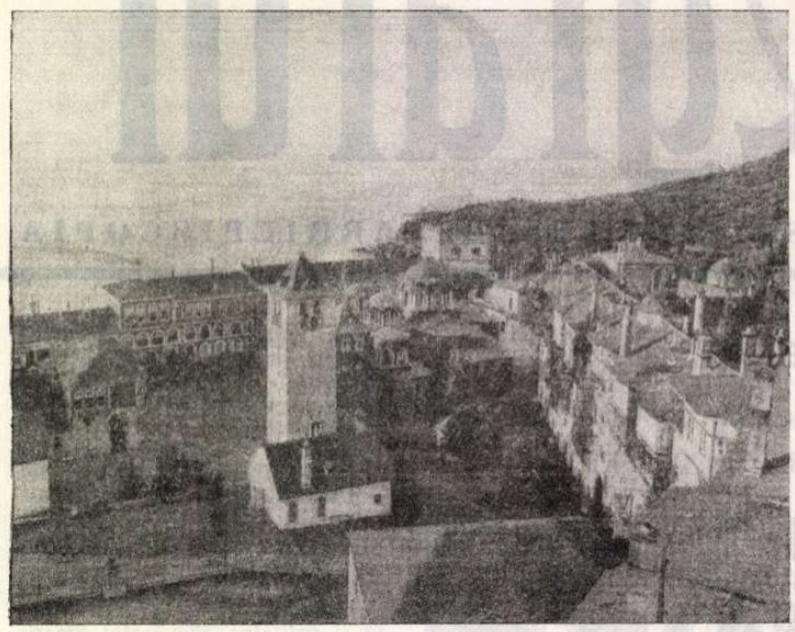

În copilărie mă minunam de mulţimea bisericilor din Sf. Munte, înfăţişat într-o litografie viu colorată. Mai tîrziu, în 1941, cînd am citit documentata lucrare a păr. prof. dr. T. Bodogae: „Ajutoarele Româneşti la Mînăstirile din Sfîntul Munte Athos", m-am minunat şi mai mult, aflînd cît de multe şi de mari au fost daniile româneşti acolo. Din nefericire, această carte a rămas mai mult în apanajul specialiştilor şi a clericilor, nepătrunzînd în masa mare a credincioşilor români spre a lua cunoştinţă de „tot ce dărnicia românească a putut să facă la Sf. Munte."

Această lacună vrea acum s-o umple cunoscutul scriitor român, I. Brad, în ultimul său roman, întitulat: „Muntele catîrilor". În adevăr, autorul stăpîn pe o bogată informaţie, înfăţişează nu numai mulţimea daniilor strămoşilor noştri la Athos, ci şi suferinţele monahilor români de acolo. I. Brad, petrecînd mai mulţi ani în Grecia ca diplomat român a preferat, în locul unei tratări docte, dar reci, o expunere romanţată a unei istorii adevărate, bine ştiind că „omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci".

Autorul, în roman numit „filosoful", însoţit de un călugăr român „aghiorit" ca ghid, face mai întîi un periplu în jurul acestei peninsule din Marea Egee, lungă de 50 km, lată de 6—7 km şi cu o suprafaţă de 385 km². Athosul e o „republică monahală ortodoxă" autonomă, sub suzeranitatea Greciei, ceea ce se recunoaşte şi de tratatul de la Lausanne din 1923. Acest stat eclesiastic autonom are 20 mănăstiri mari şi o mulţime de schituri, precum şi 950 de biserici şi capele.

Pe măsură ce vaporul începe să înconjure Athosul — numit şi „Grădina Maicii Domnului", fiindcă după o tradiţie, ea a vestit mai întîi credinţa creştină aici —, monahul-călăuză arată mînăstirea „Zugrafu", iar „filosoful" începe să înşire cu date precise ajutoarele româneşti la această mănăstire începînd cu Alexandru Aldea care a dat anual 3000 aspri şi continuînd cu Ştefan cel Mare, care a înălţat turnul pentru corăbii şi a dăruit anual un mertic de o sută galbeni ungureşti. În felul acesta se procedează şi cînd apar la orizont mănăstirile: Dohiariu, Pantilimon sau Rusicon, Xenofon, Grigoriu, Dionisiu ...

La urmă pătrund în munte şi călări pe catîri vizitează diferitele mînăstiri, începînd cu „Marea Lavră", mînăstirea Karakalu, a Ivirilor ... zăbovind mai mult la „Marea Lavră a Ţării Româneşti", cum i se mai spune mănăstirii Cutlumuş. Această mînăstire întemeiată de Hariton, ajuns mai tîrziu mitropolit al Ungro-Vlahiei, primi de la Vlaicu-Vodă 1200 de ughi, galbeni ungureşti. La 1372, spătarul Vulcu dărui mînăstirii turme de vite şi perechi de cai ... La 1398 jupanul Alex. Aldea, închină Cutlumuşului satul Cireşovu de pe Olt ... Prin hrisovul său din 1443, Dracula întinse stăpînirea mînăstirii şi peste satele Giurgiu şi Pris-

Prot. *A. Radu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Argumente de piatră...

(Continuare din pag. 1)

diseră anume pentru aceasta. O cunoşteau. Fusese o pradă uşoară. Dar ea nu ştia şi, chiar dacă ar fi ştiut, aceasta nu i-ar fi schimbat situaţia.

Ştim şi noi că orice ar fi răspuns Iisus, dacă răspunsul ar fi fost cu „da" sau „nu", ea tot ar fi fost ucisă cu pietre. Ei nu-L instituiseră pe Iisus judecător pentru ea, ci pentru El însuşi! Soarta ei era dinainte decisă, de cînd se hotărîseră să suspende îngăduinţa de pînă atunci şi s-o aducă drept argument împotriva lui Iisus. Soarta Lui era cea care urma să se decidă acum.

Fariseii nu ştiau că altfel „era scris" să fie sfîrşitul lui Iisus!

Fiindcă tot mai ţipau la Dînsul, silindu-l să le răspundă odată, Iisus s-a ridicat şi, privindu-i pe rînd şi adînc în luminile ochilor, prin care le citea inimile şi sufletele şi toată viaţa, ca Unul căruia nimic din ce e acoperit nu i se putea ascunde, le-a răspuns în sfîrşit calm, liniştit, stăpîn pe ceea ce spunea:

— „Cel fără de păcat dintre voi, să arunce cel dintîi cu piatra asupra ei" (Ioan 8, 7).

Au încremenit. Ar fi strigat la El, ar fi protestat. Dar nu erau în stare de nimic. Nu era răspunsul pe care îl aşteptau ei, dar răspundea la întrebare. Dar cum răspundea: răsturna totul pe dos. Îi implica pe ei în procesul în care se credeau doar judecători. Şi pe măsură ce pentru ei totul se complica, în aceeaşi măsură pentru Iisus se simplifica. Reuşise *El* să se plaseze în afara dilemei, iar ei căzuseră în ea, întocmai ca în rînduiala proverbului.

Şi totuşi nu-i oprise să arunce cu pietre. Îi implica în luarea deciziei, dar nu-i oprea s-o execute. Retrimitea judecata cazului la o instanţă pe care ei n-o prevăzuseră: conştiinţa lor. Îi obliga să se oglindească ei înşişi, mai întîi, în oglinda Legii, să şi-o aplice lor înşile şi numai după aceea s-o aplice şi femeii. Ştia că altfel nu le putea înmuia inimile învîrtoşate şi nu le putea îndoi mîndrele mîndre.

Iisus nu se pronunţase nici asupra valorii Legii, nici asupra legitimităţii sentinţei, în cazul în speţă. Găsise însă modalitatea de a transfera pronunţarea în sarcina lor, a întrebătorilor cu piatra în mînă. În fapt găsise mijlocul de a-i face să se autorecuze ca judecători. Şi ai femeii, şi ai Lui.

Iisus, bucuros mai întîi de tăcerea, de ezitarea, de perplexitatea lor, a întrevăzut şi posibilitatea ca dintr-o clipă într-alta să arunce totuşi cu pietrele în femeie, de îndată ce, treziţi din înmărmurire, puterea Legii ar fi învins în ei propria stare de vinovăţie şi confuzie de moment. Ipocriţi şi făţarnici erau ei mai de mult, aşa încît o făţărnicie în plus sub acoperirea Legii, declarînd în faţa lui Iisus conştiinţe curate, nu ar fi adăugat prea mult la murdăriile cu care şi aşa erau de mult acoperiţi. Iisus a bănuit că erau în stare să se aranjeze cu conştiinţele lor la repezeală. De aceea nu le-a dat răgazul s-o facă şi să se dezlănţuiască. Trebuia să meargă mai adînc în conştiinţele lor adormite. Trebuiau prinşi asupra faptului ca şi femeia, ca să nu mai poată tăgădui.

Îngenunchind din nou, nu s-a mai uitat deloc la ei, ci le-a atras iarăşi privirile spre ceea ce a reînceput iarăşi să scrie cu degetul pe nisipul fin de pe pardoseala templului.

Bătea un vînt uşor şi pe măsură ce scria, vîntul ştergea cuvintele, şi El scria altele, şi altele...

Cei din faţă citeau şi, pe măsură ce citeau lăsau uşor pietrele în jos, aplecîndu-se şi aşezîndu-le fără zgomot, ca pe nişte obiecte fragile, lîngă picioarele lor, şi apoi îşi făceau loc, tăcuţi, printre cei din spatele lor, şi întorcîndu-se dispăreau undeva spre ieşire, lăsînd altora locul în faţă. Şi tot aşa, alţii şi alţii ajungeau în faţă şi aceştia cetind la rîndul lor, lăsau pietrele jos şi se retrăgeau fără cuvînt, învinşi.

Se zice că Iisus scria pe nisip păcatele lor cele mai ascunse, fărădelegile lor cele mai mari.

„Şi a rămas Iisus singur şi femeia", ne spune bucuros Ioan care va fi fost pe undeva prin preajmă, ascuns după vreo coloană, la adăpost, trezit şi el din coşmarul acestei dramatice dimineţi.

Abia atunci şi-a ridicat Iisus ochii şi s-a ridicat şi El, senin, deloc surprins că aprigii preopinenţi dispăruseră ca prin minune, şi privind blînd femeia, descumpănită încă între teamă şi mirare, între moarte şi viaţa ce i se dăruise împotriva oricărei speranţe, o întrebă parcă aşa, doar ca să intre în vorbă cu ea şi s-o mîngîie omeneşte, după spaima prin care trecuse:

— „Femeie, unde sînt pîrîşii tăi? Nu te-a osîndit nici unul?"

— „Nici unul, Doamne", a răspuns femeia mirată, istovită, neştiind cum să fie, poate încă temîndu-se de El.

Potrivit principiului enunţat de El însuşi, Iisus ar fi fost singurul care ar fi avut dreptul să arunce în toţi cu pietre, în femeia şi în pîrîşii care îşi recunoscuseră aceeaşi vină. El era fără păcat. Pe cărturari şi farisei i-a lăsat să plece, ruşinaţi, „mustraţi fiind de cuget", după aprecierea lui Ioan, poate îndreptaţi. Femeii i-a spus:

— „Nu te osîndesc nici Eu. Mergi de-acum şi să nu mai păcătuieşti" (Ioan 8, 1—11).

Acest *„nici Eu"* ne descoperă tocmai faptul că El ar fi avut dreptul moral s-o osîndească, şi că exista motiv de osîndă. Iisus confirmă astfel ordinea morală din lume, valoarea şi necesitatea rînduielilor şi a legilor, şi răspunderea pentru călcarea lor. Dar nu operează automat cu legea morală. Ea trebuie, în primul rînd, lăsată pe seama judecătorilor rînduiţi anume pentru aceasta (Jud. 2, 16; I. Sam. 7, 15) şi, în afară de aceasta, pe seama lui Dumnezeu ca Cel ce va restabili echilibrul şi echitatea finală (Rom. 2, 16). Iisus personal, între a-şi exercita dreptul de a osîndi şi pe cel de a ierta, l-a preferat întotdeauna pe acesta din urmă. Zicea mereu: Învăţaţi ce înseamnă „Milă voesc, iar nu jertfă" (Matei 9, 13), iar Iacob, fratele Său, moştenise de la El încredinţarea că „mila biruieşte judecata" (Iac. 2, 13).

Întîmplarea cu femeia păcătoasă s-a petrecut aievea. Nu face parte dintre parabolele lui Iisus. Tradiţia ne spune că femeia iertată l-a urmat pe Iisus în toţi anii propovăduirii, pînă la Golgota, şi că a fost chiar una dintre mironosiţele care L-au pregătit pentru îngropare şi L-au văzut apoi, după înviere, în lumina slavei Sale celei dumnezeeşti. Atunci desigur va fi înţeles în sfîrşit totul.

Ferecăturile de carte medievale româneşti

Ferecăturile de carte manuscris din Ţara Românească, Moldova şi Transilvania, reprezintă un domeniu de investigaţie lăsat pe nedrept uitării. Bogăţia şi rafinamentul artistic, uneori atingînd culmi impresionante, ne dau la lumină un stadiu avansat de civilizaţie la curţile feudale româneşti, sau ne dezvăluie marea dragoste pentru artă a poporului nostru.

Pe de altă parte ferecăturile de carte pot reîntregi anumite momente de seamă din istoria culturii patriei noastre, a civilizaţiei cît şi stadiul de dezvoltare a acestor meşteşuguri rare pe teritoriul patriei noastre. Secolele XV—XVIII sînt cele mai semnificative în astfel de nestemate lucrate cu aur, argint şi combinaţii din ţesătură de catifea, aur, fildeş şi pietre scumpe. Manuscrise care au fost împodobite cu dragoste şi cu o pasiune sacră, au fost zămislite pe teritoriul românesc în limbile: greacă, latină, slavă sau medio-bulgară.

Epocile de mare înflorire cele mai interesante sînt cele sub domnia lui Ştefan cel Mare, Nea-

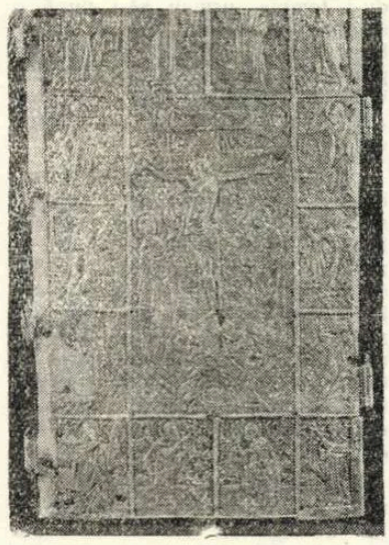

goe Basarab, Matei Basarab, Vasile Lupu, Şerban Cantacuzino şi culminînd cu epoca de înaltă strălucire a lui Constantin Brîncoveanu, dealtfel şi ultima. După această dată locul ferecăturilor şi legăturilor de cărţi artistice

Florian V. Ion
Muzicolog — Ploieşti

(Continuare în pag. a 4-a)

Un memorandist și un sprijinitor al țărănimii: profesorul Dimitrie Comșa (1846-1931)

Între profesorii de seamă ai Institutului teologic-padagogic din Sibiu din perioada sa „post-șaguniană" se numără și distinsul agronom, etnograf și memorandist Dimitrie Comșa, de la moartea căruia se împlinește acum o jumătate de veac.

Evocarea lui, în paginile ziarului al cărui colaborator i-a fost decenii în șir, sperăm să-i contureze chipul de vrednic dascăl și luptător pentru drepturile poporului român din Transilvania dinainte de 1918.

S-a născut la 29 septembrie 1846 în casa unui țăran — fost vreme îndelungată și cîntăreț bisericesc — din Sibiu, oraș în care va trăi și va lucra toată viața. Aici a făcut școala primară, apoi gimnaziul de stat, cu examenul de „maturitate" (bacalaureat). Între anii 1868—1871 a urmat cursurile Institutului teologic-pedagogic din Sibiu.

Era în timpul vieții marelui mitropolit Andrei Șaguna, tocmai în vremea aprobării și intrării în vigoare a Statutului organic, prin care se legifera organizarea bisericească a Mitropoliei Ardealului, restaurată prin strădaniile sale, în 1864. În atmosfera vieții românești și ortodoxe a Institutului, a studiat timp de trei ani, avînd o pleiadă de profesori distinși, ca pedagogul Ioan Popescu, predicatorul Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, redactorul Telegrafului Român și memorandistul de mai tîrziu, pentru un an Ilarion Pușcariu, arhiereul de mai tîrziu, profesorul de cîntări bisericești Dimitrie Cunțan ș. a.

În 1871, după absolvirea studiilor, mitropolitul Andrei Șaguna, care-l prețuia în chip deosebit, i-a oferit o bursă pentru specializare în străinătate, pentru studii de Agronomie, cu scopul de a-l numi titular al catedrei de științe economice-agricole la Institutul teologic-pedagogic. Intenția marelui mitropolit era aceea ca viitorii săi preoți și învățători să fie la curent cu cele mai înaintate metode de lucrare a pămîntului, spre a putea îndruma și pe credincioșii lor în această direcție. A făcut studii superioare la Academiile de Agronomie din Altenburg și Leipzig (1871—73), apoi a făcut practică agricolă la diferite ferme din Germania și Boemia.

Reîntors acasă cu temeinice cunoștințe în acest domeniu, la 1 septembrie 1874 a fost numit de Consistorul arhidiecezan (scaunul mitropolitan fiind vacant) profesor la catedra de studii agricole-economice de la Institutul teologic-pedagogic „Andreian". A funcționat în această calitate timp de 35 de ani, pînă la 1 aprilie 1909, cînd guvernul maghiar l-a silit să se pensioneze sub pretext că nu cunoștea limba maghiară.

În secțiunea teologică a predat Pomicultura, „Plantologia" (Horticultura) și Legumicultura (din 1879), pînă în 1892, cînd s-au contopit sub numele de „Economie rurală", materie pe care a predat-o pînă în 1909. Pentru perioade mai scurte de timp a predat Zootehnia agricolă (1874—79), Fizica populară (1876—77) și Contabilitatea (1879—92). Aceleași discipline le-a predat și în secțiunea pedagogică a Institutului, plus Științele naturale (1874—1909). Notăm că în cadrul catedrei sale făcea lecții de agricultură, pomicultură, viticultură, legumicultură, horticultură și apicultură, cu lecții practice în grădina Institutului, vizite la ferma model a județului Sibiu și la tîrgurile de vite din oraș, în dorința ca elevii lui să acumuleze cît mai multe cunoștințe. Astfel, în cei 35 de ani de activitate, a izbutit să îndrume pe elevii săi — viitori preoți și învățători — în tainele unei agriculturi raționale, ca și ei, la rîndul lor, să fie luminători ai țărănimii nu numai în probleme moral-religioase, ci și în cele legate de activitatea lor de fiecare zi. Pe lîngă activitatea sa la catedră, în cîțiva ani școlari, profesorul Dimitrie Comșa a fost președinte activ al societății de lectură Andrei Șaguna a studenților teologi.

Tot pe tărîm bisericesc menționăm faptul că Dimitrie Comșa a fost în numeroase rînduri deputat mirean în Sinodul Arhidiecezei Sibiului (Adunarea eparhială de azi) și în Congresul național-bisericesc al Mitropoliei Ardealului, lucrînd în diferite comisii și spunîndu-și cuvîntul în diverse probleme de interes național-bisericesc.

Ieșit dintr-o familie de țărani, Dimitrie Comșa a fost în tot cursul vieții sale un sfătuitor cuminte și bun îndrumător al țărănimii. Din dorința de a ridica țărănimea românească, a contribuit la înființarea „Reuniunii române de agricultură" din județul Sibiu, la 16/28 februarie 1888, primul președinte fiind Eugen Brote, pe care l-a urmat la conducerea ei, pînă la 6 mai 1905, cînd s-a retras. În această calitate a organizat o serie de expoziții de vite, de oi și de fructe în satele județului Sibiu. De pildă, între anii 1890—1905 a organizat expoziții de vite împreună cu secretarul Reuniunii, Victor Tordășianu, fostul său elev, — în comunele: Rășinari, Tilișca Avrig, Pianul de Sus, Sălișteț, Apoldul de Jos, Fofeldea, Boița, Sebeș, Sibiu, Miercurea, Ilimbav, Racovița, Răhău, Veștem. După 1905, conducerea Reuniunii a organizat alte expoziții în diferite comune, pînă la izbucnirea primului război mondial. Alte expoziții au fost cele de fructe, organizate la Sălișteț (1894), Sebeș (1896), Sibiu (1899), Miercurea (1905) ș. a. Fiecare se termina cu distribuirea de premii pentru cele mai frumoase vite, respectiv fructe. Pe lîngă acestea, Reuniunea de agricultură organiza în fiecare an în satele județului Sibiu — în care activau numeroși elevi ai lui Comșa, acum preoți și învățători — cîte 5—6 întruniri agricole și cîte 6—8 „prelegeri poporale" de agricultură, pomicultură, viticultură, apicultură, zootehnie etc. A sprijinit înființarea de „însoțiri" (cooperative) de credit sătești în diferite localități.

În octombrie 1902, Reuniunea română de agricultură, în colaborare cu Reuniunea sodalilor (calfe) români din Sibiu, al cărei președinte era Victor Tordășianu (1860—1920), au organizat o mare expoziție industrială românească la Sibiu. S-au prezentat 725 de „măestri și sodali" din Sibiu cu 3486 exponate și 591 de țărani, cu 3116 obiecte de artă populară românească. S-au amenajat și trei camere țărănești din comunele Avrig, Sălișteț și Rășinari, cu tot mobilierul și decorul lor, țesături, albume cu modele de țesături, războaie de țesut țărănești, mînuite de țărance române, îmbrăcate în costumul specific zonei Sibiului. Cei peste 8.000 de vizitatori au putut aprecia apoi 12 păpuși îmbrăcate în costume românești din diferite părți ale Transilvaniei. Notăm că era prima expoziție de acest fel la românii din Transilvania (în 1892 se mai organizase o expoziție românească la Sibiu, dar numai cu produse meșteșugărești).

În afară de acestea, Dimitrie Comșa a scris o serie de lucrări de popularizare a cunoștințelor agricole. Astfel, în 1877 publică la Sibiu prima sa lucrare, *Pomăritul* (198 p.), despre care Mihail Eminescu scria că este „unica lucrare de felul acesta, care e în curentul științei". Între anii 1877—1881 a redactat *„Călindarul bunului econom"*, iar în 1893—94 a scos, tot la Sibiu, foaia *„Economul"*, în care a publicat o serie de articole cu îndrumări în domeniul economic-agricol. Alte articole de acest fel a publicat în *„Telegraful Român"*, *„Foaia Poporului"* și alte periodice sibiene. Către sfîrșitul vieții a tipărit alte cîteva lucrări din specialitatea sa tot pentru folosul țăranilor: *Călăuza agricolă*, în 3 volume (I Economia cîmpului; II Pomăritul și vieritul; III Legumăritul și florăritul, Sibiu, 1924—25, cu peste 650 de pagini); *Nana Zamfira. Îndrumări din economia casnică și grădinărit* (Sibiu, 1929), *Radu Temelie. Îndrumări din economia cîmpului* (Sibiu, 1929).

Dragostea lui Dimitrie Comșa față de țăranul român se vădește și din felul în care a știut să facă cunoscute unor cercuri cît mai largi — din țară și de peste hotare — creațiile sale artistice. Astfel, după expoziția de artă populară românească din 1902, s-au făcut copii după cele mai reprezentative exponate, fiind publicate sub titlul: *Din ornamentica română. Album artistic reprezentînd 284 broderii și țesături după originale țărănești* (Sibiu, 1904, reeditat, tot la Sibiu, în 1978). Tot D. Comșa are meritul de-a fi cutreierat peste 200 de sate strîngînd cusături românești, din care a făcut trei volume cu cîte 384 de modele de țesături și broderii originale, fiecare din ele în mai multe exemplare, dăruite unor înalte personalități sau instituții românești.

Tot el are meritul de-a fi strîns de prin satele noastre o serie de obiecte cu crestături în lemn, publicînd în *Album de crestături în lemn* (Sibiu, 1909), 41 planșe cu 243 de piese, singurul de acest gen la noi.

Nu putem trece cu vederea nici faptul că profesorul Dimitrie Comșa a fost unul din marii luptători pentru obținerea de drepturi pe seama poporului din Transilvania. Astfel, a fost unul din întemeietorii ziarelor *„Tribuna"* și *„Foaia poporului"* de la Sibiu, la care a colaborat mereu cu articole cu caracter economic. În calitate de secretar al Partidului Național Român din Transilvania, a participat la alcătuirea cunoscutului Memorand din 1892. Din acest motiv, s-a numărat printre cei judecați și condamnați în procesul intentat memorandiștilor, judecat la Cluj în luna mai 1894, alături de fostul său profesor Nicolae Cristea și de colegul său Daniil Popovici-Barcianu. A fost condamnat la trei ani închisoare. Și-a ispășit pedeapsa în închisoarea de la Vaț (oraș în care și-a dus soția și cei patru copii), timp de 14 luni, pînă la 16 septembrie 1895, cînd toți cei condamnați au fost grațiați.

După ieșirea din închisoare, activitatea lui D. Comșa s-a îndreptat mai mult spre problemele agricole și etnografice, de care am pomenit mai sus. A lucrat de asemenea întreaga sa viață, în cadrele Astrei, militînd cu vorba și cu fapta pentru ridicarea neamului său.

Profesorul Dimitrie Comșa a trăit și clipele de bucurie aduse de marele act al unirii Transilvaniei cu Patria mamă, la 1 Decembrie 1918. În anul școlar 1922/23, din lipsă de cadre calificate, mitropolitul Nicolae Bălan l-a încredințat din nou să predea cursuri din specialitatea sa studenților teologi. În aceeași perioadă a pus bazele primului muzeu bisericesc al Arhiepiscopiei Sibiului, în două camere de la Institutul teologic, în care au fost expuse icoane pe lemn și pe sticlă, manuscrise și cărți vechi de slujbă, obiecte vechi de cult, veșminte liturgice etc.

În 1926, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viață, Academia Română l-a ales membru de onoare, iar Arhiepiscopia, școlile și alte așezăminte culturale din Sibiu l-au sărbătorit în cadrul unei ședințe festive. În cuvîntările pe care le-a rostit cu acest prilej, a evocat crîmpeie din activitatea sa didactică, etnografică, agricolă și mai ales patriotică.

Și-a sfîrșit viața la 15 februarie 1931, în vîrstă de 85 de ani. Guvernul de atunci a hotărît să i se facă funeralii naționale. A fost depus spre veșnică odihnă în cimitirul orașului Sibiu.

Evocînd aceste cîteva fapte din viața lui Dimitrie Comșa, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la trecerea sa la cele veșnice, îi aducem un modest, dar binemeritat omagiu pentru multilaterala sa activitate desfășurată timp de aproape șase decenii în folosul neamului său. Viața sa rămîne un exemplu luminos de muncă, de dăruire și de strădanii necontenite în slujba Bisericii și a poporului din care făcea parte.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Momente de seamă în activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1980

Menționăm, în cele ce urmează, principalele acțiuni pe care Biserica Ortodoxă Română le-a desfășurat pe plan extern în anul 1980.

Relații cu Bisericile Ortodoxe. — Și în acest an Biserica noastră a cultivat cu deosebită atenție legăturile ei cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, purtînd grijă de păstrarea și promovarea învățăturii de credință ortodoxă, a tradițiilor și a canoanelor ei și aducînd contribuții de seamă la afirmarea Ortodoxiei pe plan intercreștin.

În acest context, un moment de deosebită importanță l-a constituit vizita Prea Fericitului Patriarh Iustin la Patriarhia Moscovei, între 6—13 octombrie, la invitația Sanctității Sale Patriarhului Pimen al Moscovei și al întregii Rusii. Prea Fericirea Sa a fost însoțit de o delegație alcătuită din: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei; Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei; P. S. Episcop Antonie al Buzăului; P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal; Arhid. Ion Bănățeanul, secretarul Cabinetului patriarhal; Pr. Marin Sava și Arhid. Laurențiu Movileanu. Programul vizitei a cuprins: participarea Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române și a însoțitorilor la praznicul Sfîntului Serghie de Radonej, la Zagorsk; vizitarea Academiei teologice din Leningrad, cu ocazia festivității de deschidere oficială a cursurilor anului teologic universitar 1980—1981; vizitarea unor obiective bisericești din Moscova și săvîrșirea în sobor a Sfintei Liturghii în Catedrala patriarhală din Moscova. Vizita Prea Fericitului Patriarh Iustin la Patriarhia Moscovei a adus contribuții de seamă la adîncirea bunelor relații dintre cele două Biserici și dintre popoarele în mijlocul cărora ele își desfășoară activitatea, precum și la afirmarea rolului Bisericilor creștine în opera de slujire a lumii contemporane.

În cadrul relațiilor interortodoxe s-a înscris și participarea unei delegații a Bisericii noastre la cel de al IV-lea Congres al „Fraternității Ortodoxe" din Franța, care a avut loc la Avignon, între 8 și 11 noiembrie. Delegația a fost condusă de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, exarh al Patriarhiei Române pentru comunitățile ortodoxe române din Europa Centrală și Occidentală.

Relații cu Biserica Romano-Catolică. — Principalul eveniment din anul 1980 l-a constituit participarea Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului și a Pr. prof. Ștefan Alexe la prima sesiune a dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. Pregătit cu multă atenție și seriozitate, pe parcursul mai multor ani, acest dialog a fost inaugurat la 29 mai, în insula Patmos din Grecia. Lucrările s-au continuat apoi în insula Rodos, abordîndu-se atît probleme de procedură și organizare, cît și probleme teologice.

Relații cu Biserica Anglicană. — La 25 martie a avut loc la Canterbury ceremonia întronizării noului Primat al Bisericii Angliei, Dr. Robert Runcie. La festivitate a fost de față P. S. Episcop Antonie al Buzăului, care a transmis noului conducător al Bisericii Angliei un mesaj de felicitare din partea Prea Fericitului Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române.

Un alt eveniment a fost marcat de întrunirea Comisiei teologice mixte pentru dialogul teologic ortodoxo-anglican, între 14—21 iulie, la Cardiff — Anglia. Reprezentanții Bisericii noastre au fost Prof. Nicolae Chițescu și Pr. Silviu Pufulete.

Relații cu Bisericile Protestante.

a) *Dialogul cu Bisericile Luterane* s-a prezentat sub dublu aspect:

— Pe plan interortodox, prin reprezentarea Bisericii Ortodoxe Române, de către P. S. Episcop Vasile al Oradiei și Pr. prof. Mircea Basarab, la cea de a 450-a aniversare a Confesiunii Augustane (Augsburg — R. F. G., 22—29 iunie), precum și prin participarea unei delegații — alcătuită din P. S. Episcop Vasile al Oradiei și Pr. prof. Ioan Ică — la întrunirea Comisiei interortodoxe pentru pregătirea dialogului teologic cu Bisericile Luterane (Skalholt — Islanda, 6—13 septembrie), cu care ocazie s-a stabilit tematica primei întruniri mixte de dialog: „Participarea la taina Bisericii".

— Pe plan bilateral, prin întrunirea găzduită, cu binecuvîntarea și purtarea de grijă a Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, la Iași (între 24—26 octombrie) a Comisiei mixte pentru dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din R. F. Germania, avînd ca temă generală: „Sfintele Taine ale Bisericii în Confesiunea Augustană și în Mărturisirile de credință ortodoxe din sec. XVI și XVII".

b) *Dialogul cu Bisericile Reformate* a fost ilustrat prin participarea unei delegații a Bisericii noastre, în frunte cu Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, la Adunarea europeană a Alianței Reformate Mondiale, care a avut loc la Poiana Brașov, între 9—15 septembrie, precum și prin participarea unei delegații (Arhid. prof. Constantin Voicu și Diac. asist. Viorel Ioniță) la lucrările consultației Alianței Reformate Mondiale de la Geneva, cu tema: „Baza teologică a drepturilor omului".

Relații cu organizații creștine mondiale:

— *Cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor* (C. E. B) s-a continuat colaborarea, mai întîi, cu ocazia sesiunilor anuale ale forurilor de conducere ale acestei organizații, Comitetul Executiv și Comitetul Central, în care Biserica noastră este reprezentată permanent de P. S Episcop Antonie al Buzăului și, respectiv, de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului. Contribuții de seamă au adus unii delegați ai Bisericii Ortodoxe Române și cu ocazia unor diferite întruniri organizate de C. E. B., ca de pildă: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, la lucrările Comisiei Bisericești pentru Afacerile Internaționale (Larnaca — Cipru, 25—29 februarie); P. S. Episcop Antonie al Buzăului, la cea de a doua întrunire dintre conducerea C. E. B. și reprezentanți ai Bisericilor membre din țările socialiste din Europa de Est (Budapesta, 28—31 ianuarie) și la lucrările Comisiei „Misiune și Evanghelizare" (Melbourne — Australia, 12—24 mai); Pr. prof. Mircea Basarab și Pr. Alexandru Armand Munteanu, la consultația ortodoxă pentru problemele din cadrul C. E. B. (Mănăstirea Zica — R. S. F. Iugoslavia, 20—25 septembrie) ș. a.

Pr. *Dumitru Soare*
Consilier patriarhal

(Continuare în pag. a 4-a)

Expoziția „Istorie în piatră" a P. C. Arhimandrit Simeon Tatu

În ziua de 24 noiembrie 1980, orele 18, a avut loc în București, la Galeriile de artă ale Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al municipiului București, vernisajul expoziției — Istorie în piatră — a P. C. Arhim. Simeon Tatu, starețul Mănăstirii Plumbuita.

Sînt prezentate lucrări de sculptură în basorelief ce redau, la dimensiunea de 35×35 cm, 132 portrete de domnitori și căpetenii revoluționare din istoria poporului român.

La deschiderea expoziției au participat personalități de seamă ale vieții științifice — istorici, critici de artă, oameni de cultură — și un numeros public, cuvîntul inaugural fiind rostit de prof. universitar Dr. Ștefan Ștefănescu, decanul Facultății de Filosofie-Istorie a Universității din București.

Domnia Sa a apreciat în mod deosebit talentul și pasiunea P. C. Arhim. Simeon Tatu ce se înscriu pe linia tradițiilor de cultură și creație artistică ale B. O. R., expoziția ca atare considerînd-o ca o manifestare cu caracter național ce se încadrează în șirul momentelor aniversale, a 2050 de ani de la întemeierea statului dac centralizat și independent și a 650 de ani de la întemeierea statului feudal, Țara Românească. Cu acest prilej a evidențiat și aportul reprezentanților B. O. R. în comisia de istorie eclesiastică din cadrul Congresului al XV-lea de istorie care și-a ținut lucrările la București în august 1980.

Aprecierile asupra valorii artistice a lucrărilor au fost făcute de criticul de artă Victor Ernest Maşek care a caracterizat opera în ansamblu, drept „o creație artistică impresionantă", avînd caracter „de monumentalitate", despre personalitatea autorului făcînd mențiunea că „se înscrie în tradiția de aur a iluștrilor săi înaintași".

P. C. Arhim. Simeon Tatu este născut în 1931 în comuna Cuza Vodă, județul Galați, într-o familie de țărani, penultimul din cei 9 copii.

A absolvit Liceul Vasile Alexandri din Galați, a urmat apoi 4 ani cursuri de arhitectură, 2 ani conservatorul, pentru ca în cele din urmă să se dedice studiilor teologice, obținînd licența în 1966.

Pasionat de artă, în 1957 a obținut autorizația de pictor bisericesc, în afară de lucrări specifice genului realizînd și portretele regilor daci, reproduse în Revista „Magazin istoric" nr. 1—2/1979. Se ocupă și cu sculptura în lemn și piatră, opera sa numărînd circa 500 de piese, picturi și sculpturi, ce l-au impus atenției specialiștilor. În mod special, menționăm faptul că, după portretul lui Burebista realizat de P. Cuv. Sa s-a emis medalia jubiliară cu ocazia aniversării a 2050 de ani de la întemeierea statului dac.

Ca o apreciere și o recunoaștere a meritelor sale s-a organizat în București expoziția — Istorie în piatră — rămînînd deschisă pînă la sfîrșitul anului.

Remarcăm faptul că expoziția se pretează la o prezentare itinerantă și în alte orașe ale țării în cadrul unor manifestări aniversare și comemorative.

Lucrările P. Cuv. Arhim. Simeon Tatu, precum și ale altor creatori de artă, din trecut și contemporani, reprezentanți ai Bisericii noastre strămoșești, se înscriu pe linia tradițiilor bisericești în general și mănăstirești în special, și reprezintă, pe larg alte realizări de artă și cultură, dovada prezenței și permanenței Bisericii Ortodoxe Române în fenomenul de cultură națională.

Prof. *Nicu D. Octavian*
Seminarul Teologic București

Actualitatea tradiției

(Continuare din pag. a 2-a)

blema Maramureșului. Pentru o stațiune pe zi ce trece mai frecventată, un astfel de monument înseamnă o clipă de emoție, o clipă de încîntare, o clipă de înălțare spirituală. De aceea a pornit inițiativa noastră. Ne-am gîndit că putem pune umărul ca să nu moară comorile străbune ale artei și arhitecturii maramureșene. Ele trebuie să revină în matca lor, să curgă către viitorime".

La plecare, prietenul meu îmi spune: „Păcat că nu-i știu pe meșteri constructori. Aș vrea să le strîng cordial mîinile lor iscusite și bătătorite." Și adăugăm noi și localnicilor care au avut inițiativa, care trebuie urmată ca o stringentă necesitate. O cere actualitatea tradiției.

Momente de seamă în activitatea externă . . .

(Continuare din pag. a 3-a)

— *Cu Conferința Bisericilor Europene* (C. B. E.) s-au dezvoltat relații de colaborare în cadrul organismelor de conducere a acesteia, precum și cu ocazia unor reuniuni speciale. Astfel, se pot menționa participările mai importante ale delegaților Bisericii noastre: P. S. Episcop Antonie al Buzăului, la sesiunea Prezidiului Comitetului Consultativ și Comitetului Financiar al C. B. E. (Salzburg — Austria, 4—8 martie); Pr. prof. Dumitru Popescu și Pr. prof. Dumitru Radu, la cel de al IV-lea Colocviu post-Helsinki (El-Escorial — Spania, 29 mai—4 iunie); Monahiile Nazaria Niță și Eufrasia Poiană, la Seminarul paneuropean pentru ziua mondială a rugăciunii (Edinburg — Anglia, 1—6 septembrie); Pr. Marin Braniște, la sesiunea Comitetului de lucru al Programului Bisericilor privind drepturile omului (Delémont — Elveția, 3—7 noiembrie) ș. a. Înalta apreciere de care se bucură Biserica noastră în cadrul acestei organizații intercreștine a fost ilustrată și prin numirea Pr. prof. Dumitru Popescu, rectorul Institutului teologic din București, în funcția de director de studii al Conferinței Bisericilor Europene.

— *Cu Conferința Creștină pentru Pace* (C. C. P.) s-a desfășurat și în acest an o rodnică colaborare, în cadrul întrunirilor periodice de lucru ale acestei organizații. Ca principale participări, s-au remarcat: I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, la sesiunea de lucru a Prezidiului lărgit al C. C. P., cu tema: „Speranța creștină pentru pace, trăită în contextul contemporan mondial" (Mülheim — R. F. G., 9—12 aprilie) și la întrunirea Comitetului de lucru și Secretariatului Internațional, cu tema: „Probleme teologice ale slujirii păcii" (Eisenach — R. F. G., 13—17 octombrie); Pr. Ilie Georgescu, la întrunirile Secretariatului Internațional (Varșovia, 14—16 ianuarie; Bratislava, 8—11 septembrie; Eisenach, 13—17 octombrie).

— *Cu unele organizații internaționale de tineret:* În cadrul *Federației Mondiale a Studenților Creștini*, D-l Nicolae Mihăiță a participat la întrunirea Comitetului european al acestei organizații (Cartigny — Elveția, 1—4 mai), iar în cadrul *Consiliului Ecumenic pentru Tineret din Europa*, Pr. asist. Nicolae Necula a participat la Seminarul teologic din Tahi — R. P. Ungaria (14—24 iulie), iar Pr. Silviu Pufulete, la Adunarea generală a acestei organizații (West Wickham — Anglia, 19—27 octombrie).

Participări ale delegaților ortodocși români la diferite întruniri intercreștine peste hotare. — Din bogata agendă a acestor participări, cu caracter general ecumenic, sau de specialitate, menționăm pe cele mai importante: I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, la lucrările Parlamentului Mondial al Păcii (Sofia — Bulgaria, 23—27 septembrie); I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, la Simpozionul ecumenic al Fundației „Pro Oriente" (Viena, 28—30 mai); I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și Arhid. prof. Constantin Voicu, la Simpozionul internațional „Căutarea păcii dincolo de deosebirile ideologice" (Detroit — S. U. A., 21—26 septembrie). P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, împreună cu o delegație, a vizitat Uniunea Bisericilor Evanghelice din R. D. G., între 25 septembrie—6 octombrie. Alți reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române au participat la: Congresul al X-lea de Vechiul Testament de la Viena, între 24—28 august (Pr. prof. D. Abrudan, asistent Emilian Cornițescu și Pr. Ath. Negoiță), Întrunirea interconfesională a călugărițelor (Assisi — Italia, 8—13 septembrie), Congresul ecumenic internațional al călugărițelor (Loyola — Spania, 27 octombrie—3 noiembrie) ș. a.

Sf. Munte Athos

(Continuare din pag. a 2-a)

lopul, peste bălțile de la Sviștov și Călmățui, peste Comanca și Laiovul lui Stroe, peste Dănești, Hrățeștii pe Argeșel ... Radu cel Mare încă a făcut multe danii la această mînăstire.

„Filosoful" a ținut să viziteze și pe un monah aromân în chilia lui. Pînă la urmă „musafirul" s-a împrietenit așa de mult cu monahul Macarie, căci așa îl chema, încît acesta începu să cînte o doină din munții lui.

— „Cîntică ș-tu!", zise monahul către oaspete. Astfel începură să cînte amîndoi în dialectul aromân, o doină pe care romancierul o exprimă în graiul nostru:

„Voi măi soți, ah! voi măi frați
Cînd în sat o să intrați
La cai clopote-astupați,
Mama nu mi-o deșteptați!"

Este adevărat că Athosul monahal își are începutul în daniile împăraților bizantini, la care s-au adăugat ajutoarele țarilor ruși și bulgari, a despoților sîrbi și a voievozilor români. Totuși în ajutorarea Athosului, domnii români au avut un rol covîrșitor în special după ce celelalte neamuri ortodoxe au ajuns sub jugul turcesc. Monahii de la Sf. Munte mereu și-au întins mîinile după ajutoare la Țările Române, fiindcă nu erau „raiale" sau „pașalîcuri" turcești. Ajutoarele românești au curs bogat și permanent, încît autorul celei mai monumentale istorii a Sf. Munte, arhim. P. Uspenski a putut scrie că: „Nici un alt popor pravoslavnic nu a făcut atîta bine pentru Athos, cît au făcut românii". Chiar și această apreciere mărgulitoare trebuie corectată în sensul că: „Românii au făcut la Sf. Munte mai mult decît toate popoarele ortodoxe la un loc". Acest lucru s-a făcut îndeosebi după sec. al 16-lea, cînd în Țările Române s-au făcut atîtea „închinări" de mănăstiri cu bunurile lor, la Sf. Munte, încît acesta a ajuns să stăpînească 1/5 din suprafața Țării, ceea ce a făcut pe Al. Cuza să vină cu „secularizarea"... O evaluare mai modernă a ajutoarelor românești la Sf. Munte, evident și aceasta aproximativă, este de zece miliarde dolari.

Acest fapt ne îndreptățește și pe noi românii, ca alăturea de celelalte neamuri ortodoxe: greci, georgeni, bulgari, ruși și sîrbi, să avem și noi pe lîngă unele așezăminte monahale și Mînăstirea Cutulmuș.

Sf. Munte a avut un rol însemnat în lumea ortodoxă. De aici s-au ridicat atîția din patriarhii Constantinopolului; aici s-a născut curentul „isihast"; aici s-au formulat regulile iconografiei bizantine prin acel Panselin-Rafael al Orientului... Viețuitorii de aici, fie că duc o viață „chinovială" sau „idioritmică", aspiră după perfecțiune prin rugăciune și muncă. Athos în limba elină înseamnă nevinovat și Muntele Sfînt nu și-a tăgăduit niciodată numele.

Un pelerin român a aflat în chilia unui pustnic român un stih adînc grăitor, scris cu slove vechi:

„Munte Afton, Munte Sfînt,
al doilea ceriu pre pămînt!"

Ferecăturile de carte medievale românești

(Continuare din pag. a 2-a)

fiind luat de tipografii în serie, cum sînt cele de la Tîrgoviște, Brașov, Sibiu sau Mănăstirea Neamț.

În Muzeele de Artă din București, de Istorie al R. S. R., în muzeele Mănăstirilor Putna, Sucevița, Curtea de Argeș, Cetatea Neamț, al Mitropoliei din Sibiu și Muzeul „Brukenthal" din Sibiu, se păstrează în jurul a 120 de ferecături și legături de cărți în aur masiv, argint, fildeș și combinații de catifea, pietre scumpe cu filigrame și motive ajurale, lucrate la noi în țară din secolele XIV—XVIII.

Aceste rarități constituie azi un mare tezaur național, atît din punct de vedere artistic, valoric în aur și mai cu seamă al sentimentului de înălțare patriotică.

Foarte interesante sînt ferecăturile din sălile 1, 2, 3 ale Muzeului de Artă al R. S. R. Aici sînt expuse în mod permanent 12 din aceste capodopere de ferecături, unele unicate în lume.

Ferecăturile de carte sau de manuscrise, prin forma lor de tratare artistică, prin îmbinarea în mod armonios a motivelor florale, stilizate, mai puțin zoomorfe, multe cu motive geometrice, cu portrete de evangheliști sau alte personalități, constituie un izvor nesecat pentru istoria culturii românești și universale. Unele ferecături de carte au portrete de-o mare forță expresivă reprezentînd figurile reale, cum este cea din 1566, care reprezintă pe Doamna Chiajna și Mircea Ciobanu, o altă ferecătură este aceea care reprezintă pe domnitorul Constantin Brîncoveanu și pe soția sa Maria, lucrată la anul 1707. Acești meșteri neîntrecuți, foarte mulți au rămas în anonimat, numele lor nefiind trecute pe operele lucrate, foarte puține sînt semnate numai cu inițialele, altele cu numele artistului întreg. Fefecăturile lucrate pe teritoriul patriei noastre, au suferit mai întîi influența motivelor orientale grecești și într-o infimă parte și a goticului tîrziu german, ne referim la cele care provin din atelierele marilor gravori de cărți de la Sibiu și Brașov, furnizori preferați ai curților domnești românești.

O ferecătură de carte foarte interesantă ca formă de tratare realistă este cea aflată astăzi la Muzeul Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, în sala de sus, dedicată Diaconului Coresi. Pe coperta din Argint aurit sînt sculptați în relief figurile donatorilor Dragomir și Teodor din Dobrești, ambii cu soțiile lor. De jur împrejurul copertei se află un chenar cu linii geometrice, în mijloc se află un mic text asupra împrejurărilor și pe cheltuiala cui s-a făcut ferecătura.

O altă carte cu ferecături perfect de bine conservate, cu numeroase ornamente marginale, cu figuri biblice, sub formă de micromedalioane (numai în partea din față are 18 medalioane iar în spate are 20, în total 120 de personaje) este lucrată la anul 1681. Cîndva era în posesia Mănăstirii Cotroceni. Azi se află la Muzeul de Artă al R. S. R., lucrarea cîntărește nu mai puțin de 1 kg de aur și nestemate.

O ferecătură foarte frumoasă datată din anul 1692. reprezintă pe Constantin și Elena. Este semnată de ilustrul aurar și meșteșugar din Brașov, Iohannes Henning, mort la 1711. Îmbrăcămintea ferecăturii a fost făcută pentru mănăstirea Hurezi. Azi se află la Muzeul Național de Istorie. De jur împrejurul celor doi ctitori se află un chenar masiv de aur cu filigrame reprezentînd trandafiri și lalele stilizate într-un mod foarte rafinat.

Epoca de maximă înflorire artistică a ferecăturilor de carte este cea datată cu anul 1707. Deasupra copertei se află portretele lui Constantin Brîncoveanu și al doamnei Maria, lucrate în aur masiv, argint și pietre scumpe.

Cotorul ferecăturii este o capodoperă florală de-ajurări lucru nemaiîntîlnit în fondul de tezaur național de carte, acest exemplar este unicat în lume. De altfel motivele acestui cotor de carte cu ferecături pot fi identificate în mod foarte exact și pe lespedea funerară a marelui domnitor al artelor Constantin Brîncoveanu. Ferecătura de carte cu portretul lui Constantin Brîncoveanu este semnată de ilustrul artist gravor aurar din Brașov, Georg May II (1684—1712) furnizorul curții domnitorului.

Într-o parte și într-alta a celor două personaje lucrate în mod realist (ale domnitorului Constantin Brîncoveanu și doamna Maria) sînt bătute cu ciocănelul de relief două buchete mari de flori, trandafiri și lalele.

După perioada de domnie a lui Constantin Brîncoveanu — ferecăturile de cărți și de manuscrise de la noi din țară încetează de a fi cultivate. Legătura artistică în piele sau prin presare la rece, sau a coperților imprimate în serie, ornamentarea cărților de carte, parcurge un alt drum artistic.

Cunoașterea acestor amănunte de mare valoare din istoria ferecăturilor de cărți de la noi din țară, reprezintă un act de cultură și o dovadă de respect pentru tezaurul nostru național.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar* — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTEC[illegible]STRA"
SIB.

ANUL 129 Sibiu, 1 martie 1981 Nr. 9—10/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul credinţei (XI)

[Art. 9: (Cred) *„Întru una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică“*]

3. *Ierarhia bisericească* aparţine şi ea esenţial fiinţei Bisericii. Preoţia în Biserică este de la Dumnezeu (F. Ap. 20, 28); şi fără ierarhie de ordin divin nu poate să existe Biserică adevărată.

Domnul însuşi a rînduit ca în Biserică să fie ordine ierarhică: unii să fie păstori, iar alţii păstoriţi; unii să conducă părinteşte, iar alţii să asculte; cei dintîi sînt păstorii duhovniceşti, iar ceilalţi constituie turma cuvîntătoare, obştea credincioşilor, laicii sau mirenii, dar cu toţii formînd „un trup, un Duh“ (Efes. 4, 4) şi păzind „unitatea Duhului întru legătura păcii“ (Efes. 4, 3).

Calitatea de membru al ierarhiei bisericeşti se primeşte prin taina preoţiei, prin hirotonie. Hirotonia are trei trepte: de episcop, de preot şi de diacon, singurele trepte de ordin divin, adică după har. Alte trepte şi numiri ale demnităţilor bisericeşti sînt exclusiv de ordin administrativ, exterior.

Sfinţii Apostoli au aşezat în Biserică episcopi, prin harul episcopatului, în succesiune apostolică neîntrerupă canonică, mijlocindu-se astfel harurile mîntuitoare şi sfinţitoare prin Sfintele Taine. Tot Sfinţii Apostoli au aşezat şi treapta a doua ierarhică, pe preoţi (F. Ap. 14, 23; I Petru 5, 1—2), ca şi pe a treia treaptă, pe diaconi (F. Ap. 6, 1—6; I Tim. 3, 8).

Nevăzut, Biserica este condusă de Întemeietorul şi Capul ei, Iisus Hristos (Efes. 1, 22; 5, 23; Col. 1, 18), Cel pururea prezent viu şi lucrător în Biserica Sa (Matei 28, 20; 18, 20; Ioan 14, 18), prin Duhul Sfînt (Ioan 14, 18; 15, 26). În chip văzut, Biserica se conduce de ierarhia bisericească, autoritatea cea mai înaltă avînd-o sinodul ecumenic, subînţelegîndu-se că în unitate cu întreaga Biserică, nu deasupra acesteia, urmînd apoi sinoadele locale şi episcopii în eparhiile lor.

Pe temeiul încredinţării date ierarhiei bisericeşti de către însuşi Iisus Hristos, de a exercita în numele Său întreita putere a Bisericii, anume de a învăţa adevărul mîntuitor, de a sfinţi şi a conduce la mîntuire, acestei ierarhii i se cuvine ascultare, ea fiind aşezată spre părintească păstorire (F. Ap. 20, 28), spre „ascultarea credinţei“ (Rom. 1, 5) şi putînd porunci „în numele Domnului nostru Iisus Hristos“ (II Tes. 3, 6); iar Domnul arată El însuşi şi valoarea ascultării: „Cel care vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă; şi cel care se leapădă de voi, se leapădă de Mine; iar cel care se leapădă de Mine, se leapădă de Cel care M-a trimis pe Mine“ (Luca 10, 16).

4. În fiinţa ei, Biserica este comunitate de viaţă, comuniune între Dumnezeu şi oameni, avînd ca supremă pildă, ca prim izvor viaţa şi totodată ca suprem ideal viaţa intratreimică a Persoanelor Dumnezeieşti. Şi astfel Biserica este organism viu, dumnezeiesc şi omenesc, avînd o existenţă deosebită de oricare alta, existenţă unică, taina (misterul) Bisericii fiind mare, taină alăturea doar cu aceea a unirii ipostatice (I Tim. 3, 16), ea, Biserica, apărînd şi ca o anume reprezentare sau ca o urmare aparte a acelei uniri, ca o extindere peste veacuri a Întrupării Fiului lui Dumnezeu, în vederea împărtăşirii sau revărsării înafară, în întreg trupul tainic al Celui întrupat, a roadelor Întrupării şi operii Lui răscumpărătoare.

Cunoscînd toate acestea şi „ţinînd adevărul, în iubire, să sporim întru toate, pentru El, Care este Capul Hristos. Din El, tot trupul bine alcătuit şi bine încheiat, prin toate legăturile care îi dau tărie, îşi săvîrşeşte creşterea, după lucrarea săvîrşită pe măsura fiecărui mădular în parte, şi se zideşte întru dragoste“ (Efes. 4, 15—16); şi astfel îmbrăcîndu-ne „în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptate şi în sfinţenia adevărului“ (Efes. 4, 24) şi avînd siguranţa putinţii de mîntuire ca mădulare vii organic cuprinse în Biserica lui Hristos, al nostru „Arhiereu milostiv şi credincios înaintea lui Dumnezeu“ (Evr. 2, 17).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Pocăinţă şi mărturisire

Multe cuvinte din tezaurul limbii noastre, în cursul veacurilor, printr-o întrebuinţare deosebită în anumite timpuri, au suferit o schimbare de înţeles, au dobîndit sensuri peiorative sau un cuprins nou. Comparînd înţelesul nou cu cel originar, te miri cît de mare este schimbarea pe care o suferă aceste cuvinte. Să exemplificăm printr-un singur cuvînt, acela de *prost*, care la originea lui (din slavonă) însemna, precum se ştie, om simplu, din popor, dar care a ajuns să însemne om lipsit de inteligenţă, fără minte sau judecată. (A se vedea *Dicţionarul explicativ al limbii române*, p. 753.)

O situaţie asemănătoare s-a petrecut şi cu cuvîntul *pocăinţă* care, în înţelesul lui adevărat, indică una din cele şapte Sfinte Taine ale Bisericii noastre, care constă din mărturisirea păcatelor săvîrşite, din căinţă şi hotărîre de îndreptare, din împlinirea canonului, după caz, şi din dezlegarea din partea preotului duhovnic. Dicţionarul mai sus amintit, consemnînd acest înţeles adevărat al cuvîntului pocăinţă, nu întrelasă să amintească şi sensul mai nou, folosit — din păcate, de foarte mulţi, chiar dintre credincioşii noştri neavizaţi, anume „a deveni adept al anumitor secte religioase creştine“ (*Dicţionar* . . . p. 712). Să amintim că unii dintre credincioşii noştri atribuie cu uşurinţă acest nume unor oameni care nici ei nu şi-l revendică, preferînd numirea specifică confesiunii lor. Pentru aceşti credincioşi ai noştri nu în deajuns de lămuriţi, a te pocăi este sinonim cu a părăsi Biserica în care, după părerea unora, nu-şi pot afla mîntuirea, ca şi cum Biserica n-ar fi propovăduit şi realizat, de-a lungul veacurilor, mîntuirea credincioşilor ei printr-o *adevărată* pocăinţă. Să mai amintim atitudinea cu totul nejustificată a unora de a evita termenul de pocăinţă în cîntări, în rugăciuni şi în propovăduire, cuprins de altfel în toate cărţile noastre de cult, cu tendinţa de a-l înlocui cu *căinţă*, *îndreptare* etc. cu toate că, ştiut lucru este pentru toţi, aceşti doi termeni nu acoperă în întregime sensul cuvîntului *pocăinţă*, echivalentul *metanoiei* greceşti. Metanoia implică procesul de convertire, de înnoire şi depăşire a firii stricate prin păcat, sens pe care pocăinţa nu-l subliniază — ni se pare — în de-ajuns (cf. M. A. Bailly, *Dict. grec-francais*, p. 565).

Ni se pare, deci, potrivit să stăruim asupra cuvîntului de pocăinţă, să-i pătrundem înţelesul adevărat, în nădejdea că o bună înţelegere ne va conduce la săvîrşirea unei adevărate pocăinţe şi, prin aceasta, la mîntuirea sufletelor noastre.

*

Sfîntul Ioan Scărarul (autorul cărţii *Scara paradisului*) defineşte pocăinţa ca fiind *înnoirea Botezului*, sau ca „un legămînt cu Dumnezeu prin lucrarea faptelor bune — potrivnice cu păcatele făcute înainte“ (*Scara*, Cuv. 5, 1).

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Un paşoptist transilvănean: August Treboniu Laurian

— 100 de ani de la moartea lui —

„Îs gata a face tot ce poate servi spre folosul naţiunii noastre.“ Aceste cuvinte, mărturisind o convingere patriotică fierbinte ca un legămînt, sînt desprinse dintr-o epistolă a lui Laurian către Bariţ. Volumul I al corpusului epistolar *Bariţ şi contemporanii săi* (Editura Minerva, 1973) înmănunchează şi un număr de 102 scrisori ale lui August Treboniu Laurian. Acoperind o perioadă agitată din istoria Transilvaniei (1840—1875), ele dovedesc convingător şi multilateral eforturile unui cărturar patriot. Dintre acestea am ales acele epistole care ni-l înfăţişează pe Laurian în miezul evenimentelor revoluţionare de la 1848, *ca unul din principalii factori politici ai revoluţiei, preocupat de realizarea unităţii naţionale a românilor.*

În scrisoarea din 29 martie 1848, referindu-se la un episod timpuriu al mişcării revoluţionare din Transilvania, Laurian îşi exprimă convingerea că românii trebuie să acţioneze uniţi, indiferent de confesiune, deocamdată pe calea petiţiilor: „În tot modul s-a făcut rău că nu s-a dat jalba. Dacă o cerea ei mai tare, de ce nu aţi făcut-o mai tare? Cît de tare nu strică, dacă tăcerea strică. Românii trebuie să ceară acuma toţi.“ Următoarea epistolă, trimisă din Bucureşti la 8 aprilie 1848, după ce-l informează de primirea gazetelor braşovene, înţelese ca un important factor de unitate naţională, Laurian, schiţează un program sistematic şi radical al revoluţiei transilvănene, care depăşeşte prin luciditate şi clarviziune programele politice lansate în aceleaşi zile de alţi fruntaşi paşoptişti. Frecvenţa îndemnurilor şi a imperativelor dau acestei scrisori tensiunea agitatorică a unui manifest: „Ce mai faceţi? ... şi vedeţi de vă înţelegeţi! Vorbiţi, scrieţi, cereţi!

Publicaţi şi cu gura, şi prin tipariu cererile românilor. Mie mi se par cele de căpetenie acestea:

1. Independenţă naţională. Românii să figureze în numele lor, să-şi aibă reprezentanţii lor, să se servească cu limba lor în toate trebile lor.

2. Independenţă religionară. Românii să-şi aibă religiunea lor română, fără dezbinare în uniţi şi neuniţi (aşa numita unire să se desfiinţeze, toţi românii să fie numai de o lege: românească).

3. Restabilirea Mitropoliei române din Transilvania, supt care să fie episcopii români de la Vîrşeţ, Temişoara, Arad, Oradie, Maramureş şi Bucovina. Pe tot anul să se strîngă un sinod general al Mitropoliei, din toate episcopatele române.

4. Şcoale române în toate satele şi oraşele dotate din fondurile alodiale.

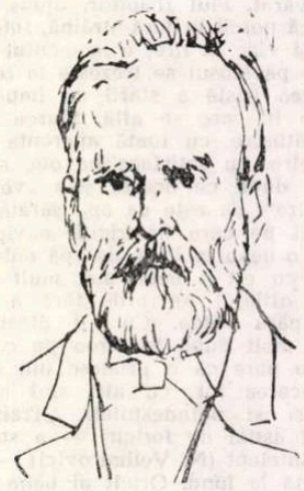

5. Într-armarea generală a românilor.

6. Ştergerea iobăgismului, fără vreo despăgubire.“

După ce prefigurează acest program de revoluţie paşoptistă, Laurian continuă cu îndemnuri patetice izvorîte dintr-o inimă de înflăcărat patriot, care nu are răbdarea diplomatică, dar nici subtilitatea politică a lui Bariţ, de a cărui stare de espectativă este intrigat: „Publicaţi acestea şi prin scris şi prin grai, ca să cunoască românii în general ce le lipseşte. Fiţi mai curagioşi ... Arată că eşti român! Cei de aici te pîrăsc vîndut străinilor. Dovedeşte că nu, prin faptă!“ Şi preţioasa epistolă se încheie prin comunicarea unor veşti despre mersul revoluţiei în ţările surori.

În primăvara anului 1848, după adunarea de la Cîmpul Libertăţii de la Blaj, face parte din delegaţia românilor transilvăneni care prezintă împăratului Ferdinand, aflat la Insbruck, a doua petiţie. Îngrijorat că, la masa tratativelor, unii din membrii deputaţi vor abnega de la programul naţional stabilit pe Cîmpul Libertăţii, regretă lipsa lui Bariţ din componenţa delegaţiei şi a altor cîtorva „români fierbinţi“: „Mi-ar fi plăcut dacă ai fi fost şi d-ta între dînşii, şi încă vreo alţi doi, trei români cu înţelegere ca să nu se facă vreo dandana ... Noi ne-am înţeles aici cu Bărnuţ şi cu alţi români fierbinţi, ca să scriem d-lor la Pesta să se ţie strîns de hotărîrile de la Blaj şi de cererile formulate în cele două petiţiuni, una de la Împăratul şi alta de la Dietă. Pentru înţelegerea acelor punte să lucrăm un fel de comentariu, în care să espunem cum înţelegem noi naţionalitatea şi să speţificăm înţelesul cererilor noastre pînă la cele mai din urmă părţi.“ Epistola din 30 iulie 1848 trimisă de la Sibiu aduce date revelatoare despre eforturile de realizare a unităţii româneşti în focul revoluţiei, prin ideea ajutorării revoluţionarilor din Ţara Românească. „Dară lucrurile românilor din principate se tot mai încurcă. Să le stăm într-ajutoriu cu pieptul. Pînă cînd ei nu-mi vor da de ştire, eu nu pot să mă mut din punctul acesta“. Ideea revine în următoarea scrisoare (Sibiu, 2 octombrie 1848), în care, informînd despre revoluţia din Ţara Românească, arată că după adunarea din septembrie de la Blaj s-a alcătuit un memoriu, în numele ardelenilor precum şi al fraţilor din Moldova şi Valahia, iar în redactarea lui s-a ţinut seamă de recomandările revoluţionarului paşoptist muntean Alecu Golescu-Albu. „În Ţara Românească merg lucrurile rău, precum ne scrii. Dar poate că iarăşi se vor întoarce spre bine. Noi am făcut petiţiune şi către Dieta de la Viena, în sensul cum ne-a zis Golescu. Crez că glasul a 60 mii de oameni cîţi au fost la Blaj se va auzi la Viena.“

Scrie Geo Bogza: „În istoria noastră pentru a ieşi din nimicnicie, a fost nevoie de bărbaţi, iar la 1848, în Moldova, Muntenia şi Ardeal a păşit în arenă o întreagă generaţie cu fruntea înaltă şi inspirată, tăiată de linia adîncă a voinţei.“

August Trebonin Laurian a fost unul dintre aceştia!

Ioan Buzaşi

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Marți, 2 decembrie 1980. — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Î. P. S. Arhiepiscop Kiril Gundiaeev, Rectorul Academiei Teologice de la Leningrad, în trecere prin București, în drum spre Țara Sfîntă. Au fost de față P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. D. Soare, Consilier Patriarhal.

Joi, 4 decembrie 1980. — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Sir Donald Logan, Directorul Centrului Marea Britanie—Europa de Est, care a făcut o vizită în țara noastră, la invitația Institutului Român pentru relații culturale cu străinătatea. A fost de față P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal.

Vineri, 5 decembrie 1980. — Prea Fericitul Patriarh Iustin a luat parte la recepția oferită de Ambasada Finlandei la București, cu prilejul sărbătorii zilei naționale a acestei țări. A fost însoțit de P. S. Episcop Antonie al Buzăului și de P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar patriarhal.

Joi, 18 și vineri, 19 decembrie 1980. — Prea Fericitul Patriarh Iustin, împreună cu Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, au luat parte în calitate de deputați, la lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România.

Sîmbătă, 20 decembrie 1980. — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Episcopul John M. Krumm, aparținînd Bisericii Anglicane din S. U. A., însoțit de Rev. Robert Anderson, superiorul Bisericii anglicane din București. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

Marți, 23 decembrie 1980. — Prea Fericitul Patriarh Iustin și alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române au participat la lucrările plenarelor Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste și a Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste.

— Potrivit tradiției, în această zi (ajunul Crăciunului), la ora 17,30, Prea Fericitul Patriarh Iustin a luat parte la Concertul de colinde de Crăciun și Anul Nou, prezentat în sala festivă a reședinței patriarhale, de Coralele: Catedralei patriarhale, a bisericii Sf. Spiridon Nou și a Bisericii Domnița Bălașa.

Joi, 1 ianuarie. — Potrivit datinei, la ora 18, în această primă zi a noului an 1981, preoții Capitalei și colaboratorii direcți ai Prea Fericitului Patriarh au venit la Reședința patriarhală pentru a adresa felicitări și urări de bine și sănătate Intîistătătorului lor. Cu acest prilej corala preoților din Capitală a prezentat un concert de colinde.

Pocăință și mărturisire

(Continuare din pag. 1)

deci o mărturisire prin fapte bune a numelui de creștin pe care-l purtăm.

Două lucruri ne spun aceste definiții; mai întîi că *pocăința se ailă în strînsă legătură cu Botezul;* că pocăința este posibilă tocmai fiindcă, prin Botez, avem în noi „arvuna Duhului Sfînt", care ne dă putința ca atunci cînd mugurii Harului primit în Botez, crescînd „cu vîrsta și cu înțelepciunea", să aducă „roade vrednice de pocăință" cum cerea și Sf. Ioan Botezătorul (Matei 3, 8). Harul Sfîntului Botez, învăluit de negura păcatelor, se trezește în noi ca dintr-un somn greu prin lucrarea pocăinței. În rîndul al doilea, aceste definiții ne spun că pocăința nu este lucrare a unei clipe numai, a unui ceas din viața noastră, ci ea este — trebuie să fie, spre a fi adevărată și folositoare, — *lucrarea unei vieți întregi.* E adevărat că pocăința, în înțelesul de Sfîntă Taină, numită și *mărturisire* sau *spovedanie,* înseamnă mărturisirea și căința momentană în fața duhovnicului; aceasta însă nu exclude ci chiar presupune pocăința ca lucrare a vieții întregi. Prin pocăința permanentă ne pregătim pentru pocăința ca Taină, în care ni se împărtășește Harul iertării în urma dezlegării din partea preotului duhovnic în numele Tatălui ceresc. Așa dar, pocăința ca Taină, mai bine zis Mărturisirea, nu se poate despărți de pocăința unei vieți întregi, ci una presupune și cheamă pe cealaltă, una se întregește cu cealaltă.

*

Cine urmărește cu atenție cunoscuta pildă a fiului risipitor din Sf. Evanghelie își poate da seama că această pildă spusă de Mîntuitorul reprezintă nu numai chipul pocăinței adevărate ci și treptele, momentele, pe care le trăiește cel ce se pocăiește cu adevărat. Fiul risipitor, ajuns să pască porcii în țară străină, într-o zi își *vine în fire;* e momentul în care păcătosul se trezește la realitatea tristă a stării de împătimire în care se află. Starea de împătimire, cu toată aparenta ei fericire, nu satisface pe om, mai ales după ce acesta și-a „venit în fire". Ea este ca apa sărată a mării pe care nefericiții navigatori o beau în lipsă de apă dulce; dar cu cît o beau mai mult cu atît gîtlejul lor arde fără a le stîmpăra setea. Cu cît aleargă mai mult după fericirea pe care li se pare că o primesc din satisfacerea lor, cu atît sînt mai setoși și neîndestulați. „Traista unei astfel de fericiri — a spus un înțelept (N. Velimirovici) — e spartă la fund. Oricît ai băga în ea tot goală rămîne."

Fiul risipitor simte nevoia să mărturisească; la început sie-și, în gîndul și în mintea sa, apoi tatălui, la care se întoarce: „Tată greșit-am ... primește-mă ..." Se află în aceste cuvinte, pe scurt, tot ce se cuprinde în noțiunea de pocăință; și *mărturisirea* cu lacrimi a greșalelor, și *căința* sau părerea de rău pentru călcarea poruncii și părăsirea casei părintești, precum și *hotărîrea de a se îndrepta,* de a se întoarce la casa în care, după propria sa mărturisire, era îndestulat de toate. Sînt momentele oricărei pocăințe adevărate.

*

Se pune întrebarea: Avea nevoie tatăl din pildă de mărturisirea fiului risipitor? Are Dumnezeu nevoie de mărturisirea păcatelor noastre înaintea duhovnicului? Fără îndoială că nu. Bine știa tatăl din pildă ce-a făcut fiul său, precum bine știe Dumnezeu păcatele noastre. Ci noi, noi avem nevoie de această mărturisire. „Fărădelegea mea, eu o cunosc și păcatul meu este înaintea mea pururea" — a zis Psalmistul de demult. Numai mărturisirea cu căință „sterge fărădelegea", dar pentru aceasta este nevoie de „brațele părintești" întinse de Dumnezeu prin mîinile duhovnicului spre fiul care se mărturisește. Nu numai că acestuia i s-a

dat puterea „legării și dezlegării păcatelor" (Ioan 20, 22—23), putere care nu s-a dat nici îngerilor, dar acesta ține locul tatălui din pildă, care nu este altcineva decît Bunul Dumnezeu, învățînd, sfătuind, certînd și mîngîind — după caz, pe cel ce se mărturisește. Firește că acest lucru pare straniu unor credincioși: Ce nevoie am să-mi mărturisesc păcatele înaintea duhovnicului? Nu pot eu face pocăință și de unul singur? Firește că se poate face pocăință și de unul singur, dar acest fel de pocăință nu este nici completă și nici mîntuitoare. Ce s-ar fi ales de fiul risipitor dacă ar fi rămas numai la tînguirea ce-o făcea în țara păcatului păscînd porcii? El făcea doar o pocăință de unul singur, dar el simte trebuința de a se mărturisi cu glas tare înaintea tatălui său, de a spune cu glas tare ceea ce frămîntase desigur multă vreme în mintea sa.

Noi credem că adevărata pocăință este un act bilateral. O parte a ei o reprezintă strădania de îndreptare, de înnoire, pe care o face credinciosul — și aceasta, desigur, tot din darul lui Dumnezeu; a doua parte o reprezintă Harul iertării pe care Dumnezeu îl împărtășește prin mijlocirea slujitorului său. Una fără alta nu pot exista; ambele sînt necesare pocăinței adevărate și iertării păcatelor.

Sînt destui creștini care se îndoiesc de posibilitatea iertării, mai ales în cazul unor păcate grele. Sf. Ioan Scărarul zice în această privință: „Înainte de a cădea în păcate, dracii ni-L înfățișează pe Dumnezeu ca iubitor de oameni, spre a ne îndemna la păcătuire; iar după ce-am căzut în păcat tot ei ni-L înfățișează ca aspru spre a ne îndoi de iertare" (*Scara,* Cuv. 5, 31), de aceea — zice același Sfînt — „nu te speria chiar dacă vei cădea în fiecare zi și nu te depărta de la calea lui Dumnezeu ci stai cu bărbăție și fără îndoială că îngerul tău păzitor va cinsti răbdarea ta ... Nimic nu se poate asemăna cu mila lui Dumnezeu, nimic nu este mai mare ca ea" (*Idem,* Cuv. 5, 38).

În *Pateric* citim că un frate a întrebat pe Avva Sisoe: „Ce voi face Avvo, că am căzut? I-a răspuns lui bătrînul: Scoală-te! Zis-a fratele: M-am sculat și iarăși am căzut. Scoală-te iarăși și iarăși, l-a învățat bătrînul. Deci a întrebat fratele: Pînă cînd? Zis-a bătrînul: Pînă cînd vei fi apucat (de moarte) sau în bine sau în rău; căci cu ce se află omul cu aceea se și duce." E mare cuvîntul acesta și se cuvine să ni-l însemnăm și să nu ispitim pe Domnul Dumnezeul nostru, amînînd vremea pocăinței.

Mulți creștini sînt hotărîți să facă pocăință, dar puțini știu cum trebuie făcută adevărata pocăință curățitoare de păcate. Tocmai de aceea trebuie părăsită ideea pocăinței de unul singur fără a asculta sfatul duhovnicului. Precum bolnavul trupesc nu-și poate aprecia singur felul și gradul boalei sale, tot așa și penitentul nu este în stare și nu-i este de folos a face o pocăință fără mărturisire cu căință înaintea duhovnicului rînduit de Dumnezeu să-i fie „părinte" — învățător, mîngăietor și sfătuitor pe calea pocăinței adevărate.

Între cele șase rugăciuni din ectenia cererilor, este una în care cerem de la Dumnezeu ca „cealaltă vreme a vieții noastre în pace și pocăință s-o petrecem". Cerem deci vreme de pocăință și un climat de pace — cu Dumnezeu, cu semenii și cu noi înșine, în care să putem împlini toate cele ce sînt de trebuință adevăratei pocăințe, ca să nu ne surprindă pe neașteptate „înfricoșatul ceas al morții" ci împăcați cu Dumnezeu și cu oamenii, îndreptați prin credință dreaptă și prin fapte bune.

Popas aniversar la Urmarea lui Iisus Hristos de Thomas a Kempis

— O carte de excepție —

S-au împlinit de curînd 600 de ani de la nașterea lui Thomas a Kempis, autorul excepționalei cărți Urmarea lui Iisus Hristos. El s-a născut în Kempen în anul 1380, a viețuit ca monah — apoi ca egumen — într-o mănăstire catolică, pînă la vîrsta de 92 de ani și a murit în anul 1471. Alte date nu se cunosc.

Lucrarea, de o înaltă trăire duhovnicească, i se atribuie pe drept smeritului călugăr Thomas, prin faptul că într-un manuscris din anul 1441, care se crede că este chiar originalul ei, se găsește această prețioasă însemnare: „Finitus et completus per manum Thomas Kempis". (S-a sfîrșit și s-a completat de mîna lui Thomas Kempis!).

De-a lungul a șase secole, puține cărți religioase s-au scris, în lume mai bune, mai frumoase și mai folositoare, ca Urmarea lui Iisus Hristos. Așa se explică pentru ce este ea foarte răspîndită și foarte citită, tipărită în multe limbi și în sute — și chiar mii — de ediții.

La români, această minunată Urmare a apărut mai întîi în limba slavonă, tipărită la Mănăstirea Dealu, în 1647, tradusă din latinește de învățatul boier muntean Udrișteș Năsturel, cu o prefață a sa dedicată mitropolitului cărturar al Moldovei Varlaam, contemporanul său. De aici s-a răspîndit repede la toate popoarele slave.

În limba română, lucrarea s-a tradus de Gavriil Munteanu și s-a tipărit la București în 1845, sub păstorirea mitropolitului Neofit al Ungro-Vlahiei (1840—1849). În 1893 s-a tipărit la Gherla de către Gavriil Pop, iar în 1901 s-a tipărit din nou la București, cu aprobarea Sf. Sinod.

Noi avem în față a II-a ediție, publicată în 1927 la Mănăstirea Neamțu.

Despre Urmarea lui Hristos s-au exprimat în unanimitate cele mai elogioase păreri. Și așa va fi pînă la sfîrșitul veacurilor — căci merită. Nimic nu este exagerat.

În ce constă superioritatea acestei cărți? În valoarea sa duhovnicească excepțională. De la început și pînă la sfîrșit, ea este străbătută de un puternic duh creștin, de înaltă trăire creștină care angajează în mod desăvîrșit toată ființa omenească.

Puterea extraordinară de atracție și transfigurare duhovnicească a Urmării stă în mesajul divin, de care, sufletul creștin — însetat după desăvîrșirea în Hristos — nu se satură niciodată chiar dacă ar citi-o de zeci de ori. Mesajul divin formează permanenta *noutate duhovnicească* a cărții. De fiecare dată ea apare nouă, încîntătoare, admirabilă, captivantă și impresionantă. Iar simplitatea expunerii, bogăția variată a cuprinsului, logica ideilor, argumentarea biblică și metoda reflexiilor cuceresc și conving pe cititori de marile ei calități.

Secretul cărții stă în adevărul că ea *răspunde celor mai profunde aspirații, dorințe și chemări ale sufletului creștinesc.*

Cartea se adresează tuturor creștinilor, celor înduhovniciți ca și celor ce sînt la începutul urcușului duhovnicesc. Ea face o profundă analiză asupra ființei credinciosului cu toate contrazicerile ei, cu aspirațiile și neputințele ei, cu ridicările și căderile ei. Dar nu se oprește aici, ci arată drumul îndreptării și al întrării sufletului în comunitatea de viață fericită cu Hristos-Dumnezeu.

Thomas a Kempis, la fel ca toți Părinții Bisericii Ortodoxe și Părinții filocaliei, — coboară pe credincios în umilință, căci îi arată tragedia sa în păcatul originar, dar nu cu scopul de a-l înjosi, ci de a-l ridica pe culmile îndumnezeirii pentru care a fost creat ca să fie și să rămînă fericit. El nu se mulțumește, deci, să constate mizeria spiritual-morală a credinciosului, ci, ca un părinte bun, sfătuiește, mustră, îndrumă și oferă soluții pentru creșterea în Hristos celor ce cred și-L iubesc pe El.

Cartea arată o profundă cunoaștere a sufletului credinciosului, cu toate calitățile și defectele sale. Ea este scrisă din inimă curată și cu dragoste fierbinte de mîntuirea tuturor sufletelor creștinești, de aceea cucerește toate inimile sincere care doresc să urmeze lui Hristos-Dumnezeu.

Cele 6 cărți (părți) ale Urmării sînt meditații, rugăciuni și reflexii asupra tuturor adevărurilor creștine, absolut necesare de știut și de trăit de cel ce caută sincer Calea, Adevărul și Viața care este Mîntuitorul Hristos (Ioan 14, 6).

Iată cîteva „spice" pline de viață duhovnicească de aici:

— „Nu vorbele mari fac pe sfînt, ci viața de fapte bune (p. 18).

— De-ai ști Biblia de rost, dar lipsește dragostea și harul — ce ți-ar folosi? (p. 18).

— Cu adevărat învățat este cel ce se leapădă de voia sa, pentru ca să facă numai voia lui Dumnezeu (p. 25).

— În cruce este mîntuirea, în cruce viața, în cruce ocrotirea împotriva vrăjmașului ... tăria sufletului, plinirea virtuții ... Ia dar crucea ta pe umerii tăi și urmează lui Hristos și vei ajunge la viața de veci. El a mers înaintea ta purtînd crucea Sa, și a murit pe cruce pentru tine, pentru ca și tu să porți crucea și să rîvnești a muri pe cruce ... (p. 127). În pătimirea necazurilor și răstignirea poftelor zace mîntuirea. *Altă cale* către cer și către pacea lăuntrică *nu este decît calea crucii.*

— Ori unde te duci trebuie să ai *răbdare,* de vrei să ai pace sufletească și să te învrednicești de cununa fericirii.

Dacă porți crucea ta (necazurile) de bună voie, te va purta și ea pe tine și te va povățui la limanul dorit al nepătimirii.

— În lume crucea n-are sfîrșit; iar dacă porți crucea cu părere de rău, mai adaugă altă cruce și îndoiește sarcina, pe care trebuie s-o duci. Lepezi o cruce, vei da fără îndoială peste alta și poate încă mai grea (p. 127—129) ...

Gătește-te, dar, ca o slugă bună și credincioasă a purta crucea Domnului cu bărbăție. Iar cînd vei ajunge să simți amărăciunea patimilor ca dulceață pentru Hris-

Pr. Dr. *S. Radu*

(Continuare în pag. a *4-a*)

STAREŢUL VISARION

În cuprinsul actualului teritoriu de sub jurisdicţia Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos, printre figurile luminoase de slujitori bisericeşti luptători pentru păstrarea credinţei străbune, libertatea şi unitatea neamului, în secolul al XIX-lea, s-a remarcat şi stareţul Visarion, împodobit cu reale calităţi duhovniceşti, gospodăreşti şi cu alese simţăminte patriotice, vrednic reprezentant al monahismului românesc din Dobrogea.

*

Originar din părţile Făgăraşului, Visarion, după ce a stat un timp la Muntele Athos, s-a stabilit apoi la Mănăstirea Neamţ, unde a fost călugărit. În cei 30 de ani cît a trăit la Mănăstirea Neamţ, a desfăşurat o deosebită activitate gospodărească fiind chelar, econom şi egumen la un schit. În domeniul cultural-artistic, de asemenea a ostenit cu sporită rîvnă ca tipograf. Aşa cum s-a afirmat pe bună dreptate, „el au tipărit şi Geografia lui Cantemir, lucru ce l-au făcut ştiutor de originea şi nevoile tuturor românilor".

Cu o bogată zestre spirituală şi artistică, cîştigată la Mănăstirea Neamţ, important centru de spiritualitate ortodoxă şi cultură naţională, Visarion a venit în nordul Dobrogei, însoţit de doi ucenici ai săi, Gherontie şi Isaia. Stabilindu-se în raza actualei comune Niculiţel, a înfiinţat mănăstirea Cocoşu la anul 1833, pe locul altei vetre monahale mai vechi. Aşa cum mărturiseşte şi vestitul agronom Ion Ionescu de la Brad, care, pe la anul 1850, a făcut o călătorie de studii în aceste părţi ale Dobrogei, acest distins monah a găsit aici „ruine antice şi temelia de o biserică". Marele nostru istoric Nicolae Iorga a subliniat, de asemenea, că „Mănăstirea Cocoşu îşi datoreşte fiinţa... unui făgărăşan".

Devenind apoi stareţ la această mănăstire şi desfăşurînd o intensă activitate duhovnicească, gospodărească şi patriotică, Visarion a ajuns să fie iubit, respectat şi apreciat la justa valoare de credincioşii români din împrejurimi. Referindu-se la viaţa lui curată, respectul de care se bucura, principiile morale după care se conducea şi ideile naţionale de care era stăpînit, acelaşi reputat cercetător ardelean făcea următoarea mărturisire: „Şi este ajiuns astăzi la acel respect cît toţi îl socot de sfînt pe acest înfocat naţionalist, pe acest apărător al adevărului şi al dreptăţii, pe acest părinte ce mi-au captivat inima prin virtutea sa morală şi prin gîndurile lui de emancipare a României."

Datorită faptului că stareţul Visarion şi-a adunat în jurul său, la Mănăstriea Cocoşu, un număr

de 30 de călugări de pe toate meleagurile româneşti cu care cultiva evidente simţăminte naţionale, promovînd prin cuvînt şi fapte scuturarea jugului străin din punct de vedere politic şi bisericesc, a intrat în conflict cu arhiepiscopul grec Panaret de la Tulcea. Acesta l-a pedepsit pe Visarion pe motivul că s-ar fi „abătut de la îndatoririle proprii... şi a adus atingere caracterului Prea Sfinţitului Episcop al Evmeniei".

De aici se poate constata, că Visarion, pe de o parte, manifesta o oarecare independenţă bisericească în relaţiile sale cu arhiepiscopul grec de la Tulcea, vizînd, probabil şi dobîndirea autocefaliei, iar pe de alta, că era în strînse şi permanente relaţii cu revoluţionarii de la 1848, dintre care un număr de 5—6000 se aflau în Dobrogea şi cu toţi aceia care doreau şi luptau pentru unirea tuturor românilor într-o ţară liberă şi independentă. Dovadă că Visarion era stăpînit de aceste gînduri este mărturisirea lui Ion Ionescu de la Brad ce se afla atunci pe meleagurile Dobrogei de nord şi care spunea: „Astăzi mă întîlnesc şi cu egumenul pentru ca să aştern calea viitorului în binele românilor din Dacia aureliană şi traiană de dincolo şi de dincoace de Dunăre".

În timpul stareţului Visarion. Mănăstirea Cocoşu a prosperat atît în ceea ce priveşte viaţa spirituală, cît şi cea materială. Într-o lucrare apărută de curînd s-a subliniat că „la 1850, Ion Ionescu de la Brad era entuziasmat de activitatea acestui aşezămînt şi de rosturile lui în viaţa românilor din acele locuri". Astfel, aici se cultiva păstrarea dreptei credinţe, evlavia, precum şi dragostea de neam şi de glia străbună. Din punct de vedere material, datorită experienţei şi calităţilor gospodăreşti pe care le avea acest vrednic stareţ, după ridicarea celor două biserici, a chiliilor şi gospodăriei, această mănăstire „a ajuns posesoarea unei însemnate averi, constînd din terenuri arabile, vii, păduri, mori de apă, clădiri în oraşul Tulcea şi un mare număr de vite".

*

Stareţul Visarion, adunînd, în jurul său, monahi din Transilvania şi din celelalte regiuni ale ţării noastre, aşa cum s-a amintit mai sus, a adus prin aceasta, o contribuţie importantă, pe de o parte, la păstrarea cu sfinţenie a dreptei credinţe şi la cultivarea evlaviei ortodoxe, iar pe de alta, la dezvoltarea legăturilor românilor din Dobrogea cu fraţii lor din celelalte provincii româneşti, la trezirea conştiinţei de neam şi întărirea elementului autohton, la păstrarea şi afirmarea fiinţei noastre naţionale în acest străvechi pămînt românesc dintre Dunăre şi Mare.

Ctitorul mănăstirii Cocoşu, a decedat, probabil, în anul 1862, după o bogată activitate de slujire a Bisericii străbune şi a intereselor naţionale. Numele lui este pomenit cu adîncă recunoştinţă şi respect la altarul acestui aşezămînt monahal din Dobrogea — pămînt străbun şi vatră a ortodoxiei româneşti.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

Bizanţul şi românii în secolele X-XII

În concepţia bizantină a secolului al X-lea, prin poziţia împ. Constantin VII Porfirogenetul (—957), se făcea deosebirea între grecii numiţi „romei" şi populaţia romanizată dintre Balcani şi Carpaţi, numită „romani", adică români. Ei făceau parte din „Romanitatea bizantină", după expresia lui N. Iorga, iar cei din Sciţia Mică sau Dacia Pontică făceau parte din „Romanitatea scitică", după Const. Daicoviciu.

Această „romanitate" se bucura, încă din timpul împ. Justinian (—565) de o Mitropolie proprie, a Scythiei sau Mysiei, autocefală vremelnic, cu centrul la Tomis — Constanţa şi cu 14 episcopii sufragane, care desigur aveau şi rol misionar peste Deltă şi în Transdanuvia, pînă în sec. IX, mai precis pînă în 829. Aceşti autohtoni români sînt cunoscuţi din punct de vedere arheologic sub numirea de „locuitori din cultura Bucov-Dridu", răspîndită peste întreg ţinutul patriei noastre, inclusiv Transcarpaţia.

Revenind deci stăpînirea bizantină iar la Dunărea de Jos, în 971, împ. Vasile II Bulgaroctonul (976—1025) a organizat această regiune „scitică", fostă geto-dacică, şi romanizată apoi, dintre Dunăre şi Mare, în temă administrativ-militară, numită „tema Paradunavon" sau „tema Paristrion", adică a oraşelor de la Dunărea de Jos. Anul 1003 este considerat ca începător al acestei teme, care avea în frunte cîte un: duce, strateg, katepan sau toparh. Cum Bizanţul îşi întinsese stăpînirea şi dincolo de marele fluviu, în Transdanuvia, ca şi în răsărit în Mesopotamia, noile regiuni încorporate imperiului erau numite „klimata", adică regiuni mărginaşe. O mărturisesc scriitorii bizantini Psellos, Kedrenos, Skylitzes, Anna Comnena, mitropolitul Eusthatios din Tesalonik, Zonaras, Kinnamos şi Choniates, cum o constată cercetătorii noştri.

Pentru păstrarea acestor regiuni, Patriarhia Ecumenică dubla prezenţa bizantină prin organizarea de Mitropolii. Astfel în lista eparhiilor sufragane către Patriarhia Ecumenică — Taxis — a împ. Leon VI Filosoful (—912), completată în timpul împ. Vasile II de patriarhul Alexios (1025—1042), se aflau în jurul Mării Negre următoarele Mitropolii, începînd din est: Mitropolia Trapezunt, trei Mitropolii pentru Armenia, Mitropolia Lazika din Fasis, sub Caucaz; apoi Mitropolia Alaniei sau a Caucazului şi Mitropoliile din regiunea Propontidei, adică a Crimeii şi Azovului, de la Tmutorokan, Cherson-Gothia şi Bosphorus.

Prin urmare, revenind Bizanţul la gurile Dunării, prin tema Paristrion-Paradunavon, foarte importantă din punct de vedere politic, cultural şi economic, era firesc ca patriarhul Sergiu II (—1019) sau Eustaţiu (—1025) să organizeze pentru această temă nouă şi o mitropolie proprie regională, cum era obiceiul de pînă atunci. Dar numele acestei Mitropolii nu este indicat. De fapt se constată că în această vreme cronicarii şi istoricii bizantini nu mai prezentau acea preciziune geografică, pe care o indicaseră cei din vremea împ. Justinian I. De aceea şi istoricii români, dacă erau de acord că o astfel de Mitropolie trebuia să fi luat fiinţă şi să existe, totuşi nu au riscat nici o identificare pentru ea din lista eparhiilor sufragane către Patriarhia Ecumenică. Se recunosc pentru această vreme doar cele două eparhii „valahe" din cadrul Arhiepiscopiei Ohridei, creată în 1018—1020, ca şi eparhia Dibiscos, devenită din 1201 Mitropolie, la Timişoara.

Numai cercetătorii Gh. Enăceanu, O. Tafrali, D. Stănescu, S. Reli şi M. Şesan s-au străduit să descifreze din lista — Taxis — a eparhiilor Patriarhiei Ecumenice cea potrivită pentru Paristrion şi au identificat-o cu: „Mitropolia Keltzenei, a Gortzenei şi Tarilor", care se află la locul 56 (apoi 66) din această listă, din numărul de peste 100 de eparhii, identificînd din numărul de 21 eparhii sufragane, mai multe ca Tomis-Constanţa, ca Sf. Gheorghe (din Deltă, Enisala sau Giurgiu), ca Argeşul şi altele; numirea „keltzene" se apropie de „kelţ"-celt şi Galaţiul este o aşezare celtică, sau chiar cu „get" — Geţia, numiri care mai erau cunoscute pe atunci. Cele 21 eparhii-episcopii sufragane se întindeau de la Tomis pînă la Curtea de Argeş (centru unde s-au găsit monezi bizantine din sec. XII), şi chiar în Transcarpaţia. Astfel se închidea cercul Mitropoliilor bizantine în jurul Mării Negre, care devenea astfel iar o „Mare bizantină". Sediul Mitropoliei Keltzenei varia după sediul guvernatorului, care era la Dinogeţia-Garvăn (în faţa Galaţiului), la Niculiţel, la Vicina şi apoi la Păcuiul lui Soare, după cum era dată situaţia, în faţa cotropirilor pecenege şi cumane şi a tulburărilor locale.

Despre stăpînirea bizantină în Transdanuvia — şi de acolo şi în Transcarpaţia — sîntem informaţi prin ştiri numeroase recente, publicate în revistele de specialitate istoric-arheologice. De pildă istoricul Nil Doxapatriul (—1144) preciza în scrisul său, că „acolo sînt trimişi mitropoliţi de către patriarh, ca şi în toate oraşele Paristrionului", adică depăşind „Istria"-Paristrion şi Danubia, „se îndreptau şi spre Propontida" (Migne PG 132, col. 1106).

Astfel şi cneazul Bâlea din ţara Haţegului, ctitorind biserica de piatră din Streisîngeorgiu, spre finele sec. al XII-lea, stătea desigur în contact fie cu Episcopia Dibiscos (Timisu, a Timişorii), fie cu Mitropolia din Paristrion, căci, după dispoziţiile canonice ale Bisericii Ortodoxe, trebuiau respectate prevederile jurisdicţionale şi drepturile autonomiilor eparhiale, care se refereau la regiuni anumite.

Această jurisdicţie ortodoxă o confirmă şi papa Inocenţiu III, cînd scria în 1205, că în acea regiune a fiilor lui Bâlea există o episcopie, supusă Patriarhiei Ecumenice. Mai apoi papa Grigore IX confirma, în 1234, că în regiunea Carpaţilor există „pseudoepiscopi de rit grec" — deci ortodocşi — şi în 1247, în Diploma regelui Bela IV către Cavalerii Ioaniţi se constată că „în sudul Carpaţilor se află mulţi arhiepiscopi şi episcopi pentru populaţia acelor cnezate, a lui Seneslau şi Litovoi". Evident că nici aceşti vlădici ortodocşi nu erau „călători" sau „rătăcitori", ci depindeau de Patriarhia Ecumenică printr-o Mitropolie apropiată, care era desigur cea din vechea Sciţie Mică sau Dacie Pontică, care după 1204 se ataşase de Patriarhia Ecumenică, mutată forţat la Niceea, venind cruciaţii latini la Constantinopol, în 1204.

Prin urmare se constată că românii din Paristrion, din Transdanubia şi Transcarpaţia, s-au bucurat în aceste vremi de Ortodoxia care iradia de la Patriarhia Ecumenică prin Mitropoliile şi episcopiile create în aceste regiuni anume pentru populaţia autohtonă. O confirmă apoi şi mutarea sediului Mitropoliei Vicinei, cunoscută în vechiul Paristrion din 1249, la cetatea de reşedinţă a voievodului Nicolae Alexandru Basarab al Ţării Româneşti, în 1359.

Prof. *M. Şesan*

Trepte vechi şi noi de istorie, cultură şi viaţă bisericească în Eparhia Oradiei. Mărturii — evocări

Cu un Cuvînt înainte de P. S. Sa Dr. *Vasile Coman*, Oradea, Edit. Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, 1980, p. 478

Episcopia ortodoxă română a Oradiei a mai tipărit o carte. Titlul ei vesteşte, de această dată, o sinteză aniversară, omagială, de credinţă, istorie şi cultură românească pentru eparhia din vestul Transilvaniei. În cuprinsul a peste 450 de pagini volumul înmănunchează scrisul, cugetul, buna credinţă, iubirea de neam şi patrie a unor oameni de cultură şi clerici, istorici, filologi şi scriitori care, răspunzînd invitaţiei, au binevoit a scrie despre vatra românească din vestul Transilvaniei.

Cuvîntul înainte al P. S. Sale Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, care deschide cartea, binecuvintează fapta cărturărească, actul responsabil, cu tradiţie în această parte de Ţară Românească, „datoria de a scoate din mulţimea evenimentelor şi faptelor din trecut pe acelea care vorbesc despre prezenţa poporului român pe plaiul strămoşesc care s-au înscris ca tot atîtea trepte în dezvoltarea lui istorică pentru înfăptuirea idealului de libertate, dreptate şi unitate naţională" (p. 7). Această năzuinţă o exprimă, deopotrivă. Cuvîntul redacţiei despre vatra noastră primară, o pătrunzătoare definiţie contemporană a Patriei („Chipul Patriei") care ne reaminteşte identitatea, ţelul, rostul pe acest pămînt şi nu aiurea, purtîndu-ne gîndul şi fapta pe urmele Părinţilor pentru a putea răspunde, la rîndul nostru, prezent vremii de astăzi, contribuind astfel ca martori şi făptuitori demni, deopotrivă, la înălţarea ei pe treptele dezvoltării firesti.

Volumul cuprinde şapte părţi sau capitole. Primul dintre ele, intitulat *„File de istorie"*, înmănunchează, cu deosebire, lucrări sintetice privind momente importante din trecutul ţinuturilor Crişanei, Sălajului şi Sătmarului, încadrate Eparhiei. Academicianul Ştefan Pascu cuvîntă despre statornicia şi continuitatea de viaţă românească în nord-vestul Transilvaniei, I. H. Crişan omagiază 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat şi independent, T. Bader scrie despre epoca bronzului, iar N. Chidioşan despre dacii acestor meleaguri. Nicolae Gudea relevă însemnătatea Moigradului în istoria Transilvaniei, Radu Popa prezintă ctitoria de la Voivozi, iar T. Roşu scrie despre trecutul Oradiei în sec. IV—XI. Două articole, de L. Ghergariu şi G. C. Mărcuş, evocă prezenţa lui Mihai Viteazul în Sălaj, C. Mălinaş descrie litografia lui Barbu Iscovescu înfăţişînd pe fruntaşii Revoluţiei române de la 1848—49 din Transilvania, iar I. Căluşer descrie starea de spirit a populaţiei din Bihor după Revoluţie.

Capitolul al doilea *„Unitate prin cultură şi limbă"*, îl deschide cuvintele pline de înţelepciune arhierească ale Î. P. S. Dr. Nicolae Corneanu, privind înţelesurile simbolului fîntînii, de asemeni notele lingvistice scrise de Tr. Blajovici despre subdialectele nord-vestice ale românii. Importante sînt, deopotrivă, articolele semnate de G. I. Tohăneanu, Vasile Netea (despre unitatea culturală a românilor), P. Puşcaşu (despre lupta românilor din Bihor pentru şcoală naţională), Şt. Vasilescu (privind revistele culturale ale acestor locuri în perioada interbelică), cele semnate de I. Godea, D. Radosav şi L. Cucuiet tratînd aspecte din etnologia nord-vestului românesc, de

Florian Dudaş

(Continuare în pag. a 3-a)

Lucrările Comisiei române de istorie bisericească comparată

La 4 martie 1981, a avut loc la M-rea Antim din București, sub președinția Î. P. S. Mitropolit Nestor, al Olteniei, reuniunea CRIBC cu tema „150 de ani de la revoluția lui Tudor Vladimirescu".

Alături de membrii Comisiei au fost prezenți, ca invitați: P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar patriarhal; Prof. Ștefan Ștefănescu, director al Institutului de istorie „Nicolae Iorga" și decan al Facultății de istorie a Universității din București; Prof. Dan Berindei, director adj. al Institutului de istorie „Nicolae Iorga"; P. C. Pr. Dumitru Soare, consilier patriarhal etc.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de Î. P. S. Mitropolit Nestor care a reliefat rolul M-rii Antim din București în revoluția lui Tudor Vladimirescu.

Ședința CRIBC condusă de Prof. István Juhász (Biserica Reformată) vicepreședintele comisiei, a constat din:

I. Prezentarea unor comunicări științifice:

1. *Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei:* textul inedit al imnului Epitaf al lui Tudor Vladimirescu, descoperit de autor; reprezentarea întregului neam românesc pe steagul revoluției lui Tudor Vladimirescu, steag alcătuit de monahul David; o matrice a sigiliului inelar al lui Tudor Vladimirescu, realizat în 1821.

2. *Rev. Iosif Gabor* (Biserica Romano-Catolică): raportul Pr. Iosif Mollórioni, vicar general al Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București, despre revoluția lui Tudor Vladimirescu.

3. *Pr. Prof. Al. I. Ciurea* (Biserica Ortodoxă Română): Tudor Vladimirescu, ctitor și ajutător de lăcașuri străbune.

4. *P. S. Episcop Antonie al Buzăului:* evocarea revoluției lui Tudor Vladimirescu în cuvîntarea de înscăunare din 1825 a Episcopului Chesarie al Buzăului.

II. Discutarea tematicii colocviului de la Durham (Anglia) — 2—9 septembrie 1981. D-l Prof. Emilian Popescu, reprezentantul Comisiei noastre în Biroul Comisiei Internaționale de Istorie Eclesiastică Comparată, a făcut o serie de propuneri — adoptate de comisie — pe care le va prezenta la întrunirea Biroului (Paris 28 martie 1981).

III. Moment festiv privind aniversarea a 160 de ani de la revoluția lui Tudor Vladimirescu. S-a ascultat înregistrarea interviului acordat de Î. P. S. Nestor Radiodifuziunii Române pentru Emisiunea „Memoria pămîntului românesc", a imnului lui Tudor, interpretat în premieră de corul Seminarului teologic din Craiova, și a cîntecului „Mugur, mugurel", executat de diac. Grigore Cristea de la Catedrala mitropolitană din Craiova.

Lector Dr. *Cezar Vasiliu*

Acordarea premiului „Dr. Leopold Lukas" părintelui prof. Dumitru Stăniloae

Facultatea de Teologie Evanghelică din Tübingen acordă anual premiul „Dr. Leopold Lukas" unei personalități care a contribuit prin scrierile sale la apropierea dintre oameni și popoare.

Premiul pentru 1980 a fost acordat părintelui profesor dr. Dumitru Stăniloae, ca semn de prețuire pentru monumentala lucrare „Teologia Dogmatică Ortodoxă" în 3 volume, ca și pentru excepționala și îndelungata sa activitate teologică și ecumenistă.

Ceremonia de decernare a premiului a avut loc în data de 4 noiembrie 1980, în aula Universității din Tübingen. Au participat: prof. dr. Peter Stuhlmacher, decanul Facultății de Teologie, care a înmînat premiul, alte personalități universitare și numeroși studenți. În fața tuturor, părintele prof. Dumitru Stăniloae a prezentat conferința: „Unitatea trinitară a lui Dumnezeu și unitatea oamenilor, în special a creștinilor".

După conferință a avut loc o recepție în onoarea oaspetelui la care au fost prezenți: rectorul universității, numeroși profesori și alți invitați. Au toastat în sănătatea sărbătoritului: rectorul universității, reprezentantul episcopului evanghelic din Tübingen, consulul german la Londra, M. F. D. Lukas, fondatorul de fapt al premiului în memoria tatălui său, apoi binecunoscutul teolog prof. Jürgen Moltmann. Toți vorbitorii au evidențiat necesitatea întăririi și diversificării relațiilor dintre Bisericile și popoarele noastre, în interesul păcii și cooperării, pe toate planurile.

În final, a luat cuvîntul sărbătoritul. P. C. Sa a arătat, între altele, că relațiile dintre cele două Biserici: Ortodoxă și Evanghelică nu trebuie să se limiteze la o prietenie sentimentală, ci trebuie să se meargă către o bază cît mai solidă, adică spre o mai mare apropiere în credință, spre o înțelegere mai profundă a dogmelor.

Cu ocazia vizitei sale în Germania, părintele prof. Dumitru Stăniloae a conferențiat încă în alte cîteva orașe: Köln, Bonn, Erlangen. Temele dezbătute au fost: „Taina Sf. Treimi în Teologia ortodoxă", „Dogmă și spiritualitate în Ortodoxie", „Principalele caracteristici ale Ortodoxiei".

Evenimentul premierii a fost consemnat în presă. Ziarele „Frankfurter Allgemeine", „Die Welt", „Schwätische Zeitung", au arătat, cu acest prilej, rolul însemnat pe care îl are Biserica Ortodoxă Română în cadrul mișcării ecumenice contemporane.

Consfătuiri de lucru la Centrul arhiepiscopesc Sibiu

În zilele de 11 și 12 februarie 1981, la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu au avut loc, sub președinția Î. P. S. Mitropolit *Teoctist* al Moldovei și Sucevei și Locțiitor de Mitropolit al Ardealului, prezent fiind și P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, următoarele consfătuiri de lucru:

Miercuri, 11 februarie a. c., s-a ținut la Reședința mitropolitană o ședință cu P. C. protopopi din Arhiepiscopie, reprezentanți ai Institutului Teologic Universitar din Sibiu și alte cadre de conducere ale Arhiepiscopiei, cu care prilej s-a analizat activitatea depusă în trim. IV 1980 pe plan misionar, pastoral și gospodăresc și s-au tras concluziile cuvenite pentru o mai rodnică lucrare în viitor la toate nivelurile: Centrul eparhial, protopopiate și parohii.

Au luat cuvîntul toți participanții la consfătuire.

La deschidere, în cursul dezbaterilor, precum și în partea finală a consfătuirii, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a dat o seamă de îndrumări de ordin practic cu deosebire, pentru ca lucrarea consilierilor, a protopopilor, a preoților să se desfășoare cu cît mai multe roade, apăs punîndu-se pe satisfacerea în cele mai bune condiții a cerințelor sufletești ale credincioșilor noștri.

Îndrumări potrivite a dat Î. P. S. Sa și în cauza conferințelor preoțești: de orientare și administrative.

În după-masa zilei de 11 februarie a. c. a avut loc, sub conducerea Î.P.S. Mitropolit Teoctist, o consfătuire de lucru cu comitetele de redacție ale celor trei publicații care apar la Centrul mitropolitan din Sibiu: Mitropolia Ardealului, Telegraful Român și Îndrumătorul bisericesc.

În cadrul dezbaterii, redactorii responsabili au făcut cîte o expunere privitoare la preocupările comitetelor de redacție pentru continua îmbunătățire a conținutului publicațiilor noastre.

Între alte îndrumări, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a insistat cu deosebire asupra unor compartimente ale publicațiilor Centrului mitropolitan, care să corespundă cît mai deplin cerințelor actuale ale preoțimii, edificării ei în marile probleme — teologice, umanitare în general — ale contemporaneității, în atenție fiind totodată aniversările bisericești și patriotice mai de seamă, cultivarea vocației preoțești etc.

Joi, 12 februarie a. c., a avut loc Consiliul plenar al Arhiepiscopiei Sibiului, cu care prilej s-au rezolvat cauzele mai de seamă de la cele trei sectoare administrative: bisericesc, cultural și economic.

P. C. rector C. Voicu a făcut o expunere asupra activității care se desfășoară la Institutul Teologic Universitar Sibiu.

S-au fixat apoi liniile directoare ale activității viitoare în Arhiepiscopie, în cadrul cărora Î. P. S. Mitropolit Teoctist a accentuat necesitatea intensificării lucrării pe teren a cadrelor de conducere ale Arhiepiscopiei. Cu acest prilej preoții pot fi îndrumați la fața locului, pentru ca, acolo unde este cazul, lucrarea lor pastorală, de întărire a unității noastre de credință etc. că fie mai vie, mai eficientă. În acest scop au fost indicate o seamă de metode, de mijloace etc.

Înalt Prea Sfinția Sa a zăbovit și asupra altor laturi ale lucrării noastre bisericești, la care Consiliul eparhial este chemat să-și aducă aportul.

P.

Trepte vechi și noi...

(Continuare din pag. a 3-a)

asemeni, contribuțiile lui I. Isaiu și I. Kohn privind relațiile româno-maghiare.

Un capitol la fel de important al cărții înfățișează *„Pagini din istoria Eparhiei Oradiei"*. Prof. univ. Mircea Păcurariu prezintă, competent, viața bisericească a românilor de pe aceste meleaguri pînă la începutul veacului al XVIII-lea, iar Gh. Lițiu continuă excursul istoric pînă în zilele noastre. Li se alătură un număr de patru studii semnate de T. Savu, F. Dudaș, A. Cânda și C. Grad, privind valorificarea patrimoniului cultural de tipărituri și manuscrise românești vechi, icoane și alte piese de interes muzeal din Bihor și Sălaj. Articolele lui I. N. Floca, despre Biserică în slujba poporului și I. Negroiu, privind noile realizări, din cursul deceniului din urmă, în Eparhia Oradiei, completează cu date actuale pomenitul excurs istoric.

Partea consistentă a lucrării, nu mai puțin de 100 p., o reprezintă descrierea *Bisericilor de piatră — Monumente istorice și de arhitectură din Eparhia Oradiei*, cu un studiu introductiv de Vasile Drăguț. Sînt prezentate un număr de 17 lăcașuri. Pentru Bihor: A. Lucian, V. Stanciu, C. Olariu, A. Pușcaș, I. Porumb, I. Butuc, T. Cioș, V. Vid, I. Bărdaș, Gh. Lițiu, Gh. Nemeș scriu despre bisericile de piatră din: Oradea, Sînmărtin, Tinăud, Beiuș, Homorog, Inand, Cefa și Tinca. Din Sălaj: M. Bumb, T. Opriș și I. Gâlgău descriu monumentele de la Benesat, Miluani și Zalău, iar I. Țolescu, V. Lostun și V. Mihăilă prezintă bisericile din Satu Mare și Negrești-Oaș, în Sătmar. Tot atîtea ilustrații oferă imaginea actuală a monumentelor prezentate.

Capitolul intitulat *„Dreapta credință"* grupează un număr de nu mai puțin de 15 scrieri cu conținut teologic, elaborate cu competență și stăruință, de Î. P. S. Sa Dr. Nicolae Mladin, de D. Stăniloae, D. Belu, T. Bodogae, Gh. Papuc, I. Zăgrean, I. Negroiu, A. Lucian, Gh. Băbuț, N. Bordașiu, I. Porumb, N. Mara, V. Stanciu, I. Feier, C. Olariu.

Capitolul VI este intitulat *„Evocări"*. Ana Blandiana scrie despre portretul lui Horea din Catedrala Oradiei, P. S. Sa Dr. Vasile Coman evocă chipul luminos al lui Roman Ciorogariu, iar M. Șesan, E. Roșescu, R. Enescu, T. Savu, P. Bologa, V. Faur, I. Sălăgean și I. Bradu scriu despre Barițiu, Gojdu, Iosif Vulcan, Nicolae Jiga, Vasile Lucaciu, Aurel Lazăr, Nicolae Firu, Vasile Sala.

Volumul înmănunchează în partea ultimă scrieri literare semnate de Al. Andrițoiu, M. D. Beltiuganu, Gh. Pituț, Mircea Copil.

Chiar și numai simpla enumerare a autorilor și titlurilor sau a conținutului studiilor și articolelor, vestește, credem, apariția la acest început de an la Oradea a unei cărți importante pentru care *se cuvin* — instituției respectuos omagiu, iar inițiatorilor volumului și cărturarilor lauda faptului împlinit.

Noi expoziții ale pictorului arhim. T. Tohăneanu

În urma unor invitații de a deschide mai multe expoziții în Bavaria (R. F. G.) și Austria, cunoscutul pictor pe sticlă arhim. Timotei Tohăneanu de la Mănăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus (jud. Brașov) — a avut expoziții personale, în perioada noiembrie-decembrie 1980, în Regensburg, la Institutul Ostkirchliches; la Witten, în sala congresului; la München, în galeriile de artă Metz ș. a.

Aceste expoziții — mesagere și ele ale unor tradiții românești și ortodoxe care concentrează un îndelungat trecut, fiind, în același timp, actuale, vii — au stîrnit un deosebit interes din partea vizitatorilor. Pictorul arhim. Timotei Tohăneanu s-a bucurat de aprecieri din partea celor interesați în genul artei sale, cît și din partea vizitatorilor mai puțin inițiați în această artă românească și ortodoxă a picturii pe sticlă.

Pictorul arhim. Timotei Tohăneanu, care îmbină zilnic munca cu rugăciunea, viețuind în mănăstirea de la poalele Făgărașului, s-a făcut din nou solul — pe calea artei sale apreciată atît în țară cît și în străinătate — spiritualității noastre ortodoxe, cît și al patriei sale, a poporului nostru harnic și iubitor de frumos.

C. T.

Urmarea lui Iisus Hristos

(Continuare din pag. a 2-a)

tos, atunci să te socotești fericit, că ai aflat raiul pe pămînt (p. 130—132).

— Crucea unește cerul cu pămîntul... De la picioarele crucii pornește tot ce ajunge la cer. Să ne apropiem, deci, de cruce. Ea să ne fie pe acest pămînt mîngăierea noastră, după cum este și puterea noastră...

Vorbind despre Preoție, autorul zice: „Cînd te-ai făcut preot nu s-a ușurat sarcina ta, dimpotrivă, mai grea sarcină ai pus pe umerii tăi și te-ai îndatorat la mai mare sfințenie. Preotul trebuie să fie împodobit cu toate virtuțile și să dea altora pildă de viață bună. Purtarea lui nu trebuie să fie ca a oamenilor de rînd... ci să viețuiască la fel cu îngerii în cer... Preotul îmbrăcat în odăjdii *ține locul lui Hristos*, pentru că este chemat să aducă lui Dumnezeu în smerenie și evlavie rugăciunea pentru sine și pentru popor".

Referitor la Sf. Cuminecătură, el scrie: „De ce se ascunde Domnul în Sfînta Cuminecătură? Este adevărat că prezența Sa se ascunde de simțurilor noastre, însă, pentru aceasta nu e mai puțin reală și lucrătoare... Dacă nu s-ar acoperi cu un văl, dacă n-ar opri pentru Sine o parte din lumina Sa, dacă s-ar arăta așa cum este, mai frumos decît fiii oamenilor" (Ps. 44, 3), cu o duioșie negrăită aspirînd de-a se uni cu noi, omenirea (umanitatea) noastră slabă n-ar putea suporta greutatea unei asemenea fericiri și sufletul ar rupe legăturile sale cele muritoare... De aceea Mîntuitorul a voit să se facă văzut numai prin credință și aceasta este de-ajuns pentru a aprinde dragostea dintre El și sufletul nostru" (p. 401).

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar* — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 129 Sibiu, 15 martie 1981 Nr. 11—12/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

„Cel ce mănîncă Trupul meu..."

Cuvintele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, citate în fruntea rîndurilor ce urmează, se adresează acelora din fiii Bisericii care se pregătesc „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste" să ia Sfînta Împărtășanie, Sfînta Cuminecătură.

Hristos s-a jertfit pentru noi toți. Jertfa Lui înseamnă act real de împăcarea omului, de împăcarea noastră cu Dumnezeu; act răscumpărător, suiș spre desăvîrșire, treaptă spre „cele înalte", spre cele ce depășesc actualul și menit să ne salte în cele ale altei vieți, ale vieții celei veșnice.

Jertfă se aducea și în Legea Veche. Dar atunci omul nu se găsea „sub har și adevăr"; viața omului se desfășura doar în „umbra celor viitoare". Prin Iisus Hristos însă omul nu mai trăiește „sub umbra Legii". Căci El a adus „tot darul și adevărul". Și s-a dat pe Sine „preț de răscumpărare pentru mulți"; cum ziceam, prilej de împăcare cu Dumnezeu.

Dar ca să se împlinească, cu fiecare din noi, o asemenea necesară împăcare, trebuie înainte de toate să dobîndim conștiința că, în pragul primirii Sfintei Împărtășanii, stăm în fața lui Dumnezeu cu viața noastră întreagă, cu toate faptele noastre bune sau rele și că pentru cele bune mare bucurie se face în cer, dar celelalte pricinuiesc acolo mare întristare. Cu adevărat, pe bună dreptate, mare întristare, părintească supărare.

Dar ce vom mai zice? Că exprimăm prea puțin prin cuvintele „mare întristare". Într-adevăr, este neîndoielnic faptul că nu ajunge deplinei noastre îndreptări numai în a ști că prin faptele cele rele l-am supărat pe Părintele Ceresc. Lîngă aceasta trebuie să se adauge și o plată pentru desele noastre căderi, o plată mare, bogată. Dar oare cum am fi în stare, numai prin ale noastre puteri, să satisfacem o asemenea plată? Cum ne-am putea ridica din nou la starea din care am căzut datorită nevredniciei noastre? De unde am putea scoate temeiuri pentru plata cea mare? De unde? Din Harul lui Dumnezeu asigurat nouă de Cuvîntul lui Dumnezeu, de Hristos-Domnul.

Calea care duce la cîștigarea Harului dumnezeiesc, cu rostul îndreptării noastre în Dumnezeu, este căința sinceră și totală pentru căderile noastre. Dar și pășirea pe această cale ne este, adesea, destul de greu. Căci, din nefericire, sîntem prea mult trași spre cele pămîntești, sîntem vînați de gînduri netrebnice, uneori, pînă și în clipele cînd încercăm o căință cît mai sinceră.

Dar în vremea cînd toate acestea ne înconjoară, Mîntuitorul Iisus Hristos stă lîngă noi; El este gata să ne ofere sprijin, să ducă la înflorire și la rodire silințele noastre spre îndreptare. El, cu jertfa Sa „cea neprețuită", este totdeauna gata să „plătească de bună voie datoria noastră către dreptatea dumnezeiască. Și ca să ne treacă și nouă, fără îngrădire și fără măsură virtutea Jertfei Sale, își unește trupul Său cu al nostru, sîngele Său cu al nostru, în așa fel că prin această unire, noi ne umplem cu Dumnezeirea a cărei deplinătate sălășluiește în trupul și în sîngele Său".

Așa se împlinește deci plata cea mare, plata care se întemeiază pe taina dragostei nesfîrșite a Mîntuitorului Iisus Hristos pentru noi, taina nemărginitei îngăduințe a Lui pentru multele noastre căderi, ajutorarea Lui nepărtinitoare pentru slabele, omenestile noastre silințe de îndreptare. Căci El „neputințele noastre le ia și durerile noastre le poartă".

Cum însuși Domnul ne spune, mîncînd trupul Lui și bînd sîngele Lui, rămînem întru El și El rămîne întru noi. Astfel, coborîrea Lui la noi și în noi înseamnă ridicarea noastră la El, înseamnă plata cea mai cu rostul, singurul rost de preț, al împăcării noastre cu Dumnezeu.

Iată „hrana noastră cea peste înțelegere", hrană de care trebuie să ne apropiem și să o luăm cu toată pătrunderea de care am putea fi în stare. Dacă ne cutremură clipa apropierii de această hrană, să ne cucerim, în același timp, de chemarea Domnului: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi" (Matei 11, 23). Ne cheamă în bunătatea Lui fără de seamăn, cu duioșie cuceritoare, cu nemărginită dragoste. Acestea ne stau în ajutor să alungăm povara omenescului din noi și să urmăm chemării „celei de sus".

Să îndrăznim deci a ne apropia de Taina cea Mare, care ne sfințește sufletele, ne hrănește întreaga ființă, ne ridică la strălucirea cea cerească, ne cucerește privirea spre Hristos, spre lucrarea Sa, întru ridicarea păcătoșilor la mîntuire, spre mila Sa nemărginită către cel nevoiaș, la înțelegerea întristării Sale pentru noi nemernicii. El ne așează astfel în ipostaza din care putem privi spre „cele înalte", depărtîndu-ne, „de cele de jos". Și aceasta înseamnă purificarea ființei noastre.

Dintr-o ipostază ca aceasta, adică a trăirii în „cele înalte", a unirii noastre cu Hristos, abia dacă îndrăznim să ne arătăm mulțumitori și să îngăduim conștiinței noastre să grăiască „Doamne, mult ne dai și prea puțin ne ceri! Cît de mare și nepătrunsă este bunătatea Ta! Dar, pentru că la Tine nu este nici umbră de orgoliu și de măgulire, mîntuiește-ne cu bunătatea Ta cu toată nevrednicia noastră și ne fă cît mai mult părtași măririi și rînduielilor Tale! Nu ne îngădui putința să uităm „Jertfa Ta" și nici roadele ei. Ca, în cutremurare și nădejde, să ne simțim mereu pătrunși cu întreaga noastră ființă de îndurările Tale, de dragostea Ta nesecată, care Te-a făcut și Te face să stai mereu cu noi: azi, mîine și în veci de veci. Amin."

Pr. prof. *D. Călugăr*

Piine pentru suflet

Scara lui Iacov

O înfățișare biblică — ca o parabolă a Vechiului Testament — legăturii dintre Dumnezeu și oameni, dintre cer și pămînt, dintre cele văzute și cele nevăzute, dintre ideal și realitate se întîlnește în cap. 28 din Cartea Facerii.

Este vorba în acest capitol despre călătoria Patriarhului Iacov din Mesopotamia în Haran. Ajungînd într-un loc, a rămas să doarmă acolo, căci asfințise soarele. Luînd una din pietrele locului aceluia a pus-o la căpătîi și s-a culcat. Și a visat că parcă era o scară, sprijinită pe pămînt, iar cu vîrful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe ea. Apoi s-a arătat Domnul în capul scării și i-a zis: „Eu sînt Domnul Dumnezeul lui Avraam, tatăl tău și Dumnezeul lui Isac. Nu te teme... Iar cînd s-a deșteptat din somnul său, Iacov a zis: „Domnul e cu adevărat în locul acesta și eu n-am știut! Și spăimîntîndu-se Iacov a zis: Cît de înfricoșător este locul acesta! Aceasta nu e alta, fără numai Casa lui Dumnezeu, aceasta e poarta cerului. Iacov a pus locului aceluia numele: „Betel" (v. 10—19).

Aici se încheia prima parte a întîmplării din călătoria lui Iacov. De ea și-a legat nădejdea fericirii și vieții lui. Atunci a făcut făgăduința să nu părăsească Casa lui Dumnezeu și să vestească în lume purtarea de grijă și binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Mulți oameni din zilele noastre nu cred în vise. Unii cred mai mult, alții mai puțin. Psihologia modernă le consideră ca niște fenomene ale subconștientului prin care se exprimă anumite dorințe ale oamenilor, sînt ca niște punți de legătură între conștient și inconștient, dincolo de realitate, ca niște glasuri din altă lume pe care o dorim, sau o „visăm" și spre care tindem sau de care ne înfricoșăm. Dar nu despre analiza viselor dorim să vorbim. Cît de reale sau ireale sînt ele este o altă problemă.

Vrem să ne oprim la simbolismul acestui text biblic, la ceea ce însuși Iacov s-a gîndit și cum l-a înțeles el în realitate. Ca într-un cristal se răsfrînge în el una din marile dorințe ale sufletului omenesc de a fi în legătură cu Dumnezeu.

Fără îndoială nu este vorba aici de un pămînt sau cer fizic și nici despre o scară cu multe trepte care ar lega pămîntul de cerul fizic. În toată această descriere de metaforă este vorba de lumea spirituală, de legătura sufletească dintre om și Dumnezeu, de felul în care se poate realiza comuniunea dintre om și Dumnezeu, de locul și mijloacele prin care se poate statornici această comuniune.

Mai întîi trebuie să observăm că aici este vorba de o legătură bivalentă, ea pleacă din două părți: de sus în jos și de jos în sus. În această legătură sînt angajați doi factori: Dumnezeu și omul și pentru realizarea ei este lipsă de un anumit loc și de anumite mijloace. Nu oricum și oriunde creștinul se poate apropia și cunoaște pe Dumnezeu. Lucrarea mîntuirii neamului omenesc este o lucrare care vine de la Dumnezeu, dar angajează și pe oameni. Individualismul religios întîlnit uneori este o aventură. Iar cînd se multiplică duce la babilonie. Nimeni nu se poate mîntui singur și nu se poate declara sfînt.

În marea Sa iubire de oameni, Dumnezeu a trimis în lume pe Unul născut Fiul Său, Iisus Hristos. El ne-a adus harul mîntuitor. El a întemeiat un așezămînt divin-uman, Sfînta Biserică prin care Duhul Sfînt ne împărtășește harul lui Dumnezeu. Ea este pe pămînt „poarta cerului" sau cum spune un teolog contemporan „inima lumii". Bisericii i s-a dat puterea și mijloacele să unească pe Dumnezeu cu oamenii.

Apoi mai trebuie să observăm că scara pe care a văzut-o Iacov avea un capăt pe pămînt. Era legată de realitățile vieții și lumii. Ea nu era ceva nevăzut, ceva dincolo de aceste realități. Pe ea coborau îngerii care aduceau harul cel nevăzut al lui Dumnezeu și cu ajutorul ei urcau oamenii spre cer.

Locul unde și-a pus Iacov capul pe o piatră și s-a odihnit s-a numit Betel, casă a lui Dumnezeu și poartă a cerului.

În această întîmplare se vede preînchipuirea unirii neamului omenesc cu Dumnezeu, prin Iisus Hristos și în Biserică.

Prin Iisus Hristos și prin Biserica întemeiată de El, s-a încheiat un nou legămînt dintre Dumnezeu și oameni. Dumnezeu a venit la om, l-a cercetat și i-a dat puterea și mijloacele să se întoarcă „acasă". Locul unde se săvîrșește această comunicare a energiilor divine necreate, a harului dumnezeiesc este Biserica. Ea este „laboratorul" în care puterile omului de atîtea ori slabe și paralizate din cauza păcatului se întîlnesc cu harul sfințitor dat prin Iisus Hristos de Dumnezeu Tatăl și împărtășit de Duhul Sfînt.

Prin harul dumnezeiesc devenim mădulare ale Trupului lui Iisus Hristos care este Biserica.

Desigur Dumnezeu este pretutindeni. În marele univers se vede puterea Lui, în cuget se aude glasul Lui, în viață înțelepciunea Lui, în Biserică dragostea Lui.

Ca o mamă duhovnicească Biserica ne naște ca fii ai lui Dumnezeu prin Taina Botezului, ne întărește în virtute prin „pecetea darului Duhului Sfînt", ne luminează mintea cu adevărul dumnezeiesc al Sfintei Scripturi, ne sfințește și ne înnoiește viața prin Sfintele Taine și ne dă arvuna vieții veșnice prin împărtășirea cu Trupul și Sîngele Domnului.

Iată de ce un Sfînt Părinte a spus că „cine nu are Biserica de mamă, nu poate avea pe Dumnezeu de tată".

Ea este în lume, dar atinge prin harurile ei bolta cerului duhovnicesc. În ea se întîlnesc, prin rugăciune, oameni cu îngerii, cei de pe un tărîm al vieții cu cei ce trec în viața de dincolo de zare, fiindcă după cuvîntul apostolului Pavel: „Ori de trăim, ori de murim ai Domnului sîntem".

Ceea ce i s-a arătat în vis lui Iacov, a devenit realitate prin Iisus Hristos.

Părintele VASILE

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român

Alexandru Ioan Cuza (1820-1873)

Lupta poporului român în veacul al XIX-lea, pentru libertate socială și națională, pentru unitate politică și formarea statului român modern, pentru independență și emancipare pe calea progresului și civilizației este indisolubil legată de viața și activitatea lui Alexandru Ioan Cuza, primul domn al Principatelor Unite, bărbat politic de seamă și patriot înflăcărat.

Născut la 20 martie 1820, la Bîrlad, dintr-o familie de moșieri, viitorul domn este trimis la Iași, unde i-a avut colegi pe Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, cu care se va împrieteni pentru tot restul vieții, vor lupta împreună în timpul revoluției de la 1848 și pentru unire, și care, în epoca Unirii și a înfăptuirii statului național român, îi vor deveni sfetnici apropiați și colaboratori direcți.

În vara anului 1834, tînărul Alexandru Cuza pleacă la Paris să-și completeze studiile, unde, în decembrie 1835, trecu examenul de bacalaureat în litere. Ca și Vasile Alecsandri, se înscrie la medicină, facultate pe care însă o va părăsi și trecu la drept.

Spre sfîrșitul lui 1839, se înapoie în țară cu titlul de membru al Societății economiștilor din Paris. Încă din 1837 devenise cadet ca și Kogălniceanu și alții, pregătindu-se pentru cariera de ofițer. Dar în februarie 1840, la numai cîteva luni după sosirea în țară, își dădu demisia din armată, dedicîndu-se magistraturii.

Încă de tînăr, Cuza a manifestat idei înaintate. Astfel, în 1844, la căsătoria sa cu Elena Rosetti, el a refuzat să primească robii dați soției pe foaia de zestre.

Evenimentele revoluționare de la 1848 îl găsesc pe Cuza, împreună cu tatăl său, printre fruntașii opoziției și alături de capii mișcării revoluționare. A luat parte la adunarea din 27 martie 1848 de la hotelul Petersburg din Iași. În cuvîntul său, rostit în

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Alexandru Ioan Cuza

(Continuare din pag. 1)

acea împrejurare, tînărul președinte al tribunalului Covurlui a cerut cu înflăcărare înfăptuirea de reforme pentru țară, propunînd măsuri de îndreptare a unei situații ce nu mai putea dăinui. Adunarea l-a ales în comitetul celor 16 persoane, care a doua zi a alcătuit Petiția-proclamație adresată domnului moldovean Mihail Sturza, prin care, în cadrul a 35 de articole, erau cerute o serie de reforme: înființarea gărzii naționale, instituirea unei adunări alească constituțional, înlăturarea cenzurii, siguranța persoanei, reforma școlară, înființarea unei bănci, îmbunătățirea soartei țăranilor clăcași etc.

Cu ocazia înăbușirii revoluției din Moldova de către despoticul domn Sturza, Alexandru Ioan Cuza a fost și el prins. Supus schingiuirilor, s-a ales cu o rană la picior. Apoi, împreună cu alți 13 fruntași revoluționari, legați cot la cot, au fost trimiși sub pază strașnică spre Galați, de unde urmau să plece în exil, în Turcia. Deși rănit, la Brăila, Cuza a reușit să fugă de sub escortă, refugiindu-se la consulatul englez, de unde cu un pașaport austriac se îndreaptă spre Brașov. De aici, împreună cu Costache Negri, Alecu Russo și Iancu Alecsandri, se îndreaptă spre Blaj, trecînd prin Sibiu, pentru a participa la Marea Adunare Națională din 3—5 mai, de pe Cîmpia Libertății.

Revoluționarii moldoveni, reîntorși la Brașov, sub impresia de neuitat a acelei mărețe adunări populare, au formulat, la 12/24 mai 1848, noul program al revoluției din Moldova, intitulat „Prințipiile noastre pentru reformarea patriei", program semnat și de Alexandru Ioan Cuza. Cele șase articole ale programului, la elaborarea cărora a participat și tînărul revoluționar, se refereau la: desființarea clăcășiei și improprietărirea țăranilor fără răscumpărare, abolirea tuturor servituțiilor feudale, unirea Moldovei cu Țara Românească într-un singur stat românesc neatîrnat.

De la Brașov, Cuza trecu în Bucovina, la Cernăuți, unde începînd din iunie 1848 a făcut parte din Comitetul revoluționar moldovean, dar din cauza pericolului holerei ce bîntuia în țară, a fost nevoit, în toamna anului 1848, să plece împreună cu soția și ceilalți revoluționari, spre Apus.

El revine în țară în primăvara anului 1849, după înlăturarea din domnie a lui Mihail Sturza, și ocupă postul de președinte al judecătoriei ținutului Covurlui. Pentru onestitatea și rara sa probitate, Grigore Ghica — noul domn — îl numește, în februarie 1851, în postul de director al Departamentului din Lăuntru; în 1855 a fost ridicat la rangul de vornic, iar în 1856 — numit prefect al ținutului Covurlui.

În perioada luptei pentru Unire, vornicul Cuza, manifestîndu-și dorința de a reintra în armată, caimacamul Nicolae Vogoride, în martie 1857, îi acordă gradul de sublocotenent adjutant domnesc, păstrîndu-și și funcția de prefect de Galați. Pentru a-l atrage de partea sa în lupta antiunionistă, Vogoride, la 12 aprilie, îl înaintează la gradul de locotenent, peste patru zile, la gradul de căpitan, iar peste alte cinci zile este avansta maior. Cu toate favorurile și stăruitoarele atenții din partea locțiitorului de domn, Cuza a rămas mai departe același onest și devotat partizan al Unirii. Așa se explică poziția sa atunci cînd a ieșit la iveală adevăratul chip moral al lui Vogoride, politica lui dușmănoasă Unirii, legăturile sale secrete cu țările potrivnice intereselor poporului român.

Publicarea corespondenței sustrase de la caimacam și răsunătoarea sa demisie din postul de prefect al Galațiului — acte de demnitate și curaj — prin care demasca abuzurile și măsurile cu caracter terorist ale stăpînirii pentru a împiedica Unirea celor două principate, au stîrnit mare vîlvă atît în țară, cît și peste hotare. Ele, desigur, alături de starea generală de protest, au avut o anumită contribuție la crearea situației de tensiune și presiune diplomatică asupra Porții otomane, care a fost nevoită să anuleze alegerile falsificate din Moldova și să dea ordin pentru organizarea unor noi alegeri, dar libere de această dată.

După adoptarea Convenției de la Paris, în august 1858, și instaurarea căimăcămiei de trei, Alexandru Ioan Cuza a fost înaintat la gardul de colonel și numit ajutorul șefului oastei moldovene, iar în octombrie același an — hatman al miliției. Ca ministru era socotit un om priceput, energic, cinstit, cu o inteligență ascuțită, pătruns de sentimentul demnității personale și al mîndriei naționale, la care de altfel a ținut întotdeauna.

Aceste calități, sintetizate cu atîta căldură de M. Kogălniceanu în discursul rostit în Adunarea electivă a Moldovei, atunci cînd spunea: „Nouă ne trebuie un domn, un cetățean, bun român, simplu și modest, ca și țara noastră", au condus la alegerea cu unanimitate de voturi a șefului oștirii, colonelul Alexandru Ioan Cuza, ca domn al Moldovei, la 5 ianuarie, și al Țării Românești, la 24 ianuarie 1859.

Prin dubla alegere a domnului, Principatele Române, depășind prevederile Convenției de la Paris, s-a realizat visul secular al poporului român, s-a înfăptuit primul și hotăritorul pas în vederea creării statului național unitar român.

Dar Unirea trebuia recunoscută de puterile europene, apărată și consolidată. Tocmai unui asemenea scop își va dedica domnul energia și întreaga sa înțelepciune, în anii următori. Pentru apărarea Unirii, domnul a luat o serie de măsuri pe plan militar: concentrarea celor două oști în tabăra de la Florești — lîngă Ploiești, organizarea și dotarea armatei după principii moderne, pentru ca aceasta să fie în măsură oricînd să dea riposta cuvenită acelora care ar fi încercat, prin forța armelor, să se contrapună operei înfăptuită de popor.

În septembrie 1860, domnul întreprinde o călătorie la Constantinopol pentru a determina Poarta otomană să-l recunoască în dubla sa calitate, ceea ce, de fapt, însemna recunoașterea Unirii. Dar Cuza a întreprins o asemenea călătorie numai atunci și numai în acele condițiuni care nu lezau cu nimic demnitatea statului român, ci dimpotrivă, duceau la creșterea prestigiului acestuia. El nu a plecat la Poartă „să se închine" sultanului, după obiceiul medieval, ci în condiții de egalitate și de tratament datorat oricărui domn, reprezentantul unui popor liber. Întîlnirea dintre Cuza și sultan a avut drept rezultat recunoașterea actului înfăptuit de români — Unirea. La 24 ianuarie 1862 s-au deschis lucrările primului parlament român unificat, și tot de la acea dată, Principatele și-au luat numele oficial de România.

Au urmat apoi, una după alta, măsurile și reformele care aveau menirea de a consolida unitatea statală și a asigura României dezvoltarea liberă pe calea progresului în toate domeniile de activitate. A fost introdus alfabetul latin, s-au unificat serviciile de poștă, a secularizat averile mănăstirilor închinate.

Proiectele lui Cuza, privind reformele ce trebuiau înfăptuite pentru dezvoltarea economico-socială și cultural-politică a României, întîmpinau o puternică rezistență din partea reacțiunii grupată în guvern și parlament. Atunci domnul, pentru a le putea aplica în practică, îl aduce pe Kogălniceanu în fruntea guvernului, iar la 2 mai 1864 dă lovitura de stat. Apoi, împuternicit cu puteri depline, domnul Unirii trecu la înfăptuirea marilor reforme cerute de epoca sa.

La 14 august 1864 promulgă Legea agrară, prin care țăranii erau eliberați pentru totdeauna de servituțile feudale și erau împroprietăriți, prin răscumpărare. Aproape o jumătate de milion de familii țărănești au primit 1.766.000 ha pămînt.

Făcu reforma electorală, introduse calendarul gregorian, proclamă autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, legiferă căsătoria civilă, făcu reforma învățămîntului — pe care îl proclamă obligatoriu și gratuit, înființă Academia Română, făcu reforma administrativă, a justiției, introduse Codul civil, comercial și penal, aboli capitulațiile, dezvoltă căile de transport, elaboră proiecte pentru construirea de căi ferate, înființarea de instituții de credit, dezvoltă poșta, telefonul etc.

Dar reforma agrară și, în general, măsurile cu caracter democratic luate de Alexandru Ioan Cuza au strînit profunde nemulțumiri în rîndurile moșierimii și a grupării burgheziei reacționare care, prin complotul din noaptea de 10/11 februarie 1866, l-au arestat pe domn silindu-l să demisioneze și să plece în exil. Complotiștii au oferit coroana României unui principe străin.

Tot restul vieții, Cuza, acel bărbat care și-a consacrat întreaga viață luptei poporului român pentru libertate, unitate și emancipare social-economică, a fost nevoit să trăiască departe de țară, în localitatea Döbling din apropierea Vienei, pentru că adversarii săi nu i-au dat voie nici măcar să vadă pămîntul natal.

Moartea sa, petrecută la 15 mai 1873, departe de patrie, a însemnat un adevărat doliu național; odată cu el, țărănimea îngropa și speranța că fostul domnitor ar putea reveni pentru a-i face dreptate. În dimineața zilei de 27 mai 1873, trenul mortuar sosi în gara Itcani, iar în după-amiaza aceleiași zile, la Ruginoasa. De-a lungul parcursului liniei ferate, gările erau îmbrăcate în doliu.

După cei șapte ani de domnie și tot atîția de exil, venise ziua întoarcerii sale în țară, de pe meleagurile pribegiei. În toată Moldova și în toată țara, peste ordinul strict al autorităților, clopotele băteau a jale. Îl plîngeau și ele, pe limba lor, pe Cuza Vodă, vestindu-i sfîrșitul.

Trenul mortuar a fost întîmpinat de mii și mii de țărani care, cu ochii plini de lacrimi, îl întîmpinau pe marele lor binefăcător. La intrarea în Ruginoasa, salve de tunuri îi anunțau sosirea. Sicriul greu de plumb a fost coborît din teren de șase țărani și tot atîția proprietari, printre care și devotatul său prieten Mihail Kogălniceanu, și purtat pînă la biserică. Apoi, țărani și militari au făcut de gardă, pînă la 29 mai, cînd a fost înmormîntat.

În acea zi, trenuri după trenuri soseau la Ruginoasa din toate direcțiile, aducînd nenumărați oameni, îndeosebi țărani, delegați ai județelor și orașelor, pentru a-i aduce cel din urmă salut lui Cuza.

Numele domnului Principatelor Unite a intrat adînc nu numai în istoria, ci și în conștiința și inima poporului. În semn de veșnică aducere aminte a faptelor și numelui marelui patriot, o serie de comune, școli, străzi și piețe publice, îi poartă numele; în 1912, la Iași, i-a fost dezvelită o impunătoare statuie, apoi la Craiova, după cum și mai multe busturi, în diferite localități.

Acum, la împlinirea a 161 ani de la nașterea lui Alexandru Ioan Cuza, aducem un cald și binemeritat omagiu domnului Unirii. Și alături de Vasile Alecsandri, spunem și noi: „Cît or fi români pe lume, / Cît va fi pe cer un soare, / A lui Cuza mare nume / Să fiți siguri că nu moare."

Bucură-te Maică pururea Fecioară

„Iată fecioara va lua în pîntece și va naște fiu și se va chema numele lui Emanoil."
(Is. 7, 14)

Planul de mîntuire al lumii rînduit în sfatul cel veșnic, se face cunoscut de la căderea primilor oameni în păcat. Atunci, Dumnezeu a promis un izbăvitor zicînd diavolului reprezentat prin șarpe: „Vrăjmășie voi pune între tine și femeie, între sămînța ta și sămînța ei. Aceasta îți va zdrobi capul" (Fac. 11, 15).

Alegerea acestei femei presupune o mare taină în iconomia divină. Într-o succesiune de evenimente și persoane, printr-un lanț neîntrerupt de binecuvîntări, Dumnezeu urmărește firul generațiilor, care s-au păstrat în curățenie și au fost tot mai dornici după Dumnezeu.

Iar la plinirea vremii, se aflau în Ierusalim doi tovarăși de viață, ajunși la cel mai înaintat grad de curățenie, care se numeau Ioachim și Ana. Din viața lor dreaptă, din credința nesovăielnică în Dumnezeu, rodește pe această ramură, a tulpinei lui David, rod minunat, o fiică ce nu avea asemănare.

Numele pe care îl pun părinții copilei este Maria, care înseamnă Doamnă și Stăpînă a noastră a tuturor. Trei ani se bucură Sf. Ana de bucuriile maternității. După trei ani Maria este condusă la templu, potrivit făgăduinței părinților săi. Arhiereul Zaharia, ce era pe atunci la templu, a luat-o pe pruncă de mînă zicînd: „Marie, a binecuvîntat Dumnezeu numele tău în toate neamurile". Fecioara Maria și-a petrecut viața la templu în rugăciune, evlavie, iubire și smerenie pînă la vîrsta de 15 ani, cînd trebuia să părăsească templul. Sfînta Fecioară își exprimă dorința sa preoților și rudeniilor, întrucît părinții ei muriseră, că vrea să petreacă tot timpul vieții în curăție, dedicîndu-se în întregime lui Dumnezeu, de care nu o mai despărțea nici un fel de simțire omenească. Pentru a o feri de clevetirile lumii, i s-a dat ca însoțitor pe dreptul Iosif, fiind rudenie a sa. Este logodită Fecioara Maria cu dreptul Iosif, nu în sensul în care înțelegem noi astăzi logodna, ce precede căsătoriei, căci fecioria străjuiește viața Mariei, de la naștere pînă la adormire. Ea se pregătește fără ca să știe, pentru a deveni locaș al Mîntuitorului lumii.

Iată „Buna Veste" de care s-a învrednicit Fecioara anunțată prin îngerul Gavriil zicîndu-i: „Bucură-te ceea ce ești plină de Har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău". (Luca 1, 28). Fecioara Maria, copleșită de toată sfințenia, liberă de orice păcat personal, pronunță cu desăvîrșită smerenie: „Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38). În acest moment, se realizează una dintre cele mai mari minuni, „Zămislirea Domnului".

Dobîndirea acestui Har presupune unirea celui ce-L primește cu Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat, fapt petrecut cu Fecioara Maria la Bunavestire. Sălășluirea Duhului Sfînt în persoana umană a Născătoarei de Dumnezeu, șterge păcatul original al Mariei, întrucît ștergerea oricărui păcat se dobîndește numai prin Mîntuitorul precum zice Sf. Ap. Pavel: „Precum printr-un singur om s-a introdus păcatul la toți, așa prin unul, prin Iisus Hristos a venit mîntuirea tuturor" (Rom. 5, 15—19).

Cînd Fecioara primește sfînta sarcină de a naște pe Mîntuitorul lumii, veste aceasta, lasă în sufletul ei o impresie adîncă. În aceste zile pleacă în localitatea Ain-Karem la Elisabeta, rudenia sa. Cînd a salutat-o pe Elisabeta, aceasta s-a umplut de Duh Sfînt zicînd Mariei: „Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău și de unde mie aceasta, ca să vină Maica Domnului la mine" (Luca 1, 42—43). Iar Maria într-o cîntare de laudă și mulțumită adusă lui Dumnezeu zice: „Mărește sufletе al meu pe Domnul și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mîntuitorul meu..." (Luca 1, 46—47)

Cînd Fiul Fecioarei, Mîntuitorul lumii, își începe activitatea Sa mesianică, cu ocazia primei minuni săvîrșită de Domnul, la nunta din Cana, Maica și Fecioara era alături de El și a zis nuntașilor: „Faceți ce vă va spune" (Ioan 11, 5). Prin aceste cuvinte își arată voința de-a îndruma omenirea spre Fiul ei.

Iar cînd Domnul a fost prins, începe cea mai dureroasă epocă din viața Născătoarei de Dumnezeu. Plină de lacrimi și suspine, se apropie de picioarele Crucii, unde se afla Sf. Ioan, ucenicul iubit al Mîntuitorului. Dragostea Domnului se revarsă filială de pe Cruce spre Mama Sa. Se îngrijește de soarta ei; întrucît nu mai avea pe nimeni, a încredințat-o Sf. Ioan prin cuvintele: „Iată mama ta" (Ioan 1, 27). Dată în grija acestui ucenic, de acum bucuriile primei comunități creștine, vor fi bucuriile ei, prin preamăritul său Fiu.

Iată că pe bună dreptate, Biserica noastră Ortodoxă, îi aduce Maicii Domnului supravenerare, întrucît prin ea s-a început mîntuirea neamului omenesc, după cum spune troparul de la Bunavestire: „Astăzi este începătura mîntuirii noastre și arătarea tainei celei din veac, Fiul lui Dumnezeu Fiul Fecioarei se face și Gavriil harul bine-l vestește. Pentru aceasta și noi împreună cu dînsul Născătoarei de Dumnezeu să-i strigăm Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu Tine".

Monahia *Stavrofilia*

Institutul Teologic Universitar Sibiu 1811—1981

Institutul Teologic Universitar din Sibiu în vremea noastră

După eliberarea Patriei, așezămîntul de pregătire preoțească de la Sibiu, ridicat din 1948 la rang de Institut Teologic Universitar, sub nemijlocita îndrumare a ocîrmuirii bisericești, pregătește păstori de suflete, devotați altarului și obștei dreptcredincioase.

Institutul de azi este înzestrat cu toate cele necesare bunului mers al activității de fiecare zi. Apreciat pentru înalta pregătire și bunul nume, corpul didactic — ca de altfel și cel administrativ și de serviciu — funcționează cu încadrare de la stat, iar studenții sînt în majoritate bursieri, potrivit capacității și rîvnei fiecăruia.

La admiterea în Institut se primesc absolvenți ai Seminariilor teologice și cei ai liceelor teoretice sau pedagogice, cu bacalaureat.

La Insitut urmează cursurile și studenți din străinătate.

Tot aici, vara, au loc cursurile de îndrumare pastorală și misionară a clerului din Patriarhia română.

Astfel, din 1948 s-au prevăzut catedrele de: Studiul Vechiului Testament (Introducerea, Exegeza, Arheologia), Studiul Noului Testament (Introducerea, Exegeza), Istoria Bisericească Universală, cu noțiuni de artă creștină și Patrologia, Istoria Bisericii Române cu noțiuni despre Arta și literatura Bisericii române, Teologia Dogmatică, Simbolică și Îndrumări misionare, Teologia Morală, Pastorală, Liturgica și Omiletica, Catehetica cu noțiuni de Pedagogie modernă, Dreptul canonic și administrația bisericească; conferința de Limba slavo-rusă, și istoria literaturii teologice ruse. Muzica bisericească și Ritualul; lectoratele de: limba ebraică, limba greacă, limba latină și asistențe la cele patru secțiuni ale disciplinelor teologice (biblică, istorică, sistematică și practică).

Pe parcurs s-au făcut și alte îmbunătățiri ale programei de învățămînt, separîndu-se sau înființîndu-se anumite catedre. Astfel în 1971 s-a înființat catedra de Ecumenism și s-a separat Patrologia de Istoria bisericească universală, primind o nouă denumire de Patrologie și Literatura teologică postpatristică.

Corpul didactic se compune din 1948 încoace, în afară de cei din perioada precedentă, din: Dr. Sofron Vlad (1948—1970, rector din 1952), Dr. Spiridon Cândea (1936—1968, din 1952—1960 director de studii); Dr. Nicolae Terchilă (1925—1952), Dr. Grigorie Marcu (1936 — azi; între 1976—1979 rector), Dr. Corneliu Sîrbu (1941—1977), Dr. Teodor Bodogae (1943—1952 și 1973 — azi), Dr. Nicolae Mladin (1943—1967); Gheorghe Șoima (1941—1976), Dr. Dumitru Călugăr (1943—1955 și 1968—1977), Dr. Ștefan Lupșa (1946—1958), Dr. Milan V. Șesan (1948—1980), Dr. Ioan Petreuță (1949—1952), Dr. Iorgu D. Ivan (1948—1970), Dr. Simion Șiclovan (1949—1952). Dr. Dimitrie Belu (1948—1968); Nicodim Belea — duhovnic (1941—1956), Dr. Nicolae Ciudin (1949—1956); la aceștia s-au adăugat Dr. Alexandru Moisiu (1950—azi), Chiril Pistrui (1951—1966), Dr. Nicolae Cotos (1951—1952), Dr. Simion Radu (1950—1952 și duhovnic 1958—1969), Dr. Isidor Todoran (1952—1976, din 1970 rector), Dr. Petre Procopovici (1952—1958), Irineu Crăciunaș (duhovnic 1956—1958), Dr. Nicolae Corneanu (1959—1961), Dr. Ioan Zăgrean (1968—azi).

Iconostasul capelei Institutului (sec. XVIII)

Cu timpul, noile cadre, crescute și pregătite în Institut s-au împrospătat cu: Dr. Mircea Păcurariu 1961—azi), Dr. Ioan Ică (1968—azi), Dr. Ioan Floca (1971—azi), Ioan Popescu (1971—azi), Dr. Dumitru Abrudan (1971—azi, din 1979 prorector), Dan Miron (1972—1976), Dr. Sebastian Șebu (1972—azi), Micle Valer (1972—1973), Dr. Constantin Voicu (1973—azi, din 1976 pînă în 1979 prorector și din 1979 rector), Aurel Jivi (1973—azi), Vasile Mihoc (1974—azi); duhovnicii Moise Popovici (1959—1966), Vasile Cornilă (1971—1976), Liviu Streza (1976—azi), Constantin Mitea (1976—azi).

Din 1949, studenții sînt îndrumați de profesori în probleme de actualitate socială la orele de curs și de educație patriotică, aducîndu-și aportul și la muncile de folos obștesc, iar preoții sînt pregătiți în aceste probleme prin cursurile de îndrumare misionară și pastorală, prin conferințele de orientare, ținute sau conduse tot de profesorii Institutului.

Problema manualelor a fost rezolvată de profesorii celor două Institute teologice, care din 1950 editează continuu manuale și lucrări de specialitate.

Din 1948 încoace numărul licențiaților a crescut de la 155 la 2362 în 1980, destinați a se preoți în Eparhiile din Ardeal și Banat, precum și în alte părți ale țării și chiar și în străinătate.

În cadrul noilor relații de colaborare frățească, statornicite de trei decenii încoace între cultele religioase din patria noastră, ca și a „ecumenismului local", realizat și practicat intens de bisericile creștine din Republica Socialistă România, un loc cu totul deosebit îl ocupă în viața institutului nostru conferințele teologice interconfesionale. Ele au loc de două sau trei ori pe an.

Institutul nostru a fost vizitat în cadrul relațiilor inter-ortodoxe și ecumeniste, de numeroși oaspeți de seamă, ierarhi, conducători ai unor organizații mondiale bisericești, profesori de teologie, publiciști etc., dornici să cunoască viața noastră religioasă-bisericească, viața și activitatea profesorilor și studenților teologi. Oaspeții noștri au susținut prelegeri, conferințe, au participat la consfătuiri, au avut schimburi de păreri cu profesorii și studenții Institutului nostru.

Tot în acest context nu putem să nu amintim faptul că o seamă dintre profesorii Institutului nostru au participat și participă fie ca delegați ai Bisericii noastre, sau invitați la diferite congrese sau conferințe care au loc în străinătate.

Edificiul Institutului s-a îmbogățit din anul 1971 cu o nouă construcție pentru bibliotecă și cu o sală modernă de lectură pentru studenți, săli pentru profesori și cercetătorii din țară și străinătate.

Biblioteca dispune de peste 100.000 de volume și peste 100.000 exemplare de periodice.

Adăugăm că din rîndul corpului profesoral al Institutului nostru au fost ridicați la rangul de mitropoliți: Î. P. S. Dr. Dr. h. c. Nicolae Corneanu (1961—azi), episcop al Aradului și apoi Mitropolit al Banatului, Dr. Dr. h. c. Nicolae Mladin (1967—azi), Mitropolit al Ardealului, iar Irineu Suceveanul (1968—1973) episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, iar dintre foștii studenți, Dr. Vasile Coman (1970—azi) episcop al Oradiei, Iustinian Maramureșanul (1973—azi) Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Dr. Vasile Tîrgovișteanul (1980—azi) Episcop-vicar patriarhal.

Scrutînd năzuințele și izbînzile din cei 170 de ani ai Institutului, desprindem cu ușurință tenacitatea cu care acesta a păstrat neclintită credința strămoșească. Pe lîngă menținerea vie a credinței în Dumnezeu, Institutul nostru a fost neîncetat însuflețit de credința în viitorul poporului, contribuind astfel la făurirea desăvîrșită a unității religioase și naționale a tuturor românilor.

Arhid. prof. *Constantin Voicu*,
Rectorul
Institutului Teologic Universitar
din Sibiu

Gînduri la o aniversare

Institutul Teologic Universitar din Sibiu împlinește, în luna aceasta, 170 de ani de viață, o vîrstă venerabilă care îl situează printre cele mai vechi instituții școlare din țara noastră. Dar, de fapt, vîrsta lui urcă la 195 de ani, deci la aproape două secole de viață. Cum se explică atunci această diferență de cifre? Prin aceea că toți cei care au cercetat istoria acestui străvechi așezămînt de cultură teologică au socotit că data întemeierii sale este cea de 15 martie 1811, cînd s-au deschis primele cursuri sistematice de teologie, aici la Sibiu, prin osîrdia marelui luminător al neamului românesc, Gheorghe Lazăr. Adevărul este că primele cursuri pentru pregătirea viitorilor preoți și învățători de la Sibiu s-au deschis în 1786, în vremea păstoririi episcopului Ghedeon Nichitici. Inițiativa deschiderii acestora a pornit de la cărturarul brașovean Dimitrie Eustatievici, om cu rosturi de seamă în viața culturală și politică a românilor transilvăneni, care îndeplinea pe atunci slujba de „director" al tuturor școlilor românești ortodoxe din Transilvania (aceeași slujbă o îndeplinea Gheorghe Șincai pentru școlile unite). Dîndu-și seama de lipsa de învățători pentru școlile pe care le conducea, el a deschis un „curs pedagogic" la Sibiu. Dar, paralel cu acesta, Eustatievici pregătea și pe viitorii preoți. După moartea lui, cursurile au continuat sporadic, sub îndrumarea altor „directori" ai școlilor primare ortodoxe, ca protopopii brașoveni Radu Tempea II și Gheorghe Haines. Cel din urmă a încredințat pregătirea viitorilor preoți dascălului Simion Jinariu, mai tîrziu el însuși preot și protopop. Deși aceste cursuri de pedagogie nu aveau continuitate, nici o „programă analitică" bine stabilită, nici oameni anume rînduiți în slujba de profesori, totuși ele merită să ne rețină atenția, căci au fost primele cursuri de acest fel în Biserica ortodoxă românească din Transilvania, încît în 1811, cînd s-a reîntors Gheorghe Lazăr de la studii, el a găsit terenul pregătit pentru noua sa misiune. Nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că în 1806 Gh. Lazăr a fost trimis la studii de teologie la Universitatea din Viena de Consistoriul din Sibiu (scaunul episcopal fiind vacant), anume pentru a se pregăti să devină profesor de teologie la Sibiu. Deci se urmărea ca acele cursuri de care am pomenit să depășească „faza de provizorat", să fie puse sub conducerea unui om pregătit, care să ofere garan-

Pr. prof. M. *Păcurariu*

(Continuare în *pag. a 4-a*)

Noua sală profesorală

La un scurt popas

Fiindcă Institutul Teologic Universitar din Sibiu, a împlinit 170 de ani de existență neîntreruptă, facem un scurt popas pentru a ne aminti de această Instituție în care ne-am format și am ostenit în cadrul ei, asemenea Sf. Ap. Pavel și lui Apolo în Corint, unii sădind, alții udînd, iar Dumnezeu făcînd să rodească munca noastră (I Cor. 3, 6).

Celor nedumeriți, care s-ar întreba cum se face că Biserica strămoșească n-a avut o școală specială pentru formarea clerului său, de care se pomenesc la alte popoare cu mult înainte, lăsăm să răspundă istoria atît de frămîntată a trecutului nostru. Iată ce ne spune această istorie: 1. Stăpînirea străină a desființat în mod treptat organizațiile noastre politice autohtone cnezatele și voievodatele, acestea menținîndu-se pînă mai tîrziu abia în ținuturile de la margine, ele fiind înlocuite prin organizarea comitatelor. Dacă pînă la răscoala din 1437 de la Bobîlna, mai aveau și românii drepturi politice, după „Unio trium nationum" din același an românii își pierd aceste drepturi pînă la 1848. În vechile legiuiri transilvane Constituțiile Aprobate se afirmă categoric că țara aceasta se compune din trei națiuni (Part. III Titl. 1 art. 1 și Titl. 19 art. 8), care alcătuiau Unio trium nationum în care erau încorporați și unii români asimilați. Românii nefiind amintiți, înseamnă că n-au fost recunoscuți ca națiune. Dietele care hotărau soarta supușilor erau alcătuite deci din reprezentanții celor trei națiuni politice și așa am ajuns noi la o înrobire național-politică.

2. Prin orînduirea feudală, clasa nobililor, sporindu-și continuu privilegiile, impune toate sarcinile asupra poporului muncitor aservindu-l și exploatîndu-l fără cruțare, iobăgia ajungînd de la jumătatea sec. XIV instituție de drept. Dacă pe la sfîrșitul sec. XIII iobagii mai aveau dreptul de liberă mutare de pe o moșie pe alta, de la jumătatea sec. XIV acest drept este redus, condiționat fiind de consimțămîntul proprietarului de pămînt, iar după revoluția lui Doja din 1526, prin codicele de legi a lui Werbőczyi (despre care se spune că erau scrise cu sînge de iobag) aplicate și în Transilvania, s-a suprimat și acest drept, iobagul fiind legat de glie în stare de servitute perpetuă. Nobilii, marii proprietari de pămînt, avînd și dreptul de judecare și sancționare a iobagilor de pe latifundiile lor, au comis multe abuzuri și nedreptăți împotriva iobagilor, rezultate din acest drept. Multele răscoale, unele cu caracter local altele generale, n-au putut înlătura iogia, desființarea ei prin patenta împăratului Iosif II din 1785, fiind zădărnicită de oligarhie după moartea a acestuia în 1790. Românii care formau majoritatea populației din Transilvania, supuși legilor, profund nedrepte care prevedeau că: „rusticus praeter mercedem laboris nihil habet", au ajuns astfel să îndure și o înrobire economică-socială.

3. În timpul stăpînirii regilor maghiari, Biserica catolică a ajuns nu numai cea mai mare latifun-

Pr. prof. *Sofron Vlad*

(Continuare în pag. *a 4-a*)

Cărți de la un ierarh român din veacul al XVII-lea

Am străbătut recent vatra Dacoromaniei nordice de altădată pe urmele unor mărturisiri de trăire și credință românească. Am zăbovit prin sate și tîrguri, în muzee și pe la vechi lăcașuri, stăruind mai ales asupra cărților bătrîne, cu sute de însemnări de demult, reprezentînd crîmpeie de viață și istorie care ne ajută să cunoaștem și înțelegem mai bine ce a fost și însemnat — la dimensiunile sale reale — țara feudală românească a Maramureșului.

În cele ce urmează stăruim asupra a două astfel de cărți vechi rămase de la arhiepiscopul Mihail Molodeț al Maramureșului despre care profesorul Mircea Păcurariu scrie că s-a hirotonit, se pare, în Moldova la 7 iulie 1651, și că a încetat din viață sau s-a retras la 1656.

Una dintre ele este un exemplar din *Cazania lui Varlaam* rămas pînă în zilele noastre în locul de danie, la Vișeul de Mijloc. Pe mai multe file de la început, cartea păstrează însemnarea: *„În anul 1651, smeritul Mihail Molodeț, arhiepiscop de Maramureș și altele, cu mîna sa a scris și cu pecetea sa a întărit, (că) a cumpărat această carte, anume Evanghelie învățătoare, robul lui Dumnezeu Roman Tomoiagă pentru iertarea păcatelor sale și ale soției sale și ale fiilor săi, și s-a dat la hramul Preapodoabnei Paraschiva, în satul Vișeul de Mijloc, dă-i, Doamne, bună sănătate și iertare de păcate, amin. Mihail Molodeț, arhiepiscop"*. Alături a aplicat sigiliul personal și s-a semnat. Nu ne dezvăluie de la cine anume boierul, adică omul liber, Roman, de loc din Vișeu, a cumpărat car-

tea și nici nu se amintește cu ce preț. Reținem existența, la 1651 deja, a cărții în Maramureș și faptul că dania ierarhul transilvan însuși, cu mîna sa, a scris-o și cu pecetea sa a întărit-o.

Cealaltă carte de la arhiepiscopul din Maramureș, păstrată astăzi la Biblioteca Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, este un exemplar din *Noul Testament de la Bălgrad* (1648). O carte fără început și sfîrșit, dar de o valoare aparte, pentru că mai multe însemnări ce le conține fac pomenirea arhiepiscopului. Păstrează însuși pomelnicul ierarhului Mihail, scris la 1655, cînd erau pomeniți: *„Mihai, Petru, Marta, Dumitru, Teodor, Fodor, Grigore, Vasile, Lupu, Ionuț, Mirisca, Vasile, Grigore, Precup, Dunu..."*. Este și pe cartea de la Arad tot înscrisul arhiepiscopului, întărit cu aceeași pecete mare, imprimată perfect pe mai multe file, dezvăluindu-ne un document de primă importanță pentru sigilografia românească. În cîmpul central al ei ni se înfățișează reprezentarea scenei Sfintei Treimi, aceeași cu stema Mitropoliei Bălgradului, încadrată de legenda: *„† MIHAIL MOLODEȚ. ARHIEPISCOP. VĂLEAT. AXNA. AB. T."*, adică: *„MIHAIL MOLODEȚ, ARHIEPISCOP, ÎN ANUL 1651, AV(GUST) 3"* (în fotografie). Reținem *titlul* de arhiepiscop și *data*, cînd va fi fost hirotonit sau investit.

Care a fost soarta acestui exemplar al *Noului Testament de la Bălgrad* (pe care arhiepiscopul din Maramureș îl va fi primit, cu onoare, poate chiar din mîna lui Simion Ștefan) după moartea sa, nu știm. La sfîrșitul veacului al XVII-lea s-a aflat deja în părțile Aradului. În 1694 scria pe carte un anume Gruiu, amintind pe căpitanul Stoica din Vărădia (de pe Mureș), la 1781 preotul Gheorghe Popovici din Dumbrăvița, în 1805 Iovan Popovici din Bătuța. La 1829 cartea s-a aflat un timp în folosința zugravului Nicolae din Lupșa Mare, iar la 1851 o citea Simion Alexandrescu din Julița. În fondul documentar al Bibliotecii Episcopiei Aradului a ajuns în anul 1932, cartea păstrîndu-se la loc de cinste, conferit de faptul că provine din biblioteca unui ierarh al Transilvaniei. conținînd o însemnare autografă de-a sa și reprezentarea sigiliului său.

Florian Dudaș

La un scurt popas

(Continuare din pag. a 3-a)

diară și unul din stîlpii cei mai puternici ai feudalismului, ci a dobîndit și o putere preponderantă în afacerile statului, cele două forțe (biserica și statul) sprijinindu-se puternic în interesul comun care era expansiunea spre Est și SE. Ostilitatea pronunțată față de Biserica românilor o arată hotărîrile și îndemnurile date de anumite autorități bisericești mai înalte de a se interzice schismaticilor cultul public, zidirea de capele și participarea credincioșilor la cult, îndemnul de a se folosi inchiziția nu numai împotriva ereticilor ci și a schismaticilor, cerîndu-se chiar alungarea lor din țară, iar unii regi au dispus lipsirea de proprietățile nobilare a celor din ținutul Banatului care n-ar fi adevărați catolici ca și prinderea preoților schismatici și a familiilor lor pentru a fi îndepărtați, la care s-ar putea adăuga alte multe acțiuni de natură asemănătoare.

În vechile legiuiri transilvane din timpul Principatului codificate în Constituțiile Aprobate, religia noastră nu era socotită printre confesiunile recepte noi fiind pomeniți ca „aparținătorii de secta valahă sau grecească, care pentru un timp sînt tolerați pînă cînd îi va conveni principelui și locuitorilor țării". În timpul principilor calvini, locul prozelitismului catolic din timpul regilor maghiari îl ia cel calvin, pentru a ne face să îmbrățișăm confesiunea principilor. Ierarhilor noștri, la confirmarea lor de către principi, li se impuneau un număr de condiții umilitoare, care erau mereu sporite, ei fiind supuși, superintendentului calvin. Unii ierarhi, care nu puteau consimți să-și vadă turma lor cuvîntătoare trecută într-un staul străin, opunîndu-se acestei acțiuni, au fost întemnițați ca mitropolitii Ilie Iorest și Sava Brancovici, ultimul fiind scos în zi de tîrg în piața publică și bătut și batjocorit în fața mulțimii, încît un cronicar ungur din acel timp, Mihail Cserei, amintind de acest tratament, îl caracterizează ca „ne mai auzită păgînească și cumplită tiranie". Legile discriminatorii din „Constituțiile Aprobate", au fost menținute și ne-au fost aplicate și după trecerea Principatului transilvan de sub suzeranitatea turcească sub cea austriacă.

Stăpînirea austriacă, folosind principiul „divide et impera" pe de o parte pentru a întări partida catolică pe care se sprijinea, iar pe de altă parte pentru a ne rupe legăturile cu frații din cele două țări române, creînd pe lîngă granița de pe Carpați și o altă graniță în suflete, a urzit „uniația" și prin promisiuni ademenitoare pentru clerul nostru apăsat, înfăptuindu-o prin falsuri și mijloace represive prea bine cunoscute, a reușit să ne dezbine slăbindu-ne rezistența prin învrăjbire. Prin „uniație", am pierdut organizația mitropolitană cei neuniți fiind supuși unei ierarhii străine de aspirațiile noastre naționale și bisericești. De la 1700—1811 am fost lăsați 85 ani fără episcopi proprii, în credința că turma fără păstor se va risipi, iar în restul timpului ni s-au dat episcopi străini de neam ca să ne păstorească. Cele amintite rezumativ, ne înfățișează în linii generale trecutul nostru maștер în care ne aflam într-o continuă luptă defensivă pentru a exista și a ne apăra ființa națională și credința. Dacă chiar Biserica soră unită care a fost înzestrată cu domenii, n-a reușit să înființeze școlile superioare de la Blaj decît numai după o jumătate de secol după actul unirii, e explicabil de ce Biserica noastră strămoșească, care se susținea numai din contribuția credincioșilor, a ajuns să înființeze o școală specială pentru creșterea clerului cu mult mai tîrziu. După ce stăpînirea refuză cererea ep. Ghedeon Nichitici (1785) pentru înființarea unui seminar la Sibiu, a trebuit să mai treacă un timp îndelungat pînă la 1809, cînd împăratul aprobă ca românii „neuniți" să-și poată alege episcop din neamul lor, împăratul exprimîndu-și într-un decret iscălit, din același an, dorința de a le încuviința și un seminar.

Astfel ia ființă sub ep. V. Moga la 1811, școala specială pentru pregătirea clerului, care a împlinit 170 ani de existență. Activitatea episcopului fiind îngrădită prin cele 19 condiții destul de grele impuse deodată cu numirea, seminarul are o organizare destul de modestă. Această situație se va schimba radical prin venirea la cîrma Bisericii strămoșești a marelui ierarh Andreiu Șaguna.

Dacă Andrei Mureșan a scris în 1848 poezia cunoscută „Deșteaptă-te Române" intitulată pe drept cuvînt „un răsunet", ea avînd un puternic răsunet în sufletul tuturor Românilor, Andreiu Șaguna n-a rămas la poezie, ci a făcut din deșteaptarea românilor un program practic de acțiune cum reiese din cuvîntarea rostită cu ocazia sfințirii sale ca episcop în aprilie 1848 cînd spunea că n-are alt scop în viață decît „pe românii ardeleni din adîncul lor somn să-i deștepte și cu voia către tot ce e adevărat, plăcut și bun să-i atragă". Acțiunile variate și hotărîte pe această linie, încă au avut un adînc răsunet nu numai în sufletul contemporanilor ci și a urmașilor acestora. Acest ierarh cu pregătirea lui juridică filosofică temeinică dublată de cea teologică nu mai puțin temeinică ca fost prof. de teologie și cunoscător și al administrației, dotat cu o minte ageră și pătrunzătoare, energic și hotărît și bun cunoscător al situației din trecutul nostru maștер și-a format un plan de lucru cu largi perspective, prin care urmărea ca românii să fie repuși în drepturile lor firești atît pe plan politic, național, economic, social, ca și religios și cultural. Dintre acestea amintim numai unele ca: lupta pentru reînființarea mitropoliei în care plănuire, să cuprindă pe toți românii ortodocși din imperiul austro-ungar, dotarea acestei mitropolii cu o lege de organizare democratică prin care alături de preoți erau chemați și laicii la acțiune, cererea Sinodului din Sibiu din anul 1850 de a se înființa pentru români școli reale, gimnaziale, academice (de drept) și o universitate și prefacerea școlii clericale din Sibiu într-un institut teologic-pedagogic, pe care Șaguna l-a conceput la început cu 4 ani de studii, asemenea școlilor superioare din alte părți. Pentru a fi ajutat în această muncă și mai ales în acțiunea școlară-culturală, a căutat să-și formeze un stat major din oameni aleși, cu pregătiri academice în străinătate, pentru a fi profesori la Institut și Consilieri la Centrul eparhial. Grija permanentă a concentrat-o mai ales asupra Institutului.

Organizarea cu 3 ani a secției teologice făcută de el s-a menținut pînă după unirea națională din 1918. Ridicarea Institutului la rangul de Academie cu 4 ani de studii și organizarea ei ca și a facultăților de teologie cu dreptul de a elibera absolvenților diplomă de licență are loc sub păstorirea mitropolitului Nicolae Bălan, un fost profesor valoros al Institutului, care încă-și formase un program vast de acțiune pentru vremurile noi, cum a făcut și Șaguna în timpul său.

Gînduri la o aniversare

(Continuare din pag. a 3-a)

ția că viitorii preoți vor fi mai temeinic pregătiți decît pînă atunci.

„Apostolatul" lui Gh. Lazăr la Sibiu a durat puțină vreme, de la 15 martie 1811 pînă către sfîrșitul anului 1815. Mulțimea obligațiilor la catedră — nevoit să predea singur toate materiile, inclusiv Cîntările bisericești și Tipicul — neînțelegerile cu episcopul Vasile Moga și cu autoritățile sibiene, îl fac să părăsească orașul de pe Cibin și să plece la Brașov, iar de acolo la București, unde a săvîrșit cunoscuta sa lucrare de redeșteptare națională — culturală, absolut trebuitoare atunci, în ultimii ani ai regimului fanariot și în anii de după revoluția națională-socială condusă de Tudor Vladimirescu.

După Gh. Lazăr, cursurile de teologie — pe atunci de 6 luni — au fost continuate de alți doi profesori, tot cu pregătire teologică la Viena: Moise Fulea și Ioan Moga, care au activat pînă în 1848. Paralel cu acest curs teologic, Fulea ținea și un curs pedagogic de 6 săptămîni, pînă în 1830.

Situația acestor cursuri de teologie s-a schimbat radical după venirea lui Andrei Șaguna, în fruntea Bisericii Ortodoxe din Transilvania (vicar în 1846, episcop în 1848, mitropolit în 1864). Omul de cultură superioară și fostul profesor de teologie a rînduit, încă din 1846, ridicarea „cursului clerical" la un an de studii, cu introducerea de materii noi. În 1852 durata cursurilor clericale s-a urcat la doi ani, iar în 1861 la trei, rămînînd în această situație pînă în 1921. De acum înainte se primeau numai absolvenți de liceu cu bacalaureat (în mod excepțional și cu 6 clase de liceu). În 1853 tot Șaguna a pus bazele „secției pedagogice" cu durata studiilor de un an, ridicată în 1872 la doi ani, în 1879 la trei, iar în 1907 la patru, cum au rămas pînă în 1919, cînd „secția pedagogică" a devenit „școală normală" (pedagogică), sub îndrumarea Arhiepiscopiei Sibiului. La cursurile de pedagogie se primeau numai absolvenți de 4 clase de gimnaziu.

Atenția marelui mitropolit Andrei s-a îndreptat și spre alte probleme: întocmirea și tipărirea de manuale școlare, cumpărarea de imobile pe seama școlii, dar mai ales spre pregătirea viitoarelor cadre didactice. În fiecare an, cel mai bun absolvent (uneori și mai mulți) era trimis — cu bursă din partea Arhiepiscopiei — să-și desăvîrșească studiile în diferite centre universitare (Viena, Leipzig, Iena ș. a.). Același lucru l-au făcut și urmașii săi, mitropoliții Miron Romanul și Ioan Mețianu. Așa se face că Institutul teologic-pedagogic din Sibiu a avut pînă în 1918 — o pleiadă de profesori de mare valoare (unii membri ai Academiei Române), care au contribuit la formarea unei preotimi luminate și la creșterea prestigiului școlii: Nicolae Popeea, Ioan Popescu, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, Ilarion Pușcariu, Daniil Popovici-Barcianu, Dimitrie Comșa, Ioan Crișan, Simion Popescu, Eusebiu Roșca, Petru Șpan, Vasile Saftu, Ioan Stroia ș. a., la care se adaugă profesorii de muzică Dimitrie Cunțan, George Dima, Timotei Popovici.

La începutul secolului nostru se adaugă alte nume de rezonanță: Vasile Stan, Aurel Crăciunescu, Nicolae Bălan, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, Pavel Roșca, Onisifor Ghibu, Romulus Cândea ș. a. Toți au făcut nu numai educație religioasă-morală studenților lor, ci au fost și înflăcărați patrioți, insuflîndu-le sentimente de dragoste față de pămîntul strămoșesc și față de poporul din care făceau parte. Doi profesori ai Institutului (Daniil Popovici-Barcianu și Dimitrie Comșa) și un fost profesor, pe atunci consilier (Nicolae Cristea) s-au numărat printre cei condamnați în procesul Memorandului (1894), alții au avut rosturi de seamă în pregătirea actului unirii din 1918 (Nicolae Bălan, Silviu Dragomir ș. a.).

Prestigiul școlii sibiene de pînă în 1918 a crescut și prin absolvenții ei, dintre care consemnăm aici pe patriarhul Miron Cristea, episcopii Nicolae Ivan, Ioan Stroia, Lucian Triteanu, Vasile Stan, Grigorie Comșa, Policarp Morușca, Teodor Scorobeț, mitropolitul Nicolae Colan, oameni de înaltă cultură ca: Ilarie Chendi, Virgil Onițiu, Sebastian Stanca, Onisifor Ghibu, Ioan Matei, Lucian Blaga, D. D. Roșca, Andrei Oțetea, Horia Teculescu, Lucian Bologa etc. etc. Cei peste 3.000 de preoți care au absolvit cursurile Institutului pînă în 1918 au fost îndrumători conștiincioși ai poporului nu numai în probleme religios-morale, ci și economice, culturale și social-patriotice (unii sprijinitori ai Războiului de independență, alții memorandiști sau luptători pentru unirea din 1918).

După realizarea Statului național român unitar, viața școlii teologice sibiene a intrat într-o nouă fază. Datorită strădaniilor mitropolitului Nicolae Bălan (1920—55), fostul Institut teologic-pedagogic a devenit — în 1921 — Academie Teologică. În 1943, în urma demersurilor aceluiași mitropolit, Academia a primit dreptul de a conferi licența în teologie. În 1948 Academia devine Institutul teologic de grad universitar.

Același mare mitropolit s-a îngrijit — ca odinioară Andrei Șaguna — de formarea viitorilor profesori, trimițînd zeci de tineri la studii de specializare în diferite centre teologice din afara hotarelor țării, ca: Nicolae Colan, Nicolae Terchilă, Dumitru Stăniloae, Nicolae Neaga, Grigorie Marcu, Liviu Stan, Dumitru Călugăr, Gheorghe Șoima, Mitropolitul Nicolae Mladin ș. a.

După 1948 numărul profesorilor s-a completat cu cei veniți de la alte Academii: Sofron Vlad, Dumitru Belu, Iorgu Ivan, Isidor Todoran, Milan Șesan, Alexandru Moisiu, Ioan Zăgrean, la care se adaugă cei formați în Institut, cu doctoratul la Institutul din București.

Aniversarea din anul acesta constituie un nou imbold la muncă entuziastă, întru sprijinirea idealurilor superioare ale Bisericii și ale Patriei noastre.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

ANUL 129 Sibiu, 1 aprilie 1981 Nr. 13—14/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pîine pentru suflet

Rugăciune și răspundere

În timpul sfîntului post al Paștilor, Biserica ne îndeamnă și ne cheamă în același timp să întărim sufletul prin exercițiul rugăciunii pentru ca să poată stăpîni și conduce acesta trupul spre înfrînare și săvîrșire de fapte bune. Este știut că lupta între bine și rău în om se dă întîi în interiorul lui și numai dacă acolo forțele binelui și libertatea interioară se instaurează se poate face ordine și se pot călăuzi pe drum bun acțiunile exterioare.

De aceea Sfintele Evanghelii citite la Sfînta Liturghie în duminicile dinaintea postului ne vorbesc în mod stăruitor despre rugăciune ca despre o putere spirituală care aduce liniște, fericire și mîntuire.

Vameșul s-a întors mai îndreptat la casa sa decît fariseul, fiindcă rugăciunea lui smerită pentru iertare a biruit mulțimea păcatelor.

Rugăciunea stăruitoare și plină de credință a femeii hananience a dus la tămăduirea fiicei ei, arătîndu-se în același timp ce mare valoare are rugăciunea unuia pentru altul.

Strigătul rugăciunii fiului pierdut către tatăl său a scos la iveală marea iubire iertătoare a lui Dumnezeu, precum și faptul că e mai puternică iubirea lui Dumnezeu decît puterea păcatului. Învățăm din această minunată pildă că nimeni nu are dreptul să se îndoiască în bunătatea lui Dumnezeu.

Rugăciunea este o tensiune a sufletului omenesc spre Dumnezeu.

În general ea este o cerere, un strigăt după ajutor de la Dumnezeu: „Doamne strigat-am către Tine auzi-mă, auzi-mă Doamne cînd strig către Tine." Este drept că unul din izvoarele rugăciunii este durerea, sînt situațiile de limită în care ajungem adeseori, împrejurările în care ne dăm seama că singuri nu putem ieși biruitori din atîtea situații. Aceasta o arată experiența vieții.

„Un om simplu ca și un intelectual îl simte pe Dumnezeu aproape de el în rugăciune așa cum simte căldura soarelui sau parfumul florilor" a spus vestitul medic Alexis Carrel care a scris minunata carte: „Omul ființă necunoscută."

Dar durerea singură nu poate explica și nu poate susține rugăciunea. Ea se întemeiază pe credință și iubire de Dumnezeu fiindcă rugăciunea este o punte între om și Dumnezeu. De aceea rugăciunea de cerere se preface în rugăciune de mulțumire, în contemplație și în preamărirea lui Dumnezeu.

Meritul mare al creștinismului este acela că a făcut cunoscut pe Dumnezeu aproape de om, că Dumnezeu în creștinism nu a rămas ceva inaccesibil ca la filozofi și nici un Jupiter Tonans ca în păgînism.

A te ruga înseamnă a recunoaște că Dumnezeu e Tatăl tău și a face efortul de a te întoarce acasă în căldura căminului familial.

Mulți poate cred că rugăciunea este un lucru simplu, că a te ruga e cel mai ușor lucru, uitînd că pentru a te ruga se cere un mare efort. Cînd se ridică avionul în văzduh el folosește o mare cantitate de energie, tot astfel cînd sufletul vrea să se înalțe din zona celor pămîntești are lipsă de o mare putere spirituală. Apostolii L-au rugat pe Mîntuitorul zicînd: „Doamne, învață-ne să ne rugăm."

Rugăciunea pretinde un elan deosebit. Fie că este după formă, citeva cuvinte spuse în fața icoanei, fie că îmbracă forma măreață a coralelor din bisericile catedrale, ea înseamnă un elan spre Dumnezeu, pe care nu-l poți avea fără efort, fără efortul de a avea liniște în suflet. Pentru că atunci cînd te rogi faci efortul de a împlini voia lui Dumnezeu, de aceea s-a spus pe drept cuvînt că cea mai perfectă rugăciune este împlinirea voii lui Dumnezeu.

Este drept să ceri lui Dumnezeu să-ți ajute să obții ceva ce îți este necesar, folositor mîntuirii trupului sau sufletului, dar este de-a dreptul absurd să ceri să-ți împlinească un capriciu sau să te rogi să pedepsească pe cineva, cum din păcate se mai poate auzi.

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Temeliile pocăinței

Sînt momente în viața credinciosului în care el simte trebuința de a face ceva pentru a scăpa de sub greutatea păcatului care-i apasă sufletul; trebuința unei înnoiri și curățiri lăuntrice. Dar el nu știe prea bine ce și cum trebuie făcut spre a săvîrși adevărata pocăință. Este de trebuință deci, să arătăm, pe scurt, cîteva din temeliile pocăinței; în ce constă adevărata pocăință. Răspunsurile la această întrebare diferă după ideea pe care creștinii și-o fac despre pocăință, despre felul cum trebuie ea făcută spre a fi folositoare de suflet.

Cea dintîi temelie a pocăinței este *smerenia*, pe care Sfinții Părinți o numesc *smerită cugetare*, întinzînd cuprinsul ei la omul lăuntric, la „cugetul inimii" omului în care trebuie să se găsească întotdeauna această virtute fără de care nu poate exista adevărată pocăință. Nu întîmplător — credem — între cele trei duminici premergătoare Sfîntului Post al Paștilor, în cea dintîi, Biserica noastră a rînduit să se citească Evanghelia cu pilda despre vameș și fariseu. Ea vrea să ne învețe și prin aceasta că temelia pocăinței adevărate este smerenia, acea virtute care a făcut pe vameșul păcătos să se întoarcă „mai îndreptat la casa sa" decît fariseul ale cărui fapte bune și-au pierdut prețul mîntuitor prin mîndria cu care le-a expus înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor în rugăciunea sa din templu. Ea este „culoarea de fond" a tabloului pe care, din culorile virtuților, se zugrăvește chipul nostru lăuntric.

Sfinții Părinți laudă smerenia despre care spun că pe mulți i-a îndreptat fără osteneală mărturisind despre aceasta tîlharul de pe Cruce, vameșul și Petru Apostolul și alții mulți, și osîndesc mîndria care a pierdut pe mulți, chiar după îndelungate osteneli și fapte bune, începînd cu îngerii căzuți. Ce fel de pocăință poate face un creștin care, semeț în ținută și în vorbe, disprețuiește pe semenii săi, pe care îi numește „din lume", ca și cum el n-ar fi „sub aceeași osîndă" a ispitelor și patimilor din lumea în care trăiește. Fără a depune nici cel mai mic efort în lupta împotriva patimilor, fără nimic din ceea ce numim „asceză", declară că „a primit" Duhul Sfînt, că este „mîntuit". Dar pînă cînd patimile te învăluie și tu nu depui nici cea mai mică strădanie de a le plivi din grădina sufletului, cum poți spune că ai „primit" pe Duhul Sfînt?

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a spus: „Pe oameni după roadele lor îi veți cunoaște, căci nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune" (Matei 7, 16—20); iar roada Duhului este — după Sfîntul Apostol Pavel „dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare... blîndețea, înfrînarea, curăția..." (Ga-

Prot. dr. *Gheorghe Lițiu*

(Continuare în pag. a 4-a)

De la Ioan citire

Lecție de logică într-o școală de orbi la minte

Despre nimeni mai mult decît despre un orb din naștere vindecat la maturitate, nu se poate spune mai cu îndreptățire că s-a născut a doua oară. Miracolul formelor, în varietatea lor infinită, năvălind de pretutindeni în ochii lui deschiși, e cu totul altceva decît contactul mărginit de pînă atunci, al degetelor, cu reliefuri percepute cu bucățica, niciodată în ansamblu. Miracolul spațiului, al perspectivei și al infinitului, al dimensiunilor, al lui „sus" și „jos", „aproape" și „departe", al zenitului și nadirului, toate îl scot dintr-odată din el însuși și îl proiectează în afară, într-o libertate fără limite, într-o dăruire, într-un extaz, într-o imensă fericire a stăpînirii acestei stihii care pînă atunci îl strîngea din toate părțile, îl primejduia, îl dușmănea, îl domina și îl înfricoșa.

Miracolul culorilor i se deslușește în sfîrșit și vederii. Pînă atunci doar auzise culorile, și ne putem ușor imagina cum poate arăta un trandafir auzit, sau un albastru de cer înstelat redus la cuvînt. Învață culorile cu aviditate, cu lăcomie de flămînd fără sațiu. Află cum e roșul roșu, verdele verde și albastrul albastru. Și află mai ales cum e albul. Descopere că nu știuse decît cum era negrul. Copleșitor miracolul albului, al luminii! Descopere acum că nu știuse decît cum era întunericul.

Vede cum e un om, un copac întreg, o pădure, o casă, un copil, un chip frumos. Abia acum înțelege sensul acestui cuvînt: „frumos", și se simte învăluit de magia frumosului, căci dintr-odată simțăminte nemaiîncercate se nasc în el, copleșindu-i inima pînă atunci rece, la fel de oarbă ca și ochii, redusă doar la rolul de pompă biologică.

*

Iisus a întîlnit un orb din naștere (Ioan 9, 1—41) și i-a deschis fereastra ființei lui năpăstuite, incomplete, spre toate aceste miracole, umplîndu-l de fericire, dăruindu-l cu infinite noutăți și cu frumusețile lumii. I-a redat vederea la care avea dreptul și pe care n-o avusese niciodată. I-a fost dat însă bietului om, abia intrat în lumea oamenilor care văd, în lumea oamenilor întregi, să descopere pe loc și, fără îndoială, cu mare tristețe, că mai există și alte feluri de a nu vedea, anume mărginiri și neputințe ale minții, incapabile să țină cumpăna dintre adevăr și minciună, dînd cu ușurință pe cel dintîi drept cea din urmă, și pe cea din urmă drept cel dintîi.

Auzind de minune, fariseii care urmăreau din umbră tot ce făcea Iisus, l-au și chemat pe cel vindecat la o anchetă de urgență. Erau siguri că vor mai adăuga cîteva piese de vinovăție la dosarul pe care i-L pregăteau lui Iisus pentru marea judecată pe care în taină o puseseră la cale.

Era sîmbătă și, potrivit Legii, era oprit cu desăvîrșire lucrul mîinilor, sub aspră amenințare cu pedepse pe măsura greșelii. Iar greșala era: lipsă de respect față de Dumnezeu. Crimă de les-divinitate.

Era sîmbătă, și Iisus luase tină de jos și făcea cu degetele Lui un fel de pastă — lucrase deci — unsese ochii orbului cu ea, și orbului i se deschiseseră ochii. O parte din farisei, nu cei mai pripiți, ci cei mai duri, legaliști, s-au oprit doar la călcarea sîmbetei și, folosind un raționament pe cît de simplu pe atît de rigid, fără drept de apel, au decretat:

— „Omul acesta nu-i de la Dumnezeu, pentru că nu ține sîmbăta".

Altă parte, cu bătaia minții mai lungă, mai deștepți poate, dar nu mai puțin aspri și răi, întrezărind posibile obiecțiuni (Cum să nu fie de la Dumnezeu, cînd a făcut o astfel de minune?), s-au gîndit că meargă mai la adînc, la rădăcina întîmplării și s-o vestejească de acolo, s-o împiedice să se nască, în ciuda faptului că se născuse! Trebuia contestată minunea:

— „Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni?", au întrebat aceștia. Ia să ne ocupăm de ei mai de aproape. Aduceți pretinsul orb în fața noastră. Și căutați-i fără întîrziere și pe părinții lui. La mijloc e o punere la cale a Nazarineanului, ca să ne îmbrobodească.

L-au adus pe cel ce fusese orb.

— „Tu ce zici de Dînsul?" Omul a răspuns bucuros, cu ceea ce credea el a fi singurul răspuns pe măsura minunii ce se făcuse cu el:

— „Acesta e un prooroc!", a răspuns el gîndindu-se că și ei se vor bucura și-L vor recunoaște ca atare. Un răspuns de ucis cu pietre, au gîndit însă fariseii. Nu era răspunsul de care aveau ei nevoie. N-aveau ce face cu așa ceva la dosarul lui Iisus. Au trecut peste dînsul ca și cînd nici nu l-ar fi auzit. I-au chemat pe părinții lui:

— „Știm că acesta-i fiul nostru, au mărturisit ei cu teamă, și că s-a născut orb; dar cum de vede acum, nu știm; sau cine i-a deschis ochii, noi nu știm; întrebați-l pe el, să grăiască el singur despre dînsul, că e vîrstnic". Niște nemernici și aceștia! Le-au făcut semn să plece.

Au trecut din nou la fiu.

Dialogul se va înfierbînta acum. Tonul se va ridica. Fariseii își vor pierde cumpătul. Logica lor va începe să șchioapete. Vor cădea cînd în comic, cînd în ridicol și fostul orb abia se va reține să nu le-o spună de-a dreptul și să nu rîdă de dînșii. Pe de altă parte, replicile lui vor descoperi limpezimi ale minții de parcă i-ar fi fost și mintea luminată odată cu ochii.

— „Noi știm că omul acesta este păcătos, strigă fariseii din toate părțile. A nesocotit sîmbăta!" Că a lucrat sîmbăta o știa și orbul. Nu i se spunea o noutate. Mărturisise mai înainte: „Un om care se numește Iisus, *a făcut tină* și mi-a uns ochii și mi-a zis: mergi la Scăldătoarea Siloamului și te spală. Și m-am dus și m-am spălat și am văzut". Povestire sobră, directă, reținută, trecînd din faptă în faptă, aproape făcînd verbele să se ajungă unele pe altele din urmă. Povestire cu economie de cuvinte și cu risipă, cu bogăție de înțelesuri! Așadar știa și orbul vindecat că Iisus *făcuse* tină, că lu-

† Dr. ANTONIE PĂMĂDEALĂ
Episcopul Buzăului

(Continuare în pag. a 2-a)

Lecție de logică într-o școală de orbi la minte

(Continuare din pag. 1)

crase deci, dar lui nici nu-i trecea prin cap să-L considere păcătos pentru aceasta, și pentru că îl vindecase sîmbăta. El era fericit, și fericirea îi venise din această lucrare, sîmbăta, prin acest om, prin acest „prooroc" cum îl credea. Răspunsul său va fi magistral. Puternic și simplu ca observația directă, plin de bun simț și de rigoare logică în aceeași măsură. Și mai ales va fi calm, liniștit, sigur pe sine:

— „De este păcătos, nu știu; una știu, că am fost orb și acum văd!" Și o ținu una, că una știe și nimic altceva, deși mai știa și altceva, după cum vom vedea mai departe. Își dădea desigur seama că trebuia să plece de la evidența necontestabilă, deoarece aceasta era mai mult și mai presus decît tot ceea ce știau sau credeau că știu preopinenții săi. Furioși, aceștia l-au luat din nou la întrebări. Să mai spună odată: cum s-a întîmplat, ce i-a zis Iisus, ce i-a făcut? Sperau cu viclenie vreo contradicție în ceea ce va declara, vreun capăt de vorbă slabă, ca să-l poată întoarce împotriva sa însuși. Nereușind, s-au întors din nou la Lege, încercînd încă o dată să pună argumentul biblic deasupra faptului minunii, ca să discrediteze și minunea și pe taumaturg. Credeau că pot să și-L ia martor împotriva evidenței chiar pe Dumnezeu.

— „Dumnezeu a grăit numai cu Moise", au zis ei, ignorînd declarația celui vindecat despre sine, și țintind atacul spre Iisus. Ceea ce i-a spus lui Moise rămîne valabil și adevărat în vecii vecilor. Asta o știm foarte bine. Cum să acceptăm ceva ce contrazice ceea ce i-a spus Dumnezeu lui Moise pe care îl știm că era de la Dumnezeu? „Pe acesta — pe Iisus — nu-L știm de unde este". Fostul orb prinde din nou prilejul unei replici la fel de sprintene ca și cea dintîi, amestecînd-o acum și cu puțină maliție, ba chiar și cu puțin humor, abia disimulat:

— „Tocmai aceasta-i de mirare, că voi nu știți de unde este, și el mi-a deschis ochii!" Voi, atotștiutorii, știți de Moise și de poruncile lui, credeți că Dumnezeu și-a descărcat în el toată știința, înțelepciunea și puterea, după care a rămas mut și neputincios pentru totdeauna, dar iată că Dumnezeu lucrează și prin Acesta pe care voi nu-L știți, și totuși El mi-a redat vederea fără să vă fi întrebat pe voi, și fără să se teamă că îl va supăra pe Moise. Și ce era de supărare într-asta? Ce poate fi mai dumnezeiesc, decît să dai vedere unui orb care n-a văzut niciodată lumina? Se pare că aveți minte mai oarbă decît fuseseră ochii mei. În loc să plecați de la această faptă extraordinară, voi plecați de la o poruncă din Lege, cu rosturi în alte împrejurări decît în unele ca aceasta ce s-a făcut cu ochii unui orb, cu ochii mei. După voi, ar fi trebuit să rămîn orb, fiindcă L-am întîlnit pe cel care mă putea vindeca, în zi de sîmbătă. Cine știe dacă l-aș mai fi întîlnit vreodată. La asta de ce nu vă gîndiți? Și de ce nu plecați de la faptă cînd judecați pe cel ce a făcut-o? Voi porniți de la poruncă împotriva faptei. Luptați împotriva evidenței. Cum puteți gîndi că aveți dreptate? De ce să fie păcătos Cel ce m-a vindecat, pentru că a lucrat sîmbăta, și nu dumnezeiesc, pentru că a dat vedere unui orb din naștere, pentru care fiecare clipă e un infern și o veșnicie de întuneric și nefericire? Sîmbetei nu i-a făcut nici un rău, dar pe mine m-a înviat din întuneric. Acum și sîmbăta mea e luminoasă. Mi-a dat-o așa cum a lăsat-o Dumnezeu tuturor oamenilor. A mea era pînă azi neagră. Nu credeți că judecați pe dos? Judecați astfel pentru că sînteți întunecați de ură împotriva Celui ce m-a vindecat, în loc să vă faceți și voi ucenicii Lui. Asta ar trebui să faceți. Să refacem deci judecata așa cum se cuvine:

— „Știm că pe păcătoși nu-i ascultă Dumnezeu; iar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acela îl ascultă. Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii vreunui orb din naștere. Dacă acesta n-ar fi de la Dumnezeu, n-ar putea face nimic". Așadar e de la Dumnezeu. Și fiind de la Dumnezeu, nu poate fi păcătos.

Discursul acestui om simplu, probabil cerșetor, cum erau toți orbii pe vremea aceea, un dezmoștenit zdrențăros care nu știa nici să scrie, nici să citească, — precum era de așteptat, nu i-a convins pe fariseii care îl anchetau. I-a întărîtat mai rău. Nu l-au recepționat, pentru că aveau toate intrările blocate. Nimeni și nimic nu-i putea clinti din formulele lor. Scoși din ele, mințile nu le mai lucrau, ca și ale acelora care cred că numai ei au dreptate.

În loc să-și schimbe optica, să conceadă că se poate gîndi și altfel, anchetatorii au suspendat ancheta și, pur și simplu, „l-au dat afară", aruncîndu-i în obraz cuvintele de ocară și dispreț de cînd lumea pe buzele înfatuaților și ale suficienților: „Tu să ne înveți pe noi?"

*

Iisus nu fusese de față la toată această confruntare dintre farisei și orbul vindecat. Căutau probe împotriva Lui, de aceea nu l-au chemat. E de presupus chiar că Iisus se va fi îndepărtat de locul întîlnirii cu orbul, anume ca să lase Legea să se confrunte, fără El, cu bunul simț, cu evidența și cu logica la îndemîna celui mai simplu dintre oameni, ca să se facă de la sine evidentă necesitatea schimbării, a îmbunătățirii ei.

Orbul a fost martor onest, așa cum va rămîne pînă la sfîrșitul veacurilor. Căci acest rost i se rînduise lui de la Dumnezeu, în istorie: să dea mărturie despre Iisus ca Domn al Sîmbetei și trimis de Sus. Încă înainte de a-l vindeca, la întrebarea ucenicilor: „Rabi, cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?", Iisus le răspunsese: „Nici acesta n-a păcătuit, nici părinții lui, ci aceasta s-a făcut ca să se arate prin el lucrurile lui Dumnezeu" (Ioan 9, 2—3).

La sfîrșit, după ce l-au dat afară din casa în care l-au cercetat, Iisus l-a căutat ca să I se descopere ca Fiu al lui Dumnezeu și să rostească față de el cîteva din cuvintele Sale nemuritoare, în aparență criptice, grele, adînci de taină și de înțelepciune, limpezi însă și simple în același timp, după măsura minții celor ce le ascultau. Orbul, fără îndoială, a priceput ce vrea să zică, atunci cînd i-a spus: „Am venit... ca cei ce nu văd să vadă, iar cei ce văd să fie orbi". Pentru dînsul sentința aceasta n-a avut deloc aerul de a fi paradoxală, cum ar fi putut părea unora care n-au fost prin apropiere, să fi văzut ce s-a întîmplat cu ochi lui, și cum apoi, fariseii, deși cu ochi deschiși, n-au văzut ce se petrecuse!

*

Orbului vindecat de Iisus nu i-a rămas numele în istorie. I-a rămas doar renumele. Și nu numai pentru că a fost subiectul unei extraordinare minuni, ci și pentru neașteptata lecție de logică pe care le-a ținut-o fariseilor. Istoria a notat în defavoarea lor și faptul că, înfumurați, „l-au dat afară" din clasă, fără ca acest lucru să poată împiedica lecția să fie dată drept lecție-model în vecii vecilor.

Rugăciune și răspundere

(Continuare din pag. 1)

În zilele noastre se vorbește tot mai mult și în toate sectoarele de activitate despre simțul datoriei și al răspunderii. Calitatea și valoarea unei activități atîrnă de conștiința răspunderii cu care este făcută.

Cum poate ajuta rugăciunea la dezvoltarea acestui simț de răspundere, atît de necesar în viața credincioșilor?

Adevăratul credincios, care se roagă are convingerea că nu trăiește și nu muncește numai pentru sine, că prin rugăciune și munca lui el aparține semenilor, este legat de ei.

După cum se știe există realmente oameni capabili să se dăruiască pentru binele altora, care au o ținută morală care le ajută să fie capabili de jertfă în activitatea lor. Desigur aceasta le-o dă idealul lor superior de viață, dar resortul care susține acest ideal îl dă convingerea că ei prin această muncă sînt izvoare de binefacere pentru semeni.

Credinciosul socotește rugăciunea ca pe o muncă a inimii, iar munca este pentru el o rugăciune a mîinilor.

El are convingerea că munca lui valorează nu numai energia fizică ce a depus-o pentru împlinirea ei, nici numai cîștigul personal ce-l realizează de pe urma ei, ci binele pe care îl aduce semenilor, societății, patriei.

O mamă care se roagă nu-și părăsește copilul oricît de mari ar fi greutățile sau sacrificiile ce i s-ar cere pentru creșterea lui.

Credinciosul vede în munca sa o colaborare cu Dumnezeu în lucrarea de desăvîrșire a vieții și a lumii.

El nu muncește numai de ochii lumii, numai atunci cînd este văzut sau lăudat de oameni, ci totdeauna și cu aceeași rîvnă și dragoste.

Credncioșii care se roagă serios se caracterizează printr-o îndeplinire conștiințioasă a muncii lor. Rugăciunea aprinde în adîncul conștiinței o lumină, iar din această lumină omul începe să se cunoască pe sine și să înțeleagă datoriile care le are în societate. Rugăciunea dă credinciosului o transfuzie de energie care îl ajută să aibă mereu vie în fața lui conștiința răspunderii de viața lui în fața lui Dumnezeu și a oamenilor.

Luminînda

— parafrază —

Lăcașul Tău, Mîntuitorule,
îl văd împodobit
cu flori de mirt amirosind
și cu isop stropit.

Izvor isbăvitor
cu har și gînd curat,
Duhul Tău e,
Luminătorule.

Dar eu îmbrăcăminte n-am
să pot a-Ți trece pragul;
mi-e haos sufletul hoinar
tot rătăcind — pribeagul.

Curățește haina cugetului meu,
ușurează pașii urcușului greu,
luminează calea spre altarul Tău
și mă-nvrednicește,
Dătătorule de lumină.

V. Pop Băleni

Așa a fost

Nicolae Titulescu

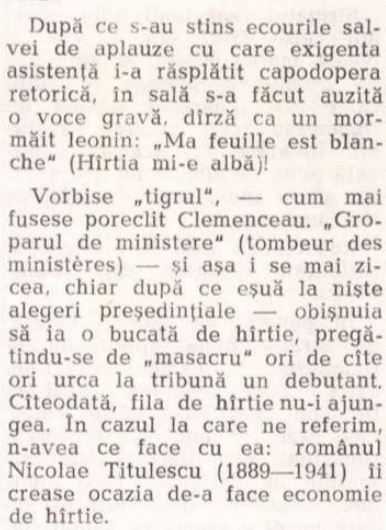

ERA pe vremea cînd elocvența feroce a lui Georges Clemenceau (1841—1929) dobora unul după altul guverne franceze și își îngropa de vii adversarii politici, organizînd evenimente care aveau să culmineze în zdrobirea tăvălugului agresor al militarismului Germaniei wilhelmiene în primul război mondial.

La o reuniune internațională de nivel maximal, delegația României apăruse cu o echipă diplomatică în componența căreia se afla, între alții, un foarte tînăr ministru, parcă de finanțe.

I-a venit rîndul să-și facă debutul oratoric, pledînd pentru poziția adoptată de țara noastră în problemele înscrise pe ordinea de zi.

Și l-a făcut, în condiții excelente, care l-au ridicat dintr-un salt în galeria celebrităților politice și diplomatice ale continentului.

După ce s-au stins ecourile salvei de aplauze cu care exigenta asistență i-a răsplătit capodopera retorică, în sală s-a făcut auzită o voce gravă, dîrză ca un mormăit leonin: „Ma feuille est blanche" (Hîrtia mi-e albă)!

Vorbise „tigrul", — cum mai fusese poreclit Clemenceau. „Groparul de ministere" (tombeur des ministères) — și așa i se mai zicea, chiar după ce eșuă la niște alegeri președințiale — obișnuia să ia o bucată de hîrtie, pregătindu-se de „masacru" ori de cîte ori urca la tribună un debutant. Cîteodată, fila de hîrtie nu-i ajungea. În cazul la care ne referim, n-avea ce face cu ea: românul Nicolae Titulescu (1889—1941) îi crease ocazia de-a face economie de hîrtie.

Specializat în Drept internațional și Economie politică, dotat cu aptitudini retorice rareori întîlnite, Nicolae Titulescu a urcat treptele celebrității rapid și sigur, încît la un moment dat, cineva — diplomatul grec Nikolaos Politis era într-adevăr „cineva", atunci, în arena politicii mondiale — a declarat că dacă s-ar fi înființat un post de ministru de externe al... Europei, titularul lui ar fi fost neîndoios Nicolae Titulescu.

Ca militant pe arena diplomației mondiale, N. Titulescu „a reprezentat o concepție care reflecta dorința de cooperare a popoarelor în vederea menținerii păcii mondiale", — scrie cineva care a cunoscut excelent omul și opera deopotrivă. (R. Deutsch, — în studiul introductiv la „N. Titulescu, Discursuri", București, Ed. Științifică, 1967, p. 7). El, după cum subliniază o publicație a românilor din Statele Unite ale Americii, „a purtat o torță de lumină pe drumurile obscure pe care s-a angajat omenirea în deceniile dintre cele două războaie. A ieșit un moment învins, dar timpul și istoria i-au dat dreptate deplină". (Id., ibid.,). Timpul și istoria au dovedit — crîncen — că dreptatea și clarviziunea nu erau de partea celor ce l-au îndepărtat brutal din guvern...

„Parlamentari români și francezi l-au invidiat deopotrivă pentru măestria cu care-și rostea discursurile liber, în principalele limbi europene, iar elita diplomației de la Societatea Națiunilor a încercat adeseori și sentimentul satisfacției de a avea în mijlocul ei pe acest maestru al elocinței, dar și sentimentul chinuitor al geloziei. L-au admirat, cu diferite prilejuri, marile personalități ale culturii românești, ca: Titu Maiorescu și Nicolae Iorga, precum și oratori talentați ca Take Ionescu, Virgil Madgearu, dr. N. Lupu etc. (Id., ibid., p. 15).

Faima lui Titulescu depășise fruntariile Europei. Astfel, la 18 sept. 1930, revista românilor din America de Nord, „Credința", scria:

„Vraja cuvintelor sale am cunoscut-o și noi, românii din Cleveland și împrejurimi, în anul 1926, cînd ni s-a dat fericita ocazie de a-l asculta la o conferință în sala „Carpatina", după ce soluționase în mod fericit pentru țară problema datoriilor românești cu Statele Unite. Valoarea D-sale de mare orator, jurist și bun cunoscător al chestiunilor internaționale se dovedește și prin faptul că anul acesta delegații țărilor l-au ales (de) președinte al lor în Adunarea Societății Națiunilor". (Id., p. 16).

Bun român — în înțelesul acreditat prin uz de veacuri al acestei expresii — Nicolae Titulescu a fost în egală măsură *creștin ortodox practicant*. La timpul său, periodicul sibian „Revista Teologică" (an. XXXV, 1945, nr. 6, p. 262 urm.) — prin condeiul autorizat al unui profesor de teologie, astăzi: I. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului — a prezentat două piese documentare pe cît de duioase, pe atît de semnificative. Iată-le:

„Nu-mi amintesc numele celui ce mi-a vorbit despre sufletul lui Titulescu. Știu numai că mi-a dezvăluit o lume nouă, surprinzătoare, din viața marelui bărbat. De aceea fragmentul ce-l relatez mi-a rămas adînc încrustat în suflet.

...Era pe vremea strălucitelor lui succese de la Societatea Națiunilor, — grăia interlocutorul meu. Mă prezentasem să-i aduc omagiile unui admirator devotat. Și l-am întrebat: „Se spune despre Excelența Voastră că ați fi francmason și indiferent în ale credinței. E adevărat"? Drept răspuns, Titulescu a deschis geanta ce o purta mereu cu el, a scos de acolo o mahramă înflorită în cusături și a desfăcut-o: în ea erau (învelite) două iconiță ortodoxe, a Mîntuitorului și a Maicii Domnului, — și mi-a spus: „Vezi aceste iconiță? Le am de la mama. Le port mereu cu mine. Oriunde aș fi, dimineața și seara, îmi fac rugăciunea în fața lor. Eu cred că ele m-au păzit și mi-au dăruit toate biruințele..." Era mărturisirea uluitoare în simplitatea ei a unui om mare, care cu cît e mai mare cu atît se simte mai aproape de Dumnezeu și de neamul său, în ceea ce constituie inima vieții lui: credința ortodoxă.

Un alt episod: Într-o zi, la Geneva, din nebăgare de seamă a valetului, un ambasador străin — care se manifesta ca fervent (romano-)catolic — surprinde pe N. Titulescu în rugăciune. Era dimineața. Mirat, diplomatul îl întreabă: „Se poate? Excelența Voastră sunteți credincios? Dar nu v-ați manifestat niciodată în acest sens." „Da. Se poate; sunt credincios. Și încă ortodox! Credința însă — în Ortodoxie — nu e paradă, ci smerenie și intimitate..."

...Poate cel ce mi-a dezvăluit aceste scene, citind felul cum le-am povestit, să aibă anumite lucruri de adăugat. Marea personalitate a lui Nicolae Titulescu se poate lămuri din talentul și (din) inteligența lui excepțională, dar și din flacăra credinței ce o nutrea zilnic, ca pe un foc sacru al neamului și al propriului său suflet. Acest fapt nu trebuie uitat, dacă vrem să avem o imagine reală despre m ă r e ț i a lui Nicolae Titulescu, care a dorit să odihnească cu trupul în inima pămîntului românesc.

Tocmai asta vrem, — căci acesta este adevărul!

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Octavian Goga și unitatea națională

Acum o sută de ani, la 1 aprilie 1881, se năștea, în familia preotului Iosif din Rășinari, Octavian Goga, căruia îi va fi ursit să devină la începutul secolului al XX-lea trubadurul suferințelor și năzuințelor românești de dincoace de Carpați. După încheierea cu succes a studiilor superioare la Budapesta și Berlin, O. Goga nu trece dincolo de munți, ci se stabilește în Transilvania, unde va desfășura o fructuoasă activitate literară, publicistică și politică.

Premierea primului volum de versuri, cu conținut social și patriotic, de Academia Română în

Pr. Bratu, bunicul lui O. Goga

Pr. Iosii Goga, tatăl poetului

anul 1906, i-a conferit poetului un uriaș prestigiu cultural, și în același timp a prilejuit românilor ardeleni o imensă satisfacție. Această simpatie s-a exteriorizat cu ocazia adunării generale a Astrei de la Brașov (1906), cînd la propunerea de a fi ales O. Goga ca secretar literar, cei prezenți l-au ovaționat îndelung, manifestație ce i-a emoționat profund pe oaspeții de peste Carpați, veniți în număr mare în frunte cu renumitul istoric Nicolae Iorga.

Noii secretari ai Astrei, Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu vor redimensiona activitățile Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, cel mai însemnat așezămînt cultural românesc din Austro-Ungaria. Concomitent cu culturalizarea maselor largi populare, O. Goga, în numele solidarității naționale, nu pierdea din vedere nici strîngerea legăturilor cu frații de peste Carpați, așa după cum reiese cu pregnanță dintr-un toast rostit la Sibiu, în 1909, cu prilejul unui banchet al Astrei. „Neamul nostru are un singur trup. Șira spinării din acest trup sunt Carpații. Plecîndu-ne urechea vom auzi aceeași limbă și vom surprinde aceleași vibrări ale sufletului și în dreapta și în stînga Carpaților. ... A sosit vremea să ne pătrundem cu toții de trebuința unei mari solidarități. Toate acțiunile noastre trebuie să plece azi din conștiința adîncă a solidarității noastre naționale. Unirea sufletească este supremul nostru ideal. ... La munca de apropiere a românilor de pretutindeni a contribuit și Asociațiunea."

În 1913 pleacă într-o călătorie în Franța și o serie de țări din Occident, iar după izbucnirea primului război mondial, O. Goga rămîne în România, continuînd de acolo cu tenacitate lupta pentru eliberarea Transilvaniei. În timpul neutralității României începe cea mai dramatică perioadă a vieții sale, pusă în slujba înfăptuirii dezideratului național, ideal la care românii năzuiau de veacuri.

Într-un asemenea moment crucial al istoriei națiunii, O. Goga se avîntă cu toată energia pentru a susține prin scris și grai desăvîrșirea unității statale. Dacă pînă la declanșarea războiului se impusese ca strălucit poet și renumit ziarist, în noua conjunctură își dezvăluie talentul oratoric, electrizînd adunările prin verva verbului său, lăsînd posterității discursuri nepieritoare, încărcate de patriotism, care însuflețeau pe viitorii luptători gata să-și sacrifice viața pentru realizarea unității naționale.

Chiar din primele săptămîni ale neutralității, O. Goga se lansează într-o amplă campanie publicistică în coloanele ziarului „Adevărul" și apoi în „Epoca", pentru lămurirea opiniei publice din România asupra situației românilor de peste Carpați, care erau supuși la tot felul de persecuții. La „Epoca", în cadrul rubricii *Ardealul vorbește*, cele mai profunde analize ale vieții politice ve-

Mihai Sofronie

(Continuare în pag. a 4-a)

Rugăciune

de OCTAVIAN GOGA

Rătăcitor, cu ochii tulburi,
Cu trupul istovit de cale,
Eu cad neputincios, Stăpîne,
În fața strălucirii Tale.
În drum mi se desfac prăpăstii,
Și-n negură se-mbracă zarea,
Eu în genunchi spre Tine caut:
Părinte, orînduie-mi cărarea!

În pieptul zbuciumat de doruri
Eu simt ispitele cum sapă,
Cum vor să-mi tulbure izvorul
Din care sufletul s-adapă.
Din valul lumii lor mă smulge
Și cu povața Ta-nțeleaptă,
În veci spre cei rămași în urmă,
Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă.

Dezleagă minții mele taina
Și legea farmecelor firii,
Sădește-n brațul meu de-a pururi
Tăria urii și-a iubirii.
Dă-mi cîntecul și dă-mi lumina
Și zvonul firii-ndrăgostite,
Dă-i raza soarelui de vară
Pleoapei mele ostenite.

Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frînge,
Și de durerea altor inimi
Învață-mă pe mine-a plînge.
Nu rostul meu, de-a pururi pradă
Ursitei maștere și rele,
Ci jalea unei lumi, Părinte,
Să plîngă-n lacrimile mele.

Dă-mi tot amarul, toată truda
Atîtor doruri fără leacuri,
Dă-mi viforul în care urlă
Și gem robiile de veacuri.
De mult gem umilității-n umbră,
Cu umeri gîrbovi de povară ...
Durerea lor înfricoșată
În inimă Tu mi-o coboară.

În suflet seamănă-mi furtună,
Să-l simt în matca-i cum se zbate,
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate;
Și cum sub bolta lui aprinsă,
În smalț de fulgere albastre,
Încheagă-și glasul de aramă:
Cîntarea pătimirii noastre.

Centenar Octavian Goga

Poetul — profet

La numai douăzeci și patru de ani, Octavian Goga intra răsunător în literatură cu volumul de *Poezii* publicat la Budapesta în 1905. Cîteva luni mai tîrziu, era aclamat la București ca poet național și, la propunerea lui Titu Maiorescu, încununat cu premiul pentru poezie al Academiei Române. Prezența fizică a tînărului poet stîrnea valuri de entuziasm în intelectualitatea bucureșteană, iar Ionel Brătianu, citindu-i de la tribună una din poezii, însuflețea cu aplauze aula Parlamentului. Doar Sadoveanu mai cunoștea, în același timp, o asemenea prematură glorie literară, cu primele sale patru volume de povestiri. Goga se întorcea în Transilvania cu izbînda sigură a unui talent care-l așeza, încă de la început, printre marii poeți ai neamului românesc.

Cum se întîmplă însă deseori în literatură, proaspătului bard nu i-au lipsit nici detractorii. În asemenea cazuri, invidia confraților tulbură apele cu mare sîrguință și, ocolind cu grijă riscurile unei rostiri directe, își aliază acea categorie de critici cu educație și moravuri de vechili ai salonului publicistic, gata oricînd să slujească o formulă sau alta, după împrejurări, capricii sau interese. Unii i-au contestat lui Goga originalitatea, alții i-au găsit slăbiciuni de expresie literară, iar alții, ceva mai subtili, s-au grăbit să-l eticheteze drept „poet ardelean", ceea ce ar fi însemnat, dragă-Doamne, provincial, minor, lipsit de anvergură. Împotriva tuturor acestora s-a ridicat atunci tot un ardelean, Ilarie Chendi — secretar de redacție al revistei „Viața literară", de sub direcția lui George Coșbuc și Ion Gorun — care, în numărul 2 al proaspetei publicații, din 8 ianuarie 1906, scria: „Este el un merit deajuns a fi poetul unei provincii, sau chiar numai al satului său, dar cine ca Goga a reușit să exprime sentimente generale, nu poate fi mărginit la atîta. El a intrat pe o poartă cu mult mai largă în literatură și are dreptul să fie judecat nu numai după locul nașterii sale, ci după complexitatea talentului său. Cine l-a înțeles pe Goga numai ca poet ardelean, nu l-a înțeles deloc". Și, întrebîndu-se de ce Goga și-a cucerit cititorii de la primul său volum, „în măsură necunoscută pînă acum în viața noastră literară", același Chendi răspundea: „E melodia curată și nouă a cîntărețului, cîntată din strune proprii, din pieptul cel tînăr și puternic. E cîntecul cel larg și îndrăznet, cu multe și variate nuanțe, de la cea mai duioasă pînă la cea mai bărbătească expresie de viață. Originalitatea pronunțată, în limbă, în forme, în alegerea subiectelor, — iată ce l-a făcut pe Goga *cuceritor*".

Am zăbovit înadins printre filele galbene ale unei publicații de acum trei sferturi de veac, numai spre a răspunde unui gînd mai vechi, și anume că ceea ce pe atunci părea o imputare la adresa lui Goga, astăzi se vădește a fi o virtute. Maiorescu spunea că un scriitor nu poate deveni universal dacă mai întîi nu este profund național. În cazul lui Goga, el n-ar fi devenit poet național dacă întîia și marea lui poezie nu ar fi fost transilvăneană. Pe lîngă har și meșteșug, arta presupune și multă, foarte multă autenticitate, legătura directă cu izvorul inspirației, conștiința dramatică a trăirilor personale, participarea nemijlocită la viața semenilor, identificarea cu veacul contemporan, sinteza între tradiție și noutate. Tînărul Goga se întrupa din aburul unui pămînt pe care se consuma o îndoită suferință, a celor ce slujeau silnic *„Țarina bogatului, / Pajura-mpăratului"*. Plugari și clăcași, fluturi și jale, robi la seceră și mame trudite încă mai existau și în celelalte ținuturi românești, dar numai în Transilvania durerile sociale nu-și puteau nădăjdui izbăvirea decît prin eliberarea națională. „Împăratul" este o umbră neagră a cerului transilvan, el „a încins cu lanțuri" nu numai țarinile și oamenii, ci chiar apele Oltului. Poetul devine cutia de rezonanță a tuturor durerilor, vocea lui plînge, suspină, geme, se revoltă, strigă, detună, prevestește, amenință, avertizează, ca un văzduh în neodihnă. Pentru ora lui artistică, Octavian Goga rămîne, prin excelență, poetul-profet.

Dacă unul din mădulare suferă, suferă trupul întreg. O Transilvanie înstrăinată era durerea întregului neam. Este și aceasta o explicație a faptului că poetul din Rășinarii Sibiului, cîntînd *„Durerea unui neam ce-așteaptă / Demult o dreaptă sărbătoare"* stîrnește interesul, admirația și entuziasmul românilor de pretutindeni, începînd cu cei din capitala Principatelor. Și trebuie pus la inimă adevărul că poezia lui de atunci a fost una din flăcările conștiinței noastre naționale ce avea să ducă la marea Unire din 1918.

Acum cîțiva ani am făcut un popas la Ciucea și, înainte de a intra s-o văd pe doamna Veturia Goga, am urcat treptele monumentalului templu, ca să mă închin la mormîntul poetului. Am găsit acolo pe elevii unui liceu de prin Năsăud, veniți în pelerinaj. Sub soarele cald, în liniștea parcului, cei mai buni dintre ei recitau versuri de Goga, atent urmăriți de profesorul lor de limbă română. Oprit într-o margine și ascultînd vocile tinere, mi se părea că asist la unul din momentele acelor „vremi răzbunătoare", care răscumpără nu numai umilințele neamului ci și pe acelea ale unei poezii ce cobora direct din Andrei Mureșanu și-l prefigura pe Pătru Opincă a lui Aron Cotruș.

Mi-am amintit atunci că, numai cu vreo cîțiva ani înainte, fusesem de față la un ospăț de nuntă într-o comunitate românească din America de Nord. Ca în orice împrejurare de acest fel, muzica, veselia, glumele, voia bună se revărsau din belșug. La un moment dat, lăutarii au prins a așeza pe strune un cîntec pe care-l auzisem nu numai în copilăria mea, de la mama, ci și — de multe ori — în casa lui Ștefan Feraru din Troy-ul Michiganului, purces și el, ca mulți alții, de mic, cu părinți necăjiți, din Sălištea Sibiului: *„De ce m-ați dus de lîngă voi ..."*. În clipa aceea s-a făcut tăcere, iar în cea următoare s-au ridicat mai multe voci deodată, ca la o poruncă a sufletului ce tresărea din adîncuri, înnodînd melodia cu vorbele: *„... De ce m-ați dus de-acasă? ..."*. De necrezut cît de mulți cunoșteau cuvintele cîntecului, unii cu aproximații și poticniri, alții cu o memorie desăvîrșită, atît din cei mai vîrstnici cît și mulți din generația a doua, născuți și crescuți pe ferme singuratice, unde duhul „de acasă" supraviețuia înstrăinării. I-am ascultat cu uimire și lactrimi, căci lacrimi se odrăsleau de sub genele acelor români îndepărtați de vatra strămoșilor, dar care se regăseau, atunci, în cîntecul acela, pe ultima lui strofă:

„Așa vă treceți, bieți bătrîni,
„Cu rugi la Preacurata,
„Și plînge mama pe ceaslov
„Și-n barbă plînge tata".

I-am întrebat dacă știu de cine sînt cuvintele. Unii își aminteau de numele lui Octavian Goga, alții ridicau din umeri, nedumeriți: un cîntec din Țară.

Puternic și biruitor în conștiința neamului, precum autorul de demult al *Mioriței*, poetul se retrăgea, discret, în spatele propriei sale opere.

VALERIU ANANIA

Temeliile pocăinţei

(Continuare din pag. 1)

lateni 5, 22). Unde se află aceste roade, în chip sincer, nefăţarnic, acolo se poate bănui prezenţa Harului Duhului Sfînt îmbrăcat, întotdeauna, în haina smeritei cugetări. Astfel de creştini sînt numiţi de Domnul „săraci cu duhul lor" (Matei 5, 3) căci oricît ar fi de înaintaţi în virtute, ei se socotesc, în chip sincer, în cugetul inimii lor, nedeplini, „cel dintîi dintre păcătoşi" — cum se numea pe sine Sf. Apostol Pavel, cel înălţat pînă la al treilea cer cu duhul...

Smerenia atrage după sine a doua piatră de temelie a pocăinţei, *rugăciunea*. Desigur, nu orice rugăciune, ci cea smerită ca a vameşului, stăruitoare ca a hananiencii şi plină de lacrimi de pocăinţă ca a lui Petru.

Şi rugăciunea este supusă specificului confesional. Unii creştini desfăşoară „rozariul" spre a şti de cîte ori a recitat cutare sau cutare rugăciune şi este nespus de trist dacă într-o zi n-a putut rosti numărul prescris din acea rugăciune. Se pare că se poate vedea şi aci concepţia juridică a creştinului apusean cu privire la mîntuire şi la raportul dintre Dumnezeu şi om. Alţii înţeleg să facă din rugăciune o convorbire cu Dumnezeu, cu text improvizat, în care-şi găsesc loc o sumedenie de cereri nu întotdeauna potrivite cu puterea şi slava lui Dumnezeu. Pentru unii ca aceştia este potrivit îndemnul Sfîntului Isaac Sirul care zice: „Cere de la Dumnezeu lucruri vrednice de slava Sa ca să fie vrednicia ta mare înaintea Lui şi să se bucure El de tine... căci precum dacă cineva cere de la un împărat pămîntesc puţin gunoi, nu numai pe sine se necinsteşte printr-o cerere atît de nevrednică... ci-l face de ocară şi pe împărat prin cererea lui, tot aşa face şi cel care lucruri pămînteşti cere de la Dumnezeu din ceruri. Îngerii privesc la tine cînd te rogi ca să vadă ce ceri tu de la Stăpînul lor şi tare mult se veselesc cînd văd că pămînteanul uită de trup şi cere cele cereşti" (Cuv. 44).

Ortodoxia, urmînd cuvîntul Domnului: „Cînd staţi şi vă rugaţi, nu spuneţi multe..." (Matei 6, 7) a intuit mai bine rugăciunea vameşului, care e un strigăt izbucnit dintr-o inimă înfrîntă şi smerită, ca un jet de apă dintr-un izvor bogat: „Dumnezeule, fii milostiv mie păcătosului" sau aceea, şi mai scurtă, a hananiencii: „Doamne, ajută-mi". Chiar dacă o veche tradiţie de rugăciune păstrată în spiritualitatea orientală recomandă repetarea deasă a cunoscutei „Rugăciunea lui Iisus", repetarea ei nu este un act mecanic ci un efort conştient de înlăturare a gîndurilor rele şi de întipărire în minte a numelui lui Iisus — care este „mai presus de tot numele". Rostirea lui umple mintea de Har şi înlătură puterea vrăjmaşului.

O pocăinţă adevărată presupune această rugăciune neîncetată (I Tes. 5, 17) înţeleasă ca un efort de curăţire de patimi şi de biruinţă asupra ispitelor, în vederea unirii cu Hristos.

Dacă smerita cugetare şi rugăciunea curată — la care ar trebui desigur să se adauge dragostea cu fiica ei, iertarea, reprezintă temeliile duhovniceşti ale pocăinţei, se cuvine să amintim şi de temeliile trupeşti: *înfrînarea* şi *postul*, care angajează şi trupul în lucrarea adevăratei pocăinţe. Sf. Apostol Pavel ne îndeamnă să preamărim pe Dumnezeu şi în duhul dar şi în trupul nostru ca unul ce este parte integrantă a fiinţei omeneşti; ca unul care slujeşte drept „templu" al sufletului (II Cor. 6, 16).

E greu de închipuit pocăinţă adevărată fără înfrînare, fără post. Se ştie că unii creştini acordă prea puţină însemnătate postului şi, în general, deprinderilor ascetice. În schimb, alţii duc postirea la exagerări primejdioase pentru a „forţa" primirea unor daruri deosebite ale Duhului Sfînt, cum este vorbirea în limbi.

Sfinţii Părinţi recomandă postul nu ca un scop în sine, ci ca un mijloc de preamărire a lui Dumnezeu, de înfrînare a pornirilor rele, ca un act de voinţă care supune trupul raţiunii, sufletului.

În această privinţă, Sf. Casian Romanul — sintetizînd gîndirea tuturor Sfinţilor Părinţi, ne învaţă zicînd: „Părinţii n-au lăsat un singur chip al împărtăşirii de bucate, nici aceeaşi măsură pentru toţi, fiindcă nu toţi au aceeaşi tărie şi aceeaşi vîrstă; însă *un lucru au rînduit tuturora: să fugă de îmbuibare şi de săturarea pîntecelui*... căci cu orice fel de hrană se va îmbuiba pîntecele naşte sămînţa desfrînării... De bucate numai atîta să ne servim cît să trăim, nu să ne facem robi poftei. Primirea hranei cu măsură şi cu socoteală dă trupului sănătate, nu îi ia sfinţenia" (Filocalia I, p. 97—98). Postul nu urmăreşte omorîrea trupului, cum din păcate înţeleg şi practică unii creştini, ci disciplinarea lui şi îndrumarea pe calea dorită de mintea luminată de Har. *„Noi nu ne-am învăţat să fim omorîtori de trupuri ci de patimi"* — declară unul din Sfinţii Părinţi vrînd să arate prin aceasta, adevăratul sens şi rost al postului în lucrarea de pocăinţă.

Iată doar cîteva din temeliile pocăinţei adevărate. Biserica noastră, prin învăţătura şi practica ei de aproape două mii de ani, nu numai că ne îndeamnă la pocăinţă, dar ne şi pune la îndemînă o experienţă vastă, chipuri nenumărate de oameni care au făcut astfel de pocăinţă, pe care, de multe ori, Dumnezeu i-a preamărit cu daruri alese, în viaţă ca şi după moarte, ale căror pilde şi învăţături ne pot conduce pe această cale.

Nu avem, deci, trebuinţă să împrumutăm alte învăţături şi să recurgem la experienţe străine, adeseori vătămătoare atît pentru suflet cît şi pentru trup, ci să le cunoaştem, să le adîncim pe ale noastre. Să ne străduim a le pune în practica vieţii de toate zilele aşa cum ni le propune de veacuri Biserica noastră drept mărităre care din veac s-a făcut una cu poporul nostru românesc.

Pe temelia smeritei cugetări, a rugăciunii curate, a înfrînării şi a postului, să clădim pocăinţa : devărată şi mîntuitoare de suflet la care ne cheamă Biserica în tot cursul anului, dar cu deosebire în aceste „prea cinstite zile" ale Postului Sfintelor Paşti, la capătul cărora vom ajunge „să ne închinăm şi Sfintei Învieri".

— *„Ceata sfinţilor a aflat izvorul vieţii şi uşa raiului; să aflu şi eu calea prin pocăinţă..."*.

Alegerea şi instalarea noului patriarh al Ierusalimului

În data de 16 februarie a. c., a avut loc alegerea titularului scaunului patriarhal al Ierusalimului, în persoana I. P. S. Mitropolit Diodor de Hierapolis.

Noul patriarh s-a născut în Chios, în anul 1923. S-a călugărit la o vîrstă tînără. În calitate de monah urmează cursurile facultăţii de Teologie din Atena. Din 1938 se stabileşte la Ierusalim, unde este hirotonit diacon în 1943 şi preot în 1947.

În 1962 este ales arhiepiscop de Hierapolis, iar cu un an mai tîrziu este numit reprezentant al patriarhului Ierusalimului la Aman, în Iordania.

Festivitatea de instalare ca patriarh a avut loc Duminică, 1 martie 1981, în biserica Învierii din Ierusalim.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, însoţit de P. C. arhim. Vasile Cornilă, superiorul aşezămintelor româneşti de la Ierusalim şi Iordan.

I. P. S. Sa a transmis noului patriarh cele mai calde felicitări din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin şi a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, exprimînd totodată speranţa că bunele relaţii dintre Bisericile noastre se vor dezvolta şi se vor întări continuu.

Consultări între Biserica Ortodoxă Română şi Patriarhia Ecumenică

O delegaţie a Bisericii Ortodoxe Române a vizitat Patriarhia Constantinopolului între 9 şi 13 martie 1981, avînd în componenţa ei pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, exarhul Patriarhiei Române pentru comunităţile ortodoxe române de peste hotare, Prea Sfinţitul Episcop Antonie al Buzăului şi Prea Sfinţitul Episcop Adrian Hriţcu, conducătorul Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa centrală şi occidentală.

După sosirea la Istanbul, reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române, au fost primiţi de Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrie al Constantinopolului, căruia i-au transmis un mesaj din partea Prea Fericitului Patriarh Iustin, salutul său frăţesc, dorinţa continuării şi aprofundării bunelor relaţii tradiţionale dintre Biserica Ortodoxă Română şi Patriarhia Ecumenică în folosul Ortodoxiei şi pentru slujirea marilor idealuri ale contemporaneităţii de pace şi colaborare între toate popoarele şi statele. La rîndul său, Întîistătătorul Patriarhiei Ecumenice a rugat să fie împărtăşite Prea Fericitului Patriarh Iustin expresia dragostei şi preţuirii faţă de Biserica Ortodoxă Română, faţă de poporul român şi înalta ocîrmuire a Republicii Socialiste România.

În continuare au fost evocate problemele care preocupă la ora actuală întreaga Ortodoxie, pregătirile în curs de desfăşurare pentru convocarea Sfîntului şi Marelui Sinod, dialogurile cu celelalte Biserici şi confesiuni creştine, legăturile cu marile organizaţii internaţionale creştine.

Aceleaşi probleme au fost aprofundate în cadrul discuţiilor ce au continuat între delegaţia Bisericii Ortodoxe Române şi o comisie a Patriarhiei Ecumenice formată din Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Maximos al Sardelor, Înalt Prea Sfinţitul Chiril al Chaldeii, Înalt Prea Sfinţitul Gabriel al Coloniei şi Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Constantin al Derconului, constatîndu-se un deplin acord şi dorinţa armonioasei cooperări în toate cele ce ţin de promovarea unităţii Ortodoxiei şi prezenţa ei în contemporaneitate. Ambele delegaţii s-au informat apoi asupra activităţii şi preocupărilor fiecărei Biserici reprezentate şi au constatat utilitatea consultărilor reciproce cu privire la chestiunile de interes comun.

În ziua de 12 martie, după ce au participat la slujba canonului Sfîntului Andrei Criteanul în catedrala din Fanar, membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române au fost invitaţii Sanctităţii Sale Patriarhului Dimitrie la un dejun oficial. Ziua următoare s-au prosternat la mormintele foştilor patriarhi ecumenici din cimitirul ortodox, iar în restul timpului au vizitat celebra „Sfînta Sofia", rămăşiţele vechii mănăstiri „Studion", biserici monumente istorice şi muzee din Istanbul, localul renumitei şcoli teologice din insula Halki etc.

La 13 martie, înainte de plecarea spre patrie, membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române s-au întîlnit din nou cu Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrie şi cu membri ai Sfîntului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, cu care prilej s-a manifestat de ambele părţi satisfacţia pentru rezultatul pozitiv al convorbirilor purtate, hotărîrea de a acţiona şi pe mai departe în spirit de unitate şi deplină armonie.

Octavian Goga şi unitatea naţională

(Continuare din pag. a 3-a)

neau din partea lui O. Goga, demonstrînd că momentul eliberării fraţilor de peste munţi nu mai poate să întîrzie. „Românii din Ardeal de la declararea războiului şi pînă astăzi n-au săvîrşit nici un act politic. ... Este o tăcere care se justifică prin neputinţa de-a vorbi limpede. Toate naţiunile nemaghiare din Ungaria au adoptat această tactică a protestării mute. ... În clipa cînd s-a declarat războiul orice om politic din Transilvania a înţeles, că rostul Vienei în istoria românismului din Ardeal este un capitol încheiat, de domeniul trecutului şi că mîntuirea nu mai poate veni decît dintr-un singur loc: de la Bucureşti."

Deşi era extrem de ocupat, O. Goga în clipele de răgaz avea momente de inspiraţie lirică sublimă, prin intermediul cărora însufleţea pe conaţionalii săi în clipele de deznădejde, reamintindu-le şi pe această cale însemnătatea desăvîrşirii unităţii statale. De un succes imens s-a bucurat poezia *Latinitatea strigă din tranşee*, declamată la Arenele române de celebrul actor De Max, care a stîrnit în rîndurile participanţilor un entuziasm de nedescris. ... „Acolo-n hora vijeliei crunte / E clocotul visării noastre sfinte / Veniţi români! Porniţi-vă spre munte! / V-arată drumul morţii din morminte / Să nu uitaţi a veacurilor carte, / Veniţi, veniţi! ... Căci adevăr zic vouă: / Ori vă mutaţi hotarul mai departe, / Ori veţi muri cu trupul frînd în două!"

La viitoarea hotărîre a guvernului pentru a lupta de partea Antantei (ce asigura unirea Transilvaniei cu România), un rol aparte i-a revenit lui O. Goga, fapt pentru care a atras ura guvernului de la Budapesta. Datorită activităţii desfăşurate în România, lui O. Goga i s-a intentat un proces de înaltă trădare, fiind condamnat la moarte, în contumacie.

Odată cu intrarea României în război, în vederea eliberării Transilvaniei, O. Goga se înrolează ca voluntar pentru a participa la luptele din Dobrogea. Euforia stîrnită în primele zile, cînd trupele române erau biruitoare în Ardeal, este estompată de înfrîngerea de la Turtucaia, iar după aceea oastea română se vede nevoită să părăsească Transilvania, datorită presiunii exercitate de armata germană.

În timpul retragerii spre Moldova, O. Goga trăieşte momentele cele mai desnădăjduite ale vieţii sale.

După stabilizarea frontului în sudul Moldovei se trece la refacerea armatei şi la întărirea moralului tuturor românilor. În acest scop Ministerul Apărării Naţionale înfiinţează ziarul „România", ce va apare de la 2 februarie 1917, avîndu-l ca director pe M. Sadoveanu. În primul număr O. Goga semna editorialul intitulat *Spre biruinţă*. ... „Înfiptă în ţara Moldovei, ca într-o cetate de piatră, oastea noastră, avînd apa Siretului în faţă şi crestele Carpaţilor în spate, reînvie astăzi după zidul baionetelor, ascuţindu-şi fulgerele de mînie ..."

Sosirea la Iaşi a primului batalion de voluntari ardeleni şi bucovineni, îi prilejui lui O. Goga redactarea unor inspirate rînduri, de o rară vibraţie patriotică. În articolul *Au venit ardelenii* reliefează însemnătatea politică a mişcării voluntariatului. ... „Iată plebiscitul Ardealului îl aduc în raniţe aceşti voluntari, care şi-au biruit grija morţii cu gîndul învierii celor de-acasă. ... Pentru Regatul român venirea ardelenilor este cea dintîi sărbătoare a unirii politice ce se va rupe de subt scutul habsburgilor. Soarta a vroit ca din acest oraş al înfrăţirii de odinioară să plece şi consolidarea de mîine. Sufleteşte această unire a fost întotdeauna."

Odată cu încetarea ostilităţilor şi încheierea păcii de la Bucureşti, O. Goga se vede nevoit să părăsească România, îndreptîndu-se spre Franţa. În vara anului 1918 se constituie la Paris Consiliul naţional al unităţii române, ce-l avea pe Tache Ionescu, preşedinte, iar O. Goga şi V. Lucaciu, vicepreşedinţi. După Adunarea Naţională de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918), O. Goga alături de ceilalţi conducători politici români aflaţi în Occident continuă lupta, în vederea recunoaşterii de către marile puteri a desăvîrşirii unităţii statale româneşti.

La începutul anului 1919, O. Goga se reîntoarce triumfător pe pămîntul României reîntregite, cu idealul împlinit, după ce se străduise atîta, încheind cea mai fertilă perioadă a activităţii sale politice.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 129 Sibiu, 15 aprilie și 1 mai 1981 Nr. 15—18/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

„Eu sînt învierea și viața"

Între sfintele adevăruri păstrate de la Mîntuitorul Hristos în tezaurul dreptei noastre credințe și care vorbesc adînc sufletului credincios, în aceste luminoase zile de Paști, sînt și cele proclamate de El însuși prin cuvintele: „Eu sînt învierea și viața" (Ioan 11, 25). Sînt adevăruri dumnezeiești care cuprind însemnătatea celei mai mari sărbători creștine: învierea din morți a Fiului lui Dumnezeu. Sînt încredințări ce adeveresc și încoronează tot ceea ce s-a scris în Vechiul Testament despre dragostea cea nemărginită a lui Dumnezeu-Tatăl, care atît de mult ne-a iubit „încît pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16). Valoarea acestor adevăruri se răsfrînge în toată plinătatea și asupra noastră, deoarece rostindu-le, Iisus le-a dăruit Bisericii și prin ea și nouă tuturor fiilor ei. Păstrînd învățătura Sa, noi ne împărtășim de-a pururi din învierea și viața Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Iar astăzi, la praznicul biruinței asupra morții, ascultăm și primim mesajul învierii și al vieții noastre, ca pe un balsam, care ne înviorează credința, ne întărește nădejdea, ne împuternicește avîntul și ne dă cutezanța să pășim pe drumul binelui și al desăvîrșirii. Căci o continuă înviere, asemenea firii înconjurătoare din aceste zile de primăvară, o continuă înnoire și creștere, o continuă înălțare către azurul desăvîrșirii se cade să fie viața fiecăruia dintre noi.

Atît de mare preț a pus Mîntuitorul Hristos pe dumnezeiescul dar al vieții, încît spre a înlătura spaima și nefericirea aduse de moarte, El ne-a spus mereu: „Eu sînt învierea și viața ... Și oricine trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac" (Ioan 11, 25).

Încredințați de adevărul învierii Domnului și avînd această mărturisire neștirbită, pentru aceasta rostim acum fără încetare: „Hristos a înviat!" și tot fără încetare răspundem: „Adevărat a înviat!"

Cu fiecare sărbătoare a Sfintelor Paști, inimile noastre cearcă zguduitoarea stare de durere a imaginii Crucii și a suferințelor Mîntuitorului Hristos, ca apoi să răsărim la lumina învierii, la acea negrăită bucurie a biruinței vieții asupra morții. Retrăim astfel, de fiecare dată, această trecere de la paharul amărăciunii, la împărtășirea din Potirul vieții celui fără de moarte. Învierea lui Hristos ne-a hărăzit, drept aceea, să fim părtași aceleeași învieri și aceleeași vieți împodobite cu slavă și strălucire, să fim după cum scrie Sfîntul Apostol Pavel, „socotiți vii pentru Dumnezeu și morți păcatului" (Rom. 8, 11).

În aceste stări, cugetul ia aminte cum întreaga fire pare a fi alături de noi, ca și cînd ar simți și ar vrea să ne ajute, după treapta și pașii ei, la deplina înțelegere a învierii, a trecerii de la iarna păcatului la primăvara nădejdilor, a înfloririi „sub har" (Rom. 6, 14), ca unii care avem „pîrga Duhului" (Rom. 7, 23). Această „sărbătoare a sărbătorilor" ne cheamă la viața cea vie, la acea viață care, ca dar suprem al lui Dumnezeu, se cere împlinită în modul cel mai înalt.

Cîntînd imnul biruinței pascale: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le", duhul nostru se pătrunde de adevărul că viața biruie nestăvilit întru totul, în chipul ei cel mai tainic. Nici chiar cei cuprinși de umbra morții nu rămîn robiți de puterea ei, ci se împărtășesc și ei de viață, iau parte în chip nevăzut la lumina și la bucuria cea mare a învierii și a nemuririi. Este unul din adevărurile cele mai înălțătoare ale Sfintei noastre Biserici, adevăr care face ca, în momentele de sfîntă comuniune din zilele Paștilor, să-i avem în suflet pe toți cei

† TEOCTIST
Mitropolitul Moldovei și Sucevei

(Continuare în pag. a 2-a)

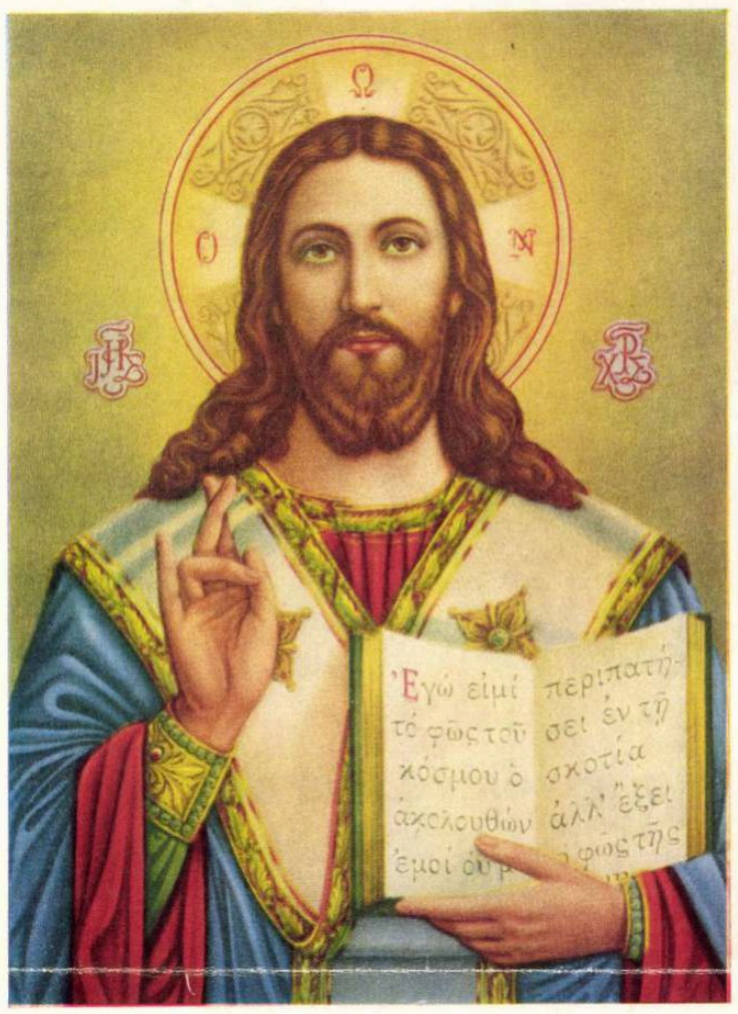

Lumina Învierii

An de an în noaptea Sfintelor Paști auzim rostindu-se cuvintele: „Veniți de luați lumină." Și atunci, ne apropiem înfiorați de mormîntul gol al Mîntuitorului Hristos, lăsîndu-ne pătrunși de adevărul scularii Lui din morți. Pînă ieri sufletul ne era încă greu de tristețe și zorile abia dacă le presimțeam. Întunericul era adînc și nădejdile firave. Deodată se ivește însă lumină mare și revărsarea ei ne cuprinde ființa.

Învierea Domnului pe care o prăznuim este, mai mult decît orice, sărbătoarea luminii care a biruit întunericul, a luminii care strălucește peste toți și peste toate, acoperind întregul cu nesfîrșirea ei. „Ziua Învierii să ne luminăm ...", „E ziua Învierii, să strălucim de bucurie ...", „O, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase, ... dă-ne nouă ... să ne împărtășim din lumina fără umbră a Împărăției Tale ...", cîntă astăzi pretutindeni în biserici dreptcredincioșii creștini (Canonul Paștilor).

Însăși faptul Învierii e legat, ne asigură dumnezeiasca Scriptură, de „răsăritul soarelui" (Marcu 16, 2) de lumina ca de fulger, de albeața ca de omăt (Matei 28, 3) și de strălucirea (Luca 24, 4) orbitoare ce răzbătea din groapa la care veniseră femeile mironosițe și după ele Sfinții Apostoli.

Lumina aceasta o luăm de la mormîntul Domnului, în chip simbolic, aprinzînd luminările unul de la altul în noaptea Învierii, spre a o duce mai departe, „lumină din lumină" cum glăsuiește Crezul.

Lumina Învierii o preamărim noi „fiii luminii" (I Tes. 5, 5) și înțelesul ei cade-se a-l adînci cu prilejul sărbătorii Sfintelor Paști.

De la început vom observa că pentru creștini Dumnezeu și lumina sînt același lucru. De la un capăt la altul Sfînta Carte ni-l prezintă pe Dumnezeu ca fiind „lumină" (I Ioan 1, 6) și „părinte al luminilor" (Iacob 1, 17). El „locuiește întru lumina cea neapropiată" (I Tim. 6, 16), „se îmbracă întru lumină ca într-un veșmînt" (Psalmul 104, 2) și revarsă asupra făpturilor lumina Sa (Isaia 60, 19 și Apoc. 22, 5). Fiind lumină, El este dătătorul luminii (Fac. 1, 1—5).

Lucrarea lui Dumnezeu în lume este o lucrare de lumină și toți cei ce umblă în cărările Sale, umblă întru lumină. La dreptul vorbind, lumina este aceea care vădește însăși faptele oricărui credincios. De aici și zicerea că faptele bune sînt fapte ale luminii, pe cînd cele rele sînt ale întunericului.

Să ne oprim puțin asupra acestei idei pentru că de aici vor decurge învățăminte deosebit de importante.

Asemănînd lumina cu binele și întunericul cu răul, Scriptura nu face altceva decît să exprime un adevăr pe care oricine îl înțelege ușor și dintr-o dată. Oare nu spunem noi, vorbind despre o faptă rea, că este „dată în vileag", că „este scoasă la lumină"? Ce înseamnă aceasta altceva decît că e scoasă din negura întru care a fost săvîrșită! Nu la adăpostul întunericului oare se și săvîrșesc cele mai multe din faptele rele (Luca 22, 53)?

Între lumină și întuneric este aceeași nepotrivire ca între bine și rău (II Cor. 6, 14). De aceea și proclamă Apostolul Pavel: „... toate lucrurile răului cînd sînt osîndite de lumină, sînte date la iveală, pentru că ceea ce scoate totul la iveală este lumina" (Efes. 5, 13).

Încercînd acum să ne apropiem mai mult cu înțelegerea de ceea ce însemnează faptele luminii și ale întunericului, nu ne va fi greu să

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

(Continuare în pag. a 5-a)

Dărîmați Templul acesta...

Templul din Ierusalim era singurul templu din toată țara evreilor. În toate celelalte localități credincioșii mozaici aveau, pentru deprinderea cultului sacru, numai sinagogi, adică edificii destinate pentru rugăciune, cîntare și cetanii sfinte.

Templul aflător în capitala Palestinei era o lucrare arhitectonică măreață. Era o clădire frumoasă și înălțătoare de suflet către Părintele Luminilor. Era unicul loc care avea diferite altare pentru deosebitele feluri de jertfe sîngeroase și nesîngeroase, potrivit cu cerințele Legii dată Iudeilor prin mijlocirea marelui profet Moise. Dar mai presus de frumusețea și măreția cea văzută, valoarea templului era ridicată *de prezența întrînsul* a nevăzutului și necuprinsului Dumnezeu. Cel nevăzut cerea să fie preamărit și lăudat ca și cînd ar fi văzut. Cel necuprins cerea să fie rugat, respectat și invocat ca și cînd ar fi cuprins asemenea omului în casa sa.

Graiul Mîntuitorului Hristos a folosit adeseori numirea de casa Domnului, numire cunoscută de mai înainte și înțeleasă ca locuință a Celui nemărginit. Dojenind Iisus pe cărturari și pe farisei că nu înțeleg cum se cuvine legea lui Dumnezeu, între altele i-a lămurit zicîndu-le: „cine jură pe templu, jură atît pe templu, cît și pe Acela care locuiește în el" (Matei 23, 21; Ps. 132, 7, 13—14; III Împăr. 8, 12—13).

Acest mîngîietor adevăr, că adică Dumnezeu cel nemărginit se poartă față de noi ca și cînd ar putea fi mărginit; că Atotstăpînitorul vrea să ne fie apropiat, să sălășluiască în preajma noastră, în mijlocul nostru ca un Părinte duios și iubitor de oameni; că El vrea să ne cinstească cu prezența Sa necurmată printre noi — acest adevăr scump și dulce, contemporanii Mîntuitorului l-au cunoscut dar unii l-au prețuit precum se cuvenea. Așa se explică atitudinea aspră și plină de mustrare față de vînzătorii și zarafii din templu, despre care face mențiune Sfîntul Evanghelist Ioan în pericopa Ioan 2, 13—22.

Hristos cel blînd și iertător și binefăcător se vede silit de rîvna care îl mistuia, față de bunăcuviința casei lui Dumnezeu, să facă un bici din funii și să alunge de pe teritoriul templului pe vînzătorii de oi, de porumbei, de boi. La fel i-a izgonit și pe zarafii ce schimbau monedele străine cu monede evreiești admise, ca donații pentru templu. Făcînd acestea își motivează atitudinea cu următoarele cuvinte: „Scoateți aceste lucruri de aici și nu faceți din casa Tatălui meu o casă de negustorie" (Ioan 2, 16). Cărturarii și fariseii nemulțumiți fiind de această cutezătoare curățire a templului, îi pretind lui Iisus să le arate un semn minunat, un gest profetic care să le dovedească că are de Sus, de la Dumnezeu, autorizația să-i alunge de pe pămîntul sacru al templului. Această pretenție vădită de adversarii Săi, îi oferă lui Mesia prilejul să le facă lor și nouă o profeție, o prezicere despre moartea și învierea Sa. Conștiința lui Iisus Nazarineanul era puternic stăpînită de gîndul și de simțirea că trupul Său omenesc este un adevărat templu, în înțelesul cel mai deplin și mai strîns al cuvîntului. În firea Sa omenească era pogo-

† TEOFIL
Arhiepiscopul ortodox al Clujului

(Continuare în pag. a 4-a)

Ctitoria voievodală de la Argeș

Biserica mănăstirii Argeș, ctitoria evlaviosului domn Neagoe Basarab (1512—21) este una din capodoperele artei universale. A fost ridicată la nord de oraș, pe moșia Flămînzești, pe locul unei biserici mai vechi, ctitorită de domnitorul Vlad Dracul (1436—1442). Lucrările de construcție au început, probabil, în 1514 și au durat mai mulți ani. Sfințirea noului lăcaș de închinare s-a făcut la 15 august 1517, de către patriarhul ecumenic Teolipt I, înconjurat de un mare sobor de vlădici — români și străini, — egumeni — din țară de la Athos și din alte părți, — preoți și diaconi. Solemnitatea sfințirii este relatată de Gavriil, protosul mănăstirilor de la Muntele Athos, în lucrarea sa istorico-hagiografică „Viața Sfîntului Nifon, patriarhul Constantinopolului".

Pe lîngă numeroase vase și obiecte de cult, mănăstirea a fost înzestrată cu felurite bunuri de către ctitorul ei, domnitorul Neagoe Basarab și soția sa Despina Milița. Lucrările de construcție nu s-au terminat în timpul vieții ctitorului, ci au continuat și sub urmașul său, Radu de la Afumați, căsătorit cu fiica sa Ruxandra (casele domnești, lucrările de zugrăvire și altele). Biserica a devenit gropnița familiei ctitorului, fiind înmormîntați aici: Neagoe Voievod și Doamna Despina (călugărită sub numele de Platonida), Radu de la Afumați și soția sa Ruxandra, sora ei Stana, căsătorită cu Ștefăniță Vodă al Moldovei (călugărită și ea, sub numele de Sofronia) și alți trei copii ai lui Neagoe, morți de mici.

Sub raport arhitectonic, trebuie să reținem faptul că biserica a fost lucrată în piatră, marmură și mozaic, bogat împodobită în interior și exterior. Este construită în planul zis „triconc". Peste naos se ridică o turlă octogonală (atît în exterior cît și în interior). Pronaosul este în formă dreptunghiulară — depășind cu mult în lărgime naosul — și cuprinde patru părți distincte: la intrare un vestibul dreptunghiular, în continuare un spațiu central pătrat, cu 12 coloane (simbolizînd pe cei 12 apostoli), complet diferite una de alta, dispuse în careu, deasupra cărora se înalță a doua turlă, cu puțin mai scundă decît cea de pe naos; lateral, între coloane și ziduri, se găsesc alte două încăperi, care servesc ca gropnițe; părțile dinspre vest ale acestor încăperi sînt încoronate cu două turle mici, ale căror fețe, împreună cu ferestrele și ramele care le încadrează, sînt răsucite față de verticală, la una de la dreapta spre stînga, la cealaltă invers. Naosul este despărțit de pronaos de patru din cele 12 coloane de care s-a amintit, (între cele două coloane din mijloc se află un fel de portal, care caută să imite ușile de intrare). În fața bisericii, s-a construit un mic aghiazmatar, lucrat în genul fîntînilor decorative care se găsesc în fața unor moschei turcești.

Interiorul a fost împodobit cu picturi în frescă de către renumitul Dobromir Zugravul (c. 1517—1526), cu ajutoarele sale. Din păcate, ansamblul său pictural a fost înlăturat, cu prilejul restaurării din 1875—1886 și înlocuit cu o pictură nouă, executată de artiști străini. Totuși, unele panouri cu fresce au fost salvate — prin grija marelui arheolog Grigorie Tocilescu — aflîndu-se astăzi în Muzeul de Artă al R. S. R., secția Artă veche românească și în Muzeul de Istorie al R. S. R. Dintre acestea, cea mai valoroasă compoziție, sub raport istoric-artistic, este tabloul votiv care înfățișează pe Neagoe Basarab cu soția sa Despina Milița în veșminte domnești, cu coroane pe cap, ținînd chipul bisericii pe mîini, avînd în fața lor șase copii. Alte tablouri redau pe fiica lor Ruxandra, căsătorită cu Radu de la Afumați, sub care s-au terminat lucrările de zugrăvire, precum și domni din secolele anterioare: Nicolae Alexandru Basarab, Mircea cel Bătrîn, al cărui chip a fost copiat după cel de la Cozia, Radu cel Mare. Se păstrează apoi cîteva figuri de sfinți militari, scena zisă „Deisis" (Mîntuitorul, Sf. Fecioară și Sf. Ioan Botezătorul înaripat), împăratul Solomon, figuri de îngeri etc.

Decorația fațadelor exterioare este deosebit de bogată. Sînt împărțite în două registre printr-un brîu, format din toruri (ciubuce) răsucite ca o frînghie, fiecare decorat cu alte motive. Registrul inferior, așezat de-asupra unui soclu proeminent și bine profilat, este decorat cu o serie de panouri dreptunghiulare, încadrate în rame, formate

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

(Continuare în pag. a 7-a)

De la temere la bucurie

În fața evenimentelor extraordinare, la primirea unei vești neașteptate, sau a ceea ce iese din ordinea firească a lucrurilor, sufletul omenesc trece printr-o gamă multiplă de sentimente și gînduri: de la uimire la admirație, de la îndoială la certitudine, de la temere la bucurie și fericire.

Minunea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos a trezit în sufletele femeilor mironosițe, a apostolilor și a ucenicilor care au fost „martorii" ei, asemenea gînduri și simțăminte despre care ne vorbesc Sfintele Evanghelii.

Sufletul lor n-a fost dintr-odată inundat de lumina învierii, de bucuria și fericirea de a se întîlni cu Hristos, ci a trecut prin asemenea stări de neliniște, de întrebări și uimire în fața acestui dumnezeiesc eveniment.

Cu toate că li se spusese de către Iisus, înainte de patima Sa cea de bună voie, că va învia a treia zi, ei n-au înțeles și încă nu putuseră înțelege cum va fi aceasta. S-au convins și au fost martori ai „semnelor" durerii, dar nu știau care vor fi „semnele" învierii, pe care să-și întemeieze credința în ea.

Sfîntul Evanghelist Matei, de o parte ne relatează zbuciumul femeilor mironosițe care s-au dus la mormînt în dimineața învierii să ungă trupul lui Iisus cu miresme și să tămîieze mormîntul, după rînduiala Legii Vechi. Pe de altă parte, Sfîntul Evanghelist Luca descrie drumul celor doi ucenici, Luca și Cleopa, de la Ierusalim la Emaus. Ei mergeau pe drum, erau triști și se întrebau ce se va fi întîmplat cu Iisus. Știau doar că a fost batjocorit, răstignit și îngropat. Deocamdată știau atît. Călătorul care îi ajunsese din urmă le istorisea cele scrise în Scriptură despre Iisus, cele ce profețiseră proorocii. Îl auzeau, Îl vedeau, dar nu-L cunoșteau. Inima lor era tot îndoită și tristă, pînă ce au ajuns către seară la Emaus. Aici Iisus — căci El era — frînsese pîinea și le-a dat să mănînce, cum făcuse la Cina cea de Taină. Evanghelistul încheie relatarea: „Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut că El este" (Luca 24, 31).

La rîndul lor, femeile purtătoare de mir, au venit în dimineața învierii la mormînt nu cu gîndul să-L întîlnească viu. Ele au venit să împlinească o rînduială prescrisă de Lege pentru cei morți. Grija lor era: „cine le va prăvăli piatra de pe ușa mormîntului, că era mare foarte." Nu s-au așteptat să vadă mormîntul gol. Spaima și temerea lor a fost mai mare cînd au văzut mormîntul gol, fără trupul lui Iisus. Ele s-au dus la mormînt cum se duce o mamă la mormîntul unui copil îngropat de curînd ca să trăiască cîteva clipe în meditație, în comuniune cu cel drag, chiar dacă cu ochii trupești nu-l mai poate vedea. S-au dus pentru cîteva momente de contemplare. În fața mormîntului se înlătură pentru o clipă paravanul despărțirii. Încă nu știau că prin învierea lui Iisus această despărțire va fi înlăturată definitiv, că „ori de trăim ori de murim, ai Domnului sîntem", precum spune Sfîntul Apostol Pavel. Iisus Hristos a surpat zidul despărțitor dintre om și Dumnezeu și a luat morții puterea de a ține pentru totdeauna în brațele ei pe cei ce îi cuprinde pentru un timp.

Femeile mironosițe s-au aflat în fața unui eveniment extraordinar, negîndit și neașteptat. Cuprinse la început de uimire, teama a început să-și facă loc în inimile lor. Poate se întrebau: Ce s-a întîmplat? Cine L-a luat pe Învățătorul lor? Nici această pioasă datorie de a-i tămîia mormîntul nu le-a rămas?

Cu bun temei, Maria Magdalena a început a se tîngui: „Au luat pe Domnul"! O durere s-a lăsat peste mintea lor, iar inima lor era tristă, din cauza nepriceperii celor întîmplate.

Dar ceea ce la oameni este cu neputință, la Dumnezeu este cu putință. Ceea ce oamenii nu pot înțelege cu mintea și nu pot cuprinde cu simțurile, Dumnezeu le face cunoscute prin descoperire și dă oamenilor puterea să le primească prin credință. Dumnezeu nu lasă pe cei ce Îl caută să rămînă în imperiul temerii și al îndoielii.

Evanghelistul Matei relatează: „Un înger a zis femeilor mironosițe: Nu vă temeți, că știu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutați. Nu este aici, căci s-a sculat precum a zis; veniți și vedeți locul unde a zăcut. Și degrabă mergînd, spuneți ucenicilor Lui că s-a sculat din morți și iată va merge înaintea voastră în Galileia; Acolo Îl veți vedea. Iată v-am spus vouă."

„Iar plecînd ele în grabă de la mormînt, *cu frică și cu bucurie mare* au alergat să vestească ucenicilor Lui" (Matei 28, 5—8).

După cuvintele îngerului ele au fost cuprinse de o bucurie mare, nesfîrșită, bucurie care avea să le însoțească toată viața.

Nu este ușor să treci de la temere la bucurie, de la îndoială la certitudine. Dar dacă evidențele o demonstrează, dacă temerea și îndoiala nu mai au temei este păcat să rămîi în zona lor de neliniște.

Învierea lui Iisus este un adevăr atît de evident și de mărturisit în lume încît a devenit izvorul unei bucurii, care nu se poate lua de la oameni. Lumina și bucuria învierii covîrșește toată mintea, de ele este plin și cerul și pămîntul.

Un înger a vestit pierderea fericirii veșnice, un înger vestește la Paști că avem dreptul să ne întoarcem acasă la Tatăl ceresc.

Neliniștea și teama femeilor mironosițe s-au transformat în bucurie. Mergînd pe drum spre apostoli s-a arătat Hristos și le-a spus: „Bucurați-vă!"

În locul temerii a apărut bucuria, în locul îndoielii certitudinea. Împreună cu Apostolii ele vor spune: „Ceea ce noi am văzut și ceea ce am auzit, ceea ce am pipăit cu mîinile noastre, aceasta o vestim vouă."

Sărbătoarea Învierii Domnului este sărbătoarea bucuriei. Împreună cu Psalmistul David cîntăm la Paști: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa" (Ps. 117, 24).

„Bucurați-vă totdeauna în Domnul. Iarăși vă zic: Bucurați-vă", îndeamnă Apostolul (Filip. 6, 4).

Prin Învierea Domnului nu mai este teama de moarte. Ea nu este sfîrșitul definitiv al vieții, ci începutul alteia. Dușmanul cel vechi, vrăjmașul dintru început al fericirii și bucuriei oamenilor este biruit.

„Hristos a înviat", bucuria și fericirea vieții noastre veșnice.

† VASILE
Episcopul Oradiei

„Eu sînt învierea și viața"

(Continuare din pag. 1)

scumpi din neamul nostru. Zăvoarele morții, ale nimicniciei și deznădejdii se zdrobesc la razele învierii în aceeași clipă cu încuietorile iadului și ale mormîntului pecetluit, din care a înviat Iisus.

La învierea și pururea-viețuire a tuturor celor din veac adormiți a zburat gîndul psalmistului, insuflat de Duhul Sfînt, cînd exprima atîta optimism în biruința vieții: „Pentru aceasta s-a veselit inima mea și s-a bucurat limba mea, dar încă și trupul meu sălășluiește întru nădejde, că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea" (Ps. 15, 9—10). De aici izvorăște acel simțămînt de încredere și de optimism, de care trebuie să fim stăpîniți neîncetat spre a birui orice încercare și a împodobi viața cu adevăratele ei valori nemuritoare. Avînd astfel, în Hristos cel înviat, o necurmată înnoire, sîntem cu El într-o neîntreruptă naștere după duh, de care se bucură și trupul cel trecător, apărat de ispite și de boldul morții. Sub harul învierii ni se limpezește și una din doxologiile Bisericii noastre, care cîntă: „La Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină" (Ps. 35, 9).

Sub această cuprindere a vieții biruitoare ni se descoperă trecutul vrednicilor noștri străbuni. Datinile de Paști și păstrarea sfintelor moșteniri, bogate în frumuseți, au adăugat dreptei credințe podoabe strălucitoare. Ne-o tălmăcește evlavia înălțării sfintelor altare, în atîtea epoci de biruințe și de eroism; ne-o dezvăluie iscusința frescelor și icoanelor, a țesăturilor și a broderiilor bisericești; ne-o păstrează adînc simțitele predoslovii, în care dragostea de Lege și brazdă românească se cereau păzite cu legămînt veșnic și păstrate din neam în neam, ca pe o comoară de suflet a neamului. Din tezaurul trecutului face parte, de asemenea, străbaterea în timp a poporului nostru, trecînd praguri de zbucium și de biruință spre a-și păstra identitatea ființei lui naționale și a dobîndi demnitatea și libertatea sa.

Puterile îngerești la mormîntul Tău, și străjerii au amorțit și sta Maria la mormînt, căutînd preacurat trupul Tău. Prădat-ai iadul, nefiind ispitit de dînsul: întîmpinat-ai pe Fecioara, dăruind viață. Cela ce ai înviat din morți, Doamne, mărire Ție!

Tropar, glas 6

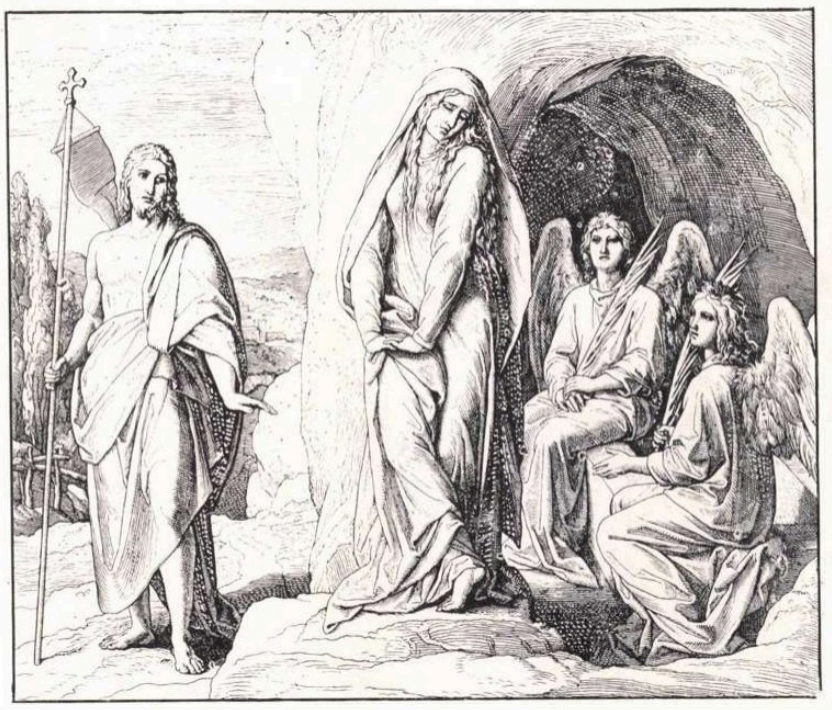

De la moarte la viață

În cea dintîi Duminică, a Sfintelor Paști, Apostolii Domnului erau cuprinși de emoție și plini de bucurie la vestea ce le-a fost adusă de femeile mironosițe și de unii dintre ucenici, că Iisus Hristos, Dascălul lor iubit, este viu și nu se află în mormîntul în care fusese pus mai înainte cu trei zile. Vestea învierii i-a făcut pe unii Apostoli să creadă, alții s-au îndoit. În această stare sufletească, de emoție, de neîncredere și de bucurie i-a găsit Mîntuitorul Hristos în ziua de Paști, cînd a intrat prin ușile încuiate în camera unde erau adunați „stînd în mijlocul lor și zicîndu-le: Pace vouă" (Ioan 20, 19). Față de îndoiala și neîncrederea lor „că văd duh", Iisus le-a zis: „De ce sînteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gînduri în inimile voastre? Vedeți mîinile și picioarele mele, că eu Însumi sînt; Pipăiți-mă și vedeți că duhul nu are carne și oase, precum mă vedeți pe mine că am. Și zicînd acestea, le-a arătat mîinile și picioarele Sale. Și încă necrezînd ei de bucurie și mirîndu-se, le-a zis: Aveți ceva de mîncare aici! Ei i-au dat o bucată de pește și dintr-un fagure de miere. Și luînd înaintea lor, a mîncat ... Și apoi le-a zis: Așa trebuia să pătimească Hristos și a treia zi să învieze din morți" (Luca 24, 37—46).

Ce moment înălțător și înveselitor, în viața apostolilor cînd „l-au văzut pe Domnul" (Ioan 20, 20). Cîtă certitudine semnifica prezența Mîntuitorului pentru ei, în urma evenimentelor petrecute în Săptămîna Patimilor, în care Iisus Hristos a parcurs, prin suferințele acelor zile, ultima activitate din viața Sa pămîntească. Pacea pe care le-o împărtășea acum Iisus Hristos a devenit, pentru ei, liniște sufletească, întărire și neînfricare în calea misiunii apostolice pentru răspîndirea cuvîntului Evangheliei, la care erau trimiși. Ca semn întăritor, în lucrarea lor, Iisus Hristos adaugă la urarea de „Pace vouă" și suflarea Sa, peste ei, spunînd: „Luați Duh Sfînt; cărora veți ierta păcatele se vor ierta și cărora le veți ține vor fi ținute" (Ioan 20, 22—23). Încredințîndu-le această putere, cu care să lucreze în ogorul și în via Lui duhovnicească, Iisus le zice: „Precum m-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi" (Ioan 20, 21). Ca bucuria și îmbărbătarea să fie desăvîrșită, Domnul îi asigură: „Iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului" (Matei 28, 20).

În această zi sfîntă să întrebăm cu Apostolul Pavel: „Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința?" (I Cor. 15, 55). „Acum toate puterile cerești, în chip nevăzut, prăznuiesc împreună cu noi" Învierea lui Hristos. Ziua aceasta, în care a înviat Domnul, trebuie să fie pentru fiecare creștin zi de înălțare, de zidire duhovnicească pentru că ea este lăsată de Dumnezeu să comemorăm, prin ea, trecerea noastră de la moarte la viață. În această zi, rînduită pentru bucuria creștinilor, Iisus Hristos s-a arătat Apostolilor (Ioan 20, 26), a călătorit cu doi ucenici pe drumul de la Ierusalim la Emaus, unde s-a făcut cunoscut la „Frîngerea pîinii" (Luca 24, 13—31). Faptele Apostolilor ne istorisesc că într-o primă zi de săptămînă, cînd creștinii din Troa erau adunați la Sfînta Liturghie, Apostolul Pavel a înviat pe tînărul Eutihie, adormit și căzut de la geamul unui etaj (20, 7—9). Pentru Biserica corinteană, sfințenia Duminicii includea și caritate sub forma ajutoarelor strînse pentru sfinții și Biserica din Ierusalim (I Cor. 16, 2—3). În această zi domnească Sfîntul Ioan Evanghelistul, în timpul exilului său din Patmos, a primit marea revelație apocaliptică (Apoc. 1, 10). Într-o scrisoare adresată de guvernatorul Bitiniei, Pliniu cel Tînăr, în anul 112, împăratului Traian, acesta mărturisește că în ziua Domnului (Duminica) creștinii de pe malul Mării Negre, Asia Mică, „aveau obiceiul de a se ... aduna înainte de răsăritul soarelui, pentru a cînta imne lui Hristos, ca lui Dumnezeu".

În iconomia dumnezeiască, prima zi a săptămînii, în care a înviat Domnul, este sărbătoarea lumii întregi, este data în care apare lucrarea lui Dumnezeu în cele mai de seamă momente a existenței cosmice, începînd cu ziua creației cînd a primit existență lumina. În timpul Duminicii Iisus Hristos a împărtășit ucenicilor, prin suflare, puterea Sfîntului Duh. Le-a încredințat apoi, misiunea definitivă de-a pleca să propovăduiască învățătura despre împărăția cerurilor. Să vestească binefacerile ce decurg din învierea Lui.

Ca și atunci, Iisus Hristos cel înviat și înălțat în slavă dumnezeiască la ceruri, este prezent în inima credinciosului și în toate îndeletnicirile vieții sale pămîntești. Deși ochii săi nu-l văd cum l-au văzut ucenicii, însă îi simte prezența, îl luminează, îl mîngîie, îl călăuzește spre tot ce este folositor și ziditor pentru semeni, pentru lume și pentru Biserica Sa. Harul Său e prezent în viața oamenilor, îi călăuzește din pruncie, din vremea cînd rosteau primele rugăciuni, de la deniile Sfintelor Patimi, săvîrșite în bisericile părinților și din timpul cînd primeau cu atîta evlavie învățăturile sfinte de la străbuni. Iisus Hristos este prezent acolo unde creștinii sînt adunați în numele Lui, așa cum El a zis: „Unde sînt doi sau trei adunați în numele meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor" (Matei 28, 20), este de

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 4-a)

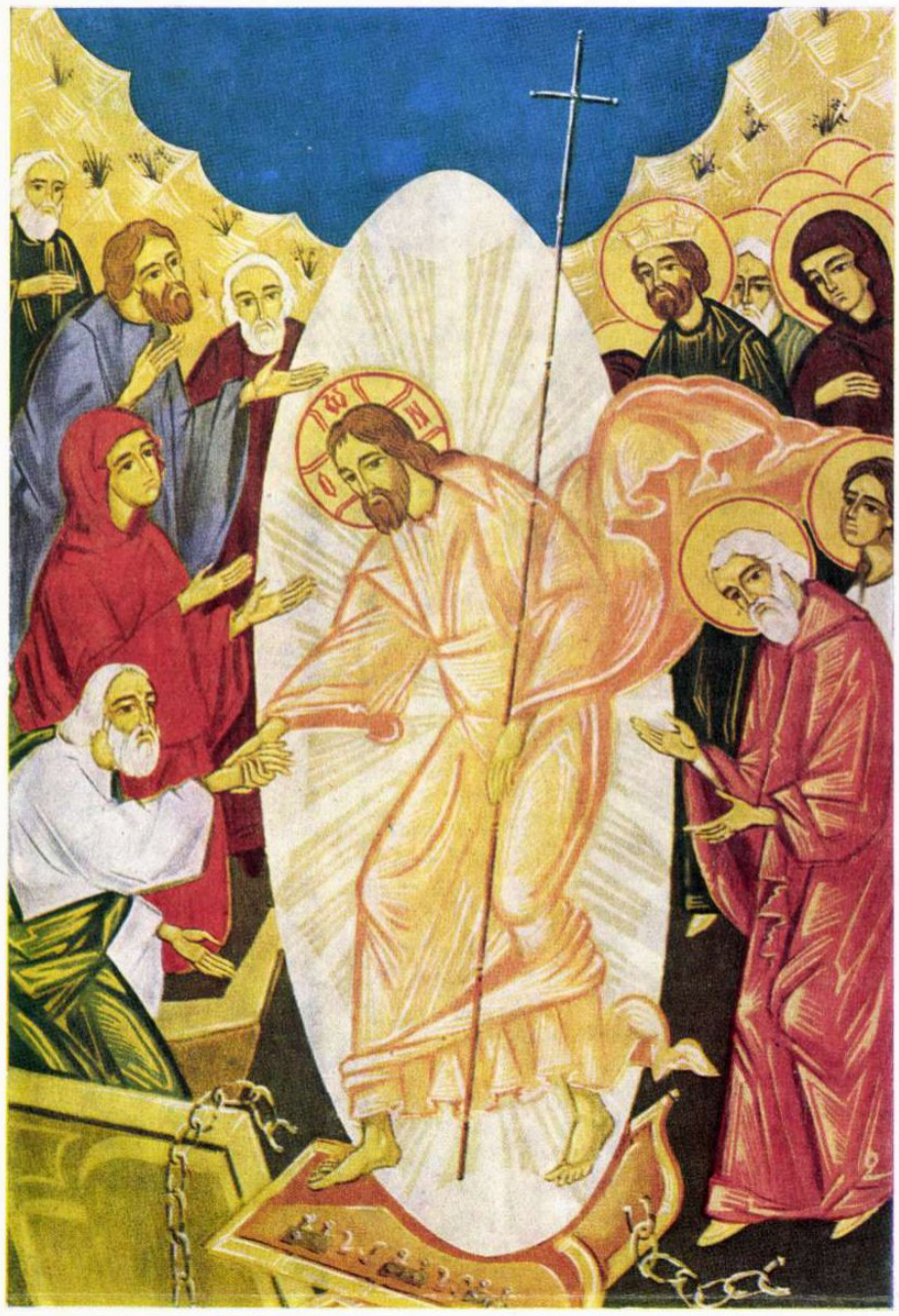

„Hristos a înviat" !

Semnificația deosebită pe care o are în viața creștină Praznicul Învierii Domnului este marcată, între altele și de salutul aparte cu care ne întîmpinăm, cu acest prilej, unii pe alții. Renunțăm, precum se știe, la obișnuitele formule de salut și adoptăm o formulă nouă: „Hristos a înviat!" ne adresăm celor care împărtășesc aceeași credință ca și noi, la care primim drept răspuns o confirmare a vestirii noastre: „Adevărat a înviat!"

Obiceiul acesta nu este o inovație de ultimă oră. El vine spre noi din adîncurile istoriei creștine. A fost introdus după o îndelungată perioadă de aproape două secole de persecuții îndreptate împotriva creștinilor, în care aceștia nu se întîlneau decît în ascuns și nu comunicau întreolaltă decît prin semne. Cînd împăratul Constantin cel Mare a pus capăt acestei perioade, creștinii au părăsit catacombele, văgăunile și peșterile munților și s-au arătat la lumină. Putînd să se roage nestingheriți și să-și țină liberi de orice îngrădire sărbătorile, ei au început să-și îmbogățească cultul, să introducă noi datini, să se manifeste în deplină voie. De Paști își exprimau credința lor fermă în înviere și bucuria cauzată de acest eveniment prin cîntări și lecturi biblice adecvate sărbătorii, dar și prin acest preafrumos salut, care le înflorea pe buze. În tot răstimpul de la Înviere și pînă la Înălțare, creștinii se salutau în felul acesta. Pe atunci formula: „Hristos a înviat", era nu numai o mărturisire a unui adevăr de credință fundamental, de care nu se mai îndoia nimeni dintre creștini, de la Apostolul Toma încoace, ci și o vestire a propriei lor învieri, căci într-adevăr, faptul părăsirii subteranului, al ieșirii din ilegalitate era trăit și sărbătorit ca o înviere din morți. „Hristos a înviat" era acum o cîntare de biruință, un glas înălțat pînă în slava cerului de unde Iisus-Pantocratorul le trimitea harul și binecuvîntarea Sa dumnezeiască.

Și noi românii, ne-am pomenit în istorie agrăindu-ne, de Paști, cu aceste cuvinte. N-ar putea spune nimeni de cînd le folosim. Probabil de atunci de cînd am început a așeza cruci la căpătîiul morților noștri. Iar acest obicei îl avem de totdeauna.

Bunii și străbunii noștri țineau la acest salut ca la o scumpă moștenire. Ei împărtășeau credința că se sfințesc prin el și că dobîndesc har și iertare înaintea lui Dumnezeu, cînd îl rostesc.

De la ei am deprins obiceiul și noi. Biserica a fost aceea care ne-a determinat să-l păstrăm. Ea ne întîmpină an de an, în noaptea sfînta a Învierii, prin glasul preotului slujitor, cu această salutare solemnă: „Hristos a înviat!", pe care o repetă apoi Duminică de Duminică, pînă în joia Înălțării.

Nu ne vom putea lepăda niciodată de această frumoasă tradiție, de acest ales chip de a ne da binețe, așa cum nu vom putea renunța vreodată la ouăle încondeiate, sau la făcliile cu care, în sunet de clopot, înconjurăm în noaptea Învierii sfintele lăcașuri. Toate acestea la un loc alcătuiesc un prețios tezaur, o zestre de mare valoare care trebuie păzită cu scumpătate.

Dar astăzi, mai mult poate ca altădată, salutul pascal implică și o mare responsabilitate. Mărturisind înaintea semenilor că a înviat Hristos, trebuie să și facem dovada că mărturisirea noastră este adevărată. Altfel, lumea nu va crede. N-au crezut nici Apostolii, cînd femeile mironosițe le-au adus vestea că a înviat Domnul. S-au convins numai atunci cînd L-au văzut și L-au auzit ei înșiși vorbindu-le ca altădată. Tot astfel și acum, semenii noștri așteaptă de la noi bună mărturie despre Înviere. Ei vor să vadă fața lui Hristos întruchipată în viața noastră. Altfel n-au cum o vedea căci Domnul nu se va mai arăta în trup decît la Parusie. Pînă atunci, noi sîntem martori și vestitori ai Învierii Sale în toată lumea. Dacă din trăirea și lucrarea noastră nu transpare chipul lui Hristos cel înviat, zadarnică este solirea noastră înaintea oamenilor. Ne-am făcut aramă sunătoare și chimval răsunător — precum scrie Sf. Apostol Pavel — (I Cor. 13, 1). Credibilitatea mărturiei ce o depunem, cînd vestim altora că a înviat Mîntuitorul, depinde de modul în care se reflectă în noi și prin noi în lume, lumina Învierii. An de an, această lumină se propagă cu putere din mormîntul gol de la Ierusalim, devenit altarul cel mai sacru al creștinătății. Să lăsăm ca ea să pătrundă în străfundurile ființei noastre și să ne lumineze sufletul și chipul.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Prin cruce, „bucurie la toată lumea"

Bucuria este starea sufletească a celui ce cunoaște că ființele sau lucrurile iubite au dobîndit un mai mult bine, adică ele se situează pe noi (superioare) trepte ontice. Prin bucuria Învierii înțelegem trăirea elevată a celor care — prin credință — știu că Hristos a învins moartea și urcînd cu trupul pe cele mai înalte trepte existențiale, a dăruit tuturor oamenilor posibilitatea viețuirii în iubire veșnică. Este simțirea aleasă a celor impresionați cu totul pozitiv de copleșitoarea sinceritate a Sfintelor Evanghelii care, dacă, mai întîi îi înfățișează pe ucenici în „împietrirea inimii lor", ca unii care „n-au crezut pe cei ce-L văzuseră înviat" (Marcu 16, 14) apoi, după ce Hristos li se arată, îi prezintă plini de credință în învierea Sa. Căci prin inegalabila lor obiectivitate, pericopele evanghelice ale Învierii prelungesc la nesfîrșit temeiul informațional al Bucuriei care a venit „la toată lumea". Bucurie de esență altruistă, generată de cunoștința că toți oamenii, cu întreg universul, pot beneficia de roadele Învierii.

Numai că, după cum afirmă stihira Utreniei de Duminică, această bucurie „a venit prin cruce". Se vede că, la nu mult timp după începutul uzului pedepsirii prin răstignire, crucea a devenit simbolul totalității condițiilor generatoare de suferințe mari prin intensitatea sau prin durata lor îndelungată. Numai așa se explică faptul că, încă înainte de răstignirea Sa, Mîntuitorul a putut da îndemnul inteligibil: „Dacă cineva vrea să vină după Mine ... să-și ia crucea și să-Mi urmeze." (Matei 16, 24.) „Să-și ia", adică s-o accepte; s-o primească în mod activ. Căci accentul cade pe verbul a lua: „să-și ia" ... Să accepte suma cauzelor suferințelor personale independente de voia sa, înscrise în mod genetic, sau implicîndu-l circumstanțial, ulterior.

Însă nu acceptare resemnată, ci potrivit celuilalt îndemn: „să-mi urmeze Mie." Cu alte cuvinte, să colaboreze cu harul trimis prin Duhul Sfînt la transformarea crucii personale în izvor de bucurie. Colaborare prin renunțare la egoism și prin statornicirea faptelor iubirii.

Crucea Mîntuitorului am constituit-o noi, cu înstrăinarea de Dumnezeu Cel în trei Fețe; iar direct, a constituit-o suma suferințelor pentru „răscumpărarea" noastră, cum zice troparul slujbei Sfintelor Patimi. Mîntuitorul a acceptat-o. În grădina Ghetsimani și-a încheiat dramatica rugăciune prin cuvintele: „facă-se voia Ta" (Matei 26, 42). A acceptat-o din iubire îndurerată de starea noastră. Căci în cazul cînd obiectul iubirii se prezintă deficitar etic, deci și ființial, iubirea primește trăsătura durerii.

Afirmația aceasta consună perfect cu ceea ce ne descopere Sf. Apostol Pavel, cînd scrie că, de exemplu, pentru a veni în ajutor „slăbiciunii noastre" în rugăciune, „însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Rom. 8, 26). Reținem: „cu suspine negrăite". Și ne amintim că „slăbiciunea noastră" nu transpare numai în rugăciune.

Însă iubirea îndurerată rodește bucurie. În Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu-Tatăl, o bucurie „la toată lumea". De fapt bucurie întru toată lumea, adică — repetăm — bucurie altruistă. Căci ne bucurăm că „toată lumea" poate beneficia de roadele învierii lui Hristos. Totuși, o bucurie limitată de faptul că nu „toată lumea" voiește să beneficieze de roadele Învierii, limitată de însăși limitele cunoașterii și ființei omenești.

Dar la atotștiutorul Dumnezeu bucuria nu are limite; este deplină și veșnică, tocmai pentru că este atotștiutor și prestiutor. De aceea bucuria Lui fiind nelimitată, echivalează cu fericirea. Pe drept cuvînt imnul „Lumină lină" îl numește „Fericitul".

Desigur ne apare oarecum paradoxal că Dumnezeu este iubire manifestată — antropomorfic vorbind — în „suspine negrăite", și totodată este Iubirea fericită. Totuși, în Dumnezeu nu se ciocnesc mișcări contrare. Contradicțiile I le oferim noi, iar Dumnezeu, deși supraexistent timpului, nu se situează departe de noi, ci și întru istoria noastră. Cine a învățat — cît de cît — de la Sf. Apostol Pavel să cugete dialectic, nu se poticnește. El se poate apropia și de adevărul crucii ca simbol al durerii, dar și simbol al bucuriei.

Gheorghe Șoima

Cuvînt la Sfintele Paşti de Sfîntul Ioan Gură de Aur

Vreme potrivită este astăzi ca toţi să strigăm cuvintele fericitului David: *„Cine va grăi puterile Domnului şi va face auzite toate laudele Lui?"* (Psalm. 105, 2). Iată a venit la noi praznicul cel dorit şi mîntuitor, ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, temeiul păcii, pricina împăcării, îndepărtarea războaielor, nimicirea morţii, înfrîngerea diavolului. Astăzi oamenii s-au amestecat cu îngerii, iar cei îmbrăcaţi cu trup înalţă împreună cu cei fără de trupuri cîntări de laudă. Astăzi surpată este tirania diavolului. Astăzi s-au deslegat legăturile morţii şi biruinţa iadului a dispărut. Astăzi este iarăşi vreme potrivită să rostim acel cuvînt profetic: *„Unde-ţi este moarte, boldul? Unde-ţi este, iadule, biruinţa"* (Osea 13, 14; I Cor. 15, 55). Astăzi porţile cele de aramă le-a sfărîmat Stăpînul nostru Hristos şi a pierdut iarăşi faţa morţii. Dar pentru ce spun faţa? A schimbat numirea ei, că moartea nu se mai numeşte moarte, ci adormire şi somn. Mai înainte de venirea lui Hristos şi de cruce chiar numele morţii era înfricoşător. Dar după ce Hristos, Dumnezeul nostru, s-a adus jertfă pe cruce şi au sporit cele ale învierii, Stăpînul nostru iubitor de oameni a adus în viaţa noastră o vieţuire nouă şi străină, căci mutarea din această viaţă se numeşte în loc de moarte adormire şi somn.

— Şi de unde se vede aceasta?

— Ascultă ce spune Însuşi Hristos: *„Lazăr prietenul nostru a adormit, dar merg să-l deştept"* (Ioan 11, 11).

Şi după cum nouă ne este uşor să deşteptăm şi să sculăm pe cel care doarme, tot astfel şi Stăpînului nostru obştesc al tuturora l-a fost uşor să-l învie pe Lazăr.

Şi pentru că nouă şi străin era cuvîntul spus de El, nici ucenicii n-au înţeles cele grăite pînă ce nu le-a spus mai desluşit acest lucru, coborîndu-se la puterea lor de înţelegere. Iar dascălul lumii, fericitul Pavel, scriind Tesalonicenilor zice: *„Nu voim să nu ştiţi despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi care n-au nădejde* (I Tes. 4, 13). Şi iarăşi în altă parte: *„Oare cei adormiţi în Hristos, au pierit?* (I Cor. 15, 18). Şi iarăşi: *„Noi cei vii, care am rămas, nu vom lua-o înaintea celor adormiţi"* (I Tes. 4, 15). Şi în alt loc iarăşi: *„Căci dacă credem că Iisus a murit şi a înviat, aşa şi Dumnezeu pe cei adormiţi îi va aduce împreună cu El"* (I Tes. 4, 14).

Ai văzut deci că peste tot moartea este numită adormire şi somn? Şi moartea care mai înainte de înviere avea chip înfricoşător, acum, după înviere, a ajuns uşor de dispreţuit. Ai văzut cît de strălucită este biruinţa învierii? Din pricina învierii ni s-au dat mii de bunătăţi; din pricina învierii a fost surpată înşelăciunea demonilor; din pricina învierii ne batem joc de moarte; din pricina învierii ne silim către dorinţa celor viitoare; din pricina învierii, deşi îmbrăcaţi în trupuri, dacă vom voi, nu sîntem cu nimic mai prejos decît cei fără de trupuri.

Astăzi s-au făcut biruinţele cele strălucite ale noastre. Astăzi Stăpînul nostru, după ce a biruit moartea, după ce a surpat tirania diavolului, ne-a dăruit, prin înviere, drumul spre mîntuire. Aşadar toţi să ne bucurăm, să săltăm, să ne veselim. Că deşi numai Stăpînul nostru a biruit şi a înălţat trofeul de biruinţă, totuşi veselia şi bucuria este şi nouă comună. Căci toate s-au săvîrşit în vederea mîntuirii noastre. Prin acelea, prin care diavolul ne-a învins, prin acelea şi Hristos l-a învins. A luat aceleaşi arme şi prin ele l-a învins. Şi cum? Ascultă! Fecioară şi lemn şi moarte au fost simboalele înfrîngerii noastre. În adevăr, fecioară era Eva, căci bărbat nu cunoscuse încă atunci cînd a suferit înşelăciunea; lemn era pomul, moarte era pedeapsa dată lui Adam. Ai văzut că fecioară, lemn şi moarte au fost simboalele înfrîngerii noastre? Vezi aşadar că aceleaşi au ajuns iarăşi pricinuitoarele biruinţei. În locul Evei, Maria; în locul lemnului cunoştinţei binelui şi răului, lemnul crucii; în locul morţii lui Adam, moartea Stăpînului. Ai văzut că prin acelea prin care diavolul a biruit, prin acelea a fost înfrînt? Prin lemn diavolul a învins pe Adam; prin cruce Hristos a doborît pe diavol.

În româneşte de pr. *D. Fecioru*

(Continuare în pag. a 6-a)

Crucea şi Învierea în vechi inscripţii creştine din Dobrogea

Herodot, părintele istoriei, a spus că „geţii se credeau nemuritori". Această credinţă a strămoşilor noştri în nemurire a constituit atmosfera prielnică pentru pătrunderea şi răspîndirea învăţăturii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos care s-a răstignit pe cruce pentru izbăvirea neamului omenesc din robia păcatului şi după înfricoşata moarte a înviat a treia zi. Învierea Domnului reprezintă deci garanţia învierii şi a vieţii noastre veşnice. Ideea getică despre nemurire a preocupat pe Sfinţii Părinţi din primele veacuri, îndeosebi pe Sf. Clement Alexandrinul, care spunea despre geţi că au „gustul filozofiei" şi compara jertfa mesagerului get trimis la Zalmoxis cu aceea a creştinului care meditează la moartea şi învierea lui Hristos, dătătoare de viaţă, iar Sf. Grigorie de Nazians, într-un poem adresat lui Nemesius, exclamă: „Şi getul Zalmoxis aruncînd săgeţi prin mulţime, îndumnezeia pe fiecare credincios."

*

Monumentele din piatră locală sau marmură de import, opaiţele sau vasele de lut ars, precum şi alte obiecte de metal, os sau sticlă pe care au fost scrise cele aproape 100 de inscripţii paleocreştine descoperite pînă acum în Dobrogea (jumătate la Tomis), au fost împodobite cu simboluri creştine ca: porumbelul, peştele, frunza de palmier, monogramul lui Hristos, ancora ş. a., dar mai ales crucea, de dimensiuni mici sau mai mari, săpată la începutul, la mijlocul sau la sfîrşitul textelor. Se cunoaşte că apariţia semnului Sfintei Cruci pe monumentele creştine a început în a doua jumătate a secolului al IV-lea, cînd, aşa cum mărturisesc cei mai de seamă istorici ai vremii, împăratului Constantin cel Mare (324—337) i-a apărut în chip supranatural, o cruce luminoasă pe cerul Ierusalimului în anul 351, cu textul: „În acest semn vei învinge." S-a afirmat că răspîndirea acestui semn se datorează dezvoltării deosebite pe care o ia cultul său, mai ales, după descoperirea în acest oraş, în timpul aceluiaşi împărat, a crucii pe care a fost răstignit Mîntuitorul. Succesul pe care l-a avut Constantin cel Mare la Dunărea de Jos împotriva goţilor, învingîndu-i, a întărit credinţa în rîndul creştinilor că prin cruce se capătă biruinţa.

Conţinutul inscripţiilor este variat, prezentînd invocaţii către Dumnezeu şi Maica Domnului, rugăciuni scurte, texte biblice şi liturgice, expresii şi denumiri creştine, formule specifice pentru pietrele de mormînt, consemnarea unor lucrări făcute ş. a.

Fiind mereu ameninţaţi de pericolul din afară, locuitorii acestei provincii îşi însoţesc eforturile depuse pentru apărarea gliei cu nădejdea în Sfînta Cruce, simbolul victoriei creştine, pentru că pe Cruce s-a înălţat Hristos spre mărire, aducînd prin ea nădejdea mîntuirii noastre. „El a purtat păcatele noastre în trupul Său, pe lemn, pentru ca noi, murind faţă de păcate, să viem dreptăţii" (I Petru 2, 24). De aceea pentru strămoşii noştri, ca pentru întreaga lume creştină, ea a devenit „semnul Fiului Omului" (Matei 24, 30), semn sub care sîntem ocrotiţi, sub care ne mîntuim şi sub care vom fi judecaţi. De aceea acest semn creştin a fost săpat nu numai pe monumente religioase, ci chiar şi pe ziduri, clădiri sau obiecte laice.

Astfel, pe un bloc dreptunghiular de calcar, care a făcut parte din zidul de incintă al cetăţii Tomis, este săpată o cruce urmată de inscripţia greacă: „Doamne Dumnezeule ajută cetăţii reînnoită, Amin." Aici este o invocare a lui Dumnezeu pentru a păzi oraşul de primejdii sau atacuri barbare, refăcut probabil la sfîrşitul secolului al V-lea—începutul secolului al VI-lea, sub împăraţii Anastasie I (491—518) sau Justinian (527—565), care au rezidit multe cetăţi în Scythia Minor. Sensul cuvintelor din inscripţia de mai sus se referă la adevărul exprimat de psalmist care zice: „De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cei ce o păzesc" (Ps. 126, 1). În acelaşi zid de incintă, pe „turnul măcelarilor" s-a descoperit o inscripţie în limba greacă, precedată de o cruce, din secolul al VI-lea, ce poate fi văzută şi acum la faţa locului, cu următorul conţinut în traducere românească:" „Lucrarea (porţiunea făcută) de corporaţia măcelarilor (în lungime de) 24 picioare." Pe baza unor monede de bronz cu efigia lui Justinian cînd era în al XXI-lea an de domnie (548), care s-a descoperit în zid, se crede că refacerea acestui turn s-a executat cu cheltuiala breslei măcelarilor tomitani din vremea sa.

Pe un bloc de calcar de calitate inferioară din secolul al IV-lea, găsit în Constanţa, se mai păstrează următoarea inscripţie grecească: „Doamne ajută altarului creştinilor." Textul inscripţiei arată că acest bloc a putut servi la un altar creştin, probabil la una din bazilicile acestui oraş.

Cunoscînd că Sfînta Cruce reprezintă certitudinea mîntuirii noastre în Iisus Hristos şi ne întăreşte credinţa şi nădejdea învierii noastre după cuvintele Sf. Apostol Pavel care zice: „Hristos a înviat din morţi, fiind începătură a învierii celor adormiţi; că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om şi învierea morţilor, căci, precum în Adam toţi mor, aşa şi în Hristos toţi vor învia" (I Cor. 15, 20—22), creştinii din primele veacuri comandau diferite obiecte pe care se înfăţişau subiecte religioase printre care şi răstignirea, iar pentru crucile sau plăcile de morminte, texte cu tema crucii, a morţii şi a învierii, ultima fiind întîlnită mai des în inscripţii. Astfel, pe gema descoperită în Constanţa, la sfîrşitul secolului trecut, ajunsă apoi la British Museum din Londra, care datează din secolul IV, este reprezentată scena Răstignirii Domnului.

Pe un bloc de marmură găsit într-un cimitir nu departe de Adamclisi, care se află acum la Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România, specialiştii au descifrat inscripţia greacă repetată în latină cu următorul conţinut: „Crucea morţii şi a învierii." Acest monument datat în secolele V—VI, probabil, a fost pus la vreun mormînt cu nădejdea învierii.

La Muzeul de istorie naţională şi arheologie din Constanţa se găseşte un braţ de cruce din marmură din secolul al VI-lea, descoperit la Callatis (Mangalia) după anul 1944, care păstrează pe el o inscripţie pe ambele feţe. Pe o faţă are inscripţia latină: „În moarte stă învierea", iar pe cealaltă în greacă: „Lumină", „Viaţă".

EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 7-a)

De la moarte la viaţă

(Continuare din pag. a 3-a)

faţă cum a fost în mijlocul ucenicilor la Cina cea de Taină şi îndată după înviere. Este prezent în timpul slujbelor săvîrşite în cinstea învierii Lui. În felul acesta fiii Bisericii simt că împreună cu El formează comunitatea cea mare a Bisericii dreptmăritoare, întemeiată de El ca Fiu al lui Dumnezeu şi însufleţită de puterea Sfîntului Duh.

Prin Iisus Hristos creştinii primesc o viaţă nouă, morală, reală (II Cor. 5, 17), pentru că El este capul, iar ei mădularele. El este via, ei mlădiţele (Ioan 15, 5). Spre această înălţare a stării celei noi duce Învierea Sa, către identitatea de fii ai lui Dumnezeu (II Cor. 1, 22), de a rămîne în El şi El în creatura Sa (Ioan 15, 4). Sensul profund al vieţii creştine este inseparabil de cel al lui Hristos. În aceasta constă lucrarea sfinţeniei de a fi uniţi în viaţa Lui, la suferinţele Lui şi, prin înviere, la slava Sa (Rom. 8, 17).

Biruinţa Mîntuitorului asupra morţii este istorisită în toate Sfintele Evanghelii. Ea a prilejuit şi tematica primelor cuvîntări apostolice, prin care s-a răspîndit în lume taina pascală din care izvorăşte evenimentul eshatologic. Învierea lui Hristos a determinat şi doctrina dumnezeiască în rostul vieţii viitoare a neamului omenesc. Prin slujire şi fapte, creştinul realizează prima fază a vieţii lui, la viaţa lui Iisus Hristos, urmînd ca momentul plenitudinii să se realizeze în vremea ultimă a vieţii, cînd i se oferă învierea de Cel care a biruit moartea prin învierea Sa.

Dărîmaţi Templul acesta...

(Continuare din pag. 1)

rită, era sălăşluită, firea dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu. Aşa se explică răspunsul profetic: „Dărîmaţi acest templu şi Eu în trei zile îl voi ridica" (Ioan 2, 19). De ce să nu admitem presupunerea că vrînd să fie desluşit şi să fie înţeles de către ei, Iisus a arătat cu degetul spre trupul său atunci cînd a profeţit: voi veţi dărîma acest templu al meu, acest trup al meu, voi mă veţi omorî dar vă anunţ mai dinainte, că a treia zi voi învia.

„Deci cînd s-a sculat din morţi, ucenicii Lui şi-au adus aminte că aceasta o spusese şi au crezut Scripturii şi cuvîntului pe care îl spusese Iisus" (Ioan 2, 22).

Profeţia lui Hristos despre învierea Sa cea de a treia zi, făcută cu prilejul curăţirii templului, nu este singura profeţie de acest fel. Să ne amintim în primul rînd de ceea ce găsim scris la evanghelistul Matei, unde Iisus a spus despre sine: „După cum proorocul Iona a stat trei zile şi trei nopţi în pîntecele chitului (a balenei), tot aşa şi Fiul Omului va sta trei zile şi trei nopţi în inima pămîntului" (Matei 12, 40).

La acelaşi evanghelist, puţin mai departe, putem să citim, cu mare emoţie, următoarea profeţie desluşită: „De atunci înainte Iisus începu a le destăinui ucenicilor Săi că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească multe de la bătrîni, de la arhierei şi de la cărturari şi să fie ucis şi a treia zi să învieze" (Matei 16, 21). Sub această formă clară găsim această profeţie şi la Evanghelişti Marcu şi Luca (Marcu 8, 31; 9, 31; Luca 9, 22).

În ceea ce priveşte fericirea evreilor de a se bucura de prezenţa lui Dumnezeu în templul din Ierusalim, numit pe bună dreptate casa lui Dumnezeu, locuinţa lui Dumnezeu, noi creştinii, am moştenit acest favor, acest privilegiu, în chip mărit, în mod sporit, în măsura în care Legea lui Hristos este mai presus, peste orice închipuire, este superioară Legii lui Moise.

În toate Euharistiile de pe globul pămîntesc Hristos cel înviat, cel înălţat, cel preamărit este prezent cu trupul, cu sufletul şi cu dumnezeirea Lui, Hristos întreg, om adevărat şi Dumnezeu adevărat. Hristos este prezent aievea în jertfa Sa de pe altar. Este prezent în lucrarea Sfintelor Taine distribuite de Biserica Sa călăuzită de Sf. Duh. Nu este o figură de vorbire, nu este o hiperbolă promisiunea Lui lămurită: „Şi iată că Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul vecului. Amin."

Adevărat a înviat!

Ecuație pascală

Corintul, la începutul erei noastre, era o cetate (polis) înfloritoare și dezgustătoare. „Lumina întregii Grecii" („totius Graeciae lumen"), — așa flata Cicero amorul propriu al localnicilor. „Oraș situat între două mări" (bimaris Corinthus"), — adăuga admirativ Horațiu. „Să-ți petreci viața ca la Corint", — era idealul îmbuibaților și decăzuților.

Distrus pînă în temelii de consulul L. Mummius (146 î.H.), o sută de ani mai tîrziu a fost restaurat de Caius Julius Caesar. Împăratul Octavianus Augustus l-a ridicat la rangul de capitală a provinciei romane Ahaia. În secolul întîi al erei noastre era cel mai prosper oraș al Greciei. Prosperitatea și-o datora așezării sale favorabile între două mări: prin portul Lechaion absorbea belșugul bazinului apusean al Mării Mediterane, iar portul Chenhrea (Rom. 16, 1) îi era fereastră deschisă spre Răsărit.

Corupția care domnea la Corint era la nivelul prosperității sale economice. Templul destrăbălatei zeițe Afrodita Pandemos, căreia îi slujeau o mie de ierodule, a ridicat viciul la dimensiuni de „rit" pseudoreligios, glorificîndu-l. Dintr-o populație de circa șase sute mii locuitori, mai mult de jumătate erau sclavi lipsiți cu desăvîrșire de orice mijloace de producție și de drepturi politice. În această sodomă smălțuită se putea lucra pentru Domnul, cu atît mai vîrtos cu cît religiile politeiste (păgîne) și sistemele filozofice ale vremii își instalaseră aici adepții și susținătorii.

Localnicii erau în covîrșitoare măsură greci de neam, precum și coloniști romani. Corintul număra însă și destui evrei, unii din ei fiind veniți din Roma, de unde i-a alungat un drastic edict al împăratului Claudiu (anul 49). Aceste feluri de oameni au furnizat aluatul din care avea să se plămădească comunitatea creștină corinteană.

Semănătura cuvîntului Evangheliei a fost îngropată sub glia primelor convertiri la Hristos în anul 51/52. Semănătorul a fost Sf. Apostol Pavel. Dumnezeu a făcut-o să crească și să rodească. Un an și jumătate a ostenit el la Corint pentru consolidarea tinerei biserici creștine.

N-a contenit a se îngriji de bunul ei mers nici după aceea. Însemnătatea bisericii corintene în ansamblul Creștinătății secolului apostolic pretindea un spor de permanentă grijă părintească. I l-a acordat, cu mărinimie: prin vizite la fața locului (cînd se putea) și prin scrisori (cînd prezența sa pe alte șantiere misionare îl obliga ca rămînînd pe loc, să curme stările critice cu condeiul). Biserica din Corint — caz fără egal în istoria Creștinismului apostolic — a avut parte de cel puțin trei vizite ale Sf. Apostol Pavel, în sînul ei, și (în mod cert) de trei epistole ale ctitorului ei. (De existența unei epistole către Corinteni, pierdută, știm din I Cor. păstrată, cap. 5, v. 9). Toate epistolele se remarcă prin stufoase repertorii de probleme și prin aciditatea acestora. Comunitatea corinteană se remarca prin preocupări religioase-morale pe cît de variate pe atît de intense. Era cea mai dificilă de păstorit dintre bisericile pauline ale secolului apostolic. Cîtă vreme criza eshatologistă tesaloniceană se stingea cu desăvîrșire după două intervenții apostolice lipsite de orice intenție de reprimare a rătăcitilor, iar incursiunea iudaizantă din bisericile Galatiei se zdrobea de colțuroasa baricadă a unei epistole necruțătoare, Corintul încreștinat ridica mereu probleme și înainte de-a fi așteptat soluționarea lor stîrnea altele. Stările pricinuitoare de agitație lăuntrică luau proporții de reacții în lanț, încît veghea apostolească trebuia să fie permanentă și foarte atentă.

Elemente de nădejde din sînul comunității, pe care Sf. Pavel se putea bizui, întrețineau cu pilduitor devotament această stare de veghe. Mulțumită lor, Apostolul afla ce trebuia să știe la vreme ca să poată interveni în chip eficace spre a neutraliza ceea ce dăuna Bisericii și a preveni ce nu mai trebuia să se repete.

... Iar la Corint apăreau destule stări de lucruri care trebuiau curmate sau prevenite. Un exemplu — cel mai concludent — îl oferă geneza Ep. I Cor. (canonică, adică păstrată).

Un fruntaș — desigur: preot — al comunității creștine corintene, pe nume Hloe, cîndva pe la anul 56, și-a trimis oamenii de încredere, în delegație, peste mare, la Efes. Delegații aveau însărcinarea să raporteze Sf. Apostol Pavel despre stările de lucruri de la ei; unele, mai puține, îmbucurătoare; altele, pricinuitoare de îngrijorare justificată. Nu se putea duce la ei pentru „dezlegările" dorite. Nu-l lăsau grelele probleme ale șantierului misionar de la Efes; așa că s-a apucat să le scrie ce le-ar fi împărtășit dacă o putea face prin viu grai. Și le-a scris: primele 6 capitole ale Ep. I Cor. păstrată.

Cînd era pe gata, din „furnalul" problematic de la Corint a picat la Efes altă delegație. Cunoaștem compoziția ei: Stefanas, Fortunatus și Ahaicus (I Cor. 16, 17). Solia aducea o listă de probleme religioase-morale pentru care unii creștini corinteni solicitau soluții de competență apostolică. Una din ele — ultima (I Cor. 15, 1 urm.) — se referea la realitatea Învierii Domnului. A înviat într-adevăr Iisus? Biruința Lui asupra morții este ea cu adevărat eveniment istoric?

Problema — pentru cei ce încă o mai reținînfășurată în rețeaua semnelor de întrebare (— nu era vorba, în cazul de la Corint, de tăgadă brutală, nici de posibilă alunecare în atitudini dușmănoase anticreștinești —) — comporta neapărată oprire asupra ei, examinare atentă care să ducă la soluționare convenabilă.

Înscrierea acestei probleme în repertoriul prezentat de cei trei delegați corinteni l-a surprins pe apostolescul destinatar, dar nu l-a iritat. La Corint, în forfota acelui „polis" prosper și pervers, orice imprecauțiune putea răsări de unde — și cînd — nu te așteptai. Toate religiile contemporane „plinirii vremii" (monoteistă mozaică și politeiste-păgîne) și toate curentele filozofice (de la înțeleptul stoic și pînă la cinicul epicureu) erau masiv reprezentate la Corint. Majoritatea lor întreținea o atmosferă de scepticism dizolvant, care sporea confuzia spirituală a vremii, deteriorînd bunele moravuri și înăsprind legăturile firești dintre oameni. Credința în realitatea învierii Domnului — premisă a învierii noastre — era de așteptat să se resimtă de pe urma acestei atmosfere viciate. Oamenii — onești și bucuroși că au pe cine consulta — s-au adresat Apostolului — ctitor al bisericii lor. Cheltuielile de drum la Efes — dus și întors — n-aveau motive să-i îngrijoreze: finanțarea bucuroasă a unor astfel de preocupări superioare îi cinstea pe credincioșii corinteni.

Destinatarul a luat act și a dat răspuns. Răspuns *apostolesc*, complet, temeinic justificat, cu prinință și creerului și afectelor inimii, un răspuns științific și religios totodată. Așa s-a plămădit tulburătorul capitol 15 al Ep. I Cor. (păstrată).

Demonstrația e a unei minți cu sclipiri de geniu, căreia inspirația divină i-a desferecat porți de acces la uimitoare suișuri celeste. (De recitit experiența relatată pro domo în II Cor. 12, 1 urm.). Să ne-o reîmprospătăm, — acum, dar nu numai acum! ...

Da, Hristos a înviat. A înviat cu adevărat. Învierea Lui e act, nu amăgire, — și, de aceea, eveniment istoric, e fapt istoric. Nu e necesară cine știe ce căznită desfășurare de probe în această privință. Ajunge una singură: A fost văzut înviat așa cum a fost văzut realmente decedat.

„Văzătorii" Domnului înviat satisfac cota — doi sau trei — de mărturii valabile pentru confirmarea unui adevăr sau infirmarea unui neadevăr — pe care o cere (și impune) implacabilul principiu juridic înveșnicit în slova cărții biblice a Deuteronomului (19, 15).

O satisfac și o depășesc, căci în demonstrația sa din I Cor. 15 1 urm. Sf. Pavel aliniază la start și mărturii singulare, și plurale.

La mărturiile de grup, invoacă una zguduitoare. Prin forța ei demonstrativă, această mărturie e un unicat: *Iisus a fost văzut înviat*, între alții, *deodată, de peste cinci sute de frați creștini*. Realitatea învierii Lui e constatată pe cale de experiență a simțurilor. Proba empirică — dincolo de forța demonstrativă pe care o are prin ea însăși de fiecare dată — de astă dată ia proporții covîrșitoare: grupul „văzătorilor" Înviatului din morți e enorm și valabilitatea mărturiei lui doveditoare e colosală: la anul 56, cînd Apostolul scrie Ep. I Cor., cu toate că trecuse un pătrar de secol de la Înviere, cu martorii de grup ai învierii se mai putea sta de vorbă, deoarece mai mult de jumătate din ei se aflau încă în viață. Consultarea lor, la ei acasă, în Țara Sfîntă, era posibilă. O delegație corintiană putea fi trimisă la fața locului. Traficul naval între porturile din bazinul răsăritean era intens și, de aceea, avantajos financiarmente. Iată, acum, situația, matematic exprimată:

Anul 33: are loc Învierea. Iisus e văzut înviat, deodată, de 500+x martori

Anul 56: cînd se scrie I Cor., din ei se mai află în viață

$$\frac{500+x}{2} + y$$

De-o parte: peste 500 martori îl văd pe Domnul înviat.

Un pătrar de secol mai tîrziu, mai mult de jumătate din ei pot adeveri oricui: Da, — *a înviat cu adevărat!*

Scepticii din Corint se puteau încredința de acest adevăr pe cale empirică, de experiență a simțurilor.

*

Și noi avem pe cine consulta: Biserica. Dacă e necesar, firește. Stîlpii de boltă ai Învierii sînt tot atît de tari ca și istoricitatea Întrupării.

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*

„Pace vouă"! (Ioan 20,19)

Cu ajutorul bunului și marelui Ziditor a toate, primăvara s-a așternut din nou pe părinteștile noastre plaiuri, cu toată bogăția ei de bucurii și frumuseți. Sub razele binefăcătoare ale primăverii, toată țara înflorește, cum spuneau niște versuri din copilărie, luncile, livezile, dealurile și crîngurile se îmbracă toate ca într-o haină de sărbătoare, așa cum mamele noastre ne îmbrăcau în Vinerea Mare cînd ne duceau la biserică pentru a ne spovedi și împărtăși.

Acum, în aceste zile de primăvară dulce, simfonia muncii sună parcă mai vibrant, mai puternic, căci acum mai ales „iese omul la munca sa și la lucrarea sa pînă seara", cum atît de potrivit spune Psalmistul. Dacă străbatem drumurile Patriei la acest sfîrșit de aprilie și început de mai simțim mai reale spusele poetului de altă dată: „Sfîntă muncă de la țară / Izvor sacru de rodire / Ce legi omul cu pămîntul / într-o dulce înfrățire".

Acum mai ales cînd vedem cum firea întreagă se reînnoiește într-un mod atît de imaculat, cînd vedem neodihna albinelor și furnicelor, cînd vedem setea de rodire a pomilor înfloriți, simțim și noi o pornire mai vădită spre ceea ce este frumos, spre lumină, spre bine, spre comuniune sufletească între noi, spre luare creatoare.

Într-un asemenea context ura, vrajba, dorința oarbă de stăpînire, de asuprire care duc la războaie nu-și mai au loc, ca unele care într-adevăr, de la cel rău vin.

Poate că a fost voia Părintelui nostru ceresc ca Învierea Fiului Său întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, să aibă loc tocmai primăvara, cînd, gîndind la cele de mai sus, înțelegem parcă mai bine cuvintele Mîntuitorului, primele rostite Apostolilor Săi după Înviere: *„Pace vouă!"* (Ioan 20, 19). Ținînd cont de starea sufletească în care se aflau, înfricoșați de urmărirea celor ce răstigniseră pe Învățătorul lor, dezamăgiți cumva în speranțele legate de Cel ce l-au văzut că vindecă bolnavii numai cu cuvîntul, că învie pe cei morți, că face valurile să se liniștească, că le vorbește cum nu vorbise altcineva pînă atunci, cuvintele Mîntuitorului adresate Apostolilor aveau desigur un înțeles imediat, ca și cînd le-ar fi spus: liniștiți-vă, nu vă temeți, veniți-vă în fire, eu sînt, am înviat, așa cum v-am prevenit de atîtea ori, că voi fi dat morții dar a treia zi voi învia.

Știind noi că El a venit în lume ca lumea „viață să aibă și încă din belșug", că întreaga Sa lucrare săvîrșită în trup omenesc este o chemare continuă la înfrățire, la dragoste între oameni și popoare, la dreptate, la blîndețe și sprijinire reciprocă între fiii Pămîntului, putem spune totodată că lumina Învierii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos cuprinde în razele Sale ce se prelungesc peste veacuri, peste milenii și mesajul sfînt al păcii pe pămînt.

Așa după cum la Nașterea Sa după trup corul îngeresc vestea lumii dorirea Cerului de pace pe pămînt, ca „Domn al păcii" (Isaia

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 8-a)

Lumina Învierii

(Continuare din pag. 1)

găsim lămurirea de care avem trebuință deschizînd încă o dată Cartea Sfîntă. Astfel vom găsi aici scris: „Roada luminii stă în orice bunătate, în neprihănire și în adevăr" (Efes. 5, 8). Și iarăși alt loc: „Noaptea aproape a trecut, se apropie ziua. Să ne dezbrăcăm dar de faptele întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios, ca la lumina zilei, nu în ospețe și în beții, nu în desfrînări și fapte de rușine, nu în certuri și în pizmă" (Rom. 13, 12—13).

De aceea povățuindu-l oarecînd pe Nicodim, Mîntuitorul Hristos spunea: „Oricine făptuiește cele rele urăște lumina și nu vine la lumină, pentru ca faptele lui să nu fie dovedite rele. Cine însă lucrează adevărul vine la lumină, ca să se arate faptele lui, că sînt săvîrșite în Dumnezeu" (Ioan 3, 20—21). Și de aici îndemnul: „... Umblați pînă cînd aveți lumina ca să nu vă apuce întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu știe încotro merge" (Ioan 12, 35).

Lumina aceasta a împărtășit-o Dumnezeu pururea, dar strălucirea ei s-a revărsat cu mai mult belșug decît oricînd prin învierea Fiului Său din morți. Orice martor al Învierii, este și trebuie să rămînă neîncetat purtător al luminii lui Hristos, „nu punînd-o sub obroc", ci „așezînd-o în sfeșnic" (Luca 11, 33 și Marcu 4, 21). Și cum poate un creștin într-altfel împlini această îndatorire decît prin faptele vrednice de cinste? Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor — poruncește Mîntuitorul — ca văzînd ei faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru care este în ceruri" (Matei 5, 16). Aceasta este „lumina care luminează întunericul și întunericul n-o poate birui" (Ioan 1, 5).

Și pentru că lumina își împlinește rosturile numai în măsura în care luminează pe altcineva, decurge de aici menirea noastră în mijlocul semenilor printre care trăim. „Dacă umblăm întru lumină, zice Apostolul, atunci avem împărtășire unul cu altul" (I Ioan 1, 7). Sîntem datori, prin urmare, să ne comportăm în așa fel încît să „nu luăm de loc parte la lucrările neroditoare ale întunericului" (Efes. 5, 11), săvîrșind totdeauna și pretutindeni numai binele.

„Lumina strălucește deja ... în inima și în duhul nostru. Ea ne luminează, această lumină fără asfințit, fără schimbare, de nimic atinsă și niciodată întunecată; ea grăiește, lucrează, viază și însuflețește, ea preface în lumină pe aceia care îi luminează ... Cei care n-au primit-o ... sînt încă robi ... sînt în întuneric și umblă în negură ... Robii păcatului urăsc lumina, temîndu-se că ea va da în vileag faptele lor ascunse ..." Așa glăsuiește un Sfînt Părinte (Sf. Simeon Noul Teolog, Omilia 79, 2) și adevărul sălășluiește în cuvintele sale.

Noi nu mai sîntem robi ci liberi întru Domnul, liberi de răutate și de uneltirile ei. „Apropiindu-ne de lumină, sufletul nostru a devenit el însuși lumină" (Sf. Grigorie al Nisei, Omilii la Cîntarea Cîntărilor, Migne, P. G., 44, 869 A). Așa să ne și comportăm, alungînd de la noi orice întunecime.

Legendele ouălor roșii

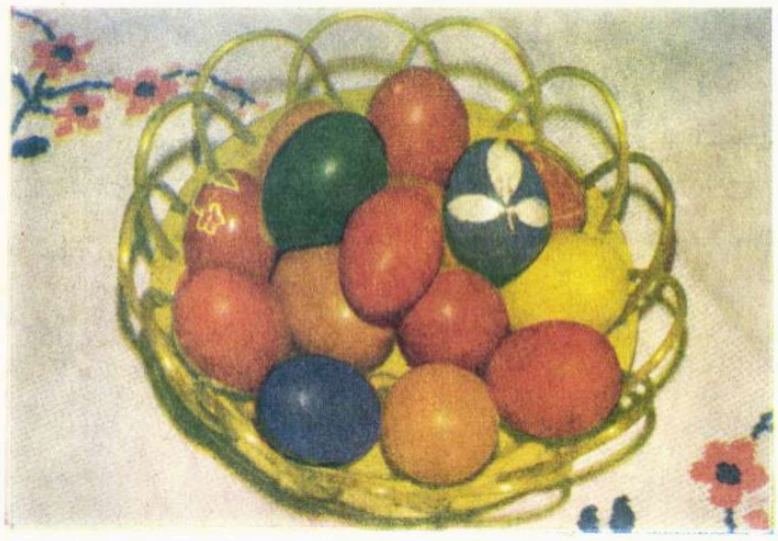

Cultura spirituală a poporului nostru este extrem de bogată și în ceea ce privește tradiția ouălor roșii de Sf. Paști. Simpla constatare a faptului și încadrarea automată a fiecărei generații în practica obiceiului erau departe de a mulțumi spiritul popular atît de iscoditor. Ca în întreg ansamblul vieții, și acest obicei cerea o explicație, o justificare, cerea un răspuns asupra originii lui. Răspunsul a îmbrăcat haina legendelor, care au fost multe între români; fiecare cu o serie de variante de la zonă la zonă. Ele ar putea fi concentrate în trei categorii: cele din timpul vieții Mîntuitorului, cele de după răstignirea, îngroparea și învierea Sa și cele în legătură cu Maica Domnului.

Din prima categorie sînt demne de remarcat două tipuri, fiecare cu cîteva variante. Unul dintre ele plasează desfășurarea evenimentelor la templu și în preajma lui. Iisus desvăluia în acest templu cuvîntul lui Dumnezeu unei mulțimi care nu se mai sătura să-l asculte. În acest timp cîțiva cărturari și farisei șușoteau într-un colț. Iisus s-a întors spre ei și în cuvinte aspre le-a condamnat ipocrizia și fățărnicia. Furioși, aceștia s-au înțeles să-L prindă chiar atunci. Dar Mîntuitorul le-a intuit gîndurile și pentru că nu sosise încă timpul patimilor Sale, a părăsit templul în grabă. Cărturarii și fariseii L-au urmat, dar pentru că nu-L mai puteau prinde, au început să arunce cu pietre. Atunci Iisus s-a oprit, a făcut un semn și toate pietrele s-au transformat în ouă roșii. Văzînd minunea, urmăritorii s-au înfricoșat și au început ei să fugă în toate părțile. Iar Iisus și Apostolii Săi și-au continuat liniștit drumul.

Al doilea tip e în legătură cu drumul Mîntuitorului sub povara crucii spre Golgota. Variantele acestei legende nu țin seama de faptul că Simon Cirineanul se întorcea de la țarina lui și că a fost silit să ducă crucea (Matei 27, 32; Marcu 15, 21; Luca 23, 26), ci includ o versiune proprie: că el se ducea să-și lucreze pămîntul, dar văzînd scena, i s-a făcut milă de Iisus și I-a luat crucea, purtînd-o pînă la locul răstignirii din proprie inițiativă. S-a dus apoi la țarina lui și după ce a lucrat cîteva ore s-a așezat să mănînce. Avea în traistă ouă fierte și pîine. Cînd a desfăcut-o însă, ouăle erau roșii și pîinea se transformase în pască.

Legendele din a doua categorie se pot grupa în două tipuri, de asemenea cu diferite variante; de după răstignire și din timpul pazei mormîntului. În primul tip se imaginează o plauzibilă masă comună a fariseilor și cătrunarilor, mulțumiți că Îndreptătorul unei legi care le asigura lor supremația și exploatarea poporului, era lichidat, răstignit pe cruce. În timpul mesei unul dintre ei și-a adus aminte că Iisus anticipase prinderea, judecarea, răstignirea și moartea Lui, dar că adăugase că a treia zi va învia. Cel din capul mesei i-a răspuns rîzînd: „Va învia cînd ouăle astea albe s-or face roșii.“ Nici n-a terminat de vorbit și toate ouăle s-au înroșit. Eroii celui de-al doilea tip sînt paznicii mormîntului. Fiind avertizați că apostolii ar putea încerca să fure trupul Mîntuitorului, în afară de arme ei au adunat o grămadă de pietre ca să aibă cu ce arunca în cei ce s-ar apropia. Nu le-au putut utiliza însă decît în noaptea Învierii. Văzînd lumina în care se apropia îngerul Domnului înveșmîntat în alb, au pus mîinile pe pietre ca să-l alunge. Dar, minune! Pietrele deveniseră ouă roșii, iar ei au împietrit și așa au rămas pentru totdeauna acolo.

În sfîrșit, a treia categoie de legende sînt în legătură cu Maica Domnului. După nașterea lui Iisus, aflînd că se urmărește uciderea pruncului, a căutat să-L salveze fugind. A fost urmărită, aruncîndu-se asupra ei cu pietre. Dar toate s-au transformat în ouă roșii. Urmăritorii și-au simțit picioarele tăiate de frică și au renunțat. Într-o variantă se spune că a fost izgonită cu pietre, rezultatul fiind același, iar în alta că Maica Durerii dăruia ouă de sufletul Fiului său, toate înroșindu-se în mîinile primitorilor.

Foarte larg răspîndită între români este o povestire lipsită de elementele miraculoase ale legendelor. În ziua crucificării Fiului său Maica Domnului ar fi luat un coș cu ouă și ar fi urcat pe Golgota. Ajungînd sub cruce ar fi încercat să le dăruiască oștenilor, rugîndu-i să nu-i mai chinuie Fiul. În loc să li se facă milă, aceștia au continuat să-l batjocorească, L-au împuns cu sulița și I-au dat să bea oțet. Preacurata a înghenunchiat lîngă cruce, și-a lăsat capul în palme și a început să plîngă. Cînd a ridicat capul Fiul ei murise, dar a văzut că ouăle din coș se înroșiseră de sîngele scurs din trupul Lui. Le-a împărțit atunci apostolilor și ucenicilor ca să poarte fiecare cîteva picături din sîngele nevinovat al Învățătorului lor. Aceștia au hotărît apoi ca în amintirea sfîntului sînge de pe ouă, an de an, cît va fi lumea, creștinii să înroșească altele cu prilejul Sf. Paști.

Așa considera poporul român că s-a născut obiceiul ouălor roșii. Una sau alta, legendele acestea mulțumeau curiozitatea etiologică a obștilor românești de altădată. Dincolo însă de acest aspect, legendele ouălor roșii rămîn o admirabilă dovadă a forței imaginative românești, care a știut să îmbrace adînca sa religiozitate în hainele împărătești ale poeziei, transfigurîndu-și naivitatea în farmec.

C. L. Dragu

Hristos a înviat!...

Prin sfîntă jertfa Sa măreață
Un alt izvor ne-a dăruit
Izvor de veșnică viață
În clipa cînd s-a răstignit.

Îndurerată raza Lunii
Retrăgîndu-se cucernic
Lumină din lumina lumii
Răsărea din întuneric

A treia zi, peste natură,
În splendoarea bunătății
Curată radia căldură,
Raza soarelui dreptății.

Venea plutind pe lăcrămioare
În triluri de privighetori
Păstorul turmei de mioare
Încununat cu mii de flori.

În nesfîrșite căi astrale
Toți sorii de pe firmament
I se plecau pios în cale
Cutremurați de-acest moment.

Iar eu, cuprins de îndoială
Un fir de praf neputincios
Tîrziu m-apropii cu sfială
Ca Toma cel necredincios.

Prin sfîntă jertfa Ta măreață
De mine Te-ai apropiat
Izvor de veșnică viață
Adevărat ai înviat.

I. Georgescu

În fața Învierii Domnului

Situăm aceste considerații, ca timp și psihologie a credinței, în imediata vecinătate a învierii lui Hristos-Dumnezeu, — dorind să însemnăm pe scurt în ele comportamentul femeilor mironosițe și al sfinților apostoli în fața învierii; precum și ceea ce rezultă pentru noi din comportamentul lor.

Cu frică și *cu bucurie mare* (Matei 28, 8), *cu frică* și *cu uimire* (Marcu 16, 8), așa s-au întors femeile purtătoare de mir de la mormîntul Domnului.

S-au dus dis-de-dimineață, osîrduitoare să împlinească datina morții pentru Învățătorul mort, să-l jelească pe Domnul, și iată acolo le aștepta darul cel mare al lui Dumnezeu pentru lume, faptul cu totul nou și atotînnoitor al învierii lui Hristos-Dumnezeu.

S-au dus îngrijorate pentru piatra cea „mare foarte“ de pe ușa mormîntului, dar piatra — simbol al apăsării imense a morții și al negației ei — fusese dată la o parte, făptura fiind eliberată și vindecată de apăsarea și amărăciunea morții.

S-au dus cu teamă de ostașii păzitori pe care-i presupuneau acolo încă (și care de fapt, după programul răstignitorilor și al lui Pilat ar fi trebuit să mai fie acolo), dar în loc de ostași i-au întîlnit pe îngerii vestirii: „Nu vă temeți“ — „Pe Iisus cel răstignit Îl căutați. Nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde fusese pus Domnul. Și degrabă mergînd, spuneți ucenicilor Lui că S-a sculat din morți“ (Matei 28, 5—7).

Și în sărbătoarea întoarcerii, întru devotamentul și credința lor, le-a întîmpinat Însuși Domnul și le-a zis: „Bucurați-vă!“ Iar ele, „apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat (Matei 28, 9).

Astfel — pentru ele întîi — apăsarea morții și plînsul cel de demult s-au făcut înnoire a ființei în adînc și imn de biruire a morții, căci Hristos a înviat și toate s-au umplut întru El de lumină.

Esențializînd, reținem că, în ce le privește pe sfintele femei, ceea ce le-a oferit dimineața învierii, — adică: piatra răsturnată, îngerii, mormîntul gol, Hristosul slavei —, le-a situat într-o credință mai presus de îndoială. Fiindcă ceea ce am numi sentimentul probei, logica sau dovada concretă a unui fapt de dimensiunea și semnificația învierii lui Hristos-Dumnezeu erau deplin satisfăcute în inimile lor.

Mai departe însă?

„Ele au vestit toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți“ (Luca 24, 9). Însă „cuvintele lor li s-au părut înaintea lor ca *o poveste* și nu le-au crezut“ (Luca 24, 11; menționăm că termenul grecesc *liros-poveste* e de fapt mult mai dur, direct și prin potențarea negativă a sensurilor lui întreolaltă însemnînd: neghiobie, aiurare, minciună).

Doi dintre apostoli, Petru și Ioan, au plecat numaidecît la mormînt, — evident, să verifice spusele femeilor —, iar acolo au văzut și ei mormîntul gol, giulgiurile, mahrama îngropării (Ioan 20, 3—7).

Între timp, Hristos-Domnul „S-a arătat în alt chip la doi dintre ei care mergeau la o țarină. Și aceia mergînd au vestit celorlalți, dar nici pe ei nu i-au crezut“ (Marcu 16, 12—13).

Și doar apostolii — îndeosebi — și ucenicii au avut atîtea sfinte amintiri care i-ar fi putut ajuta să creadă vestea învierii! Căci oare n-a făcut El, Învățătorul, în fața lor atîtea minuni? Nu-L urmaseră oare pe El mereu mulțimile luminate și mîngîiate de cuvîntul și de fapta Lui? N-a înviat El în fața lor pe fiul văduvei din Nain; pe fiica lui Iair; pe Lazăr cel mort de patru zile? Pentru ce atunci n-ar fi biruit și pentru Sine întunericul și puterea morții?

Ar fi avut, da, atîtea amintiri-suport, amintiri-comori, însă sufletul lor a fost atunci tulburat, copleșit, devastat de tot ceea ce au însemnat patima și moartea Învățătorului: prinderea Lui, palmele, biciuirea, scuipările, hlamida și trestia batjocurii, cununa de spini și răstignirea pe cruce între făcătorii de rele.

Și n-au crezut.

Căci odată ce Învățătorul, — Plinitorul comorilor —, a fost mort și îngropat, învierea Lui trebuia dovedită și crezută din ea însăși, nu sprijinită pe amintiri-comori, oricît de mari ar fi fost acele comori. Învierea Lui era pentru ei începutul total și reînvierea comorilor.

Sentimentul sau imperativul probei concrete a învierii, pe care ei o presimțeau atît de decisivă pentru toată viața lor și pentru lumea întreagă, își cerea deci dreptul în conștiința lor — *și n-au crezut.*

Vedem astfel că nu numai sfîntul apostol Toma a avut cerința verificării, exprimată de el în știutele condiționări: „Dacă nu voi vedea în mîinile Lui semnul cuielor și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede“ (Ioan 20, 25).

Fuga la mormînt a sfinților apostoli Petru și Ioan n-a fost oare expresia aceleiași cerințe de probă-verificare și speranță de întîlnire față către față a Celui înviat? În fond, psihologic, unica probă a învierii lui Hristos din morți era pentru ei Hristos Însuși, Hristos înviat. De aceea, spre a crede, toți au vrut să-L vadă.

Dar faptul că în toți sfinții apostoli și ucenici porunca profundă a probei a funcționat atunci absolut normal are o însemnătate specială pentru noi

Pr. *Ioan Turcu*

(Continuare în pag. a 7-a)

Cuvînt la Sfintele Paști...

(Continuare din pag. a 4-a)

Lemnul acela trimetea în iad, iar lemnul acesta, al crucii, și pe cei plecați îi cheamă iarăși din iad; acela ascundea pe cel biruit ca pe un rob și gol, iar acesta îl arată tuturora pe învingător gol țintuit în înălțime. Moartea cea dintîi îi osîndea și pe cei de după Adam; iar moartea lui Hristos i-a înviat cu adevărat și pe cei dinainte de venirea lui Hristos. *„Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele lui“* (Ps. 105, 2)? Din muritori am fost făcuți nemuritori, din căderе ne-am sculat, din înfrîngere am ajuns biruitori.

Acestea sînt isprăvile crucii, acestea sînt cea mai mare dovadă a învierii. Astăzi îngerii saltă și toate puterile cerești se bucură, bucurîndu-se împreună de mîntuirea neamului obștesc al oamenilor. Căci dacă pentru un păcătos, care se pocăiește, se face bucurie în cer și pe pămînt (Luca 15, 7, 10), cu cît e mai mare bucuria de mîntuirea lumii? Astăzi, liberînd firea omenească de tirania diavolului, a întors-o la nobletea de mai înainte. Cînd văd pîrga mea că a biruit astfel moartea, nu mă mai tem, nu mai mă înfricoșez de război, nu mă uit la neputința mea, ci mă gîndesc la puterea nespusă a celui ce are să lupte împreună cu mine. Căci cel care a învins tirania morții și i-a luat toată puterea, pentru ce nu va lucra pentru cel de același neam, al cărui chip a primit să-l ia asupră-și, din pricina multei sale iubiri de oameni, și prin aceasta să dea luptă împotriva diavolului? Astăzi în toată lumea este bucurie și veselie duhovnicească. Astăzi și mulțimea îngerilor și ceata tuturor puterilor celor de sus se bucură din pricina mîntuirii oamenilor.

Gîndește-te așadar, iubite, cît este de mare bucuria încît și puterile cele de sus prăznuiesc împreună cu noi. Căci se bucură împreună cu noi de bunătățile noastre. Deși al nostru este harul dat de Stăpînul, totuși se bucură și puterile cele de sus. Pentru aceasta nu se rușinează de a prăznui împreună cu noi. Și pentru ce spun că îngerii, care sînt robi ca și noi, nu se rușinează să prăznuiască împreună cu noi, cînd Însuși Stăpînul lor și al nostru nu se rușinează să prăznuiască împreună cu noi. Dar pentru ce spun că nu se rușinează? Dorește chiar să prăznuiască împreună cu noi.

— De unde se vede aceasta?

— Ascultă că însuși o spune: *„Foarte mult am dorit să mănînc acest paște cu voi“* (Luca 22, 15); iar dacă a dorit să mănînce paștele, este evident că a dorit să și prăznuiască împreună cu ei. Așadar cînd nu vezi numai pe îngeri, ci pe Însuși Stăpînul îngerilor împreună cu noi prăznuind, care cuvînt de veselie îți mai lipsește? Nimeni așadar să nu fie azi mîhnit din pricina sărăciei, că este praznic duhovnicesc! Bogatul să nu se îngîmfe din pricina bogăției; căci nici nu poate din banii săi să aducă ceva la acest praznic. Acum o singură masă este pusă înainte și bogatului și săracului; și robului și slobodului. Dacă ești bogat, n-ai nimic mai mult decît săracul; dacă ești sărac, nu vei avea nimic mai puțin decît bogatul; și nici nu se împuținează din pricina sărăciei cele ale ospătării duhovnicești, că harul este dumnezeiesc și nu face deosebire de persoane.

Să prăznuim așadar această sărbătoare în care a înviat Domnul! A înviat și a înviat împreună cu El lumea. A înviat, rupînd legăturile morții; iar pe noi ne-a înviat deslegînd lanțurile păcatelor noastre.

Ai văzut isprăvile învierii? Ai văzut iubirea de oameni a Stăpînului? Ai văzut măreția purtării lui de grijă? Să nu fim așadar nerecunoscători față de un astfel de binefăcător și nici să ne lenevim prin faptul că a trecut postul; ci acum, mai mult decît înainte, să avem mai mare grijă de suflet, ca nu cumva îngrășîndu-se trupul să ajungă sufletul mai neputincios; ca nu cumva îngrijindu-ne de rob să neglijăm stăpînul. Căci spune-mi, care este folosul dacă mănînci peste trebuință și dacă depășești măsura? Acest lucru pîngărește și corpul și micșorează și puterea sufletului. Să păzim deci măsura și trebuința, ca să îndeplinim și cu sufletul și cu trupul ceea ce se cuvine. Oare nu cumva vă opresc de a vă desfăta de hrană și de odihnă? Nu vă opresc, ci vă îndemn ca să vă împliniți ceea ce vă este de trebuință, dar să tăiați multa desfătare ca nu cumva, depășind măsura să fie vătămată sănătatea sufletului. În adevăr unul care depășește hotarele trebuinței nici de plăcere nu se bucură; iar aceasta o știu bine mai ales acei care au făcut această experiență; că li s-au născut de aici nenumărate feluri de boale și au suferit mare necaz Dar nu mă îndoiesc că veți da ascultare îndemnurilor noastre, că știu ascultarea voastră.

Reprezentarea întregului norod românesc pe steagul revoluţiei de la 1821

Simbol al redeşteptării naţionale şi sociale

Lupta poporului nostru ridicat pentru dobîndirea „dreptăţilor sale cele călcate" s-a desfăşurat în 1821 *sub steagul cel mare al Revolutiei.* Pe flamura de mătase albă se aflau imprimate în culori strălucitoare, cuprinzînd şi roşu, galben, albastru, simbolurile acestei lupte mîntuitoare, lupta pentru sfînta cauză obştească, *chemînd la unitate, pentru dreptate!*

„1821 Genarie" era dorit, aşteptat, voit, ca ceas al mîntuirii Patriei, înscris pe stindardul Domnului Tudor din Vladimiri, parafînd textul simbolic al unei invocaţii, rugă şi deviză, scrisă şi ea cu litere aurite pe acest stindard.

La începutul lunii ianuarie, pe lîngă celelalte preparative cu grijă săvîrşite, erau întocmite o serie de documente interne şi acte diplomatice, iar la 23 ianuarie Domnul Tudor rostea către popor *Proclamaţia de la Tismana-Padeş* sub fluturarea steagului Revoluţiei.

Flamura sub care căpetenia pandurilor adresa atunci răsunătoarea chemare către *„tot norodul românesc"* s-a lucrat la Mănăstirea Antim din Bucureşti de către iscusitul monah David, după indicaţiile Domnului Tudor, sub directa purtare de grijă a celui care se ştie că i-a fost „primsfetnic şi ajutor", Ilarion episcopul Argeşului; după cum confirmă o serie de mărturii din epocă, şi-a adus contribuţia şi eminentul cărturar transilvan Gheorghe Lazăr, devotat sprijinitor al Revoluţiei de la 1821 şi prietenul sincer al lui Tudor Vladimirescu şi al episcopului Ilarion.

În viziunea fruntaşilor Revoluţiei de la 1821 acest stindard avea să reprezinte, prin îmbinarea unor simboluri heraldice, *„tot norodul românesc"*, voinţa şi hotărîrea lui de a-şi cîştiga „dreptăţile", aşa cum enunţă şi stihurile invocaţiei-rugăciune.

O armonioasă simetrie se remarcă în ansamblul reprezentării emblematice de pe steag. Ea se constituie într-un amplu simbol naţional, adevărat document istoric al unei epoci — mărturie şi argument — care se descifrează prin adaosul la o stemă de stat, cea a Ţării Româneşti, a unor grăitoare elemente iconografice din domeniul heraldicii eclesiastice; o concepţie şi o expresie a simbolurilor cu mare grijă alese de episcopul Ilarion drept cele mai adecvate, deplin încuviinţate de căpeteniile pandurilor. *Este concepută şi executată artistic astfel încît să înfăţişeze complet realitatea de cuget şi simţire a fraţilor „de un neam şi de o lege" din toate provinciile româneşti,* să exprime îndemnul convingător că prin luptă unită şi numai astfel cu putinţă să se înfăptuiască aspiraţia seculară de libertate şi dreptate, să se statornicească unitatea politică, cea de drept istoric milenar al tuturor românilor.

În ansamblul emblemei este plasată central, la bază, *stema Ţării Româneşti — corbul cruciat* cu aripile în zbor, element simbolic aflat în tradiţia heraldică a acestei provincii încă din secolul al XVI-lea, în vremea lui Mircea cel Bătrîn. Toate celelalte elemente sînt din simbolistica noastră religioasă. Deasupra este reprezentată *Sfînta Treime:* Dumnezeu-Tatăl şi Dumnezeu-Fiul odihnind pe nourii cerului şi Sfîntul Duh în chip de porumbel. *Este simbolul fundamental pentru unitatea „norodului românesc"* — ceea ce se confirmă prin textul invocaţiei-rugă adresate Sfintei Treimi. Dar „Troiţa" era şi simbolul eclesiastic al Transilvaniei, cu o evoluţie cunoscută: hramul Mitropoliei din Bălgrad (Alba Iulia), unde a ctitorit şi s-a încoronat voievod al tuturor Românilor primul făuritor al unităţii noastre naţionale, Mihai Viteazul; apoi vor avea drept hram *Sfînta Treime* şi catedralele din Sibiu şi Blaj. Icoana „Troiţei" întruchipa pentru Transilvania „unirea-n cuget şi-n simţiri", cea mereu dorită, mereu „visată" ca înfăptuire naţională — secole la rînd, fără contenire şi mai ales după împlinirea de o clipă a visului prin fapta şi jertfa Bravului Mihai, *pentru obştea românească transilvană Treimea cea de-o-fiinţă însemnînd hram creştinesc şi simbol naţional.* În Treimea de-o-fiinţă se sublimează realitatea existenţială originară şi perpetuă a provinciilor româneşti, ca entitate istorică indestructibilă — chiar dacă de secole au fost despărţite, nu prin munţii care totdeauna le-au unit şi le-au înlesnit legăturile frăţeşti discrete atunci cînd le erau interzise, ci prin urgia timpurilor, prin cupiditatea şi violenţa puterilor străine dominatoare sub o formă sau alta.

De o parte şi alta sînt plasaţi cei *doi sfinţi martiri: Sfîntul Mare Mucenic Gheorghe şi Sfîntul Mucenic Teodor Tiron;* chipurile lor accentuează vizibil simetria armonioasă a emblemei, au poziţia şi ţinuta oştenilor străjeri, simbolizînd veghea lor neobosită la hotarele Patriei. Sfîntul Mucenic Gheorghe, Purtătorul de biruinţă era — cum este şi acum — simbolul eclesiastic al Moldovei, încă din vremea muşatinilor, iar de atunci pînă în secolul al XIX-lea va apare adesea şi pe stindardul Moldovei. Sfîntul Teodor Tiron este patronul Domnului panduri-lor, dar era reprezentat încă din secolul al XVIII-lea pe steagurile oastei de ţară a lui Vodă Mavrogheni. În intenţia şi în viziunea celor care au proiectat emblema nu putea fi întîmplătoare ,nemotivată, reprezentarea împreună a celor doi sfinţi ostaşi martiri. Îi întîlnim de obicei în fresca de pe zidurile bisericilor noastre în seria sfinţilor mucenici militari. Pe o icoană tempera pe lemn datînd din secolul al XVIII-lea — icoană de factură populară păstrată în Colecţia Arhiepiscopiei Craiovei — aceşti doi sfinţi militari sînt înfăţişaţi împreună şi au chipuri foarte asemănătoare celor din emblema steagului Revoluţiei. Aici, fiind plasaţi de o parte şi alta, sînt în semiprofil, orientaţi către persoanele Sfintei Treimi. Ideea pregătirii de luptă este sugestiv redată, sînt în armură şi au coifurile pe cap. Sfîntul Gheorghe ţine în dreapta platoşa, iar în stînga, adusă strîns la brîu, o creangă mare de finic, simbol pentru vestirea şi salutul din adîncul inimii a speranţei că lupta poporului îi va aduce acestuia pacea şi bucuria. Simbolurile luptei lor nu sînt armele de atac, suli a, sabia, ci cele de apărare: armura, coiful „nădejdii şi mîntuirii" şi platoşa, fiindcă *în chip real şi nedezmînţit lupta de acum a românilor, în 1821, ca şi în întreaga istorie este numai una şi aceeaşi luptă de apărare a drepturilor uzurpate şi a însăşi fiinţei neamului; finicul, sfîntul simbol creştin al bucuriei Intrării Domnului Iisus Hristos în Ierusalim este aici semnul dorinţei seculare şi profunde a neamului românesc de pace* — el dovedind în istorie o profundă vocaţie paşnică —, spre a se dezvolta şi a prospera aici, între hotarele străbune, năzuind spre o convieţuire în armonie cu celelalte popoare, dar şi în demnitate şi respect.

Dar în emblema acestui steag se reconstituie în dimensiuni exacte o imagine simbolică istorică:

Sfînta Treime este situată central-supra — aşa trebuind să fie prin locul său suprem unic, şi aşa fiind în toate reprezentările iconografice creştine ale ierarhiei cereşti. Dar, concretizînd acum şi raportînd la însăşi realitatea geografică a ţării şi la istoria ei, simbolul eclesiastic al Transilvaniei figurează chiar situarea nordică a acestei provincii româneşti. În dreapta, Sfîntul Gheorghe — spre răsărit — figurează întocmai locul Moldovei. În stînga, situat ca şi cum ar fi port-drapel, chipul Sfîntului Teodor Tiron, patronul Domnului Tudor, adăugîndu-se şi aici semnificaţia coincidentă istorico-geografică, la vest fiind Oltenia, de unde se ridicase atunci eroul naţiunii, neînduplecat în hotărîrile sale, destinat jertfirii pentru „dreptăţile norodului" şi pentru „învierea lui", prin înlăturarea asupririi de către regimul feudalo-fanariot şi cerînd „dumnezeiască plată" împotriva „tagmei jăfuitorilor". În sfîrşit, central la bază, stema Ţării Româneşti figurează întocmai situarea geografică, la sud, pe harta României. Astfel emblema de pe stindardul Domnului Tudor este un simbol al simbolurilor. În cromatica picturală a elementelor ei componente se remarcă şi prezenţa culorilor naţionale, semnificaţia lor se confirmă şi prin ciucurele mare din fire de mătase tricolor al steagului — aflat între exponatele Muzeului Militar Central din Bucureşti.

Invocaţia în versuri către Sfînta Treime este o rugăciune de cerere şi un manifest, cu mesaj şi semnificaţie explicite — *ideea unităţii în lupta cea încununată de speranţa izbîndei,* lupta pentru dobîndirea libertăţii şi dreptăţii, pentru reînvierea neamului. Cele opt stihuri, grupate simetric de o parte şi alta a stemei Ţării Româneşti, sînt aşezate ca nişte lespezi într-o temelie şi exprimă o deviză a luptătorilor:

„Tot norodul românesc / Pre Tine Te proslăvesc, / Troiţă de-o-fiinţă / Trimite-mi ajutorinţă / Cu puterea Ta cea mare / Şi în braţul Tău cel tare, / Nădejde de dreptate / Acum să am şi eu parte.

1821 Genarie"

Întreaga invocaţie este exprimată la persoana întîi singular, pentru că această rugă trebuie să fie a fiecăruia — începînd cu întîiul Pandur, Domnul Tudor — şi să fie a tuturor, directă, hotărîtă fierbinte, convingătoare, exprimînd limpede participarea fiecăruia şi a tuturor, în acea unanimitate enunţată prin „tot norodul românesc".

Evocînd acel timp de cutezanţă eroică şi sfîntă faptă jertfelnică românească, la 5 aprilie 1825 episcopul Chesarie al Rîmnicului exclama cu vibrantă emoţie:

„O, anule cu leatul 1821! ... Tu cu adevărat, prin intrarea-ţi, de ai şi pricinuit românilor amărăciune, dar deodată şi *deşteptare!* ... Minuturile tale ca nişte sori luminători s-au înfipt în simţirile românilor! ..."

† NESTOR
Mitropolitul Olteniei

Crucea şi Învierea ...

(Continuare din pag. a 4-a)

Pe o stelă de calcar cu fronton şi chenar simplu din secolele V—VI, descoperită tot la Callatis, iar acum se află la Muzeul Na-ional de Antichităţi, se păstrează o inscripţie în limba greacă, care în numele lui Simplicius şi a soţiei lui Melitis, ce au murit la bătrîneţe, s-au scris aceste cuvinte: „... acum am ajuns printre cei drepţi în nădejdea învierii şi a fericirii vieţii veşnice."

Pe unele monumente epigrafice din Scythia Minor se întîlnesc monogramele lui Iisus Hristos înscrise în cîte un cerc, simbolizînd triumful Mîntuitorului asupra morţii.

Aşa cum s-a subliniat într-o lucrare apărută, acum doi ani, în Editura Institutului Biblic „crucea era, în Scythia Minor şi pe întreg teritoriul daco-roman, un simbol religios, un document istoric şi o putere multilaterală care unea pe credincioşi în jurul ei, le binecuvînta pămîntul şi viaţa de pe el" şi îi întărea în biruinţă împotriva pericolului invaziilor barbare, iar învierea şi lumina au fost scumpe nu numai celor plecaţi din această lume, ci şi celor vii care nădăjduiau în ele cu o credinţă de nezdruncinat „ca verigi de continuitate în primul rînd pe pămînt, unde se concretizează întregul lanţ al generaţiilor şi după aceea, în viaţa veşnică".

Astfel, Crucea şi Învierea Domnului au constituit pentru strămoşii noştri un izvor nesecat de optimism şi nădejde în viaţa veşnică, manifestate prin semnificaţii şi simboluri creştine încrustate în piatră, marmură şi alte materiale de durată ce au dovedit în trecut şi mai ales în momente de restrişte şi vor mărturisi peste secole permanenţa şi continuitatea noastră în această minunată provincie a neamului (Dobrogea de azi), binecuvîntată cu răsăritul şi căldura Soarelui spre rodire, străjuită de Dunăre şi Mare întru statornicie românească şi credinţă străbună.

În faţa Învierii Domnului

(Continuare din pag. a 6-a)

credincioşii din veacuri. Fiindcă, dacă ar fi fost altfel, i-am fi putut bănui şi i-am fi bănuit de credulitate. Aşa, însă, moral şi uman sîntem obligaţi să excludem această bănuială din viaţa noastră sufletească. Pentru că ei toţi — iar sfîntul apostol Toma pînă la hotarul situaţiei — au procedat exact cum simţim că am fi procedat oricare din noi dacă am fi fost în locul lor, trăindu-şi fiinţa cu sinceritate şi fidelitate pînă la capăt: în îndoială; în imperativul probei; în sărbătoarea încredinţării.

Ziditor al nostru, Domnul ştia că urzeala firii noastre are logica şi poruncile ei interioare şi n-a lucrat împotriva acestei urzeli: a iubit-o şi i-a răspuns. Ştia că ucenicii trebuie să-L vadă pe El Însuşi pentru ca învierea Lui, — semn absolut al Dumnezeirii Lui şi al eternităţii fiinţei umane —, să devină pentru ei un fapt de nestins şi neprimejduit vreodată, în apostolatul lor, de vreo umbră de îndoială.

Întru aceasta El li S-a arătat în seara zilei: „Şi fiind seară în ziua aceea, a venit Iisus şi a stat în mijloc şi le-a zis: Pace vouă! Şi zicînd aceasta le-a arătat mîinile şi coasta Sa. Şi s-au bucurat ucenicii văzînd că este Domnul" (Ioan 20, 19—20). El i-a întărit apoi „prin multe semne doveditoare, arătîndu-li-se timp de patruzeci de zile şi vorbind cu ei cele despre împărăţia lui Dumnezeu" (F. Ap. 1, 3).

*

Noi credincioşii din veacuri simţim toate acestea ca profund ale noastre: toate pentru fiecare din noi, toate ale fiecăruia din noi. Astfel, în simţire şi eveniment, noi Îl primim pe Hristos înviat cu purtătoarele de mir şi cu sfinţii ucenici şi apostoli, în *prospeţimea faptelor dintîi.* Dimineaţa învierii şi toate celelalte devin şi sînt în noi, — într-un transfer sfînt al credinţei şi al iubirii —, fior, încredinţare, înaltă sărbătoare a fiinţei.

În fond, descindem mai mult decît ni se pare din Dimineaţa Învierii Domnului.

Şi ne zidim frumos în Lumină, întru El, speranţa noastră dintîi şi din urmă, Paştile bucuriei şi frumuseţii supreme.

Ctitoria voievodală de la Argeş

(Continuare din pag. a 2-a)

din cîte trei ciubuce de piatră rotunjite. Unele panouri sînt străpunse de ferestre înalte şi înguste, altele au ferestre oarbe. Registrul superior este decorat cu un şir de arcade oarbe, avînd în mijloc cîte o mare rozetă din piatră. Cornişa este formată din două şiruri suprapuse de stalactite şi alveole de stil arab, cărora le urmează o friză îngustă, formată dintr-o ţesătură continuă de ornamente geometrice şi florale stilizate. Toată această bogată şi variată decoraţie sculptată este de origine armeano-georgiană, persană, arabă şi otomană. Se presupune că meşterul decorator (după părerea unor cercetători, Manolli din Niaesia, legendarul Manole) şi sculptorii în piatră ar fi fost străini. Arhitectul, însă, se crede că a fost român.

Biserica mănăstirii Argeş a fost unanim apreciată de toţi cei care au vizitat-o, fie români, fie străini. Numeroşi călători străini (între care şi cunoscutul arhidiacon arab Pavel din Alep, pe la mijlocul secolului al XVII-lea), au lăsat interesante descrieri asupra acestui giuvaer al artei medievale româneşti. În secolele care au urmat, domnii şi vlădicii ţării au lucrat pentru buna conservare a lăcaşului de închinare, pentru refacerea lui, cînd a fost cazul (cum a fost vrednicul episcop Iosif al Argeşului, 1793—1820). Către sfîrşitul secolului trecut (1875—1886), din dispoziţia fostului rege Carol I, mănăstirea a fost restaurată de arhitectul francez André Lecomte du Nouy. Spre nemulţumirea celor de atunci şi a celor de azi, restaurarea lui nu s-a făcut în condiţii corespunzătoare. De pildă, au fost demolate clopotniţa şi chiliile din jur, a fost înlăturată pictura în frescă a lui Dobromir Zugravul şi făcută una nouă, de către artişti străini, între care şi fratele său, a fost comandat mobilier nou, în Apus, străin de arta sculpturală românească, s-a modificat sistemul de boltire şi acoperişul.

Ctitoria lui Neagoe a fost refăcută şi în zilele noastre, prin grija Conducerii noastre bisericeşti şi de Stat, spre a-i reda locul ce i se cuvine în circuitul valorilor universale. Este cercetată în fiecare an de sute de mii de turişti din ţară sau de peste hotare. În felul acesta, Argeşul este o mărturie grăitoare a geniului artistic creator al poporului român, ca şi atîtea alte ctitorii ale domnilor noştri de altădată.

„Pace vouă"!

(Continuare din pag. a 5-a)

9, 5), ca unul ce a condamnat pe doritorii de războaie că vor fi victimele propriilor lor arme — „cei ce scot sabia de sabie vor muri (Matei 26, 52) istoria confirmîndu-ne de atîtea ori acest adevăr — îndată după dumnezeiasca Sa Înviere prin cuvintele: „Pace vouă!" Iisus-Domnul nostru adresează tuturor generațiilor chemarea la pace, la înlăturarea orbirii sufletești, adică la dezarmare lăuntrică, la domesticirea ființei noastre, la înlăturarea inegalităților, a tuturor păcatelor grele care aduc lumii atîtea neajunsuri. „Voi încheia cu ele — cu popoarele — un legămînt de pace și voi îndepărta din țară orice fiară sălbatică încît să trăiască oile mele neprihănite", întrezărea, iluminat de Sus, profetul Iezechil (34, 25—26) împărăția dragostei divine adusă și vestită lumii de Mîntuitorul Iisus Hristos. O asemenea viziune avea și preotul Zaharia cînd, la nașterea Sf. Ioan Botezătorul „umplut de Duhul Sfînt" (Luca 1, 67), spunea că „Răsăritul cel de Sus", Iisus — Mîntuitorul, vine în lume „ca să lumineze celor ce șed în întuneric și în umbra morții și *să îndrepteze picioarele noastre pe calea păcii*" (Luca 1, 78—79).

Pe lîngă împăcarea noastră cu Dumnezeu, pe lîngă înlăturarea zidului despărțitor din ființa noastră, Noul Testament are în vedere, după cum am reținut, și pacea dintre noi, pacea a toată lumea, atunci cînd el este numit și „Legămîntul păcii". Sf. Apostoli și Sf. Părinți ne confirmă de atîtea ori acest înțeles în scrierile lor.

„Dumnezeu, care ne-a împăcat pe noi lui și prin Iisus Hristos, ne-a dat nouă să slujim păcii" (II Cor. 5, 18); „Trăiți în pace unii cu alții" (I Tes. 5, 13); „Pacea lui Dumnezeu să domnească în inimile voastre, (căci) la ea sînteți chemați ca să fiți un singur trup" (Col. 3, 15) sînt doar cîteva din multele texte de acest fel pe care le găsim în scrierile Sf. Apostol Pavel. „Pacea și dragostea să prisosească între voi", citim și în Epistola Sf. Iuda (Iuda 2).

„Dacă sîntem împreună moștenitori cu Hristos, să rămînem în pacea lui Hristos. Dacă sîntem fiii lui Dumnezeu, să fim făcători de pace. Trebuie ca fiii lui Dumnezeu să fie făcători de pace, cu inima blîndă, nevinovați în cuvînt, cu bunăînțelegere în relațiile lor — ne atenționează Sf. Ciprian.

De aceea marele praznic al Învierii Domnului ne cheamă cu atîta tărie la pace, ne cheamă cu atîta căldură, „să ne curățim simțirile", „să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm; să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere".

Pacea este într-adevăr o necesitate vitală și în zilele noastre și, am îndrăzni să spunem, mai ales în zilele noastre, cînd pămîntul cunoaște cele mai groaznice mijloace de distrugere din istoria sa.

Este o mare cinste pentru poporul nostru că în decursul veacurilor n-a ridicat sabia împotriva nimănui, iubind cu statornicie „vremile cele bune și de pace" — cum scrie Neagoe Basarab în învățăturile către fiul său Teodosie. Ba mai mult, pe cît i-a stat în putință nici nu s-a lăsat antrenat în acțiuni războinice de cotropire, așa după cum, tot voievodul Basarab ne spune: „Măcar de v-ar îndemna cineva și din prietenii voștri spre vrajbă, voi să nu-i ascultați".

Cu toate acestea, poporul nostru a simțit din plin neajunsurile vrajbelor, ale războaielor, ceea ce se reflectă de pildă și în opera cronicarului Miron Costin, profund îndurerat de vîltoarea și nestatornicia vremurilor, sau în Psaltirea în versuri a mitropolitului Dosoftei, care recomandă cu atîta căldură „zidul de pace" și „turnuri de frăție".

Nu de mult, pe linia acestor gînduri, un preot îmi povestea o întîmplare extrem de mișcătoare, petrecută într-o parohie din preajma Mediașului.

O femeie a avut un fecior, Gheorghiță, care, în ultimul război mondial, a fost dus pe front și nu s-a mai întors.

Îndurerată, dar avînd mereu nădejdea întoarcerii feciorului său, seară de seară femeia lăsa poarta deschisă, spunînd vecinilor că trebuie să vină Gheorghiță.

Simțindu-și sfîrșitul, înainte de a trece la cele veșnice, bruma de bani pe care această îndurerată femeie și-i pusese deoparte i-a încredințat cuiva, cu cuvintele: Să-i aibă Gheorghiță, că-i trebuie cînd vine.

Asemenea mame, cu asemenea sfîșietoare drame lăuntrice, au fost desigur cu milioanele în decursul vremii.

De aceea sînt cît se poate de îndreptățite, de nobile, acțiunile conducerii noastre de stat, străduaniile altor popoare ca pacea să fie întărită, ca în lume să nu mai fie războaie. Și cît sînt de frumoase picioarele celor ce vestesc pacea, cum spune Psalmistul, și luptă ca ea să nu fie zdruncinată.

Aflîndu-ne în plină primăvară, care ne cheamă, ca nici un alt anotimp, la viață și muncă zidtoare, aflîndu-ne și în cercul de lumină al marelui Praznic al Învierii Domnului, care de asemenea ne cheamă cu tărie la înfrățire, la pace, să facem ca cuminția și „blîndețele noastre să se facă știute tuturor oamenilor" (Filip. 4, 5), să punem umărul, atît cît ne stă în putință fiecăruia, ca pacea lumii să se întărească, să rugăm cu timp și fără timp cu toată puterea sufletelor noastre pe Părintele luminilor să dea gînd bun tuturor celor ce răspund de corăbiile popoarelor, ca ele să fie conduse nu spre vîltori ucigătoare, ci spre limanurile senine ale dragostei, ale frăției, ale într-ajutorării și bucuriei de a trăi, ale liniștei tuturor popoarelor.

GHEORGHE LAZĂR
îndrumător spiritual al Institutului Teologic din Sibiu

De Institutul Teologic, care-și sărbătorește 170 de ani de existență, este legat cu mult prestigiu, numele lui Gheorghe Lazăr. El stă în fruntea lungului șir de dascăli de la vechea „Școală de preoți". Afirmația este valabilă atît cronologic cît și calitativ.

Drumul spre teologie i l-a deschis lui Gheorghe Lazăr atmosfera religioasă în care a crescut și i l-a stimulat idealurile legate de rolul pe care-l avea preotul în mijlocul poporului dreptcredincios.

Urmînd linia trăirilor sale religioase, Biserica i-a acordat ajutoare masive pentru desăvîrșirea studiilor la Sibiu, Cluj și Viena. Trimiterea sa la universitate era condiționată de îndatorirea de a deveni apoi profesor la „Școala de preoți" din Sibiu. Planul se împlini în 1811, cînd Gheorghe Lazăr s-a reîntors de la studii inginer și diplomat în filosofie și doctor în teologie și în drept. Școala teologică de la Sibiu era atunci în stadiu de organizare, cursurile se țineau într-o casă particulară. Abia în anul 1821 școala are local propriu. Numărul elevilor nu era mare. S-a stabilit la 24 numărul lor, pentru început. Această situație avea și un avantaj. Se putea face educație individuală și comunitară, ceea ce tocmai corespundea sistemului pedagogic al profesorului Gheorghe Lazăr.

Întocmai cum în veacul al III-lea, Origen era directorul și singurul profesor al Școlii teologice din Alexandria, pe care el o îndruma, astfel și Gheorghe Lazăr s-a făcut tuturor de toate.

În atenția principală îi era profesorului cultura spirituală a ucenicilor, mai ales că Gheorghe Lazăr era și față bisericească.

Toată ființa lui era absorbită de spiritualitatea Instituției care „mîntuire s-a făcut nouă din neam de neam". Catedra de la Institut a transformat-o Lazăr în amvon, iar amvonul Catedralei arhidiaconul Lazăr l-a transformat într-o tribună de cultură ortodoxă și românească. Prin educația patriotică pe care-o făcea, dragostea față de poporul său trecu dincolo de limitele îngăduite de autoritățile dualiste. El vorbea cu îndrăzneală despre necesitatea culturalizării maselor prin școală, despre autodeterminare, despre libertate: „Ajungă jugul robiei", spunea el într-un moment solemn și în fața celor mai înalți diriguitori ai epocii.

În cele spirituale cartea de căpătîi, a lui Gheorghe Lazăr, i-a fost Biblia, pe care o avea în limba română, germană, franceză, latină, greacă și ebraică. Biblia îi era cartea preferată, pe care o avea totdeauna la îndemînă. Această realitate se vădește de timpuriu. Cînd în mai 1809 francezii ocupară Viena, studentul Lazăr era cu Biblia în mînă, pe care se grăbi să noteze: „Die 9 May 1809 Galli Viennam occuparunt". Scrierile și cuvîntările sale sînt impregnate de textele Sfintei Scripturi, ele au „stilul biblic", cum spune un biograf. Într-o cuvîntare către domnitorul Grigorie Ghica vodă el citează cu preferință din Biblie. Cu ajutorul psalmilor 41 și 43 și mulți alții el strecoară idei potrivite ocaziei: „ca să se împlinească zisa psalmistului", cum spunea Lazăr la aplicarea lor.

La înscăunarea mitropolitului Dionisie, Pentateuhul Vechiului Testament (Num. 17, 8) i-a oferit material oratoric: „Păstorească cîrje a Prea Sfinției tale înflorească ca toiagul lui Aaron!" „Calcă pe potecă cu duh românesc" — spunea el aceluiași mitropolit.

Spirit de răspundere, român dintr-o bucată, om înzestrat cu o cultură superioară, Lazăr a fost expresia năzuinței tuturor românilor către dezrobire națională și socială.

Netăgăduit, de numele lui Gh. Lazăr se leagă întemeierea Institutului Teologic din Sibiu, precum și vestirea atîtor valori spirituale, care au format obiectul prelegerilor sale.

Moștenirea spirituală a marelui Gheorghe Lazăr s-a sălășluit în generațiile de dascăli și ucenici, cărora Lazăr le-a impregnat credință nebiruită și patriotism integral.

Personalitatea celui dintîi profesor al Institutului Teologic din Sibiu, înfruntă timpul și îi aureolează, și azi, prestigiul acestui așezămînt de cultură ortodoxă și românească.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Festivitate omagială

Anul 1981 este bogat în aniversări și comemorări, atît pe tărîm patriotic cît și bisericesc.

Pentru Arhiepiscopia Sibiului semnificație deosebită primește aniversarea diaconului Coresi, sărbătorit în acest an și pe plan mondial în cadrul UNESCO, prilejuită de împlinirea în această primăvară a 400 ani de la apariția Evangheliei cu învățătură sau Cazania.

Activînd cu deosebire la Brașov, Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului a rînduit ca aniversarea coresiană să se facă în cadrul Arhiepiscopiei Sibiului la nivelul importanței pe care lucrarea diaconului Coresi o are pentru Biserica Ortodoxă Română și cultura noastră națională.

Șirul manifestărilor legate de această aniversare a început luni, 6 aprilie 1981, la sediul protopopesc Brașov, unde a fost organizată o festivitate omagială, la care au participat preoții din protopopiatul Brașov, cîntăreți bisericești, deputați eparhiali și alți invitați.

De la Sibiu a luat parte P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, însoțit de P. C. cons. Gh. Papuc.

Festivitatea a fost deschisă de P. C. cons. Gh. Papuc, care a subliniat folosul și înțelesurile pe care le au pentru noi marile aniversări și comemorări din viața Bisericii și poporului nostru, reliefînd totodată locul aniversării coresiene în cadrul marilor sărbătoriri din acest an.

În continuare, d-l prof. dr. Vasile Oltean, directorul complexului muzeistic de la biserica Sf. Nicolae din Șchei, a susținut conferința: „Coresi — 400 de ani de la tipărirea Cazaniei".

Limpede expus și temeinic argumentat, referatul a scos în lumină, pe lîngă prezentarea cărților tipărite de Coresi și izvoarele lor, rolul cultural al bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, unde din vremi străvechi au activat preoți cu întinse cunoștințe cărturărești. Referatul a reliefat totodată dorința preoților români de a avea cărți de slujbă și învățătură în limba lor, ceea ce a constituit de altfel cauza principală a tipăriturilor coresiene, ca și condițiile pe care Brașovul, cu meșteșugurile și morile sale de hîrtie, le oferea unei astfel de îndeletniciri.

P. C. pr. Dr. Iuliu Ișa, paroh I la biserica Sf. Nicolae din Șchei, a vorbit apoi despre „Coresi, la el acasă", scoțînd în lumină cu deosebire rolul educativ patriotic pe care complexul muzeistic Sf. Nicolae îl are la ora actuală.

Personalitatea diaconului Coresi a fost evocată de asemenea de P. C. preoți Șt. Tascianu și N. Modoiu, prin versuri originale pe care le-au citit în fața auditoriului.

Cuvînt potrivit a rostit în continuare P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a reliefat semnificațiile majore ale activității diaconului Coresi.

P. S. Sa a subliniat, între altele, cum, prin lucrarea sa, diaconul Coresi a deschis lungul și importantul drum al introducerii limbii române în slujbele bisericești, făcînd totodată început formării limbii române literare.

Circulînd în toate provinciile locuite de români, cărțile coresiene au avut de asemenea un negrăit rol în cultivarea și afirmarea unității noastre naționale.

Prin toată această lucrare, a spus în încheiere P. S. Episcop-vicar Lucian, diaconul Coresi este deschizător de epocă, numele său fiind înscris în cartea vieții Bisericii noastre și în cartea de aur a celor mai buni fii ai poporului român.

P. C. prot. Z. Moșoiu (Brașov) a mulțumit, în calitate de gazdă, participanților la festivitate și celor ce și-au adus contribuția la reușita ei.

Cu acest prilej, la muzeul bisericii Sf. Nicolae a fost deschisă o expoziție consacrată evenimentului menționat, la care au fost de față toți participanții la festivitatea omagială pe care o semnalăm și asupra căreia gazeta noastră va reveni.

P.

Vizite ecumeniste la Centrul arhiepiscopesc Sibiu

Vineri, 27 martie a. c. a poposit la Centrul Arhiepiscopesc Sibiu profesorul dr. Johannes Straub din R. F. Germania. Oaspetele este titularul catedrei de Istoria veche de la Universitatea din Bonn și director al Institutului de antichități din acea localitate. Invitat de P. F. Părinte Patriarh Iustin, prof. J. Straub a vizitat așezăminte bisericești din București și împrejurimi și a conferențiat la cele două institute teologice din București și Sibiu. Tema conferinței a fost: „Încreștinarea lui Constantin cel Mare". La Sibiu, oaspetele a fost primit de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul. După susținerea conferinței, a fost condus la mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, iar a doua zi, în drum spre Alba Iulia, s-a făcut un scurt popas la punctul arheologic de la Miercurea-Sibiu, unde i s-au dat explicațiile cuvenite. Au fost prezenți la conferință și reprezentanți ai Institutului protestant din localitate.

*

Joi, 2 aprilie 1981, Centrul Arhiepiscopesc a fost vizitat de un grup de studenți de la diferite facultăți din Heidelberg — R. F. Germania, sub conducerea pastorului Gerhard Möckel, aflați în țara noastră într-o excursie organizată prin O. N. T. Între ei se aflau și studenți de la Facultatea de Teologie Evanghelică din acea localitate. Oaspeții au fost primiți de Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și Locțiitor de mitropolit al Ardealului, care le-a înfățișat aspecte ale vieții noastre bisericești și unele date în legătură cu activitatea ecumenică ce se desfășoară în țara noastră. A fost de față la primire și P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul. În continuare, oaspeții au vizitat Institutul Teologic, unde au avut o întîlnire cu studenții din anul IV, în cadrul căreia s-au informat reciproc despre preocupările care îi animă și perspectivele care li se deschid după terminarea studiilor. A fost vizitat de asemenea Institutul teologic protestant din Sibiu.

*

În ziua de 7 aprilie 1981, a avut loc la Sibiu vizita prof. dr. William Lazareth, noul director al Comisiei „Credință și Constituție" din Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Oaspetele a avut o întîlnire cu profesorii Institutului, cărora le-a împărtășit principalele obiective pe care le urmărește Comisia al cărui conducător este. A ascultat apoi relatări ale profesorilor despre preocupările ecumeniste actuale ale Bisericii noastre, ca și unele opinii ale acestora în legătură cu activitatea prezentă și viitoare a amintitei comisii.

După agapa oferită de Institut, la care a participat și P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, oaspetele a fost condus la mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus. În timpul ședерii la Sibiu, a fost primit, de asemenea, de Eminența Sa Domnul Episcop Albert Klein al Bisericii Evanghelice C. A. din România. *D. A.*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 15 mai 1981 Nr. 19—20/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1821 • TUDOR VLADIMIRESCU • 1981
luptător pentru eliberare națională și socială

Revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu

„Patrie se cheamă norodul, iar nu tagma jefuitorilor."

În primăvara aceasta se împlinesc 160 de ani de la revoluția din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, expresie a luptei poporului român pentru înlăturarea relațiilor feudale și a dominației străine, eveniment ce marchează intrarea Țărilor Române în etapa istoriei moderne.

În contextul general al luptei popoarelor europene — și nu numai de pe acest continent — pentru libertate, la începutul anului 1821, după un lung șir de lupte împotriva asupririi sociale și naționale, pentru independență, în Țara Românească a izbucnit revoluția contra prădalnicului regim feudal și a jugului turco-fanariot.

Agravarea sarcinilor feudale, în special în timpul domniei lui Ion Caragea (1812—1818) și Alexandru Șuțu (1818—1821), renta în muncă a crescut de la 6 și 12, la 14 zile pe an; îngrădirea drepturilor țărănimii la folosirea pășunilor, izlazurilor, pădurilor; deposedarea sătenilor liberi de pămînturi; jaful fiscal; venalitatea și abuzurile slujbașilor de jos pînă sus; reducerea numărului contribuabililor, cu toate că obligațiile bănești erau în continuă creștere; efectuarea de transporturi grele și numeroase și lucrul la cetățile turcești; monopolul Porții asupra comerțului; incursiunile otomane de jaf; tratamentul inuman aplicat locuitorilor țării, sînt cîteva din cauzele revoluției.

Răbdarea poporului ajunsese la limită. Țăranii, prin glasul lui Tudor vor cere dreptate, slobozenie, exterminarea făcătorilor de rău, a tiranilor boieri, care i-au prădat de au rămas „mai goli decît morții din mormînturi".

Revoluția a cuprins masele largi: țărani dependenți și liberi, meșteșugari, negustori, mica boierime și, pentru început, chiar o parte a marii boierimi. Însă cei mai statornici combatanți au fost pandurii, care se recrutau din rîndurile moșnenilor, cu vechi tradiții ostășești.

În fruntea revoluției se afla Tudor Vladimirescu, un bărbat cu mintea ageră și cu brațul dedat în mînuirea sabiei, însetat de „dreptate și slobozenie pentru norod", una din figurile luminoase ale poporului nostru, care aprecia că „patrie se cheamă norodul, iar nu tagma jefuitorilor". Cu vorba lui pușină și totdeauna pe gînduri, Tudor, care nutrea adînci sentimente antiboierești și antiotomane, „cînd îl frigea cărbunele ce-l avea ascuns în inimă scăpa cîte o vorbă desperată asupra tiraniei".

Declanșată concomitent cu revoluția eteristă, care urmărea doar eliberarea națională a grecilor, și se sprijinea în țările române pe boierime, — revoluția condusă de Tudor Vladimirescu avea caracter social și național.

Moartea lui Alexandru Șuțu, domnul Țării Românești, a constituit momentul începerii revoluției. Tudor, pe baza înțelegerii cu Comitetul de oblăduire, alcătuit din trei mari boieri, în noaptea de 18/19 ianuarie 1821, pornește din București spre nordul Olteniei, să ridice „norodul cu arme", pentru a răsturna stăpînirea otomană. Ajuns la Tîrgu Jiu și apoi la Padeș, el trimite emisari în satele plaiului Cloșani și în ținuturile vecine, cu misiunea de a strînge oameni, „făgăduindu-le slobozenie". În fața mulțimilor adunate la Padeș, Tudor va da o Proclamație, prin care se adresa tuturor locuitorilor țării „veri de ce neam veți fi", chemîndu-i la luptă împotriva tiranilor boieri. „Pe balaurii care ne înghit de vii, pînă cînd să-i suferim a ne suge sîngele din noi? Pînă cînd să le fim robi?" — întreba Tudor în Proclamație. Prin conținutul său, Proclamația a avut, în rîndurile sătenilor, efectul unei declarații de război împotriva stăpînilor de pămînt și a întregii orînduiri feudale. Iar îndemnul: „Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine. Nu vă leneviți, ci siliți în grabă cu toții: care veți avea arme, cu arme, iar care nu veți avea arme, cu furci de fier și cu lănci; veniți unde veți auzi că se află Adunarea cea orînduită pentru binele și folosul a toată țara. Că ne ajunge atîta vreme de cînd lacrămile de pe obrazele noastre nu s-au mai uscat!", a însuflețit miile de țărani, trezindu-le dorința de a pune mîna pe arme și a le folosi împotriva asupritorilor.

La glasul lui Tudor, sătenii alergau spre tabără, înrolîndu-se în „Adunarea norodului". În cîteva zile, vălvătăile revoluției au cuprins toată Oltenia. Și țăranii care nu s-au înrolat în unitățile lui Tudor, au luat parte activă la revoluție. Aceștia au atacat conacele și moșiile boierești, au tăiat pădurile, și-au împărțit bogățiile exploatatorilor, au ars registrele cu socoteli. Revoluția s-a întins în satele din Muntenia și chiar în Moldova.

Pentru a nu lupta cu doi dușmani deodată și a preveni o eventuală intervenție otomană, în același timp, Tudor adresă sultanului un arz (cerere), prin care își afirma fidelitatea sa față de Poartă și susținea că revoluția era îndreptată împotriva domnilor fanarioți și a marilor boieri, uniți cu aceștia, care au sărăcit țara și „ne-au mîncat drepturile".

Pentru a mobiliza poporul la luptă, Tudor proclama la Padeș, desființarea birului și făgăduia că va acționa pentru a se restitui fiecăruia ce i s-a luat pe nedrept și că va extermina pe asupritorii poporului, iar averilor lor le va împărți acelora care au suferit năpăstuiri și nedreptăți.

Oștenii lui Tudor pun stăpînire pe mănăstirile întărite din nordul Olteniei — Tismana, Strehaia, Motru; numărul lor este în continuă creștere; acestora li se alătură și detașamentele trimise împotriva lor de către Comitetul de oblăduire. La începutul lunii martie, aflînd de sosirea lui Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei, la Iași, Tudor părăsi tabăra de la Țînțăreni cu cei 6.000 de pedestrași și 2.000 de călăreți, îndreptîndu-se spre Slatina și de-acolo către București. În același timp, luă măsuri pentru a împiedica intrarea turcilor în Oltenia, precum și fuga boierilor trădători spre Transilvania și Focșani, pentru a-l întîmpina pe Ipsilanti.

Sosit la Bolintinu din Vale, conducătorul revoluției, pregătindu-se pentru intrarea în București, la 20 martie, dă o Proclamație *„Către toți locuitorii din orașul București"* și o alta *„Către toți locuitorii orașelor și satelor"*, în care arată că „Pricinile care m-au silit a apuca armele, sunt: pierderea privilegiilor noastre și jafurile cele nesuferite care le pătimesc frații noștri". După aceste explicații, el face apel la unitatea cu „norodul". „Am socotit să vă chem pe toți ca să vă uniți cu norodul — spune Tudor — și să lucrați cu toții dimpreună obștească fericire, fără de care norocire în parte nu poate fi". Iar mai departe, pentru a trezi sentimente patriotice la toate stările sociale, zicea: „Fraților! cîți n-ați lăsat să se stingă în inimile dv., sfînta dragoste către patrie, aduceți-vă aminte că sînteți părți ale unui neam".

În Proclamația *„Către toți locuitorii orașelor și satelor"*, pentru a-i antrena la luptă, Tudor arăta: „Și înțelegînd cu toții duhul acestii izbăvitoare lucrări, cîți sînteți vrednici de a purta arme împotriva vrăjmașului dreptăților țării, veniți să vă povățuiesc datoriile ce aveți de săvîrșit", spunînd, totodată „că aveți să slujiți ca niște ostași numai pentru dobîndirea dreptăților voastre, iar nu pentru vreo folosire de bani, căci și eu și toți cei ce s-au înfrățit cu mine, slujim, nu cu cuget de dobîndire de bani, ci porniți de rîvna binelui ce așteptăm pentru noi și pentru copiii noștri". Dar „să știți — zicea el — că mare ușurință are să vi se facă, nu numai întru răspunderea dăjdiilor, ci și întru toate celelalte dări și orînduieli, (iar) jefuirile vor lipsi cu totul și veți înțelege însăvă scăparea robiei întru care v-ați aflat pînă acum".

Intrat în capitală, Tudor și-a așezat tabăra la Cotroceni, iar Alexandru Ipsilanti, care trecuse cu detașamentul său de eteriști prin Moldova — la Colentina.

Stăpîn aproape două luni pe capitală, Tudor era singura autoritate ascultată de țară. Grija lui de căpetenie era să dobîndească „dreptățile" pentru cele două Principate. Pentru aceasta cerea să fie „la un gînd și într-un glas cu Moldova, ajutîndu-ne unii pe alții", ca „unii ce sîntem de un neam, de o lege". Și tot în vederea înfăptuirii acestui deziderat, conducătorul revoluției s-a ocupat de organizarea oastei sale, dotarea cu armament și instruirea acesteia, de fortificarea bisericilor din București și de amenajarea unor lucrări genistice, pentru a putea acționa cu succes împotriva dușmanului.

În timp ce masele populare răspundeau cu entuziasm chemări-

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Episcopul Ilarion, sfetnic al lui Tudor Vladimirescu

Despre contribuția pe care a adus-o episcopul Ilarion al Argeșului, „ca prim sfătuitor și ajutor" al lui Tudor Vladimirescu, în timpul pregătirii și desfășurării Revoluției românești din 1821, se găsesc în istoriografia noastră multe date. Culegeri noi de documente externe privitoare la anul 1821 menționează adesea și numele episcopului Ilarion de la Argeș, ori situații și evenimente implicînd persoana lui. A fost o strînsă și plină de semnificație conlucrare între marele oștean Tudor din Vladimiri, conducătorul Revoluției de la 1821 și episcopul Ilarion care a depus eforturi statornice, chiar din perioada anterioară Revoluției, întru slujirea Bisericii și a Patriei. Împreună-lucrarea cu Tudor a însemnat o patriotică și deplină slujire avînd drept coordonată esențială sfînta cauză comună, iar drept temei o recunoscută și desăvîrșită prietenie.

Faptul că spiritele mari se întîlnesc prin substanța nobilă a personalității lor și se apropie prin țeluri comune este adesea confirmat și pentru momentele cruciale ale unui anumit context social și istoric. Între alți apropiați și entuziaști militanți pentru „dreptățile țării" și împotriva asupririi poporului de regimul feudalo-fanariot se afla și arhidiaconul Gheorghe Lazăr, eminent profesor, teolog și inginer, prigonit atunci în Transilvania natală de autoritățile austro-ungare și venit în Țara Românească, la București, pentru a-și pune puterile minții sale în slujba ideii naționale, devotat programului revoluționar și acțiunii de redeșteptare a neamului românesc.

Raporturile dintre cei trei: Tudor Vladimirescu, Ilarion și Gheorghe Lazăr s-au dovedit trainice, au avut o deosebită însemnătate, între altele și prin contribuția comună în lucrările de cancelarie ale Domnului Tudor, în activitatea diplomatică externă, pentru susținerea dreptului și „dreptăților" poporului.

După 20 noiembrie 1820, cînd Ilarion este ales episcop al Argeșului, ponderea poziției sale este semnificativă: atît în cadrul ierarhiei bisericești cît și în calitatea de membru al divanului țării. Va exercita o deosebită autoritate, prestigiul fiindu-i recunoscut și datorită prezenței permanente alături de Domnul Tu-

dor. Fără teamă, dar cu prudență, el era cel dintîi care nu numai încuviința, dar și sprijinea fără reținere deciziile ferme pe care le lua căpetenia pandurilor; intervențiile oportune ale înțeleptului vlădică nu erau asupra acestor decizii, ci asupra modului cum unele dintre ele trebuiau înfăptuite, ținînd seama de marile primejdii ce-l împresurau pe Tudor.

O simbolică manifestare a atitudinii lui Ilarion, a vieții sale în deplină identificare cu însăși ființa neamului, cu durerile și speranțele lui, este și acea cîntare a românilor pătimirii și nădejdii: „Mugur, Mugurel..." — care a fost auzită cu prilejul festivităților instalării sale în scaunul arhieresc de la Argeș, atunci fiind cu putință a fi de față, după cuviință, și Tudor Vladimirescu, pentru a-și onora prietenul prin participarea la acea solemnitate. Erau versuri elegiace, dar și protestatare; erau, în felul lor, o „doxologie" a suferințelor românești, cum și preamărirea puterii de rezistență a neamului în fața împrejurărilor vitrege.

După alegerea sa în vrednicia arhierească, Ilarion alcătuiește și dispune a se picta la căpătîiul predecesorului său la Argeș, episcopul Iosif I, decedat și înmormîntat la Mănăstirea Antim din București, o inscripție-manifest

† NESTOR
Mitropolitul Olteniei

(Continuare în pag. a 2-a)

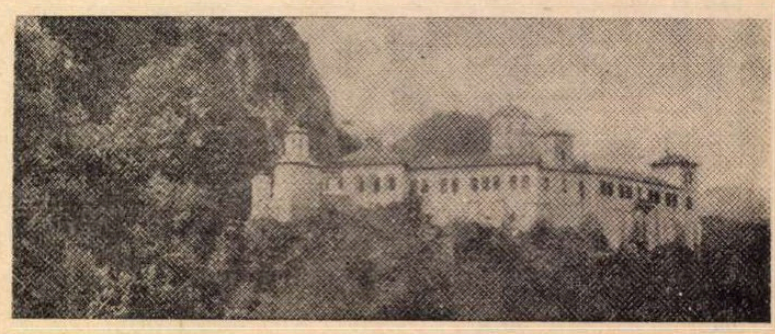

M-rea Tismana, bază de rezistență a revoluției lui Tudor Vladimirescu

Tudor Vladimirescu primind jurămîntul de credință la Cotroceni

Ecoul revoluției din 1821 în Transilvania

Revoluția de la 1821 desfășurată în Țara Românească sub conducerea lui Tudor Vladimerescu a stîrnit un uriaș ecou în Transilvania și îndeosebi printre românii de dincolo de Carpați, fapt pentru care autoritățile de aici au luat măsuri severe, în vederea preîntîmpinării unei noi răscoale așa cum se întîmplase la 1784, eveniment ce lăsase urme adînci în conștiința românească.

În aproape trei săptămîni de la Proclamația de la Padeș, numele conducătorului revoluției din Țara Românească era foarte des pomenit de românii transilvăneni, sub denumirea alintătoare de Todoraș sau Todoruț. Iobagii de dincoace de Carpați sperau să fie eliberați de servituțile feudale, chiar de către Tudor Vladimirescu în primăvara acelui an, așa după cum reieșea din declarația lui Ignat Ungur „că înainte de a lua Paști va bea din vinul stăpînului său ... și în ziua de Paști va juca în cizmele lui". Iar comitele Hunedoarei, A. Noptsa sublinia într-un raport „că țărănimea română de aici privește cu simpatie evenimentele din Țara Românească și, în caz că s-ar produce o incursiune din partea aceea, s-ar arăta fără îndoială dispusă să i se alăture".

Revoluția din Țara Românească îngrijora, nu numai autoritățile din Transilvania, ci și cancelaria imperială de la Viena, aflată sub conducerea lui Metternich. Pentru a preveni orice tendință de răzvrătire, autoritățile militare au întărit paza la granița cu Țara Românească, au adus trupe în Țara Zărandului, iar grănicerii români și oierii erau supravegheați în permanență. Temerile autorităților ardelene se justificau în cea mai mare parte, întrucît numeroși țărani ardeleni se înrolaseră în armata lui Tudor Vladimirescu, iar unul dintre sfetnicii săi era cărturarul Gh. Lazăr, originar din Avrig, care datorită ideilor sale înaintate fusese nevoit să părăsească Sibiul, în 1815.

Comandantul militar al Ardealului urmărea evoluția revoluției din Muntenia, veghind să nu treacă dincolo de Carpați, oameni, armament și muniții. Ba și mai mult, s-a interzis chiar exportarea fierului, pentru a împiedica confecționarea armelor. În același context, doi țărani din Sălișteau fost învinuiți că au vrut să procure praf de pușcă, în vederea livrării răsculaților din tabăra lui Tudor Vladimirescu.

Ca o consecință a acestei conjuncturi se semnalează tot mai multe cazuri de nesupunere ale țăranilor din Transilvania. Împotriva românilor greco-catolici, guvernul ardelean a făcut uz de o enciclică papală în care se condamnau activitățile societăților secrete și răspîndirea ideilor revoluționare.

În pofida întăririi vigilenței la graniță, numeroși refugiați au venit în Transilvania, la început boierii cu slujitorii lor, iar după aceea negustori, meseriași și chiar țărani. După înfrîngerea revoluției de către turci, mulți panduri au trecut pe drumuri tainice în Ardeal. Foștii conducători revoluționari au fost îndepărtați din Transilvania, iar ceilalți erau urmăriți îndeaproape.

În anul 1821, refugiații aflați la Brașov au constituit o „Societate literară românească", figurînd între inițiatori următoarele personalități: N. Văcărescu, Gr. Băleanu, C. Cîmpineanu, C. Golescu, Em. Băleanu, Em. Florescu, I. Heliade Rădulescu. Între principalele obiective își propuseseră traduceri din greacă și alcătuirea unui dicționar în dorința de a cultiva limba română. La unele ședințe au participat și cei doi intelectuali de seamă din Brașov: Ioan Barac și medicul Vasile Pop. Activitatea acestei societăți încetează odată cu reîntoarcerea fondatorilor în Țara Românească.

Starea de încordare în Transilvania în timpul revoluției conduse de Tudor Vladimirescu a fost favorizată și de conscripția czirakiană din anul 1820, cînd țăranii temîndu-se de mărirea impozitelor au declarat că lucrează mai puțin pămînt, iar surplusul nedeclarat fusese înglobat de nobili în alodiile lor.

Represaliile sîngeroase îndreptate împotriva țăranilor răsculați la 1784, culminate cu frîngerea pe roată la 28 februarie 1785 a corifeilor Horia, Cloșca și Crișan (deși ultimul se spînzurase în închisoare), precum și înnăbușirea revoluției din 1821, de către turci, n-au înfricoșat țărănimea transilvăneană însetată de dreptate socială și națională, deziderate pentru care a luptat cu toată abnegația pe durata revoluției de la 1848—1849.

Mihai Sofronie

„Dacă răul nu este priimit lui Dumnezeu, stricătorii făcătorilor de rău bun lucru fac înaintea lui Dumnezeu! Că bun este Dumnezeu și, ca să ne asemănăm lui, trebuie să facem bine. Iar acesta nu se face pînă nu se strică răul! Pînă nu vine iarna, primăvară nu se face! A vrut Dumnezeu să facă lumină? Aceea s-a făcut după ce a lipsit întunericul!" (Din „Proclamația de la Tismana")

CALENDAR DE INIMĂ

Episcopul Chesarie al Buzăului și Revoluția lui Tudor Vladimirescu

Buzăul a avut de-a lungul celor aproape cinci veacuri de existență a episcopiei, ierarhi luminați, cărturari, diplomați, gospodari, oameni de evlavie și oameni de atitudine. CHESARIE îi urmează în scaun lui Gherasim Rătescu, la 1825. Acest Gherasim era un meditativ, un isihast care se învoise la alegere să stea în scaun doar doi ani, și a stat aproape șase (1819—1825). A demisionat la 3 martie 1825, retras la mănăstirea Căldărușani, încă din 1824, unde s-a făcut schimnic și unde a murit tîrziu (1844), cu puțin înaintea lui Chesarie.

Spre deosebire de contemplativul Gherasim, Chesarie era prin excelență activ și aceasta spre norocul episcopiei, căci a avut parte cam la mijlocul păstoriei (1838) de un cutremur care a devastat tot ce restaurase pînă atunci. A trebuit s-o ia de la început. A refăcut palatul, casele, palatul administrației, a înființat Seminarul teologic zidindu-i clădire nouă — un adevărat palat și acesta, zice *Felix Colson*, călător străin prin Buzăul vremii *(De l'etat présent et de l'avenir de Principautes Romaines*, Paris, 1839, p. 165) — a reînființat tipografia în care ostenise pe vremuri Macarie, tipograful Bibliei din 1688, ajuns apoi episcop al Buzăului, a înființat școală de muzică, devenită celebră prin Ieromonahul Macarie „dascălul musichiei", școală de pictură tot atît de celebră prin Nicolae Teodorescu și Gheorghe Tattarescu, pe care Chesarie l-a trimis la studii în Italia pe cheltuiala sa, școală de sculptură de la care ne-a rămas numele lui Dimitrie Săpătoru și tot pe timpul său, Dionisie Romano și Gavriil Munteanu au înființat la Buzău cel dintîi ziar bisericesc din România, *Vestitorul bisericesc*, cu apariție săptămînală regulată timp de doi ani (1839—1840).

CHESARIE (Constantin Căpățînă) s-a născut la București în anul 1784. A intrat de foarte tînăr, la 13 ani, în ascultare la episcopul Iosif al Argeșului care venea des la București, la Mănăstirea Antim, metoh al acelei episcopii. Iosif îl va fi dat la școala grecească de la Biserica Domnița Bălașa, foarte aproape de mănăstirea Antim. Și cum Iosif al Argeșului fusese ucenic al învățatului episcop Chesarie de la Rîmnic (1773—1780), cînd l-a călugărit pe Constantin Căpățînă, la Antim, i-a dat numele duhovnicului său, și așa a îmbogățit istoria Bisericii române cu un al doilea Chesarie, menit să întărească Buzăul în competiția de vrednicie de mult deschisă între Vîlcea și Buzău. Chesarie va da la rîndul său numele de Iosif, ucenicului său de la Buzău, Iosif Naniescu care va ajunge mai apoi Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

În anul 1820 lui Iosif al Argeșului (mort la 27 oct. 1820) îi urmează în scaun *Ilarion*, cunoscutul prieten și sfătuitor al lui Tudor Vladimirescu. Ilarion îl numește pe Chesarie *econom* la Mănăstirea Antim. În 1823 Chesarie va fi luat de Mitropolitul primat, Grigore al IV-lea Miculescu, în aceeași funcție la Mitropolie.

Revoluția lui Tudor îl găsește deci pe Chesarie în București, alături de Ilarion al Argeșului. Avea 37 de ani, cu educația de mult încheiată, era în plină maturitate, așa că avem dreptul să credem că își va fi declarat în mod sigur opțiunea, ca și Ilarion, pentru Tudor și mișcarea lui. Administrator al bunurilor materiale ale Mănăstirii Antim, cu un stareț ca Ilarion, e mai mult decît probabil că din cămările Antimului vor fi fost mutate la Cotroceni, în tabăra Vladimirescului, multe provizii pentru panduri.

Cele de mai sus nu sînt simple presupuneri. Avem o dovadă incontestabilă, lăsată de însăși mîna lui Chesarie. E de mirare chiar că nimeni n-a sesizat pînă astăzi atitudinea lui Chesarie, alături de cea a lui Ilarion al Argeșului, în legătură cu revoluția lui Tudor.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcopul Buzăului

(Continuare în pag. a 4-a)

Episcopul Ilarion, sfetnic al lui Tudor Vladimirescu

(Continuare din pag. 1)

pentru unitatea de cuget și faptă, poemul-epitaf de istorică însemnătate, conținînd metafora „pietrelor unite". Acest poem s-a răspîndit însoțit de notație psaltică — așa cum l-am găsit la schitul Strihareț de lîngă Slatina-Olt, în pagini vechi de manuscris. Scris inițial pe o coloană de piatră în biserica de la Antim, este un apel cu mesaj mobilizator, către tot neamul românesc, pentru unitate în preajma și în timpul Revoluției de la 1821: „Deși sînt neînsuflețit, / Stîlp de piatră întărit, / Omule, și de la mine / Poți afla de vei voi vreun bine. / Eu am trei frați potriviți, / Tot de o dată aicea înfipți, / De o parte și de alta / Doi în stînga, unu-n dreapta. / Caută la noi și vezi / Ca să te încredințezi / Că și pietrele unite, / Pentru folos potrivite, / Cît de mare greutate / Lesne poate să o poarte...".

La 1821, lupta poporului ridicat pentru „dreptățile sale cele călcate" s-a desfășurat sub steagul pe care se găseau înfățișate simbolurile acestei lupte mîntuitoare pentru sfînta cauză obștească: prin unitate, pentru dreptate! Cu știrea lui Tudor Vladimirescu, prin priceperea episcopului Ilarion și foarte plauzibil prin colaborarea lui Gheorghe Lazăr, stindardul Revoluției de la 1821 a fost pictat la Mănăstirea Antim din București, metoc al episcopiei Argeșului, de un monah numit David. Compoziția lui heraldică este plină de semnificație: stema Țării Românești fiind prezentă prin corbul cruciat, apoi insemnele heraldice bisericești ale Transilvaniei și Moldovei: Sfînta Treime și Sfîntul Mare Mucenic Gheorghe; la dreapta Sfintei Treimi, fiind prin această poziție a sa un adevărat portdrapel, este pictat Sfîntul Mucenic Teodor Tiron, patronul Conducătorului Revoluției.

În perioada alcătuirii unor documente necesare declanșării și desfășurării Revoluției — iarna anului 1820—1821 — episcopul Ilarion și-a adus contribuția și la elaborarea acestora: *Proclamația de la Tismana-Padeș, Arzul către Poartă, Cererile norodului românesc.*

Cînd Domnul Tudor s-a înapoiat în capitală în fruntea Adunării norodului, episcopul Ilarion l-a întîmpinat la marginea Bucureștiului și apoi a rămas continuu împreună cu el, nedespărțit în tabăra de la Cotroceni, pînă la termenul ultim ce le-a fost rînduit — mai 1821.

Ultima misiune încredințată de Tudor Vladimirescu episcopului Ilarion — de a merge la Congresul Sfintei Alianțe la Laybach (Liubliana) — nu a mai putut avea sorți de izbîndă, iar după trădarea de la Golești a urmat uciderea mișelească a Domnului Tudor în 27 mai. Cînd a venit de la Brașov la Tîrgoviște, cu inima mult îndurerată Ilarion a mers la Mănăstirea Butoiul din apropiere, împlinind acolo cele cuvenite pentru odihna sufletului eroului națiunii de la 1821.

A avut apoi de suferit consecințele atitudinii sale de strînsă conlucrare cu Tudor Vladimirescu, ocupîndu-i-se în 1823 scaunul arhieresc de la Argeș. După alți cinci ani va fi repus în drepturile sale de marele mitropolit Grigore Dascălul, păstorind în continuare vreme de 17 ani, dîndu-și obștescul sfîrșit tot la acel Antim în inima Capitalei unde se întîlnea și consfătuia cu Tudor la sfîrșitul anului 1820 și în primele săptămîni ale anului 1821.

Roadele jertfei lui Tudor Vladimirescu și ale tuturor celor care au luptat în diferite feluri alături de el, n-au întîrziat să se arate, prima biruință fiind înlăturarea regimului fanariot. Fiind încă la Brașov în acel ceas de înseninare a cerului Patriei, episcopul Ilarion scria în 1822, cu inima tainic înlăcrimată de nesterse amintiri: „Mă bucur... la ridicarea neamului din prăpastia în care mai mort zăcea".

În caracterizările care i se făceau la 1821 — în preajma alegerii ca episcop — pe drept cuvînt se spunea că este: *„om cu idee* (inteligent)... *împodobit cu învățătură, cuvios, cu smerenie și destoinicie"*. Iar în 1822 se scria către Curtea din Viena: *„A făcut cauză comună cu acest revoluționar* (Tudor) *și i-a fost prim sfătuitor și ajutor"*.

Din vremea acestei mari și pilduitoare prietenii și colaborări menționăm încă două aspecte grăitoare: inelul cunoscut cu matrice sigilară în gemă de matostat verde, care a aparținut lui Tudor și are în emblemă două personaje: un luptător și un sacerdot. Aceasta ar putea face plauzibilă ipoteza că nu era moștenire de familie — cum s-a opinat pînă acum — ci poate chiar un dar primit de Tudor de la episcopul Ilarion. Adăugăm și o foarte recentă mărturie: o matrice sigilară inedită pînă astăzi; emblema heraldică este foarte semnificativă, reprezintă un bărbat care se ridică din îngenuncherea robiei; lanțuri mari și grele sînt la picioarele sale; el privește spre o stea a speranței. Legenda indică data: „1821".

Chiar și de proiectul și execuția acestei foarte importante matrice sigilare putea să nu fie deloc străin episcopul Ilarion al Argeșului, în acele zile cînd s-au săvîrșit toate celelalte „însemne", cum și actele, documentele și faptele Revoluției.

Prin strădaniile pline de zel ale episcopului Ilarion al Argeșului din anii 1820—1821, s-a exprimat o exemplară conștiință patriotică și s-a înscris o pagină de istorie bisericească românească, integrată deplin între paginile istoriei Patriei.

Astfel, Biserica Ortodoxă Română s-a făcut părtașă întru ctitorirea unui nou ev în istoria și lupta milenară a neamului pentru independență, dreptate socială, apărarea ființei și demnității naționale.

Tudor Vladimirescu. Portret votiv din Biserica Prejna (Mehedinți)

Simbolul Credinţei XII

(Art. 10: *„Mărturisesc un Botez . . .)*

Aşa cum ne învaţă Biserica dreptmăritoare, păstrătoarea şi propovăduitoarea infailibilă a dreptei credinţe, ea fiind „stîlp şi temelie adevărului", ştim că la mîntuire putem ajunge prin har, credinţă şi fapte bune, în Biserică. Astfel, harul, credinţa şi faptele bune, subînţelegîndu-se împreună cu acestea şi apartenenţa la Biserică, sînt condiţiile mîntuirii noastre.

Despre acestea, adică despre condiţiile mîntuirii, s-a vorbit în capitole precedente; iar aici, în continuare, se vorbeşte despre mijloacele sau actele sfinte, de Dumnezeu instituite în Biserică în vederea împărtăşirii prin ele a harului mîntuitor şi sfinţitor.

Actele sau lucrările sfinte instituite (aşezate) în Biserică de către însuşi Mîntuitorul Iisus Hristos pentru împărtăşirea harului mîntuitor şi sfinţitor sînt Sfintele Taine, în număr de şapte: Botezul, Mirul, Euharistia (Cuminecătura), Pocăinţa, Preoţia, Nunta şi Maslul.

După voinţă şi instituire dumnezeiască şi prin lucrare directă a Duhului Sfînt, în Sfintele Taine se împărtăşeşte primitorilor, sub formă văzută, care este sfînta slujbă a fiecărei Sfinte Taine în parte, harul dumnezeiesc nevăzut, adică energia sfinţitoare de la Dumnezeu. Astfel, Sfintele Taine au o parte văzută, sfînta slujbă, şi o parte nevăzută, harul dumnezeiesc potrivit rostului de Dumnezeu hotărît şi determinat al fiecărei Sfinte Taine.

Prin *Sfînta Taină a Botezului*, cel ce se botează dobîndeşte iertarea păcatului strămoşesc şi a tuturor păcatelor săvîrşite de el înainte de botez, se renaşte duhovniceşte, adică intră curat şi înnoit, ca un om nou, într-o viaţă spirituală cu totul nouă, superioară, în Hristos, şi devine astfel mădular (membru) al Trupului tainic al Domnului Hristos, anume al Bisericii, şi fiu adoptiv al lui Dumnezeu. „Împreună cu El (cu Hristos) ne-am apropiat prin botez întru moarte; pentru ca după cum Hristos a înviat din morţi prin mărirea Tatălui, aşa şi noi să avem o viaţă nouă" (Rom. 6, 4).

Dacă cel ce se botează este în vîrstă, înainte de botez i se cere mărturisirea dreptei credinţe şi pocăinţă pentru păcatele săvîrşite de el. „Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare din voi întru numele lui Iisus Hristos spre iertarea păcatelor, şi veţi primi darul Duhului Sfînt" (F. Ap. 2, 38); „Cel ce va crede şi se va boteza, se va mîntui" (Marcu 16, 16). La botezul copiilor, mărturisirea credinţei (rostirea sau citirea Simbolului Credinţei) se face de către naş, care, ca şi părinţii, are datoria de a se îngriji de creşterea întru credinţa ortodoxă a celui botezat.

Botezul, şi al copiilor, este necesar pentru mîntuire, întrucît toţi, şi copiii, au păcatul strămoşesc şi numai prin botez se pot curăţi de acesta, născîndu-se din nou, sufleteşte, şi făcîndu-şi aşa intrarea în Biserică. „De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu" (Ioan 3, 5). Sfinţii Apostoli au botezat şi pe copii şi tot aşa a făcut totdeauna şi Biserica (F. Ap. 16, 14—15, 33; I Cor. 1, 16). De aceea, a amîna pentru mai tîrziu botezul copiilor este păcat mare, aceasta însemnînd nepăsare faţă de starea şi viitorul copiilor încărcaţi cu păcatul strămoşesc, înseamnă totodată nesocotire a datoriei părinteşti, ca şi neluare în cuvenită seamă chiar a lucrării mîntuitoare a lui Hristos, prin întîrziere voită de la primirea darurilor acesteia, întîrziere în care moartea copilului nu este exclusă.

Botezul adevărat, botezul valid săvîrşit în numele Sfintei Treimi, nu se repetă niciodată asupra aceleiaşi persoane, întrucît păcatul strămoşesc, iertat, nu se mai poate repeta, iar păcatele făcute după botez putîndu-se ierta prin Sfînta Taină a Pocăinţei.

Prin *Sfînta Taină a Mirului*, săvîrşită îndată după Botez, se împărtăşeşte harul creşterii, întăririi şi propăşirii în noua viaţă duhovnicească a celui botezat, întru luminarea minţii şi conştiinţei, întru lărgirea şi adîncirea înţelegerii, întru ajutor la formarea caracterului creştin deplin, întru întărirea voinţei în tendinţa spre adevăr, bine şi frumos, pentru ca cel botezat să fie vrednic lăcaş al Duhului Sfînt. Prin Sfîntul Mir avem „ungere de la Cel Sfînt" (I Ioan 2, 20), fiind „pecetluiţi cu Sfîntul Duh al făgăduinţei" (Efes. 1, 13), cum Sfîntul Apostol Pavel scrie şi Corintenilor: „Iar Cel care ne întăreşte pe noi împreună cu voi, în Hristos, şi ne-a uns pe noi, Dumnezeu este, Care ne-a şi pecetluit pe noi şi a dat arvuna Duhului în inimile noastre" (II Cor. 1, 21—22).

Prin *Sfînta Taină a Cuminecăturii* (Dumnezeiasca Euharistie, Sfînta Împărtăşanie), sub chipul pîinii şi al vinului euharistice (sfinţite şi prefăcute prin Duhul Sfînt, în cursul Sfintei Liturghii), credinciosul se împărtăşeşte cu însuşi trupul şi sîngele Mîntuitorului Iisus, spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci. Mîntuitorul a instituit Sfînta Cuminecătură la Cina cea de taină prin binecuvîntare şi rugăciune şi prin mulţumire către Tatăl, după care a dat Sfinţilor Apostoli pîinea prefăcută în trupul Său, zicînd: „Luaţi mîncaţi, acesta este trupul Meu . . ."; şi apoi vinul prefăcut în sîngele Său, zicînd: „Beţi dintru acesta toţi, acesta este sîngele Meu . . . Aceasta s-o faceţi întru pomenirea Mea" (Matei 26, 26—28; Luca 22, 19—20; I Cor. 11, 23—25). Şi întrucît trupul şi sîngele Domnului constituie o unitate vie şi personală cu sufletul Său şi cu dumnezeirea Sa, unite neîmpărţit şi nedespărţit, neamestecat şi neschimbat, urmează că cel care se împărtăşeşte cu trupul şi cu sîngele Lui, se împărtăşeşte totodată şi cu sufletul Său şi cu întreaga Sa dumnezeire, aceeaşi cu a Tatălui şi a Duhului Sfînt. „Cel care mănîncă trupul Meu şi bea sîngele Meu, zice Domnul, are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi . . . Cel ce mănîncă trupul Meu şi bea sîngele Meu rămîne în Mine şi Eu în el. Tatăl cel viu M-a trimis pe Mine şi Eu viez prin Tatăl, şi cel care Mă mănîncă pe Mine va trăi prin Mine" (Ioan 6, 54—57).

Prin prezenţa reală a lui Hristos în dumnezeiasca Euharistie, aceasta este cea mai mare Sfîntă Taină: întîi, pentru că prin ea se împărtăşeşte nu numai harul mîntuitor şi sfinţitor, ci şi însuşi izvorul acestui har, Iisus Hristos; şi, al doilea, pentru că ea nu este numai Sfîntă Taină, ci şi jertfă, Jertfa mîntuitoare adusă de Iisus Hristos pe cruce, şi pentru vii şi pentru morţi, înnoindu-se în chip nesîngeros, dar real, pe sfintele altare pînă la sfîrşitul veacurilor.

Şi dată fiind marea însemnătate a dumnezeieştii Euharistii, ea se împărtăşeşte prima oară în viaţa credinciosului îndată după Botez şi Mir.

Luată cu vrednicie, adică după pregătire spre ea prin post şi rugăciune şi mai ales prin Taina Pocăinţei, ca şi apropiindu-se de ea „cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste", Sfînta Împărtăşanie aduce mari şi minunate daruri şi roade: *a)* unirea tainică cu Mîntuitorul Hristos (Ioan 6, 56); *b)* întărirea şi propăşirea în viaţa duhovnicească prin sporirea harului, slăbirea relelor înclinări, iertarea păcatelor şi pregătirea pentru viaţa veşnică (Ioan 6, 54); *c)* asigurarea învierii şi a nemuririi (Ioan 6, 50, 54, 57). Dacă, însă, — firește, fiind vorba de credincioşi maturi —, se neglijează voit şi se nesocoteşte pregătirea cuvenită pentru Sfînta Cuminecătură, apropiindu-se de aceasta cu nevrednicie şi, aşa, împărtăşindu-se cu trupul şi sîngele Domnului, se comite mare păcat care atrage grea osîndă. „Astfel, oricine va mînca pîinea aceasta şi va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat faţă de trupul şi de sîngele Domnului . . . Căci cel care mănîncă şi bea cu nevrednicie, osîndă îşi mănîncă şi bea, nesocotind trupul Domnului" (I Cor. 11, 27—29).

Prin *Sfînta Taină a Pocăinţei* (Mărturisirea, Spovedania), credinciosul care se căieşte de păcatele săvîrşite şi şi le mărturiseşte în faţa preotului duhovnic, primeşte de la Dumnezeu, prin dezlegarea duhovnicului, harul Duhului Sfînt al iertării păcatelor mărturisite.

Această Sfîntă Taină, ca şi celelalte Sfinte Taine, este instituită direct de Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, care dă Apostolilor şi urmaşilor lor puterea de a ierta păcatele, împărtăşind astfel harul care spală necurăţia spirituală recunoscută de către cel care îşi mărturiseşte şi părerea de rău pentru ea: „Luaţi Duh Sfînt; cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute" (Ioan 20, 22—23).

Condiţiile ce se cer credinciosului care se mărturiseşte sînt: părere de rău pentru păcatele ce le-a săvîrşit, voinţă de îndreptare a vieţii lui, credinţă şi nădejde în bunătatea şi milostivirea lui Dumnezeu.

Roadele Sfintei Taine a Pocăinţei sînt: *a)* iertarea de păcate şi redobîndirea curăţeniei şi nevinovăţiei de după Botez; *b)* restabilirea comuniunii, a legăturii harice cu Dumnezeu; *c)* izbăvirea de pedepse pentru păcate şi cîştigarea nădejdii vieţii veşnice; *d)* liniştirea conştiinţei, prin înlăturarea tulburărilor produse în suflet de păcat şi, ca urmare, seninătate sufletească îmbietoare spre viaţă bineplăcută lui Dumnezeu.

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Piine pentru suflet

Certitudine şi adevăr creştin

Am sărbătorit cu toţii, cu evlavie, minunea Învierii Domnului. Această sărbătoare este fără de sfîrşit. Duminică de Duminică şi ori de cîte ori săvîrşim Sfînta Liturghie noi ne închinăm şi ne rugăm lui Hristos, Cel ce a înviat din morţi pentru a noastră mîntuire.

Învierea Domnului este la temelia nădejdii creştine şi explică destinul creştin al omului.

Apostolul Pavel condiţionează învierea cea de obşte de Învierea Domnului. Corintenilor care se îndoiau de învierea de obşte le scrie o frumoasă pledoarie a acesteia: „Dacă Hristos n-a înviat zadarnică este propovăduirea noastră şi zadarnică şi credinţa voastră. Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, sîntem mai de plîns decît toţi oamenii."

„Acum însă, zice el, Hristos a înviat, deci vom învia şi noi căci El este pîrga învierii celor adormiţi."

La întrebarea corintenilor: Cum va fi aceasta? El le răspunde ca unor „neînţelepţi", nepregătiţi să înţeleagă tainele şi puterea lui Dumnezeu: „Se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere. Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc" (A se vedea întreg cap. XV al primei epistole către corinteni).

Minunea învierii Domnului este asemenea unui far luminos aşezat la hotarul dintre viaţa de dincoace de mormînt şi viaţa de dincolo de zare, far între viaţa „cu dor" şi viaţa împlinirii dorului, precum spune cîntecul popular.

Ea luminează, pe de o parte cărările acestei vieţi şi arată valoarea şi datoriile credincioşilor faţă de ea, pe de altă parte deschide şi luminează destinul omului în veşnicie.

Ea este o piatră de hotar între cele două lumi. Mîntuitorul a rămas împreună cu ucenicii săi patruzeci de zile după înviere şi i-a încredinţat despre realitatea ei. Pentru ei Învierea Domnului a devenit o certitudine, un adevăr pe care s-a întemeiat apostolatul lor în lume.

Mai mult chiar. Evanghelistul Luca, descriind patimile şi învierea Domnului, adaugă: „Voi sînteţi martorii acestora" (Luca 24, 48).

Mîntuitorul însuşi le spune Apostolilor: „Voi îmi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria pînă la marginea pămîntului" (F. Ap. 1, 8).

Creştinul din orice timp şi din orice loc este, trebuie să fie un martor şi un mărturisitor al acestui adevăr, prin cuvînt, prin gînd şi mai ales prin viaţă. El este un „fiu al învierii".

În cîntările şi rugăciunile ei Biserica spune: „Învierea lui Hristos văzînd, veniţi să ne închinăm Unuia Domn Iisus Hristos. Crucii Tale ne închinăm Hristoase şi sfîntă învierea Ta o cîntăm şi o mărim."

Oamenii singuratici ca şi popoarele nu pot trăi fără certitudini, fără adevăr. Certitudinea şi adevărul sînt ca nişte stîlpi pe care se razimă viaţa.

Pentru creştini Învierea Domnului este ca un soare din care fiecare ins şi fiecare popor ia lumină şi căldura trebuitoare.

În trecutul său poporul nostru a socotit praznicul învierii Domnului ca pe o zi de sărbătoare şi împlinire a propriilor sale năzuinţe. Erau prea multe împilările prin care a trecut, prea întunecos mormîntul nedreptăţii în care era ţinut, încît orice praznic creştin să nu-i ofere şi un prilej de întărire a credinţei lui în învierea neamului în ajungerea la lumină, la adevăr şi dreptate. De aceea aceste praznice sînt însoţite cu datini proprii specificului său.

La Paşti credincioşii români îmbracă hainele naţionale de sărbătoare, unele moştenite de la părinţi, doresc să trăiască aceste sărbători în portul naţional.

Vom aminti doar una din aceste datini specifice poporului nostru.

Anul trecut mă aflam la Paşti într-o comună de la hotarul de nord-vest al ţării. Am intrat în biserică şi am văzut credincioşii îmbrăcaţi în haine de sărbătoare. Nu era frig dar ei aveau pieptare de piele şi purtau căciuli în mînă. Erau în portul lor frumos din Munţii Apuseni, de unde veniseră pe acele locuri.

Dar ceea ce m-a uimit şi mai mult este faptul că îi vedeam venind doi cîte doi în faţa icoanei Învierii Domnului. Îşi făceau cucernic cruce, sărutau icoana, se închinau iarăşi şi la urmă îşi strîngeau mîna, zicînd unul către altul: Hristos a înviat! Adevărat a înviat! Veneau rînd pe rînd, cîte doi, mai întîi bărbaţii, apoi femeile, care nu mai dădeau mîna ci se aplecau una spre alta şi rosteau binele pascale.

La sfîrşitul slujbei, i-am întrebat: De unde aveţi acest obicei? Din bătrîni, mi-au răspuns. La noi în Munţii Apuseni aşa ne-am pomenit. Cînd ne întîlnim unii cu alţii de la Paşti pînă la Înălţarea Domnului ne salutăm cu aceste cuvinte. Nu mai zicem alt cuvînt de bineţe: bună ziua sau bună seara, ori noapte bună, ci zicem: Hristos a înviat şi răspundem: Adevărat a înviat. Pentru noi aceste cuvinte sînt de mare însemnătate. Le avem de la părinţi şi ne-au fost totdeauna un mare reazim în viaţă.

Am stat în după-amiaza aceea cu ei de vorbă. Erau urmaşii lui Horia şi ai lui Avram Iancu. Am participat la şezătoarea lor culturală cu recitări şi cîntece, frumos executate prin care au fost premiaţi la concursul Cîntarea României. Cît de frumoasă şi semnificativă era serbarea lor în care s-a trecut prin faţa celor ce au participat întreagă istoria poporului român. Cît de mult erau împletite gîndurile şi sentimentele patriotice cu cele creştineşti. Am văzut atunci măreţia şi demnitatea poporului care a trăit în certitudini şi adevăr, care explică în bună parte taina biruinţei lui. Datinile sînt firul de aur care ţine legătura dintre generaţii şi păstrează continuitatea statornică şi eternitatea lor.

În strîngerea mîinilor din biserică, în frumoasele jocuri şi cîntece populare, în păstrarea portului se exprimă sentimentul solidarităţii şi al iubirii de glia strămoşească.

Dar tot atunci am înţeles de ce poporul nostru trăieşte în pace şi armonie cu toţi oamenii şi de ce este mereu dornic de adevăr şi dreptate.

Părintele VASILE

PAGINI FILOCALICE

DESPRE CONŞTIINŢĂ

Cînd a făcut Dumnezeu pe om, a sădit în el ceva dumnezeiesc, ca un gînd mai fierbinte şi mai luminos, avînd calitatea unei scîntei care luminează mintea şi arată acesteia deosebirea binelui de rău. Aceasta se numeşte conştiinţă şi ea este legea firii lui. Ea este închipuită de puţurile pe care le-a săpat Iacov (Fac. 26, 13—14), cum au zis-o părinţii, şi pe care le-au astupat filistenii. De această conştiinţă ascultînd patriarhii şi toţi sfinţii dinainte de legea scrisă, au bineplăcut lui Dumnezeu. Aceasta fiind astupată şi călcată de către oameni prin înaintarea păcatului, am avut nevoie de sfinţii proorocі, am avut nevoie de însăşi venirea Stăpînului nostru Iisus Hristos, ca să o descoperim şi să o trezim, ca să aprindem din nou acea scînteie acoperită, prin păzirea sfinţilor Lui porunci. Deci, atîrnă acum de noi, fie să o astupăm iarăşi, fie să o facem să ne lumineze, dacă ascultăm de ea.

(Ava Dorotei, Filocalia, vol. IX, Bucureşti 1980, p. 508)

La Hram

Vechea și binecuvîntata ctitorie brîncovenească de la Sîmbăta de Sus, jud. Brașov, are, după cum se știe, două hramuri: Adormirea Maicii Domnului și Izvorul Tămăduirii, ambele adunînd în preajma sa, chiar și în timpurile de restriște de altă dată cînd această mănăstire a stat în ruine peste cinci pătrare de veac, o mulțime de credincioși care-și găsesc aici întărire sufletească.

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului, la hramul din acest an, vineri după Sf. Paști, de la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu a participat P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, însoțit fiind de P. C. rector C. Voicu, P. C. prof. Mircea Păcurariu și P. C. cons. Gh. Papuc.

Răspunsurile la Sf. Liturghie arhierească săvîrșită cu acest prilej au fost date de corul mixt al bisericii din parohia Ucea de Sus.

La momentul cuvenit teologul C. Negrea a fost hirotonit diacon, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii ieromonahul Arsenie Bîrsan, viețuitor al Mănăstirii Brîncoveanu, a fost hirotesit protosincel.

La priceastnă a predicat ierodiaconul T. Părăian, care a vorbit despre modul în care putem preamări pe Marele Ziditor, Părintele nostru ceresc.

A vorbit apoi P. C. prot. R. Zaharia (Făgăraș), care a salutat prezența P. S. Episcop-vicar la praznic și a evocat ctitorii și momente semnificative din istoria mănăstirii ce se reînnoiește an de an.

După Sf. Liturghie, P. C. prof. M. Păcurariu, în cuvîntul rostit, a subliniat importanța rugăciunii pentru viața noastră creștinească, arătînd felurile rugăciunii și modul în care trebuie să ne rugăm.

Cuvînt de învățătură a rostit în continuare P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care — după ce a mulțumit obștei sf. mănăstiri brîncovenești, în frunte cu P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, starețul mănăstirii, pentru lucrarea duhovnicească și gospodărească depusă la acest venerabil așezămînt, precum și credincioșilor pentru osteneala de a participa la acest praznic, gînd pios de recunoștință exprimînd și pentru ctitorii mănăstirii: voievodul Constantin Brîncoveanu și mitropolitul Nicolae Bălan — a zăbovit cu deosebire asupra credinței noastre străbune pe care, preoți și credincioși, s-o păstrăm curată și s-o facem lucrătoare.

Un scurt cuvînt a rostit de asemenea P. Cuv. stareț V. Tohăneanu.

A urmat apoi slujirea Sf. Maslu de obște și sfințirea apei.

P.

Revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu

(Continuare din pag. 1)

lor lansate de Tudor, boierimea — cu tot apelul lui Vladimirescu și a concesiilor pe care el înțelegea să le facă, ținînd seama de situația grea în care se afla țara — s-a dovedit trădătoare. Pentru a pune capăt revoluției, boierimea a cerut ajutor armat Porții, a organizat comploturi împotriva conducătorului revoluției, a pus la cale intrigi între Tudor și Ipsilanti.

Accentuîndu-se conflictul dintre revoluționarii români și eteriști, în momentul cînd țara era invadată de otomani, Ipsilanti se retrage în zona Tîrgoviște. La 15 mai, cînd turcii erau aproape de București, Tudor, trădat de boieri și de unii ofițeri eteriști, ridică tabăra cu hotărîrea de a se retrage la mănăstirile întărite din nordul Olteniei. Cînd a ajuns la Golești, printr-un complot, el este arestat la 21 mai, de căpitanii eteriști Iordache și Farmache, cu concursul lui D. Macedonschi și Hagi Prodan — ofițeri în armata sa — și dus sub escortă la Tîrgoviște, la Ipsilanti. Acolo este supus interogatoriului și torturii de către eteriștii dornici de răzbunare și de a pune mîna pe valorile ce se presupunea că le-a ascuns. Cu acel prilej, Tudor le-a spus anchetatorilor săi: „Vreți să mă omorîți? Eu nu mă tem de moarte. Eu am înfruntat moartea în mai multe rînduri. Mai înainte de a ridica steagul spre a cere drepturile patriei mele, m-am îmbrăcat în cămașa morții". În timpul nopții de 27 mai, căpetenia eteristă Caravia l-a împușcat pe Tudor, apoi i-au tăiat trupul cu săbiile, aruncîndu-l într-o fîntînă părăsită.

După pierderea căpeteniei, oastea de panduri se retrage la Drăgășani, unde are loc o bătălie victorioasă împotriva turcilor. Ultima rezistență a pandurilor are loc la mănăstirea Tismana, la 20 iulie 1821. Eteriștii sînt înfrînți și nimiciți de către otomani în bătăliile de la Drăgășani, Sculeni și Secu pe Prut.

Revoluția de la 1821 a avut o mare influență în Transilvania. Conținutul Proclamației de la Padeș s-a răspîndit în rîndurile țăranilor români ardeleni, iar numele conducătorului revoluției le era foarte familiar. Cu diferite prilejuri, țăranii din Hunedoara, Arad și pînă la Crasna, susțineau că au citit proclamațiile lui Tudor, se pregăteau să-l primească pe Vladimirescu și să facă și ei cu nobilii ceea ce făcuseră țăranii din Oltenia cu boierii de acolo. Oficialitatea alarmată a luat măsuri pentru preîntîmpinarea izbucnirii unei alte răscoale ca aceea a lui Horia.

Cauzele înfrîngerii revoluției de la 1821, rezidă în insuficienta dezvoltare a capitalismului, trădarea boierimii și a eteriștilor, precum și intervenția armată străină.

Deși înfrîntă, revoluția condusă de Tudor Vladimirescu a avut o mare însemnătate. Ea a pus capăt regimului turco-fanariot, înlocuindu-l cu domniile pămîntene; a zdruncinat puternic orînduirea medievală; a creat condiții mai favorabile pentru dezvoltarea economică, socială și culturală a țării. Sămînța revoluției a odrăslit marea ridicare la luptă de la 1848, care a condus la împlinirea idealului pentru care s-a jertfit Tudor Vladimirescu — înlăturarea relațiilor de producție feudală, făurirea statului național român modern și cucerirea independenței politice.

Episcopul Chesarie al Buzăului...

(Continuare din pag. 1)

E vorba de cuvîntarea pe care a ținut-o la alegerea sa ca episcop al Buzăului, la 5 aprilie 1825, cuvîntare publicată în rev. „Biserica Ortodoxă Română" (anul II, nr. 9, p. 612 și urm.), reprodusă în „Glasul Adevărului" (anul II, nr. 25—26, 21 iulie 1929, p. 2) și apoi în anexă la monografia consacrată lui Chesarie de către Pamfil Georgian (Editura Episcopiei Buzău, 1946, p. 75—79).

Cît de prezentă era revoluția lui Tudor în conștiința contemporanilor, ce impact extraordinar a avut asupra redeșteptării sentimentului național și a dorinței de libertate și eliberare după lunga noapte fanariotă, se poate vedea și din aceea că Chesarie a făcut din alegerea sa un prilej de manifestație patriotică publică, de solidarizare cu revoluția lui Tudor și de chemare la unitate națională, pentru desăvîrșirea idealului în numele căruia tocmai murise martir eroul din Vladimiri. Căci sîntem la începutul anului 1825, la numai patru ani de la moartea sa. Sîntem în atmosfera proaspătă încă a extraordinarei lui întreprinderi. Și cît era într-adevăr de proaspătă, o vedem din chiar înflăcărata cuvîntare a lui Chesarie.

El nu vorbește nici de înaintașii săi de la Buzău, cum se cădea și cum se face în asemenea ocazii, nu-și prezintă programul de păstorire, nu face promisiuni, nu mulțumește alegătorilor, nu adresează nici un cuvînt Mitropolitului primat, nici Domnitorului. Nimic. El elogiază pe Tudor și mișcarea lui. Atît.

Se introduce prin ceea ce cred că se poate numi o *TEORIE a PATRIEI*. Așa cum mitropolitul Simion Ștefan făcuse o *Teorie a circulației cuvintelor*, iar episcopul Chesarie al Rîmnicului prima *Periodizare a istoriei Românilor*, Chesarie al Buzăului teoretizează că Patria este „unirea multora într-una", este o „totime" alcătuită din părți unite „după seminție și rudă", cu aceiași „strămoși" și același ideal de unitate și libertate. Nimic nu e mai firesc, mai adevărat și mai profund omenesc, ca iubirea de Patrie: „Cuvîntul acesta de patrie, înrădăcinîndu-se în inima oamenilor, a ajuns a fi cea mai întîi rîvnă omenească, pentru că vedem stînd martorii acestui adevăr, firea, istoria cea din năuntru și cea din afară... Cîți bărbați după vremi, ajutorați de darurile lor, cele firești și de cele cîștigate, s-au jertfit prin vărsare de sînge, au hulit bogății, au trecut cu vederea slava, au urît desfătări și toate alte bunătăți le-au socotit de nimica în pămînt strein și au ales a muri în patrie... Oamenii nici prin grai pot arăta, nici prin scris pot închipui, cît foc arde în inima lor, cînd în străinătate aflîndu-se, gîndesc la patrie și atît de mult biruiește dragostea patriei pre celelalte plăceri, încît toate le au de al doilea, fie patria lor cît de mică, cît de proastă, și ori cum ar fi... Unirea oamenilor și iubirea de patrie... au făcut neamuri nebiruite". Toate relele vin, după Chesarie, de la „neunire" și de la „blestemata dezbinare".

Acestei Patrii i-a slujit Tudor și revoluția lui. Și iată după acest imn închinat Patriei, pe cel de al doilea, închinat de Chesarie evenimentelor din anul 1821:

„Acest an, deși este amar la sufletul românescului trup (fusese asasinat Tudor n. n.), dar însă meșter povățuitor Românilor este pentru vremile viitoare. Acest an, cu adevărat s-au arătat Apelio, zugrăvind pe de o parte înegritul suflet al Grecilor, cu cele mai adevărate văpseli ale adevărului și, pe de alta, arătînd Românilor poteca desrobirii lor și a dobîndirii binelui lor".

Imn de slavă din familia lui „Deșteaptă-te Române", cu risipă de metafore, înflăcărata cuvîntare ridică pe Tudor și lunile, zilele, orele și minutele vieții sale pe culmile veneratiei și iubirii românești:

„O! anule 1821! Tu, cu adevărat prin întrarea-ți de ai și pricinuit Românilor amărăciune, dar de o dată și deșteptare!

„Lunile tale, academii s-au închipuit pentru Români; zilele tale, învățători s-au făcut pentru Români; ceasurile tale, dascăli s-au așezat pentru Români, iar minuturile tale ca niște sori luminători s-au înfipt în simțurile Românilor!

„Drept aceea, fiește-care trup, care poartă într-însul suflet românesc, este dator ție să-ți hărăzească cele mai dulci minuturi ale vieții sale".

CHESARIE propune în continuare să se ridice o statuie revoluției lui Tudor, și desigur lui Tudor însuși, ca cel mai meritat omagiu care să-l nemurească și în felul acesta în conștiința și în istoria Românilor, perpetuîndu-i nu numai amintirea, ci și exemplul și idealul de luptă pentru libertatea și independența Patriei:

„Neamul românesc are sfînta datorie, ca în mijlocul Patriei lor (în capitală desigur n. n.), să ridice spre pomenirea ta un monument spre veșnica ținere de minte, pentru că în adevăr „tu ești anul bunătății Domnului" (la Pamfil Georgian: *omul* bunătății Domnului!).

Chesarie se referă mereu, cu mînie, la „arhitectura relelor cugetări" ale Grecilor, la „răutatea ce au pricinuit Grecii" Românilor, și face apeluri patetice la unire, la mîndria națională, la trezirea conștiinței naționale.

„Ci, dară Românilor, voi cei ce sînteți strănepoți ai slăviților acelor bărbați, rușinați-vă de a fi batjocura Grecilor. Voi ce ați fost oare cînd slăviți de istorie, nu vă mai smeriți grumazul la amăgitoarele momeli ale Grecilor. Nu mai fiți orbi miluitori către nemulțămitorii aceia care, după ce voi îi împiciorogați (îi puneți pe picioare, îi ridicați din sărăcie, n. n.), voiesc să vă aducă în stare ca ei să vă miluiască pre voi dintr-al vostru!"

Dacă ne aducem aminte de fanarioții ajunși domnitori, episcopi, starețí, peste vetrele noastre, și nu în număr mic, și nu în puține locuri, situații pe care Chesarie le știa bine, el însuși fiind obligat în tinerețe să învețe la școală grecească în țara sa, înțelegem bine ce voia el să spună prin această extraordinară prindere în cuvinte, în cuvinte grele, a unei realități rușinoase care nu mai era de îndurat: de a ne fi lăsat mituiți dintr-ale noastre! A fi acceptat să ne fie dat de către străini sub formă de milă, ceea ce era de fapt al nostru, dreptul nostru, munca noastră.

„Priviți în oglinda anului cu leatul 1821 — îndeamnă Chesarie, apelînd la motivele și idealurile revoluției lui Tudor care trebuia dusă pînă la capăt — și aceea vă va arăta ce fel ați fost pînă acum, și cum trebuie să fiți de acum înainte".

Cuvîntarea lui Chesarie e un document de atitudine personală, bine înțeles, dar e și un document al implicării Bisericii Ortodoxe Române în istorie în general, și în istoria Patriei în cazul de față, cum a făcut de altfel de-a lungul întregii sale existențe ca Biserică a poporului și neamului românesc, și cum e scris în memoria pămîntului și sufletului românesc.

Șase ani de carieră ierarhică (1834—1840), Chesarie și i-a petrecut la București, ca Locțiitor de Mitropolit Primat. Revenind la Buzău, a mai păstorit șase, pînă în 1846, cînd a trecut la Domnul, în vîrstă de 62 de ani. De atunci și pînă astăzi și mereu de acum înainte, el va fi un model și un exemplu vrednic de urmat.

Chemarea lui e literă de evanghelie românească, de spus în rugăciunea de seară și de dimineață, jurămînt și juruință de reînoit cu fiecare răsuflare:

„Toți să iubească pe unul și unul pre toți, căci tot o frămîntătură sînteți!"

CORESI

Am spus istoriei: dă-mi chipul lui,
am spus legendei: dă-mi chipul lui,
am spus acestor cărți
de sub vitrina de sticlă:
O, dați-mi chipul lui.
Și istoria,
legenda,
și cărțile poleite de vreme
s-au prefăcut într-un nor auriu
și l-am văzut din nou viu...

. . . . . .

Tîrgoviște... E tînăr. Și veacul e aprins
de stelele-cuvinte ivite în tipar.
Iar el ar vrea să ducă în românesc cuprins
aceste cărți de flăcări, aceste cărți de har.

Carpații stau în față... Un zid, dar nu zăvor.
Ei prin poteci știute ni s-au deschis mereu.
Coresi acum îi trece, oprind la vreun izvor,
căci în desagi el are tiparul mult prea greu.

Brașovul îl primește cînd ora curge grav
— o apă peste somn și peste-acoperișuri —
Privirea-i e uimită ca de un cer moldav
— cu luna peste case, turle și prundișuri.

O, nu-i în frumusețe Coresi adîncit
Un luminiș mai mare el are căpătîi.
Tiparul fi-va mîine cîmp gata de-nflorit:
un drum spre-nveșnicire și gîndul cel dintîi.

... Aceste cărți-lumină, cu beznele scăzînd,
ne-apar ca niște pînze cu visul la catarg.
Curajul lor le este că au desprins de gînd
o pîrtie de seamă spre viitorul larg...

Preot Nicolae Modoiu

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 1 iunie 1981 Nr. 21—22/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Închinare Sfintei Treimi

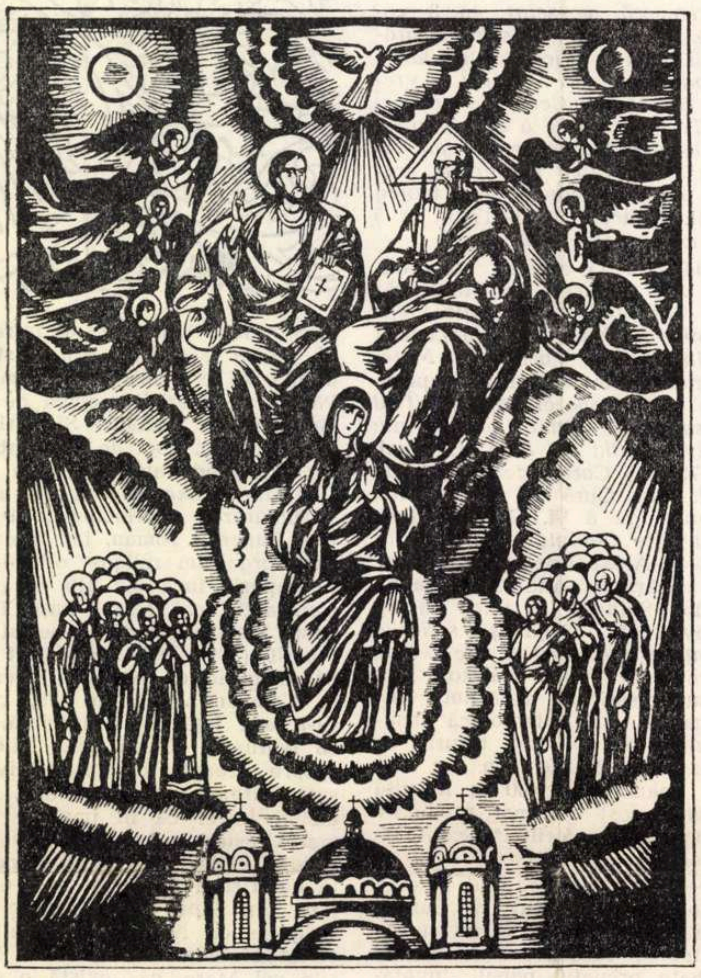

La marea sărbătoare a Sfintei Treimi (ziua a doua de Rusalii) fiii Bisericii noastre se unesc să aducă închinare lui Dumnezeu, preamărind deopotrivă pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, întru care avem o singură Dumnezeire, una după fiinţă şi întreită în persoane.

Fiindcă Dumnezeu ne iubeşte şi se vrea ştiut şi recunoscut de noi, El ne-a făcut, dintru început, părtaşi ai tainei cunoaşterii existenţei Lui. Încă Adam s-a bucurat de luminata stare a cunoaşterii lui Dumnezeu, după o firească podoabă dată lui. Cînd, prin păcat, i s-a umbrit această lumină, lui şi urmaşilor lui, tot Dumnezeu a venit în ajutor făpturii sale. El i s-a descoperit în continuare omului prin intermediul frumuseţii şi armoniei universului. Apoi, „în multe rînduri şi în multe chipuri a vorbit părinţilor noştri prin prooroci, iar în zilele mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul" (Evrei 1, 1).

Prin Fiul întrupat la ceasul plinirilor s-a arătat nouă desăvîrşit tot ceea ce puteam cunoaşte mai cu temei şi mai adevărat despre Dumnezeu şi despre îndurările Sale mîntuitoare faţă de noi. Din cele descoperite nouă de Fiul şi în legătură cu Fiul, am înţeles că în împlinirea mîntuirii noastre au fost, sînt şi vor fi cu noi: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt — Treimea Sfîntă cea întru o Unime. Aceste Trei Persoane ale Dumnezeirii sînt veşnice, de o fiinţă şi într-o unitate desăvîrşită. Unimea Treimică înseamnă deopotrivă Unul în Trei şi Trei în Unul. Cît despre chipul acestei unice existenţe dumnezeieşti, al Unimii în fiinţă şi al copărtăşiei persoanelor Treimice, aceasta este mai presus de minte şi nu ne este dat nouă a şti. Semeţia de a dezvălui această taină a tainelor se izbeşte de puţinătatea gîndului de a se ridica dincolo de zborul credinţei. Orice iscodire este pîndită de ispita rătăcirii.

Pentru credinţa ziditoare, nouă ne este de ajuns să ştim şi să adeverim că în lucrarea izbăvirii noastre cunoaştem deopotrivă: şi pe Tatăl creator, şi pe Fiul mîntuitor, şi pe Sfîntul Duh sfinţitor. Iar în totul, Dumnezeu Unul este cu noi, de la începutul pînă la sfîrşitul acestei minunate opere.

Desăvîrşita unitate a „Unimii celei întreit Sfinte" este pentru orice creştin dreptcredincios icoana neasemănată a unei conlucrări în dragoste şi dăruire neîncetată, cu care Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh ne aduc la viaţă, ne păstrează vii şi ne ajută a ne înălţa la viaţa cea veşnică. Adevăratul şi întregul nostru rost este acela de a fi toţi una între noi şi una cu Tatăl, prin Hristos, întru Duhul Sfînt. Pasul sigur al acestei cuprinderi şi părtăşii este cu putinţă numai în Biserică; ea adună la sînul ei toţi fiii credincioşi şi, în această universală îmbrăţişare, ea îi ţine pe toţi în aceeaşi mărturisire şi învăţare, în duhul dragostei sfinte şi veşnice dintre Persoanele Sfintei Treimi, Care uneşte şi făpturile, iar făptura toată cu Dumnezeu prin Fiul, după sfîntul Său cuvînt: „Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămîne întru iubirea Mea, după cum şi Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămîn întru iubirea Lui" (Ioan 15, 10).

Viaţa şi plinirea Bisericii pe pămînt se lămureşte în urmarea acestei cuprinderi unitare şi în duhul comuniunii spirituale, sub dumnezeiasca iubire şi putere. Este drept că în calea ei au apărut şi nefericite abateri de la adevărul ortodox, dar cu cît aceste cercări au fost mai felurite şi mai grave, cu atît Biserica s-a dovedit mai statornică în păstrarea unităţii sale, pe temeliile puse de Mîntuitorul Hristos prin Sfinţii Apostoli şi prin privegherile Duhului Sfînt în hotărîrile sobornicesti. Crezul dreptei credinţe însuşit sinodal ne arată în fiecare cuvînt marea grijă şi credincioşie patristică faţă de tezaurul revelaţiei mîntuitoare. Acestei slujiri s-au dăruit Sfinţii Părinţi, în legămîntul lor faţă de Biserica una, sfîntă, soborniceasca şi apostolească.

Străbunii noştri după sînge în această credinţă s-au născut şi au trăit. Trecutul ne este martor cît de strînsă le-a fost viaţa cu Biserica mîntuirii, cît de mult i-au unit pe ei numele lui Hristos, crezul ortodox şi slujirea lui. Suportul acestor simţiri a fost pentru ei totdeauna acelaşi: „Un Domn, o credinţă, un Botez" (Ef. 4, 5). Aşa trăindu-şi viaţa, ei se ştiau în deplină credincioşie faţă de Dumnezeu cel închinat în Trei Feţe, care una sînt şi mărturisesc în cer: Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh (I Ioan 5, 7). Icoana unităţii Sfintei Treimi a fost pentru ei totdeauna chipul desăvîrşitei uniri şi model al trăirii în unitate unul cu altul, în familie, în legăturile lor cu cei de o rudenie şi de o credinţă, în buna înţelegere şi frăţietate cu toţi semenii. Conştiinţa unităţii româneşti are în alcătuirile ei deopotrivă şi tăria obîrşiei şi deschiderea inimii în acelaşi grai şi comuniunea închinării.

În aceste cuvioase gînduri prăznuim noi sărbătoarea Sfintei Treimi şi în conştiinţa acestor daruri primite de la Dumnezeu îi aducem fiiască mulţumire, unindu-ne în proslăvirile bisericeşti.

† TEOCTIST,
Mitropolitul Moldovei şi Sucevei

Simbolul Credinţei XII

(Art. 10: *Preoţia, Nunta, Maslul*)

Prin *Sfînta Taină a Preoţiei* (Hirotonia, Sfinţirea), credinciosul bărbat anume pregătit după cerinţele Bisericii şi ales de Biserică, avînd chemare spre slujba preoţească, primeşte, prin hirotonie (punerea mîinilor arhiereului) şi rugăciune anume, harul care îl îndreptăţeşte şi-l împuterniceşte să înveţe dreapta credinţă, să săvîrşească Sfintele Taine şi celelalte sfinte slujbe bisericeşti şi să conducă pe credincioşii încredinţaţi lui pe calea mîntuirii.

Instituind Sfînta Taină a Preoţiei, Mîntuitorul dă deplină putere bisericească Apostolilor şi urmaşilor lor canonici, ierarhiei bisericeşti, de a învăţa, de a sfinţi şi de a conduce: „Datu-mi-s-a toată puterea în cer şi pe pămînt. Drept aceea, mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-i pe ei în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, şi învăţîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă. Şi iată Eu sînt cu voi pînă la sfîrşitul veacului. Amin" (Matei 28, 18—20).

Preoţia, ierarhia bisericească de ordin divin, are trei trepte: de episcop, de preot şi de diacon, fiecare din ele avînd drepturi, puteri şi slujiri determinate de rînduiala canonică bisericească.

Preoţia are însemnătate foarte mare, fiinţială, în viaţa Bisericii şi a credincioşilor ei, fiindcă ea este însăşi preoţia Mîntuitorului prelungită, după a Lui hotărîre, pînă la sfîrşitul veacurilor (Matei 28, 20; Ioan 20, 21—22). Autoritatea şi puterea ierarhiei bisericeşti se întemeiază astfel de Hristos, Care spune ucenicilor Săi: „Cel care vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, şi cel care se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel care se leapădă de Mine se leapădă de Cel Care M-a trimis pe Mine" (Luca 10, 16). „Prin credinţă pricepem . . ." (Evrei 11, 3 şi întreg cap.) marile taine dumnezeieşti, între care şi lucrarea harului, că harul dumnezeiesc este necesar pentru mîntuire, că harul se împărtăşeşte prin Sfintele Taine şi că Sfintele Taine nu pot fi săvîrşite decît de către Biserică prin cei care au preoţia canonică şi slujind în Biserică sub conducerea Capului Bisericii, Iisus Hristos în Duhul Sfînt.

De aceea credinciosul adevărat se fereşte de cei care, străini de Biserică, fără hirotonia şi fără încredinţarea Bisericii, încearcă să răspîndească printre credincioşi învăţături greşite, ca să-i dezbine între ei pe credincioşi, să-i despartă de Biserică şi să-i atragă în erezii pierzătoare de suflete. Acei pretinşi învăţători evanghelici, străini de Biserică, sînt „amăgitori" (I Ioan 1, 7), care caută să introducă răstălmăciri ale Scripturii, spre pierzare (II Petru 1, 16), „prooroci mincinoşi"..., „învăţători mincinoşi" care strecoară printre credincioşi mai puţin cunoscători şi mai puţin întăriţi „eresuri pierzătoare" (II Petru 2, 1). Credinciosul are sfînta datorie de a nu se lăsa în nici un caz înşelat şi abătut de la dreapta credinţă a Bisericii; iar dacă are vreo nedumerire, ceea ce se poate întîmpla adesea, în legătură cu cele ale credinţei dreptmăritoare, să se adreseze fără întîrziere preotului său legiuit, care îi dă toate lămuririle trebuitoare. Şi acest lucru face parte din cunoaşterea şi înţelegerea marei însemnătăţi a preoţiei în viaţa credincioşilor în calea spre mîntuire, ca şi din îndatorirea de respect, de cinstire şi de fiiască ascultare a îndemnurilor şi povăţuirilor preotului, părintele duhovnicesc al păstoriţilor lui, părinte de Dumnezeu aşezat în această plină de răspundere slujbă.

Prin *Sfînta Taină a Nunţii* (Cununia, Căsătoria), *un* bărbat şi o femeie, care în chip liber s-au hotărît să trăiască împreună toată viaţa şi declară aceasta în faţa preotului, primesc harul care sfinţeşte legătura conjugală şi dăruieşte putere de realizare a scopului căsătoriei creştine: iubirea reciprocă (I Cor. 7, 3), după pilda iubirii dintre Hristos şi Biserică (Efes. 5, 25, 29—30), naşterea şi creşterea de copii în bună educaţie creştinească, ajutorul reciproc în toate împrejurările urmărind ceea ce este bun şi plăcut şi lui Dumnezeu şi oamenilor. Căci sfîntă este Taina Cununiei şi sfinte rosturile ei, sfîntă este şi îndatorirea de a o păstra totdeauna fără nici o pată, în cinstea şi frumuseţea ei, aşa cum o voieşte Dumnezeu care a ridicat căsătoria la rangul de Sfîntă Taină. Căci „Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos şi în Biserică" (Efes. 5, 32).

Căsătoria creştină este *una*, monogamică (Matei 19, 5—6; I Cor. 7, 2; Efes. 5, 21—23) şi *indisolubilă*: „Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă" (Matei 19, 6; Marcu 10, 9; I. Cor. 1—8); ea nu se poate desface decît din motive extrem de grave, anume moartea, fizică (I Cor. 7, 39) şi morală (adulterul) (Matei 5, 32; Marcu 10, 9).

Din pregătirea pentru Taina Nunţii trebuie neapărat să facă parte principală Spovedania şi Cuminecătura.

Prin *Sfînta Taină a Maslului*, după împuternicirea şi porunca Mîntuitorului, şi în numele Lui, (Marcu 6, 13; Iac. 5, 14—15), credinciosul bolnav primeşte, prin ungere cu untdelemn sfinţit şi prin rugăciunea preoţilor, harul vindecării bolilor trupeşti şi sufleteşti, potrivit bunătăţii, milei şi înţelepciunii lui Dumnezeu care ştie, desăvîrşit şi în toate cazurile, ce este bun şi folositor pentru însănătoşire şi mîntuire.

Ca pregătire pentru Sfîntul Maslu, pe lîngă credinţă şi nădejde trebuitoare totdeauna, se cere şi primirea Tainei Pocăinţei. — Sfîntul Maslu se poate repeta de cîte ori se consideră că este bine şi se doreşte sincer şi puternic aceasta.

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Aniversarea Sinodului II ecumenic la 1600 de ani

Se împlinesc în anul acesta 1600 de ani de la ţinerea Sinodului al II-lea ecumenic din 381 de la Constantinopol. Motivul era marea tulburare pe care a provocat-o erezia ariană — a lui Ariu — care se referea la raportul persoanelor din Sf. Treime şi a consecinţelor ei.

Astfel preotul Ariu din Alexandria, influenţat de vechile erezii ale „antitrinitarilor", a lui Pavel de Samosata şi de „subordinaţionismul" lui Origen, din sec. II şi III, a lansat, în 320, teza că „Fiul este o creatură a Tatălui în timp" şi că deci este subordonat Tatălui. Dar deşi a fost înfruntat de episcopul Alexandru al Alexandriei, care îl rechema la „adevărata pietate şi ortodoxie" el şi-a continuat afirmaţiile, dobîndind numeroşi adepţi. Teza sa era simplă şi deci prindea uşor printre credincioşii puţin informaţi în ale teologiei creştine. La primul sinod ecumenic de la Niceea, din 325, teza sa a fost respinsă şi el exilat. Iar poziţia ortodoxă a fost exprimată în articolele 1—7 din Simbolul de credinţă. Acesta (Simbolul) a fost numit „Ortodoxia niceeană".

Dar arienii nu s-au lăsat convinşi, ci au continuat să-şi susţină prin variate afirmaţii pînă la cea radicală că „Fiul este neasemenea cu Tatăl". Concepţia aceasta era susţinută chiar de împăratul Valens al Orientului (364—378), deşi Părinţii bisericeşti contemporani stăruiau împotriva ei.

În această atmosferă fostul episcop al Constantinopolului Macedoniu (—360) a tras concluzia, că dacă Fiul este neasemenea Tatălui, atunci „nici Sf. Duh nu este persoană dumnezeiască din cadrul Sf. Treimi, ci este subordonat Tatălui şi Fiului ca un slujitor". Această poziţie a susţinut-o şi la sinodul de la Cizic din anul 376. Împotriva lui s-a ridicat de îndată Sf. Vasile cel Mare, arhiepiscop al Cezareii Capadociei (—379), care s-a opus

Prof. M. *Şesan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Un precursor al reîntregirii bisericești: Samuil Micu

Unul din marii cărturari luptători pentru drepturile poporului român și pentru progresul lui social și cultural, dar, în același timp, unul din luptătorii pentru păstrarea neschimbată a „legii strămoșești", a fost ieromonahul Samuil Micu. S-a născut în 1745 în comuna Sadu de lîngă Sibiu, într-o veche familie de preoți, tatăl său, protopopul Stoia, fiind frate cu marele episcop Inochentie, iar mama era fiica protopopului Maniu Neagoe din Broșteni. Probabil a învățat carte în casa părintească sau la școala din sat, după care a fost dus la Blaj, unde, în 1754, se înființaseră primele școli românești sistematice: școala de obște (elementară), școala latinească (gimnaziul) și seminarul. De tînăr a fost călugărit din dispoziția episcopului Petru Pavel Aron, primind numele Samuil, în locul celui de Maniu, purtat din botez. Între anii 1766—72 a făcut studii de filozofie și teologie la Colegiul Pazmanian din Viena. Reîntors la Blaj, a funcționat cîțiva ani ca profesor de etică și aritmetică. Între anii 1779 și 1783 îl întîlnim din nou la Viena, în calitate de prefect de studii pentru elevii români de la Seminarul Sfînta Barbara. Din această perioadă datează primele sale lucrări tipărite: *Carte de rugăciuni pentru evlavia omului creștin* (1779) și *Elemente linguae daco-romanae sive valachicae* (1780, în colaborare cu G. Șincai).

În martie 1803 s-a reîntors la Blaj, unde a trăit pînă în 1804, consacrîndu-se în întregime preocupărilor filologice, istorice, filozofice și teologice, precum și traducerilor. Dornic să contribue la emanciparea națională și socială a românilor ardeleni, el contribue la alcătuirea cunoscutului *Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae*. Spre sfîrșitul vieții, datorită multelor neînțelegeri avute cu episcopul Ioan Bob, a fost silit să se refugieze la Buda, ca cenzor și corector al cărților românești care se imprimau în tipografia universității de acolo. La Buda a și murit, la 13 mai 1806.

De la Samuil Micu a rămas o impresionantă operă istorică, filologică, filozofică, teologică, omiletică și de traducător. Dintre lucrările sale doar cîteva au văzut lumina tiparului în cursul vieții lui, unele s-au tipărit în zilele noastre, iar cea mai mare parte au rămas în manuscris. Vom cerceta cîteva din operele sale mai reprezentative.

În ce privește lucrările sale istorice, trebuie să reținem faptul că a lăsat una din cele dintîi opere cu caracter științific în cultura românească, urmărind prin ele „informarea lumii științifice străine în legătură cu originea și ființa poporului român, precum și luminarea poporului prin dezvăluirea adevărului istoric despre propria sa existență". Prima lucrare istorică este *Brevis historica notitia origines et progressu nationis daco-romanae (1778)*. În 1796 alcătuiește o *Scurtă cunoștință a istoriei românilor*, o expunere sintetică a materialului din prima lucrare. Un text mai dezvoltat din această carte, iar în părțile finale diferit, s-a publicat în *Calendarul de la Buda din 1806*. Lucrarea sa fundamentală se intitulează *Istoria, lucrurile și întîmplările românilor*, în 4 volume, a rămas în manuscris (I. Istoria românilor în Dachia; II. Istoria domnilor Țării Românești; III. Istoria domnilor Țării Moldovei; IV. Istoria bisericească a Episcopiei românești din Ardeal). După *Hronicul* lui Dimitrie Cantemir, este a doua încercare de a prezenta istoria tuturor românilor, cronicile ocupîndu-se de istoria separată a românilor. Ideile fundamentale care apar în paginile lucrării sînt romanitatea și continuitatea. El arăta că scrie lucrări de istorie pentru a-și ajuta poporul să se ridice la gloria străbună, „prin învățătură și prin meșteșuguri și prin alte mărețe și de laudă fapte", subliniind că „mult este a fi născut român".

Samuil Micu a dovedit drepturile poporului român nu numai prin argumente istorice, ci și filologice, susținînd însă greșit originea „pur" romană a limbii noastre. Arătam mai sus că a tipărit la Viena, împreună cu Șincai, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (1780), cea dintîi gramatică tipărită a limbii române, cunoscută și în lumea științifică străină a vremii. El este primul învățat român care a publicat o carte cu litere latine (*Carte de rugăciuni*, Viena, 1779).

ELEMENTA
LINGUÆ
DACO-ROMANÆ,
SIVE
VALACHICÆ.
COMPOSITA
AB
SAMUELE KLEIN DE SZAD,
VIENNÆ,
Typ. Josephi Nob. de Kurzböck.
M.DCC.LXXX.

Scrierea cu litere latine era pentru el un mijloc prin care căuta să dovedească originea romană a limbii noastre. Din păcate, susținea, ca și alți „latiniști" de mai tîrziu, scrierea etimologistă, vrînd să arate și prin aceasta originea latină a cuvintelor și a structurii gramaticale a limbii noastre.

Samuil Micu are apoi meritul de-a fi primul nostru lexicograf. Intenționa să publice două dicționare: *Dictionarium latino-valachico, latino-germanico-hungaricum*. Manuscrisul celui din urmă a fost continuat și dezvoltat de mai mulți cărturari ai vremii (Petru Maior, Vasile Coloși, Ioan Corneli, Ioan Teodorovici și Alexandru Teodori), fiind tipărit la Buda, sub titlul: *Lexicon românesc-latinesc — unguresc-nemțesc* (cunoscut sub numele de *Lexiconul de la Buda*).

Vastul program de „luminare" a poporului este concretizat și în operele sale didactice, precum și în cîteva lucrări de luminare a poporului. Așa a fost *Bucoavna* pentru „pruncii românești" și o *Aritmetică*, rămasă netipărită. A tradus *Viața și fabulele lui Esop*, romanul *Varlaam și Ioasaf*, precum și romanul *Belizarie* al lui Marmontel, una din primele traduceri românești din scriitori francezi. Din păcate manuscrisele lor s-au pierdut.

În chip deosebit trebuie să subliniem opera teologică a ieromonahului Samuil Micu. Un merit deosebit al său îl constituie traducerea și tipărirea *Bibliei*, în 1795, cunoscută sub numele de *Biblia de la Blaj*. Vechiul Testament l-a tradus după Septuaginta, dar a confruntat întregul text cu Vulgata și cu versiunile românești anterioare, în speță cu Biblia de la București. Versiunea lui Micu a fost folosită apoi în alte ediții românești ale Bibliei: de la Petersburg (1819), a lui Filotei de la Buzău (1854—56) și a lui Andrei Șaguna de la Sibiu (1856—58). În felul acesta, avem o continuitate în vechea noastră literatură bisericească.

Dintre celelalte lucrări teologice ale lui S. Micu mai amintim: *Acathistul sau carte cu multe rugăciuni pentru evlavia fiecărui creștin* (Sibiu, 1801), *De urmarea lui Hristos a Tomei de la Kempis*, tradusă în 1803, tipărită numai după moartea lui Micu, în 1812. Pe cînd se găsea la Viena a tipărit lucrările: *Dissertatio canonica de matrimonio juxta disciplinam graecae orientalis ecclesiae* (1781), *Dissertatio de jejuniis graecae orientalis ecclesiae* (1782). Reîntors la Blaj, a tipărit aici o carte de predici sub titlul: *Propovedanie sau învățături la îngropăciunea oamenilor morți* (1784). Mai tîrziu a tipărit lucrările: *Theologhia moralicească sau Bogoslovia care cuprinde învățătura năravurilor celor bune și a vieții creștinești*, 2 vol. (1796), *Theologie dogmatică și moralicească despre taine preste tot* (1801), *Theologie dogmatică și moralicească despre taine*, 7 broșuri, pentru fiecare taină (1801—2). În manuscris i-au rămas o serie întreagă de alte lucrări: *Cuvîntări bisericești sau predice* (348 p.), *Carte despre descoperirea dumnezeească* (445 p.), *Despre Sfînta Scriptură* (25 p.), *Istoria Noului Testament* (40 p.), *Carte pentru posturile Bisericii grecești a Răsăritului* (71 p.), *De detoriile cinurilor călugărești* (61 p.), *Canoanele săboarelor a toată lumea și a celor nemeasnice și ale sfinților părinți, cele primite în Biserica Răsăritului* (721 p.). La acestea, se adaugă cîteva manuscrise cu lucrări de istorie bisericească: *Cunoștință pe scurt a istoriei bisericești* (o nouă redactare a făcut sub titlul *Istoria bisericească pe scurt*, în 3 volume, cu 1520 p.), *Istoria împărăcherii întră Biserica Răsăritului și a Apusului carea s-a făcut pe vremea lui Mihail Cerularie patriarhul Țarigradului și a săborului de la Florența* (cu peste 500 p.), *Istoria bisericească universală*, tradusă după Claude Fleury, teolog catolic francez, (1640—1723), în 5 vol. cu 12 cărți, ș. a.

Adăugăm la acestea numeroasele sale traduceri din Sfinții Părinți Răsăriteni: *Rînduielile vieții pustnicești și de obște*, precum și *Omilii din Sf. Vasile cel Mare*, în mai multe volume (cu peste 2600 p.), *Catehezele Sf. Chiril al Ierusalimului, Omilii sau cuvinte în Evanghelia Sf. Ioan* (trei vol. cu 1735 p.), *Cartea despre preoție* a Sf. Ioan Gură de Aur, *Cartea despre fugă* a Sf. Grigorie Teologul, alte *Cuvîntări* ale Sfinților Ciril al Alexandriei, Efrem Sirul, Ioan Scărarul, Andrei Criteanul, Teodor Studitul, a unor părinți duhovnicești, *Viața și scrierile părinților apostolici și altele*. Este semnificativ faptul că toți sînt Părinți bisericești răsăriteni. Întreaga sa operă teologică însumează circa 60 de titluri, cu aproximativ 22.000 de p. din care s-au tipărit vreo 400 p. Rezultă că el a fost cel mai productiv teolog dintre „corifeii" Școlii ardelene.

Ceea ce trebuie reținut în chip deosebit este faptul că Samuil Micu se înfățișează ca un autentic teolog răsăritean. Astfel, el combate primatul papal, învățătura despre filioque, azime și purgatoriu, învață corect că prefacerea darurilor de pîine și vin în Trupul și Sîngele Domnului are loc la invocarea Sfîntului Duh (epicleza), acceptă teza ortodoxă cu privire la desfacerea căsătoriei, combate „înnoirile latinizante" care au dus la dezbinarea Bisericii ș. a.

În ce privește Biserica românească, Samuil Micu susținea corect că învățătura creștină a pătruns în Dacia încă din secolul II, că românii au acceptat „ritul grecilor" adică cel ortodox, de care nimeni nu i-a putut îndepărta. În ce privește unirea din 1698—1701, arată că aceasta s-a făcut din interese economico-politice și că ea nu consta decît în primirea formală a celor patru puncte florentine, legea strămoșească rămînînd neschimbată. Subliniază și faptul că românii uniți au luptat împotriva încercărilor de catolicizare și că au fost una cu frații lor ortodocși atît în credință, cît și în lupta pentru emanciparea politico-socială a românilor transilvăneni de acum două veacuri. Samuil Micu a preconizat să se ajungă și la refacerea unității Bisericii noastre, el devenind astfel un strălucit precursor al actului Reîntregirii Bisericii românești din Transilvania, săvîrșit în octombrie 1948.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Aniversarea Sinodului II

(Continuare din pag. 1)

hotărît contra lui Eunomiu, adeptul lui Macedoniu și fruntaș al „macedonienilor", numiți pentru poziția lor și „pnevmatomahi" — adică dușmanii Sf. Duh. Sf. Vasile și-a intitulat lucrarea „Despre Sfîntul Duh", în care în mod temeinic, valabil pînă astăzi, preciza că „Tatăl este Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu și Sf. Duh este Dumnezeu și de o ființă cu Tatăl și Fiul". El se răzima în argumentarea sa și pe porunca Mîntuitorului Iisus Hristos, foarte precisă, că Sf. Botez se face „în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh", deci al întregii Sf. Treimi (Matei 28, 19). În străduința sa era sprijinit de marii Părinți ai Bisericii precum de Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigorie de Nissa, apoi de Sf. Ambrosiu din Mediolan, de Didim cel Orb din Alexandria și de alții.

Tulburarea cuprinzînd însă întreg imperiul roman, iar Biserica fiind organism religios oficializat în imperiu încă din 313 de împ. Constantin cel Mare, împ. Teodosiu I cel Mare din imperiul de răsărit (379—395) s-a sfătuit cu Sf. Grigorie de Nazianz, chemat la Constantinopol, în 379, cum să-i facă față. În consecință, la 28 februarie 380, a emis Edictul despre dreapta credință universală, care era cea ortodoxă, decizînd în el că în imperiu numai Creștinismul devine singura religie oficială de Stat. La această hotărîre a aderat și împ. Grațian din Apus (—385). Iar Sf. Grigorie de Nazianz preciza, în virtutea celor arătate de Sf. Vasile cel Mare, că „există o singură Dumnezeire, a Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh, de aceeași mărire în Sf. Treime". Apoi Teodosiu și Sf. Grigorie au convocat al II-lea sinod ecumenic la Constantinopol, care s-a ținut din luna mai pînă la 9 iulie a anului 381, participînd la el 150 episcopi răsăriteni ortodocși și 36 macedoneni. Din regiunea Sciției Mici a participat episcopul Gherontiu (sau Terențiu) din Tomis-Constanța, care stăruia pentru Ortodoxie. În Apus, episcopul Damasus al Romei pregătea un sinod similar la Aquileea, avînd și aprobarea împ. Grațian.

Președenția efectivă, în prezența Sf. Evanghelii, o avea episcopul Meletie al Antiohiei, ca cel mai în vîrstă, urmîndu-i apoi Sf. Grigorie de Nazianz și după demisia lui — din cauza intrigii lui Maxim Cinicul — a condus lucrările episcopul Nectariu al capitalei. Toți s-au străduit să respingă documentat ereziile vremii, precum era: arianismul variat, antitrinitarismul, apolinarismul și macedonianismul, pentru apărarea Ortodoxiei niceene. În articolul 8 din Simbolul de credință, în cadrul celor 5 articole pînă la 12, adăugate Simbolului de la Niceea în 7 articole, — sinodul a precizat că: „Sfîntul Duh este consubstanțial cu Tatăl și cu Fiul, în cadrul Sf. Treimi" — adică de o ființă cu Tatăl și cu Fiul, sau altfel zis: „Sf. Duh este Domnul de viață făcătorul, care de la Tatăl purcede și este împreună cu Tatăl și cu Fiul închinat și mărit". În celelalte articole se preciza că „Biserica este una, sfîntă, sobornicească și apostolească; că se mărturisește un singur Botez întru iertarea păcatelor, că se așteaptă învierea morților și de asemenea Viața veacului ce va să fie".

Această hotărîre ortodoxă a fost comunicată și episcopului roman Damasus, care și-a însușit-o împreună cu sinodul său, și astfel Sinodul II ecumenic devenea un sinod cu adevărat ecumenic, al întregii Biserici. Pentru că avea acum 12 articole, Simbolul de credință era numit „Simbolul Niceo-Constantinopolitan" și mai tîrziu numai Simbolul de credință ortodoxă. El a fost primit și respectat și la Sinodul III ecumenic de la Efes, din anul 431, adică acum 1550 de ani, apoi la Sinodul IV ecumenic de la Chalcedon din 451, adică acum 1530 de ani și la Sinodul VI ecumenic, încheiat în anul 681, adică acum exact 1300 de ani.

Numai cîțiva „macedonieni" și-au păstrat un timp concepția eretică, care ca și arianismul și celelalte s-au stins apoi, și numai Diodor din Tars și cîțiva au continuat erezia, dînd naștere unei alte formulări despre persoana Mîntuitorului Iisus Hristos, care a fost condamnată la Sinodul III ecumenic din 431. În Apus, în Spania, s-a crezut mai tîrziu că erezia ariano-macedoniană poate fi mai bine combătută dacă se adaugă în Simbol, la art. 8, că „Sf. Duh purcede de la Tatăl și Fiul" (filioque), care era însă un adaos greșit, căci el strica ierarhia celor trei persoane din cadrul Sf. Treimi, pentru că Tatăl e nenăscut, Fiul e născut din Tatăl din veci și Sf. Duh purcede din Tatăl; adică Tatăl este Creatorul, Fiul este Mîntuitorul și Sf. Duh Sfințitorul, toți trei prezenți în actul Sf. Botez, în mod concomitent.

În consecință toți episcopii de la Sinod au fost obligați să vestească acest Simbol ca oficial pentru întreaga Biserică și așa a devenit el obligatoriu și pentru creștinii din eparhia Tomisului, din Dacia Pontică.

Pentru înfrîngerea ereziilor ulterioare, derivate din cele premergătoare, ca nestorianismul și monofizitismul de variate nuanțe pînă la iconoclasm, împ. Iustin II și patriarhul Ioan III Scolasticul din Constantinopol au rînduit, ca „pavăză pentru Ortodoxie" și pentru Biserica ortodoxă, recitarea Simbolului de credință ortodox în 12 articole la fiecare Sf. Liturghie. Așa se păstrează în Biserica Ortodoxă pînă în prezent, fiind expresie autentică a revelației Mîntuitorului Iisus Hristos, unul din Sf. Treime, depusă în Sf. Evanghelie.

La Mănăstirea Tismana s-a aprins o candelă

Joi, 7 mai, a. c., Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor a slujit Parastas — pentru pomenirea Domnului Tudor Vladimirescu și a pandurilor lui cu tot neamul lor cel adormit — în biserica Sf. Mănăstiri Tismana.

După terminarea Parastasului Înalt Prea Sfințitul Nestor a aprins o candelă la Icoana Maicii Domnului, din Biserica Mănăstirii Tismana, în memoria lui Tudor Vladimirescu, candelă ce va arde fără încetare, așa cum a fost dorința lui Tudor Vladimirescu, atunci cînd a pornit cu pandurii săi la lupta pentru libertate, de sub regimul feudal și a domniei fanariote.

După terminarea Parastasului și aprinderea candelei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor a ținut o cuvîntare în Biserică, în timp ce din clopotnița mănăstirii sunau clopotele în memoria celor mai jos pomeniți: „POMELNICUL SLUJERULUI THEODOR, COMANDIRUL PANDURILOR":

Domnul THEODOR; ILARION — Episcopul; GHEORGHE LAZĂR — Arhidiacon; DIONISIE — Arhiereul; EUFROSIN — Ieromonah; IOSIF — Ieromonah; MITROFAN — Ieromonah; VARLAAM — Monahul; VARLAAM LUPU; CONSTANTIN; IOANA; PAPA; CONSTANDINA; DIMITRIE; MARTHA; MANOLACHE; GRIGORIE; RADU; NICOLA; IOVANA; VLADU; ANA; MARIN; APOSTOL; PETRE; ZOE; PÎRVU — și tot neamul lor cel adormit.

Protos *Veniamin Hurghiș*

CALENDAR DE INIMĂ

„Epocalul circular millenar"

al mitropolitului Miron Romanul

S-au împlinit în aprilie-mai, optzeci şi cinci de ani de cînd Mitropolitul Miron Romanul (n. 1828—† 1898) a trimis *„către clerul şi poporul ortodox din arhidieceza Transilvaniei"*, cu nr. 2362 Pres., vestitul său *„Cerculariu"* în legătură cu sărbătorirea în 1896, de către „rasa maghiară, pururea războinică şi vitează", a unui mileniu de la emigrarea ei „din oarecari părţi ale Asiei", cînd „a cucerit ţara aceasta de la diferitele popoare pacinice şi blînde care o locuiau şi a întemeiat aici un stat propriu".

Într-o scrisoare către mitropolit datată „Braşov în 3 iulie 1896", Valerius Bologa, conducătorul filialei din Braşov a Băncii „Albina", personalitate în epocă, numeşte acest act: *„Epocalul circular millenar"* şi lectura lui îi îndreptăţeşte de la prima vedere caracterizarea. Îl am în faţă în două versiuni, română şi maghiară, tipărit pe trei pagini mari (34×21 cm). pe coli duble volante, pe hîrtie îngălbenită de vreme, dar limpede în conţinut, îndrăzneţ în atitudine, curajos şi franc. Atît de îndrăzneţ, încît în primăvara aceea a circulat insistent zvonul, din om în om şi în presa din Ungaria şi România — după cum aflăm din aceeaşi scrisoare a lui Valerius Bologa — că mitropolitul va fi chemat de împărat *„ad audiendum verbum"*, şi că „îi va face aceeaşi scenă ca odinioară episcopului Strassmayer", adică îi va cere să-şi depună demisia.

Într-o scrisoare către Ioan Meţianu, episcopul Aradului, (din 2 iulie n. 1896), mitropolitul arată că „svonul nu e chiar fără bază şi ştiu anume că ministrul nostru Wlassics, energios cum este, vrea să împingă carul pe povîrniş". Lămurind lucrurile şi într-o scrisoare către Bologa, din aceeaşi zi, îl informează că totuşi nu s-a ajuns la vreun deznodămînt dramatic. Fusese la împărat din proprie iniţiativă şi fusese primit foarte bine, după publicarea „Circularului". „Am fost primit foarte graţios, între alţi mulţi al doilea, anume înaintea contelui Szapari, Tisza, a ministrului Fejlervaryi etc. etc.". „La audierea aceasta m-am insinuat eu însumi, împreună cu episcopul Aradului; n-a trebuit deci să mă cheme M. Sa *ad audiendum verbum*, cum aud că ai divulgat D-ta prin Braşov, nu ştiu pe ce bază".

Valerius Bologa se dezvinovăţeşte printr-o lungă scrisoare (3 iulie 1896) arătînd că zvonul a fost colportat de presă, în ziarul „Pesti Naplo" şi, verbal, pe de o parte de duşmanii Bisericii Ortodoxe transilvănene, jubilînd, pe de alta de prietenii ei, cu îndreptăţită temere. Printre aceşti din urmă a fost şi el.

Alcătuind textul „Cercului", mitropolitul ştiuse că se putea aştepta la astfel de reacţii, tocmai de aceea, mai ales în partea a doua, încercase evident să reechilibreze lucrurile, după ce în partea întîia fusese de o intransigenţă categorică şi curajoasă. Dacă ungurii sînt acum „naţiune politică" şi se identifică „cu statul însuşi", şi vor să-şi sărbătorească mileniul prin festivităţi grandioase, *„aceste festivităţi însă* — scrie mitropolitul — *dau şi celorlalte popoare compacte din patrie cea mai bună ocasiune pentru a se pune pe meditaţiuni mai aprofundate asupra situaţiunii lor din trecut şi din prezent, precum şi asupra eventualităţilor din viitor"*. Şi dacă „rasa ori naţiunea maghiară... are tot dreptul de a jubila cu însufleţire pentru succesele bărbăţiei sale: *în asemenea chip vor fi în drept şi celelalte popoare din ţară, ca meditînd asupra festivităţilor milenare, să se ocupe din capul locului cît mai serios şi de soarta lor proprie"*.

Considerîndu-se în continuare exponentul tuturor „popoarelor nemaghiare" din Ungaria vremii şi vorbind în numele tuturor, lucru ce merită să fie remarcat şi reţinut, Mitropolitul înştiinţează fără nici un echivoc autoritatea statală, că aceste popoare „nu voiesc să se contopească în rasa dominantă maghiară, şi nici să dispară sub nomenclatura generală de naţiune politică unitară", cum se urmărea prin multe mijloace, ca şi acum, prin chemarea tuturor de a sărbători *mileniul*.

Rămînînd tot la modul general, mitropolitul precizează mai departe că *„ţinînd mult la vechiul lor caracter naţional"*, toate popoarele din imperiu *„vor să-şi conserve sub scutul legilor acel caracter care se manifestă în limba, religiunea şi datinile fiecăruia"*.

Trece apoi la situaţia specială a *„Sfintei noastre Biserici ortodoxe naţionale"* ai cărei membri erau nu numai invitaţi, *„ci oareşcum chiar constrînşi să participe la festivităţile milenare"*. Prevalîndu-se de declaraţiuni făcute de aceştia, Mitropolitul anunţă că acestora le este *„absolut imposibil să participe la aceste festivităţi* cu acea căldură a inimii, şi cu acea linişte a sufletului, care numai atunci le-ar avea, şi numai atunci s-ar putea manifesta în faptă, cînd nu ni-ar fi înaintea ochilor cele multe dovezi din timpurile mai vechi şi mai noi despre *ignorarea aproape totală a intereselor noastre de existenţă şi progres, şi cînd n-am vedea abandonate în paguba noastră principiile cele mai sublime şi mai salutare în viaţa statului: libertatea, egalitatea şi frăţietatea"*.

Fiindcă nu spunea cele de mai sus din raţiuni şovine, ci avea în vedere doar drepturile neamului său la egalitate cu celelalte, şi pentru a evita unele răstălmăciri, Miron Romanul invită pe credincioşii români la *„prudenţă"*, *„maturitate politică"* şi *„chiar la bunăcuviinţă"* pe timpul festivităţilor, ca să nu se dea naştere la *incidente* şi să nu se facă agitaţie. Urmarea unor astfel de acte, n-ar fi pentru români, *„decît o situaţiune tot mai agravată în viaţa publică"*. Printre actele de „prudenţă" şi „maturitate politică" pe care le recomandă, este şi acela al organizării, paralel cu festivităţile pentru mileniu, a unei sărbători proprii, deoarece românii *„nu au motive de a se însufleţi pentru acele festivităţi"*. Iată propunerea din textul *Cercului*:

„Să ne aranjăm şi noi pe timpul acelora o sărbătoare proprie, care să corespundă deopotrivă obligămintelor noastre bisericeşti şi patriotice şi dorinţelor comune: să ne adunăm în sfintele noastre biserici, şi acolo *recugetînd la cele ce relativ la noi s-au petrecut în ţara aceasta din timpurile cele mai vechi*, să mulţumim lui Dumnezeu că pe lîngă toate suferinţele din mileniul trecut ,ne-a învrednicit să vedem încă păstrat tezaurul nostru cel mai preţios: Biserica şi naţionalitatea noastră, cerîndu-i într-una preaputernicului ajutoriu la păstrarea acestora şi pe viitoriu".

Recomandă apoi să se facă la slujba respectivă rugăciuni pentru pacea internă şi pentru pacea a toată lumea, pentru monarh, pentru potolirea vrajbelor dintre popoare şi Biserici, *generalităţi prezente în cult la toate slujbele*, nelegate de nici o sărbătorire specială. *„Mai mult* — precizează el onest — *în situaţiunea actuală, nu se poate pretinde de la noi"*. Şi apoi avertizează: Dacă cineva s-ar simţi atras să facă mai mult, să participe adică şi la alte manifestări decît cea rînduită acum de el, în biserici, „din considerarea poziţiunei lor sociale", sau din alte motive personale, ei pot bineînţeles s-o facă, în virtutea libertăţilor cetăţeneşti, *„nu însă ca reprezentanţi ai Bisericii noastre, ci numai ca cetăţeni particulari, eventual ca funcţionari de stat, municipali sau comunali"*.

Şi mai avertizează: Dacă autorităţile ar cere participarea clerului, oficios, în ornate bisericeşti, la aceste „festivităţi de natură pur politică", — „aceasta organele noastre *să nu o facă* fără a cere şi a primi de aici îndrumare specială, căreia au să se conformeze". Era limpede cum ar fi urmat să fie această *„îndrumare specială"!*

„Cercului" a fost dat în înţelegere cu toţi episcopii diecezani din Mitropolia Transilvaniei şi poartă data de 10/22 aprilie 1986, iar slujba rînduită era pentru 28 aprilie/10 mai acelaşi an. Ideea acestei slujbe, care să strîngă la un loc pe toţi românii, ca să „mediteze" asupra soartei lor, în paralel cu cei ce-şi sărbătoreau mileniul ca ocupanţi, a fost mai mult decît ingenioasă: sub aparenţa soluţiei de *„bună cuviinţă"*, era de fapt un act de *„maturitate politică"*, un act revoluţionar. N-a fost încă remarcat îndeajuns, ca atare, şi e o datorie faţă de autor şi faţă de istorie, s-o facem cu tot respectul, cu evlavie şi cu smerită mîndrie.

Dacă în toată activitatea lui n-ar fi făcut decît acest lucru, Miron Romanul încă ar merita să intre în istoria neamului românesc din Transilvania, ca unul dintre marii luptători şi eroi. Se ştie însă că a fost întotdeauna prezent, la toate marile acţiuni revendicative din vremea sa. În 1868, alături de Şaguna, a luat parte la Sibiu la crearea „Statutului organic"; în acelaşi an a participat la organizarea şcoalelor populare româneşti; în 1879 a mers la Francisc Iosif I ca să protesteze împotriva legii, propuse şi primite de dieta ungară, prin care se introducea limba ungurească ca limbă obligatorie de învăţămînt „în toate şcoalele poporale"; în 1883, în Casa Magnaţilor, a luptat împotriva legii învăţămîntului în şcoalele medii, care îi dezavantaja pe români; în 1897 a luptat împotriva legii „despre maghiarizarea nomenclaturilor", a numelui tuturor comunelor şi locurilor, ca şi a numelor de botez şi de familie. Şi apoi a venit *„Cercului millenar"*.

Miron Romanul a fost, în acel moment, nu numai Mitropolit al sufletelor, ci şi tribun al poporului. El a fost, în acel moment, braţul care a ridicat sus steagul adevărului şi al dreptăţii româneşti, al Transilvaniei de două milenii a moşilor şi strămoşilor noştri, pămînt peste care mileniul din urmă venise silnic şi adăogase în timp silnicie peste silnicie. El a fost, în acel moment, *Cuvîntul* prin care au vorbit toţi românii de pretutindeni, întru apărarea adevărului istoric şi a viitorului. A viitorului în care transilvănenii n-au încetat o clipă dintr-o mie de ani să creadă, să-l aştepte şi să-l pregătească. Ei nu aveau de ce să serbeze mileniul de la venirea din Asia, pentru că nu veniseră de nicăieri — cum a spus cineva. *Ei erau de acolo!*

Miron Romanul a fost omul anului aceluia, aşa cum fuseseră la vremea lor Horia, Cloşca şi Crişan, Avram Iancu, Memorandiştii...

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcopul Buzăului

„Evanghelia cu învăţătură"

Braşov, 1581

Din şirul lung de clerici care s-au ostenit cu rîvnă în perioada de plămădire a culturii vechi româneşti se remarcă în mod deosebit diaconul Coresi, primul tipograf cleric de carte românească.

În istoria cuvîntului românesc tipărit, activitatea lui Coresi la Braşov (1559—1581) a fost remarcabilă prin numărul mare al

cărţilor editate. Ideea de a tipări cărţi româneşti, deşi n-a scînteiat în mintea lui pentru prima dată, prin el a fost pusă în aplicare.

Coresi vine din Tîrgovişte în „minunata cetate a Braşovului". Vestit centru comercial al vremii, Braşovul a fost şi un focar de cultură. Aici, în biserica din Şchei, exista din 1495 prima şcoală românească ai cărei preoţi cărturari au contribuit la opera de traducere a cărţii coresiene.

Încununarea activităţii lui Coresi la Braşov, atît ca realizare spirituală, cît şi tipografică, se face cu apariţia „Evangheliei cu învăţătură" sau „Cazania a II-a", îmbrăcată în haina graiului românesc acum 400 de ani. Aniversarea acestei cărţi ne oferă prilejul de a cunoaşte împrejurările şi condiţiile istorice care au dus la tipărirea ei şi de a înţelege ţelurile de înaltă semnificaţie urmărite de editor.

Coresi îşi începe activitatea tipografică la Braşov în timpul cînd Reforma era oficializată în toată Transilvania. La început saşii şi ungurii au fost luterani. În 1564 ungurii adoptînd calvinismul au început o activitate de convertire silnică a românilor. Lupta s-a dat pe două fronturi: pe de o parte ajută la tipărirea cărţilor bisericeşti în limba română, pe de altă parte caută să impună cu forţa, pe cale oficială, organizarea bisericii ortodoxe după normele calvine.

În faţa acestei situaţii a început. ca şi în Apus, reacţia Contra-Reformei, reprezentată de familia catolică Bathory. Venirea la tron a lui Ştefan Bathory (1571—1575) înseamnă reactivarea ierarhiei Bisericii catolice desfiinţată timp de 160 de ani (1556—1716), sfîrşitul acţiunii prozelitiste calvine şi posibilitatea desfăşurării unor eforturi de consolidare a Ortodoxiei şi de clarificare doctrinară. Primul pas îl constituie restabilirea ierarhiei ortodoxe în 1574.

Pr. *Ieremia B. Ghita*

(Continuare în pag. a 4-a)

Expoziţie Coresi

Cu prilejul împlinirii a patru sute de ani de la tipărirea „Evangheliei cu învăţătură" — Cazania a II-a — de către diaconul Coresi, la Braşov, în cadrul muzeului Primei Şcoli Româneşti de pe lîngă biserica „Sf. Nicolae", unde a funcţionat ani de-a rîndul laboratorul de creaţie al vestitului diacon, ctitor al limbii literare româneşti, s-a organizat de către colectiv, în baza unei tematici alcătuite de directorul Vasile Oltean, o expoziţie, destinată rememorării activităţii tipografice coresiene. Spaţiul expozitiv format în două camere din medalioane tematice prezintă tipăriturile celui ce, conştient de menirea sa, a desfăşurat aproape întreaga activitate în Şcheii Braşovului, bucurîndu-se de patronajul bisericii „Sf. Nicolae", ctitorie a Ortodoxiei transilvănene. În prima vitrină din cadrul expoziţiei a fost expusă „Evanghelia cu învăţătură" a diaconului Coresi, tipărită în anul 1580/1581 „împreună cu preuţii de la besereca Şcheiloru de lîngă Cetatea Braşovului, anume popu Iane şi Mihai", după cum menţionează el în predoslovie. Cazania respectivă prezintă la începutul textului un frumos frontispiciu — xilogravat, iar la sfîrşit în aceeaşi manieră stema oraşului Braşov. „Evanghelia cu învăţătură" expusă este încadrată de alte vitrine cu manuscrise din Şcheii Braşovului care au servit ca izvoare lui Coresi pentru editare. Amintim dintre acestea un Evangheliar din secolul XV, aparţinînd şcolii locale de copişti. Tot aici sînt prezentate articole şi lucrări de specialitate publicate în revistele noastre bisericeşti şi edituri ştiinţifice referitoare la această tipăritură de bază pentru credinţa strămoşească. Sînt expuse de asemenea în expoziţie cele două ediţii ale Psaltirii coresiene din 1570 şi 1577 tipărite de acest „meşter învăţat", cum era denumit Coresi în perioada braşoveană. Textul Psaltirilor coresiene introduce un nou sistem de scriere corectă cu o grijă deosebită faţă de text, dovedind că autorul este un bun cunoscător al limbii române. Considerate drept cărţi bisericeşti de cea mai înaltă cultură, Psaltirile tipărite de Coresi la Braşov au contribuit la unificarea cugetului şi graiului nostru.

„Sbornicul" din 1580 al diaconului Coresi este expus într-un alt medalion din cadrul expoziţiei, încadrat de alte vitrine care conţin izvoare întrebuinţate pentru editarea cărţii. Amintim în acest sens „Sbornicul" tipărit la Veneţia în anul 1530 de Bojidar Vucovici şi adus în Şchei de cunoscutul colaborator coresian protopopul Mihai, în a cărui bibliotecă această rară carte italiană s-a păstrat pînă în anul 1673, cînd a fost donată bisericii „Sf. Nicolae".

Un alt medalion este realizat prin cele două tomuri ale Octoihului tipărit de Coresi în 1574—1575 la Braşov, ajutat de diacul Oprea „meşter" şi „dascăl mai mare al ucenicilor", autor al unui Octoih din 1570 folosit şi de Coresi în elaborarea lucrării sale. Pe frontispiciul „Octoihului" tipărit de Coresi în Şcheii Braşovului, ca un simbol al unităţii naţionale se află înscrisă stema Moldovei. Alături de aceste tipărituri se găseşte un alt izvor al „Octoihului", constînd din manuscrisul diacului Nicola de la 1530, precum şi publicaţii cu referinţe la editarea cărţii braşovene amintite.

Întreg spaţiul expozitiv este încadrat de picturile maestrului braşovean Ştefan Mironescu, care redau imagini document din istoricul şi frămîntatul cartier al Şcheiului.

La vernisajul expoziţiei „Coresi" au participat P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, însoţit de P. C. consilier Gheorghe Papuc din partea Arhiepiscopiei Sibiului, P. C. protopop Zenovie Moşoiu şi P. C. preoţi din protopopiatul Braşovului. iar din partea organelor locale personalităţi din cadrul Comitetului Judeţean de Cultură şi ale Muzeului judeţean Braşov.

Muzeograf *Faust Remus*

„Evanghelia cu învățătură" Brașov, 1581

(Continuare din pag. a 3-a)

Mitropolitul Ghenadie de la Alba Iulia a fost inițiatorul Contra-Reformei ortodoxe din Transilvania. De la început s-a arătat dornic să tipărească cărți necesare bisericii. Dorința lui s-a realizat cu sprijinul financiar al lui Luca Hirschel, judele sas al Brașovului. Acesta a găsit la Serafim, mitropolitul Țării Românești, Cazania de la Zabludov, tipărită în Lituania. Fiind în posesia acesteia, Luca Hirschel „s-a sfătuit cu Ghenadie și cu mult cliros de preuți ce le trebuia această carte", apoi, cu aprobarea lui Serafim a dat-o lui Coresi „de o scoase den cartea sîrbească pre limba rumânească", împreună și cu preuții de la besearecа Șcheailor, anume popa Iane și popa Mihai". Acesta din urmă este cu adevărat traducătorul cărții. Cartea s-a terminat de tipărit la 28 iunie 1581, pe timpul lui Cristofor Bathory (1576—1582), urmașul lui Ștefan Bathory, ales rege al Poloniei.

Evanghelia cu învățătură s-a tipărit după cazania de la Zabludov, care este traducerea slavă a colecției de predici, scrise în grecește în secolul al XIV-lea, a Patriarhului Ion Caleca (1334—1347). E clar, deci. că această carte nu s-a tipărit după originalul grecesc, ci are la bază un intermediar slavo-rus, tipărit în 1569.

După obișnuita „Predoslovie", partea I a cărții cuprinde textul pericopelor evanghelice din Duminicile de peste an, cu comentariile respective, iar în partea a II-a sînt omiliile pentru sărbătorile fixe ale anului bisericesc. La sfîrșit cuprinde: Tatăl nostru, Crezul și Decalogul, care nu se găsesc în intermediarul slavon. Este omisă predica din Duminica Ortodoxiei, care apără cultul icoanelor și se ignorează sărbătorile sfinților ca fiind în contradicție cu convingerile religioase ale lui Luca Hirschel.

Ortodoxia acestei ultime cărți românești a lui Coresi este atestată prin originea și cuprinsul ei doctrinar — dogmatic și moral. Avînd caracter exegetic și omiletic, e firesc să nu găsim în ea o prezentare completă și sistematică a doctrinei ortodoxe.

Învățăturile dogmatice, expuse în adevărata lor lumină, se referă la Biserică, ierarhie, Sf. Scriptură și Sf. Tradiție și la Sf. Taine. Mai dezvoltată este dogma hristologică și soteriologică. Cinstire deosebită este acordată Maicii Preacurate, sfinților și Sf. Cruci. Documentată este și învățătura despre nemurirea sufletului, învierea morților judecata universală și viața veșnică.

Bogate sînt și învățăturile morale de asemenea nesistematizate. Problema morală principală este salvarea sufletului din păcat. Sînt combătute cu vehemență trufia, lăcomia și desfrînarea. Prin îndemnuri stăruitoare se urmărește purificarea de păcate și spiritualizarea vieții, ridicarea ei la starea de har, prin respectarea și încadrarea totală în legea evanghelică. Un rol deosebit îl are iubirea, care pleacă de la Dumnezeu spre lume. Omul este dator să iubească pe Dumnezeu și pe semenii săi, inclusiv pe vrăjmași. Iubirea cu aspectul ei vertical și orizontal este virtutea supremă și miezul învățăturii creștine. Pentru urcușul vieții duhovnicești și lupta împotriva diavolului amăgitor, omul are nevoie de credință, răbdare și statornicie, iar pentru înfrînarea patimilor și întărirea puterilor spirituale i se recomandă postul și rugăciunea.

În paginile cărții se găsesc și idei cu caracter social, care și-au păstrat acutalitatea. Sînt multe elemente de critică socială. Bogăția este condamnată pentru mijloacele nedrepte prin care se dobîndește și pentru felul nejust al folosirii ei. Se relevă în mod deosebit contradicția neîmpăcată între Dumnezeu și mamona. Exploatatorii de orice fel, adevărați „lupi și corbi", sînt criticați cu virulență, iar pentru „nedreptățiți" autorul se arată plin de compasiune. Dumnezeu a împărțit oamenilor în mod egal bunurile pămîntești, de aceea orice inechitate socială aduce vrajbă și ură între oameni. Se găsesc și idei prețioase cu privire la solidaritatea socială și pace. Asemenea probleme dovedesc că Biserica Ortodoxă a luptat ideologic împotriva asupririi și nedreptăților sociale din plină epocă feudală.

Coresi a fost „editor al cărții românești pentru frații săi de pretutindeni". Afirmația este îndreptățită. Evanghelia cu învățătură a avut o largă difuzare în toate provinciile românești. Epuizîndu-se s-a simțit nevoia publicării unei noi ediții. Retipărirea, datorită lui popa Dobre din Țara Românească, a început abia în anul 1640, la Alba Iulia, și s-a terminat în 1641 pe timpul mitropolitului Ilie Iorest.

Cazania din 1581 este cea mai importantă operă de doctrină ortodoxă din sec. al XVI-lea. În contextul evenimentelor istorice apare ca un stăvilar în calea calvinismului, ca cea mai tipică expresie a Contra-Reformei din acel timp, ca un protest justificat împotriva încercărilor de înstrăinarea sufletului românesc de la legea și tradiția ortodoxă și, în mod special, ca o reacție puternică împotriva vîlvei pe care a stîrnit-o între românii ortodocși Cazania I din 1564, din care s-au înlăturat cultul sfinților, al icoanelor, al Maicii Preacurate, valoarea faptelor bune și a Sf. Taine în procesul de mîntuire subiectivă. Cazania din 1581 restabilește adevărul ortodox. Dovedind, apoi, că ideile calvine n-au avut forța necesară să cucerească sufletul românesc, această carte rămîne un document despre statornicia poporului nostru în ortodoxia strămoșească și o mărturie a dreptei lui credințe.

Incontestabilă este contribuția ei în procesul de trecere de la veșmîntul slav al culturii autohtone la scrieri în limba vie a poporului, la introducerea limbii române în biserică. Cazania se prezintă ca o carte smulsă de sub tirania textului slavon și ca o manifestare a dragostei lui Coresi pentru afirmarea graiului românesc în luptă cu duritatea tradiției slavone, căreia i se dă prin tipărirea acestei cărți o nouă și puternică lovitură. Rezultă, așadar, că tipărirea cărților românești de Coresi este un act de înnoire culturală împotriva tradiției feudale și de bun augur a impunerii definitive a limbii române în viața bisericească, culturală și politică a poporului nostru.

Cazania a II-a este și un monument însemnat al limbii române literare. Ea a contribuit la consolidarea unității lingvistice a poporului nostru. A dus graiul din nordul Munteniei și sudul Transilvaniei pînă în cele mai depărtate colțuri ale țărilor românești și a făcut ca el să fie adaptat ca bază a limbii literare comune tuturor românilor. Pe bună dreptate, deci, Coresi este numit „părintele și ctitorul limbii literare române".

Circulația acestei cărți în tot cuprinsul pămîntului românesc a contribuit la formarea și susținerea aspirațiilor de unitate etnică a românilor de pretutindeni. Ea a adunat sufletește pe toți românii pînă la care a putut ajunge.

Însemnată este și valoarea ei culturală. Prin faptul că a ajuns la cunoștința credincioșilor prin lectură în afara bisericii, a crescut și valoarea ei culturală, contribuind astfel la lărgirea cercului de cunoștințe ale cititorilor și totodată la progresul limbii române ca limbă a culturii scrise.

Altă însemnătate a cărții o constituie caracterul retoric al limbii lui Coresi. Îndeosebi, cu predicile cuprinse în această cazanie, limba română începe să intoneze primele accente ale prozei noastre oratorice.

Împlinirea a 400 de ani de la tipărirea acestei cărți de doctrină și spiritualitate ortodoxă este un prilej potrivit de a aduce lui Coresi un omagiu binemeritat și de a ne exprima recunoștința față de munca prodigioasă a acestui prim și strălucit ctitor de limbă și cultură românească.

Schimb de telegrame

Ierarhii. preoții și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au primit cu profundă mîhnire veste despre atentatul comis împotriva papei Ioan Paul al II-lea.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat, de îndată, întîistătătorului Bisericii Romano-Catolice următoarea telegramă:

„Profund mișcat de tristul incident care a amenințat viața Sanctității Voastre, ne rugăm Bunului Dumnezeu de a Vă restabili cît mai curînd posibil, cu noi puteri de muncă. pentru ca în deplină sănătate să continuați misiunea Sanctității Voastre, în slujba Bisericii Romano-Catolice și pentru bunăînțelegerea între oamenii din lumea întreagă.
Cu dragoste creștinească în Hristos Domnul nostru"

† IUSTIN,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

*

Prea Fericirea Sa, a primit următoarea telegramă de răspuns:

„Profund mișcat de afecțiunea Prea Fericirii Voastre, Sanctitatea Sa Ioan Paul al II-lea Vă mulțumește din toată inima pentru rugăciunile pe care le-ați înălțat în sănătatea Sa.
Cu respectuoase și frățești sentimente"
Cardinalul CASSAROLI

Pagini din istoria românilor americani (4)

Puternicul exod de emigranți români ce se îndrepta la începutul acestui secol spre țărmul american, a determinat, așa cum era de așteptat, o serie de mutații, atît în sfera socialului, cît și a economicului. Schimbările survenite prin plecarea zecilor de mii de emigranți, au produs dereglarea echilibrului de forță de muncă existent, proces urmat de scăderea accelerată a producției agricole și de apariție a fenomenului de criză economică.

Concomitent cu îngreunarea procesului de pătrundere a imigraților în America, s-a creat panică și în sînul guvernului dualist, lipsit în acest mod de puternicul contingent al brațelor de muncă, exodul de emigranți pricinuia grele pierderi țării. Formarea și educarea tinerelor cadre pe socoteala statului și pierderea acestora ca urmare a emigrației, s-au repercutat curînd în domeniul calității muncii și în diminuarea bugetului. La nivel de imperiu s-a ajuns pînă la boicotarea acestui fenomen, refuzîndu-se eliberarea de pașapoarte, sau închizîndu-se granițele, fapt ce a determinat înaintarea de plîngeri și proteste a celor obidiți către guvern.

La avalanșa de plîngeri din partea populației, ca și în urma întocmirii statisticilor și dărilor de seamă de către birourile de emigrare din imperiu, guvernul austro-ungar a căutat a analiza fenomenul în toată complexitatea sa, a implicațiilor acestuia, în vederea înlăturării, sau măcar al diminuării lui.

În cadrul congresului privitor la emigrare, care s-a ținut la Timișoara încă în anul 1902, s-au analizat cu atenție cauzele care puneau în mișcare puternicul aflux de emigranți spre America. Participau în acest for mari proprietari de moșii și fabrici, bancheri, comercianți, economiști, sociologi, țărani maghiari și germani. Din păcate nu au fost convocați reprezentanții românilor, sîrbilor, cehilor, croaților sau slovacilor, pentru o expunere veridică de motive, care să permită o soluționare echitabilă în interesul tuturor popoarelor din imperiu. În urma discuțiilor purtate, s-a ajuns la concluzia că adevăratele cauze nu trebuie căutate în emigranți, ci în criza economică ce bîntuia în imperiu, în sistemul greșit de învățămînt și slaba culturalizare a maselor, în dezinteresul factorilor politici față de nevoile țărănimii, precum și în stadiul incipient de dezvoltare a industriei și comerțului.

Pe la anul 1910 emigrarea și-a pierdut caracterul ei *firesc*, devenind tot mai mult stimulată, ceea ce a dus la apariția unei noi meserii, aceea de „agent al societăților de vapoare". O caracteristică a acestei perioade o reprezintă lipsa de orientare a emigranților noștri, majoritatea fiind analfabeți și ușor influențabili. Aceste lipsuri, ce scădeau calitatea forței de muncă în fabricile americane, a determinat guvernul Statelor Unite a înăspri legile de imigrare și a selecționa mai riguros materialul uman care intra în țară. După afirmația șefului Oficiului de imigrare de la Washington în raportul său pe anul 1911 către ministrul comerțului, se preciza: „Izvoarele emigrației noastre au suferit în anii din urmă o schimbare hotărîtă, de mare importanță pentru țara și poporul nostru. O mare parte a emigrației noastre de astăzi este ARTIFICIALĂ, întrucît este pornită și încurajată de oameni și corporații, al căror interes principal este să sporească numărul călătorilor de interpunte al societăților de navigație; să introducă în Statele Unite un prisos de muncitori de rînd, ieftinind astfel munca, sau să-i exploateze pe sărmanii emigranți ignoranți în folosul lor, dîndu-le împrumuturi cu interese uriașe...". Din același motiv societățile de vapoare au încercat adesea a contracta încă din Europa mîna de lucru necesară în fabrici, pe șantiere, la căile ferate sau în mine — contravenție gravă la legile americane, obligate a lua măsuri de protejare a intereselor muncitorilor americani, dintre care foarte mulți erau șomeri. Introducînd un număr însemnat de imigranți în S. U. A., societățile de navigație determinau cu bună știință ieftinirea forței de muncă și creșterea ratei șomajului, rotunjindu-și în același timp veniturile. Acest fapt îi nemulțumește profund pe muncitorii americani, obligîndu-i a se solidariza cu guvernul în vederea limitării accesului imigranților în America. Urmare a pătrunderii masivului exod de străini pe teritoriul S. U. A. s-a redus consumul, a fost diminuată producția din lipsă de piețe de desfacere, a crescut rata șomajului și s-au închis fabricile, s-au dezlănțuit criza economică și cea financiară, s-a ajuns la panică și inflație.

Prof. *Eugen Lazăr*
Muzeul Brukenthal Sibiu

Sfințirea bisericii din Floroaia Mare, protopopiatul Sfîntu Gheorghe

Asemenea credincioșilor și multor preoți din Arhiepiscopia Sibiului, preoții și credincioșii din prot. Sf. Gheorghe au aceeași rîvnă și dragoste în a-și îngriji și împodobi sfintele lor locașuri de închinăciune unde s-au odihnit sufletește moșii și strămoșii lor, unde-și găsesc și ei lumină, hrană și întremare lăuntrică.

Între sfintele biserici din prot. Sf. Gheorghe, cărora li s-au făcut în ultimul timp reparații generale sau au fost împodobite cu haina binecuvîntată a picturii se numără și biserica din parohia Întorsura Buzăului III — Floroaia Mare, căreia i s-a mărit funcționalitatea, a fost pictată, a fost înzestrată cu un nou clopot, cu strane noi etc.

Nefiind sfințită de arhiereu, din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului, sfîntul locaș a fost sfințit de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, Duminică, 17 mai 1981, P. S. Sa fiind însoțit de la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc, P. C. asist. V. Mihoc și C. diac. I. Galea.

Cuvînt de bun venit a rostit P. C. prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe).

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenților teologi, unele cîntări liturgice fiind executate de un grup de credincioși localnici, iar altele de întreaga obște, prezentă în număr mare.

La priceastna din cadrul Sfintei Liturghii arhierești ce a urmat după slujba sfințirii, a predicat P. C. asist. V. Mihoc, care a vorbit despre Sf. Biserică, mijloc de vindecare a multora din suferințele noastre, așa cum a fost vindecat slăbănogul din Capernaum despre care s-a vorbit în pericopa evanghelică.

După Sf. Liturghie, o dare de seamă asupra lucrărilor săvîrșite a făcut P. C. paroh Gh. Tohăneanu, care, pentru munca depusă, a fost distins cu rangul de iconom, iar C. pr. A. Prunea, care de asemenea a păstorit mulți ani această parohie, cu rangul de sachelar.

Cuvînt de învățătură a rostit în încheiere P. S. Episcop-vicar Lucian, care a zăbovit cu deosebire asupra bucuriei, latură de seamă a vieții noastre creștine și care înalță neîncetat sufletul omenesc, dîndu-i putere să biruiască multe din ispitele și încercările vieții. *P.*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Anul 129 Sibiu, 15 iunie 1981 Nr. 23—24/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Piine pentru suflet

Călăuzirea Duhului Sfînt

Noi creştinii sărbătorim la Rusalii ziua întemeierii în mod văzut a Bisericii, ziua în care s-a coborît Duhul Sfînt peste apostoli în chip de limbi de foc şi s-au botezat „ca la trei mii de suflete", în urma predicii Sfîntului Apostol Petru. Este deci ziua în care a luat fiinţă, în chip văzut Biserica creştină, maica noastră sufletească prin care cunoaştem pe Dumnezeu şi intrăm în comuniune cu El.

Din această zi s-a început o epocă nouă în istoria mîntuirii neamului omenesc şi un mod nou de lucrare a mîntuirii oamenilor prin Sfîntul Duh.

Cincizecimea este ziua revelaţiei depline a lucrării Sfintei Treimi în lume: crearea, mîntuirea şi sfinţirea ei.

Despre această lucrare a Sfîntului Duh a vorbit în repetate rînduri Iisus Hristos apostolilor săi. Înainte de patima Sa, cea de bună voie, le-a spus că va fi răstignit, dar va învia, spre a nu-i lăsa în deznădejde şi necunoaşterea deplinei mîntuiri.

Vorbindu-le despre înălţarea la cer după înviere, Mîntuitorul le-a arătat că aceasta e bine să se întîmple dintr-un îndoit scop.

Mai întîi, prin înălţarea Sa la cer, El va ridica pe toţi cei ce cred la demnitatea de fii şi moştenitori ai împărăţiei cerurilor.

„Dacă Mă voi duce, vă voi găti loc, iarăşi voi veni la voi şi vă voi lua cu Mine, ca să fiţi şi voi unde sînt Eu. În casa Tatălui Meu multe locaşuri sînt... Mă duc să vă gătesc loc" (Ioan 14, 2—3).

Aşadar, prin înălţarea la ceruri, Iisus a dat dreptul şi puterea celor ce cred în El la întoarcerea „acasă" la Tatăl ceresc, făcîndu-i pe oameni părtaşi la viaţa cea veşnică, precum a spus şi altă dată: „Cine crede în Mine are viaţă veşnică" (Ioan 6, 47). „Cine crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu" (Ioan 11, 25). Adică pe lîngă cetăţenia acestei lumi Iisus ne-a redat cetăţenia vieţii veşnice.

În al doilea rînd, El le-a spus apostolilor că este bine şi de folos ca să se ducă de la ei, ca să trimită pe Duhul Sfînt.

„Adevărat vă zic: Vă este de folos ca să Mă duc Eu, căci dacă nu Mă voi duce Mîngăitorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi" (Ioan 16, 7). *„Iar cînd va veni Acela, Duhul Adevărului vă va călăuzi pe voi la tot adevărul, căci nu va vorbi de la Sine, ci cîte aude va vorbi şi cele viitoare va vesti"* (Ioan 16, 13). Iisus împlineşte făgăduinţa dată apostolilor că „nu-i va lăsa orfani" (Ioan 14, 18) ci va trimite pe Duhul Sfînt, Duhul Adevărului, care îi va mîngîia şi povăţui în viaţă.

Mîntuitorul a trimis pe Duhul Sfînt ca să „arate Adevărul", să „mărturisească" despre El şi să-i *„călăuzească la tot adevărul"*.

Sînt trei nuanţe ale acţiunii Sfîntului Duh în lume: *arătarea* adevărului, *mărturisirea* lui Iisus şi *călăuzirea* care implică ajutorul şi puterea ce se dă credincioşilor de către Duhul Sfînt.

Prin Duhul Sfînt ajungem nu numai la cunoştinţa adevărului. El ne dă şi puterea de a trăi în adevăr. Duhul Sfînt călăuzeşte mintea ca să afle adevărul mîntuirii, călăuzeşte simţirea şi o curăţeşte de patimi, călăuzeşte voinţa întărind-o în săvîrşirea binelui. El dăruieşte tuturor facultăţilor energia necreată a harului divin.

Lucrarea mîntuitoare a Duhului Sfînt nu se opreşte la „arătarea adevărului" ci ne călăuzeşte să trăim în adevăr, să trăim prin Biserică în unire cu Hristos. El ne sfinţeşte viaţa.

În zilele noastre se vorbeşte mult despre Duhul Sfînt. Unii creştini se laudă chiar că numai ei au pe Duhul Sfînt, numai lor li se arată, numai cu ei vorbeşte şi numai pe ei îi sfinţeşte şi îi face fără de păcat.

În această atitudine pare că îi vedem pe fariseii de altă dată lăudîndu-se cu dreptatea lor şi spunînd că „nu sînt păcătoşi ca ceilalţi oameni".

Ei uită adesea că în ziua de Rusalii Duhul Sfînt s-a coborît peste toţi apostolii, le-a dat misiunea şi puterea de a merge în lume, de a propovădui Evanghelia la toată făptura, de a boteza în numele Sfintei Treimi. Lor le-a spus: „Luaţi Duh Sfînt, cărora veţi ierta păcatele, se vor fi iertate şi cărora le veţi ţinea vor fi ţinute" (Ioan 20, 22—23).

Apostolii reprezentau atunci Biserica în embrion, la arătarea ei în lume.

Ea este aşezămîntul divin-uman care apropie şi împărtăşeşte oamenilor lucrarea sfinţitoare a Duhului Sfînt.

Biserica este icoana Sfintei Treimi şi leagănul în care credincioşii trăiesc cu Dumnezeu, Cel unul în fiinţă şi întreit în persoane. La săvîrşirea Sfintei Liturghii invocăm, chemăm asupra tuturor ajutorul Sfintei Treimi, cu cuvintele Sfîntului Apostol Pavel: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Popas la sărbătoarea Rusaliilor

Praznicul Rusaliilor, Pogorîrea Sfîntului Duh, sau Cincizecimea, apare ca împlinirea făgăduinţei dată de Iisus Hristos ucenicilor Săi, că le va trimite un Mîngîietor, „Duhul adevărului", care-i va „învăţa toate" şi îi va călăuzi spre „tot adevărul".

În Sf. Evanghelie după Ioan, promisiunea trimiterii Sf. Duh este legată de duioasa cuvîntare de despărţire a lui Iisus de Apostolii Săi şi de întoarcerea Sa în slava Lui, avută la Tatăl, spunînd: „De nu mă voi duce de la voi, Mîngîietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi". Pe lîngă aceasta, Mîntuitorul adaugă: „Nu vă las orfani, voi veni la voi. Încă puţin şi lumea nu Mă va vedea, voi însă Mă veţi vedea".

Această din urmă promisiune se împlineşte îndată după înviere, înfăţişîndu-se pe Sine viu, vorbind cu ei şi prin multe semne doveditoare, care vădesc puterea nestricăciunii şi a nemuririi Sale, a petrecut cu ei timp de 40 de zile pînă la Înălţarea Sa la cer, împărtăşindu-le, prin suflare, Duh Sfînt spre iertarea păcatelor şi puterea de a răspîndi în lume învăţătura Evangheliei, după îndemnul, grăit lor „mergînd, învăţaţi toate neamurile... să păzească toate cîte v-am poruncit vouă".

Trimiterea Sf. Duh, cea dintîi promisiune s-a realizat în ziua Cincizecimii cînd ucenicii erau adunaţi împreună la un loc, stăruind în rugăciune „şi din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vînt şi a umplut casa unde şedeau ei. Şi li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfînt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi".

Momentul Pogorîrii Sfîntului Duh „a fost ca o vîlvătaie de lumină supranaturală care i-a zguduit puternic punîndu-i în mişcare şi insuflîndu-le un duh nou. În lumina orbitoare a limbilor de foc revărsate peste capetele lor, ei simţeau prezenţa mîngîietoare a Învăţătorului lor iubit, Care le insufla înţelepciune, bărbăţie şi curaj pentru îndeplinirea misiunii sfinte ce li se încredinţase".

Prin Pogorîrea Sf. Duh peste ei, „pescarii aceia galileeni, oameni simpli, smeriţi şi neînvăţaţi, se umplu de lumină, de înţelepciune, de tărie şi îndrăzneală".

Cel dintîi semn al acestei îmbelşugate revărsări peste ei a comorilor cerului, a fost „darul minunat al grăirii în limbi": fiecare dintre ei a început a grăi în limbi străine, încît mulţimea evreilor veniţi din toate părţile lumii la Ierusalim, cu prilejul marii sărbători a Cincizecimii, se mira auzind pe aceşti smeriţi ucenici ai Galileeanului cum vorbeau în limbile fiecăruia dintre ei (F. Ap. 2, 7—11).

Însufleţiţi şi întăriţi de puterea Duhului, Sf. Apostoli s-au răspîndit după aceea în toată lumea, semănînd pretutindeni sămînţa credinţei celei adevărate. Prin cuvîntul Sf. Apostoli şi al primilor propovăduitori creştini, însufleţiţi de puterea Sfîntului Duh, cuvîntul Evangheliei s-a întins în scurtă vreme peste tot pămîntul şi la toate seminţiile lumii cunoscute pe atunci.

Prin lucrarea Sf. Duh în Biserică se creează o putere duhovnicească nouă, necunoscută de oameni pînă atunci. Mica comunitate a cenaclului, cu puterea Sf. Duh, a răspîndit în lume învăţătura cea nouă, creştină, pe temelia pusă de Hristos. Evenimentul Pogorîrii Sf. Duh a pătruns adînc în viaţa Bisericii, în învăţătura ei, în slujbele bisericeşti şi în viaţa creştină.

Vîntul şi „limbile ca de foc", de la Rusalii, a născut Biserica, Evanghelia a primit dimensiuni universale, iar evenimentul de pe muntele Sionului, unde a avut loc Pogorîrea Sf. Duh, rămîne un fapt vestit şi în chip cu totul deosebit, iar barca pescarilor de pe largul lacului Galileea, purtată de valuri, a navigat „în toată lumea", avînd la cîrmă pe Hristos Care rămîne cu oamenii „în toate zilele pînă la sfîrşitul veacului".

De acum suflarea şi căldura Sf. Duh sînt duse în comunităţile şi bisericile creştine, avînd un caracter permanent şi prezent în orice timp, revărsînd peste lume lumina adevărului, spor de evlavie în cugetele creştinilor, întărindu-i spre săvîrşirea lucrului bun. Prezenţa Sf. Duh în viaţa oamenilor, a lumii, tinde să-i asemene la viaţa lui Hristos prin Sfintele Taine, făcîndu-i părtaşi ai tuturor bunătăţilor cereşti. El continuă lucrarea sfinţitoare în momente de rugăciune, îndrumează pe slujitori şi pe fiii Bisericii să vegheze la păstrarea adevărului celui veşnic. Este prezent în jertfa euharistică, în viaţa comunităţii căruia îi dăruieşte binefaceri pentru viaţa şi existenţa ei. El a inspirat mărturisirea apostolilor, a inspirat neamurile să primească viaţa creştină, „a se boteza în numele lui Iisus Hristos", să stăruie în comuniune şi în învăţătura cea sfîntă a Bisericii creştine în jurul căreia au rămas cu stăruinţă Sfinţii Apostoli şi toţi urmaşii lor pînă în vremea noastră.

Sfîntul Duh a stat la originea trimiterii în călătorie misionară a lui Varnava şi Saul cînd îndeamnă pe cei ce slujeau Domnului, în Biserica din Antiohia: „Osebiţi-mi pe Varnava şi pe Saul, pentru lucrul la care i-am chemat". Pe Pavel l-a îndemnat să treacă din Asia în Europa să vestească Evanghelia, să spună că Iisus Hristos este Dumnezeu şi Mesia venit în lume, să îndemne neamurile la primirea învăţăturii celei noi adusă şi trăită de Fiul lui Dumnezeu pe pămînt. Pe slujitorii bisericii îi inspiră în lucrarea pastorală, îi aşează prin Biserică, în comunităţi pentru a continua lucrarea mîntuitoare a oamenilor începută de Hristos.

Sfîntul Duh dinamizează lucrarea Bisericii. Este izvorul tuturor harismelor, sfinţitorul tainelor bisericeşti şi Cel care împarte daruri diferite în viaţa oamenilor. În El se înfrăţesc neamurile, prin El formăm „un singur Trup şi un singur Duh". În acest sens trebuie înţelese cuvintele lui Iisus Hristos că, prin împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Său, ne unim cu El cît şi cuvintele Sale, că: „Dumnezeu este Duh şi acei ce I se închină Lui să I se închine în duh şi adevăr".

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Sfîntul Petru - apostol integrat

Despre o personalitate marcantă se poate scrie din diferite perspective dacă evocarea ei se face cu deplin respect pentru adevăr. Despre un sfînt, Creştinătatea se va rosti totdeauna cu evlavie, în termeni de sinaxar. Evlavia înfăşoară adevărul istoric în faldurii preţuirii iubitoare: ea nu se opreşte la „ce a fost", ci escaladează hotarul expunerii obiective în tărîmul chemării la imitare, arătînd deprecredinciosului creştin ce-i oferă lui evocarea respectivă pentru înfrumuseţarea propriei făpturi religioase-morale. În acest caz — care-i cel mai fericit caz — de la biografiere se traversează la valorificare. Procedural, în aceasta zace forţa oricărei propovăduiri (cu cuvîntul, cu condeiul şi — neapărat — mai ales cu fapta).

Sf. Petru are o biografie. Aceasta e *a lui*. De aceea ea coincide cu ceea ce numim, simplu şi desluşit, „adevărul istoric". El este aşternut în surse inspirate (scripturi neotestamentare) şi în documente ale tradiţiei bisericeşti (care este istorie).

Sfîntul Apostol Petru, odraslă a unei familii înstărite, sălăşluită în Betsaida Galileei (provincia de nord-vest a Ţării Sfinte), îşi cîştiga cele trebuincioase traiului de toate zilele cultivînd o brumă de „ţarină" şi pescuind în lacul Ghenizaretului (căruia i se mai spunea: Marea Galileei, sau Marea Tiberiadei), de mic fiindu-i de folos tatălui său, Iona, şi fratelui mai mare. Andrei (cel ce avea să devină apostolul „întîi chemat). Ca să ridice indicele de rentabilitate al ocupaţiei sale de ţăran pescar, Iona s-a asociat la pescuit cu bărbaţii (probabil înruditi) din familia osîrduitorilor soţi Zevedei şi Salomea. Din coapsa acestora au răsărit aprigii apostoli Iacov şi Ioan, nu întîmplător porecliţi de Mîntuitorul „fiii tunetului", pentru firea lor hotărîtă şi pentru curajul lor neîndoplecat.

Cînd a fost circumscris, i s-a dat numele Simon, adeseori întîlnit la evreii biblici. La sorocul îndătinat, s-a însurat, întemeind familie (cam pe la vîrsta de 20—25 de ani, după datina mozaică). Nu cunoaştem cu numele pe nici un membru al familiei sale. Ştim doar că s-a strămutat — probabil prin căsătorie — în oraşelul Capernaum. Acolo, Mîntuitorul avea să-i tămăduiască soacra de „friguri" (cf. Matei 8, 5 şi 14 urm.), maladie frecventă, atunci, în zonele lacustre.

La vîrsta bărbăţiei, Simon al lui Iona şi-a întrerupt, vremelnic, îndeletnicirea de ţăran pescar. Apariţia Sfîntului Ioan Înaintemergătorul şi Botezătorul la Iordan, în Iudeia, făcuse vîlvă, transformînd deşertul iudaic în pustie populată. Şi cu drept cuvînt, căci de mai bine de patru sute de ani — precis: de la Neemia —

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

A XXXVII-a Conferință teologică interconfesională

Participanți la Conferința teologică interconfesională

În zilele de 10 și 11 iunie 1981 au avut loc, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, lucrările celei de a XXXVII-a Conferințe teologice interconfesionale.

Au participat peste 100 de invitați (conducători ai unor eparhii, episcopii și arhiereii vicari din țară, profesori de la institutele teologice universitare de la București, Sibiu, Cluj-Napoca și Alba Iulia, vicari și consilieri, directorii seminariilor teologice, redactori ai unor reviste bisericești, doctoranzi și alți invitați).

În prima zi a lucrărilor au fost prezentate următoarele referate:

1. Referat principal: „1600 de ani de la Sinodul II ecumenic. Valoarea ecumenică a Simbolului de credință niceo-constantinopolitan", întocmit de lector Aurel Jivi, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

2. Referat secundar I: „Simbolul niceo-constantinopolitan — sinteză a învățăturii dogmatice a Bisericii", întocmit de prof. dr. Juhász István, de la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca.

3. Referat secundar II: „Simbolul niceo-canstantinopolitan în viața și spiritualitatea Bisericii", întocmit de diac. asistent Ioan Caraza, de la Institutul Teologic Universitar din București.

Au urmat discuții asupra celor trei referate.

În final, comisia rectorilor și prorectorilor a prezentat următoarele concluzii:

„Cea de a XXXVII-a Conferință teologică interconfesională s-a întrunit în ziua de 10 iunie 1981, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, avînd ca temă: „1600 de ani de la Sinodul II Ecumenic. Valoarea ecumenică a Simbolului de credință niceo-constantinopolitan".

După prezentarea celor trei referate și în urma discuțiilor care au avut loc în plenul conferinței, Comisia rectorilor prezintă participanților următoarele concluzii:

1. S-a constatat cu satisfacție că aniversarea a 1600 de ani de la convocarea Sinodului II Ecumenic, constituie un moment festiv pentru Bisericile noastre, și un nou prilej de afirmare a unității noastre în punctele fundamentale ale credinței formulate în Simbolul niceo-constantinopolitan.

2. Acest Simbol reprezintă pentru toți creștinii esența și norma permanentă a credinței Bisericii, cuprinzînd învățăturile dogmatice de bază ale Bisericii din primele patru veacuri, într-o formă completă și echilibrată.

3. Bisericile noastre recunosc în acest Simbol chintesența întregii învățături descoperite a Mîntuitorului Hristos și Sfinților Apostoli și a practicii liturgice de pînă atunci a Bisericii.

4. Prin Simbolul niceo-constantinopolitan se exprimă atît continuitatea în timp a mărturisirii de credință a Bisericii, cît și identitatea conținutului ei dogmatic cu cuvîntul lui Dumnezeu.

5. Păstrarea și mărturisirea Simbolului de credință cere și implică în același timp dezvoltarea și aprofundarea adevărurilor cuprinse concentrat în el, în conformitate cu întreaga credință și viață liturgică a Bisericii, dar și cu aspirațiile credincioșilor din fiecare epocă.

6. Pentru ca Simbolul niceo-constantinopolitan să-și poată realiza rolul său în păstrarea și adîncirea unității dogmatice a Bisericii, el nu trebuie receptat doar formal, ci trebuie înțeles și valorificat în lumina întregii credințe și a vieții sacramentale a Bisericii.

Integrat în viața liturgică a Bisericii, el a devenit și trebuie să rămînă ferment și dreptar al spiritualității creștine, unindu-ne pe toți într-un imens cor de preamărirea lui Dumnezeu cu o gură și cu o inimă.

7. Prin angajarea noastră fermă în dialogul ecumenic, în baza Simbolului niceo-constantinopolitan, vom ajunge la o lărgire a consensului teologic și la realizarea de noi pași pe calea slujirii unității creștine și a idealurilor de pace, conlucrare și frățietate a tuturor oamenilor.

Joi, 11 iunie 1981, a avut loc expunerea: „Necesitatea și direcțiile de realizare a revoluției agrare în cincinalul 1981—1985 în România", făcută de d-l Ovidiu Popescu, director în Ministerul agriculturii.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Sfîntul Petru - apostol integrat

(Continuare din pag. 1)

nu se mai ivise prooroc de faimă întru Israil. În acest răstimp, speranțele mesianice ale evreilor creșteau în intensitate. Ioan, fiul lui Zaharia preotul și al soției sale, Elisabeta, anunța cu grai înfricoșător că Mesia a și venit, „pliroma" fiind pe cale de nezăbavnică împlinire. În forfota de la Iordan, cel ce-l recunoaște mai întîi pe Mesia în persoana Domnului Iisus este Andrei. Acesta îl cheamă la Hristos pe fratele său, Simon, căruia Mîntuitorul îi schimbă numele în Chifas (=Petros, Petru) (Marcu 3, 16; Luca 6, 14). Schimbarea aceasta consfințește o vocație religioasă. A avut parte de ea și vameșul Levi din Capernaum (vezi Matei 9, 10 urm.; Marcu 2, 14 urm.; Luca 5, 26 urm.), devenit „Matei" (=cel dăruit, cu viață nouă), — și au pînă-n ziua de azi, în Biserică, cei ce devin părtași ai modului de viață specific cinului monahal.

Revenit curînd la casa sa, zguduit sufletește de ecourile primilor pași mesianici ai Domnului (cf. Ioan 2, urm.) după pescuirea minunată se alipește definitiv de Mîntuitorul, devenind apostol al Lui. În această calitate, participă la toate cîte a făcut și a învățat Domnul, pînă în ziua în care s-a înălțat la Cer (cf. F. Ap. 1, 1 b—2 a).

*

Atitudinea sa față de Domnul a fost inegală, dar nu echivocă. Se subliniază mereu *devotamentul* lui față de Fiul lui Dumnezeu întrupat. Și, de fapt, atașamentul său față de Domnul a fost remarcabil, citeodată explosiv, dar numai declarativ. Să se compare reacția lui Petru la auzul prevestirii din Matei 26, 33 a sfintelor Patimi, cu intervenția — imprecaută, dar oricum curajoasă — din Grădina Ghetsimani (vineri, 14 hisav, 7 aprilie, 30/30, în revărsatul zorilor), cînd a retezat urechea lui Malhus (cf. Ioan 18, 10); de asemenea, să se confrunte asigurarea dată Domnului (fără să-i fi fost cerută) că pentru El (și cu El) va merge și la moarte (vezi Matei 26, 33), cu jalnica defecțiune din curtea arhiereului cînd intimidat și înfricoșat de-o slujnică gureșă, a tăgăduit că l-ar fi cunoscut pe Iisus Nazarineanul măcar întîmplător (cf. Matei 26, 69 hrm.). Aceste episoade atestă că fidelitatea înflăcăratului apostol față de Învățătorul său, se zdrobea în fața oricărui obstacol. A lipsit și de la cruce. Au lipsit — da! — și alți apostoli. Mai puțin decît oricare altul, el nu-și putea motiva nicicum dezertarea, așa încît, după Înviere, a fost necesară reintegrarea în apostolia din care se prăbușise. Reabilitarea — era de așteptat — a fost precedată de o usturătoare verificare a poziției sale față de Domnul (vezi Ioan 21, 15 urm.). Verificarea era necesară, pentru ca reașezarea în apostolat să se poată produce și lacrima purificatoarelor păreri de rău să fie acceptată ca argument.

*

S-a vorbit — și încă se mai vorbește, dar acum: ca vădită temperanță, prielnică înțelegerilor interconfesionale ecumeniste — de-o „întîietate" (sau: primație) petrină. Există, desigur, o astfel de *întîietate: de înșiruire* în cataloagele evanghelice ale Sf. Apostoli (cf. Matei 10, 2; Marcu 3, 16; Luca 6, 14). Atît! Aceasta nu crează și nu conferă prerogative jurisdicționale nimănui. Domnul *n-avea* motive să instituie un „vicar" al Său, care să-i fie „locțiitor" pe Pămînt. „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat" fiind, El *este* permanent peste tot și în toate, este omniprezent. De „înlocuitor" vremelnic în Biserică, numai El nu putea duce lipsă, niciodată. De-altcum, în replica dată Salomeei, care nutrea — mamă grijulie! — ambiții de întîietate în sînul Soborului Apostolic pentru viitorii „fii ai tunetului" (Marcu 3, 17), Mîntuitorul a arătat, drastic și deslușit, cît de refractar este oricăror veleități de primație în cadrele Colegiului apostolic. În același sens pledează preferința arătată celor trei Apostoli — Petru Iacov și Ioan — ori de cîte ori avea nevoie de mărturii întărite conform dispoziției din Deut. 19, 15.

În sfîrșit, de un „episcopat roman" al Sf. Apostol Petru — care după legenda ieronimiană ar fi durat ceva peste un pătrar de secol — nici vorbă nu poate fi. Aceasta, din mai multe motive. Iată cîteva:

a) Un episcopat deținut de un apostol ar contraveni noțiunii și ființei apostolatului. Episcopul este „sedentar"; apostolul este „itinerant" (trimis). — b) Episodul din F. Ap. 8, 14—17 arată că Soborul Apostolic — for superior — își exercită firescul drept de dispoziție cînd trimite pe Petru și pe Ioan (Petru, la egalitate cu Ioan!) ca să perfecteze la fața locului încreștinarea Samariei. Dacă Petru ar fi fost „primus...", trimitea el delegați, nu se lăsa trimis. — c) Sinodul Apostolic de la Ierusalim (vezi F. Ap. cap. 15) a fost organizat și prezidat de episcopul locului, Sf. Iacov (așa-zisul „frate" al Domnului; vezi Mt. 13, 55), Sf. Petru participînd la lucrările lui ca apostol — și atît. — d) Există suficiente indicații textuale neotestamentare care arată că Sf. Petru, după Cincizecime, a desfășurat intensă activitate misionară în stil specific apostolic, adică *circulînd*, nu instalîndu-se confortabil la cîrma vremelnică a unei biserici de zonă. Este întîlnit activînd intens la Ierusalim, în Iudeia, în Samaria, la Antiohia Siriei, în Pont, Galatia, Capadochia, Asia (Proconsulară), Bitinia (vezi I Petru 1, 1) și chiar în îndepărtatul Babilon (de pe Eufrat (vezi I Petru 5, 13). Aceste detalii itinerante — și cîte au rămas neînregistrate! — surpă irevocabil așa-zisul său „episcopat roman inventat de interese confesionale pe cît de șubred motivate, pe atît de iritante și de vătămătoare unității și înfrățirii intercreștine. — e) De-altcum, este mai mult decît îndoielnic că Sf. Petru ar fi acceptat o investitură de episcop cînd (și) el investea ca episcopi pe destui fruntași creștini selecționați spre a fi hirotoniți în această treaptă ierarhică. Scurt vorbind: Apostolul este superior episcopului; Sf. Petru — și oricare coleg de apostolie al lui — n-ar fi putut accepta instituire de episcop, aceasta fiind inferioară apostolatului.

*

O teologie rebelă care s-a năpustit zgomotos asupra supranaturalului la mijlocul secolului trecut — (nu e vorba numai, ci în primul rînd de „Școala" de la Tübingen) — pretindea că ar fi descoperit un antagonism ireductibil între Sfinții Apostoli Petru și Pavel în problema originii Creștinismului.

Nu! Recunoaștem existența unui conflict — episodic — între cei doi „corifei" ai apostolilor, dar fără urmă de antagonism conceptional. Conflictul e înregistrat de Sf. Pavel (în Gal. 2, 11—16). Problema s-a rezolvat pe loc, căci nu se mai revine asupra ei. Resentimente reciproce între cei doi apostoli? Nicidecum! De-altminteri, ei s-au întîlnit și în moarte ca și în viață, dobîndind cununa muceniciei. Creștinătatea nu va putea da uitării în veci faptul — mișcător — că cel mai călduros elogiu i-a fost adus „Apostolului neamurilor" de către Sf. Apostol Petru: „Îndelunga răbdare a Domnului nostru socotiți-o drept mîntuire, precum v-a scris și iubitul nostru frate Pavel, după înțelepciunea dată lui, cum vorbește despre acestea în toate epistolele sale, în care sînt unele lucruri cu anevoie de înțeles, pe care cei neștiutori (=nepregătiți) și neîntăriți (=neînduhovniciți) le răstălmăcesc, ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare" (II Petru 3, 15—16).

*

Două din cele 27 de scripturi neotestamentare — Epistolele întîi și a doua sobornicești — au paternitate petrină. Prin purtarea de grijă a doctorului Luca — secretar particular și medic curant al Sf. Apostol Pavel (vezi Col. 4, 14) — în partea I a cărții F. Ap. (primele 12 capitole) ni s-au păstrat o seamă de cuvîntări ale Sf. Apostol Petru. În sfîrșit, bogatele sale cunoștințe privitoare la viața și activitatea mesianică a Fiului lui Dumnezeu întrupat au fost valorificate copios, de ucenicul său direct Ioan Marcu, la întocmirea Evangheliei a doua. Cuvîntul său, în toate aceste documente inspirate, este de fiecare dată temeinic (ca de martor ocular). entuziast, sfătos, deslușit. Om al faptei creștine, Sf. Petru a scris pagini de mare frumusețe spirituală, îmbinînd puterea cuvîntului care „rămîne în veac" (I Petru 1, 23—25), cu ascultarea de adevăr, spre nefățărită iubire de frați... din toată inima și cu toată stăruința" (I Petru 1, 22).

Călăuzirea Duhului Sfînt

(Continuare din pag. 1)

Duh să fie cu voi cu toți" (II Cor. 13, 13).

Duhul Sfînt este Cel ce învață, povățuiește și apără Biserica de rătăciri. El este Duhul Adevărului care de la Tatăl purcede (Ioan 15, 26). El dă mărturie despre Fiul fiind trimis de Fiul. Din ale Sale a primit, de aceea e numit adesea și „Duhul lui Hristos".

Duhul Sfînt este Cel ce cercetează, caută, adeverește, alege episcopi, preoți, trimite misionari, împarte daruri și face ca Biserica să fie „stîlp și temelie a adevărului".

El unește pe oameni, și „biruiește rînduiala firii". La Rusalii după coborîrea Duhului Sfînt peste cei botezați de apostoli, au rămas fiecare ceea ce a fost înainte: iudeul, iudeu, elinul, elin, fenicianul, fenician ș.a., dar s-a născut o comunitate nouă, legată prin credință, dragoste și har. Omenirea a devenit la Rusalii prin coborîrea Duhului Sfînt ca o minunată grădină cu o mulțime de flori, fiecare avînd culoarea și parfumul ei, dar toate scăldate și binecuvîntate de razele aceluiași soare, de razele energiilor divine, aduse în lume prin Sfîntul Duh.

Duhul Sfînt dă veșnicie Bisericii, ca să se împlinească cuvintele Mîntuitorului că „nici porțile iadului nu o vor birui" (I Cor. 2, 10; Fapte 15, 28; 20, 28).

Sfîntul Duh este izvorul vieții celei noi în Iisus Hristos. El ne naște ca fii ai împărăției cerurilor în Taina Botezului; ne întărește în credință și în viața virtuoasă prin Taina Sfîntului Mir; ne mîngîie și ne tămăduiește prin Taina Sf. Maslu, sfințește bucuriile vieții prin Taina Cununiei; dăruiește Bisericii părinți sufletești prin Taina Preoției și ne unește cu Hristos în Sfînta Euharistie.

Orice dar personal care ni se pare că îl avem, dacă nu pornește și nu se hrănește din Biserică și prin Biserică și nu duce la „zidirea Bisericii lui Hristos" nu este de la Duhul Sfînt. El este o pornire particulară a omului, născută din mîndrie și ambiție și duce la dezbinare și vrajbă între oameni.

Apostolul Pavel, văzînd pe creștinii din timpul său împărțiți și despărțiți îi îndemna astfel: „Cercetați duhurile". „Este un Domn, o credință, un botez" (Efeseni 4, 5).

Duhul Sfînt este numit Paraclet, adică Mîngîitor. El este cel ce mîngîie mădularele Bisericii, precum citim: „Deci Biserica, în toată Iudeea și Galileea și Samaria avea pace, zidindu-se și umblînd în frica lui Dumnezeu și sporea prin mîngîierea Duhului Sfînt" (Fapte 9, 13).

Se cuvine să mulțumim Sfîntului Duh, celei de a treia persoane a Sfintei Treimi, pentru tot ceea ce este frumos în lume, pentru parfumul florilor, pentru strălucirea tainică a stelelor, pentru frumusețea piscurilor înalte a munților, pentru murmurul izvoarelor.

Se cuvine să mulțumim Sfîntului Duh pentru întruparea Fiului lui Dumnezeu din Fecioara Maria, pentru inspirația Sfintei Scripturi, pentru întemeierea și conducerea Bisericii, pentru Sfintele Taine prin care, lucrează la sfințirea vieții, pentru sfinții care împodobesc Biserica, pentru unirea credinței, pentru biruința adevărului, a dreptății și a păcii în lume.

Se cuvine să-I mulțumim pentru toate darurile naturale și supranaturale, pe care ni le dă, pentru ca viața noastră să înainteze pe treptele desăvîrșirii spre împlinirea voii lui Dumnezeu.

Din valorile tradiționale ale poporului român

Portul popular din Banat

Deși cu un caracter unitar, în ceea ce privește structura și decorul său, se poate vorbi în cazul costumului bănățean de existența a trei zone etnografice: Valea Bistrei, Țara Almăjului și Lunca Timișului.

Valea Bistrei, zonă etnografică reprezentativă pentru Banat, face parte din vechiul ținut al Severinului, cunoscut în documentele secolului al XVI-lea sub numele

de „Valachia Citerior" și stăpînit odinioară și de domnii Țării Românești, amintindu-l doar pe Mircea cel Bătrîn.

Din punctul de vedere al portului, zona Bistrei ca și cea a Almăjului reprezintă costumul purtat în zonele de munte ale Banatului.

Costumul femeiesc îl formează: ceapsa, pentru acoperirea capului, cămașa cu poale sau cămașa scurtă, brîul și brăcira pentru încins mijlocul, cătrința și opregul, pieptarul din piele și „șuba" din pănură albă.

Găteala și acoperămîntul capului constituie una din principalele caracteristici pentru costumul bănățencelor, la fel ca și portul opregului.

La tinerele fete se întîlnesc două tipuri de pieptănătură: cea obișnuită, de fiecare zi și cea făcută anume pentru sărbători sau pentru hora de duminică. Se cunosc la tinerele din zonă cinci feluri de pieptănături ocazionate de sărbători, cea mai importantă și constituind un veritabil ritual, ca de altfel în toate zonele etnografice ale țării, fiind pieptănătura de mireasă.

Caracteristic, în ceea ce privește găteala capului, pentru Valea Bistrei ca și pentru Țara Almăjului, este portul „cepsei", un fel de bonetă dreptunghiulară, confecționată din pînză albă de bumbac sau cînepă și împodobită cu cusături din lînică sau lînă. Se realizează un decor compact de motive geometrice (și aici, mai ales rombul), iar în ceea ce privește cromatica roșul predomină, armonizat fiind cu puțin negru și alb.

Cămașa, asemănătoare cu cea din ținutul Pădurenilor, este mai lungă, poalele prinzîndu-se de ciupag. Se confecționează din pînză țesută din bumbac sau cînepă. Ceea ce-i dă nota caracteristică este decorul, constînd din cusături complicate, dispuse pe guler, pe piepții cămășii, pe mîneci, realizîndu-se un fel de „table" de motive geometrice, compacte. Lucrate în trei tehnici („pe dos", „peste fire" și „umplut" sau lanț), cusăturile se remarcă prin cromatica lor — roșu și negru — care conferă cămășii acea somptuozitate și eleganță caracteristice, de altfel, întregului costum bănățean. Peste cămașă se poartă pieptarul de piele, remarcîndu-se cel de sărbătoare, care, cu excepția unei suprafețe foarte mici, în formă de fluture sau de semilună, este acoperit în întregime de cusături în care dominanta o constituie roșul, alături de care mai apar: negrul, galbenul sau verdele. Pieptarul, despicat în față, tivit pe margini, cu un croi mai amplu, fiind mai lung decît cel obișnuit, acoperind aproape șoldurile, formează, împreună cu cămașa, un tot unitar, dînd trupului o notă de eleganță și distincție. Peste brîul lat care încinge mijlocul se fixează „brăcira" îngustă, cu vărgi orizontale.

Partea inferioară a corpului este acoperită de poalele prinse de ciupag și confecționate din aceeași pînză groasă din cînepă sau bumbac, bogat împodobite și ele cu cusături și tivite cu „cipcă" (dantelă). Peste poale se fixează: „catrință", în față, cu decor geometric exclusiv, cu dominantă de roșu, și „opreagul", în spate. Acesta din urmă constituie caracteristica principală a costumului femeiesc din Banat, fiind întîlnit, de altfel, numai aici, doar parțial în Țara Hațegului și pe Valea Timocului (în Bulgaria). El constă dintr-o bucată de țesătură dreptunghiulară, avînd o lățime de aproximativ 25 cm. și lung cît să unească cele două șolduri, din această țesătură pornind franjuri de lînă răsucite și în tonuri de roșu, albastru, negru. Peste costum se poartă haina lungă („șuba") din pănură albă, croită în clini, cu decorul desfășurat în față, pe clini și la colțuri, realizat din șiret negru și fiind, de asemenea, foarte compact.

În ceea ce privește costumul bărbătesc, acesta este format din: pălărie neagră sau căciulă, cămașă lungă, „laibăr" și „chintuș" purtat peste cămașă, brîu din lînă sau chimir din piele, izmene sau cioareci, „șuba" din pănură.

Cămașa lungă, ajungînd pînă la genunchi, se caracterizează prin gulerul înalt și drept și prin mînecile încrețite și terminate cu „pumnași". Ornamentația geometrică constă în cusături alb pe alb, ceea ce-i conferă un rafinament deosebit. Peste cămașă bărbații poartă fie un „laibăr" confecționat din pănură brună (în zilele de lucru), fie „chintușul", o vestă mai lungă, lucrată din pănură și cu decor constînd din aplicații de șiret roșu, negru și galben, armonizînd plăcut cu albul fondului. Mijlocul se încinge fie cu un brîu cu decor vărgat fie cu un chimir din piele, numit aici „curea".

Țara Almăjului este una dintre cele mai izolate „țări" românești, cu o istorie veche. Ea cuprinde 16 sate, de tip răsfirat, costumul din această zonă cuprinzînd numeroase elemente vechi, care-l deosebesc chiar și de costumul de pe Valea Bistrei, cu care prezintă însă și numeroase asemănări. Dintre trăsăturile proprii specifice amintim: prezența, alături de ceapsă, a ștergarului lung, folosit de femei la acoperirea capului, decolteul mai extins al cămășii femeiești, precum și lungimea mai mare a poalelor și a opregului, purtat în Almăj și în față și în spate. La costumul bărbătesc se remarcă prezența căciulii mițoase și de mari dimensiuni, a cămășii foarte lungi, aceasta coborînd mult sub genunchi, ceea ce face să semene cu cămașa lungă oltenească, de pe malul Dunării (Cîmpia Română).

Lunca Timișului, mărginită de podișul Lipovei la nord și de dealurile Buziașului la sud, ținut de intensă colonizare romană, cuprinde sate mari, de tip adunat, ocupația principală a locuitorilor fiind agricultura.

În ceea ce privește costumul purtat aici, el este de o strălucire, eleganță și rafinament cu totul deosebite.

Femeile din această zonă, spre deosebire de celelalte două zone deja prezentate, își acoperă capul cu „conciul", un fel de bonetă de formă pătrată, ale cărei margini atîrnă pînă la ceafă, ea fiind purtată de femeile măritate. Conciul este piesa cea mai atent ornamentată. Realizate prin țesătura „pe dos", cele mai vechi conciuri se confecționau din lînă de diferite culori, mai tîrziu s-au folosit firele mercerizate, pentru ca de la sfîrșitul secolului al XIX-lea să apară conciurile țesute din fire metalice.

Cămașa femeiască se încadrează pornind din guler, cu despicătura în coriul obișnuit, cu mînecile (gura) în față și cu fodori mari la terminarea mînecilor. Cel mai

important element de decor și care constituie specificul costumului bănățean, în ansamblul costumului popular românesc, este „cheia" care unește foile de pînză ale cămășii. Decorul mînecilor, „tabla" nu mai este la fel de compact, dimpotrivă apare mai aerat și realizat alb în alb, această monocromie fiind completată doar la piesele de sărbătoare cu cusături în fir de aur, ce măresc strălucirea și eleganța costumului.

Peste cămașă femeile poartă pieptarul scurt din piele neagră, cu decor foarte diferit: fie cu aplicații de decor floral și fișii de piele colorată, în tonuri de roșu-fragă, verde sau galben și cu mici oglinjoare (de unde și numele de „pieptar cu oglinzi"); fie cu ornamente florale stilizate cusute cu mătase colorată, fie cu aplicații de piele colorată și cusături cu mătase, dominant fiind roșul pe fondul negru al pielii, la acestea adăugîndu-se un fel de nasturi, tăiați la presă („pieptare cu bumbi"). Mijlocul este încins cu un brîu foarte lat, numit „brîu înduplecat", peste care se poartă brăcira, mai îngustă, țesută foarte fin din „păr".

Poalele, lucrate din aceeași pînză ca și cămașa, sînt tivite cu dantelă („cioplică" sau „ciurătură"), iar „cheile" care prind foile de pînză sînt late, de o varietate infinită, realizînd efecte decorative deosebite. Peste poale se fixează catrința și opregul. Se cer menționate mai ales cătrințele de sărbătoare, ele constituind una din cele mai deosebite realizări ale artei populare românești, putînd concura oricînd cu cele mai rafinate stofe orientale. Motivele geometrice alese în război sînt realizate cu fir de aur și argint, armonizîndu-se cu roșul cald al fondului și oferind costumului, dincolo de nota lui de bogăție, și un farmec aparte.

În concluzie, costumul popular purtat în Banat se caracterizează printr-o mare strălucire decorativă, prin numeroase elemente care-i dau nota specifică, dar și prin prezența unor elemente de structură, de decor și cromatică comune întregului costum popular românesc, dovedind în acest fel, pe de o parte, caracterul unitar al acestuia, iar pe de altă parte, diversitatea lui, născută din dorința creatorilor de a îmbogăți necontenit costumul.

Dr. *Cornel Irimie*, *Marcela Necula*

Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava, „Ocrotitorul de neam și de țară"

Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava, mărturisitorul dreptei credințe în Mîntuitorul Iisus Hristos, se bucură de o evlavie cu totul deosebită în viața noastră creștinească. Aceasta se datorează și faptului că sfintele sale moaște se păstrează, cu scumpătate, în străvechea cetate de scaun a Sucevei.

În fața acestor relicve sfinte noi ne închinăm cu evlavie și credință, căci prin mijlocirea lor căpătăm har și ajutor de la Dumnezeu pentru întreaga noastră viață creștinească și cetățenească. Le sărutăm cu pietate profundă, întrucît Sfîntul Ioan cel Nou a întruchipat în sine cele mai alese virtuți creștinești pe care ni le-a lăsat moștenire în toată strălucirea și măreția lor.

În timpul vieții pămîntești a fost om asemenea nouă, dar cu trăirea s-a arătat purtătorul unei „credințe tare și nemișcată" în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită. Cu această credință în Dumnezeu și iubire față de oameni, a străbătut cărările cele bătătorite ale acestei vieți. Fiind viu în credință, a rămas pildă nestrămutată de răbdare în prigoniri de tot felul și de bărbăție în lupta cu nevăzutul dușman al mîntuirii noastre. Prin frumusețea sa lăuntrică, a ajuns să fie pildă de milă, smerenie și blîndețe sufletească pentru toți cei din jurul său.

Căzut mucenicește, în Cetatea Albă, a fost adus la Suceava, cu alai domnesc, de către binecinstitorul și evlaviosul domn al Moldovei, Alexandru cel cu bun chip. De atunci și pînă astăzi, ocrotește cu rugăciunea și iubirea sa fierbinte slăvita Moldovă. De atunci și pînă astăzi, credincioși de pe diferite meleaguri ale Moldovei, Bucovinei, Transilvaniei și Maramureșului vin la Suceava pentru a aduce omagiul cinstirii lor Sfîntului Ioan, ocrotitor de neam și de țară. Aici, în jurul catafalcului cu sfintele moaște, ei realizează unitatea în credință, în dragoste și rugăciune, luînd putere și îndemn de a fi buni, mai cinstiți și mai „uniți în inimi, în cugete și simțire" creștinească și românească.

Împreună cu Sfîntul mare mucenic Gheorghe, reprezentați atît de frumos în frescele de la Voroneț, Sfîntul Ioan cel Nou s-a rugat neîncetat pentru izbăvirea Moldovei, atît de amenințată în acea vreme, dar pe care vitejia, credința și rugăciunea moldovenilor, precum și ajutorul divin prin mijlocirile Sfinților Gheorghe și Ioan cel Nou, patronii Moldovei, au salvat-o de la orice primejdie.

Prin prezența moaștelor Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava răsună pururea în cugetele noastre glasul moșilor și strămoșilor noștri pentru a le urma exemplul credinței și iubirii lor de neam și de glia străbună. Ele glăsuiesc pururea despre cine am fost noi, urmași demni ai vrednicilor înaintași, iubitori de neam și de țară. Cultul și evlavia sfintelor moaște ale Sfîntului Ioan cel Nou ne amintește de cultul și religia monoteistă a geto-dacilor, organizată sub marele preot Deceneu, care, alături de Burebista, a sprijinit idealurile de independență și unitate sufletească a strămoșilor noștri.

Legătura noastră sufletească cu virtuțile și vredniciile Sf. Ioan de la Suceava constituie pentru noi toți izvor de bucurie și mîngîiere a vieții noastre.

Prin această legătură sufletească cu sfinții care pururea petrec în preajma tronului Dumnezeirii, noi „nu mai sîntem streini și locuitori vremelnici pe acest pămînt, ci pururea împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu", cum zice Sfîntul Apostol Pavel (Efeseni 2, 19).

Noi toți, care am devenit prin botez părtași ai aceluiași trup tainic al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, sîntem pururea în tovărășia sfinților. Dar ca să fim împreună cetățeni cu ei, sîntem datori să urmăm în gînd și în faptă rîvna lor pentru împlinirea poruncilor Bisericii, cu tărie și credința în Dumnezeu pentru întreaga lucrare mîntuitoare de suflet. Datoria noastră este să urmăm exemplul faptelor bune ale sfinților, care, împreună cu credința și harul Sfîntului Duh ne va călăuzi în Împărăția Slavei celei veșnice, împreună cu bineplăcuții lui Dumnezeu.

Să ne străduim ca în viața noastră creștinească să nu întunecăm chipul lui Dumnezeu din noi, cel împodobit și înfrumusețat, după pilda vieții pline de sfințenie și frumusețe duhovnicească a Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava.

Să-l rugăm neîncetat pe Sfîntul Ioan să ne trimită pururea binecuvîntarea lui Dumnezeu, care să ne potolească durerile, să ne domolească necazurile, să ne lumineze sufletele cu lumina iubirii de Dumnezeu și a unuia față de altul.

† ADRIAN BOTOȘĂNEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Apuseană

Altar ortodox român în R. F. Germania

După aproape trei ani de străduanii, credincioșii ortodocși români din Salzgitter — R. F. Germania, păstoriți de vrednicul preot Vasile Florea, au reușit să-și construiască un edificiu propriu în care s-a organizat o capelă și o sală de întruniri cu dependințele necesare. Obținerea terenului la care jertfelnicia binefăcătorului Friedrich Hermann a fost hotărîtoare, munca preotului, a familiei sale și a majorității credincioșilor, donațiile în bani ale enoriașilor, precum și a parohiilor celorlalte confesiuni din localitate, bunăvoința autorităților orășenești au fost factorii care au asigurat succesul dobîndit. La acestea s-au adăugat sprijinul Bisericii mame, culminînd cu trimiterea tîmplei sculptată și pictată în atelierele Patriarhiei Române.

Frumos împodobită și dotată cu cele de trebuință cultului, capela a fost tîrnosită Duminică, 3 mai a. c., de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului, exarh al Patriarhiei Române pentru comunitățile de peste hotare, în absența Prea Sfințitului Episcop Adrian Hrițcu, conducătorul Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa centrală și occidentală, aflat în vizită la parohia ortodoxă română din capitala Angliei. La serviciul divin au slujit, pe lîngă preotul locului, preoții Mircea Basarab — München, Miron Dan — Hamburg și Alexandru Tudor — Offenbach. Au fost de față membrii parohiei, credincioși ortodocși români din localitățile învecinate, tineri ortodocși români care urmează studiile teologice în R. F. Germania. Au ținut să cinstească praznicul parohiei reprezentanții celorlalte culte religioase: Leo Busch din partea Episcopiei romano-catolice Hildesheim, pastorul evanghelic Ropohl din Salzgitter, doamna Hattenhauer din partea Episcopiei evanghelice de Braunschweig și preotul ortodox Alexei Makejew.

Încheindu-se ritualul tîrnosirii împreunat cu sărutarea sfintei mese din altar de către toți participanții, s-a oficiat dumnezeiasca liturghie în cadrul căreia preotul Vasile Florea a cuvîntat despre importanța momentului, a arătat condițiile în care s-a edificat noua capelă și a mulțumit celor cu ajutorul cărora a reușit să ducă la bun sfîrșit lucrările de construcție. În chip special a exprimat recunoștința sa și a enoriașilor față de Prea Fericitul Patriarh Iustin și Sfîntul Sinod al Bisericii mame pentru sprijinul moral și material acordat. Apoi, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a transmis binecuvîntările Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române și a asigurat pe toți cei prezenți de dragostea și purtarea de grijă a ierarhilor, preoților și credincioșilor din țara de baștină.

Ziua următoare Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, însoțit de

(Continuare în pag. a 4-a)

Continuarea dialogului Teologic dintre Bisericile Ortodoxe şi Biserica Romano-Catolică

Iniţiat în 1980 prin convocarea pentru prima dată a unei comisii mixte teologice, dialogul dintre Bisericile Ortodoxe şi Biserica Romano-Catolică a fost continuat de trei sub-comisii care au aprofundat tema „Taina Bisericii şi Euharistiei în lumina Tainei Sfintei Treimi" sub următoarele aspecte:

a) Cum trebuie înţeleasă natura sacramentală a Bisericii şi Euharistiei în raport cu Hristos şi cu Sfîntul Duh? Care este relaţia între taine, mai ales Euharistia şi hristologia, pnevmatologia şi triadologia?

b) Care este relaţia între Euharistia oficiată în jurul episcopului de către Biserica locală şi taina Dumnezeului Unul în comuniunea celor trei Persoane?

c) Care este relaţia între această oficiere euharistică a Bisericii locale şi comuniunea tuturor Bisericilor locale în unica sfîntă Biserică a Dumnezeului Unul în trei Persoane?

Concluziile celor trei subcomisii au fost supuse Comitetului de coordonare care s-a întrunit la Veneţia — Italia între 25—30 mai 1981, sub preşedinţia arhiepiscopului Stylianos al Australiei din partea Bisericilor Ortodoxe şi a episcopului Ramon Torella, vicepreşedintele Secretariatului pentru Unitate al Vaticanului din partea Bisericii Romano-Catolice. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului.

Comitetul de coordonare a analizat încheierile subcomisiilor, după care a întocmit un document-sinteză ce va fi supus proximei întruniri plenare a Comisiei mixte de dialog teologic proiectată pentru mijlocul anului 1982 în München — R. F. G., la invitaţia cardinalului Joseph Ratzinger.

Totodată s-a căzut de acord asupra temei ce va fi propusă spre aprobare Comisiei mixte în scopul studierii ulterioare şi anume: „Tainele de iniţiere (Botezul, Mirungerea şi Euharistia) şi unitatea Bisericii".

Au fost expediate telegrame omagiale Sanctităţii Sale Patriarhului Dimitrie I-ul al Constantinopolului şi Sanctităţii Sale Papei Ioan Paul al II-lea. La sfîrşit s-a adoptat textul unui comunicat de presă.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului şi-a adus contribuţia la discuţiile asupra punctelor înscrise pe ordinea de zi, exprimînd poziţia ortodoxă şi manifestînd hotărîrea Bisericii Ortodoxe Române de a promova dialogul cu Biserica Romano-Catolică în spirit de respect reciproc şi bună înţelelegere.

Cu ocazia sesiunii Comitetului de coordonare, în bazilica Sfîntul Marcu s-a oficiat la 28 mai un serviciu religios ecumenic. S-au rostit rugăciuni pentru ca Dumnezeu să binecuvinteze străduinţile ce se depun în scopul refacerii unităţii Bisericii, iar Eminenţa Sa Cardinalul Marco Cè, patriarhul Veneţiei, a predicat despre necesitatea înlăturării disensiunilor dintre Biserici şi despre utilitatea dialogului ecumenic. Credincioşii aflaţi în impunătoarea bazilică au întîmpinat cu dragoste pe reprezentanţii Bisericilor Ortodoxe şi Romano-Catolică, nu mai puţin cu nădejdea că dialogul teologic în care s-au angajat va da roade pozitive.

Pe parcursul şederii în Veneţia, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae şi Excelenţa Sa Episcopul Ramon Torella au avut o întîlnire cu membrii „Fraternităţii Sfîntului Nicolae şi Sfîntului Serghie", care militează pentru apropierea de Bisericile Ortodoxe. În cadrul acestei întîlniri, Înalt Prea Sfinţia Sa a vorbit despre activitatea ecumenică a Bisericii Ortodoxe Române, despre poporul român şi dorinţa sa de colaborare cu celelalte popoare, în special cu poporul italian, de care se simte legat atît prin trecutul istoric cît şi prin aspiraţiile comune de pace şi progres.

Lucrările Comitetului de cordonare desfăşurate la Veneţia marchează o nouă etapă pe calea promovării dialogului dintre ortodocşi şi romano-catolici şi justifică nădejdea continuării lui cu succes.

Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi problemele internaţionale actuale

Întrunită la „Academia socială evanghelică" Friedewald de lîngă Bonn — R. F. Germania, între 11—15 mai, Comisia pentru afacerile bisericeşti internaţionale din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor a luat în dezbatere pe lîngă activităţile proprii, unele din cele mai arzătoare probleme ale lumii contemporane. Astfel, după ce s-a trecut în revistă situaţia politică din diferitele continente şi zone geografice ale globului, au fost analizate „programele" Consiliului Ecumenic al Bisericilor privind dezarmarea, mai ales dezarmarea nucleară şi militarismul, precum şi drepturile omului. De atenţie deosebită s-au împărtăşit pregătirile în vederea convocării celei de a VI-a Adunări generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor care se va ţine la Vancouver — Canada în anul 1983, pe tema „Iisus Hristos — viaţa lumii".

Lucrările Comisiei pentru afacerile bisericeşti internaţionale au fost conduse de preşedintele Olle Dahlen — Suedia şi au constat din şedinţe plenare şi în grupe.

Alături de cei aproape 60 de membri, înlocuitori, observatori, invitaţi, personal administrativ, interpreţi şi tehnicieni, a luat parte Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului. Reprezentînd Biserica Ortodoxă Română, el a expus punctele de vedere ale acesteia cu privire la problemele înscrise pe ordinea de zi şi a insistat asupra necesităţii destinderii în raporturile dintre state, soluţionării pe calea tratativelor a tuturor divergenţelor, înfăptuirii dezarmării, în special a renunţării la fabricarea, stocarea şi amplasarea de arme nucleare, asupra înfăptuirii unei reale securităţi europene şi mondiale, dreptului tuturor popoarelor de a trăi în pace, libertate şi deplină autodeterminare...

Spre sfîrşitul întrunirii, episcopul Hermann Kunst din Bonn, care patronează Academia socială evanghelică Friedewald, a oferit o recepţie în cinstea participanţilor. Cu acest prilej a fost omagiat directorul Comisiei Leopoldo Niilus, al cărui mandat încetează, urmînd să fie înlocuit cu Ninan Kashy — India.

Funcţionînd încă de la începuturile Mişcării ecumenice, Comisia pentru afacerile internaţionale bisericeşti şi-a reafirmat vocaţia ei pentru problemele politice ale contemporaneităţii, parte integrantă a misiunii Bisericilor în lume.

† Prot. Stavrofor Profesor Dr. Dr. Milan P. Şesan

Vestea trecerii la cele veşnice a Protopopului Stavrofor Profesor Dr. Dr. Milan P. Şesan a umplut de întristare sufletele cadrelor didactice şi studenţilor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu precum şi pe sutele de preoţi din tot cuprinsul ţării cărora adormitul în Domnul le-a fost dascăl.

Sfîrşitul vieţii sale pămînteşti la aşa de scurtă vreme după pensionarea de la catedră a venit parcă să dovedească odată mai mult gradul în care Prot. Stavrofor Prof. Dr. Dr. Milan P. Şesan şi-a identificat viaţa cu activitatea sa didactică.

Prot. Stavr. Prof. Dr. Dr. Milan P. Şesan s-a născut acum 71 de ani, la 5 aprilie 1910 în oraşul Cernăuţi ca fiu al vestitului profesor de teologie al Universităţii din acel oraş şi canonist ortodox Valerian Şesan şi al Bojenei Şesan.

Şcoala primară a urmat-o la Praga şi la Cernăuţi; la Cernăuţi urmînd şi cursurile liceului „Aron Pumnul". Între anii 1928—1932 a fost student al Facultăţii de Teologie a Universităţii din Cernăuţi. Tot în acest timp a fost înscris la cursurile Facultăţii de Drept precum şi la cele ale Facultăţii de Litere şi Filozofie, secţia istorie.

După obţinerea licenţei în teologie, în anul 1932 a plecat la Praga pentru completarea studiilor de istorie şi filozofie la Universitatea Carolină din acel oraş unde a fost promovat doctor în istorie şi filozofie la 1 mai 1935. Doi ani mai tîrziu, în 1937, a obţinut şi doctoratul în teologie la Universitatea din Cernăuţi subiectul tezei de doctorat fiind din domeniul istoriei bisericeşti.

În acelaşi an şi-a început cariera universitară fiind numit mai întîi lector de limba cehă pe lîngă catedra de slavistică a Facultăţii de Litere şi Filozofie a Universităţii din Cernăuţi şi apoi progesor agregat (conferenţiar) la catedra de Istorie Bisericească Universală de la Facultatea de Teologie a aceleiaşi universităţi. În anul 1941 a devenit titularul catedrei de Istorie Bisericească Universală.

Între anii 1946—1948 Prot. Stavr. Prof. Dr. Dr. Milan P. Şesan a ocupat funcţia de director al Institutului de Istorie de pe lîngă Facultatea de Teologie din Suceava, unde s-a mutat în 1945 Facultatea de Teologie a Universităţii din Cernăuţi. Aici a funcţionat pînă în 1948 cînd a fost transferat la Facultatea de Teologie din Bucureşti pentru ca la numai cîteva luni după aceea să fie numit profesor titular la catedra de Teologie Fundamentală şi Istoria Religiilor de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, iar apoi titularul catedrei de Istoria Bisericii Universale la acelaşi Institut, în care calitate a funcţionat pînă la pensionarea sa la 1 septembrie 1980.

Adormitul în Domnul a fost hirotonit diacon în anul 1936 şi preot în anul 1943.

Prot. Starv. Prof. Dr. Dr. Milan P. Şesan a desfăşurat o intensă şi prestigioasă activitate ştiinţifică a cărei rod îl constituie sutele de lucrări publicate în reviste din ţară şi străinătate sau în volume aparte. Dintre lucrările în volum amintim traducerea în limba română a lucrării lui J. A. Comenius *Şcoala maternă* (1936), *Originea şi timpul primelor traduceri româneşti ale Sfintei Scripturi* (1939), *Împărţirea administrativă a imperiului bizantin în epoca Comnenilor şi Angheliior* (1942), îngrijirea celei de a patra ediţii a *Cursului de Drept Bisericesc* al lui V. Şesan (1942) precum şi cele 20 de prelegeri cu care a colaborat la cea de a doua ediţie a cursului de *Istorie Bisericească Universală* (1975).

Între contribuţiile majore pe care Prot. Stavr. Prof. Dr. Dr. Milan P. Şesan le-a adus la explicarea unor aspecte esenţiale ale culturii româneşti se cuvine mai întîi pomenită „teoria autohtonă" a cărei autor a fost. Iniţiată prin lucrarea *Originea şi timpul primelor traduceri româneşti ale Sfintei Scripturi*, teoria autohtonă afirmă că primele traduceri româneşti de texte religioase au reprezentat rezultatul unui impuls intern al dorinţei poporului — sub influenţa palamismului — de a înţelege în limba sa învăţătura Mîntuitorului Iisus Hristos. Teoria autohtonă respinge astfel teoriile care încearcă să explice momentul primelor traduceri religioase româneşti prin influenţe husite sau luterane.

Celelalte lucrări ale adormitului în Domnul au fost dedicate studierii diferitelor etape istoriei Bisericii Ortodoxe, ale unor momente cruciale din istoria relaţiilor bisericeşti dintre Răsărit şi Apus, creştinismului vechi carpatic, papalităţii, cruciadelor, contribuţiei Bisericii Ortodoxe Române la rezolvarea problemelor care confruntă creştinătatea şi lumea de astăzi. Multe dintre aceste serii de articole reprezintă cele dintîi cercetări româneşti de ansamblu asupra temelor respective.

Deplin ataşat Bisericii şi teologiei ortodoxe pe care le-a slujit în calitate de preot şi de dascăl de teologie, stăpînind mai multe limbi de circulaţie mondială, Părintele Prof. Milan P. Şesan şi-a dedicat o bună parte a vieţii şi activităţii sale promovării ecumenismului creştin contemporan, fiind un promotor al apropierii şi unirii Bisericilor, contribuind la mai buna cunoaştere a Bisericii şi teologiei ortodoxe româneşti în rîndul altor Biserici. În această privinţă a îndeplinit o adevărată lucrare de pionierat numărîndu-se între primii delegaţi ai Bisericii noastre la lucrările forurilor intercreştine: Conferinţa Creştină pentru Pace, Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene, chiar de la întemeierea acestora.

Prestigiul de care s-a bucurat activitatea pe multiple planuri a acelui care a fost eminentul profesor al Institutului Teologic Universitar din Sibiu este reflectat de alegerea sa ca membru al Asociaţiei Internaţionale de Studii Patristice de la Oxford (1961) şi ilustrat de numeroasele distincţii bisericeşti şi de stat din ţară şi străinătate pe care le-a primit. Numele său figurează în enciclopedii româneşti şi străine ca unul care şi-a adus aportul la elucidarea multor probleme de istorie bisericească naţională şi universală.

În inimile multor generaţii de studenţi teologi pe care de la catedră şi în orele de seminar şi de consultaţii i-a îndrumat cu înaltă competenţă ştiinţifică şi cu caldă dragoste părintească va rămîne mereu vie în amintirea dascălului lor.

Credincioşii şi preoţii Catedralei mitropolitane din Sibiu vor simţi lipsa unui devotat slujitor al altarului şi unui înflăcărat predicator al adevărurilor veşnice ale Evangheliei.

Prohodirea rămăşiţelor pămînteşti ale adormitului în Domnul Prot. Stavrofor Profesor Dr. Dr. Milan P .Şesan a avut loc în Catedrala mitropolitană din Sibiu, în ziua de 9 iunie 1981 de către P. S. Sa Lucian Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, înconjurat de un sobor de preoţi-profesori şi preoţii catedrali, prezenţi fiind şi Î. P. S. Sa Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului şi P. S. Sa Emilian Birdaş, Episcopul Alba Iuliei. Personalitatea adormitului în Domnul a fost omagiată de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, P. C. Arhidiacon Prof. Dr. Constantin Voicu, Rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, P. C. Pr. Dr. Asist. Viorel Ioniţă, din partea Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, D-l Prof. Dr. Hermann Binder, din partea Institutului Teologic Universitar Unic Protestant, secţia luterană Sibiu, de Prot. Stavrofor Ioan Vlad, din partea Catedralei mitropolitane şi de D-l Ioan Sauca, student în anul IV, în numele studenţilor Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Hristos Domnul să-l facă părtaş Învierii Sale şi vieţii veşnice!

A. Jivi

Altar ortodox român...

(Continuare din pag. a 3-a)

P. C. părinte Vasile Florea, a făcut o vizită la primăria oraşului unde a fost primit de primarul general al Salzgitterului, Willi Blume, care a apreciat în cuvinte elogioase activitatea preotului ortodox român, vrednicia enoriaşilor săi şi satisfacţia de a avea pe teritoriul oraşului o comunitate ortodoxă de origine română. De asemenea au avut loc întîlniri cu familii ortodoxe române din Salzgitter şi împrejurimi.

Părăsind Salgitterul, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a poposit pentru scurtă vreme la Hamburg, unde a vizitat parohia ortodoxă română de aici şi pe preotul Miron Dan. Apoi, împreună cu Prea Sfinţitul Episcop-vicar Adrian, sosit între timp de la Londra, au vizitat parohia din München, condusă de P. C. părinte Mircea Basarab şi parohia din Offenbach, condusă de P. C. părinte Alexandru Tudor. Pretutindeni au avut întîlniri cu membri ai Consiliilor parohiale şi enoriaşi, cu conducători şi reprezentanţi ai forurilor bisericeşti romano-catolice şi evanghelice. De o primire deosebit de călduroasă s-au împărtăşit la Arhiepiscopia romano-catolică din München, unde au fost evocate bunele raporturi dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica romano-catolică din R. F. Germania, dorinţa reciprocă de a le continua şi adînci.

La Offenbach, Duminică 10 mai, cei doi ierarhi avînd alături pe P. C. părinte Alexandru Tudor, au oficiat Sf. Liturghie în prezenţa unui mare număr de credincioşi. Şi aici au fost transmise binecuvîntările Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, iar cei de faţă au exprimat sincerul lor ataşament faţă de Biserica mamă şi Întîistătătorul ei, hotărîrea de a cultiva cele mai curate tradiţii ortodoxe şi româneşti în care au crescut ei, moşii şi strămoşii lor.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 1 iulie 1981 Nr. 25—26/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei XII

(Consideraţii generale asupra Sfintelor Taine)

Dumnezeu „Care toate le lucrează potrivit sfatului voii Sale" (Efes. 1, 11) şi „Care voieşte ca toţi oamenii să se mîntuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Tim. 2, 4), a instituit Sfintele Taine în Biserică, organismul sfînt, dumnezeiesc şi omenesc în acelaşi timp, Taine care, după harul divin împărtăşit prin ele, corespund trebuinţelor Bisericii şi ale membrilor ei, spre mîntuire şi sfinţire, dobîndindu-se astfel: naşterea duhovnicească în Hristos, prin Botez; întărirea şi creşterea vieţii duhovniceşti primite în Botez, prin Mir; unirea tainică cu Hristos, prin Euharistie; curăţirea de păcate, prin Pocăinţă; slujirea preoţească a celor chemaţi spre aceasta, prin Preoţie; sfinţirea căsătoriei creştineşte încheiată, prin Nuntă; vindecarea trupească şi sufletească, prin Maslu. Primele patru sînt necesare tuturor credincioşilor; iar celelalte trei, după starea ce-o are cineva în Biserică şi după trebuinţele personale.

Întreagă viaţa creştină, mai cu seamă şi mai puternic în momentele ei hotărîtoare, este străbătută, luminată şi ajutată de harul Sfintelor Taine. Adevărata viaţă creştină este astfel, peste tot, o minunată întreţesere a elementului divin, harul, cu elementul omenesc care se deschide liber sufleteşte spre primirea ajutorului haric; iar în centrul acestei vieţi creştine se găsesc Sfintele Taine dinspre care şi prin care radiază lumină, căldură şi putere duhovnicească asupra întregului vieţii, ca şi asupra tuturor laturilor acestei vieţi, şi personale şi sociale. Aceasta, pentru că, de fapt, în centru este însuşi Hristos, în Cel în care „locuieşte, trupeşte, toată plinătatea Dumnezeirii" (Col. 2, 9) şi care, nedespărţit de Tatăl şi de Duhul Sfînt şi Capul pururea viu al Bisericii fiind, revarsă El, prin lucrarea directă a Duhului Sfînt în Sfintele Taine, harul mîntuitor şi sfinţitor. Sîntem „ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu" (I Cor. 3, 23).

Creştin adevărat este, deci, cel care aparţine ca mădular viu Bisericii, Trupul tainic al lui Hristos, trup în care, prin Sfintele Taine, El, Hristos, îşi prelungeşte pînă la sfîrşitul veacurilor lucrarea de îndreptare şi sfinţire (mîntuirea subiectivă), după Răscumpărarea generală, adică după împăcarea generală a lumii cu Dumnezeu (mîntuirea obiectivă) prin Întruparе, jertfă şi Înviere, şi după Înălţarea Sa la cer şi Pogorîrea Duhului Sfînt, potrivit iconomiei dumnezeieşti a mîntuirii. Căci Hristos, „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat" (Simb. Cred) şi avînd „toată puterea în cer şi pe pămînt" (Matei 28, 18), realizînd în El mîntuirea pentru toată lumea, a avut şi are grijă ca toţi care se unesc cu El să aibă ajutor divin şi mijloace tot de la El pentru a-şi însuşi personal roadele mîntuirii, roade care să treacă astfel din El în ei, în credincioşi. Prin aceasta, credincioşii intră în comuniune cu Dumnezeu şi pot, tot prin Hristos, să şi-o păstreze cu vrednicie, El împreună cu „Duhul Sfînt, Domnul de viaţă făcătorul" (Simb. Cred.; Ioan 14, 16—18, 26) rămînînd tainic neîntrerupt cu ei, în Biserică, „pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 20).

În Sfintele Taine avem conţinutul dumnezeiesc al vieţi creştine, harul, absolut necesar pentru mîntuire; şi necesar nu numai pentru începutul acestei vieţi (Ioan 3, 5) ci şi mai departe în întreagă viaţa, fără întrerupere, pentru recîştigarea îndreptării pierdute prin păcat, pentru statornicie şi stăruinţă în virtute, pentru dezvoltare şi creştere duhovnicească, peste tot pentru îmbogăţire spirituală şi întărire a vieţii creştineşti, în Hristos, după Cuvîntul Acestuia: „Rămîneţi în Mine şi Eu în voi. Precum mlădiţa nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămîne în viţă, tot aşa nici voi, dacă nu veţi rămîne în Mine. Eu sînt viţa, voi mlădiţele. Cel care rămîne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic" (Ioan 15, 4—5). Semnul distinctiv al creştinului este aparţinerea la Biserică şi primirea după cuviinţă a Sfintelor Taine.

Viaţa creştină este viaţă de Sfinte Taine. În Biserică, prin Sfintele Taine ne aflăm pe drumul mîntuirii şi desăvîrşirii. Cel care ne susţine neîntrerupt pe

Pr. Prof. *Isidor Todoran*

(Continuare în pag. a 4-a)

„Sînt din neam românesc, cu o tradiţie frumoasă"

Aceste cuvinte dintr-o discuţie pe care Doamna Profesoară Dr. Mary Leucă, de la Universitatea Purdue din Statele Unite ale Americii a avut-o în ziua de 18 iunie 1981 la Rectoratul Institutului Teologic Universitar din Sibiu cu P. C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, Rectorul Institutului şi cu P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, Prorectorul Institutului, ilustrează cel mai bine devotamentul cu care Domnia Sa activează pentru descoperirea tradiţiilor românilor americani, a legăturilor lor cu ţara, pentru continuarea acestor tradiţii şi legături de către generaţiile de astăzi şi de către cele care vor urma.

Revărsîndu-se din plinul inimii Domniei Sale — pentru că citindu-o din nou pe interlocutoarea noastră, „românilor nu trebuie să le pui întrebări pentru a afla despre ei, ei au în inimă povestea vieţii lor" — discuţia ne-a dat prilejul să aflăm că dragostea pentru ceea ce este românesc a început la Doamna Mary Leucă în anii copilăriei fiind cultivată de părinţi. „Tata vorbea cu dragoste despre mama lui, despre sora lui, despre pomii de acasă". Aceasta a sporit la Domnia Sa dragostea pentru părinţi şi pentru ceea ce aceştia iubeau.

Dragostea pentru ceea ce este românesc a fost cultivată în familie, la diferitele ocazii ale comunităţii româneşti la care se cîntau doine, se jucau jocuri româneşti, se arbora tricolorul, sufletul românesc cel care acasă în Transilvania de sub stăpînire străină nu se putea manifesta în libertate, se descătuşa în aceste manifestări care îi ţineau pe cei dintîi emigranţi români legaţi de cei de acasă.

Familiile de emigranţi, în primul rînd, erau adevărate icoane ale ţării de la Carpaţi şi Dunăre. „Noi în casă am vorbit numai românește", ne istorisește Doamna Mary Leucă. Părinţii cîntau în casă doine şi recitau poezii româneşti pe care le-au învăţat şi copiii. Limba românească, pe care Doamna Mary Leucă o vorbeşte cu atîta iscusinţă, este singura căreia i s-a închinat o poezie de profunzimea celei scrise de Mateevici (poezia „Limba noastră"). Astăzi, legătura cu limba română o păstrează românii americani mai ales prin intermediul bisericilor lor.

Viaţa românilor din America se desfăşura în jurul bisericilor, şcolilor şi societăţilor culturale care au activat în strînsă legătură unele cu altele. Astfel, una din primele acţiuni ale societăţilor culturale a fost aceea de a cere preoţi din ţară pentru bisericile pe care românii şi le-au construit pe pămînt american, fără ajutorul nimănui şi de cele mai multe ori cu mari jertfe. Bisericile organizau şcoli în care copiii emigranţilor învăţau limba părinţilor lor, istoria şi geografia României, cîntece şi dansuri româneşti. La cele mai multe din aceste şcoli dascăli erau preoţii. Atît bisericile cît şi societăţile româneşti întreţineau legături cu organizaţiile corespunzătoare din ţară. În ce priveşte societăţile culturale acestea se orientau după programele culturale ale *Astrei*.

În vremurile grele ale începutului, românii din America s-au ajutat întreolaltă atunci cînd era vorba să trimită bani la cei rămaşi acasă sau să realizeze ceva în cadrul comunităţilor lor din America.

Doamna Mary Leucă s-a aplecat cu dragoste asupra documentelor istoriei românilor americani adunînd scrisori, fotografii, poezii, stînd de vorbă cu nenumăraţi români americani din prima generaţie. Preocupările acestea nu s-au oprit la valoroasa sa teză de doctorat despre istoria românilor americani din districtul Cook (din apropiere de Chicago). Domnia Sa a constatat un interes tot mai mare pentru istoria României nu numai în cadrul comunităţilor româneşti din America ci şi în cercuri mai largi. Doamna Mary Leucă aduce o importantă contribuţie pe linia satisfacerii acestui interes.

În cadrul numeroaselor călătorii pe care le-a întreprins în ţară, Doamna Mary Leucă a vizitat catedralele din Bucureşti, Sibiu, Cluj-Napoca, Timişoara şi aşa cum ne-a mărturisit în încheierea discuţiei, îi plac satele de la noi, îi plac şi oraşele şi se simte în România ca acasă.

A. Jivi

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Mihail Kogălniceanu
(1817—1891)

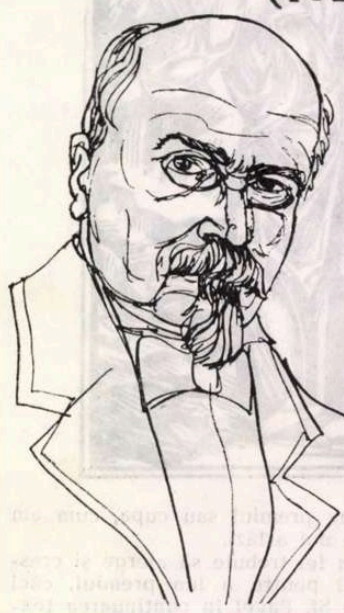

Personalitate luminoasă şi multilaterală a veacului trecut, care a militat cu abnegaţie şi dăruire, cu pricepere şi hotărîre pentru emanciparea pe multiple planuri a poporului nostru, pentru libertatea şi unitatea ţărilor române, Mihail Kogălniceanu, de la moartea căruia se împlinesc nouă decenii anul acesta, ocupă un loc de prestigiu între marii bărbaţi ai românilor.

Viitorul cărturar şi literat, profesor şi gazetar, diplomat şi om politic s-a născut în Iaşi, la 6 septembrie 1817, în familia serdarului Ilie Kogălniceanu, urmaş de răzeşi înstăriţi, dotat cu un deosebit simţ practic şi tact politic, datorită cărora s-a ridicat pînă la cele mai înalte ranguri, şi al soţiei sale, Catinca Stavilă, fiica unui medelnicer orheian.

În educaţia sa, precum şi a celorlalţi fraţi şi surori, cuvîntul hotărîtor l-a avut mama, care şi-a crescut urmaşii cu guvernantă germană, profesoară franceză şi la institute străine, înainte de întemeierea şcolii naţionale. Mihail şi-a afirmat cu precocitate o vie curiozitate intelectuală, o aviditate deosebită de a-şi lărgi sfera cunoştinţelor, citind cu nesaţ gazetele şi cărţile la îndemînă.

Primele cunoştinţe şcolare le-a dobîndit împreună cu Vasile Alecsandri de la fostul călugăr maramureşan Gheorghe Vida, profesor la Seminarul de la Socola. El şi-a continuat instrucţia la pensionul Garet, apoi la institutul francez de la Miroslava, dovedind o mare sete de învăţătură. Cu aceeaşi dorinţă de cunoaştere, va continua studiile la Lunéville, în Franţa, începînd din toamna anului 1834, şi Berlin, unde i-a însoţit pe cei doi fii ai domnitorului Mihail Sturza. La vîrsta de 17 ani, pe cînd era în ţară, Mihail a devenit cadet, primind onorific gradul de sublocotenent.

La Lunéville, pe lîngă obiectele de învăţămînt, Mihail găseşte timp şi un număr nesfîrşit de ziare şi cărţi în cabinetele de lectură ale oraşului, pe care le citeşte; achiziţionează lucrări, formîndu-şi o bibliotecă de 500 volume.

După un an, însoţindu-i pe fiii domnitorului, se mută la Berlin. Aici, vreme de doi ani, va urma variate lecţii particulare, dar făcea şi scrimă, înot, muzică, dans, călărie, frecventa saloanele, balurile, opera, teatrele, dobîndind o educaţie multilaterală şi însuşiri din cele mai alese.

Încă din timpul studiilor la Berlin, nutreşte gîndul să scrie o istorie a Moldovei şi Ţării Româneşti, în care scop încearcă să obţină lucrarea lui Petru Maior, cere cărţi şi documente istorice din ţară şi studiază lucrările existente la biblioteca din oraş. Ca urmare, în 1837, cînd împlinea vîrsta de 20 de ani, Kogălniceanu tipăreşte la Berlin primele trei lucrări istorice: Moldau und Wallachei. Romänische oder Wallachische Sprache und Literatur von einem Moldauer; Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des cigains, connus en France sons le nom de Bohémiens; Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens.

În 1837 se înscrie student la Universitatea din Berlin, facultatea de ştiinţe juridice. După un trimestru, în care obţinea rezultate din cele mai bune, el abandonează studiile superioare, şi, la sfîrşitul lui februarie 1838, se reîntoarce în ţară. Ajuns în Moldova, pe parcursul a două luni este avansat căpitan, timp în care el se avîntă în publicistică.

Pentru început a fost redactor la „Alăuta românească"; în aprilie 1840 preia de la Asachi conducerea gazetei „Foaie sătească a Principatului Moldovii". Tot în acel an, apare sub redacţia sa revista „Dacia literară", în colaborare cu C. Negruzzi şi V. Alecsandri.

În vederea unei activităţi editoriale proprii, Kogălniceanu întemeiază o tipografie, unde vor apare: „Cantora Foaei sătești", „Foae sătească", „Dacia literară", revista trimestrială „Arhiva românească", „Propăşirea", nuvela „Iluzii pierdute", „Almanah pentru învăţătură şi petrecere", o serie de lucrări originale de Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu, A. Donici, C. Stamati, V. Alecsandri, precum şi „Letopiseţile Ţării Moldovei", II şi III, în total 53 de titluri în limbile română, germană, latină, franceză, greacă.

Anul 1840 îi aduce lui Kogălniceanu numirea, împreună cu C. Negruzzi, V. Alecsandri şi Petre Cîmpeanu, la conducerea teatrului românesc şi francez din Iaşi. Noua conducere a teatrului va pune problema realizării unui repertoriu naţional. În acest cadru se vor juca piese, scrise de Alecsandri şi traduceri de M. Kogălniceanu.

Numit profesor la Academia Mihăileană din Iaşi, îşi începe la 24 noiembrie 1843 cursul de istorie naţională, cu un cuvînt de deschidere, în care vorbea despre locul şi rolul istoriei în cadrul ştiinţelor şi în societate. „Istoria — spunea dînsul — a fost cartea de căpetenie a popoarelor şi a fiecărui om; pentru că fiecare află în ea regule de purtare, sfat la îndoielile sale, învăţătură la neştiinţa sa, îndemn la faptă bună". Mai departe, sublinia că: „Istoria ne leagă cu vecia, puind în comunicaţie sămînţiile trecute cu noi, şi pre noi cu sămînţiile viitoare".

La 2 ianuarie 1844, tipăreşte revista „Propăşirea" care, din cauza cenzurii, va apare cu subtitlul „Foaie ştiinţifică şi literară". În paginile periodicului, vor fi inserate o serie de articole de istorie naţională, proză şi poezie, tra-

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 2-a)

„Alergați așa ca să luați premiul"

Sf. Apostol Pavel a fost, după cum știm, cît se poate de receptiv nu numai la cultura vremii în care a trăit, din care a cules, ca albina, tot ce folosea zidirii sale și obștiilor cărora slujea, ci și la toate fenomenele vieții, la tot ceea ce-l înconjura, recurgînd, în grija sa de a face cît mai înțeleasă și lucrătoare Evanghelia Mîntuitorului Iisus Hristos, la imagini și comparații din cele mai surprinzătoare și semnificative.

Aflîndu-se, de pildă, la Roma în prima sa captivitate, între anii 61—63 d. H., și scriind Efesenilor se folosește de echipamentul ostașului roman care îl păzea, echipament căruia îi dă un înțeles duhovnicesc. Îmbrăcămintea și armele soldatului care stătea de strajă la locul său de detenție se transformă, sub pana cu adevărat inspirată a Sf. Ap. Pavel, în „arme ale lui Dumnezeu" (Ef. 6, 13), pe care Efesenii și noi toți cei ce urmăm Mîntuitorului Hristos sîntem îndatorați să le îmbrăcăm ca astfel înarmați să putem sta împotriva atacurilor sau „săgeților" răului, împotriva tuturor tentațiilor care pot să ne întineze în chip divers viața.

„Drept aceea — scrie marele Apostol — țineți-vă bine, încingîndu-vă mijlocul vostru cu adevărul, îmbrăcîndu-vă în zaua dreptății și încălțîndu-vă picioarele întru gătirea Evangheliei păcii. Peste toate luați pavăza (scutul) credinței cu care veți putea stinge toate săgețile cele aprinse ale vicleanului. Și coiful mîntuirii să-l luați și sabia Duhului care este cuvîntul lui Dumnezeu" (Ef. 6, 14—17).

Tot pentru a face cît mai accesibilă înțelegerea rostului Evangheliei pentru viața noastră, Sf. Ap. Pavel folosește o seamă de imagini sau comparații luate din lumea sportului. Întrecerile sportive, care cîștigă atîta teren în veacul nostru, erau în mare cinste și în antichitatea grecească mai ales, unde-și au obîrșia și jocurile olimpice. Dorind să facă pe creștinii din Corint să înțeleagă mai bine chemarea lor în lume, Sf. Apostol Pavel transpune pe fiii săi născuți în Iisus Hristos-Domnul nostru în arenele sportive, cînd spune: „Nu știți voi că acei care aleargă în stadion, toți aleargă dar numai unul ia premiul" (I Cor. 9, 24).

Se pare că în antichitate sporturile mai răspîndite erau alergările. Sf. Apostol Pavel atrage atenția că un asemenea alergător este și creștinul, orice fiu bun al Bisericii. După cum am reținut, în imaginea de mai sus accentul nu cade pe alergarea în sine, ci pe modul cum trebuie alergat pentru a cîștiga întrecerea și astfel a lua premiul sau cupa, cum am zice noi astăzi.

La fel trebuie să alerge și creștinul pentru a lua premiul, căci zice Sf. Pavel în continuarea textului de mai sus: „Alergați așa ca să-l luați (premiul)" (I Cor. 9, 24).

Marele Apostol nu se oprește încă aici ci, adînc cunoscător al realităților sportive din vremea sa, arată că cei ce se aliniază pentru a lua startul în întrecere, pe lîngă un antrenament continuu, trebuie să aibă o viață ordonată, cumpătată, cu abținerea de la mîncări și băuturi, de la orice fel de excese, cînd zice: „Oricine se luptă se înfrînează de la toate" (I Cor. 9, 25). Sf. Pavel subliniază însă că alergătorii din arenă fac acest efort uriaș pentru dobîndirea unui premiu trecător, „ca să ia o cunună stricăcioasă". Cu atît mai justificat este deci efortul nostru cînd alergăm pentru o cunună „nestricăcioasă" (I Cor. 9, 25), cu valoare veșnică.

Pentru a fi mai bine înțeles în asemănarea pe care o face, neobositul Apostol se dă pe sine pildă de alergător duhovnicesc, cînd zice: „Eu deci așa alerg, nu ca la întîmplare. Așa mă lupt cu pumnul (aluzie desigur la alt gen de sport), fără să lovesc în aer, ci îmi strunesc trupul meu și îl robesc ascultării" (I Cor. 9, 26—27).

Aceeași idee sau asemănare marele Apostol Pavel o reia în Epistola către Filipeni, unde scrie: „Nu că aș fi luat răsplata sau că aș fi desăvîrșit, dar alerg după ea s-o cuceresc, întrucît cucerit am fost și eu de către Hristos Iisus.

Fraților — continuă Sf. Pavel — eu încă nu socotesc s-o fi cucerit dar una fac, uitînd cele ce sînt în urma mea și tinzînd la cele ce sînt înainte alerg la țintă, la răsplata dumnezeiești chemări de sus întru Hristos Iisus" (Filip. 3, 12—14).

Ba mai mult, vorbind despre sfinți pe care ne îndeamnă să-i luăm ca modele în alergarea noastră, Sf. Ap. Pavel leagă această imagine sportivă de însăși lucrarea Mîntuitorului, cînd zice: „Avînd împrejurul nostru atîta nor de mărturii (sfinții și drepții V. Testament), să lepădăm orice povară și păcatul ce grabnic ne împresoară și să alergăm cu stăruință în lupta care ne stă înainte, cu ochii ațintiți asupra lui Iisus care, pentru bucuria pusă înaintea lui, a suferit crucea" (Evr. 12, 1—2).

Viața noastră creștină, de urmași ai Mîntuitorului Iisus Hristos, de fii ai Bisericii este într-adevăr o alergare, o alergare însă de cu totul altă natură decît cea din stadioane, o alergare care dă rost și înțeles înalt vieții noastre.

Scopul sau ținta alergării noastre este desăvîrșirea în Iisus Hristos — Domnul nostru, este ajungerea noastră la „statura bărbatului desăvîrșit" (Ef. 4, 13), este urcușul nostru spre Taborul transfigurării sau îndumnezeirii noastre, țintă cu adevărat demnă de urmărit.

Ca și alergările din arenă, alergarea noastră nu este la voia întîmplării, ci, precum am văzut, are și ea rînduielile sau poruncile ei, uneori destul de severe dar nu imposibile de urmat, ba chiar ușoare, cînd antrenamentul este făcut cu toată seriozitatea, convingerea și dragostea.

Mai întîi alergarea noastră duhovnicească trebuie să fie continuă, perseverentă, de fiecare zi, de fiecare clipă. Orice pauză sau încetinire a ritmului de a deveni mai buni, mai drepți, mai după voia lui Dumnezeu este o îndepărtare de ținta pe care o urmărim, dacă nu chiar o cădere de la ea. De acest lucru ne avertizează și Sf. Ap. Pavel, cînd zice: „Celui ce i se pare că stă să ia aminte să nu cadă" (I Cor. 10, 12), ceea ce vrea să ne spună că orice punct atins în alergarea noastră, orice cîștig spiritual dobîndit să nu constituie o automulțumire și deci un pretext de a sta pe loc, de a întrerupe alergarea. Referindu-se la același alergător din arenă, Sf. Ioan Gură de Aur ne spune că, asemenea acestuia, „rîvnitorul spre perfecțiune spirituală trebuie să-și angajeze toate forțele în luptă perseverentă, privind mereu înainte spre țintă. Alergătorul nu se oprește niciodată... departe de a-și micșora efortul cînd este aproape de țintă, mai ales atunci își intensifică alergarea".

În al doilea rînd, alergarea noastră, asemenea alergătorilor din stadioane, reclamă o „strunire a trupului", cum spune Sf. Ap. Pavel, adică o foarte severă disciplină lăuntrică, o cît mai deplină stăpînire a pornirilor sau „îndemnurilor cărnii" (II Petru 2, 10) de către forțele noastre sufletești, care, în această sfîntă alergare, vor crește și se vor afirma tot mai mult. Crescînd puterile noastre lăuntrice, cresc și virtuțile creștinești, podoaba oricărui suflet, prin care ajungem apoi la starea de neprihănire, cum spun părinții duhovnicești, adică de pace lăuntrică, cînd puterea păcatului se anulează aproape deplin, cînd săgețile răului nu ne mai pot răni ființa noastră. Acest lucru este întrutotul posibil cu cît știm că atunci cînd alergarea noastră este dreaptă, cinstită, corestă, sinceră, în efortul pe care îl depunem sîntem permanent asistați și întăriți de harul divin, de lucrarea Sf. Duh, care sporește negrăit de mult puterile noastre proprii.

Prin botez, putem spune că firesc ne aliniem la startul alergării despre care ne vorbește atît de potrivit Sf. Apostol Pavel.

Se cuvine deci să ne încordăm toată ființa în această alergare, în această continuă autodepășire în bine, de permanentă înnoire sau primenire lăuntrică, care dă frumusețe și înțeles superior vieții noastre pămîntești, fiind totodată și în posibilitatea de a dobîndi și cununa fericirii veșnice.

Arhid. *Gh. Papuc*

Mihail Kogălniceanu

(Continuare din pag. 1)

duceri ale unor lucrări valoroase din limbi străine.

Cum raporturile sale cu domnul Mihail Sturza se înăspresc, în 1844, Kogălniceanu demisionează din armată și pleacă la Viena. Revenit în Moldova și amenințat cu arestarea, el își alege cariera de avocat, pe baza studiilor berlineze, și se stabilește la țară. În toamnă, „Foaia științifică și literară" este suprimată din ordinul domniei, iar Kogălniceanu ridicat și închis la mănăstirea Rîșca, pentru două luni.

În 1845, publică al doilea volum din „Arhiva românească" și începe tipărirea colecției de cronici intitulate „Letopisețile Țării Moldovei".

Pe la mijlocul anului 1845, pleacă la Paris, unde va lua contact cu societatea studenților români în care activau Ion Ghica și Nicolae Bălcescu, tineri preocupați de emanciparea politică și Unirea Principatelor. Revenit în țară, în 1847, Kogălniceanu, deși n-a participat direct la revoluție, prin ideile sale el se încadrează în ideologia pașoptistă. Amenințat cu arestarea, trece în Bucovina, adăpostindu-se la familia Hurmuzaki. Acolo, din însărcinarea „Comitetului revoluționar moldovean", Kogălniceanu a redactat programul „Dorințele partidei naționale din Moldova", în care se punea problema împroprietăririi țăranilor și constituirii statului național român.

În ianuarie 1849, pleacă la Viena, iar de-acolo la Paris. În iulie 1849, după înlăturarea domnului, revine în țară, reluîndu-și profesia de avocat. Este înaintat la gradul de colonel și numit director la Departamentul lucrărilor publice.

Peste un an de la reîntoarcerea din surghiun, apare începutul său de roman „Tainele inimii"; din 1853, scrie „Ochire istorică asupra sclaviei", drept introducere la tălmăcirea romanului *Coliba lui Moș Tom* de scriitoarea americană H. B. Stowe.

Are și preocupări economice. În 1852, înființează la Neamț prima fabrică de postav cu utilaj modern și personal tehnic adus din Germania, întreprindere care s-a menținut peste 22 de ani.

Paralel cu aceasta, Kogălniceanu duce o neobosită acțiune politică unionistă. În acest scop, înființează, în 1855, ziarul „Steaua Dunării", care devine organul principal de raliere a unioniștilor din ambele Principate. Se ridică cu vehemență împotriva măsurilor antiunioniste luate de caimacamii Toderiță Balș și Nicolae Vogoride, motiv pentru care a fost urmărit și prigonit de autorități, iar „Steaua Dunării", suspendată în cinci rînduri.

Ales deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei în toamna anului 1857, Kogălniceanu desfășoară o activitate impresionantă și își dezvăluie talentul oratoric deosebit, cunoscut pînă atunci doar ca un talent de avocat. El a prezentat în divan, la 7 octombrie 1857, proiectul de hotărîre, prin care se rosteau dorințele țării privind unirea principatelor într-un singur stat sub numele de România. A făcut parte din Adunarea electivă, care l-a ales domn pe Alexandru Ioan Cuza. Cu prilejul depunerii jurămîntului de către domn, rostește o alocuțiune privind semnificația actului istoric și îndatoririle alesului, constituind un monument al oratoriei noastre politice. Ilustrul cărturar și om politic a făcut parte din Comisia centrală de la Focșani, și din Adunarea legislativă. A fost animatorul vieții noastre parlamentare la începuturile acesteia, precum și promotorul unui stil de aleasă urbanitate, pusă exclusiv în serviciul ideii și menajînd persoana particulară a opozantului. A doua mare problemă dezbătută înainte și după alegerea lui Cuza, a fost aceea a îmbunătățirii sorții țăranilor. Și aici, Kogălniceanu s-a situat pe o linie înaintată, preconizînd eliberarea și împroprietărirea lor, cu despăgubire.

Numele lui Kogălniceanu este strîns legat de acela al domnitorului Unirii și al marilor reforme înfăptuite în acei ani. El a fost președinte al Consiliului de Miniștri de la 3 mai 1860 la 17 ianuarie 1861 și de la 12 octombrie 1863 la 26 ianuarie 1865. În acest timp se adoptă legea secularizării averilor mănăstirești și legea rurală.

După înlăturarea lui Cuza din scaunul domnesc și Kogălniceanu va fi invalidat, în aprilie 1866, de parlamentul nou ales odată cu venirea în țară a lui Carol I. În perioada următoare, va intra în cabinetele lui Dimitrie Ghica (1868), G. Manu (1869), Manolache Costache Epureanu (1876) și I. C. Brătianu (1877—1880) ca ministru de interne și externe. Prestigiul său peste hotare, determină chemarea lui la Departamentul de externe în momentul războiului ruso-turc. În această calitate, semnează Convenția cu Rusia la 4 aprilie 1877, participă la Adunarea deputaților care va proclama independența României la 9 mai 1877 și ia cuvîntul la Congresul de pace de la Berlin (1878), apărînd interesele Statului român. Kogălniceanu a fost deputat în toate parlamentele din acea vreme și a continuat să scrie pînă la moarte. Marele orator și istoric a fost ales membru al Academiei Române la 29 mai 1868, odată cu Alexandru Papiu Ilarian, fără să rostească obișnuitul discurs de recepție.

Bolnav de mai multă vreme, cînd împlinea vîrsta de 74 ani, Kogălniceanu pleacă la Paris. Acolo, prestigiosul cărturar și om politic a încetat din viață pe masa de operații, la 20 iunie 1891, cînd i s-a făcut a unsprezecea intervenție chirurgicală. Rămășițele lui pămîntești, învelite în steagul tricolor, au fost aduse în patrie și înhumate în cimitirul „Eternitatea" din Iași, în cripta familiei.

Prin întreaga-i viață și activitate, figura lui Mihail Kogălniceanu este legată de toate marile evenimente culturale și social-politice pe care le-a străbătut țara noastră în veacul al XIX-lea, ceea ce a dus la dăltuirea numelui său luminos în istoria și conștiința poporului român.

Acțiune ecumenistă

Pornind de la principiile învățăturii evanghelice, Bisericile creștine consideră că este de datoria lor să sprijine eforturile ce se depun în lume pentru lichidarea exploatării și nedreptăților acolo unde mai dăinuie, pentru înlăturarea înapoierii, conflictelor și oricăror prejudicii aduse cauzei păcii și progresului. Dovadă în această privință stă, printre altele, consultația organizată de Consiliul Ecumenic al Bisericilor la Budapesta între 1—5 iunie a. c. cu participarea delegaților Bisericilor din țările socialiste ale Europei. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul.

Consultația avînd ca temă „Economia socialistă, capitalul transnațional și responsabilitatea creștină" a înscris pe ordinea de zi referate și dezbateri în plen și pe grupe.

Referenții principali au fost: Marcos Arruda, responsabilul Programului pentru corporațiile transnaționale de pe lîngă Comisia pentru participarea Bisericilor la dezvoltarea din cadrul C. E. B., prof. dr. Tibor Palankai — Ungaria, prof. Lev Karpov — U.R.S.S., episcopul metodist Emilio de Carvalho — Angola, prof. Karoly Pröhle — Ungaria, și Rev. Christi Rosa din partea C. L. P. Au mai prezentat referate Rob von Drimmelen — Olanda și dr. Dieter Maneke — R. F. G. Expunerile acestora și discuțiile pe marginea lor au subliniat necesitatea statornicirii unei noi ordini economice internaționale, care să asigure dezvoltarea tuturor țărilor și colaborarea dintre popoare.

Consultația s-a bucurat de găzduirea Bisericii Reformate din Ungaria. În numele acesteia, episcopul Tibor Bartha a făcut deschiderea oficială printr-un serviciu religios, ținînd și o cuvîntare legată de preocupările întrunirii. La fel încheierea lucrărilor a fost marcată de un serviciu ecumenic, cu o cuvîntare a profesorului Bucsay. Sesiunea și-a adus prin concluziile ei o contribuție în plus la punerea în aplicare a programului pentru corporațiile transnaționale al C. E. B. în contextul sprijinirii eforturilor care vizează instaurarea unei noi ordini ecumenice internaționale.

Legăturile frăţeşti între ierarhi ardeleni şi moldoveni în secolul XIX

Nu mă refer, în rîndurile care urmează, la relaţiile frăţeşti vechi şi neîntrerupte între clericii şi credincioşii români ortodocşi transilvăneni şi acei care au trăit în Muntenia şi Moldova, deoarece sînt prea bine cunoscute. Atît, doar, vreau să amintesc, în treacăt, că munţii Carpaţi n-au despărţit fiii poporului nostru ci i-au apropiat şi înfrăţit. În peisajul geografic al patriei noastre, Carpaţii sînt o coloană de rezistenţă, axul în jurul căruia s-a dezvoltat acest popor, în jurul căruia a vibrat viaţa românească. Relaţiile bisericeşti, alături de cele cultural-sociale şi, în genere, etnice, au fost totdeauna strînse, variate, temeinice.

Mărturisind aceleaşi adevăruri de credinţă ortodoxă, dreptmăritorii fii ai Bisericii, monahii, clericii s-au simţit acasă atît dincoace cît şi dincolo de Carpaţi. Cu înalta preocupare de a sluji poporul, credincioşii, ierarhi moldoveni şi munteni au trimis în sec. XVII şi XVIII ierarhilor din scaunele vlădiceşti de peste munţi roadele strădaniilor lor cărturăreşti, iar aceştia, la rîndul lor, au făcut la fel. Cărţi de slujbă şi de îndrumare morală-religioasă tipărite la Iaşi, Bucureşti şi Rîmnic erau căutate şi folosite peste tot în Transilvania.

Preocupări de felul acesta, schimburi de cărţi şi scrisori prin care s-au urmărit adîncirea legăturilor frăţeşti întărirea unităţii spirituale ortodoxe, avem şi în sec. XIX. Astfel, fericitul întru pomenire Andrei Şaguna, încă de pe cînd era Episcop al Ardealului, a stat în legătură cu căpetenii bisericeşti din Moldova şi Muntenia. Scrisorile care s-au păstrat şi publicat, între timp, fie de la arhierei din vechea Românie către înaltul ierarh din scaunul de la Sibiu, fie de la acesta către ei, sînt grăitoare în acest sens. „Cu toate neînlesnirile ce se aflau pe atunci în privinţa comunicaţiei de la unii la alţii" şi a unor „piedici de ordin politic", Andrei Şaguna a păstrat corespondenţă cu Mitropoliţii Nifon al Ungrovlahiei şi Sofronie al Moldovei şi Sucevei, cu Episcopii Calinic al Rîmnicului, Filaret şi Dionisie ai Buzăului şi cu Arhiereii Filaret şi Neofit Scriban (Dr. Ioan Lupaş, Mitropolitul Andrei Şaguna, Sibiu, 1911, p. 263). La Arhivele statului din Iaşi se păstrează trei scrisori trimise în primele luni ale anului 1860 de Episcopul Andrei Şaguna, arhiereului Filaret Scriban, care era atunci rector al Seminarului de la Mănăstirea Socola (Dosar 877, fond „Seminarul Veniamin Costachi", filele 401—405).

Din prima scrisoare, cu data de 20 ianuarie 1860 reiese că Filaret Scriban trimisese episcopului de la Sibiu un exemplar din lucrarea sa „Istoria bisericească pe scurt" — 1858. Comunicînd arhiereului moldovean că a dat la tipar o „Istorie bisericească", — se referea la „Istoria Bisericii Ortodoxe Răsăritene Universale", 2 vol., Sibiu, 1860 —. Andrei Şaguna îl roagă, totodată, să-i dea în 14 zile cîteva informaţii în legătură cu bisericile şi mănăstirile din Iaşi, arătînd care este însemnătatea lor şi cine sînt ctitorii. Şaguna mai dorea să cunoască dacă la episcopii şi în oraşele din Moldova sînt „institute literare şi filantropice", dacă sînt moaşte ale sfinţilor, dacă printre călugări şi călugăriţe sînt unii proveniţi dintre „boieri" şi „boierese" — în această ordine de idei se interesează de „prinţesa Brîncoveneasa", de bună seamă, Safta Brîncoveanu, călugăriţă în Mănăstirea Văratec — cîte mănăstiri sînt păminteşti şi cîte închinate.

Cum se vede din scrisoarea a doua, cu data de 23 februarie 1860, Filaret Scriban a trimis ceea ce i se ceruse. Mulţumind, Andrei Şaguna mai face arhiereului de la Iaşi „o rugare" şi anume de a-i mijloci „şi precuvîntarea ... din Mărturisirea Ortodoxă în care se vorbeşte despre soborul ţinut la Iaşi". Fără îndoială, el avea în vedere traducerea importantei lucrări întocmită de Mitropolitul Petru Movilă, pe care o efectuase Filaret Scriban însoţind-o de o scurtă prezentare asupra personalităţii mitropolitului kievean şi asupra sinodului de la Iaşi — 1642 — care a aprobat „Mărturisirea"; traducerea lui Scriban fusese tipărită cu cîţiva ani mai înainte la Mănăstirea Neamţ.

Odată cu „datele" trimise, arhiereul ieşean, în răspunsul său, care, probabil se păstrează în vreo arhivă sibiană, a cerut lui Andrei Şaguna să facă o colectă în favoarea mănăstirii de la Muntele Sfînt pentru călugării români. Filaret Scriban se referea la schitul Prodrom de la Muntele Athos, care, prin strădania unor călugări români era, chiar pe vremea aceea, refăcut şi mărit. Andrei Şaguna apreciază „propunerea" privind colecta, dar mărturiseşte „cu durere" că Eparhia pe care o conduce este „una din cele mai sărace ... cu sute şi mii de trebuinţe, care din cauza lipsei rămîn neîmplinite". El adaugă, în continuare, că dreptcredincioşii din Sibiu „nu au niciodată mîngîierea de a se vedea în număr mai mare adunat la o sfîntă slujbă, deoarece nu este în acest oraş o „biserică mai mare episcopală" în care să putem îmbulzi tinerimea studioasă atît clericală cît şi gimnazială, ba şi pe cea din şcoalele elementare „cum şi alte categorii de creştini".

Dezvăluind intenţia sa de a zidi o catedrală la Sibiu, pentru care a şi început a colecta bani, Andrei Şaguna face cunoscut, totodată, lui Filaret Scriban că ar dori să întemeieze „o mănăstire în locul celor multe avute dar acum toate pierdute" în împrejurări şi condiţii tragice pentru Transilvania. Deocamdată, el aminteşte că preocuparea sa prioritară este „biserica episcopală" şi roagă să colecteze bani şi în Moldova fiind convins „că asta ar fi o binefacare neuitată ... o binefacere prin care s-ar înlesni realizarea dorinţei a mai bine de o jumătate de milion de români, fireşte, din Sibiu şi din împrejurimi.

Nu ştiu dacă în Moldova s-au colectat bani pentru catedrala Sibiului. Scrisorile primite de Andrei Şaguna de la ierarhi munteni arată că, în unele eparhii, s-au făcut colecte pentru înălţarea monumentalei biserici plănuite de marele ierarh de la Sibiu.

În sfîrşit, a treia scrisoare (Această scrisoare a Episcopului Andrei Şaguna, cum şi răspunsul lui Filaret la a doua scrisoare a episcopului de la Sibiu, cuprinzînd unele date în legătură cu lucrările Sinodului din „Eşi" au fost publicate de Ioan Lupaş, în „Anuarul" Institutului de Istorie Naţională Cluj, I, 1921/1922, Cluj, 1922, p. 337—342 şi în „Biserica Ortodoxă Română", XL, nr. 10, iulie 1922, p. 788—790. În „Istoria Bisericii ..." Andrei Şaguna a adăugat următoarea notă: „Am aflat de bine a adaoge opului meu şi acest paragraf carele am scos din împărtăşirea prietenească a fratelui în Hs. Filaret Scriban Arhiereul Stavropolului, pentru care îi aduc aici mulţumita mea cuviincioasă", p.262—268, vol. II), trimisă de Andrei Şaguna, la 19 martie 1860, se referă la un răspuns primit de la Filaret Scriban cu a cărui cuprins s-a „îndestulit". În acest mesaj el reînnoieşte rugăciunea referitoare la „precuvîntarea din Mărturisirea ortodoxă", fapt care dovedeşte că nu i se trimisese decît în parte.

Interesant de reţinut din scrisoarea aceasta că ierarhul din Sibiu primise, înainte de anul 1850, mai multe exemplare din „Mărturisirea Ortodoxă", ediţia Neamţ, de la răposatul arhimandrit al Neaţului — de bună seamă starеţul Neonil, originar din Transilvania — dar le-a împărţit unor localnici.

Prin această scrisoare, Andrei Şaguna doreşte „fratelui Neofit" (Scriban) însănătoşire. Filaret comunicase lui Şaguna că fratele său era bolnav.

Scrisorile trimise de Andrei Şaguna lui Filaret Scriban, dintre care două le publicăm aici, (La transcriere s-a folosit, în general, ortografia actuală), în continuare, se adaugă la atîtea şi atîtea documente deplin concludente privind relaţiile frăţeşti între ierarhi ortodocşi transilvăneni şi moldoveni. Ele pun grăitor în lumină strădaniile şi contribuţiile slujitorilor Bisericii străbune pentru unitatea spirituală a neamului nostru.

Preot *Scarlat Porcescu*

*

Preasfinţite Domnule Episcope,
Multiubite frate în Hristos,

Deşi nu am norocire să fiu cunoscut cu Prea Sfinţia Ta dar auzind şi convins fiind despre lucrările literare bisericeşti cu care Te-ai deosebit şi pînă acum între fraţii noştri, căci în anul trecut mi-ai trimis mie opul Frăţiei Tale „Istoria bisericească pe scurt" prin parohul meu Ioan Băloiu din Poiana Sărată, totuşi năzuiesc eu la Frăţia Ta cu o rugare, şi adecă ocupîndu-mă cu compunerea unei „Istorii Bisericeşti" care am şi pus-o sub tipar, am trebuinţă de deslusirea acestor puncte:

1. Cîte biserici şi mănăstiri se află în capitala Iaşi?
2. Care biserici şi mănăstiri sînt mai însemnate în Iaşi şi pentru ce?
3. Care mănăstiri la Moldova sînt mai însemnate şi pentru ce şi cine au fost fondatorii lor?
4. Ce fel de institute literare şi filantropice sînt în Iaşi şi pe la Episcopii şi oraşe în Moldova şi ce este întrînsele vrednic de a se pomeni publicului nostru român.
5. Este la Basarabia Mitropolie română şi Episcopie română şi unde este reşedinţa lor? Ce institute literare filantropice se află la Basarabia?
6. Ce şi cîte mănăstiri se află la Basarabia şi care este mai însemnată şi pentru ce?
7. A căror sfinţi moaşte se află în ţara Moldovei şi a Basarabiei şi unde sînt acele aşezate?
8. Cari şi care dintre boieri şi boierese s-au călugărit mai înainte şi în zilele noastre şi sînt şi astăzi din familii mari pe la Mănăstiri şi cînd au răposat călugăriţa Prinţesa Brîncoveneasa şi ce fapte strălucite au avut?
9. Cîte mănăstiri sînt pămînteşti şi cîte închinate şi acestea unde sînt închinate şi de la cine?

Mă rog dar la Frăţia Ta ca să binevoieşti a-mi da în 14 zile deslusire la susatinsele puncte ca să mă pot folosi cu ele şi a nu fi împedecat în tipărirea opului meu.

Pre lîngă care cu deosebită cinstire rămîn al Prea Sfinţiei Tale
frate în Hristos
Andrei Baron de Şaguna
episcopul Ardealului

Sibiu, 20 ianuarie 1860.

*

Prea Sfinţite Părinte
Iubite în Hristos frate,

Datele istorice bisericeşti care ai avut bunătatea a mi le împărtăşi în urma rugărei mele mi-au cauzat o mare bucurie şi îţi voi fi pentru dînsele totdeauna mulţămitor. O rugare însă tot aş mai avea către Frăţia Ta că să aibi bunătate a-mi mijloci şi precuvîntarea Frăţiei Tale din „Mărturisirea Ortodoxă" în care se vorbeşte despre soborul ţinut la Iaşi, cugetînd a putea scoate din aceea ceva mai deslusitor, ca din izvoarele ce-mi stau spre dispoziţie.

Încît pentru propunerea ce-mi faci Frăţia Ta, despre o colectă în favoarea „mănăstirei de la muntele Sfînt pentru călugării români" trebuie să zic că ţinta întreprinderii Frăţiei Tale e foarte sfîntă şi merită nu numai aplaudare, dar şi sprijinire obştească, însă eu cu durere trebuie să mărturisesc că nu pot promite nimic pentru că trebuie să ştii că Eparhia aceasta e una din cele mai sărace dar în toată biserica gr. orient. şi are sute şi mii de trebuinţe, care, din cauza lipsei rămîn neîmplinite. Noi sîntem încă departe de a ne da însine ajutorul de lipsă întru neajunsurile noastre, dar şi mai departe de a fi în stare şi a împărtăşi altora ajutor. Noi mai că putem zice, că în cele dumnezeieşti noi nu avem unde ne pleca capul şi creştinii de aicea unde se află Episcopia, nu au niciodată mîngîierea de a se vedea în număr mai mare adunat la o sfîntă slujbă. Ei n-au fost norocoşi, aceea

(Continuare în pag. a 4-a)

Încă o biserică din Sălaj, construită de Horia

Între multele biserici de pe întreg cuprinsul Transilvaniei, care au dispărut în cursul vremurilor, se numără şi biserica de lemn din satul Bodia, judeţul Sălaj. Se vede încă bine locul unde şi-a avut temelia, pe deal, în cimitir. În memoria locuitorilor, amintirea ei este vie, deşi n-a rămas din ea nici material de construcţie, nici documente scrise.

Biserica a fost ridicată între anii 1781—1782. Era din lemn. Avea dimensiuni destul de reduse, aproximativ 11 m lungime şi 4,5 m lăţime. Avea o clopotniţă în care se aflau două clopote, desigur, pe latura de vest. Pe una din bîrne, deasupra uşii, era scris cu litere chirilice numele celui ce a construit-o: „Nicolae Ursu din Albac, zis Horia" şi anii: „1781—1782". Ea constituie o nouă mărturie asupra unei biserici ridicate de Horia, cealaltă fiind biserica din Cizer, azi în Muzeul Etnografic din Cluj-Napoca. Poate că marele revoluţionar va mai fi ridicat şi alte biserici care n-au mai ajuns pînă la noi. După tradiţie, şi biserica de lemn din Albac, azi la Olăneşti, judeţul Vîlcea, e denumită „Biserica lui Nicolae Ursu, Horia", pentru că în ea Horia, luptătorul pentru libertatea românilor ardeleni din 1784 s-a rugat şi a ascultat aici cuvîntările călugărului Sofronie de la Cioara, care i-a chemat pe românii ortodocşi în anii 1744—1761 la libertate religioasă.

În 1942, din cauză că biserica trebuia să fie reparată, autorităţile horthyste de atunci au dispus ca ea să fie restaurată, ori să fie dărîmată. Fiind în plin război şi sub ocupaţie străină, iar biserica nouă din piatră trebuia să fie acoperită şi nefiind fonduri suficiente, credincioşii au hotărît să o demoleze, iar lemnul din ea a fost vîndut jumătate în satul vecin, Buciumi, şi jumătate unui credincios. Lemnul a fost folosit pentru construcţii auxiliare în gospodăriile ţărăneşti, şi mai apoi pentru foc. Crucea din tablă — pusă după 1781—1782 — care era în vîrful bisericii, se păstrează şi astăzi la credinciosul Holhoş Lazăr. În calitate de martor ocular, acesta spune că sub Sfînta masă din altar — care era un butuc gros de lemn fixat cu un capăt în pămînt — s-a găsit un borcan, şi în el, două documente. Pe unul era scris numele preotului de atunci, „Popa Ilie" şi numele epitropilor. Pe cel de-al doilea era scris numele lui Horia şi istorisirea drumurilor sale la Viena pentru a cere Curţii drepturi pe seama poporului său. Amîndouă au fost luate de un epitrop, care, ignorînd importanţa lor, le-a distrus.

Din prispa bisericii au fost luaţi doi stîlpi, frumos încrustaţi, şi o bîrnă deasupra lor, pentru a fi păstrate. Dar în acelaşi an ele au fost luate de protopopul din Românaşi şi azi nu se mai ştie nimic de soarta lor. De la vechea biserică au mai rămas doar cîteva icoane vechi şi un clopot, păstrate azi în biserica nouă din Bodia.

În felul acesta, nedîndu-şi seama de importanţa monumentului şi a celor două acte, s-au pierdut mărturii de mare valoare pentru trecutul nostru, şi mai ales privitoare la marele conducător al revoluţiei româneşti din 1784. Totuşi, mărturiile rămase în tradiţia satului merită să ne reţină atenţia, ca un modest omagiu adus lui Nicolae Ursu Horia din Albac, conducătorul ţăranilor răsculaţi din 1784.

Student *Gheorghe Longodor*

Pagini din istoria românilor americani (5)

La cumpăna dintre secole şi îndeosebi la începutul acestui veac se dezlănţuise şi în Ardeal o puternică campanie pro-imigraţionistă încurajată asiduu de societăţile navale de transport transoceanice. Ziarele germane, ce ajungeau pînă în Transilvania, în ţinuturile locuite de saşi descriau în culorile cele mai vii şi mai promiţătoare viaţa şi posibilităţile existente peste ocean. În zonele de convieţuire sau de contact cu comunitatea săsească, românii au suferit o puternică influenţă pe această linie. Imaginea unei perspective prospere ce-i aştepta pe temerari i-a determinat atît pe români, cît şi pe saşi a lua în mîini toiagul pribegiei şi a se îndrepta spre ocean. Umblaţi cu oile în aşa-zisul fenomen al transhumanţei, ciobanii din Mărginimea Sibiului sau cei din Ţara Făgăraşului au fost cei dintîi ce s-au arătat receptivi a lua parte la această aventură, abandonîndu-şi turmele şi familiile pentru a porni spre necunoscut.

Spre deosebire de ţăranii români plecaţi din alte zone ale Transilvaniei, ce s-au transformat în America în muncitori industriali, ciobanii din Mărginime şi din Ţara Oltului şi-au continuat şi peste ocean îndeletnicirile moştenite din străbuni. Viaţa de cioban, cu libertăţile şi frumuseţile ei, era incompatibilă cu traiul din fabrică, în atmosferă înăbuşitoare şi fumul din hale, cu banda rulantă şi strictetea supraveghetorilor, cu cele 12—14 ore de muncă pe zi. De aceea, aceşti păcurari s-au angajat, încă de la sosire, ca ciobani în statul Montana, ale cărui ţinuturi erau propice dezvoltării şi practicării acestei îndeletniciri. Spre deosebire, însă, de ceilalţi imigranţi, numărul acestor păstori a fost extrem de mic, cifrîndu-se la cca. 400 de persoane pe la anul 1910.

Decorul Montanei avea să le producă adesea neplăceri. Vegetaţia diferită, pustietatea din jur, izolarea individului şi condiţiile în care îşi practicau meseria au produs de multe ori puternice impresii asupra lor, interiorizîndu-i, dar în acelaşi timp şlefuindu-le simţămintele pînă la melancolie.

Obligaţi a păzi de unul singur turme de pînă la trei mii de oi, în condiţiile în care mulsul devenea imposibil, ciobanii români din Montana au suferit esenţiale schimbări de concepţie şi comportament în îndelungata perioadă cît au păstorit pe acele meleaguri: arma de foc a luat locul bîtei ferecate cu care înfruntaseră acasă fiarele codrului; cortul de pînză găurită ce-şi lăsa locatarul la dispoziţia stihiilor dezlănţuite a luat locul colibei de pe dulcile plaiuri natale; singuri ciinii i-au mai rămas credincioşi, tovarăşi de nădejde în lunga suferinţă. Izolaţi timp de mai multe luni, şi lipsiţi de posibilitatea de a schimba o vorbă cu semenii lor, ciobanii româno-americani au fost poate unii dintre cei mai vitregiţi şi exploataţi imigranţi de pe teritoriul Statelor Unite; exploatarea avea, pe lîngă caracterul ei social, şi unul moral, legat în primul rînd de frustrarea dreptului de convieţuire.

Deosebit de ilustrativă, creaţia populară de imigraţie ce a apărut în presa românilor din America sau în gazetele transilvănene de la începutul acestui secol, este, poate, una dintre cele mai diversificate surse documentare ce oglindesc acest fenomen. Bogăţia de aspecte şi sentimente ce izvorăsc cu dărnicie din aceste doine şi balade, este, în fond, reflexul cotidian al trăirilor interioare ale individului, oglinda fenomenului de emigraţie aşa cum nu poate fi surprinsă de conţinutul searbăd al statisticii, sau sîrguinţa, de multe ori deşartă, a unor lucrări de specialitate.

Prof. *Eugen Lazăr*

Simbolul Credinţei

(Continuare din pag. 1)

acest drum este însuşi Hristos; El, prin Duhul Sfînt, revarsă harul sfinţitor împreună cu darurile Sale în primitorii cu vrednicie a Sfintelor Taine. Hristos este continuu prezent în mijlocul credincioşilor Săi (Matei 18, 20; 28, 20; Luca 24, 15; Ioan 14, 18). Prin Sfintele Taine ne aflăm în legătură personală cu Hristos, El devenindu-ne interior, adică sălăşluindu-se în noi (Ioan 15, 4) ca fraţi ai Lui (Evr. 2, 11; Matei 28, 10; Marcu 3, 32—35; Ioan 20, 17), prin El devenind noi fii adoptivi ai lui Dumnezeu şi, deci, cuprinşi în familia Tatălui ceresc. Iar pe culmile de sfinţenie a acestei vieţi creştine, viaţă care „este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu" (Col. 3, 3), harul lui Hristos, fără a micşora cu ceva libertatea umană a credinciosului ci pătrunzînd-o, luminînd-o şi întărind-o pe aceasta, orînduieşte toate spre adevăr, bine şi frumos. Despre starea de pe culmea vieţii creştine pămînteşti vorbeşte Sf. Apostol Pavel, cînd zice: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (Gal. 2, 20); şi, tot aşa, avînd în vedere aceeaşi viaţă în drum spre înaltul ei rost, adică creşterea în Hristos, prin trăirea potrivită cu ce a descoperit şi arătat El, ca şi prin ceea ce dăruieşte împreună cu Duhul Sfînt în Sfintele Taine, năzuindu-se spre atingerea stării omenităţii îndumnezeite a lui Hristos, acelaşi Apostol ne spune că urcuşul nostru moral şi spiritual merge cu ajutor haric „pînă vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura vîrstei deplinătăţii lui Hristos, ca să nu mai fim copii şi jucăria valurilor, purtaţi încoace şi încolo de orice vînt..., ci ţinînd adevărul, în iubire, să sporim întru toate, pentru El, care este capul, Hristos" (Efes. 4, 13—15).

Cunoscînd noi importanţa deosebită a Sfintelor Taine în viaţa creştină şi cugetînd creştineşte, mereu cu credinţă neşovăitoare, asupra lucrării mîntuitoare a harului dumnezeiesc împărtăşit prin ele, să reţinem pe primul plan al conştiinţei, că:

1. Se cuvine să ne pregătim totdeauna cu rîvnă duhovnicească pentru primirea cu vrednicie a Sfintelor Taine, aşa cum ne învaţă Biserica noastră dreptmăritoare.

2. Să avem mereu în cuget că bunurile primite prin Sfintele Taine sînt dumnezeieşti, că nu sînt despărţite de Dumnezeu, ci izvorăsc şi se revarsă din El, că astfel Sfintele Taine ne introduc în comuniune cu Părintele ceresc, ca fii adoptivi ai Lui, prin Hristos în Duhul Sfînt: „Noi sîntem templu al Dumnezeului celui viu" (II Cor. 6, 16); „Au nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfînt, Care este în voi...? Slăviţi, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, care sînt ale lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 19—20).

3. Prin Sfintele Taine ne alipim de Domnul; „Iar cel care se alipeşte de Domnul este un singur duh cu El" (I Cor. 6, 17).

4. Sfintele Taine, bine şi corect înţelese, ne deschid larg şi spre semenii noştri, purtători ca şi noi ai aceluiaşi chip al lui Dumnezeu, chip care, desăvîrşit real şi absolut, este însuşi Hristos (Filip. 2, 6), Care s-a dăruit pentru toţi şi pe toţi îi cheamă la Sine („Veniţi la Mine toţi..." — Matei 11, 28); iar Sfîntul Apostol Pavel ne îndeamnă cald şi stăruitor, ca „să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare şi ale altuia", cugetînd în noi „la fel ca şi Hristos" (Filip. 2, 4—5). Deschiderea spre aproapele ca poruncă divină întăreşte frăţia dintre oameni, înţelegerea şi conlucrarea frăţească dintre neamuri şi popoare, contribuind la statornicirea păcii şi ajutînd peste tot la propăşirea spre binele tuturor.

Şi astfel cunoscînd că „toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit de sus este, pogorîndu-se de la Părintele luminilor" (Iac. 1, 17), să preamărim pe Dumnezeu cu smerită închinăciune şi fierbinte mulţumire pentru binefacerile Sale părinteşti, urmînd povaţa Bisericii noastre, după îndemnul apostolesc: „Precum aţi primit pe Hristos Iisus, Domnul, aşa să umblaţi întru El, înrădăcinaţi şi zidiţi fiind într-însul, întăriţi în credinţă, după cum aţi învăţat, şi prisosind în ea cu mulţumire" (Col. 2, 6—7).

Legături frăţeşti între ierarhi...

(Continuare din pag. a 3-a)

încă, ca să vadă pe Episcopul lor slujind mai cu pompă, după cum cer sărbătorile noastre cele mai mari, din pricină că nu avem o biserică mai mare episcopească şi numai trei bisericuţe mici, în care trebuie să împărtăşim şi să îmbulzim tinerimea studioasă atît clericală cît şi gimnazială, ba şi pe cea din şcolile elementare dimpreună cu deosebitele de oameni ale creştinilor noştri.

Aş avea o mare dorinţă de a întemeia o mănăstire în locul celor multe avute, dar acum toate perdute. Cum s-au perdut vei pofti a vedea mai tîrziu din opul meu de sub tipar. Acum deocamdată însă vrem să ne zidim o biserică episcopală şi spre scopul acesta am şi colectat în Eparhie dar sîntem încă tare departe de acea sumă ce se cere pentru astfel de zidire. De aceea, mai îndrăznesc şi cu rugarea, dacă cumva poţi mijloci oarecare ajutor spre acest scop sfînt de acolo, mijloceşte pentru că asta ar fi o binefacere meritată în creştinii noştri de aicea de veacuri, o binefacere prin care s-ar înlesni realizarea dorinţei a mai bine de o jumătate de milion de români şi care realizare ar servi nesfîrşit de fala românimei întregi.

Nu-mi lua în nume de rău atîtea greutăţi ce îţi fac şi primeşte simţămintele mele cele sincere de frăţietate

Al Frăţiei Tale fratecredincios în Hristos

Andrei Şaguna
Episcopul Ardealului

Sibiu, în 23 februarie 1860

Vizită ecumenistă la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu

Vineri, 12 iunie 1981, Centrul arhiepiscopesc a fost vizitat de doamna Else Müller, referentă pentru legături ecumenice a Bisericii Evanghelice Luterane din Bavaria (R. F. G.), împreună cu un grup de patru colaboratori.

Însoţiţi de d-l prof. Dr. Hermann Pitters de la Institutul teologic protestant, ramura Sibiu, oaspeţii au fost primiţi de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

Doamna Müller a făcut o expunere a activităţii ecumenice pe care o desfăşoară unitatea bisericească din care face parte, exprimîndu-şi bucuria participării unor reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Române la seminariile pe care le organizează.

P. S. Episcop-vicar Lucian a făcut o prezentare a Centrului mitropolitan din Sibiu şi a relaţiilor frăţeşti, ecumeniste, existente între cultele din ţara noastră, dorind totodată oaspeţilor călătorie plăcută pe meleagurile Patriei noastre.

O carte uitată despre Eminescu

— studiul teologului Ilie Cristea din 1895 —

Cel ce avea să fie odată Patriarhul ţării, cu numele cunoscut Miron Cristea, este autorul unui studiu laborios pentru epoca în care a apărut — printre primii cercetători ai operei marelui poet al României — aplecat asupra unei opere de mare răsunet în toate părţile vechii Dacii. El a intuit devreme mesajul răscolitor al poeziei eminesciene şi a tipărit la Someşeni, lîngă Cluj, în maghiară studiul: *Eminescu, viaţa şi opera*, printre primele monografii asupra lui Eminescu, înaintea altor studii, mai uşor de publicat la Iaşi ori la Bucureşti, decît la Someşeni, în Transilvania, unde regimul austro-ungar tocmai suprimase mişcarea *Memorandului*, dînd ani grei de închisoare vajnicului preot-tribun al românilor, Vasile Lucaciu, lui Ioan Raţiu şi altora.

Autorul acestei cărţi surprinzătoare despre Eminescu, în 1895, aşeza pe contrapagină versurile lui Vlahuţă: *Măreţ pluti-va printre veacuri / Măestrul dulce Eminescu*, — adăugînd de mînă dedicaţia către forul academic: „Măritei Academii Române, în semn de înaltă consideraţie, Bpesta, 3/15 mai 1895, Dr. Elie Cristea, *teolog* şi filosof absolut", — în care epitetul final nu avea atunci nimic depreciativ, absolut însemnînd doar „cu studii încheiate, cu diplomă". Cartea, nu prea voluminoasă atestă, pe lîngă pregătirea menţionată în titlurile de mai sus, pasiune literară, erudiţie de istoric al culturilor, capacitate critică remarcabilă pentru un autor care n-a făcut „literele", filologia.

Prima parte a volumului e consacrată vieţii poetului, cu bune informaţii asupra drumului atît de sinuos al marelui poet, obligat să-şi agonisească o pîine cînd bibliotecar, cînd revizor, cînd jurnalist. Datele destul de amănunţite, repede evocate, sînt corecte; cu unele scăpări, totuşi inexplicabile, pentru că erau la îndemîna tuturor şi au stîrnit adesea comentarii: trecerea lui Eminescu pe la Blaj, poate pe la Beiuş chiar — în dorinţa lui de a cunoaşte patria dascălului iubit: revoluţionarul paşoptist Aron Pumnul, de a vedea „mica Romă", la faţa locului, întîlnind umbrele corifeilor Şcolii Ardelene, care acum două secole au inaugurat era modernizării culturii şi limbii româneşti, luptînd prin istorie, limbă şi prin şcoli pentru renaşterea naţiunii noastre. Eminescu a vorbit cu o preţuire caldă, — altfel decît Junimea, decît Maiorescu — despre Şincai, Maior, Cipariu. Nu ne spune nimic nici despre angajarea lui Eminescu în 1877 la *Timpul*, unde a dus o acţiune energică contra abuzurilor şi imoralităţii cercurilor politice dominante. Dar pot fi scuzate, oarecum, aceste scăpări, — căci monografia tînărului Ilie Cristea era un început curajos în studierea operei marelui poet, pe care cercetătorul l-a intuit bine în imensitatea talentului şi în profunzimea operei sale.

Studiul despre care vorbim încearcă să pună pe Eminescu în paralelă cu marii scriitori predecesori: Lenau, Petöfi, Schiller şi chiar Arany, pe care studenţii din cele două capitale, — unde se aflau mulţi tineri români, adică la Viena şi Budapesta, acolo lăsase amintiri şi Eminescu, — îi cunoşteau bine şi-i puteau compara între ei, urmînd mai ales linia clasic-romantică a operei lor. Viaţa lui Lenau ori a lui Petöfi a fost furtunoasă, incertă, ca a lui Eminescu, — talentul lor era copleşitor. Instinctul creaţiei prin cuvînt a îmbogăţit cultura popoarelor lor, ca şi opera celebră a lui Schiller ori Arany, — scriitori fără studii înalte, dar stăpîniţi toţi de febra scrisului, de mesianismul operei lor celebre.

Biograful timpuriu al poetului nostru subliniază şi dinamica participare a lui Eminescu la Iaşi, la dezvelirea statuii lui Ştefan cel Mare, la 5 iunie 1883 cînd a citit, într-un cerc amical, celebra sa *Doină*, ultima manifestare publică a furtunosului poet-ziarist; apoi, la cîteva zile după aceea, accesul de alienaţie presimţită a izbucnit, surpînd facultăţile creatoare ale geniului. Viaţa poetului nostru a fost tot atît de nefericită ca aceea a lui Schiller, zice biograful iubitor de comparaţii, la nivelul literaturii europene. Dar, deşi probabil avea la îndemînă ediţia Maiorescu a *Poeziilor* lui Eminescu, din 1883, eveniment remarcabil în istoria literaturii noastre, el nu o menţionează şi uită să ne spună că în acelaşi an 1889 au dispărut şi prietenii de-o viaţă ai poetului: Veronica Micle şi Ion Creangă. Ne spune însă amănuntul semnificativ că în 1890 i s-a ridicat un bust lui Eminescu la Botoşani, despre inaugurarea căruia au vorbit un fost prieten al poetului: C. Vasiliu, — dar şi Scipione Bădescu, — cum am avut ocazia să arăt în antologia *Pagini vechi despre Eminescu*, cuprinzînd texte aşezate cronologic despre poet şi opera lui (1975).

Partea a doua a studiului lui Ilie Cristea din 1895 se ocupă de *Opera* poetului citînd la loc de frunte, se-nţelege, fapt important mai ales pentru românii din Ardealul robit, *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie*, apoi *La Bucovina*, poeme cu răsunet deosebit pentru tineretul studios din universităţile străine. Autorul zice că Eminescu ne-a lăsat 96 de poezii, una mai frumoasă ca alta, — că viaţa lui personală a fost implicată în creaţia lui poetică (p. 25), — că melancolia adîncă, pesimismul lui sînt similare naturii lui Heine. Se citează în spiritul revoluţionar al vremii, cu influenţa vădită a luptelor pentru libertate şi drepturi, în spiritul *Memorandului*, strofe din *Împărat şi proletar*, din *Scrisori* şi din *Doina*, apoi sînt evocate temele mari ale liricii eminesciene: iubirea, natura, femeia (cu discreţie amintită în treacăt, sursă de tristeţi, de suferinţe, de elegii): *Mortua est*, *Călin, Crăiasa din poveşti* i s-au impus atenţiei. Mai ales vizibil este, ca un fir roşu, pesimismul lui Eminescu, — deci apropierea lui de Schopenhauer era cu totul evidentă. Filozoful german a fost admirat de poetul român, — zice autorul acestui studiu, care citează de asemenea *Curentul Eminescu*, studiul lui Vlahuţă foarte cunoscut în epocă, în sare admiraţia pentru marele maestru era copleşitoare, — şi ea se impunea mai ales tineretului studios.

De pe atunci încă, *Luceafărul* era considerat ca sinteza gîndirii şi a artei lui Eminescu; finalul lui atinge o culme a artei literare şi asupra lui insistă teologul literat atît de pătrunzător pentru epoca sa (p. 48), fără a se opri însă numai la poezie. Eminescu este un autor de excepţie, ca istoric în *Influenţa austriacă*, dizertaţie rostită în cadrul prelegerilor duminicale, organizate de Junimea în 1876, sau în numeroase articole de jurnal (p. 61); e citată antologia publicisticii lui Eminescu din 1891, alcătuită de Păucescu, sînt citate traducerile lui din Kant, Schiller, încercările lui de dramă, proba publicată de tînăr: *Făt-Frumos*, *Sărmanul Dionis*; — deci, nici arta prozei nu e uitată în acest studiu remarcabil prin intuirea dimensiunilor operei lui Eminescu. Mai e un detaliu de reţinut din evocarea tînărului autor, istoric literar al unui mare moment din evoluţia artei noastre literare: se face trimitere la un articol memorabil al lui Eminescu, uitat de atunci de toţi cercetătorii operei sale, uitat de editorii publicisticii, în speţă de Cuza, de Iorga, de I. Creţu: *Cristos a-nviat!*, a apărut în *Timpul* din 1878, un articol de antologie, care i-a plăcut mult lui Caragiale, — l-a reţinut şi l-a reprodus, indicînd pe Eminescu drept autor al lui, din epoca în care lucrau împreună în redacţia *Timpului*; deci dramaturgul ştia bine cine e autorul evocării simbolului unei sărbători şi el l-a reprodus în *Epoca*; recent, la centenarul apariţiei articolului lui Eminescu l-am retipărit în revista *Reînvierea* din Ierusalim şi l-am predat autorilor ediţiei academice a *Operelor* (Creţia-Vatamaniuc) pentru a-l include în vol. X, în curs de tipărire acum; acest articol, semnalat deci de Ilie Cristea în volumul despre care vorbim (p. 73), îşi are istoria lui, fiind un atestat în plus pentru ataşamentul lui Eminescu faţă de vechile noastre tradiţii, faţă de credinţa populară, în nota splendidei sale *Rugăciuni* şi a Colindelor postume.

Dar Eminescu nu este numai înnoitorul conceptelor, al viziunii poetice, aliind memoria istorică, adîncimea filozofică şi vibraţia afectivă, lirică, a sensibilităţii artistice, ci şi un deschizător de drum în arta limbajului poetic, oferindu-ne înaltă rafinare a cuvîntului românesc. Cristea vorbeşte şi despre „arta deosebită" a poetului (p. 66), despre figurile de stil, variate, surprinzătoare ale construcţiei poetice, despre aliajul de vechime şi noutate în lexicul poetului, despre rima atît de muzicală, de rară şi de înnoitoare (p. 73), — element component al expresivităţii versurilor eminesciene. Desigur, multe elemente sînt preluate din studiile lui Maiorescu, Vlahuţă, din comentariile poetice tot mai frecvente după dispariţia poetului, — dar punerea în relief a înnoirii estetice a limbajului poetic, prin ecoul adînc al poeziei lui Eminescu, pînă la marginile de vest ale poporului român, însemna o mărturie vie a unităţii spirituale a celor ce-l citeau pe Eminescu, pe Alecsandri, pe Slavici ori pe Creangă. Se recunoaşte în acest volum — grăitor despre modernizarea culturii noastre — rolul difuzării operei eminesciene cu sprijinul lui Maiorescu, editorul reputat al poetului. Tineretul, în primul rînd, a simţit puterea versurilor lui Eminescu, ca un balsam şi un şoc, stimulîndu-i inteligenţa şi fortificînd unitatea morală sub semnul artei poetice majore. Ilie Cristea vede cu un ochi ager toate aceste adevăruri şi pledoaria lui pentru opera lui Eminescu este cu deosebire importantă, evocînd şi anumite niveluri ale spiritualităţii româneşti: un larg auditoriu îşi găseşte un mare aliat în lupta pentru demnitatea şi frumuseţea limbii şi literaturii, ca expresie a forţei creatoare a poporului din sînul căruia s-a ivit poetul-exponent al culturii naţionale.

Dacă azi apar în fiecare an studii erudite consacrate operei lui Eminescu, iar colecţia *Eminesciana* a Editurii *Junimea* de la Iaşi tipăreşte cărţi după cărţi, vechi şi noi, despre această operă cu cel mai mare răsunet în conştiinţa cititorilor şi a scriitorilor noştri, — nu trebuie să uităm pe pionierii acestor studii prin care a progresat cultura noastră întreagă.

Ilie Cristea şi-a înscris numele printre primii autori de monografii consacrate lui Eminescu; — abia e cunoscut însă istoricilor noştri. A fost mereu citat canonicul Grama de la Blaj, care l-a defăimat pe Eminescu, deşi de la Blaj se cuvenea altă preţuire pentru marele poet. I-a fost dat lui Iosif Vulcan să-l tipărească întîi şi să-i publice şi ultimul set de 7 poezii, plătindu-i colaborarea, iar lui Ilie Cristea să-l omagieze admirabil în volumul său din 1895.

Prof. *Gh. Bulgăr*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 15 iulie 1981 Nr. 27—28/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pacea — perpetuă preocupare

Ceea ce urmează nu-i poveste, ci întîmplare petrecută aievea, la o reşedinţă vlădicească din Transilvania, pe la mijlocul secolului trecut. Iat-o!

Un grup de credincioşi săteni, delegaţi ai unei parohii din părţile Munţilor Apuseni, s-au prezentat în audienţă, la Sibiu, chiriarhului lor canonic, spre a-i cere un ajutor pe seama bisericii lor, aflată în curs de construire. Ajutorul cerut le-a fost acordat, cum s-a putut.

Ca de obicei, ierarhul respectiv — care nu era altul decît marele mitropolit Andrei Şaguna († 1873) — a purces a-i „ispiti" pe oaspeţii săi cu tot felul de întrebări privitoare la viaţa religioasă-morală a poporenilor parohiei, la conduita personală şi la activitatea pastorală a preotului-paroh. La un moment dat, după ce a auzit din gura delegaţilor cît de frumos cîntă şi slujeşte la altar păstorul lor sufletesc, ierarhul a întrebat: „Dar, de predicat, predică?"

— „Predică regulat, la fiecare sfîntă slujbă", — au răspuns oamenii într-un glas.

— ...Numai că în fiecare Duminică şi sărbătoare tot predica „aia" o ţine, — răsare unul din ei la vorbă.

Surprins de ineditul acestei informaţii, ierarhul a purces la efectuarea unei anchete în toată regula:

— Şi ce anume vă spune în predica aceea?

Oamenii au început să ridice din umeri. Parcă le pierise graiul. Cumpănindu-se de pe-un picior pe celălalt, unul dintre ei, mai fireş, răspunse: „D-apoi, să fie cu iertare, nu ştim de bunăseamă!"

Şaguna, bucuros că poate da o lecţie şi în acelaşi timp are prilejul să salveze prestigiul oratoric al preotului respectiv, încheie audienţa cu această recomandare:

— Acum, oameni buni, mergeţi în pace, şi cît ce ajungeţi acasă, să-i spuneţi preotului vostru că aşa porunceşte vlădicul lui, ca în fiecare Duminică şi sărbătoare, tot predica „aia" să v-o ţină în biserică, pînă ce vă va intra bine în cap.

Printr-o scrisoare care a pornit pe urmele delegaţilor, preotul-paroh era îndrumat să-şi „aerisească" repertoriul predicatorial.

Întîmplarea aceasta e instructivă, mai ales astăzi, cînd prefacerile pe care le generează vremea noastră impun preotului succesive primeniri ale programelor şi procedurilor sale pastorale.

...Dar nu numai lui, ci şi credincioşilor treji, conştienţi de indicele urcat al mărturiilor prezenţei lor active în clocotul veacului, care ni se cere insistent tuturor.

Trăim — de cînd s-a terminat ultimul război mondial, — zbătîndu-ne să creăm condiţii ca o astfel de calamitate să nu se mai repete, chiar dacă ici-colo răbufnesc conflicte armate generate de învrăjbiri prin nimic justificate, cu atît mai puţin prin hămesitele pofte de acaparare cu orice preţ a ceea ce aparţine altuia. Memoria scurtă sau leneşă a unora a uitat — sau se face că uită — ce a însemnat al doilea război mondial: 2073 de zile de prăpăd şi foc peste o considerabilă parte a planetei noastre căznite nemeritat, zeci de milioane de victime nevinovate, scrum şi ruine acolo unde înfloreau aşezări omeneşti durate cu secole în urmă, plînset, mizerie şi regres chiar şi în acele zone ale Pămîntului în care pasul strivitor al teribilului Marte redivivus n-a duduit decît de la distanţă. Se dă uitării, apoi, că arsenalul atomic contemporan e atît de înspăimîntător, încît declanşîndu-l viaţa ar putea fi stinsă pentru totdeauna (de 20—30 de ori, calculează specialiştii în materie, ca şi cînd odată săvîrşită crima definitivă, ar mai avea cine s-o repete! ...)

Bisericile, slujitorii şi credincioşii lor, avem ceva de spus în problemele păcii şi dezarmării. Apărarea păcii şi continua ei consolidare este problema noastră comună, de acută actualitate, de neslăbit interes religios-moral şi umanitar. „Eu am venit — zice Domnul — ca oile mele viaţă să aibă şi *de prisos* să aibă" (Ioan 10, 10); viaţă integră, neîmpuţinată de acţiuni distructive, neslăbită de învrăjbiri iritante, neanemiată de toxinele apetiturilor vinovate, viaţă care să merite a fi trăită, viaţă purtătoare de germeni ai necurmatei dezvoltări, viaţă generatoare de neîntrerupte şi viguroase salturi calitative.

Această viaţă — nu alta — este fără îndoială darul lui Dumnezeu, dar şi *vrednicia* noastră. Ceea ce ai de preţ, păstrezi cu grijă şi valorifici cu folos. Pacea este bunul cel mai de preţ pe care-l avem. *„Pacea este maica tuturor bunurilor...*: nimic nu este asemenea ei; dacă ea lipseşte, toate (celelalte) sînt de prisos", — spune sfîntul părinte bisericesc Ioan Gură de Aur.

De sîrg ne rugăm — împreună cu Sf. Părinte apostolic Clement Romanul —: „Doamne, dă-ne înţelegere şi pace, nouă şi la toţi cei ce locuiesc pe pămînt". Dar atîta nu ajunge. Nu ajunge să oftăm după pace şi nici numai să ne rugăm pentru pace nu ajunge, căci — precum zice Sf. Vasile cel Mare: „Nimic nu este mai propriu creştinului decît să fie făcător de pace; de aceea Domnul ne-a făgăduit cea mai mare răsplată pentru aceasta". O ştim care-i, din a şaptea „fericire" (Matei 5, 9): „făcătorii de pace" sînt *fii ai lui Dumnezeu*; ei *fac* de fiecare dată ceea ce ar face Dumnezeu în locul lor.

Pr. prof. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Dr. Nicodim Cristea (1889—1970)

Cărturarul şi juristul Nicodim Cristea a fost unul dintre militanţii de seamă pentru înfăptuirea unităţii naţionale, libertăţii politice şi „unul dintre cei mai zeloşi membri ai Astrei, care a muncit cu abnegaţie, dezinteres şi multă dragoste pentru promovarea culturii în rîndurile poporului nostru".

Viitorul militant pentru cauza naţională, a văzut lumina zilei la 16 iulie 1889, în comuna Negrea, judeţul Arad, într-o familie de intelectuali, pe nume Ioan şi Zoriţa Cristea, născută Candrea. Copilăria şi-a petrecut-o în satu-i natal, unde tatăl său îndeplinea funcţia de notar, în mediul natural, sănătos, de la poalele munţilor Codru.

Primele cunoştinţe de carte le-a dobîndit la şcoala din sat, sub îndrumarea mamei. La terminarea şcolii primare, s-a înscris elev la gimnaziul din Brad. Studiile secundare le-a urmat la liceul din Beiuş, într-o atmosferă culturală românească, care a contribuit în bună măsură la formarea sa ca luptător pentru cauza naţională. La insistenţa părinţilor, tînărul bacalaureat s-a îndreptat spre Sibiu, pentru a frecventa cursurile Seminarului „Andreian". Anii petrecuţi în Sibiu, Nicodim Cristea i-a dedicat studiului. De la Sibiu, tînărul absolvent pleacă la Pojoni (Bratislava) pentru a urma cursurile facultăţii de drept. După un an se transferă la Viena şi apoi la Cluj. Viaţa ştiinţifică şi culturală din cele trei centre universitare a avut o mare influenţă asupra pregătirii sale ca specialist şi om de cultură. Tot la Cluj, Nicodim Cristea a obţinut titlul de doctor în drept. Pe lîngă sarcinile şcolare, el a desfăşurat şi o bogată activitate în rîndurile tinerilor studioşi, fiind ales preşedinte al asociaţiei studenţeşti.

După încheierea studiilor juridice, Nicodim Cristea a intrat în învăţămînt, îndeplinind funcţia de profesor la liceul comercial din Cluj. Concomitent activează în cadrul „Astrei": ţine conferinţe, organizează biblioteci poporale şi şezători cultural-artistice. Remarcîndu-se prin munca-i rodnică, tînărul doctor în drept a fost ales, în 1913, secretar al Despărţămîntului Cluj al „Astrei". În noua-i calitate, a

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Mesajul umanist al proorocului Ilie

Un om reprezentativ în purtarea ideilor mari, şi în apărarea lor, a fost Proorocul Ilie. El a trăit în veacul al IX-lea înaintea erei noastre. Cărţile istorice ale Vechiului Testament descriu amplu activitatea lui. Deşi ele rezultă că proorocul a îndeplinit o misiune importantă, pentru că el a vestit o altă cale, o cale dreaptă, pentru progresul individual şi colectiv.

Ilie n-a fost un om ca toţi oamenii. El a adus un spor de evidentă noutate în relaţiile dintre oameni. Calitatea de sfînt pe care i-o atribuie Biserica reflectează ideea că Ilie este o persoană recunoscută ca exemplu desăvîrşit al vieţii. El a fost omul care a întruchipat perfecţiunea de gîndire şi puritate morală.

Mîhnit peste măsură că orizontul spiritual al epocii, arghirofilia, nedreptatea socială şi exploatarea omului de către om, străluceşc la „curţile" celor puşi sus pentru o datorie de responsabilitate, Proorocul Ilie înfruntă cu îndrăzneală pe cîrmuitorul ţării, în multe privinţe vinovat principal. Ilie este un exemplu de luptă stăruitoare pentru o lume nouă. El şi are temeiuri. Regele introduse, pe ţară, închinarea la idoli şi practici magice. A oficializat despotismul şi crimele. Determinat de soţia sa, o răutate de femeie, a ucis, cu pietri, pe omul sărac şi cinstit, Nabot, fiindcă acesta nu se învoia să cedeze regelui, pentru cîţiva gologani, singurul său petec de pămînt. Proorocul s-a constituit în apărător public explicînd sensul general al răului, care este o calamitate publică şi o încălcare a ordinei în servirea omului.

Clarvăzător, proorocul a prevenit vlăstarele domnitoare că după astfel de inspirări nu pot avea parte de un sfîrşit lin al vieţii lor. Aşa s-a şi întîmplat. După o luptă pierdută, regele Ahav, rănit greu, se sbătea neputincios în mijlocul unei haite de ciini, care-i lingeau sîngele, iar regina Izabela a fost aruncată pe fereastra palatului, de furia celor răsculaţi împotriva nelegiurilor ei. Trupul reginei a fost apoi sfîşiat de cîinii vagabonzi.

Din această întîmplare se desprinde învăţătura că răul nu rămîne nepedepsit, că păcatele săvîrşite aduc, după ele, numai nenorociri. Mai ales răul şi asuprirea celui sărac, şi slab, şi lăcomirea la bunul lui de avere, mînie pe Dumnezeu şi face să se reverse asupra celor răi urgia lui.

Viaţa omului trebuie să fie o continuă năzuinţă după adevăr şi dreptate, pace şi bună-înţelegere, dragoste şi respect faţă de semeni.

Din activitatea Sfîntului Ilie se desprind multe învăţăminte preţioase. Iată una: Pentru a dovedi regelui Ahav deşertăciunea idolatriei şi-a practicii magice i-a relatat următoarea trăire: „Stăteam pe munte, spunea proorocul, şi iată Domnul a trecut pe lîngă peşteră. Şi înaintea Domnului a trecut un vînt tare şi puternic, care despică munţii şi sfarmă stîncile. Domnul nu era în vîntul acela. Şi după vînt a venit un cutremur. Şi Domnul nu era în cutremurul acela. Şi după cutremur a venit un foc şi Domnul nu era în foc" (III Regi 19, 1).

În această istorisire, Dumnezeu este arătat ca duh adevărat. Prin ea se exprimă adevărul că omul nu poate cuprinde bogăţia însuşirilor „Celui mai mare decît toate lucrurile Sale" Is. Sir. 43—32).

Prin acest răspuns proorocul combate, indirect, practicile magice şi urgiseşte închinarea la idoli.

Numele proorocului este simbolic şi sfînt, căci Ilie înseamnă: „Domnul este Dumnezeul meu." Vorba din bătrîni „nomen est omen" (numele este renumele) i se potriveşte, căci într-adevăr Proorocul Ilie s-a identificat cu marile valori ale existenţei, a trăit şi a propovăduit legea cea dreaptă şi sfîntă şi a considerat o necesitate existenţială, legătura credincioşilor cu Dumnezeu şi cu adevărul. Iisus îl asociază pe proorocul la opera sa eshatologică, pentru că a avut un rol unic în desvoltarea societăţii omeneşti.

Iată de ce Sfîntul Ilie este unul dintre cei mai populari sfinţi la români. El este simpatic chiar şi atunci cînd „tună şi fulgeră"...

Mulţi îi poartă numele, unii îl iau de patron, alţii calcă pe urmele Sfîntului, arătîndu-se oameni spre tot lucrul bun gătiţi.

Biserica săvîrşeşte, în fiecare an, la 20 iulie, pomenirea cu laudă şi cu rugăciuni a Sfîntului Prooroc Ilie.

Pomenirea, cu laudă, o facem şi noi atunci cînd reuşim să biruiască duhul adevărului şi duhul dreptăţii în viaţa noastră de fiecare zi.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Arhitectura bisericilor de lemn din jud. Sibiu

Ampla acțiune de evidență, cercetare, conservare și valorificare a patrimoniului spiritual, cultural și artistic statuată prin Legea 63/1974, are în atenție și vechile lăcașuri de cult românești, bisericile de lemn, care secole de-a rîndul au menținut vie în rîndurile populației românești ideea vechimii pe aceste teritorii, unitatea și continuitatea de limbă, de cultură, fiind în același timp păstrătoare ale manifestărilor de artă și cultură populară românească (icoane pe lemn și sticlă, textile, mobilier), documente și tipărituri românești vechi.

În secolul nostru, numărul bisericilor de lemn a scăzut, astăzi existînd doar opt biserici în localitățile: Apoldu de Jos, Broșteni, Poiana Sibiului, Ilimbav, Netuș, Sadu, Sîngătin, Presaca. Biserici de lemn construite în forma tradițională bisericilor-sală, cu pronaos, naos, altar — de cele mai multe ori păstrat — se mai aflau în Sălișteă, Vale, Tilișca, Gura Rîului, Rășinari, Mohu, Avrig, Săcel, Ludoș.

Bisericile de lemn sînt situate în mijlocul satelor, pe o ridicătură de pămînt. Această așezare, într-un loc de unde să domine întreaga privelișteă înconjurătoare, poate avea explicații multiple: să fie vizibilă de la mari depărtări, să se distingă prin acest fapt de locuințele țărănești ale așezării, să fie mai puțin expusă inundațiilor sau incendiilor.

Cadrul natural întregește ansamblul edificat; de aceea bisericile de lemn, cînd sînt mutate dintr-un loc în altul, își pierd din valoarea artistică pe care au avut-o „in situ". O parte a acestor monumente, care au înfruntat veacurile pînă în zilele noastre, se află în cu totul alt loc decît cel unde au fost înălțate inițial. Este cazul bisericii din Netuș, adusă din Toarcla (jud. Brașov), al celei din Ilimbav, adusă din Noul (jud. Sibiu), al celei din Apoldu de Jos, adusă din Ocna Sibiului și al celei din Sîngătin, adusă probabil din Topîrcea (jud. Sibiu).

În ceea ce privește datarea bisericilor existente, pisaniile nu pot fi luate drept elemente sigure de datare; prezintă, totuși, importanță, fiind „o dată" în existența monumentului.

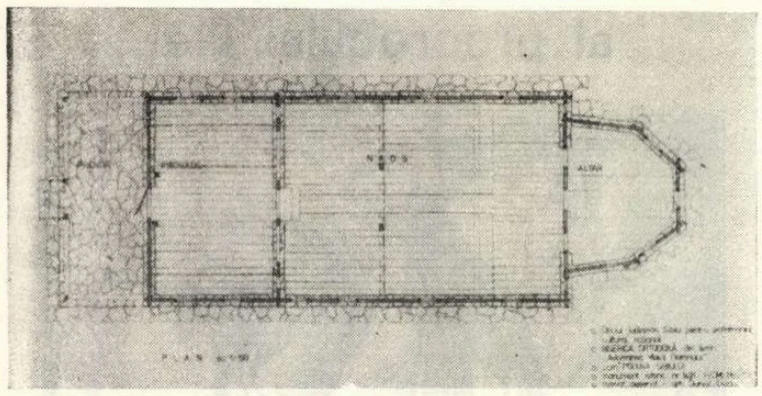

Planșa 1

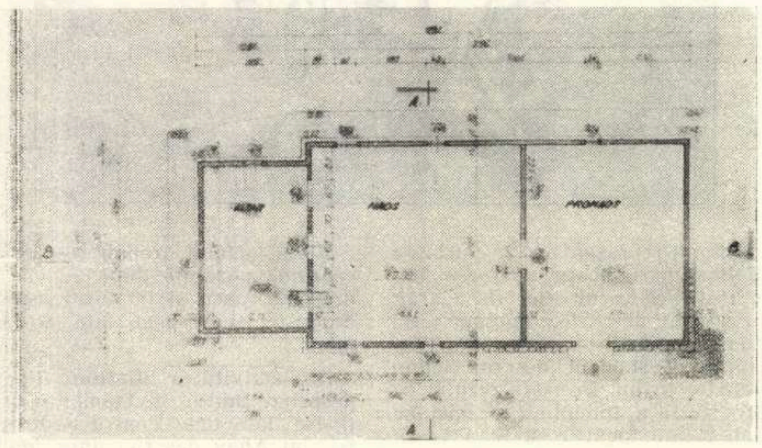

Planșa 2

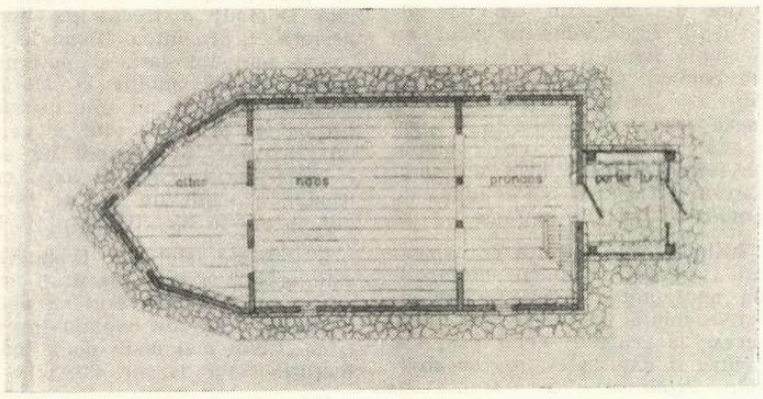

Planșa 3

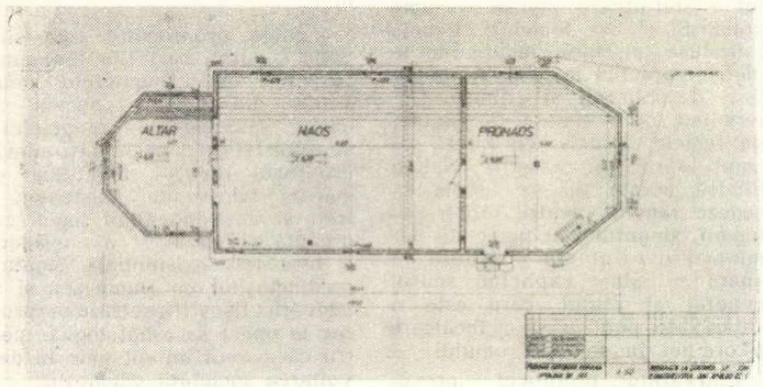

Planșa 4

Cauzele inexistenței unor biserici de lemn datate mai timpuriu decît sfîrșitul secolului al XVIII-lea se datoresc unei complexități de factori: materialul din care erau construite aceste monumente nu putea rezista pînă astăzi condițiilor climatice, creșterea numerică a populației a impus mărirea lăcașului vechi sau înlocuirea acestuia, contribuind la scăderea numărului bisericilor de lemn din județ.

I. TIPOLOGIA PLANIMETRICĂ

Analiza bisericilor de lemn din județul Sibiu, trebuie să aibă în vedere, în primul rînd, elemente de planimetrie caracteristice, unitatea și varietatea acestora. Din punct de vedere al planului, bisericile de lemn din județ se încadrează în trei tipuri distincte:

a) Cu navă dreptunghiulară și absida retrasă în interior față de linia pereților de sud și de nord ai navei. În cadrul acestui tip distingem două variante: cu absidă poligonală (Broșteni, Poiana, Netuș — pl. 1) și cu absidă pătrată (Sîngătin și Ilimbav — pl. 2).

b) Cu navă dreptunghiulară și absidă poligonală, ale cărei laturi de nord și de sud pornesc din extremitățile de nord-est și sud-est ale naosului și sînt oblice față de restul planului dreptunghiular al navei (Sadu — pl. 3).

c) Cu navă dreptunghiulară și pronaosul poligonal ale cărui laturi de sud și de nord sînt în prelungirea navei (Apoldu de Jos — pl. 4).

II. ELEVAȚIE

La baza fiecărei construcții se află un soclu care nu depășește 30—40 cm, fiind confecționat din bolovani de rîu. Sînt și cazuri în care soclul lipsește, talpa sprijinindu-se direct pe pămînt (Netuș) fapt care duce la o rapidă uzură fizică. Bisericile de lemn din județul Sibiu au pereții confecționați din cununi de bîrne orizontale, sistem cunoscut și sub denumirea de „blokbau". Bîrnele, sînt cioplite în patru muchii pentru ca suprafețele să fie cît mai plane, nepermițînd formarea curenților de aer în interior, fie îmbinate în două feluri:

a) cînd sînt lungi cît peretele au capetele prinse în „cheotori";

b) cînd sînt scurte, peretele are din loc în loc „usciori" verticali canelați pe două laturi, tocmai pentru a prinde capetele acestor bîrne orizontale.

Un element de construcție preluat de la casa de locuit și amplasat la biserică este „tîrnațul" (prispa). Atît la casa țărănească cît și la biserica de lemn, tîrnațul a apărut ca un element de primă importanță în asigurarea trăiniciei construcției, fiind în general specific bisericilor de lemn din Transilvania. Apariția pridvorului la bisericile de lemn este determinată de diferiți factori: pridvorul este făcut „să adăpostească oamenii pe vreme rea pînă ce se deschide biserica", sau la înmormîntare, parastasul se așează de multe ori pe masa din tîrnațul bisericii.

La început, însă, tîrnațul a apărut ca o necesitate constructivă de a apăra talpa construcției de apa ce cade de pe acoperiș.

Tîrnațul și nava sînt adăpostite de un singur acoperiș pe cunune de bîrne ce pornesc din partea superioară a pereților. Căpriorii sînt lungi, ceea ce face ca înălțimea acoperișului să cuprindă două treimi din înălțimea edificiului. Pe toată lungimea construcției, căpriorii se succed din metru în metru. Deasupra absidei, căpriorii sînt mai mici, acoperișul micșorîndu-se și el. Această gradație ascensională a acoperișului crează impresia de monumental, de operă desăvîrșită.

Turnurile ar fi apărut, în principal, ca o necesitate practică. Erau necesare amenajări speciale, de unde oamenii să poată supraveghea bunul mers al vieții co-

Aurelia Cozma
muzeograf

(Continuare în pag. a 4-a)

Pacea - perpetuă preocupare

(Continuare din pag. 1)

Dar atunci ce sînt potrivnicii păcii? Răspunde — drastic — Sf. Ioan Hrisostom: „fii ai diavolului". Nu putem face — și nu sîntem dispuși să dăm — nici un rabat la ceea ce spune Sf. Părinte citat. Opțiunea noastră s-a pronunțat de cînd a răsunat sub stele programul betleemit: „... *pe pămînt pace*" (Luca 2, 14).

... Cu îngerească întregire explicativă, toarsă din același caer celest: „... *între oameni bunăvoire*" (textul citat).

Tot Sf. Ioan Hrisostom atrage atenția că „Întîistătătorul Bisericii nu zice numai: *Pace vouă*, ci: *Pace tuturor*. Căci, ce folos dacă avem pace cu unul, iar cu altul război și luptă? Care este cîștigul? Și în corp, dacă unele mădulare sînt liniștite, iar altele tulburate, nu se poate statornici niciodată sănătatea, ci prin buna rînduială, prin acordul și pacea tuturor". „Doamne, dă-ne înțelegere și pace nouă și la toți cei ce locuiesc pe pămînt" (Sf. Clement Romanul).

Pacea cu Dumnezeu și pacea cu aproapele instalează în ființa noastră climatul sufletesc al bunăvoirii care întreține iubirea de semeni și temeluiește dreptatea. Aceasta este nepieritoare avuție pentru toți credincioșii creștini și pentru societatea organizată peste tot.

„*Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici și pentru întrunirea tuturor*" (ectenie), Domnului să ne rugăm și *să acționăm* fără preget și fără slăbire. Să nu uităm că pacea poate fi servită și cînd nu este direct primejduită, căci binefacerile ei suportă și reclamă permanent cote înalte de sporuri calitative. Enormele cheltuieli care se fac pentru înarmări astăzi, pot căpăta destinația constructivă pe care omenirea o cere, transformarea lor în acte de propășire, în factori de înaintare multilaterală. E menirea luptei pentru pace să aducă la îndeplinire acest program salvator.

Dr. Nicodim Cristea

(Continuare din pag. 1)

depus „o activitate exemplară", după cum aprecia „Asociațiunea" din Sibiu.

Mobilizat în armata austro-ungară, cu gradul de căpitan, a luat parte la primul război mondial, atît pe frontul din Galiția, cît și pe cel din Italia. În anii conflictului militar, căpitanul Nicodim Cristea a desfășurat în rîndurile soldaților români o bogată activitate culturală, răspîndind cărți și ziare în limba lor maternă, primite din partea „Astrei" sibiene, a Reuniunii femeilor române din Sibiu, precum și a redacției ziarelor românești din Transilvania.

Pe la mijlocul lunii octombrie 1918, împreună cu alți ofițeri și soldați români, părăsește frontul și se înapoiază acasă. Ajuns în Cluj, ia legătura cu avocații Ioan Giurgiu și Amos Frîncu, în vederea organizării românilor. A luat parte la evenimentele revoluționare din orașul de pe Someș, la constituirea senatului național român și a gărzii naționale. Acționînd cu dăruire și fermitate, pentru înfăptuirea idealului național, dr. Nicodim Cristea a avut un rol însemnat în organizarea românilor din oraș și împrejurimi în consilii și gărzi naționale.

În ultima decadă a lunii noiembrie, cu prilejul alegerilor ce au avut loc în cercul electoral Cluj II, dr. Nicodim Cristea a fost ales delegat pentru Adunarea Națională, ce urma să se întrunească la Alba Iulia, împreună cu Amos Frîncu, Ioan Giurgiu, Iuliu Muis și Pavel Alb.

Pe baza mandatului încredințat, el a luat parte la forumul întrunit la 1 decembrie 1918, în cetatea Alba Iuliei, unde, exprimînd voința de neclintit a alegătorilor de înfăptuire a idealului național, a votat pentru unirea Transilvaniei cu România.

După înfăptuirea unității naționale, Nicodim Cristea a luat parte activă la introducerea administrației românești în Transilvania. Ținînd seama de nevoile de personal specializat, dînsul a consimțit să părăsească munca din învățămînt și să intre în administrație. Ca urmare, în perioada 1919—1923, a îndeplinit funcția de primpretor al plasei Hida, județul Cluj, între 1923—1925, primar al orașului Zalău; iar între anii 1926—1927, prefect al județului Sălaj. În anii cînd a funcționat în administrație, Nicodim Cristea s-a preocupat cu multă competență și căldură de rezolvarea problemelor social-economice și culturale.

Odată cu introducerea administrației românești, el a venit în sprijinul populației sărace și a orfanilor de război. Cu ocazia unor serbări date în folosul copiilor rămași orfani de pe urma războiului, organizate din inițiativa sa, a fost încasată suma de 32.228 lei, destinată ajutorării lor. De asemenea, la intervenția sa, 50 din acești copii, au fost trimiși spre îngrijire și educare în instituțiile organizate de Societatea pentru ocrotirea orfanilor de război.

Activitatea sa pe tărîm cultural a fost deosebit de bogată și rodnică. Ales președinte al Despărțămîntului Almaș al „Astrei", în 1921, și apoi al Despărțămîntului Sălaj al „Asociațiunii" în 1923, „a ajuns să fie un adevărat promotor al culturii poporului, atît în plasa Almașului și în județul Sălaj, prin conferințe, prelegeri poporale, înființarea de biblioteci aproape în fiecare comună, înscrierea a mai multor sute de noi membri în *Astra*, prin inițierea ridicării monumentului lui Mihai Viteazul la Guruslău, înființarea unei librării și tipografii în Zalău, înființarea *Casinei române* și a unui cămin „de ucenici", după cum se consemnează în documentele de epocă. Acestora li se adaugă și unele realizări în domeniul aprovizionării populației cu produsele necesare, între care amintim „înființarea cooperativei de consum *Albina* din orașul reședință de județ". Fiind unul dintre membrii cei mai activi din despărțămintele „Astrei", doctorului în drept Nicodim Cristea i s-au adus mulțumiri în mai multe rînduri, atît în adunările generale, cît și de către Comitetul Central al „Astrei".

Mutîndu-se la Cluj în 1927, unde-și va deschide un birou avocațial, el a continuat să desfășoare o bogată și vie activitate culturală în cadrul „Astrei", de care se simțea legat atît de adînc sufletește. Calitatea de activist de prestigiu al „Asociațiunii" și-a păstrat-o și după 1940, cînd, cu durerea în suflet, părăsește Transilvania de nord cedată Ungariei horthyste, refugiindu-se la București, unde a îndeplinit funcția de jurisconsult al Patriarhiei.

Stabilit în capitală, dr. Nicodim Cristea s-a dovedit un neobosit animator cultural și un militant de prestigiu pentru apărarea intereselor naționale ale poporului român și emanciparea țării noastre pe calea progresului și civilizației.

Cărturarul patriot Nicodim Cristea s-a stins din viață la 19 octombrie 1970, în vîrstă de 81 ani, la București. Deși dorea din toată ființa sa, el n-a mai apucat să vadă înălțat, în 1976, pe dealul de la Guruslău, noul monument, menit să eternizeze victoria lui Mihai Viteazul de la 3 august 1601, în locul aceluia ridicat din inițiativa și truda sa, în 1926, și care fusese distrus prin dinamitare la 29 noiembrie 1940, de către ocupanții horthyști.

Prin întreaga sa activitate, pusă în slujba cauzei naționale, omul de cultură Nicodim Cristea a intrat adînc în istoria și conștiința poporului nostru.

Mănăstirea Moisei - fiica Maramureşului

Aici, în inima Maramureşului, la Moisei, unde se adună toate rîurile acestei ţări voievodale: Iza, Mara, Cosăul şi Vişeul, în Sighetul Marmaţiei, ca un sîmbure de foc, ca o oază de lumină, modestă şi sfîntă, se găseşte o bisericuţă, un altar curat, în care se păstrează o atmosferă rămasă în aceste locuri de pe timpul dacilor liberi şi a urmaşilor acestora, care sînt românii de aici, curaţi, neamestecaţi cu coloniştii aduşi, cum se spune de către Eutropius „din toată lumea romană" („ex toto Orbe Romano").

Această biserică este un semn, o vatră românească, care vorbeşte despre statornicia poporului român pe aceste meleaguri, de continuitatea şi de unitatea noastră spirituală.

Modestă din punct de vedere material, dar foarte bogată şi măreaţă din punct de vedere spiritual, ea este vatra în care se păstrează candela aprinsă, adusă de la Constantinopol la Mănăstirea Peri, lumină pe care noi românii am moştenit-o de la Sfinţii Părinţi, de la Sfinţii Apostoli, de la mormîntul Domnului, de la Ierusalim, ce s-a păstrat aici în ţara voievozilor dreptcredincioşi Dragoş şi Bogdan, care pentru Legea lor strămoşească, au primit mai bine să-şi părăsească ţara, să se lapede de toate cele pămînteşti şi să se strămute peste munţi, unde au întemeiat o nouă ţară, Ţara Moldovei, ce sute de ani a întărît şi sprijinit poporul român din Maramureş şi Transilvania, pentru a-şi păstra Legea, limba şi fiinţa, nealterate.

Aici, în această capelă modestă, ca şi în toate bisericile străvechi din Maramureş, se păstrează nestinsă candela aprinsă şi păstrată cu preţul vieţii şi de Sfinţii şi marii ierarhi români Iosif Stoica şi Sava Brancovici, care tocmai din inima Transilvaniei, de la Alba Iulia, în anul 1672 a venit în Maramureş şi a sporit lumina candelelor în bisericile româneşti şi în sufletele creştineşti, ce erau strîmtorate de cei ce luptau să fure sufletul acestui popor luminos din Maramureş. Sfîntul Sava, martirul şi mărturisitorul dreptei credinţe din Transilvania, a binecuvîntat atunci creştetul maramureşenilor şi a sfinţit vatra cea nouă a Mănăstirii de la Moisei.

Capela aceasta are chipul femeilor din Maramureş, a fecioarelor din aceste locuri, modest dar curat, fără podoabe exterioare, dar purtînd în sine o comoară nemuritoare, comoara dreptei credinţe, ce va dăinui aici, cît va dăinui neamul românesc în această ţară.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

Pagini din istoria românilor americani [6]

America anului 1900 se caracteriza, poate, mai mult ca oricînd, printr-un deosebit *spirit de organizare*. „Mixtum compozitum" a diferite naţiuni, poporul american era confruntat cu puternicul exod de imigranţi ce invadaseră ţara, prezentînd un real pericol pentru securitatea economiei şi a vieţii sociale. Afluxul noilor veniţi, dispuşi a lucra în orice fel de condiţii, pentru o retribuţie derizorie, a determinat în scurtă vreme o scădere îngrijorătoare a salariilor, creşterea ratei şomajului în rîndul muncitorilor americani şi dispariţia aproape totală a normelor de securitate a muncii. Lipsiţi de cetăţenia americană, de beneficiile ce decurgeau din aceasta, emigranţii erau supuşi unei exploatări nemiloase în fabrici, mine şi pe şantiere. Sporadicele măsuri de ajutor social luate de unii mari industriaşi nu-şi puteau atinge scopul, deşi sumele alocate se ridicau la mai multe zeci de milioane de dolari anual. În atari condiţii, singura metodă viabilă rămînea soluţia într-ajutorării membrilor aceleiaşi comunităţi, procedeu care a dat în Statele Unite rezultate foarte bune încă de timpuriu. Curînd, această idee s-a încetăţenit într-o măsură atît de mare, încît membrii comunităţilor neorganizate erau consideraţi „inculţi". Cauzele rezidă în avantajele ce le aduceau aceste societăţi şi care n-au întîrziat să se arate, asigurînd membrilor o serie de beneficii irealizabile pe alte căi.

Lipsa de organizare a românilor din America era urmarea firească a condiţiilor în care trăiseră acasă, ca şi a scopului pentru care veniseră în Statele Unite. Ei au resimţit repede această stare de lucruri, însă dorinţa de a locui vremelnic în America, atît timp cît le era necesar a strînge o anumită sumă de bani, îi determină a lua la început o atitudine pasivă în faţa organizării, dînd frîu egoismului şi individualismului. Desele accidente de muncă, cazurile de invaliditate şi deces, bolile şi exemplul cotidian furnizat de celelalte naţiuni conlocuitoare i-au convins pe românii de necesitatea şi avantajele înfiinţării acestor societăţi. La toate aceste exemple se adăugau sfaturile unor luminaţi şi inimoşi imigranţi ca Ilie Martin Sălişteanu, Ion Popaiov, Ioan Hoza, Ioan Păcurariu, Ion Şufană, Marcu Lazăr şi alţii, ce îndemnau la organizare în societăţi, menite a deveni „centre puternice de educaţie naţională, o vatră încălzită cel puţin o dată pe săptămînă de doina românească, de citirea scrierilor româneşti şi a gazetelor din patria-mamă".

Un alt stimulent ce a îndemnat la organizare a fost cel naţional. În Transilvania orice manifestare cu caracter naţional era cu desăvîrşire interzisă, în timp ce America oferea toate posibilităţile de manifestare.

La 2 noiembrie 1902 românii americani trec la organizarea primelor societăţi de ajutor şi cultură: „Carpatina" în Cleveland, Ohio şi „Vulturul" în Homestead, Pa. Societăţile aveau la început un caracter pur social, fiind destinate în principal întrajutorării membrilor sau a familiilor, în caz de boală, invaliditate sau deces. Cu timpul, fiind singurele locuri de întîlnire şi de păstrare a tradiţiilor seculare aduse cu ei în S. U. A., societăţile primesc şi un caracter cultural, îmbogăţindu-se adesea cu cîte o bibliotecă ce conţinea cărţi, ziare şi reviste din România şi Ardeal. Numărul membrilor acestor societăţi a continuat a rămîne încă multă vreme scăzut din cauza lipsei spiritului de organizare, iar distanţele mari existente între oraşele cu o numeroasă populaţie românească au împiedicat procesul de apropiere, de cunoaştere reciprocă şi de iniţiere a unor acţiuni comune.

Întrucît la început nu dispuneau de un local propriu, ele au activat mult timp în restaurantele româneşti, „salooner"-ul (crîşmarul) fiind cel dintîi care şi-a dat seama de beneficiile acestei organizări În aceste localuri aveau loc şi întîlnirile cu emigranţii proaspăt sosiţi, se efectuau tranzacţii comerciale, se procurau bilete pentru întoarcerea acasă sau se expediau banii agonisiţi familiilor din ţară. În sînul lor a prins consistenţă viaţa românească a emigranţilor, iar în atmosfera de libertate au izbucnit cu tot elanul sentimentele naţionale sufocate în patria de unde veniseră.

Din îndemnul lui Ilie Martin, la 4 iulie 1906 la Homestead, Pa. a avut loc o întrunire a reprezentanţilor societăţilor „Vulturul" din localitate, „Învierea" (Martins Ferry, O.), „Transilvania" (South Sharon, Pa.), „Unirea română" (Youngs-

Prof. *Eugen Lazăr*

(Continuare în pag. a 4-a)

Pîinea care s-a pogorît din cer

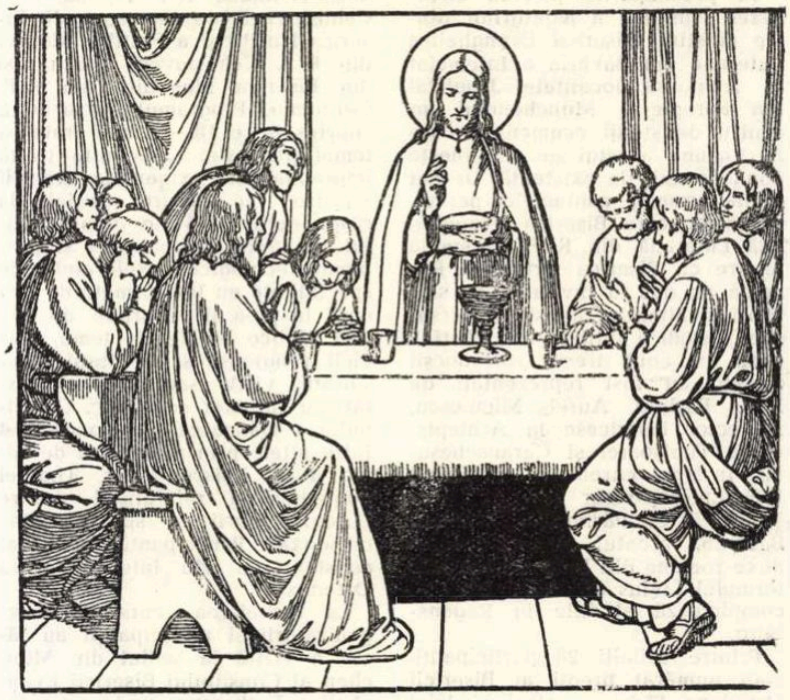

Dacă prin sfîntul Botez se deschide credinciosului poarta de intrare în împărăţia Harului lui Iisus Hristos; dacă prin Sfînta Mirungere i se dă puterea creşterii în viaţa cea nouă, Sfînta Euharistie reprezintă pentru el unirea cu Hristos — desăvîrşita încorporare în Biserică, Trupul lui Hristos. Este, prin urmare, o strînsă legătură între aceste trei Sfinte Taine ale „iniţierii creştine". Ceea ce începe Botezul duce la împlinire Euharistia sau, după cuvîntul lui Teofan al Niceei, „lucrul Botezului îl desăvîrşeşte Euharistia. Dacă prin Botez Hristos îi face pe oameni fraţi ai Săi, prin Euharistie îi face chiar mădulare ale Trupului Său". Dar pentru ca aceste două lucrări sfinte să-şi împlinească cu adevărat rostul lor mîntuitor trebuie să li se acorde caracterul de Sfinte Taine, adică de lucrări văzute, întemeiate de însuşi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, în Biserica Sa, prin care se conferă într-un chip văzut, Harul lui Dumnezeu cel nevăzut, — şi nu doar simple simboale, amintiri ale unor întîmplări de demult.

Creştinii de toate confesiunile istorice par să încline tot mai mult spre această concepţie. Un document recent al *Consiliului Ecumenic al Bisericilor*, Comisia *Credinţă şi Constituţie* subliniază un oarecare consens creştin în această privinţă atunci cînd spune: „această masă a pîinii şi a vinului este Taină (Sacrament), semn eficace şi asigurare a prezenţei lui Hristos însuşi care şi-a jertfit viaţa Sa pentru toţi oamenii şi S-a dat lor ca *Pîine a vieţii*; pentru această raţiune, masa euharistică este Sacrament al Trupului şi Sîngelui lui Hristos, este Taina prezenţei Sale reale" (Cf. *La réconciliation des Eglises, baptême, eucharistie, ministère*, Les Presses de Taizé 1974, p. 31).

Conceptul de simple simboale pentru sfintele Taine rămîne astfel tot mai mult în urmă şi străin de cugetarea şi mai ales de viaţa autentic creştină. Botezul-simbol rămîne astfel o simplă declaraţie de încreştinare, fără putere de a ierta păcatul strămoşesc cu care ne naştem toţi — ca şi păcatele personale, în cazul adulţilor, pînă la botezare. Euharistia — „simbol al Trupului şi Sîngelui Domnului", rămîne o simplă comemorare a Cinei Domnului, fără puterea dată ei la instituire de către Însuşi Domnul — „spre iertarea păcatelor". Precum Botezul-simbol nu ne naşte întru Hristos aşa Euharistia-simbol sau numai comemorare, nu ne poate aduce unirea reală cu Hristos.

Aşa a înţeles Biserica întotdeauna Sfînta Euharistie; desigur, mai întîi ca o comemorare, mai bine zis o actualizare, a Jertfei unice de pe Golgota, dar şi ca Sfîntă Taină a prezenţei reale a lui Hristos după cum S-a făgăduit „pînă la sfîrşitul veacurilor".

Cum a împlinit Iisus această făgăduinţă? Unii creştini înclină să creadă că Iisus petrece între noi numai prin cuvîntul Său cuprins în Sfînta Scriptură, deşi se ştie că această Sfîntă Carte nu cuprinde toate cîte a făcut şi a învăţat Iisus (Ioan 20, 30), că multe învăţături ni s-au transmis pe calea Sfintei Tradiţii a Bisericii. Desigur, „cuvîntul" este şi el o formă de comuniune între cel ce ascultă şi cel de la care emană. Citindu-l sau ascultîndu-l simţi prezenţa tainică a celui ce l-a grăit. Noi credem că Iisus împlineşte făgăduinţa de a fi cu noi pînă la sfîrşitul veacurilor, şi prin cuvîntul Său — desigur, dar mai presus de aceasta, în chip desăvîrşit, prin Sfînta Euharistie care reprezintă — după însuşi cuvîntul lui Iisus — *Pîinea care S-a pogorît din cer*. Preînchipuită în minunea săturării popoarelor în pustie, Sfînta Euharistie a fost aşezată la Cina cea de Taină prin cuvintele pe care Biserica le repetă, ca o comemorare pioasă, în cadrul Sfintei Liturghii, mai înainte de a se ruga şi a cere, ca prin lucrarea Sfîntului Duh, în Epicleză, pîinea şi vinul euharistic să se prefacă în însuşi Trupul şi Sîngele Domnului, să devină pentru credincioşi „Pîinea care S-a pogorît din cer" spre unirea cu Hristos şi spre iertarea păcatelor lor.

Cuvintele instituirii acestei Sfinte Taine nu pot fi înţelese nicidecum altfel decît în înţelesul lor literal. Ori cine ar vrea să le „tîlcuiască" în înţeles spiritual, alegoric etc., se loveşte de asemănarea pe care a făcut-o însuşi Iisus cu „mana" pe care au primit-o israilitenii în pustie, deci cu sensul unei mîncări reale. Că „Pîinea" despre care vorbeşte Iisus şi spune „că este adevărată mîncare", sminteşte pe iudei şi chiar pe unii dintre ucenici, nu trebuie să ne mire, dacă ne gîndim că această explicaţie dată de Iisus are loc înainte de Cruce şi de Înviere. Ea vine să întărească învăţătura Bisericii despre Sfînta Euharistie ca Jertfă şi Sfîntă Taină a prezenţei reale a lui Iisus într-însa. După Înviere, cei doi călători spre Emaus, Luca şi Cleopa, mărturisesc Apostolilor „cum a fost cunoscut de ei la *frîngerea pîinilor*" (Luca 24, 35). Întru această *„frîngere a pîinii"*, în comuniune deplină şi în rugăciuni petreceau cei dintîi creştini (F. Ap. 2, 42) în toate zilele, dar mai ales „în ziua cea dintîi a săptămînii, adică duminica" (F. Ap. 20, 7) sub conducerea Apostolilor, şi mai tîrziu a urmaşilor aşezaţi de ei, în deplina convingere că prin aceasta ei împlinesc porunca lui Iisus — „aceasta să o faceţi întru pomenirea Mea" (I Cor. 11, 25) — dar şi cu încredinţarea că în această Sfîntă Taină a Bisericii Hristos li se împărtăşeşte în chip real.

Sfîntul Chiril al Ierusalimului spune: „Cînd însuşi Iisus a zis despre pîinea pe care o ţinea în mîini: acesta este Trupul Meu, cine va îndrăzni să nu creadă? Şi cînd însuşi a încredinţat şi a zis despre pahar: acesta este sîngele Meu, cine va îndrăzni să se îndoiască cum că acesta nu este sîngele Său?" Şi totuşi, precum se cunoaşte din istoria Bisericii, au existat oameni cu viaţă virtuoasă, de mari înălţimi duhovniceşti, care, aşezînd înaintea credinţei poveţele simţurilor trupeşti, s-au îndoit, dar Dumnezeu a binevoit, ca şi în cazul Sfîntului Apostol Toma, să întoarcă îndoiala lor în argumente puternice în sprijinul adevărului credinţei.

*

Sfîntul Ioan Gură de Aur ne dă bun îndemn cînd zice: „De ce vă munciţi (= chinuiţi) să adînciţi ceea ce nu are fund? De ce căutaţi să înţelegeţi ceea ce nu se poate înţelege (omeneşte)? De ce voiţi să pătrundeţi ceea ce nu se poate pătrunde? Să nu pretindem a judeca cu mintea lucrurile dumnezeieşti, nici a le supune legilor şi necesităţilor naturii. Să credem lui Dumnezeu în toate lucrurile şi să nu I ne împotrivim nicidecum, chiar dacă ceea ce se spune pare contrar cugetărilor şi vederilor noastre."

Mai mult decît a cerceta cu mintea şi a încerca să pătrundem adîncul cel nepătruns al acestei Sfinte Taine, prin care Iisus ni se împărtăşeşte în mod real, ne este de folos să cugetăm asupra urmărilor şi foloaselor pe care creştinul le are de pe urma primirii — cu cercetarea cuvenită (I Cor. 11, 28) şi cu mărturisirea înaintea duhovnicului — a Pîinii care S-a pogorît din cer.

Sfinţii Părinţi, şi cu ei întreaga Tradiţie sfîntă a Bisericii, sînt unanimi în a mărturisi că Sfînta Euharistie uneşte în chip tainic pe credincioşi cu Iisus, îi hrăneşte, îi întăreşte şi-i desăvîrşeşte în viaţa cea nouă începută în Sfîntul Botez pînă la a-i face, după cuvîntul Sf. Apostol Petru, „părtaşi ai dumnezeieştii firi" (II Petru 1, 4).

*

Sfînta Euharistie dă preţ şi sens întregii noastre existenţe. Zice un sfînt Părinte că dacă torni într-un pahar de apă simplă cîţiva stropi dintr-un vin vechi şi bun, şi apa aceea primeşte gustul vinului încît poate fi chiar socotită şi luată ca vin, tot aşa şi în apa cea simplă a existenţei noastre, dacă se amestecă stropi din „Vinul cel nou" — din Sîngele cel nepreţuit al lui Hristos, primeşte după vrednicie preţ înaintea lui Dumnezeu. Tot aşa „o putere mai mare cînd întîlneşte pe una mai mică, n-o mai lasă să rămînă aşa cum era; fierul pus în foc nu mai are nimic din fier, după cum şi lutul şi apa, puse la foc, îşi pierd din însuşirile lor. Dacă aşa stau lucrurile între puteri de acelaşi fel, atunci ce va trebui să zicem cînd intră în joc o putere suprafirească?"

„Aşadar — scrie N. Cabasila, de la care împrumutăm aceste perle de cugetare creştină — este limpede că atunci cînd Hristos se revarsă în sufletele noastre şi se face una cu ele, noi ne-am schimbat, ne-am făcut asemenea lui, întocmai cum se întîmplă cînd o pictură de mireasmă cade într-un vas mare cu apă. Roada acelui miros este în stare să facă din cei peste care s-a revărsat nu numai binemirositori, ci încă se dea din acel miros bun şi altora, după cuvîntul Sfintei Scripturi: „Şi noi sîntem din buna mireasmă a lui Hristos" (II Cor. 2, 15).

Primirea Sfintei Euharistii de către credincioşi este urmarea firească a lucrării Sfîntului Botez. Numai fiindcă am primit Sfîntul Botez şi am fost, în felul acesta, renăscuţi în Hristos — „îmbrăcaţi întru El", Îl putem primi în chip desăvîrşit în Sfînta Euharistie, semnul desăvîrşitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu şi arvuna vieţii veşnice a lui Dumnezeu dată prin Iisus Hristos. Toate aceste lucrări sfinte — de valoarea unei re-creaţii a făpturii, îşi împlinesc pe deplin rostul numai dacă le primim şi le privim ca adevărate Sfinte Taine şi nu simple acte simbolice.

Să primim deci, Sfînta Euharistie întotdeauna ca pe Pîinea care S-a pogorît din cer; ca pe „Paştile cele mari şi preasfinţite" rugîndu-ne „Înţelepciunii şi Cuvîntului lui Dumnezeu" să ne dăruiască nouă „să ne împărtăşim cu El mai adevărat în ziua cea neînserată a Împărăţiei Sale".

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

CURSURI ECUMENICE

În preocupările privind strîngerea continuă a legăturilor dintre creştini, Biserica Evanghelică Luterană din Bavaria a întemeiat în frumoasa localitate Josefstal din apropierea Münchenului un centru de studii ecumenice, care în toamna acestui an împlineşte două decenii de existenţă. De mai multă vreme, contactele permanente pe care Biserica Evanghelică Luterană din R.F. Germania le are cu Biserica Ortodoxă Română au dus la invitarea de slujitori ai altarelor noastre la cursurile periodice iniţiate aici. Astfel, dacă în anul trecut, ortodocşii români au fost reprezentaţi de P.C. Părinte Aurel Miculescu, inspector bisericesc la Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului, în anul curent au participat P.S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul, P.C. Părinte dr. Mircea Basarab, preotul parohiei ortodoxe române din München şi doctorandul Livius Jebelean, care îşi completează studiile la Regensburg.

Printre ceilalţi 28 participanţi, s-au numărat preoţi ai Bisericii Ortodoxe Sîrbe, pastori şi laici din Biserica Anglicană, Bisericile lutherane din R.F. Germania şi R.D. Germană, R.P. Polonă, R.S. Cehoslovacă, de asemenea din Biserica Husită şi a Fraţilor Moravi din R.S. Cehoslovacă precum şi din Biserica Menonită din R.F. Germania. Programul cursurilor a cuprins între 18—27 mai tratarea temei generale: „Speranţa trăită împreună şi exigenţele vremii noastre" cu referire specială la răspunderea faţă de creaţie, stilul de viaţă în societate şi problema ecologică. Referatele de specialitate au fost urmate de discuţii în plen şi pe grupe, de lecturi biblice legate de temă, servicii religioase şi meditaţii, consultaţii, vizite sau alte manifestări cu caracter ecumenic. Contribuţia românească s-a concretizat între altele prin susţinerea de către P.S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul a referatului despre „Locul naturii în spiritualitatea ortodoxă". Participanţii au arătat constant un viu interes pentru Ortodoxie.

La încheierea „cursurilor" organizatorii şi participanţii au făcut o vizită la sediul din München al Consiliului Bisericii Evanghelice Lutherane, unde s-au întreţinut cu personalul din conducere.

Vizita unei delegaţii a B.O.R. în R.S.F. Iugoslavia

La invitaţia conducerii Vicariatului ortodox român din Vîrşeţ şi pe temeiul încredinţării primite din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului a efectuat o vizită în R.S.F. Iugoslavia, Provincia Autonomă Voivodina, de la 19 la 21 iunie a. c.

Prima etapă a constituit-o Vîrşeţul unde înaltului ierarh i s-a rezervat o caldă primire în biserica ortodoxă română. Erau de faţă clerul din cuprinsul vicariatului şi credincioşi. Lor li s-au alăturat reprezentanţii celorlalte culte religioase din localitate. După serviciul doxologiei, de-o parte şi alta s-au rostit cuvinte adecvate momentului.

Apoi la sediul Vicariatului ortodox român, înalt Prea Sfinţia Sa s-a întîlnit cu protopopii şi preoţii prezenţi, cărora le-a transmis binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Iustin, i-a asigurat de purtarea de grijă a Bisericii-mame şi a întreţinut discuţii asupra modului cum se desfăşoară viaţa bisericească în parohiile ortodoxe române din Iugoslavia.

În continuare, împreună cu reprezentanţii vicariatului, ierarhul ortodox român a fost primit de primarul Vîrşeţului şi alte autorităţi de stat.

Ziua următoare, 20 iunie, a înscris în program vizitarea parohiei Banatsko Novo-Selo (Satu Nou) unde a fost oficiată Sfînta Liturghie împreună cu hirotonirea întru diacon a absolventului de seminar teologic Traian Ghilezan. A urmat agapa servită în sala de întruniri a parohiei iar spre seară slujba vecerniei.

Duminică, 21 iunie, s-a săvîrşit tîrnosirea monumentalei biserici din Ovća (Ofcea) urmată de Sfînta Liturghie în cadrul căreia a fost hirotonit preot-duhovnic proaspătul diacon Traian Ghilezan pe seama parohiei Bariţe (Sân-Ianăş). Şi aici s-a organizat o masă comună onorată de reprezentanţi ai autorităţilor de stat ai Republicii Serbia, capitalei Belgrad şi comunei Ovća.

Profitînd de prezenţa Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae în Iugoslavia, Prea Sfinţitul Episcop Sava al Şumadiei, locţiitor de episcop al Vîrşeţului, a oferit vineri, 19 iunie, un dejun oficial la sediul Episcopiei Vîrşeţului. Totodată l-a poftit să viziteze biserici, mănăstiri şi parohii din cuprinsul eparhiilor Vîrşeţului şi Şumadiei. Luni, 22 iunie, l-a avut oaspete la Kraguevaţ, de faţă fiind şi Prea Sfinţitul Episcop Ştefan al Jiciei.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a fost primit la 22 iunie de Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman care l-a reţinut apoi la dejun. Cu acest prilej s-a dat expresie bunelor legături dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Ortodoxă Sîrbă, dintre poporul român şi popoarele Iugoslaviei.

Vizita făcută de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae în R.S.F. Iugoslavia a prilejuit preoţilor şi credincioşilor Vicariatului ortodox român cu sediul la Vîrşeţ manifestarea ataşamentului lor faţă de Biserica-mamă, dorinţei de a contribui la dezvoltarea continuă a tradiţionalei prietenii dintre Republica Socialistă Federativă Iugoslavia şi Republica Socialistă România. Nu mai puţin contactele cu reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Sîrbe, în chip special întîlnirea cu Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman şi Prea Sfinţitul Episcop Sava reprezintă o contribuţie la adîncirea relaţiilor dintre Patriarhia Română şi Patriarhia Sîrbă.

SAMUS '81 — Festivalul folclorului someşan

În zilele de 6—7 iunie 1981, s-a desfăşurat la Dej — în cadrul climatului spiritual oferit de Festivalul naţional „Cîntarea României" — cea de a IX-a ediţie a Festivalului folcloric someşan „Samus '81". Această manifestare ştiinţifică, culturală şi artistică, a cărei primă ediţie a avut loc în anul 1973, şi care de atunci şi-a cîştigat un binemeritat prestigiu, urmăreşte să ofere posibilitatea unei cît mai profunde cunoaşteri a spiritualităţii noastre populare, ce s-a dezvoltat de-a lungul veacurilor pe întinsul „spaţiului mioritic" someşan.

Actuala ediţie a festivalului s-a impus prin constituirea Asociaţiei etnologilor someşeni „Samus", care va fiinţa pe lîngă sectorul de cercetare ştiinţifică al Centrului judeţean Cluj de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă, şi care va crea posibilităţi mai mari de urmărire şi realizare a scopului pe care şi-l propune festivalul „Samus". Membrii acestei Asociaţii provin din judeţele Cluj, Bistriţa-Năsăud, Maramureş, Sălaj şi Satu Mare. După constituirea Asociaţiei „Samus" (sîmbătă 6 iunie 1981), s-a desfăşurat sesiunea de comunicări ştiinţifice „Cultura populară someşană".

Sîmbătă seara a avut loc festivitatea deschiderii expoziţiei „Arta populară transilvăneană", unde — alături de alte obiecte de artă populară (covoare, piese de îmbrăcăminte, ştergare, ceramică etc.) — au primit un loc de cinste şi mai multe icoane pe lemn, de autentică factură ortodoxă, ce se voiau parcă grăitoare mărturii, peste veacuri, ale credinciosiei strămoşilor noştri de pe aceste meleaguri. A doua zi, a avut loc parada portului popular din diferite localităţi ale judeţelor Cluj, Bistriţa-Năsăud şi Sălaj.

Pr. *Ioan Bizău*

Eveniment festiv

Cultele religioase din Timişoara s-au alăturat Duminică, 21 iunie a. c., sărbătoririi unuia din distinşii slujitori ai altarului, primrabinul dr. Ernest Neumann, care a împlinit 40 ani de activitate în fruntea comunităţii mozaice locale. La ceremonia desfăşurată în sinagoga din Timişoara II Fabric a participat Eminenţa Sa dr. Moses Rosen, şef-rabin al Cultului mozaic din Republica Socialistă România însoţit de doamna Amalia Rosen şi domnul Emil Şechter, secretar general al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti.

Reprezentînd pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, a fost de faţă Prea Sfinţitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul care a transmis caldele urări ale obştii ortodoxe române precum şi ale credincioşilor celorlalte culte religioase.

Numeroşilor vorbitori care i-au adus cuvenitul omagiu a răspuns sărbătoritul. Mulţumirilor pentru bunele simţăminte împărtăşite, el le-a adăugat făgăduinţa de a continua cu sporită sîrguinţă misiunea spirituală ce-i revine, asigurarea că va promova pe mai departe frăţeştile legături cu toate cultele religioase. În mod special s-a referit la strînsele contacte pe care le întreţine cu reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române şi pe care a promis că le va cultiva permanent.

În seara aceleiaşi zile familia sărbătoritului a fost gazdă primitoare pentru toţi cei care au ţinut să-i aducă cuvenita cinstire. La recepţia oferită a participat şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul.

Aniversarea festivă a prim-rabinului timişorean s-a constituit într-o manifestare a frăţietăţii intercultice care caracterizează viaţa religioasă din Republici Socialistă România, a împreună lucrării naţionalităţilor conlocuitoare tinzînd la mersul înainte al patriei noastre comune.

Pagini din istoria...

(Continuare din pag. a 3-a)

town, O.) şi „Carpatina" (Cleveland, O.). Discuţiile purtate au revelat necesitatea înfiinţării unei centrale menită a asigura o mai bună organizare şi uniformizare a activităţii societăţilor, pe baza unui program de ajutorare reciprocă, cu beneficii substanţial îmbunătăţite şi de răspîndire a culturii româneşti în rîndurile membrilor. Aşa a luat fiinţă *Uniunea Societăţilor de Ajutor şi Cultură din America*, din care făceau parte pentru început doar două societăţi. Înainte de înfiinţarea ei, societăţile plăteau fiecare 100—200 dolari beneficiu în caz de deces, sumă ce se împărţea între cei 50—60 de membrii cîţi existau pe atunci. După crearea *Uniunii* beneficiul a crescut substanţial la 250 dolari şi apoi la 1000 dolari, timp în care taxele plătite de membrii au continuat a fi modeste.

Deşi iniţiativa înfiinţării U.S.R.A. se dovedise salutară, dispararea societăţilor la mari distanţe rămîne un fapt viabil. Conducerea *Uniunii* ajungea cu greu în toate colţurile Americii pentru a cerceta la faţa locului situaţia existentă, a rezolva dezideratele şi a-şi îndeplini cu succes misiunea pentru care fusese aleasă. Necesitatea unui ziar care să se facă exponentul doleanţelor şi să apere interesele membrilor se impunea tot mai mult. Un ziar ar fi fost, poate, singura soluţie de unificare a societăţilor membre şi de atragere a altora în *Uniune*. De aceea, în momentul în care preotul Moise Balea şi-a anunţat intenţia de a-şi vinde ziarul, conducătorii U.S.R.A. au acceptat plata celor 11.500 de dolari pentru gazeta *America*, la 9 septembrie 1908. Suma era foarte mare pentru posibilităţile celor trei societăţi membre, însă lipsa lui ar fi dus inevitabil la prăbuşirea acestei centrale. Întrucît şi alte societăţi şi-au exprimat dorinţa de a se abona la acest ziar, aderînd în acest mod la interesele şi scopul U.S.R.A., *America* a fost cumpărată în cele din urmă. Articolele scrise mai mult cu însufleţire, decît cu priceperea literară, ca şi sinceritatea ce se oglindea în fiecare cuvînt, au constituit puternice îndemnuri la unire, la părăsirea stării de pasivitate şi izolare în care se complăceau unele societăţi. În numai jumătate de an, numărul societăţilor membre ale *Uniunii* a crescut la 14, în anul 1911 la 44 cu un total de 2462 de membrii, în anul 1912 la 59 de societăţi, iar în 1918 la 82 de societăţi cu peste 15000 de membrii.

Ziarul se ocupa de pătura muncitoare, avînd drept ţel organizarea societăţilor, fapt ce-i conferea un caracter social şi mai puţin unul politic. Ocupîndu-se în principal de problema românească, el avea şi un caracter naţional, fără a omite implicaţiile acestei probleme în contextul european şi chiar în cel universal.

Arhitectura bisericilor de lemn

(Continuare din pag. a 2-a)

tidiene. Satele trăiau în permanentă teamă de incendii, revărsări de ape, războaie. În astfel de momente satul trebuia anunţat şi cel mai bine se putea face din turnul ce adăpostea toaca sau clopotul. În general, bisericile din judeţul Sibiu, au turnul de dimensiuni mici, iar la cele din Netuş şi Broşteni turnurile lipsesc.

III. INTERIORUL BISERICILOR DIN LEMN

Interiorul bisericilor din lemn este compartimentat în trei încăperi distincte: pronaos, naos şi absidă.

Pronaosul este încăperea rezervată în exclusivitate femeilor, cu suprafaţă mai mică decît naosul. Trecerea din pronaos în naos se face printr-o uşă simplă.

Naosul este de plan dreptunghiular, cu laturile lungi orientate pe direcţia est-vest, urmînd linia cardinală, a tuturor bisericilor ortodoxe. În naos se află cele două strane, plasate simetric.

Sistemul de acoperire a încăperilor la toate bisericile din judeţul Sibiu, este acelaşi pentru pronaos, fiind un tavan drept, pe cînd, naosul, la unele este boltit semicilindric, (Sadu, Apoldu de Jos, Sîngătin, Ilimbav, Poiana), iar la altele este tavan drept (Netuş, Broşteni). Bolta naosului se compune din scînduri de brad. Capetele lor se reazemă pe două arcuri ce articulează limitele superioare ale iconostasului şi ale peretelui vestic al încăperii.

Pereţii longitudinali ai încăperii se leagă între ei, pe mijloc, printr-o grindă tirant, cu rol de armătură, de consolidare, a stabilităţii construcţiei, sub greutatea şarpantei.

Forma învelitorilor interioare ale absidei este determinată de planul acesteia. În cazul unei abside cu plan pătrat, capătul estic al boltei ajunge pînă deasupra mesei altarului, unde se încheie într-un arc (Sîngătin şi Ilimbav). De la baza acestui arc şi pînă la peretele estic, încăperea are un tavan drept de scînduri.

În cazul unei abside pentagonale sau hexagonale, trecerea de la bolta semicilindrică la pereţii estici ai absidei se face prin trei-patru suprafeţe uşor curbate.

IV. DECORUL EXTERIOR

Spre deosebire de bisericile din lemn din alte zone etnografice ale ţării, bisericile de lemn din judeţul Sibiu au un decor exterior sumar.

Existenţa tîrnaţului determină preocuparea pentru ornamentarea sumară a elementelor sale constructive. O deosebită importanţă din punct de vedere ornamental se acordă stîlpilor. La biserica din Ilimbav, în partea de sus a stîlpilor tîrnaţului este crestat motivul funiei.

Însăşi ferestrele aveau valoare decorativă, pe suprafaţa peretelui. De formă dreptunghiulară, ele lăsau să pătrundă în interior o uşoară rază de lumină (Apoldu de Jos şi Netuş).

Pentru a înlătura monotonia exterioară a construcţiei, meşterii populari, în afară de prispe, brîie, au ornamentat consolele, cheutorile meşteşugit lucrate, iar şirul de sus al şindrilei se încheie prin aşa numiţii „ciocîrlani", denumire evidentă a motivului zoomorf pe care-i simbolizează.

V. DECORUL INTERIOR

Din bisericile existente în judeţ, cinci au pictură pe pînză.

Meşterii erau, fie locali (fraţii Grecu din Săsăuşi au pictat biserica din Ilimbav, Vasile Munteanu din Sălişte a pictat altarul bisericii din Poiana) sau din Ţara Românească (Simion Zugravu din Craiova a executat pictura bisericilor din lemn din Apoldu de Jos în 1766 şi Poiana 1771).

Sub aspect tematic, pictura bisericilor de lemn se înscrie în coordonatele specifice picturii bisericilor din întreaga Transilvanie. Pronaosul fiind destinat în exclusivitate femeilor, toate scenele zugrăvite se adresează cu predilecţie acestora. Figurile femeilor „bune" şi a femeilor „ne bune" sînt aproape nelipsite. Cînd spaţiul peretelui din naos este amplu (Poiana), pereţii sînt zugrăviţi pe două registre orizontale, în aşa fel încît baza registrului să nu depăşească marginea anterioară a spătarelor scaunelor de odihnă. În absidă sînt prezente portretele sfinţilor părinţi ai bisericii Răsăritului, Ioan Gură de Aur, Grigorie cel Mare, Vasilie cel Mare.

Deşi bisericile de lemn din judeţul Sibiu nu sînt numeroase, totuşi îşi aduc contribuţia la cultura populară a românilor din zonă, fiind o dovadă a poziţiei faţă de încercările de catolicizare a românilor, demonstrînd legăturile existente între românii din Transilvania şi cei din Ţara Românească, asigurînd existenţa fără întrerupere a unei străvechi arte de a construi în lemn, unitatea de materie primă, plan şi decor, cu celelalte biserici din lemn din cele trei provincii istorice româneşti.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 129 Sibiu, 1 august 1981 Nr. 29—30/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Lumină și har

Cuprinzătorul semn al Schimbării la Față cheamă și unește pe creștinii de pretutindeni întru aceleași înalte simțiri cercate de apostolii Domnului. Prin mărturia luată și păstrată cu sfîntă credință de ucenici pentru noi, lumina Taborului este pururea și pretutindeni cu noi. Ceea ce s-a arătat atunci, în acel miez de vară, ne-o reamintește în fiecare an praznicul împărătesc de la 6 august. Pioasele adînciri dogmatice ale cîntărilor ne apropie sărbătorește de împărtășirea tainei: *„Dătător de lumină și lumină neapropiată și pururea veșnică, Cela ce ești fără de început, Care Te învălui în haină de lumină, lumină în lume ai strălucit, cu trupul în munte ai luminat, arătînd chipul slavei părintești"* (Stihira vecerniei).

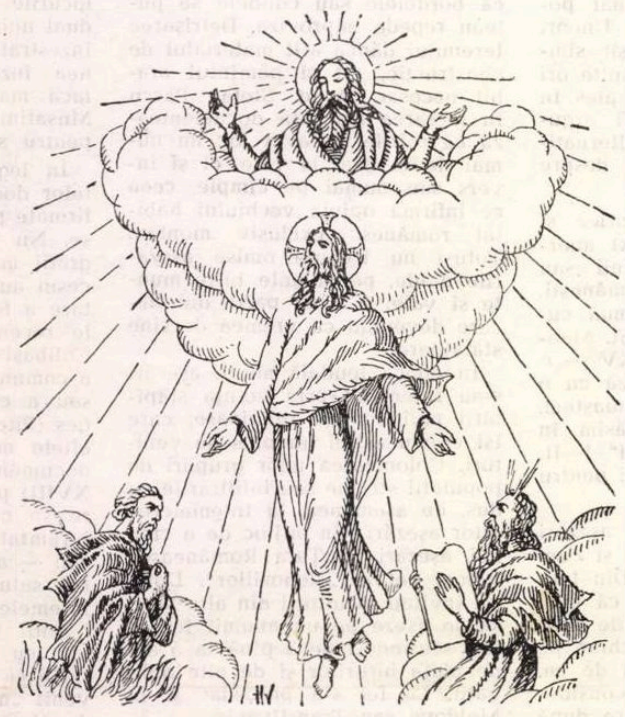

Văzut dinspre cîmpia Ezdrelon, la cei vreo 10 km spre nord de drumul ce vine de la Nazaret către Nain, muntele Tabor, înalt doar de aproape 600 m, crește în ochii călătorului spre cer, cu toate sfintele amintiri pe care le trezește: din vremea Judecătorilor cu Debora, a lui Iisus, a generațiilor de creștini pînă dincoace de cruciați și pînă în vremea noastră, care s-au succedat lăsînd aici semnele căutărilor cucernice ridicînd altare în dorința de a fi mai aproape, tot mai aproape, de locul unde s-a arătat întru slavă Cuvîntul întrupat, unde ucenicii *„au văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr"* (Ioan 1, 14). Fiecare piatră, fiecare jertfelnic, pînă la biserica înălțată pe locul Schimbării la Față, știut din veche tradiție, toate vorbesc aici ca din Scripturi și așează în suflet stările rostite de ucenici în clipa iluminării lor. Dar atît pelerinul care, urmînd pașii lui Iisus, urcă pe culmea Taborului în contemplarea acestor locuri pioase, cît și cel ce ia aminte doar la încredințările Sfinților Evangheliști, se unesc în același duh luminat, al inimii arzînde, alături de Iisus, ca Petru, Iacob și Ioan, prin harul luminii necreate, atotcuprinzătoare.

Din acest har vine plenitudinea simțirilor alese, în stare să fericească pe cel credincios. Apropiat de Dumnezeu, el se știe în comuniune cu semenii săi, încît dragostea față de Dumnezeu se mărturisește firesc în iubirea aproapelui. Întru aceasta, preluînd porunca *„ascultării"* vestită pe Tabor, creștinul este un slujitor a tot ce înnobilează. Din *„înnoirea duhului"* (Romani 7, 6), el este cheag pentru împrospătările spre care tinde demnitatea umană. Vorbește astfel în el simțul frățietății. Se cer și se despart cele fără de preț de cele alese, cele ce se trec de cele ce durează cu adevărat. Un astfel de suflet simte real tihna și binefacerile păcii. El este lumină în stare să treacă și altora făclia, prin cele ce spune, prin ceea ce face. Este ucenic și dascăl totodată, după porunca sub care stă: *„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri"* (Matei 5, 16). Așa este și așa se cade să fie!

† TEOCTIST,
Mitropolitul Moldovei și Sucevei

„Fericiți făcătorii de pace..."

(Matei 5, 9)

A fericit Domnul Hristos și pe „făcătorii de pace", spunînd despre ei că „fiii lui Dumnezeu se vor chema". „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema".

Pe „făcătorii de pace" i-a fericit Domnul îndată după cei „curați cu inima", despre care a spus că sînt fericiți pentru că „vor vedea pe Dumnezeu". Cei ce văd pe Dumnezeu, pe măsura curăției lor, pe lîngă siguranța existenței lui Dumnezeu, se învrednicesc și de o cunoaștere a lui Dumnezeu, căci Dumnezeu însuși li se descoperă. Ei se învrednicesc să cunoască ceva din măreția și din bunătatea lui Dumnezeu și se silesc să fie „milostivi" și „desăvîrșiți", ca Tatăl lor cel din ceruri (Luca 6, 36; Matei 5, 48). Precum celor „flămînzi și însetați de dreptate, pentru înfăptuirea dreptății, Domnul le spune să fie „milostivi", așa și celor „curați cu inima" le rînduiește Fiul lui Dumnezeu să fie „făcători de pace", ca prin aceasta să se alcătuiască după chipul Lui, ca să poată fi numiți „fiii lui Dumnezeu", pentru că sînt „făcători de pace".

Curăția inimii aduce cu sine pacea sufletului. Dar a avea pace în suflet încă nu înseamnă a și fi „făcător de pace". Fără îndoială că, pacea lăuntrică, pacea din curăție și din nepătimire, este un dar de la Dumnezeu. Domnul Hristos însă îi fericește pe „făcătorii de pace", prin aceasta angajîndu-i pe credincioșii Săi să fie susținători, înmulțitori și răspînditori ai păcii. Cînd Domnul spune „fericiți făcătorii de pace", atrage atenția că nu-i destul ca cineva să aibă pace în suflet, ci că trebuie să se silească să fie pricinuitor de pace și pentru alții.

La Nașterea Domnului Hristos, îngerii au cîntat: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14). Aceste cuvinte cuprind programul Fiului lui Dumnezeu întrupat: mărirea lui Dumnezeu și binele „pacea și buna învoire" a oamenilor. Cel ce urmează pe Fiul lui Dumnezeu trebuie să aibă și el același program: mărirea lui Dumnezeu și pacea între oameni; altfel spus: să fie „făcător de pace".

În cuvîntarea de despărțire, înainte de patima Sa cea mîntuitoare, Domnul Hristos, adresîndu-Se ucenicilor Săi, le-a spus, între altele: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă" (Ioan 14, 27), iar după învierea Sa din morți, în repetate rînduri, le-a zis ucenicilor „Pace vouă" (Ioan 20, 19, 21, 26; Luca 24, 36).

După spusa Sfîntului Evanghelist Luca, trimițîndu-i la propovăduire pe cei șaptezeci de ucenici, Domnul Hristos le-a zis: „În orice casă veți intra, mai întîi spuneți: „Pace casei acesteia!" Și de va fi acolo *fiul păcii*, odihni-va pacea voastră asupra lui; iar de nu, se va întoarce către voi" (Luca 10, 5—6). Potrivit acestor cuvinte ale Mîntuitorului, nimeni nu trebuie să se mulțumească numai cu pacea pe care o are în suflet, nimeni nu trebuie să caute pacea doar pentru sine, ci toți cei ce doresc să se asemene cu Fiul lui Dumnezeu și să se numească „fii ai lui Dumnezeu" au datoria de a fi lucrători ai păcii, „făcători de pace", dătători și răspînditori de pace. Aceasta cu atît mai mult, cu cît știm că orice strădanie pentru înmulțirea păcii în jurul nostru, nu rămîne fără rost, deoarece chiar și atunci cînd pacea noastră nu se poate odihni peste cel spre care ne este luarea-aminte, nefiind el „fiu al păcii", ea „se întoarce" la noi, cu adaus.

Prima grijă a celui ce se angajează în lucrarea păcii, potrivit cu cuvîntul: „Căutați pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul" (Evr. 12, 14), este aceea de a se împăca cu oricine, despre care ar ști că are ceva asupra lui. La aceasta ne îndeamnă Mîntuitorul însuși, zicînd: „Cînd va fi să aduci darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întîi și te împacă cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău" (Matei 5, 23—24). Poate realiza aceasta numai omul care se smerește și iartă.

De observat că în rugăciunea pe care ne-a lăsat-o Domnul Hristos, în rugăciunea Tatăl nostru, ne angajează la iertare, deoarece spunem: „Și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri" (Matei 6, 12). Cel ce iartă, acela face un pas însemnat spre realizarea păcii, este „făcător de pace" și se aseamănă cu Fiul lui Dumnezeu, care, pe cruce fiind răstignit, se ruga pentru răstignitorii Săi, zicînd către Tatăl ceresc: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac" (Luca 23, 34).

Adevărata pace își are începutul în curăția inimii și se realizează în Dumnezeu și prin Dumnezeu, de aceea cel mai la îndemînă și cel mai bun mijloc pentru a o obține este rugăciunea: rugăciunea înmulțitoare de curăție și de iubire. Unde iubirea este lucrătoare, acolo pacea este de nezdruncinat, iar iubirea are putere numai unde s-a realizat, mai întîi, curăția inimii. Sfîntul Maxim Mărturisitorul spune despre dragoste că izvorăște din nepătimire. Iar nepătimirea o înțeleg Părinții ca un rezultat al luptei omului pentru dobîndirea tuturor virtuților. Prin urmare, orice strădanie pentru dobîndirea

Ierodiaconul *Teofil*

(Continuare în pag. a 4-a)

MILITANȚI PENTRU LIBERTATEA NAȚIONALĂ ȘI UNITATEA POLITICĂ A POPORULUI ROMÂN

PETRU ȘPAN (1860—1911)

Din rîndurile oamenilor de seamă, care au militat pentru emanciparea cultural-economică și social-politică a românilor ardeleni — premize fundamentale ale cuceririi libertății și înfăptuirea unității naționale — face parte și profesorul dr. Petru Șpan.

Viitorul pedagog de renume a văzut lumina zilei la 4 iunie 1860, în comuna Lupșa, județul Alba, într-o familie de moți, stabilită acolo pe valea Arieșului cu multă vreme în urmă. Școala primară a urmat-o în satul natal. Datorită rezultatelor bune la învățătură, părinții l-au trimis la școala din Trascău (azi Rimetea), unde se pregăteau cei ce doreau să urmeze studii secundare. Aici, pe lîngă celelalte obiecte de învățămînt, el a studiat limbile latină, germană și maghiară, obținînd rezultate deosebite. Peste un an, părinții îl vor înscrie elev la școala din Sîngeorgiul Trascăului, după care va merge la Blaj.

În centrul cultural de pe valea Tîrnavei Mari, tînărul fiu de moți a urmat clasa a patra gimnazială și cursul liceal, situîndu-se în fruntea clasei. Din cauza greutăților materiale, Petru Șpan și-a întrerupt studiile la Blaj în 1881 și s-a înscris la Seminarul „Andreian" din Sibiu — Secția pedagogică. Concomitent, a pregătit, în particular, clasa a opta, la liceul ortodox român din Brașov, unde, în 1883, și-a luat examenul de bacalaureat.

Anii studiilor în orașul de pe Cibin au fost foarte rodnici. Atmosfera de muncă stăruitoare pentru cauza națională și exemplul profesorilor săi, în special al lui Ioan Popescu și Daniil Popoviciu Barcianu, au determinat formarea tînărului student în spiritul atașamentului nețărmurit față de poporul român. În această perioadă, el își fixează ca țel suprem lupta pentru ridicarea culturală a românilor prin școală, ridicarea lor economică prin instituții corespunzătoare și eliberarea națională.

După absolvirea în 1884, a Seminarului „Andreian", Consistoriul arhidiecezan i-a acordat o bursă pentru continuarea studiilor. Ca urmare, în același an se înscrie la Universitatea din Viena, unde timp de doi ani a urmat cursurile Facultății de filozofie și istorie, precum și lucrările Seminarului pedagogic. În 1886, aflînd de reînvierea Seminarului pedagogic de la Universitatea din Jena, sub direcția profesorului W. Rein, Petru Șpan ia hotărîrea de a părăsi Viena. Se mută la Jena și se înscrie la Seminarul academic pedagogic, fiind cel dintîi doctorand român al profesorului Rein. Tot aici, după un an — la 20 noiembrie 1887 — el va obține titlul de doctor, cu teza „Dezvoltarea pe-

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

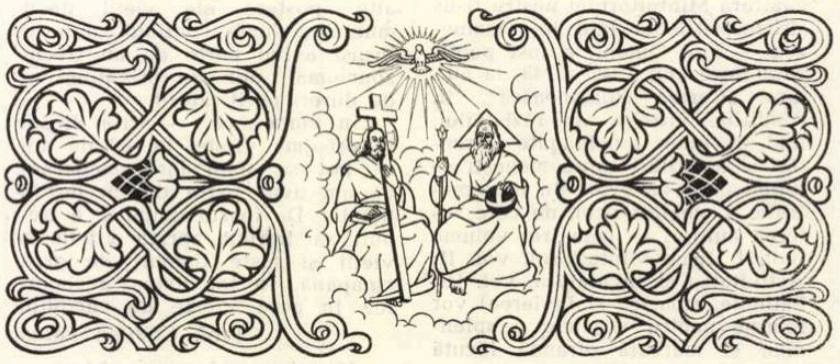

STERIE DIAMANDI

În ziua de 12 iunie 1981, a trecut la cele veşnice Profesorul Sterie Diamandi, unul dintre cei mai de seamă cristologi ai veacului nostru, autorul binecunoscutei cărţi Fiul lui Dumnezeu — Fiul Omului, operă monumentală publicată în trei volume care, de aproape patru decenii, luminează la distanţe imprevizibile, ca un far puternic, conştiinţa miilor de creştini, prezentîndu-le viaţa unui Iisus viu, convingător şi contemporan, cum nimeni nu a reuşit pînă în prezent să o facă.

Pe parcursul a 1464 de pagini, studiul exprimă, într-o minunată limbă românească, problemele fundamentale ale cristologiei moderne, privite comparativ, atît din perspectivele ortodoxiei, cît şi ale Bisericii creştine universale. Aşa cum România a dat lumii inegalabila lirică eminesciană, rapsodiile enesciene, siluetele savante ale sculpturilor brâncuşiene ori invenţiile epocale, fără de care nu ne-am putea imagina o viaţă civilizată — avionul cu reacţie, stiloul, sonicitatea, insulina ş. a.,

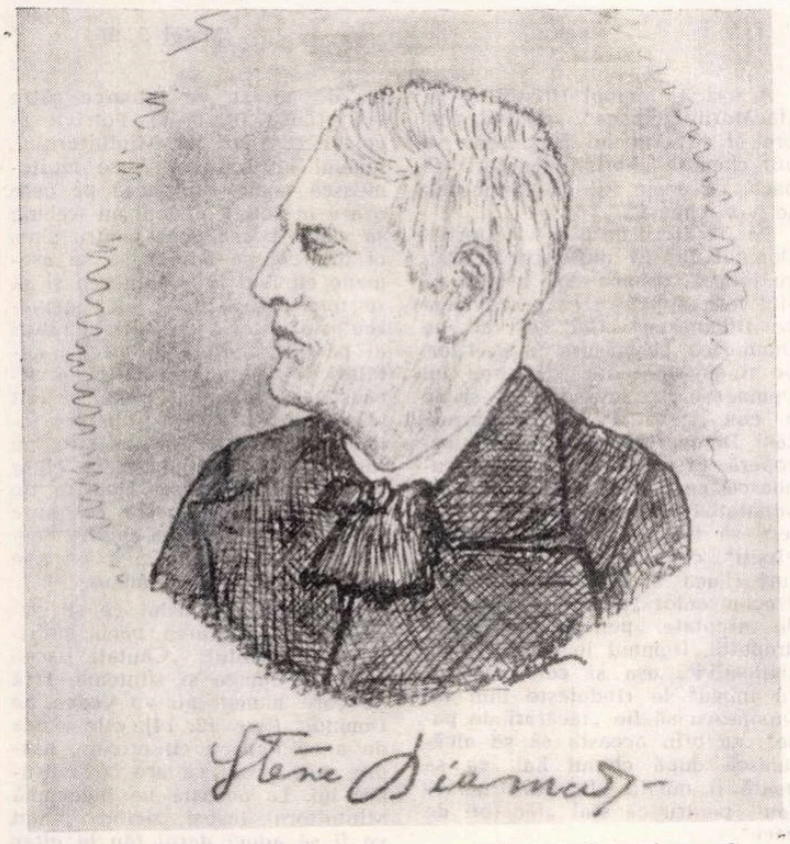

Născut la 22 august 1898, la Meţova-Aminciu, în provincia Epir, de la poalele Pindului, din Grecia, într-o familie de aromâni, Sterie Diamandi, fiul lui Vasile Diamandi şi al Elenei Tufa, a studiat în şcolile româneşti din Salonic, Meţova, Ianina şi Bitolia, părăsind Macedonia în anul 1916, pentru a-şi continua studiile în România, unde a pribegit prin mai multe locuri.

Clasele V—VIII le-a făcut în Moldova, în particular. La Iaşi a început liceul pe care l-a terminat însă la Bacău, după care, între anii 1919—1922, a urmat Facultatea de litere şi filosofie din Bucureşti, unde şi-a luat licenţa în filosofie cu calificativul „Magna cum laude". Din 1923, Sterie Diamandi a funcţionat ca profesor de pedagogie pe la diferite şcoli din ţară: Drobeta-Turnu Severin, Roman, Iaşi, Bucureşti. Între anii 1938—1959, a funcţionat ca profesor de filozofie la Liceul „Aurel Vlaicu" din Bucureşti, al cărui director a fost pînă la 1 septembrie 1959, cînd a ieşit la pensie.

Cu modesta-i caracteristică, scriitorul s-a ferit totdeauna de publicitate, ducînd o viaţă patriarhală, alături de soţia sa, profesoara pensionară Maria Teodoru-Diamandi, de fiica şi nepoatele sale, pe o străduţă liniştită din Bucureşti (str. Feroviarilor nr. 60), fiind totdeauna căutat şi stimat de cititorii săi, de numeroşii săi foşti elevi, pe care-i primea cu o impresionantă dragoste frăţească, pînă în ultimele zile ale existenţei sale.

Capodoperă unică, de o arhitectură totală şi complex documentată, care analizează dintr-o perspectivă nouă biografia şi învăţătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, trilogia Fiul lui Dumnezeu — Fiul Omului a fost publicată între anii 1942—1943, la editura „Cartea Românească", în condiţiile vitrege ale războiului. Rod al unor îndelungate cercetări şi activităţi supraomeneşti — ţinînd cont de avansata hipermetrofie a ambilor ochi, de care suferea autorul — cele trei volume (vol. I: Iisus Mîntuitorul, vol. II: Activitatea şi învăţătura, vol. III: Patimile, moartea şi învierea) vor rămîne pentru veşnicie o splendidă şi măreaţă ofrandă făcută întregii creştinătăţi.

unul dintre cele mai complexe şi mai profunde studii asupra vieţii şi operei lui Iisus Hristos din cîte se cunosc, a avut destinul ca tot din România să pornească. Va exista multă vreme regretul că o atare operă desăvîrşită nu a putut fi, pînă în prezent, tălmăcită în principalele limbi moderne de circulaţie, pentru ca şi străinii să se poată bucura de limpezimea şi de strălucirea ei! În afară de acest mare eseu creştin, Sterie Diamandi s-a manifestat şi ca un apreciat specialist în politologie, publicînd cărţi din domeniul respectiv, cu un răsunător succes de public, care au rămas pînă astăzi indispensabile opere de referinţă: Galeria oamenilor politici (1935), elogiată călduros de G. Călinescu, la apariţia sa ş. a. Acestor cărţi, apărute în editura „Cugetarea", li s-a adăugat, în anul 1940, în aceeaşi editură, Oameni şi aspecte din istoria aromânilor, lucrare deosebit de documentată, o adevărată istorie a aromânilor, unică în felul ei.

Ca depozitar al unor bogate evenimente trăite, pline de amintiri interesante, care evocă marile personalităţi de la începutul veacului nostru, introspectînd intimităţile sufletului omenesc, ca memorialist şi eseist multivalent, profesorul Sterie Diamandi se manifestă în scrierile Depănînd trecutul (memorii), Corabia lui Noe (eseuri), Gînduri răzlеţe, gînduri închegate (cugetări), În luminata împărăţie a gîndului (eseuri), Ad Majorem Dei Gloriam (eseu religios de aprox. 2000 de pagini), Mahomed (biografie) etc., ca un cugetător şi poet profund, creator al unei opere sincere, izvorîte din suferinţele unui popor care, de veacuri, nu a cunoscut alte ipostaze ale vieţii decît munca şi lupta continuă, autorul însuşi avînd parte de un trecut zbuciumat, plin de privaţiuni şi de dureri purificatorii.

„În viaţa mea, — scria dînsul în preajma vîrstei de 80 de ani — pot să spun fără exagerare că am avut parte de un destin patetic. De foarte timpuriu a trebuit să înfrunt apriga vijelie a vieţii şi nişte timpuri de grea cumpănă. În tot timpul războiului, în acea vreme de cumplită

Prof. *Cristian Bălan*

(Continuare în pag. a 4-a)

O TRADIŢIE PUŢIN CUNOSCUTĂ

Asupra delimitării hotarelor şi întemeierii unor străvechi aşezări româneşti

Avem destule lucrări istorice dar mai ales monografice care — tangenţial — abordează şi problema originii sau întemeierii aşezărilor româneşti din ţara noastră. În special ultimele, monografiile unor oraşe şi sate, scrise de nespecialişti — preoţi şi învăţători locali însufleţiţi de o adîncă dragoste pentru aşezarea natală — îşi dedică unul din primele capitole prezentării şi analizei documentelor cuprinzînd cea dintîi atestare scrisă a existenţei localităţii. Pe bună dreptate toţi alătură acestei atestări scrise documentul oral, tradiţia locală purtată de bătrîni. Această tradiţie locală coboară pînă la vremea întemeierii aşezării, căpătînd — firesc — aură de legendă. Firesc — pentru că fiecare generaţie a suprapus sîmburelui originar podoabele ei imaginative. Uneori aceste podoabe au copleşit sîmburele, dar de cele mai multe ori el rămîne detectabil, mai ales în cazurile în care poate fi argumentat mai mult decît alternativele, aşa cum este cel despre care vom vorbi mai jos.

Dacă avem lucrări istorice şi monografii care în context abordează şi problema originii sau întemeierii aşezărilor româneşti, ca şi altele cu caracter mai curînd statistic — ca a lui Şt. Manciulea pentru sec. XIV—XV — o lucrare generală de sinteză cu o astfel de temă nu cunoaştem. Consideraţii mai largi găsim în „Voievodatul Transilvaniei" I—II, de Ştefan Pascu, dar numai pentru această parte de ţară.

Care este originea unor aşezări de pe teritoriul României şi cum s-au întemeiat celelalte? Din toate aceste lucrări rezultă că cele mai vechi continuă aşezările strămoşilor noştri daci, fie chiar pe vatra acestora, fie alături de ea. Între acestea nu trebuie considerate numai localităţile care după cucerirea romană şi-au păstrat numele dace sau au primit nume latine, ca şi fostele „dave". Descoperirile arheologice confirmă mereu că o serie de mărunte aşezări rurale poartă sub sau alături de vatra lor vestigii ale culturii materiale dace, că ele au fost locuite acum două mii de ani de *pileatii* şi *comatii* lui Burebista şi Decebal. Dacă de multe ori aceste aşezări sînt alături sau în preajma vetrelor dace, explicaţia se găseşte în diferitele vicisitudini prin care au trecut locuitorii respectivi, cum au fost migraţiile, epidemiile, incendiile etc. Pe lîngă acestea, din moment ce istoricul latin spune că „dacii trăiau agăţaţi de munţii lor", trebuie să presupunem că cel puţin satele răsfirate în pîlcuri — cum sînt cele din Munţii Apuseni sau din Munţii Sebeşului — continuă un mod de habitat dac. De aceeaşi veche origine trebuie să fie şi aşezările de la gura unor exploatări miniere sau de lîngă saline.

Cucerirea romană impune pe teritoriul dac castrele. Dacă ele n-au fost implantate în aşezări existente, ci în alte puncte strategice, în jurul lor nu e greu de presupus constituirea unor aşezări de producători care să aprovizioneze garnizoana. Acelaşi lucru se va întîmpla mai tîrziu în preajma mănăstirilor sau a unor castele şi conace feudale. Este adevărat că odată cu părăsirea castrelor şi a unora dintre mănăstiri multe din aceste mici aşezări de bordeie au dispărut la rîndu-le.

Tot autorităţile romane au putut crea forţat unele aşezări prin strămutarea unor grupuri recalcitrante de daci de la locuri greu accesibile în zone unde controlul se putea exercita mai strict.

O serie de alte aşezări s-au întemeiat prin roiri, fapt confirmat de atributele Mare, Mic, de Mijloc, de Jos, de Sus, Vechi sau Nou, din numirile lor, ca şi diminutivele. Un grup restrîns de locuitori s-a desprins de vatra vechii aşezări, stabilindu-se nu prea departe într-un loc adecvat. Desprinderea era simplă pentru că bordeiele sau colibele se puteau repede improviza. Defrişarea terenului dădea atît materialul de construcţie, cît şi pămîntul arabil necesar. Acad. Ştefan Pascu în lucrarea amintită documentează că roirile au avut loc nu numai de la deal la vale, ci şi invers sau numai pe cîmpie, ceea ce infirmă opinia vechiului habitat românesc exclusiv montan. Totuşi nu trebuie omise aşezările duble, pendulante între munte şi vale, o bună parte din fiecare devenind cu vremea de sine stătătoare.

În epoca feudală multe aşezări s-au întemeiat prin voinţa stăpînirii politice sau religioase, care îşi creiau astfel un plus de venituri. Colonizarea unor grupuri de populaţii străine sau infiltrările au dus, de asemenea, la întemeierea altor aşezări. Un mijloc de a crea noi aşezări în Ţara Românească a fost cel al „sloboziilor". Domnii invitau locuitorii din alte părţi să se aşeze pe un anumit teritoriu, scutindu-i pe 3 pînă la 5 ani de plata birurilor şi de alte obligaţii. La fel s-a procedat şi în Moldova sau Transilvania.

Fenomenul transhumanţei a fost la rîndul său generator al altor aşezări, mai ales în Ţara Românească. Dacă nu se aşezau la liziera unor sate existente, păstorii transhumanţi îşi ridicau sălaşuri oriunde condiţiile le înlesneau habitatul. Cu vremea unii se ataşau locului şi nu mai reveneau în satele de origine. Locurile de tîrlire erau în special generatoare de aşezări pastorale.

Impilările politice sau religioase din Transilvania au dus la migrarea peste munţi a unor grupuri româneşti, care la rîndul lor fie că au întărit localităţi subcarpatine existente, fie că prin înlesniri oferite de stăpînii locului au întemeiat aşezări noi.

În sfîrşit, o altă cale a fost voinţa şi recunoştinţa cnezilor şi voievozilor români. Curînd după naşterea poporului nostru şi constituirea primelor sale organizaţii locale, conducătorii lor — cnejii — atît din motive economice, cît şi militare, au stimulat întemeierea unor aşezări noi pe terenuri mai rodnice sau în unele locuri cheie pentru securitatea cnezatului. Cînd s-a reuşit reunirea mai multor cnezate în „ţări", politica voievodului a fost şi a rămas aceeaşi pînă tîrziu, după întemeierea Ţării Româneşti şi a Moldovei. Dar nu numai voinţa cnejilor şi voievozilor români a dus la crearea unor aşezări noi, ci şi recunoştinţa lor faţă de vitejia în lupte. Se ştie că fiecare aşezare participa la lupte cu ceata condusă de jupanul (judele, greavul) respectiv sau de ajutorul lui (sîndie). Aceste cete mici constituiau ceata mare a obştii dintr-o depresiune sau dintr-o zonă, condusă de cneazul locului. După lupte care se soldau cu victorii, voievozii răsplăteau vitejia unor cete de aşezare sau de obşte, dăruindu-le părţi din pămînturile cucerite sau din cele voievodale. Făgărăşanul Negru Vodă — care pentru majoritatea istoricilor contemporani nu mai este o figură legendară — sau maramureşenii Dragoş şi Bogdan au trebuit să poarte lupte cu stăpînitorii transcarpatini. Cucerind locurile ei şi-au răsplătit individual unii viteji, iar cetele au fost înzestrate cu pămînturi. Asemenea înzestrări au continuat să facă mai apoi şi Basarabii sau Muşatinii, fie pentru vitejie, fie pentru slujire cu credinţă.

În legătură cu înzestrarea cetelor documentele orale sînt confirmate parţial de documente scrise. Nu ne vom referi la monografii mai vechi pentru care accesul autorilor la surse documentare a fost mai dificil, ci la unele recente, cum sînt a comunei Colibaşi — Argeş (Piteşti, 1972), a comunei Braniştea (Galaţi, 1975) sau a comunei Jupîneşti — Argeş (Piteşti. 1976). În ele ca şi în altele mai vechi, sînt reproduse documente tîrzii (sec. XVII—XVIII) privind hotărniciile, în care se consemnează mărturii sub jurămînt — uneori cu brazda pe cap — ale bătrînilor despre hotarul satului aşa cum a fost dat întemeietorilor lui: „jupan Mitrea i soţii lui" sau lui „Vladul jupan cu soţii lui" ori „Şărban cu fraţii şi verii lui". Aceştia au devenit „moşii" care stăpîniseră în devălmăşie donaţia voievodului sau care o împărţiseră egal, trăgînd apoi periodic la sorţi folosinţa părţilor. Chiar cînd folosinţa a rămas definitivă „moşii" continuau să deţină părţile prin urmaşii lor. La 1776 stolnicul Constantin Văcărescu cercetează o jalbă la Jupîneşti — nume derivat din jupan — şi după ce vede actele cere jălbarilor să precizeze numărul „moşiilor" care stăpîneau atunci pămînturile. De altfel din „moş" — după I. I. Russu termen dac — s-a ajuns la „a moşteni", „moştenire", „moşnean" sau „strămoş". Obştile devălmaşe au stăpînit pămînturile — spun documentele reproduse — „drept ocine de moştenire" iar înaintaşii „au fost cneji în ocicile lor din moşi-strămoşi", adică moşneni.

Dar cum se stabilea întinderea pămîntului cu care voievodul înzestra ceata? Ei nu cunoşteau în amănunt noile teritorii ca să indice anumite repere, nici nu-şi puneau slujbaşii să măsoare. Răspunsul ni-l dă tradiţia satului, memoria lui colectivă, aşa cum o consemnează cîteva monografii, iar altele o sugerează. Voievodul înzestra „jupanul şi soţii lui" cu atîta pămînt cît se putea

Corneliu Dragoman

(Continuare în pag. a 4-a)

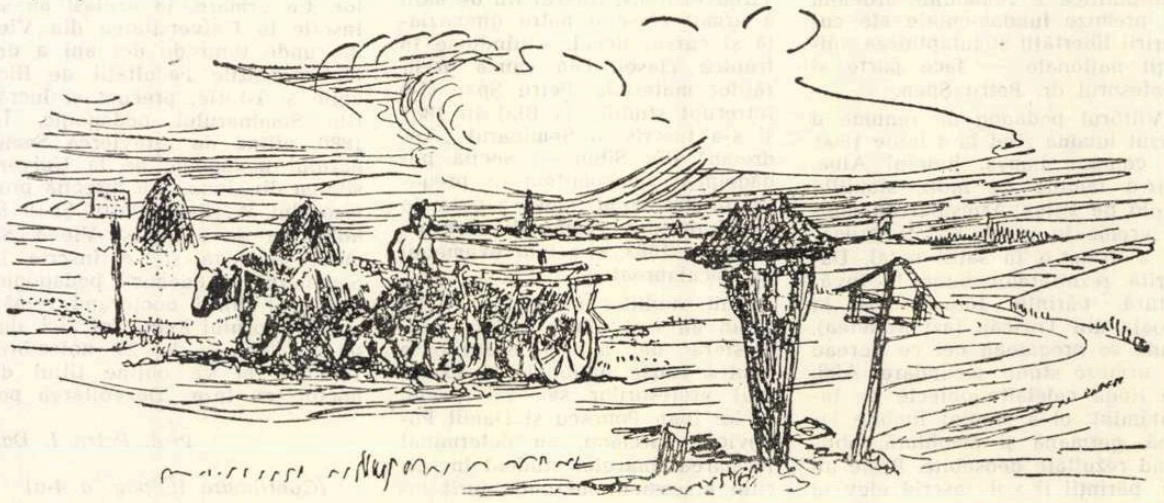

Cîntarea noastră bisericească şi cultivarea ei

Cîntarea e un dar de sus, cu care Dumnezeu a înzestrat pe om. Acest dar, Dumnezeu l-a dăruit fiinţelor superioare create de El, în primul rînd îngerilor şi apoi omului. De aceea atît îngerii cît şi oamenii au primit îndatorirea de a-L lăuda şi preamări pe creatorul lor Dumnezeu prin cîntare, îngerii în cer, iar oamenii pe pămînt.

Fiecare credincios are această datorie, lucru ce reiese şi din cuvintele psalmistului David: „Toată suflarea să laude pe Domnul" — Toată suflarea şi toată făptura — adică tot ce e viu şi are suflare în el.

Această datorie o are credinciosul întreaga lui viaţă, din copilărie şi pînă în clipa cea mai de pe urmă, — după cum tot psalmistul David o spune prin cuvintele: „Lăuda-voi pe Domnul în viaţa mea, Cînta-voi Dumnezeului meu pînă voi trăi!" (Psalm 145, verset 2).

Darul divin al cîntării este folosit de credincios spre a-şi exprima feluritele lui sentimente lăuntrice: credinţa, dragostea, bucuria, jalea, durerea, eroismul, patriotismul şi alte sentimente umane.

Cel mai frumos sentiment pe care-l exteriorizează credinciosul prin cîntare e sentimentul religios, iar cîntarea cea mai sfîntă, cea mai curată şi frumoasă, cea mai pătrunzătoare şi înalt calitativă pentru el este cîntarea religioasă, cîntarea bisericească. Această cîntare am moştenit-o, prin tradiţie, de la părinţii, bunicii şi străbunicii noştri, care cu atîta drag, duioşie şi plăcere o cîntau pînă în ultima clipă a vieţii.

— O cîntau cu plăcere, căci ea cuprinde adevărurile sfinte şi învăţăturile mîntuitoare, atît de dragi şi apropiate inimii adevăratului creştin, adevăruri şi cîntări ce ne-au rămas de la sfinţii Apostoli şi sfinţii Părinţi, de la cei dintîi şi cei mai buni creştini. Prin ele au trăit şi s-au mîngîiat, s-au rugat şi întărit, s-au luminat şi mîntuit toţi sfinţii şi mucenicii credinţei străbune.

— În biserică, în altar, la strană şi în corul bisericii nu se cîntă orice şi oricum. Toată cîntarea aici trebuie executată cu cinstea cuvenită dumnezeieştilor slujbe şi Celui preamărit în ele. În cor ca şi în altar şi la strană cîntarea se cuvine a fi executată: lin, dulce, cu smerenie, evlavie, credinţă, dragoste, căldură, din inimă, cît mai corect, cît mai frumos şi pătrunzător, în urechile şi inimile ascultătorilor prezenţi în biserică, ea fiind o rugăciune adresată creatorului Dumnezeu. O voce plăcută şi o cîntare bine executată este ascultată cu atenţie şi folos, pe cînd o voce stridentă, rece şi falsă te supără şi îndepărtează de la rugăciune.

Pentru aceasta preotul se cuvine să facă mai întîi rînduială în sufletul, în inima şi mintea credincioşilor săi, care au darul divin al cîntării. Să le cultive sufletul, în care să domnească ordine, armonie şi linişte. Sufletul credinciosului trebuie în primul rînd pregătit pentru lucrarea corală. Dragostea, ambiţia şi tradiţia moştenită de la înaintaşi să-l încălzească, să-l însufleţească şi să-l aprindă pe fiecare adevărat creştin ce are darul cîntării, să facă parte din corul bisericesc şi să nu lipsească nici într-o seară de la probele ce se fac, oricît de obosit ar fi, căci ceea ce face cu plăcere nu oboseşte.

Cîntarea corală bisericească te relaxează, te face să-ţi treacă oboseala fizică, te înseninează, te face mai bun şi te apropie de semenii cu care cînţi alături.

Sfînta Scriptură spune: cine are inimă bună să cînte. Omul rău, mînios şi tulbure nu poate să cînte, căci în inima lui nu e pace.

Cîntările Bisericii sînt pline de adevăr, de artă, poezie şi însuflare dumnezeiască. Ele au rostul să ridice inimile în rai, în cer; să ne umple pe noi, bisericile şi casele noastre de viaţă, lumină. de strălucire, de bucurie şi de sărbătoare. De aceea trebuie cîntate în linişte şi cuviinţă, cu sinceritate, fără trufie sau făţărnicie, după firea şi rînduiala lor.

Numai cîntate în felul acesta ele pătrund adînc în inima şi sufletul nostru, întărindu-ne, mîngîindu-ne şi înălţîndu-ne deasupra grijilor pămînteşti, pregătind mîntuirea sufletului nostru şi asigurîndu-ne petrecerea după moarte în raiul ceresc, unde îngerii împreună cu toţi drepţii aflaţi acolo preamăresc prin cîntare pe Creatorul lor Dumnezeu.

În zilele noastre e bine să dăm mai multă importanţă cîntării în comun, cîntărilor de strană, dar şi cîntării corale.

— Este adevărat că corul se susţine prin muncă şi jertfă, dar e fapt constatat că nici un lucru bun nu se face fără osteneală.

Valoarea unui lucru se măsoară şi se apreciază de obicei prin munca şi jertfa ce s-a depus pentru realizarea lui, iar lucrul bun trebuie făcut fără întîrziere. Lucrul bun pe care trebuie să-l facă fiecare preot este şi cîntarea din biserica unde slujeşte, în care muncă Mîntuitorul Hristos şi Maica Sfîntă îl va ajuta şi îl va binecuvînta.

Am dori ca aceste gînduri şi simţăminte să însufleţească pe fiecare preot, pe fiecare credincios şi corist al bisericilor noastre, ca astfel cîntarea religioasă să contribuie în cel mai fericit mod la mîntuirea sufletului fiecăruia şi la dobîndirea vieţii veşnice.

Pr. *Ioan Farca*

POHTĂ

mînecă sufletul meu spre Voroneţ
la sfînta sfintelor moldave ;
să văd cum florile au zugrăvit profeţi
şi sfinţi scobiţi între obraje

mînecă sufletul meu spre Voroneţ
căci glasul sfînt mă-mbie în pustie
ca să-mi aplec genunchii prin cetăţi
cînd spinul rău mă-nţeapă în călcîie

pohtiţi la mănăstiri cu busuioc în mînă
părinţi şi mame şi bătrîni şi prunci
să treacă lumea iar senină
pe sub Potir cu paşii dulci.

Pr. Dumitru Mihali
Mănăstireni — Cluj

Preoţie slujitoare şi preoţie obştească în Biserica creştină

Învăţătura despre Taina Sfintei Preoţii face parte dintre acele învăţături creştine care au avut parte de multe răstălmăciri şi înţelegeri greşite, cu urmări păgubitoare pentru unitatea Bisericii lui Hristos. Cei care au respins, în general, Sfintele Taine ca lucrări şi mijloace de comunicare a Harului Duhului Sfînt în Biserică, nu puteau să primească nici învăţătura despre preoţie ca Taină sfîntă.

Preoţia creştină — se ştie, izvorăşte din preoţia lui Hristos care „n-a venit (în lume) ca să I se slujească, ci ca El să slujească şi să-şi dea viaţa preţ de răscumpărare pentru mulţi" (Marcu 10, 45). Cît a stat pe pămînt, Iisus a împlinit mai ales trei lucrări; mai întîi lucrarea de *Învăţător* al Evangheliei; apoi, lucrarea de *Preot* sau *Arhiereu* care S-a jertfit pe altarul Crucii pentru mîntuirea noastră, şi, în sfîrşit, lucrarea de *Împărat* al sufletelor, de conducător al lor pe calea mîntuirii şi împăcării cu Dumnezeu. Această lucrare nu se putea mărgini la scurtul timp al petrecerii Sale pămînteşti. Pentru continuarea ei, pentru ca toţi oamenii din toate timpurile şi locurile să se poată împărtăşi de roadele ei, Iisus a ales pe cei 12 Apostoli (Luca 6, 12—13) chemîndu-i pe toţi pe rînd la slujirea Evangheliei. „Nu voi M-aţi ales pe Mine ci *Eu v-am ales pe voi* — grăieşte Domnul la Cina cea de Taină — şi v-am rînduit să mergeţi şi roadă să aduceţi şi roada voastră va rămînea" (Ioan 16, 16). Lor le-a dat Iisus *putere* peste demoni, să vindece toată boala şi i-a *trimis* să propovăduiască împărăţia lui Dumnezeu (Luca 9, 1—2). Această putere, făgăduită de mai multe ori, împărtăşită aievea prin Pogorîrea Duhului Sfînt la Cincizecime (F. Ap. 1, 8 şi 2) îi deosebea pe cei 12 Apostoli de mulţimea ucenicilor care ascultau şi urmau pe Domnul. De asemenea darul de a lega şi dezlega, promis în mai multe rînduri (Matei 18, 18) şi dăruit după Înviere (Ioan 20, 21—22) îi ridica pe o treaptă superioară faţă de ceilalţi ucenici şi credincioşi.

Sfîntul Apostol Pavel, deşi nu a urmat Domnului odată cu ceilalţi apostoli, ci a fost chemat în chip minunat după Înviere, cere credincioşilor să considere pe apostoli ca pe nişte „slujitori ai lui Hristos şi ispravnici (iconomi) ai Tainelor lui Dumnezeu (I Cor. 6, 1). Astfel s-a întemeiat *preoţia slujitoare* în Biserica lui Hristos, prin alegerea, chemarea, împuternicirea şi trimiterea Sf. Apostoli. Suflarea asupra lor, după Înviere, echivala cu o împărtăşire a Duhului Sfînt care s-a arătat în chipul limbilor de foc la Cincizecime.

Biserica lui Hristos, aşa cum apare din paginile Sfintei Scripturi, se prezintă ca o instituţie perfect structurată, alcătuită din cler şi din popor. „Luaţi aminte de *voi* şi de toată *turma* peste care Duhul Sfînt v-a pus episcopi ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu ..." — grăieşte Sf. Apostol Pavel preoţilor din Efes chemaţi de dînsul în Milet (F. Ap. 20, 28). Sînt cuvinte care atestă perfect structura Bisericii primare.

Se înţelege că demnitatea preoţiei nu şi-o ia nimeni singur „fără numai cel chemat de Domnul, ca şi Aaron" (Evrei 5, 4). Se poate stabili o paralelă între preoţia levitică (o face adeseori Sf. Apostol Pavel) dar numai în sensul că şi acolo, deşi întreg Izraelul era „popor sfînt, ales între neamuri" spre a purta făclia făgăduinţelor mesianice făcute de Dumnezeu strămoşilor, slujirea preoţească o avea Aaron şi seminţia lui Levi. Cine ar fi îndrăznit să se numească sau să se facă preot, fără a fi sfinţit, era omorît (Numeri 3, 10; 18, 7). Cînd cei trei, Core, Datan şi Abiram s-au răzvrătit împotriva lui Moise şi Aaron şi au strigat cu mîndrie: „Destul! Toată obştea, toţi fără deosebire sînt sfinţi, căci Domnul sălăşluieşte în mijlocul lor. Pentru ce deci vă ridicaţi voi mai presus de obştea Domnului?" — atunci Dumnezeu i-a pedepsit şi pămîntul i-a înghiţit de vii (vezi, despre această întîmplare, la Numeri 16—17; II Cronice 26, 16—21; II Samuil 7, 6—7; Evrei 5, 4). Dacă această slujire nu şi-o puteau lua singuri cei din Vechiul Testament, nici chiar regele Ezechia, cu atît mai mult în Noul Testament, slujirea preoţiei nu poate fi considerată ca o „încredinţare" venită din partea comunităţii, a presbiterilor, cum li se pare unora, ci ca o alegere, trimitere şi sfinţire din partea lui Iisus care o exercită prin urmaşii direcţi ai Sfinţilor Apostoli, episcopii legitimi, cu care Iisus a făgăduit că va fi pînă la sfîrşitul veacurilor. Este locul să amintim aci cît de greşită este traducerea textului de la I Timotei 4, 14: „nu fii nepăsător faţă de darul ce este în tine, care ţi s-a dat prin proorocie, cu punerea mîinilor *preoţimii ...*" cînd ar trebui să traducem corect: *„punerea mîinilor preoţiei ..."* căci este vorba de hirotonia primită de Timotei de la Sf. Apostol Pavel (vezi, II Tim. 1, 6 = punerea mîinilor *mele*). Traducerea greşită convine doctrinei protestante, dar este greşită, căci preoţia slujitoare creştină nu vine ca o încredinţare din partea comunităţii ci ca un dar al lui Iisus, prin Duhul Sfînt, care — ca o epicleză, este invocat de arhiereu asupra candidatului la preoţie. Peste cei şapte diaconi, propuşi de mulţimea ucenicilor, nu mulţimea şi-a pus mîinile ci numai Sfinţii Apostoli (cf. F. Ap. 6, 6).

Alegerea sfinţilor apostoli şi a urmaşilor lor corespunde intenţiei Domnului pentru ca lucrarea Sa mîntuitoare să fie continuată de-a lungul veacurilor. Preoţia lor nu este o stare desprinsă de popor, de-asupra lui, ci o stare din popor fără a se confunda cu acesta, în ceea ce priveşte chemarea şi puterea dată lui prin hirotonie. Este o încredinţare şi o trimitere care-şi are temeiul în Taina Sfîntului Botez şi a Mirungerii, prin care şi preotul face parte din „neamul sfînt, din seminţia aleasă, din preoţia împărătească" despre care vorbeşte Sfîntul Apostol Petru (I Petru 2, 9) şi Sf. Apostol Ioan (Apocalipsa 1, 6 etc.) atribuind-o tuturor creştinilor botezaţi. Neamul creştinesc este Israilul cel nou, fiii după spirit ai lui Avraam, Isac şi Iacov despre care s-a făgăduit că va fi numeros „ca stelele cerului şi ca nisipul mării". Precum Israilul trupesc era chemat, în Vechiul Testament, să poarte făclia monoteismului şi a făgăduinţelor mesianice în mijlocul popoarelor, tot aşa „neamul creştinesc", fiii alianţei noi a lui Dumnezeu cu oamenii, sfinţit prin Botez şi Mirungere, încorporat în Sine de Iisus prin Euharistie, este chemat să dea mărturie despre El în lume pînă la a doua Sa venire. În acest sens trebuie înţelese cuvintele Sf. Apostol Petru şi ale lui Ioan. Este greşit să creadă cineva că prin aceste cuvinte se neagă preoţia slujitoare, instituită de Iisus. Ar fi o contrazicere cu cuvintele instituirii preoţiei, cu textele clare ale alegerii şi trimiterii Sfinţilor Apostoli, cu practica lor bine cunoscută de a aşeza episcopi şi preoţi în comunităţile întemeiate de ei, cum a făcut Sf. Apostol Pavel, în cazul Sf. Timotei, Tit şi cu alţii.

În virtutea preoţiei obşteşti primită odată cu Sf. Botez credincioşii aduc jertfele lor la Sf. Altar, participă la Sf. Liturghie şi la întreaga viaţă a Bisericii (tocmai de aceea, nu se concepe în Ortodoxie, slujirea Sf. Liturghii de preot *singur*, decît în cazuri excepţionale), dar darurile şi jertfele credincioşilor le aduce preotul în numele lui Hristos, din încredinţarea arhiereului legitim. Preoţia obştească nu contrazice şi nu desfiinţează preoţia sacramentală, slujitoare, ci, dimpotrivă, o presupune şi o cheamă ca pe una care are trebuinţă spre a fi învăţată, sfinţită şi condusă pe calea mîntuirii, precum nici în Vechiul Testament, am văzut, preoţia întregului popor nu a desfiinţat preoţia lui Aaron şi a fiilor săi.

În Biserica lui Hristos sînt multe feluri de slujiri (I Cor. 12, 28; Efes. 4, 11) precum sînt şi felurite daruri (Romani 12, 6) acordate ca daruri ale Unuia şi acelaşi Duh Sfînt. Se înţelege că „nu toţi sînt apostoli, nici prooroci, nici învăţători" (cf. I Cor. 12. 29). În ea au loc şi sînt de neapărată trebuinţă credincioşii mireni, părtaşi ai preoţiei obşteşti, dar nici unul nu poate înlocui slujirea preoţească dobîndită prin hirotonie, care se defineşte mai ales prin Euharistie. *Preotul este omul Euharistiei* care împlineşte porunca lui Iisus — „aceasta să faceţi întru pomenirea Mea" (Luca 22, 19). „Preotul este un *trimis*. Nu e delegatul unei adunări. El lucrează în numele lui Iisus; el semnifică fraţilor săi iertarea păcatelor şi darul Euharistiei. Dacă membrii unei comunităţi îşi pot ierta mutual păcatele unii altora, o adunare nu-şi poate ierta păcatul ei, nici cel al fiecărui membru. Dumnezeu singur iartă şi El îşi manifestă iertarea prin Taina şi slujirea preotului. Creştinii adunaţi nu pot lua darul lui Dumnezeu; ei îl primesc. Într-o celebrare euharistică preotul nu este delegatul adunării; el lucrează în numele lui Hristos — pentru popor. El prezidează Euharistia ... la fel şi vestirea Cuvîntului sfinţit este rînduit pentru şi prin această vestire ..." (*Des prêtres ou des animateurs laïcs?*, Ed. Cerf, Paris 1978, p. 14).

Se poate invoca (şi adeseori se face acest lucru cu patimă) slăbiciunile preotului ca om care, după unii, ar anula eficacitatea slujirii preoţeşti. Fără îndoială viaţa preotului este o continuă angajare, o jertfă după chipul lui Hris-

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Asupra delimitării hotarelor şi întemeierii unor străvechi aşezări româneşti

(Continuare din pag. a 2-a)

cuprinde călare, la pas, *pe toată durata unei slujbe religioase de Duminica*. Se pleca de la semnul de hotar al moşiei satului cel mai apropiat, odată cu prima toacă. Dacă distanţa era prea mare bătaia toacei era anunţată prin buciume sau reluată de alte toace din deal în deal. Trei cetaşi şi doi trimişi ai voievodului încălecau în acest moment şi după ce toţi cei de faţă rosteau cu glas tare rugăciunea „Tatăl nostru", porneau în direcţie opusă locului le unde se auzea toaca, aruncînd din loc în loc cîte o şindrilă. În urma lor, alţi cetaşi însoţiţi de un al treilea împuternicit al voievodului definitivau marcarea teritoriului pe traseul şindrilelor, ridicînd movile, aşezînd bolovani, împlîntînd stîlpi sau făcînd semne pe copaci. Un al patrulea slujbaş voievodal rămînea pe loc supraveghind plecarea şi sosirea celor dintîi. Drumurile prin coclauri şi hăţişuri fiind grele, de obicei nu se puteau parcurge decît în jur de 6 km pe oră. Slujba religioasă dura în jur de 4 ore, deci hotarele marcate puteau măsura cca. 25 de km. Aprecierea timpului se făcea după soare, dar trimişii voievodului aveau şi experienţă. Pe cît permitea terenul parcursul se făcea în cerc, astfel încît să poată fi prezenţi la locul de plecare cînd se auzea din nou toaca de încheiere a slujbei religioase. Voievodul întărea stăpînirea teritoriului iar beneficiarii îşi căutau pe teritoriul marcat un loc potrivit — de obicei lîngă un curs de apă — unde îşi ridicau locuinţe, trecînd apoi la defrişări pentru a-şi creia teren agricol.

O nouă aşezare lua astfel fiinţă. Dacă celelalte geneze ale aşezărilor de pe teritoriul patriei noastre au argumente ştiinţifice şi nu pot fi puse la îndoială, de ce aceasta din urmă să nu fie tot atît de verosimilă? Pentru că — în ciuda faptului că e perfect raţională — ar avea „viciul" fundamental că s-a lăsat îmbrăcată în haine de legendă? De ce memoria colectivă, tradiţia, numai de la caz la caz şi de la cercetător la cercetător poate deveni document oral plauzibil? După părerea noastră acest ultim tip de geneză trebuie admis ca real pentru că el reprezintă o formă organizată, superioară, pornind de la asigurarea bazei economice a viitoarei aşezări. De altfel donaţii de pămînt prin care s-a ajuns la crearea unor noi aşezări au fost făcute în vremea aceea de către conducătorii tuturor popoarelor. Modul românesc de măsurare a teritoriului să creeze rezerve? Dar slujba noastră religioasă era singurul nostru ritual cu durată relativ fixă. Dincolo de alte consideraţii, etalonul acesta religios de rit ortodox corespundea integral spiritualităţii poporului nostru. Slujba religioasă punea sub binecuvîntarea lui Dumnezeu actul de fundare care se îndeplinea pe timpul duratei ei iar rugăciunea accentua din această binecuvîntare şi traducerea cum nu se poate mai exact însuşi faptul pe care jupanul şi membrii cetei lui îl trăiau în acea zi: *Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi...*

Într-adevăr, în ziua aceea — „astăzi" — li se stabilea baza economică, „pîinea" pentru „toate zilele" lor şi ale urmaşilor lor. Şi această pîine nu putea fi decît spornică şi dătătoare de viaţă pentru că se plămădea material şi spiritual în acelaşi timp. Lîngă modurile amintite — şi general acceptate — de întemeiere a aşezărilor româneşti trebuie deci alăturat şi acesta, cu atît mai mult cu cît el conţine două caracteristici de bază ale identităţii noastre spirituale: prezenţa lui Dumnezeu în toate acţiunile strămoşilor noştri şi podoaba de poezie în care ştiau să le îmbrace.

Preoţie slujitoare şi preoţie obştească...

(Continuare din pag. a 3-a)

tos pe care-L slujeşte, şi ea trebuie să fie deplină şi fără prihană; dar el nu vesteşte nici cuvintele lui — ci ale lui Dumnezeu, nici nu sfinţeşte din puterea lui singură, nici nu conduce în numele său, ci toate acestea le împlineşte în numele şi din darul lui Dumnezeu. Sf. Grigorie de Nazianz defineşte pe preot nu printr-o funcţie oarecare anume (slujitor, cuvîntător, etc.) ci printr-o activitate totalizantă care include toate slujirile şi care face din el, din simplul preot, un *făcător de creştini* (Ibid., p. 40). Dar el nu face acest lucru de unul singur ci cu ajutorul întregii comunităţi, cu întreg „neamul lui Dumnezeu" — purtător al preoţiei obşteşti prin Botez şi Mirungere. Cu rosturi deosebite, dar din puterea aceluiaşi Duh Sfînt, cler şi credincioşi sînt mădulare ale aceluiaşi Trup tainic al lui Hristos care este Biserica. Ei trebuie să înveţe să colaboreze pentru realizarea idealului împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt, pentru mărirea numelui Lui, a păcii şi a bunelvoiri între oameni. Ar fi cu adevărat păgubitor pentru Biserică dacă una sau alta dintre cele două preoţii ar crede că pot exista şi lucra una fără alta.

Trecutul Bisericii noastre stă mărturie că întotdeauna clerul şi credincioşii au colaborat pentru binele poporului, pentru unitatea şi progresul lui.

Fericiţi făcătorii de pace

(Continuare din pag. 1)

virtuţilor este, totodată, şi o străduinţă pentru realizarea păcii în noi şi în jurul nostru. Ori, e ştiut că, după învăţătura Părinţilor duhovniceşti, Fiul lui Dumnezeu se întrupează în credincioşi prin virtuţi. Pe măsura statorniciei noastre în fapte bune Domnul Hristos, dătătorul de pace, „ia chip" în noi, îşi face locaş în noi (Ioan 14, 23), ne face pe noi asemenea Lui, mai întîi ca „făcători de pace" şi apoi ca „fii ai lui Dumnezeu".

Tot ce se împotriveşte smereniei şi iertării, tot ce stă împotriva bunătăţii şi a iubirii, — mîndria, răutatea, ura, — toate aceştea duc la nelinişte şi la vrajbă, iar cei ce le fac pe acestea sînt departe de „făcătorii de pace", ca şi de fericirea celor ce „fiii lui Dumnezeu se vor chema".

Sfîntul Evanghelist Ioan vorbind despre Dumnezeu spune că „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8, 16). Iubire trebuie să aibă şi să fie toţi fiii lui Dumnezeu, căci numai aşa se pot asemăna cu Tatăl lor cel din ceruri. Iubirea lui Dumnezeu este o iubire jertfitoare (Ioan 3, 16). Iubire jertfitoare trebuie să aibă şi fiii lui Dumnezeu, iar jertfa iubirii lor este de trebuinţă să se arate în străduinţa pentru iertare, înţelegere şi îngăduinţă, în osteneala pentru iubire adevărată, pe care o au „făcătorii de pace". Fără o astfel de iubire, lucrătoare de pace, nu poate fi vorba de o asemănare cu Dumnezeu sau de calitatea de fii ai lui Dumnezeu.

Sfîntul Simeon Noul Teolog înţelege calitatea de fii ai lui Dumnezeu, nu doar ca o simplă adoptare a lor din partea lui Dumnezeu, ci chiar ca o participare a credincioşilor, prin har, la fiinţa lui Dumnezeu, participare realizată prin Domnul nostru Iisus Hristos... El zice, în rugăciune, către Mîntuitorul: „Cum de Te uneşti cu robii, fii ai Tatălui de-i faci?" Cînd cineva a ajuns la o astfel de stare, este, desigur, şi fiu al păcii şi făcător de pace şi, pe bună dreptate, se numeşte „fiu al lui Dumnezeu". Un astfel de om, cu vrednicie, poate să-l numească pe Dumnezeu „Tată" şi să zică, cu îndrăznire şi fără de osîndă: „Tatăl nostru, care eşti în ceruri...".

Să căutăm, cu toată puterea sufletului nostru, să fim făcători de pace, ca să putem avea fericirea celor ce „fiii lui Dumnezeu se vor chema", iar aceasta să o împlinim urmărind „roadele păcii şi ale întăririi dintre noi" (Rom. 14, 19). Ca străduitori pentru pace, să ne gîndim mereu la cuvintele cîntate în noaptea sfîntă a naşterii Domnului: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" şi să nu uităm că „pacea lui Hristos, care covîrşeşte toată mintea" (Fil. 4, 7) îşi are începutul în mărirea lui Dumnezeu.

PETRU ŞPAN

(Continuare din pag. 1)

dagogiei lui Herbart de către Zillier".

În perioada studiilor universitare, avînd ca obiecte principale filozofia şi pedagogia, iar secundare — istoria şi geografia, Petru Şpan a audiat cursurile unor pedagogi de prestigiu, între care profesorii Brentano, Büdinger, Eucken, Vogt, Zimmerman şi Rein. Anii petrecuţi la Viena şi Jena au avut un rol esenţial în formarea ştiinţifică a tînărului intelectual român.

La terminarea studiilor universitare, dr. Petru Şpan s-a întors în Transilvania, stabilindu-se la Sibiu. Aici, cu începere de la 1 ianuarie 1888, timp de patru ani a funcţionat ca profesor la şcoala civilă de fete a „Astrei", în locul lui Daniil Popovici-Barcianu care demisionase, şi a predat aritmetica, geometria, chimia, istoria, geografia, igiena, limba germană.

Începînd cu 25 februarie 1892, dr. Petru Şpan a fost numit profesor suplinitor la Seminarul „Andreian" din Sibiu, la catedra profesorului Ioan Popescu, care pe atunci era grav bolnav. După un an, în urma încetării din viaţă a lui Ioan Popescu, a devenit profesor titular, iar din 1895 — profesor definitiv la aceeaşi catedră, predînd pedagogia generală, logica, psihologia, teologia dogmatică şi dreptul canonic. Din anul şcolar 1904/1905, profesorul Petru Şpan a predat numai ştiinţele pedagogice — psihologia, pedagogia, metodica şi logica — şi limba şi literatura română.

Calităţile sale pedagogice deosebite au determinat un adevărat spirit de emulaţie în rîndurile elevilor şi studenţilor. „La prima oră de curs — scrie unul din elevii săi — m-a uimit felul de predare. Avea fraza scurtă şi precisă, însoţită de un permanent zîmbet. În dosul acestui zîmbet era ceva ce biruia pe om. Expunerea era atît de clară şi simplă încît cîştigai convingerea că acest om ar fi putut preda cu succes orice ştiinţă chiar copiilor de curs primar. Tonul şi limbajul necăutat te făceau să crezi că eşti în toiul unor conversaţii familiale. Ne simţeam copiii lui, şi el părintele nostru al tuturor, bun şi îngăduitor". Prin lecţiile sale, Petru Şpan transmitea elevilor şi studenţilor cunoştinţele trebuincioase şi le făcea o adevărată educaţie naţională. El avea încredere nestrămutată în viitorul românilor şi clarviziunea întregirii naţionale, considerînd că ea reprezintă o necesitate inexorabilă. „Cînd ne vorbea despre neam — relatează un fost elev de-al său — punea atîta suflet şi înflăcărare, încît dacă trebuinţa cerea, sub vraja expunerii sale înălţătoare, am fi fost gata numaidecît să intrăm în foc şi să pornim la luptă. Aşa era profesorul Petru Şpan, aşa ne vorbea, iar noi îi sorbeam cuvintele şi ideile şi ne întăream pentru lupta ce trebuia s-o purtăm cu multă dîrzenie şi încredere în biruinţa finală".

Ca profesor, Petru Şpan a sprijinit înfiinţarea Societăţii literare a Secţiei pedagogice de la Seminarul „Andreian" şi a condus-o pînă la sfîrşitul vieţii; de asemenea, a avut o însemnată contribuţie la organizarea Şcolii de aplicaţie de pe lîngă Seminarul „Andreian" din Sibiu, în anul 1898.

În cursul întregii vieţi, Petru Şpan a desfăşurat o activitate neobosită în rîndul cadrelor didactice de la şcolile româneşti. El a fost „învăţătorul învăţătorilor" — la catedră, unde îi forma, prin „Reuniunea învăţătorilor" din judeţul Sibiu, al cărei vicepreşedinte era, pînă la desfiinţarea şi înlocuirea ei prin „Conferinţele învăţătoreşti" în 1898, unde îi îndruma prin lucrările sale teoretice şi prin revistele pe care le-a condus — mai ales prin „Vatra şcolară" — cu ajutorul cărora căuta să-i ridice la nivelul pedagogiei contemporane lor.

Activitatea didactică a pedagogului sibian s-a împletit strîns cu cea publicistică, evidenţiind calităţile sale de gînditor şi scriitor. El a scris lucrări cu caracter teoretic publicate în volum — dintre care amintim: „Întrebări de educaţiune", Sibiu, 1891, „Treptele formale ale învăţămîntului", Sibiu, 1898, „Idei pregătitoare în pedagogie", Sibiu, 1902, „Şcoala lui Şaguna", Sibiu, 1909 — manuale şcolare şi lucrări cu caracter metodic. În elaborarea manualelor şcolare, eruditul profesor a ţinut seama de cerinţele şcolii primare româneşti.

Pe lîngă lucrări, Petru Şpan a avut şi o bogată colaborare la numeroase ziare şi reviste. Împreună cu Daniil Popovici-Barcianu, a condus „Foaia pedagogică", şi singur s-a aflat în fruntea revistelor „Pedagogia nouă" şi „Vatra şcolară". El a colaborat la revistele şi ziarele: „Biserica şi şcoala", „Şcoala şi familia", „Foaia scolastică", „Tribuna", „Telegraful român", „Gazeta Transilvaniei", „Transilvania", „Ţara noastră", „Foaia poporului" etc.

Muncii didactice şi publicistice a profesorului Petru Şpan i s-a adăugat activitatea pe tărîm cultural şi economic. În calitatea sa de membru al Reuniunii de muzică din Sibiu, Comitetului judeţean al Astrei, Reuniunii române de agricultură a judeţului Sibiu, el a militat pentru introducerea cîntecelor româneşti în programul concertelor, înfiinţarea de biblioteci săteşti, de cursuri de bucătărie, şcoli de agricultură, forestiere, industrie casnică, negoţ şi pentru înfiinţarea unei bănci româneşti în satul natal, Lupşa. Profesorul Şpan era convins că prin toate acestea se poate ridica starea materială şi social-culturală a săteanului român.

Activitate meritorie a desfăşurat Petru Şpan în calitatea-i de membru al Reuniunii sodalilor români din Sibiu. An de an, el a adus şi a plasat numeroşi moţi la meserii în Sibiu, şi s-a preocupat intens de formarea meseriaşilor români.

Oficialităţile austro-ungare, nemulţumite şi îngrijorate de activitatea dr. Petru Şpan, l-au urmărit şi împrocesuat, sub acuzaţia că la adunarea Reuniunii agricole române, ţinută la Tălmaciu, lîngă Sibiu, ar fi cerut ca „poporul să se ridice cu mic cu mare şi să scuture jugul străin". Apărîndu-se cu demnitate, el şi-a reafirmat hotărîrea de a milita din toate puterile pentru emanciparea poporului român pe toate planurile.

Cînd se apropia de pragul vîrstei de 51 ani, la 14 martie 1911, deşi era în floarea vîrstei şi în puterea creaţiei, inima ilustrului profesor a încetat să mai bată.

Acum, cînd s-au împlinit 120 de ani de la naşterea „marelui nostru profesor care avea clarviziunea întregirii noastre naţionale" — după cum arăta un contemporan — se cuvine să-i aducem un cald şi binemeritat omagiu aceluia care a fost Petru Şpan.

STERIE DIAMANDI

(Continuare din pag. a 2-a)

restrişte, refugiat în Moldova, a trebuit să mă zbat şi să mă lupt cu tot felul de greutăţi, fiind singur pe lume. Mă mir şi eu cum am scăpat teafăr şi cum am izbutit ca numai prin propriile mele puteri să ajung la liman şi să-mi fac un rost în viaţă. Cu multă trudă, am reuşit să-mi însuşesc o temeinică cultură generală şi de specialitate, să citesc, să studiez şi să scriu pînă la adînci bătrîneţi".

Total ataşat Bisericii şi teologiei ortodoxe, Profesorul Sterie Diamandi a rămas, pînă la sfîrşitul vieţii, un model prestigios de dascăl şi de om dăruit societăţii, desăvîrşirii morale a omului. Lipsa lui va fi profund resimţită de numeroşii prieteni şi admiratori ai vieţii şi operei sale de distinsă excepţie.

Înmormîntarea Profesorului Sterie Diamandi a avut loc în ziua de 14 iunie 1981 (Duminica Rusaliilor), la Cimitirul Belu din Bucureşti, unde, alături de îndurerata familie, au participat sute de prieteni, admiratori şi foşti elevi ai săi, veniţi din toată ţara, pentru a se închina în faţa figurii sale atît de blînde şi de luminoase.

Hristos Domnul, pe care L-a căutat şi iubit atît de mult, să-l primească în Împărăţia Sa cea veşnică!

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 15 august 1981 Nr. 31—32/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (XIII)

(Art. 7, 11—12) *Dumnezeu Judecătorul şi Desăvîrşitorul.*

Învăţătura creştină ortodoxă cu privire la cele mai de pe urmă ale lumii şi omului cuprinde adevărurile de credinţă ale Descoperirii dumnezeieşti în legătură cu acele ultime faze şi evenimente ale vieţii pămînteşti, mai cu seamă despre: moarte, rai şi iad, venirea a doua a lui Hristos, învierea morţilor, judecata obştească (universală), viaţa veşnică.

Cele mai de pe urmă ale lumii şi omului sînt, pe de o parte, sfîrşitul unor forme de existenţă şi de viaţă caracteristice acestei vieţi pămînteşti, forme cunoscute din experienţă: iar pe de altă parte sînt început de existenţă umană deosebită, cu totul deosebită de cea pămînteasc ă şi, ca urmare, necunoscută nouă din observaţie şi experienţă, ci numai din Revelaţie. Viaţa aceea, cea de dincolo, deşi tot viaţă şi în continuarea celei de aici, este alta decît viaţa aceasta de aici; dar, totodată, deşi atît de deosebită de cea pămînteasc ă, viaţa de dincolo stă în legătură cauzală cu cea de aici. Aceasta, pentru că viaţa de aici este pregătitoare a celei de dincolo, iar aceea, cea de dincolo în raport cu cea pămînteasc ă este, în privinţa conţinutului ei fericit sau nefericit, ca o urmare, ca o concluzie sau ca un efect al vieţii pămînteşti, pentru fiecare vieţuitor în parte, după cum a trăit aici în acord cu rînduiala binelui voit de Dumnezeu ori împotriva acelei rînduieli, într-o măsură mai mare sau mai mică. Iar Judecătorul şi Răsplătitorul atotdrept al tuturora, atît al fiecăruia îndată după moarte cît şi la judecata obştească, ultima, este însuşi Iisus Hristos Mîntuitorul. Căci „El (Hristos) este Cel rînduit de Dumnezeu să fie judecătorul al celor vii şi al celor morţi" (F. Ap. 10, 42), pentru că „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului" (Ioan 5, 22), în judecata dumnezeiască intrînd şi „toate faptele ascunse, fie bune, fie rele" (Ecl. 12, 14), toţi înfăţişîndu-se „înaintea judecăţii lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău" (II Cor. 5, 10).

1. *Moartea.* Uşa de intrare în viaţa cealaltă, veşnică, este moartea. Moartea este sfîrşitul vieţii pămînteşti sau, altfel spus, despărţirea sufletului de trup, ceea ce înseamnă o descompunere a alcătuirii fiinţei omeneşti de pe planul vieţii de aici, trupul pierzîndu-şi viaţa şi risipindu-se în natură, iar sufletul continuîndu-şi viaţa pe un nou plan de existenţă. Prin moarte „trupul se întoarce în pămînt de unde a fost luat, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu care l-a dat" (Ecl. 12, 7), pentru că sufletul nu-şi are viaţa din împreunarea lui cu trupul, ci de la Dumnezeu care l-a creat viu pentru totdeauna, fără a putea fi descompus, şi el îşi continuă viaţa pentru veşnicie, în stare corespunzătoare vredniciei lui.

Moartea este urmarea şi plata păcatului protopărinţilor neamului omenesc, Adam şi Eva. Căci „plata păcatului este moartea" (Rom. 6, 23), şi „precum printr-un om a intrat păcatul în lume şi *prin păcat moartea*, prin acela în care toţi au păcătuit" (Rom. 5, 12). De aceea, dată fiind prezenţa păcatului în toţi oamenii, moartea este universală în lumea omenească.

Moartea este sfîrşitul şi al strădaniilor omeneşti şi totodată începutul răsplăţii pentru cele săvîrşite în viaţa pămînteasc ă, astfel că, după moarte, nu mai este cu putinţă îmbunătăţire prin efort personal. Mîntuitorul însuşi comunică acest adevăr prin parabola bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr, arătînd că, după moarte, nimeni nu-şi mai poate schimba singur starea pe care şi-a pregătit-o, tot el, din această viaţă (Luca 16, 25—26), ca şi prin povaţa de a se lucra „pînă este ziuă ..., căci vine noaptea (moartea), cînd nimeni nu poate să lucreze" (Ioan 9, 4).

Însemnătatea morţii este mare. Moartea este, mai întîi, „plata păcatului", după atotdreptatea lui Dumnezeu. Mai departe, moartea este şi un bine, fiindcă pune capăt putinţei de a mai face rău după ea. Moartea este rînduită astfel şi „pentru că răutatea să nu fie fără de moarte" (Rug. I de dezlegare, la înmormîntare). Credinciosul adevărat, ştiind că moartea este de neînlăturat şi că este poarta de intrare în viaţa veşnică pe al cărei conţinut, bun sau rău, şi-l pregăteşte din această viaţă, are gîndul serios al morţii nu ca înspăimîntare paralizantă ci ca un luminos îndreptar al acestei vieţi pe calea binelui, aşa cum este învăţat de Biserica dreptmăritoare; astfel încît cugetarea asupra morţii şi ajutorul harului îi întăresc mereu credinciosului viaţa virtuoasă şi-i luminează înţelegerea adevăratei valori a bunurilor pămînteşti, nu ca scopuri în sine sau ultime ale acestei vieţi, ci ca mijloace de înălţare a vieţii spre bunuri nepieritoare, veşnice, al căror cîştig se asigură înainte de moarte prin viaţă demnă bine plăcută şi lui Dumnezeu şi oamenilor de bine. Căci numai aici şi „pînă este ziuă", printr-o astfel de viaţă lucrătoare în lumina binelui, lumina lui Hristos, se poate trece, prin moarte, în cealaltă viaţă, fericită pentru cei buni (Ioan 9, 4; Ecl. 7, 38; 11, 28).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Măreţia geniului

La centenarul lui George Enescu (1881—1981)

În rîndurile artiştilor, ca şi în cele ale oamenilor de ştiinţă geniile se nasc rar. Tocmai de aceea, depăşind calităţile celor numai talentaţi, dimensiunile personalităţilor geniale nu au limite.

Nu numai în cîmpul specialităţii, ci în toate manifestările sale, *geniul covîrşeşte*. La el nu există distanţe între modul superior în care cugetă şi simte în orele de creare şi între cel din restul zilei. Omul genial se manifestă ca atare în toate împrejurările sociale. Rîsului îi preferă expresia seriozităţii; anecdotei, cuvîntul înţelept. Însăşi prezenţa sa impune. O aură nevăzută dar presimţibilă îl însoţeşte pretutindeni.

Aşa a fost şi genialul muzician român George Enescu. „Te simţeai pe o treaptă sufletească superioară în prezenţa maestrului", spun cei ce au avut fericirea să se afle în preajma sa, sau să cînte dirijaţi de el. Căci George Enescu a fost şi un excepţional dirijor. Puterea pe care o exercita asupra auditoriului şi asupra instrumentiştilor era extraordinară. „Prin simpla sa apariţie" (s-a scris) el impune o atenţie neobişnuită."

Conştient de valoarea sa, dar şi de calitatea de exponent al poporului din care a răsărit, omul genial simte povara unei *înalte răspunderi* şi, tocmai pentru aceasta, *modestia* i se asociază în mod firesc. Şi în această privinţă Enescu nu face excepţie. Pe drept cuvînt academicianul Mihail Jora îl numea „o gigantică plămadă a modestiei şi geniului artistic, floare sănătoasă crescută în pajiştea umplută cu aromele cîmpiei româneşti".

Fie creator, fie interpret, omul înzestrat genial cugetă şi simte în *adîncime*. George Enescu s-a impus în ambele domenii, arta sa fiind „o *esenţă* în răzoarele bogate ale culturii noastre". Sau, după cum scria — de curînd — compozitorul Theodor Grigoriu: „Victoria lui Enescu este victoria substanţei profunde şi adevărate a muzicii sale."

Geniul, mai cu seamă *artistul* genial cunoaşte şi *recunoaşte* genialitatea confraţilor săi antecesori sau contemporani şi le aduce o *cinstire* vecină venerăţiei. În *Amintirile* sale George Enescu numeşte pe J. S. Bach „maestrul maeştrilor" şi, aproape cu evlavie, se exprimă astfel: „Pentru a vorbi cum se cuvine (despre Bach) mi-ar trebui nişte odăjdii, iar în mînă o cădelniţă". Desigur o exprimare hiperbolică, dar care vădeşte capacitatea marelui nostru muzician de-a cinsti uriaşa personalitate a maestrului tuturor muzicienilor din ultimul veac. Însă şi despre George Enescu, după moartea acestuia, acelaşi ilustru muzician, Mihail Jora, putea să scrie că „gîndurile ce i le adresează împreună cu toţi ce l-au cunoscut sînt adevărate *peleri-naje* ale memoriei".

Geniul *nu este invidios*. Enescu zicea: „ca omul să-şi dea seama cît de frumoasă e viaţa, trebuie neapărat să aibă conştiinţa împăcată, renunţînd la lucruri care ar putea să-i pună conştiinţa în pericol." Or, invidia ar pune conştiinţa într-un pericol grav.

De fapt, dimensiunea fundamentală a personalităţii geniale o constituie capacitatea de a *iubi* jertfelnic. G. Enescu considera iubirea mijloc de cunoaştere, mai ales de cunoaştere a oamenilor. De aceea, parcă rezumînd sublima laudă pe care Apostolul Neamurilor o aduce dragostei, sau cel puţin în spiritul acesteia, Enescu scria: „ştiu că cel mai bun, singurul mijloc de a cunoaşte pe cineva este să-l iubeşti" şi conchide: „A iubi este ceva grav. Şi mai ales defintiv."

Avea tot dreptul să teoretizeze asupra dragostei, căci el şi-a arătat dragostea faţă de oameni şi prin fapte exprese. E destul să ne reamintim de nenumăratele concerte date în folosul răniţilor, invalizilor de război, orfanilor şi societăţilor de binefacere. Dar numeroasele şi substanţialele sale donaţii băneşti! Enescu „îmbina într-o perfectă simbioză măreţia spiritului cu bunătatea inimii".

De aici şi concepţia sa despre *muncă*, despre munca în suflu de *dăruire*. Îndemnul enescian: „Să te odihneşti de muncă prin muncă" a devenit un splendid adagiu umanist contemporan.

Deşi practicată mai puţin decît ar fi voit, munca sa preferată a fost cea a creaţiei. Compoziţiile sale, nu numai cele două rapsodii, ci şi simfoniile şi muzica sa de cameră şi opera Oedip, devin tot mai cunoscute şi apreciate. Muzica enesciană este şi rodul unei alte dimensiuni comune majorităţii oamenilor geniali, aceea a simţirii permanentului imperativ lăuntric de a-şi *îmbunătăţi* operele ori de cîte ori timpul şi condiţiile permit. Răzbate aici un răsunet al poruncii: „Fiţi desăvîrşiţi!" ... (Matei 5, 48). Imperativul autodepăşirii morale şi artistice evoluează paralel cu vîrsta. Sau, cum scrie Enescu, „Îmbătrînind, dobîndeşti o mare artă, un minunat şi greu talent: folosirea radierei şi a lamei de şters. Lucrez încet şi în taină. Sînt urmărit de îndoieli, dar nu cunosc deznădejdea."

Şi mulţumim lui Dumnezeu că lui George Enescu, „întemeietorul şcolii muzicale româneşti", i-a dăruit *toate acele virtuţi* care constituie măreţia unui geniu, excelenţa personalităţii lui. De aceea, după cum afirmă acelaşi Mihail Jora, „avem credinţa că peste veacuri ne vom împărtăşi pururea de dragostea şi de binecuvîntarea pe care arta lui a revărsat-o asupra noastră, a ţării lui şi asupra lumii".

Gheorghe Şoima

PRODROMIŢA

Unică în iconografia românească prin „supranaturalul" ei, icoana „Prodromiţa" aparţine jumătăţii a doua a veacului trecut.

Împrumutat de la mănăstirea românească Prodromul de la Sf. Munte Athos, numele ei inspiră insistent sentimentul evlaviei, atît de fertil în „cetăţile" de rugăciune neîntreruptă.

Prodromiţa — candela românească de la Athos — îşi are geneza pe pămîntul Moldovei.

În 1863, ieroschimonahii moldoveni Nifon şi Nectarie, vizitîndu-şi vatra părintească, doreau la întoarcere să ducă cu ei şi o icoană zugrăvită în patria natală, reprezentînd pe Maica Domnului cu Pruncul. Pentru aceasta le era necesar un pictor „iscusit" şi „cu viaţă plăcută lui Dumnezeu", care să zugrăvească icoana în condiţii de asceză („să lucreze pe nemîncate pînă la flămînzire, iar după masă să se ocupe de ale sale..." (Sinaxarul din 12 iulie). Aici vedem reeditată una din cerinţele esenţiale ale vechii picturi bizantine, cînd zugravii de icoane erau pilde vii de rugăciune şi post.

Pictorul, în persoana bătrînului Iordache Nicolau din Iaşi, s-a angajat fără ezitări. Tocmit fiind, a primit modelul urmînd ca să înceapă cît mai curînd „jocul" în culori.

Cu multă evlavie îşi începuse lucrul bătrînul zugrav. Zugrăvise el multe icoane dar aceasta, prin destinaţia ei, era cu totul deosebită. Conştiinţa că un obiect, ca cel în speţă, ajuns la Sf. Mormînt sau la Athos, era destinat nemuririi îl muncise mult, dîndu-i emoţia intrării în eternitate. Lucrurile care biruiesc secolele presupun nesomn şi transpiraţie însutită. Pe lîngă funcţiunea religioasă, icoana aceasta avea şi una naţională: de a reprezenta la Athos, Moldova şi geniul ei creator.

Distincţia lucrării l-a determinat pe pictor pînă la a-şi schimba şi maniera de lucru, riscînd frîngerea canoanelor ermineutice care poruncesc iconografului inaugurarea zugrăvirii icoanei de la cap, pentru că el dă dimensiunile şi poziţia corpului şi conducînd restul compoziţiei. De data aceasta, ca o excepţie rară, vor fi zugrăvite mai întîi părţile neesenţiale (cîmpul şi veşmintele) rezervîndu-se pentru Preasfintele Feţe toată forţa compoziţională, întreg talentul în dezlănţuire maximă, împrospătat de acumulările ascetice.

Pînă la zugrăvirea Preasfintelor Feţe penelul pictorului a fost

Pr. *Simion Cristea*
Floreşti — Cluj

(Continuare în pag. a 2-a)

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

ANDREI BÎRSEANU

(1858—1922)

Între reprezentanţii de frunte ai şcolii, literaturii şi culturii naţionale româneşti, de la sfîrşitul veacului trecut şi începutul veacului nostru, — s-a numărat şi profesorul Andrei Bîrseanu, „unul dintre stegarii cei mai de seamă ai Societăţii *ASTRA*", pe care a condus-o cu pricepere, dăruire şi pasiune, timp de peste un deceniu şi jumătate.

Născut în 1858, în comuna Dîrste, judeţul Braşov, într-o familie de preoţi, cu dragoste de cultură şi cauza naţională, Andrei Bîrseanu a început să înveţe carte la şcoala din locul natal. De aici, s-a îndreptat spre Braşov, unde a urmat studiile secundare la liceul ortodox român întemeiat de Ioan Popazu, iar pe cele superioare — la Facultatea de filozofie din Viena şi München.

După încheierea studiilor universitare, tînărul profesor a revenit la Braşov, intrînd în serviciul şcolilor române din oraş. Prin cunoştinţele sale culturale şi de specialitate deosebit de solide şi vaste, însuşite în anii de studii din cele două mari centre europene, şi prin talentul de scriitor în proză şi poezie, cărturarul Andrei Bîrseanu a militat cu abnegaţie şi hotărîre pentru înfăptuirea idealului naţional. Iar prin măestria şi tactu-i pedagogic deosebit de fin, prin blîndeţea şi bunătatea sa părintească, profesorul Bîrseanu a ştiut să se apropie de sufletul elevilor săi, ca puţini alţii. Prin lecţiile sale de istorie, literatură română şi geografie, a reuşit, nu numai să trezească interesul, ci şi entuziasmul generaţiilor tinere pentru comorile istoriei şi literaturii române, ca şi pentru frumuseţile vetrei dadice. Ca dascăl şi pedagog, Andrei Bîrseanu a ştiut că adevărata chemare a unui profesor nu este aceea de a încărca memoria elevilor cu o cantitate prea mare de cunoştinţe seci şi obositoare, ci să selecţioneze cu iscusinţă din volumul nesfîrşit al ştiinţelor, numai ceea ce este necesar şi folositor pentru buna pregătire a elevilor. Folosind asemenea metodă, Bîrseanu a reuşit să fie un educator iscusit, apreciat şi îndrăgit de şcolari.

Concomitent cu munca de la catedră, Andrei Bîrseanu a desfăşurat o bogată activitate publicistică şi literară. El a îmbogăţit literatura didactică, reeditînd şi completînd „Geografia şi istoria evului vechi, mediu şi modern" de dr. Ioan G. Meşotă, apărută la Bucureşti, în 1879—1880; a prelucrat, în colaborare cu Dionisie Făgărăşanul, „Geografia pentru şcolile medii"; a publicat „Cîteva observări cu privire la propunerea studiului istoriei" în Anuarul XXII al Liceului din Braşov, pe anul 1886. Împreună cu profesorul Ioan Popea, a redactat revista „Şcoala şi familia", în anii 1887—1888, care se adresa părinţilor şi cadrelor didactice. Andrei Bîrseanu a cules şi publicat o serie de creaţii folclorice, dintre care amintim volumul „Cincizeci de colinde", în 1890; lucrarea „Din traista lui Moş Stoica", care cuprindea 101 anecdote poporale, publicată la Braşov, în 1891; iar, în 1885, în colaborare cu învăţatul ceh dr. I. Urban Jarnik, a tipărit „Doine şi strigături din Ardeal".

Cea mai importantă scriere a lui Andrei Bîrseanu o reprezintă voluminoasa monografie intitulată „Istoria şcoalelor centrale româneşti gr.-or. din Braşov", publicată în 1902 şi premiată de Academia Română. În această prestigioasă lucrare, eruditul cărturar a înfăţişat dezvoltarea şcolii româneşti braşovene din cele mai îndepărtatate timpuri şi pînă la 1900. În cadrul monografiei, un loc de seamă îl ocupă eforturile protopopului Ioan Popazu, îndrumările înţelepte ale mitropolitului Andrei Şaguna şi contribuţia tuturor celor ce şi-au adus obolul la ridicarea şi susţinerea liceului românesc din Braşov.

Pe lîngă scrierile în proză, Andrei Bîrseanu a realizat şi versuri de factură lirică şi naţională, dovedind talent şi o mare sensibilitate artistică, pe care le-a publicat în „Convorbiri literare", „Familia" şi „Gazeta Transilvaniei". Din acest gen de creaţie, un loc cu totul aparte îl ocupă poezia „Steagul nostru", cunoscută publicului larg de toate vîrstele sub denumirea de „Pe-al nostru steag e scris unire", scrisă în 1880, şi care, prin conţinutu-i patriotic şi mobilizator, a devenit imn de luptă pentru eliberarea naţională şi înfăptuirea unităţii politico-statale a tuturor românilor, adînc intrat în conştiinţa poporului nostru.

Cărturarul Andrei Bîrseanu a desfăşurat şi o intensă şi rodnică activitate în cadrul „ASTREI". Remarcîndu-se ca unul din activiştii de seamă ai „Asociaţiunii", în 1898, a fost ales director al Despărţămîntului Braşov al „ASTREI". Peste opt ani, adunarea generală, ţinută la Sibiu, în august 1906, cu prilejul inaugurării Muzeului etnografic al „ASTREI", l-a ales vicepreşedinte al „Asociaţiunii", iar adunarea generală, care şi-a desfăşurat lucrările la Blaj, în august 1911, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului „ASTREI", i-a încredinţat lui Andrei Bîrseanu funcţia de preşedinte, demnitate pe care a deţinut-o „pînă în ceasul din urmă".

Dar Andrei Bîrseanu a fost şi unul dintre militanţii de seamă pe tărîmul luptei politice, apărînd cu stăruinţă şi dîrzenie cauza naţională. În acest context se înscrie şi adunarea generală a „ASTREI", ţinută la Blaj, în 1911, întrunire cu un pronunţat caracter politic, la pregătirea căreia Bîrseanu şi-a adus preţioasa-i contribuţie. În concepţia fruntaşilor „ASTREI", adunarea trebuia s-o reediteze pe aceea din mai 1848. Ca urmare, ea s-a ţinut pe Cîmpia Libertăţii şi a cuprins peste 30.000 români, sosiţi din toate unghiurile ţării, ardeleni, munteni şi moldoveni. În fruntea mulţimilor se aflau cărturarii Nicolae Iorga, George Coşbuc, I. L. Caragiale, Şt. O. Iosif. Era de faţă şi inginerul Aurel Vlaicu, care a făcut o serie de demonstraţii aviatice, uimindu-i pe cei prezenţi. Printre cei care au luat cuvîntul cu acel prilej s-au numărat Andrei Bîrseanu şi Vasile Goldiş.

În semn de preţuire a bogatei sale activităţi ştiinţifice şi culturale, Academia Română l-a ales membru, în 1908, pe Andrei Bîrseanu.

Dînd dovadă de tact şi măestrie politică, Andrei Bîrseanu a ştiut să apere şi să conducă cu pricepere activitatea „ASTREI", ca organ reprezentativ al românilor ardeleni aflaţi sub stăpînire austro-ungară, prin sinuoasele căi, generate de primul război mondial, dovedindu-se un demn urmaş al lui Şaguna, Timotei Cipariu şi George Barţiu, în postul de preşedinte al „Asociaţiunii".

În condiţiile izbucnirii revoluţiei burghezo-democratice în Imperiul austro-ungar, la chemarea lui Andrei Bîrseanu, românii sibieni s-au întrunit la 31 octombrie 1918, în sala de conferinţe a „ASTREI", pentru a stabili viitoarea lor conduită. Adunarea a ales un Comitet Executiv, alcătuit din Andrei Bîrseanu, ca preşedinte, dr. Nicolae Bălan, Nicolae Ivan, dr. Ioan Stroia, dr. Silviu Dragomir, dr. Ioan Broşu, dr. Lucian Borcia, dr. Octavian Russu, dr. Ilie Beu şi Ioan Lăpedatu, ca membrii; comitet care să ţină legătura cu Consiliul Naţional Român Central, să urmărească evoluţia evenimentelor politice, să organizeze şi să conducă lupta maselor populare româneşti de pe teritoriul judeţului pentru realizarea aspiraţiilor multiseculare ale întregii naţiuni — Unirea.

A doua zi, cu ocazia unei noi adunări, Comitetul Executiv s-a transformat în Consiliu naţional român din judeţul şi oraşul Sibiu, organ subordonat C. N. R. C. de la Arad, în fruntea căruia a fost ales Andrei Bîrseanu. În zilele următoare, sub îndrumarea lui Andrei Bîrseanu au luat fiinţă Legiunea română din Sibiu, consiliile naţionale şi gărzile naţionale româneşti din aşezările judeţului Sibiu, care au alungat vechile autorităţi, preluînd puterea pe plan local. În ultima decadă a lunii noiembrie 1918, Andrei Bîrseanu, în calitate de preşedinte al Consiliului naţional român al judeţului Sibiu, s-a preocupat de organizarea alegerii celor 76 delegaţi şi 41 supleanţi, care urmau să facă parte din Adunarea Naţională de la Alba Iulia, precum şi de desfăşurarea adunărilor în toate localităţile româneşti, de adeziune la unirea cu patria-mamă.

Andrei Bîrseanu, împreună cu ceilalţi delegaţi oficiali şi peste 8.000 sibieni, ca delegaţi neoficiali, a luat parte la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, **organ care a hotărît unirea** Transilvaniei cu România. După împlinirea idealului naţional, Andrei Bîrseanu este ales deputat, încredinţîndu-i-se postul de vicepreşedinte al Marelui Sfat Naţional, şi sarcina de Director regional al Învăţămîntului din Transilvania.

În această ultimă calitate, Andrei Bîrseanu a participat la primul Congres al tuturor dascălilor din România, ţinut la 12 iulie 1919, în sala Teatrului Naţional din Iaşi. Ales vicepreşedinte, şi de această dată Andrei Bîrseanu s-a ridicat la înălţimea acestei demnităţi. Cu acel prilej, distinsul cărturar, făcîndu-se ecoul sentimentelor românilor ardeleni, spunea: „Am venit să vă aducem tributul recunoştinţei noastre pentru tot ce aţi făcut pentru liberarea noastră şi pentru triumful ideii de unitate naţională; pentru jertfele de muncă şi devotament ce le-aţi adus, ca visul hrănit de veacuri, de neamul nostru mult încercat, să se poată înfăptui; pentru seminţele sănătoase ce le-aţi aruncat cu dărnicie, în cursul vremurilor în sufletul generaţiilor tinere, ca să aducă acum roade aşa de îmbelşugate. Am venit de astădată între dv. nu pe furiş şi răzleţi, ca în alte vremuri, ci mîndri şi cu fruntea ridicată; am venit fraţi la fraţi, ca oameni liberi în ţară liberă şi întregită."

Activitatea prodigioasă a lui Andrei Bîrseanu, preşedintele „ASTREI", s-a întrerupt brusc, la *19 august 1922*, la Bucureşti, cînd inima-i generoasă a încetat să mai bată. De acolo, el a fost transportat la Sibiu, şi înmormîntat cu deosebită solemnitate, fiind condus la cimitir de Comitetul Central al „ASTREI" şi o mulţime de prieteni, cunoscuţi şi elevi. Peste şapte ani, la 27 octombrie 1929, osemintele i-au fost exhumate şi transportate la Braşov, fiind aşezate în cimitirul Groveri. La căpătîiul marelui dispărut, prin contribuţia „ASTREI", Academiei Române şi a instituţiilor de învăţămînt, i s-a ridicat un binemeritat monument.

Prin munca-i neobosită pusă în slujba emancipării poporului romîn, a luptei, cu vorba şi cu condeiul, pentru libertatea şi unitatea sa naţională, cărturarul Andrei Bîrseanu a intrat în conştiinţa şi istoria neamului nostru.

Prof. *Petru I. Dan*

Pagini din istoria românilor americani

[7]

Posibilităţile oferite de noua lor patrie, şi îndeosebi a libertăţii de manifestare, îi îndeamnă pe românii din Statele Unite şi Canada a cultiva în sînul societăţilor de ajutor şi cultură înalte simţăminte patriotice şi de a veghea cu mare atenţie şi discernămînt asupra evenimentelor petrecute acasă în Transilvania. Atît în corespondenţa purtată cu familiile, cît mai ales în presa românească de peste ocean, ei au luat atitudine hotărîtă, combătînd politica guvernului dualist ce avea drept scop ştergerea entităţii naţionale a popoarelor din imperiu. O atitudine similară a fost adoptată şi în problematica îngrădirii drepturilor cetăţeneşti, militîndu-se pentru cîştigarea votului universal, în vederea unei mai juste şi echitabile reprezentări a românilor în guvern, proporţional cu numărul contribuabililor.

Publicarea în presa româno-americană a unei mari diversităţi de ştiri ce ar fi putut influenţa opinia publică a lua atitudine fermă în problema Transilvaniei, are drept urmare o fructificare a prestigiului şi a consideraţiei faţă de românii de pe ambele versante ale Carpaţilor. Românii din Statele Unite au urmărit şi dezavuat practica cenzurii maghiare ce-i deferise justiţiei pe o serie de gazetari români, consideraţi „agitatori", neintegraţi „canoanelor" impuse de guvern. Acestor procese de presă le căzuseră victime I. Slavici, A. Indreica, Th. V. Păcăţeanu, A. C. Domşa, G. Stoica, I. Ioanovici sau O. Goga — fapt ce nu a rămas lipsit de ecou în inimile celor de peste ocean. Felicitînd redacţiile pentru politica românească pe care o îmbrăţişaseră, imigranţii noştri au colectat şi au trimis pentru fondul de ajutorare al ziariştilor împrocesuaţi şi condamnaţi politic, importante sume de bani.

Interesul crescînd pentru evenimentele din ţară i-a îndemnat pe românii din America a iniţia pe lîngă societăţile de ajutor şi cultură, după posibilităţile grupului respectiv, cîte o bibliotecă, în care se puteau găsi cărţi, ziare şi reviste din Transilvania şi România. Prin presa lor, ca urmare a prigoanei inutile a tricolorului românesc în imperiul austro-ungar, românii americani şi-au arătat adesea adeziunea la cauza celor umiliţi, organizînd ostentativ numeroase şi ample manifestaţii cu caracter naţional, prilej cu care intonau cîntecul revoluţionar „Deşteaptă-te Române", mărşăluind cu tricolorul în frunte.

Proiectul de reformă şcolară al contelui Apponyi, ce viza deznaţionalizarea prin şcoală a popoarelor din imperiu, provoacă un uriaş val de indignare şi peste ocean. Întruniţi într-o mare adunare populară la Cleveland, O. în 7 aprilie 1907, reprezentanţii societăţilor române redactează, în numele a peste 40.000 de imigranţi români, o telegramă guvernului de la Budapesta. În „Protestul" care o însoţea se arată: „Noi, cei emigraţi pentru un timp, declarăm sărbătoreşte că nu suferim ca acele proiecte să devină lege. Aşa o lege înseamnă totala noastră deznaţionalizare şi, deci, ne simţim obligaţi să protestăm cu toată hotărîrea împotriva tuturor măsurilor, cari intenţionează răpirea şcoalelor noastre, susţinute prin sudoarea noastră..."

Comentînd în mod favorabil refuzul împăratului de la Viena de a vota noul proiect de lege şcolară, Uniunea Societăţilor de Ajutor şi Cultură din America (U.S.A.C.A.) face un apel călduros la adresa românilor din Transilvania şi Statele Unite de a-şi apăra cu orice preţ cultura naţională, de a promova iubirea de neam prin intermediul întrunirilor, prelegerilor, publicaţiilor bine scrise, ca şi prin continuarea activităţii de constituire a bibliotecilor populare de pe lîngă societăţile de ajutor şi cultură.

Omniprezenţi la toate manifestările legate de istoria şi prestigiul României, românii americani trimit în anul 1904 o emoţionantă cablogramă comitetului organizatoric al serbărilor la Putna, în care „salută cu dragoste pe fraţii lor din patrie şi se asociază cu ei în timpul serbărilor organizate spre a celebra memoria marelui Erou". La fel, în anul 1912, românii din America consemnau comemorarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, afirmînd că „românii din Arizona, din sud şi din vest" erau „uniţi" într-un suflet „spre a celebra memoria Prinţului Unirii". Ataşamentul faţă de România îi determină a-şi denumi societăţile de ajutor şi cultură cu numele aparţinînd unor personalităţi istorice însemnate („Ştefan cel Mare", „Mihai Viteazul", „Cuza Vodă"), personalităţi contemporane („Nicolae Filipescu", „Nicolae Iorga") sau aspiraţii ce ţineau de dezideratul Unirii („România Mare", „Eliberarea Neamului Românesc", „Dacia Traiană", „Dacia Română" sau „Ulpia Traiană").

Conştienţi de faptul că şi celelalte naţionalităţi supuse din imperiu erau predispuse aceluiaşi pericol de pierdere a naţio-

Prof. *Eugen Lazăr*

(Continuare în pag. a 4-a)

PRODROMIŢA

(Continuare din pag. 1)

docil, lucrul său satisfăcînd exigenţelor genului; dar, deodată, forţele lui creatoare se estompează deconcertant, rămînînd multă vreme captivul unei neputinţe care avea să ascundă o mare şi tulburătoare enigmă. Rugăciunea şi postul nu vor înceta de a-i menţine verticalitatea. În culanţa lor călugării îl încurajează asigurîndu-l că, indiferent de reuşita icoanei, nu se va păgubi cu nimic din cele ce i se cuvin.

Ziua de 27 iunie a petrecut-o în post si rugăciune, fără să lucreze nimic, implorînd har Maicii Domnului pentru icoana cu examenul cel mai transpirat din viaţa lui. În dimineaţa următoare atelierul lui Iordache Nicolau găzduia o minune: Preasfintele Feţe fiind zugrăvite pe icoană în mod minunat. „Cînd Dumnezeu vrea ca o lucrare să iasă în întregime din mîna Sa, reduce totul la neputinţă şi la nimic, apoi lucrează El însuşi" (Bossuet). Asceza şi nu talentul a deschis pictorului calea spre subsuoara în care zăcea „perla".

Ca un fulger, vestea minunii a cuprins întreg oraşul; atelierul s-a umplut îndată de lumînări aprinse şi genunchi plecaţi. Pictorul Nicolau a depus la Mitropolie mărturie vrednică de crezare iar mitropolitul Calinic Miclescu, cuprins de adîncă evlavie, a exclamat: „Cu adevărat mare dar a făcut Maica lui Dumnezeu prin această minunată şi preaslăvită icoană a sa!" Un mare sobor de preoţi în frunte cu mitropolitul au ridicat Sf. Icoană şi au aşezat-o în biserică. Avea darul minunilor. Ajungînd vestea la Cuza Vodă, acesta hotărî de îndată ca Sf. Icoană să rămînă în ţară ca un tezaur al creştinătăţii româneşti. Înţelegînd elanul călugărilor atoniţi, în cele din urmă au lăsat-o să plece. Popasuri cu fapte minunate a făcut la Huşi, Bîrlad şi Galaţi. De aici, în cinstirea unanimă a călătorilor de pe vasul austriac Loid, Sf. Icoană a lua calea undelor albastre spre Sf. Munte, devenind podoaba cea mai de preţ a mănăstirii româneşti Prodromul (de aici „Prodromiţa", adică Înainte Mergătoare).

Biserica noastră o sărbătoreşte la 12 iulie.

Aşa s-a născut acest crin de lumină.

Mihai Viteazul proteguitor de neam şi Lege

Credinţa ortodoxă a fost unul dintre elementele principale ale conservării naţionale a poporului român, ceea ce rezultă şi din faptul că în momentele importante ale istoriei care a dus la înfăptuirea deplină a acestei unităţi naţionale, Biserica Ortodoxă Română, prin slujitorii ei, clerici şi mireni, şi-a adus aportul său incontestabil la înfăptuirea acestui mare ideal.

Voievodul primei uniri a acestor trei ţări româneşti, Mihai Viteazul (1593—1601), a sprijinit sub diferite feluri Biserica strămoşilor, iar pe de altă parte, şi-a făcut din aceasta un sprijin de seamă pentru ducerea la îndeplinire a măreţelor sale idealuri de unitate a neamului care trăia în provinciile de pe teritoriul glorioasei Dacii.

Marele ban al Craiovei ajunge domn al Ţării Româneşti într-o vreme cînd întreaga Europă stătea sub teama pericolului turcesc. Creştinătatea apuseană, slăbită de tulburări interne prin apariţia reformei, organizase totuşi „Liga Sfîntă" care să lupte împotriva turcilor. Cînd în 1594 curajosul domn al Ţării Româneşti se hotărăşte să pună stavilă asupririi turceşti, n-a primit ajutoarele promise şi a trebuit să facă singur faţă pericolului căruia se expunea.

Legendara victorie de la Călugăreni (1595), împotriva otomanilor conduşi de semeţul Sinan Paşa, a fost o izbîndă numai a românilor dar cu rezultate covîrşitoare pentru întreaga Europă, faţă de expansiunea crescîndă a puterii turceşti. Şi astfel, voievodul Mihai, care a cîştigat admiraţia întregii Europe, a înţeles de la început că singurul partener de nădejde nu poate fi decît poporul pe care se hotărîse să-l ducă chiar pentru scurt timp la îndeplinirea visurilor sale de adunarea sa în hotarele aceluiaş stat.

Mihai Viteazul, om credincios el însuşi, a colaborat îndeaproape cu Biserica neamului românesc pe care a sprijinit-o în mod efectiv în organizarea şi dezvoltarea ei.

Mitropolitul Eftimie al Ungrovlahiei (1594—1602) a fost unul dintre sfetnicii apropiaţi ai marelui voievod, fiind trimis chiar în multe solii. La 20 mai 1595, Mitropolitul Eftimie, aflat împreună cu episcopii Teofil al Rîmnicului şi Luca al Buzăului în Transilvania, încheie la Alba Iulia cu administraţia locală un tratat împotriva turcilor, în care se prevedea, printre altele, ca Biserica Ortodoxă Română din Transilvania să rămînă neştirbită în drepturile sale, sub oblăduirea Mitropoliei de Tîrgovişte. Unitatea bisericească între Transilvania şi Ţara Românească se înfăptuia astfel, din dorinţa lui Mihai Viteazul, cu cîţiva ani înaintea celei naţionale.

Episcopul Luca Cipriotul care pe tot timpul domniei lui Mihai Viteazul a păstorit episcopia Buzăului, ca mai apoi să fie ales mitropolit (1604—1629), a fost de asemenea unul dintre sfetnicii apropiaţi ai eroului de la Călugăreni. Om foarte învăţat, episcopul Luca nu numai că a slujit interesele domnitorului muntean peste hotare în diferite solii, ci a contribuit intens la promovarea vieţii culturale şi îmbunătăţirea vieţii monahale din Ţara Românească. El s-a numărat în mod sigur printre aceia care l-au îndemnat pe domnitor să convoace acel sobor ţinut la Tîrgovişte, în 13 aprilie 1596, cînd se întocmeşte o rînduială după care să se conducă mănăstirile ţării. Aceasta şi-a dobîndit valabilitatea ei mai bine de o sută de ani.

Mihai Viteazul s-a îngrijit în continuare de starea bisericească a românilor din Ardeal. După intrarea sa triumfală în Alba Iulia, la 1 noiembrie 1599, Mihai Viteazul a construit reşedinţa mitropoliei de la Alba Iulia, întărind astfel poziţia mitropolitului Ioan de la Prislop, care fusese hirotonit în Ţara Românească. Pentru românii din Maramureş, Mihai Vodă a trimis ca episcop pe egumenul Serghie de la Mănăstirea Tismana. La Ocna Sibiului, Făgăraş şi Luşardea pe Someş, viteazul domn a ctitorit biserici şi a impus nobililor din Transilvania să scutească pe preoţii ortodocşi români de serviciile iobăgeşti. În felul acesta binecredinciosul voievod a înlăturat, pentru cîteva luni cel puţin, revoltătoarea nedreptate făcută de veacuri credincioşilor ortodocşi din Ardeal, care nu erau consideraţi că aparţin unei religii recunoscute de stat „recepte", ci de una „tolerată".

În primăvara anului 1600, Mihai Viteazul intră în Moldova, astfel cele trei provincii româneşti au fost unite sub acelaşi sceptru.

În urma acestui eveniment Biserica Ortodoxă din Moldova rămăsese fără păstori, plecaţi din ţară. Evlaviosul voievod, care purta atîta grijă Bisericii, nu putea îngădui multă vreme această stare. Neavînd nici o avensiune faţă de ierarhii moldoveni care şi-au părăsit eparhiile, trimite la ei solie să se întoarcă în ţară. În faţa refuzului Mihai Viteazul, socotindu-le scaunele libere, **hotărăşte să fie aleşi alţi ierarhi în** locul lor. În urma Sinodului din 2 iunie 1600 au fost aleşi Dionisie Rally, omul de încredere al lui Mihai Viteazul, pentru scaunul de Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, episcopul Filotei pentru eparhia Romanului, iar vestitul caligraf şi ctitor al mănăstirii Dragomirna, Anastasie Crimca, a fost ales episcop de Rădăuţ. Respectînd toată rînduiala Bisericii Ortodoxe, primul voievod al celor trei principate române unite, a asigurat şi în Moldova buna desfăşurare a vieţii ţării. După sfîrşitul său tragic cei trei ierarhi se vor retrage pentru a face loc celor care se întorceau din Polonia. Anastasie Crimca va ajunge însă mai tîrziu mitropolit al Moldovei, păstorind cu bune roade pînă la moartea sa (29 ianuarie 1629).

Din vremea scurtei domnii a lui Mihai Viteazul în Moldova ni s-au păstrat mai multe acte de danii şi de întărirea stăpînirii unor proprietăţi ale mănăstirilor Neamţ, Agapia, Pîngăreţi şi Bistriţa.

Între ctitoriile marelui domnitor trebuie să mai amintim mănăstirea Mihai Vodă din Bucureşti, astăzi biserică de enorie, mănăstirea Clocociov din judeţul Olt şi mănăstirea Strehaia din jud. Mehedinţi.

Ctitor şi binefăcător al multor biserici din ţară şi de peste hotare, Mihai Viteazul trebuie trecut în rîndul celor mai însemnaţi sprijinitori ai Ortodoxiei după căderea Constantinopolului. În scurta sa domnie el a avut grijă şi de diferite locaşuri de cult de la Locurile Sfinte, din Sf. Munte Athos şi din mănăstirea de pe muntele Sinai.

Drept recunoştinţă pentru toate acestea, voievodul se află trecut în multe din pomelnicile mănăstirilor, ajunge pînă la noi, iar chipul lui se găseşte zugrăvit pe pereţii cîtorva mănăstiri şi biserici.

La 19 august 1601 a fost curmată mişeleşte viaţa sa, dar opera lui avea să dăinuie neştirbită în conştiinţa tuturor românilor, care nu vor înceta să lupte pînă ce vor înfăptui deplina lor unitate de credinţă şi neam.

Personalitate dominantă a istoriei Sud-Estului european din vremea sa, erou naţional şi personalitate legendară, apărător de seamă al creştinilor, militar şi diplomat iscusit, Mihai Viteazul a fost una din personalităţile care covîrşesc prin genialitatea şi vigoarea sa admiraţia de largă imensitate în conştiinţa posterităţii.

Acest admirabil şi grăitor personaj al Evului Mediu românesc s-a impus atît atenţiei lumii europene de la sfîrşitul secolului al XVI-lea, cît şi poporului său prin dăruirea, înţelepciunea şi energia politicii interne.

Voievodul dunărean, care în urma unor lupte şi campanii militare rămase celebre prin rapiditatea şi acţiunea lor, a reuşit să înlăture, pentru mult timp, primejdia otomană pentru ţara sa şi a celor limitrofe.

Cunoscînd strînsa legătură a Bisericii cu viaţa şi aspiraţiile poporului român, Mihai Viteazul, asemenea voievozilor şi a marilor personalităţi care au stat de veghe la cîrma Ţărilor Române, a socotit Biserica ca sprijin de nădejde a domniei Sale şi de luptătoare consecventă pentru unificarea poporului nostru.

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

„Creştinul Mihail Marele Voievod..."

Aşa l-a definit Preda Buzescu pe marele său comandant de oşti, cînd, aşezînd în mănăstirea Dealu, o lespede peste cinstitul său cap, scria: „Aici zace cinstitul şi răposatul capul *creştinului* Mihail Marele Voievod, ce au fost domn Ţărăei Rumăneşti şi Ardealului şi Moldovei; cinstitul trup zace în Cămpia Tordei..."

Textul acestei inscripţii şocheză cititorul prin insolita calitate — *creştin* — care se atribuie marelui unificator al Ţărilor române şi trezeşte nedumerire, mai ales prin faptul că acest apelativ nu s-a atribuit nici celui mai mare ctitor de biserici al neamului nostru, Matei Basarab. Dar nedumerirea creşte cînd aflăm că episcopul Luca al Buzăului, care l-a slujit cu credinţă în diplomaţie, îşi datează isprăvirea scrierii unei evanghelii, „în zilele *cucernicului* — subliniază el — Domn al nostru Io Mihail Voievod..." Fără să vrei, la citirea acestui epitet, care se mai traduce cu evlavios, cuvios, religios şi care de obicei se atribuie clericilor, te întrebi: cucernic, un domn care şi-a început domnia cu un măcel asupra turcilor din ţară? Cucernic, un domn care n-a zidit 38 de biserici ca Matei Basarab sau 35 ca Ştefan cel Mare? Cucernic, evlavios, un domn care a stat mai mult în tabere militare cu mîna pe spadă? Cucernic, acest „om iute la fire şi slobod la vorbă", cum îl caracteriza un contemporan? Da. Afirmaţia prelatului care l-a cunoscut bine nu este o adulare ci o realitate, recunoscută şi de alţi contemporani.

Unul din aceştia este şi grecul Stavrinos, care a stat în preajma voievodului şi care îşi intitulează poemul său *Vitejiile prea evlaviosului şi prea viteazului Mihai Vodă*. Un grec, Palamide, fost căpitan al său, îl defineşte şi el într-un poem *Mihai cel binecredincios (...) fiu ortodox al Bisericii de răsărit, stîlp de credinţă"*

Un alt străin, care l-a cunoscut tot aşa de bine, referindu-se la viaţa sa religioasă, sublinia că e „plin de evlavie către Dumnezeu", iar „credinţa şi evlavia lui, cinstită în toată lumea".

Într-adevăr, voievodul Mihai a fost un bine credincios, exteriorizîndu-şi, întotdeauna, convingerile sale religioase. În Săptămîna mare, relatează rapoarte diplomatice, sta aproape toată săptămîna în biserică; înainte de a începe tratative diplomatice făcea sfinţirea apei; în fruntea oştilor avea trei cruci mari de aur şi înaintea unei bătălii înălţa, împreună cu ostaşii săi, rugăciuni către Dumnezeu, iar la atac întreaga armată invoca de trei ori numele lui Iisus.

Mai mult, om credincios, fiind, Mihai Viteazul atribuia, totdeauna, biruinţele sale ajutorului divin. O spune el, fără încomjur, în memoriul adresat împăratului Rudolf al II-lea.

Tot pe seama acestei sensibilităţi religioase, el justifică şi eşecul luptei de la Mirăslău. „Dar eu creştin fiind — zice el în memoriul amintit — şi neînvăţat a mă bate împotriva creştinilor, deşi eram împins de nevoie nu mă luptai cum eram deprins (...) ci, văzînd înainte-mi oaste creştină şi durîndu-mă de vărsarea sîngelui nevinovat pentru nestatornicia unor necredincioşi mi se muie inima şi nu sprijini după datina mea cea dintîi năvală..." Iată o spovedanie sinceră a unui mare creştin!

Creştinul convins care a fost Mihai Vodă se relevă şi din atitudinea şi concepţia sa ortodoxă pe care o avea faţă de jurămînt. El era atît de convins de eficacitatea acestui act, încît cerea împăratului Rudolf al II-lea, căruia îi depusese jurămînt, în schimbul ajutorului în bani pentru plata mercenarilor, că dacă nu este mulţumit de el să binevoiască să-l dezlege de jurămînt. Cînd cardinalul Andrei Báthory — deci un înalt prelat — calcă jurămîntul, el nu numai că îl dispreţuieşte dar vrea să pedepsească un asemenea om. Referindu-se la acest episod, el mărturisea: „Dar am luat în ajutor pe Dumnezeu şi am pus şi jurămînt pe dreptatea mea, am mers asupra lui şi Dumnezeu pentru jurămintele lor pe care le-au călcat şi pentru nedreptatea lor i-a bătut, căci nu noi, ci Dumnezeu **i-a bătut, căci** noi credinţa şi jurămînte cu cine avem le ţinem tare şi dreptatea şi credinţa vrem să le păstrăm pînă la moarte".

Sub temperamentul său năvalnic se ascundea o deosebită sensibilitate cultivată de tradiţia ortodoxă, dezvăluită în diferite ocazii.

Convingerile sale religioase el şi le-a manifestat şi faţă de creştinii ortodocşi din afara ţării sale „urmărind cu dîrzenie — după mărturia unui iezuit polon — să obţină unirea creştinilor într-o singură mare forţă". Mari spe-

Pr. *Gabriel Cocora*

(Continuare în pag. a 4-a)

GURUSLĂU „380"

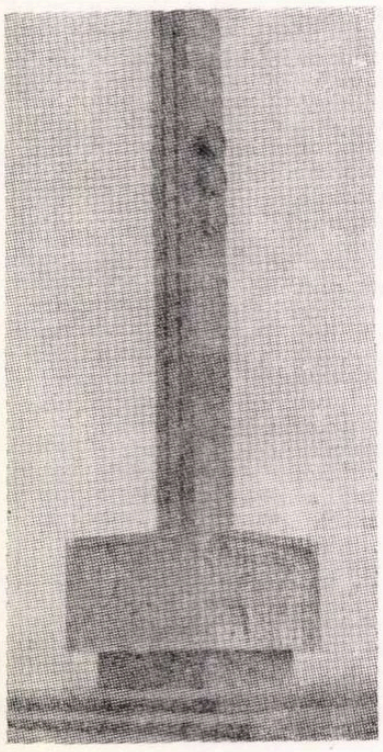

S-au împlinit zilele acestea 380 de ani de cînd Mihai Viteazul a repurtat o mare victorie militară — din nefericire ultima —, la satul *Guruslău*, de pe valea Zalăului, la 10 km nord de municipiul Zalău, la 3 august 1601, într-o zi de vineri, eveniment de mare importanţă în istoria Patriei şi cu un ecou neaşteptat în toată Europa acelei vremi.

Epopeea Unirii celor trei ţări româneşti înconjoară cu aureolă legendară reuşita măreaţă a făuririi — în anul 1600 — a adunării laolaltă într-un singur stat naţional al tuturor românilor. Scopul sublim al Unirii era cucerirea libertăţii şi neatîrnării faţă de puterea cotropitoare a Imperiului otoman, cu ostaşii săi păgîni, — de veacuri mereu năvălitori peste Dunăre pentru a-i supune şi a-i înrobi pe românii cu dreaptă credinţă creştină. Unirea înfăptuită de Mihai Viteazul are proporţii legendare în inimile şi conştiinţa întregului popor român, aşezat — de cînd e lumea prin strămoşii săi traci, geţi şi daci — pe ambele versante ale Carpaţilor şi pe şesurile marilor rîuri de la răsărit şi apus. Cuvine-se deci ca pentru întărirea şi explicarea acestui sentiment atît de puternic de unire, pătruns în sufletele tuturora, — ce face cinste deosebită românilor ca popor —, să vedem, la zile mari, care sînt faptele istorice pe care se întemeiază, căci legenda Unirii lui Mihai Viteazul din 1600 nu e basm, cum pare privită peste veacuri, ci adevăr istoric, ce trebuie şi merită a fi cunoscut de aproape.

Unirea ţărilor române s-a înfăptuit treptat. Cînd la 18 octombrie 1599 — aşa scrie N. Bălcescu — Mihai a trecut cu oastea sa Carpaţii, toţi românii ardeleni s-au răsculat de bucurie, iar secuii — care atunci erau naţie separată — au văzut că voievodul român Mihai — din prima zi — le face dreptate, poruncindu-le, cu glas de tunet, să „ardă" cele două cetăţi de asuprire şi de ruşinare ridicate de prinţii Bathoreşti împotriva lor (Odorhei, jud. Harghita şi Dealul Cetăţii, jud. Covasna), secuii le-au

Graţian C. Mărcuş

(Continuare în pag. a 4-a)

Pomenire

Pe cei adormiţi din acest neam
strămoşi, moşi, părinţi şi fraţi
picuraţi ca o rouă
pe-al lutului ram,
pe Mihai străpuns cu suliţa
în cel piept de Viteaz
şi pe alţi voievozi, ctitori, monahi
ce-i avem subt inimi
ca sfinţi pentru hram,
şi pe toţi ce în somn
trup şi-au urnit,
sămînţă creştină
culcată sub cergă de lut
cald aşternut
peste omul ce doarme —,
Pomeneşte-i Ţară şi Doamne
întru Împărăţia Ta!

Pr. Dumitru Mihali
Mănăstireni — Cluj

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Miercuri, 3 iunie 1981,* Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a primit vizita Excelenței Sale Domnului Olly Bergman, ambasadorul Finlandei la București, care a fost însoțit de dirijorul și cîțiva membri ai corului bisericesc „a capela" din Joensuu—Finlanda. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— *Joi, 4 iunie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei și P. S. Episcop-vicar Roman Ialomițeanul, în fruntea unui sobor de preoți și diaconi, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în catedrala Sf. Spiridon-Nou din București, paraclis patriarhal. La Sf. Liturghie a asistat Excelența Sa D-l Olly Bergman, ambasadorul Finlandei la București. Alături de corul bisericii Sf. Spiridon-Nou, răspunsurile liturgice au fost date de corul „a capela" al bisericii ortodoxe din Joensuu—Finlanda, aflat într-o vizită turistică în țara noastră.

— *Sîmbătă, 6 iunie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Dimitrie Papaderos, directorul Academiei Teologice Ortodoxe din Creta—Grecia, care a făcut o vizită în țara noastră. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— *Miercuri, 17 iunie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita Excelenței Sale D-lui Michel Cotakis, ambasadorul Greciei la București, împreună cu soția. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— *Joi, 25 iunie și vineri, 26 iunie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a prezidat lucrările ședinței Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

— *Luni, 29 iunie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin, împreună cu alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, a participat la lucrările plenarei Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

— *Marți, 30 iunie și miercuri, 1 iulie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin, împreună cu Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, au luat parte, în calitate de deputați, la lucrările ședinței plenare ale sesiunii Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România. În calitate de invitați au mai participat: P. S. Episcop Antonie al Buzăului, P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul și P. S. Episcop-vicar Roman Ialomițeanul.

— *Vineri, 3 iulie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de PP. SS. Episcopi-vicari Vasile Tîrgovișteanul și Roman Ialomițeanul, a luat parte la recepția oferită de Ambasada S. U. A. la București, cu ocazia celei de-a 205-a aniversări a independenței S. U. A.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul, a luat parte la dineul oferit de Ambasada R. F. Germania la București, cu prilejul vizitei vicepreședintelui fracțiunii Uniunii Creștin-Democratice, respectiv al Uniunii Social-Creștine din R. F. Germania, Dr. Alfred Dregger.

— *Vineri, 10 iulie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita de rămas bun al D-lui Rudolph Aggrey, ambasadorul S. U. A. la București, înaintea plecării sale definitive din țara noastră. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— *Sîmbătă, 11 iulie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe preotul romano-catolic François Frunincs din Bruxelles—Belgia, care a făcut o vizită în țara noastră. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe pastorul reformat Jacques Galtier din Paris—Franța, care a făcut o vizită în țara noastră. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a luat parte la recepția oferită de Ambasada Franței la București, cu prilejul zilei naționale, fiind însoțit de P. S. Episcop Antonie al Buzăului și P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— *Joi, 16 iulie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Î. P. S. Arhiepiscop Damianos de la Muntele Sinai, împreună cu P. Cuv. Arhim. Sofronie, exarhul Mănăstirii Sf. Ecaterina de la Sinai, care au făcut o vizită în țara noastră, ca oaspeți ai Patriarhiei Române. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— *Vineri, 24 iulie 1981,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita Excelenței Sale Constantin Mitsotakis, ministrul de externe al Republicii Elene, cu soția, care a făcut o vizită în țara noastră în fruntea unei delegații. A fost însoțit de D-l Michel Kotakis, ambasadorul Greciei la București și de D-l Ion Brad, ambasadorul Republicii Socialiste România la Atena. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

GURUSLĂU

(Continuare din pag. a 3-a)

ars în aceeași zi și flăcările pînă la cer au convins pe toți secuii din acele șapte „Scaune" că românul Mihai Vodă le este adevăratul lor DOMN binevoitor, sincer și drept și în consecință au luat armele și cu miile au luptat înverșunați în bătălia de la Șelimbăr — 28 octombrie 1599 — pentru biruința lui Mihai și a aspirației sale de unire, repurtînd și secuii victorie împotriva feudalilor ardeleni, care nu reprezentau națiia maghiară fiind exploatatori.

La 27 mai 1600 s-a alipit și Moldova la Transilvania unită cu Țara Românească încă din anul precedent.

Dar dușmanii lui Mihai Viteazul și ai poporului român, din răutate, s-au hotărît să lucreze împreună și să dărîme minunata alcătuire de unire a țărilor române. Cu viclenie și călcarea jurămîntului de fidelitate prestat către Mihai Viteazul, din partea feudalilor ardeleni „magnați" la 1 noiembrie 1599 la Alba Iulia și trădarea nerușinată a generalului Basta la Mirăslău; — apoi cu puterea oștilor supranumerice ale polonilor; — ale moldovenilor, încăpuți iarăși sub stăpînirea lui Ieremia Movilă omul polonilor și al turcilor; — ca și ale garnizoanelor din cetățile turcești de pe Dunăre pornite la o ofensivă sălbatică pe cîmpia munteană; — acestora le-a reușit — după crîncenele bătălii de apărare de la Mirăslău, Năeni, Ceptura, Bucov și pe Argeș, pierdute de voievod, deși a luptat vitejește, dar cu oaste puțină; — s-a invederat că toate ostenelile fără seamăn ale lui Mihai Viteazul pentru a opri dărîmarea unirii au devenit zadarnice... Cînd o lovitură a sorții îl ajunge pe omul de rînd... acesta își pierde cumpătul și nu mai știe cum să-și dreagă viitorul. În fața catastrofei imense a țării sale, Mihai ajunse în pribegie, dar și în această împrejurare ne-a dat o pildă nemuritoare: nu și-a pierdut cumpătul...! Iar călătoria, în condiții demne de „Voievod" la Viena și Praga, în împărăția Austriei, devine o „pribegie glorioasă" și de pe urma tratativelor, încheiate cu succes, primește misiunea și banii trebuitori din partea „Ligii Creștine" a unor state europene, de a lupta mai departe în aceeași virtute ostășească împotriva turcilor, apărînd astfel Europa. Primul scop era: recucerirea Transilvaniei, pe care un trădător de ocazie, Sigismund Báthory, revenit a treia oară pe tronul Ardealului, cu nestatornicia sa cunoscută, trecu principatul transilvan pe mîna turcilor.

În iulie 1601 Mihai era în tabără cu oastea sa la Moftin, lîngă Carei, pe pămînt românesc. Aici a trebuit să primească alăturarea oștirii lui Basta, mai mică la număr decît a lui Mihai Viteazul, la dorința împăratului Austriei și după ce la sfătuirea aceluiași împărat, cu socoteli întunecate —, Mihai Viteazul a trebuit să-l ierte pe Basta pentru ce-i făcuse la Mirăslău cu un an în urmă, la întîlnirea lor ce au avut-o la Cașovia în acest scop.

Pe cîmpul de bătălie de la Guruslău, oastea lui Mihai Viteazul și a lui Basta se compunea din vreo 20.000 de ostași. Mihai Vodă avînd încrederea împăratului și mai multă oaste, el avea comanda. Cortul său de comandant era înălțat pe locul care de atunci și pînă azi se numește de popor „Dealul lui Mihai", după cum se vede aceasta și pe o stampă din acea vreme. Pe acest loc este ridicat și monumentul existent, inaugurat la 21 octombrie 1976.

Împotriva lui Mihai s-a înșirat o coaliție de forțe armate însumînd 35.000 ostași. Izbitura oastei lui Mihai fu atît de crîncenă încît după o luptă de numai șase ore, 11.000 de dușmani au fost uciși, iar cei rămași fugeau în păduri să scape cu viața.

Pe cine a învins Mihai la Guruslău? Patru categorii de forțe armate și anume:

1. Pașalele din zona nordică a imperiului otoman auzind că se apropie Mihai Viteazul cu oaste, cuprinși de spaimă, au trimis în marș spre Transilvania 20.000 ostași turci și tătari, din care 12.000 au luptat cu înverșunare împotriva lui Mihai, iar 8.000 au întîrziat pe drum.

2. Unități militare poloneze au luptat împreună cu:

3. Un pîlc de moldoveni, o mie de ostași de-ai lui Ieremia Vodă, dușman al lui Mihai.

4. Feudalii ardeleni, au luptat iar, dar au fost înfrînți și nimiciți toți.

Iată pe cine a înfrînt Mihai la Guruslău sau altfel spus: Mihai la Guruslău a învins în 1601 armatele potențiale care au dărîmat, în 1600, Unirea făurită de Viteazul Unificator! Era atunci o perspectivă posibilă de a se reface unirea țărilor românești.

După biruința de la Guruslău, Mihai și-a așezat tabăra lîngă orașul Zalău unde a stat patru zile, iar după aceea a stat în tabără la Cluj timp de cinci zile. Mihai, cu generozitate și mărinimie, a ferit orașele de foc și pe locuitori de ascuțișul săbiilor. El n-a vrut să-și înceapă a doua domnie nici cu jăratec și nici cu vărsare de sînge. În tabăra următoare la Turda, la porunca lui Basta, în dimineața zilei de duminică, 19 august 1601, 300 de ostași poloni l-au ucis pe Mihai Viteazul. Iată cum consemnează cronicarul maghiar Pethö Gergely (1570—1620) din Croația, acest eveniment: „Mihai Vodă și Gheorghe Basta după biruința de la Guruslău au mers în Ardeal, ci blestematul Basta făcuse ca sărmanul Mihai Vodă, în cortul său, să fie josnic și mișelește omorît de poloni, fără nici o vină. El făcuse să piară numai din pizmă acest faimos și renumit domnitor viteaz, de care se temea și împăratul turcesc". Cronicarul, care a trăit în vremea lui Mihai a scris cuvinte cinstite de părere de rău în cronica sa.

Mihai Viteazul a întărit în sufletul românilor dorința de unire, convingîndu-i că ea e cu putință și ea s-a realizat apoi cu alte mari jertfe în 1859 și 1918. Datoria noastră și a celor ce vor veni după noi este ca să păstrăm, cu orice jertfă, statul nostru național unit, România socialistă.

„Creștinul Mihail Marele Voievod..."

(Continuare din pag. a 3-a)

ranțe pentru eliberarea lor au pus în voievodul nostru și creștinii de la sudul Dunării, cărora le făgăduise solemn că își va așeza scaunul domniei la Adrianopol și va face liturghie în Sfînta Sofia. Potrivit acestui crez el a pornit la confruntarea militară cu otomanii, inegală ca putere militară, mărturisind: „Căci eu n-am avut de la turni nici o greutate sau vreo nedreptate, dar ceea ce am făcut, toate le-am făcut pentru credința creștinească, văzînd eu ce se întîmplă în fiecare zi cu bieții creștini. M-am apucat să ridic această mare greutate cu această țară săracă a noastră, ca să fac un scut al întregii lumi creștine".

Aceeași idee o exprimă el mai pe larg și în zguduitoarea autobiografie — memoriul amintit — în care mărturisea: „În această țară puteam eu petrece foarte bine, în pace, sigur și fără de nici o frică, dacă nu mă simțeam chemat de credința mea..." Și aceasta a făcut-o cu jurămînt mărturisit: „Jurat-am pe Christos la turci și nu mă închin".

Asigurarea independenței țării și unificarea celor trei țări surori Mihai Vodă a făcut-o cu jertfă totală. Familia o ținea cu el în tabere. Cînd se aprinde pulberea la curtea de la Gherghița mamei sale îi arde un picior, iar fiul este scos din foc cu un par. Mai mult, mărturisea el, într-un moment de cumpănă, „vistieria mea toată, mărgăritare prețioase de care am avut multe, aurul și argintăria, vestminte alese, mulți cai de valoare, tot cu un cuvînt ce aveam pe lîngă mine, am pierdut..."

Și cel care afirmase a subliniat: „Cît îmi da-va Atotputernicul suflare în mine, nu voiu înceta a sluji creștinătatea întreagă cu jertfa trupului și a vieții mele", cade jertfă pe Cîmpia Turzii, datorită sincerității sale și a prea marii încrederi în oameni.

Înfăptuitorul celui mai strălucit act al evului mediu românesc, unirea celor trei țări românești de pe teritoriul fostei Dacii, a căzut jertfă, scria istoricul D. Onciul „pentru ca să adivereas-că cuvîntul: nici o idee mare nu va învinge fără de jertfă".

„A-l uita pe Mihai Viteazul, acum și întotdeauna, spunea N. Iorga, ar fi să ne uităm pe noi înșine, să părăsim menirea noastră".

Și el și idealul lui n-au fost uitate. Dovadă: 1848, 1859, 1877, 1918, ani de generații, care i-au îndeplinit aspirațiile. Și cît de vie era înfăptuirea lui de la 1600 o dovedește și inscripția de la Găvănești, județul Buzău, sat dăruit episcopiei Buzăului de marele voievod:

„Lăcaș dumnezeesc sînt, afierosit marelui ierarh Nicolae. Și mă înalț pe un pămînt dulce, pe care l-a dăruit S(fintei) episcopii Buzău marele Mihai Viteazul eroul creștinătății, la anul 1598. Mult timp am fost prădat și pustiit de păgînătatea și stropit cu lacrămile românului căzut. Din ruine m-a înălțat prea sfinția sa Chesarie episcopul la anul 1844, iar rîvnitorul econom Filotei m-a săvîrșit la anul 1847 dechembrie 6. Astăzi auzi ruga umilită a românului creștin; fie ca mîine să serbezi triumful eroului român sub un alt Mihai".

Și dacă adăugăm la această vizionară inscripție că cel care a a.ezat-o aici — „rîvnitorul econom Filotei", viitor episcop al Buzăului, era ardelean, ne scutește de comentarii, pentru că rîndurile profetice constituie cel mai pios și bine meritat omagiu adus acestui bun creștin, care spunea: „nu-mi las nimănui țara și moșia, pînă ce nu mă vor smulge de acolo, tîrîndu-mă pe picioare". Și așa s-a întîmplat.

Pagini din istoria românilor americani

(Continuare din pag. a 2-a)

nalității, românii din America fac front comun și participă tot mai des, începînd cu anul 1907, la acțiunile de protest inițiate de emigrația cehă, slovacă sau polonă, ce ajunseseră la un grad înalt de organizare. Astfel, la venirea contelui Apponyi în Statele Unite (februarie 1911), emigrația românească era bine pregătită a iniția acțiuni eficiente de protest. în prealabil, ziarul *American*, organul de presă al U.S.R.A., organizase o campanie publicitară de informare sistematică a opiniei publice asupra adevăratului scop al vizitei lui Apponyi. La marea adunare populară de la Cleveland, O. din 16 februarie 1911 cei prezenți, în număr de peste 10.000, și-au exprimat protestul împotriva politicii discriminatorii dusă de guvernul dualist. La Chicago, Ill., membrii societății „Speranța" au înaintat un „Protest" Clubului „XX Century", unde-și ținea Albert Apponyi cuvîntarea, arătînd că acesta nu era exponentul guvernului și nici un „Apostol al păcii" cum se credea, „ci unul dintre cei mai mari tirani ce suprimase libertățile din Ungaria".

La cererea lor, o delegație, avînd în componență redactori ai ziarului *Românul* din Cleveland, O., este primită în audiență de președintele Taft în ianuarie 1912. În cursul discuțiilor, delegația română a prezentat șefului executivului american adevărata stare de lucruri din Transilvania, cerîndu-i sprijinul în rezolvarea ei. S-a subliniat îndeosebi starea economică de acasă și a fost prezentată situația societăților de cultură din Statele Unite, a „Astrei" din Transilvania și a „Ligii Culturale" din România, subliniindu-se faptul că românii transilvăneni sînt de același neam cu cei din România.

Intervenția imigranților transilvăneni s-a vădit însă și pe plan literar, sociologic sau istoric, urmărindu-se cu atenție tot ce se publica la adresa poporului român. Astfel, Ioan Botez remarca lacunele grave ce s-au strecurat în „Enciclopedia Britanica", mai ales în ceea ce privește mișcarea literară din România. În cadrul unui amplu articol apărut în limba engleză de-a lungul mai multor numere ale *Americii* (31 mai —21 iunie 1914) el face o succintă prezentare a condițiilor istorice, sociale, politice și culturale în care s-a dezvoltat poporul și statul român de-a lungul timpului.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 1 septembrie 1981 Nr. 33—34/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Chemare la Apostolat

În Sfînta Evanghelie de la Matei (4, 18—20) citim că, „pe cînd umbla — Iisus — pe lîngă marea Galileii, a văzut doi fraţi, pe Simon ce se numeşte Petru şi pe Andrei, fratele lui, care aruncau mreaja în mare, căci erau pescari. Şi le-a zis: „Veniţi după mine şi vă voi face pescari de oameni. Iar ei, lăsînd îndată mrejele, au mers după El."

Ceva mai tîrziu, Hristos Domnul a îndreptat chemare şi către Iacov al lui Zevedeu şi către Ioan, fratele lui, pe cînd aceştia se aflau „în corabie cu Zevedeu, tatăl lor, dregîndu-şi mrejele ... Iar ei îndată, lăsînd corabia şi pe tatăl lor, au mers după El" (Matei 4, 21—22). De asemenea, Matei, „cu numele Levi, care şedea la vamă" (Luca 5, 27), a auzit chemarea: Vino după Mine! ..., „lăsînd toate, ... s-a sculat şi a mers după El. Şi i-a făcut Levi un ospăţ mare în casa sa" (Luca 5, 27—29).

*

Oamenii pomeniţi aci erau nişte pescari smeriţi. Dar toţi, aşa cum erau, cu omenescul lor, prin nimic deosebit de al celor mai mulţi dintre semeni, auzind chemarea Mîntuitorului au lăsat totul şi au mers după El. Mai apoi, ziditi duhovniceşte cu răbdare şi cu îngăduinţă nehotărmurite, ei au lucrat împreună cu Hristos Domnul, s-au bucurat şi s-au întristat pentru ale Lui şi ale lumii pricini de bucurie sau de întristare. I-au îndrăgit şi imitat viaţa în aşa măsură, încît, luînd asupra lor destinul Lui, au pătimit şi au murit pentru El şi pentru Evanghelia Sa, cum El însuşi a murit pentru ei şi pentru a lor mîntuire. Căci, se vede, chemarea adresată lor nu era ceva de toate zilele, ceva obişnuit; nu era doar chemarea unui om — oricine ar fi fost acela — către alţi oameni; ea era o chemare de har, de sus, de la Dumnezeu, „care a făcut inimile tuturor şi pătrunde faptele lor" (Ps. 32, 15), „care face pe îngerii Săi duhuri şi slugile Sale pară de foc" (Evrei 1, 7). Prin ea — prin chemarea aceasta — Hristos i-a ales pe ucenici dintre alţi oameni, i-a schimbat întru apostoli, i-a frămîntat şi i-a dospit lăuntric prin dumnezeiasca Sa propovăduire, prin netrecuta Sa învăţătură, ca şi, mai apoi, prin trimiterea Sfîntului şi de viaţă făcătorului Său Duh; i-a ridicat la sfinţenie personală, şi aşa i-a pus spre a lor şi a multora mîntuire.

Noi, preoţii, sîntem urmaşi ai Sfinţilor Apostoli. Prin Sfinţii Apostoli, preoţia noastră este de la Hristos, este chiar a lui Hristos Domnul. La vreme, El ne-a ales şi ne-a chemat, ca şi pe pescari şi vameşi, să-i slujim lui Dumnezeu şi Sfintei Sale Biserici. Dar ca să-i slujim în chip deplin, desăvîrşit, fără rezerve de conştiinţă, fără ascunzişuri.

Într-un fel, în felul potrivit firii lor, toate făpturile îl laudă pe Dumnezeu şi toate îi slujesc Lui; toate Îl preamăresc pentru puterea Sa nemărginită, pentru bunătatea Sa niciodată scăzută, pentru înţelepciunea Sa totdeauna ziditoare, pentru milostivirea Sa covîrşitoare de minte, pentru providenţa Sa nedesminţită.

Dar, dintre toate făpturile, numai omul este capabil să-i slujească lui Dumnezeu în chip deosebit, căci numai el poartă în sine şi cu sine chipul şi asemănarea Făcătorului tuturor. Între oameni, creştinul îşi înalţă deosebit slujirea; căci pe el l-a luminat Hristos prin Sf. Botez şi îl întăreşte prin celelalte Sfinte Taine. El însuşi, creştinul, este un alt Hristos. Apoi, şi între creştini, ca unul chemat de Hristos însuşi la apostolie; preotul trebuie să dovedească, prin toate ale sale, prin toată viaţa sa, cea mai aleasă, mai caldă şi mai înaltă slujire lui Dumnezeu.

La această împrejurare cu totul excepţională ni s-a căzut să cugetăm atunci cînd, în tinereţele noastre, ne-am încumetat să luăm asupra noastră „jugul lui Hristos". Căci Domnul, fără îndoială, ne-a grăit şi nouă, cum ne grăieşte şi azi cu fiecare prilej: „veniţi după mine!" Da, veniţi, după mine, dar numai dacă într-adevăr mă iubiţi din tot sufletul. „Căci cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine, cel ce iubeşte pe fiu ori pe fiică mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 37). Veniţi după Mine, dacă sînteţi în stare să vă ridicaţi la înţelegerea cuvintelor: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie. Că cine va voi să-şi scape viaţa o va pierde, iar cine îşi va pierde viaţa pentru Mine o va afla" (Matei 16, 24, 25). Veniţi după Mine dacă sînteţi hotărîţi să beţi paharul Meu şi să vă botezaţi cu botezul cu care Eu mă botez (Matei 20, 22).

Veniţi după Mine, dacă vreţi să şi rămîneţi întru Mine totdeauna curaţi şi cinstiţi, dacă voiţi

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *D. Călugăr*

Pîine pentru suflet

„Paharul cu apă"

Capitolul zece din Evanghelia după Matei ne relatează despre alegerea Apostolilor de către Iisus Hristos şi trimiterea lor la propovăduire. Este un capitol programatic pentru misiunea Sfinţilor Apostoli.

Iisus îi alege din lume, dintre oameni şi îi trimite în lume, între oameni. Pentru această înaltă misiune, Iisus le arată îndatoririle, le înfăţişează greutăţile, proiectează întreagă activitatea lor şi modul deosebit cum vor primi oamenii mesajul Evangheliei. Spre deosebire de oameni în asemenea împrejurări, Iisus nu le oferă avantaje, onoruri sau bogăţii, dimpotrivă arată că în dialogul lor cu lumea, în mărturia lor despre Iisus, despre prezenţa şi lucrarea lui Dumnezeu în lume, vor întîmpina adversităţi şi vor trece prin suferinţe, ca şi Învăţătorul lor căci „nu este ucenic mai presus de învăţătorul său, nici slugă mai presus de stăpînul său" (V. 24).

Se arată apoi virtuţile de care au lipsă în misiunea lor de vestitori ai păcii. Le trebuie multă îndrăzneală, de mai multe ori le-a spus „îndrăzniţi", căci aşezarea păcii în lume are un caracter dinamic; ea nu vine de la sine, le trebuie multă răbdare, prin care vor birui greutăţile; le trebuie încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu; mult discernămînt, luptă duhovnicească împotriva păcatului şi, în sfîrşit, după o întreagă panoplie de arme duhovniceşti cu care vor avea să păşească în lume, adaugă că au multă lipsă de iubire, de iubire pentru cei săraci, pentru cei obidiţi, pentru cei de care nimeni nu are grijă să le dea măcar un pahar cu apă.

Capitolul se încheie cu cuvintele: *„Şi cel ce va da de băut unuia din aceştia mai mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa"* (v. 42).

Mărturisesc că nu am înţeles îndeajuns acest text biblic şi mai ales nu i-am dat atenţia cuvenită, pînă ce am fost în pelerinaj în Ţara Sfîntă, cu cîţiva ani în urmă. Dealtfel acel pelerinaj mi-a prilejuit şi alte motive de a înţelege sensul adînc şi real al Sfintei Scripturi. Era o vreme călduroasă, mult mai cald decît la noi. Întîlnirea cu aceste locuri sfinte ne-a obişnuit să uităm de multe griji. De un lucru nu puteam însă uita. Ne era mereu sete. Am fi cerut mereu apă şi numai apă. Din două în două ore trebuia să bem apă sau răcoritoare. Dar cînd treci prin pustiul Indiei fără să ştii de unde poţi primi apă, setea era şi mai mare.

Ne dădeam seama cît de esenţială este apa pentru viaţa oamenilor şi de ce Mîntuitorul a vorbit femeii samarinence la fîntîna lui Iacov, despre „apa cea vie", apa cea veşnic trebuitoare pentru suflet a harului dumnezeiesc. Erau indicate în convorbirea lui Iisus cu samarineanca cele două lucruri esenţiale pentru om: apa pentru viaţa trupească şi harul pentru mîntuire. Omul are lipsă de amîndouă: apă pentru trup şi apă pentru suflet, fiindcă este o sete trupească şi este o sete sufletească.

În mod obişnuit la noi a da un pahar cu apă cuiva este un lucru fără însemnătate, dacă nu chiar peiorativ. Chiar cînd cineva îţi cere un pahar cu apă, nu eşti mulţumit dacă nu-i oferi şi altceva.

Un pahar cu apă nu costă nimic şi totuşi el este preţuit înaintea lui Dumnezeu, este răsplătit, fiindcă este mărturia permanentă a dragostei de oameni.

E mai bine şi mai de folos să dai cuiva un pahar cu apă, cu inima curată, fără să aştepţi de la el vreo răsplată, decît să-i dai aur, ca să faci din el un rob.

Dar, credem că paharul cu apă, de care a vorbit Mîntuitorul ucenicilor este un simbol, o indicaţie pentru toţi ucenicii Săi şi pentru toţi creştinii. Paharul cu apă reprezintă inima deschisă cu care trebuie să întîmpinăm pe semenii noştri şi să le oferim ceea ce le lipseşte. Dacă unul are lipsă de o bucată de pîine, de un cuvînt bun, să le dăm; acela e paharul cu apă de care are el lipsă.

Dacă cineva are lipsă de credinţă, de ajutor; dacă are lipsă de mîngîiere, de curaj, de un sprijin în muncă; dacă are lipsă de lumină, de pace, de adevăr, de dreptate, acela e „paharul cu apă" pe care trebuie să-l dăm, în nume de ucenici şi de urmaşi ai lui Hristos. A oferi cuiva paharul cu apă înseamnă a avea o dispoziţie permanentă de a face bine, de a nu rămîne străin şi indiferent la cele ce se întîmplă în jurul tău.

Să-l dăm acest pahar, pentru că el stîmpără şi setea trupească şi setea sufletească.

Nimenea nu-şi este sieşi suficient, nimeni nu poate trăi fără sprijinul semenilor cu care trăieşte.

Viţa de vie, oricît de încărcată de struguri ar fi, nu poate aduce rod dacă nu este legată de parmac. Trăim unul pentru altul şi trebuie să purtăm împreună sarcinile şi datoriile vieţii, pentru ca să ne bucurăm împreună de ea.

Fiecare sîntem chemaţi să venim în ajutorul semenilor noştri pentru ca prin munca, prin faptele noastre să le facem viaţa mai uşoară, mai vrednică de trăit. E mai de folos să ajuţi pe un om, să-l transformi, decît să-l învingi, prin indiferenţă sau răutate.

„Cel ce are milă de sărman împrumută Domnului şi el va răsplăti fapta lui, cea bună" (Pilde XIX, 42).

Iisus Hristos a băut pentru noi şi în locul nostru, „paharul suferinţei" pentru ca să ne arate că trebuie să umplem inimile noastre cu „apa binecuvîntării şi a bucuriei".

Nici cînd, ca în zilele noastre, omenirea n-a avut o mai mare sete de adevăr, de dreptate, de pace şi într-ajutorare. Iar noi toţi sîntem chemaţi să oferim acest „pahar cu apă" de care au lipsă toţi oamenii.

Părintele VASILE

Chipul şi numele Maicii Domnului însemnate pe obiecte şi inscripţii vechi creştine descoperite în Dobrogea

Cinstirea şi cultul Maicii Domnului s-au dezvoltat în mod deosebit în prima jumătate a secolului al V-lea, în urma hotărîrilor Sinodului al III-lea Ecumenic, ce a avut loc la Efes în anul 431, la care a fost condamnată erezia lui Nestorie şi s-a recunoscut Sfintei Fecioare meritul de a fi născut pe Dumnezeu în trup, precum şi pururea fecioria ei.

Dar evlavia credincioşilor din Scythia Minor (Dobrogea de azi) faţă de Sfînta Fecioară Maria s-a manifestat chiar şi mai înainte, adică încă din primele veacuri creştine. În afară de formele de exprimare cunoscute ale cinstirii Maicii Domnului ca: sărbători, cîntări şi rugăciuni, slujbe speciale, ridicarea de biserici în cinstea ei, zugrăvirea ei pe icoane şi pe zidurile bisericilor, creştinii din acest străvechi şi istoric ţinut al neamului nostru îşi concretizau evlavia lor pe plan local şi prin reprezentări sau formule săpate în piatră ori incizate pe diferite obiecte.

Astfel pe opaiţ de lut, în formă de pară, din secolul al IV-lea, descoperit la Constanţa într-un sarcofag prin anii 1905—1910, în afară de chipul lui Hristos din centrul discului, cu barbă şi păr lung îmbrăcat într-o mantie, cu mîinile ridicate pentru binecuvîntare, înconjurat de bustu-rile celor doisprezece Sfinţi Apostoli, deasupra pe mîner se distinge o figură feminină în picioare, despre care specialiştii afirmă că reprezintă chipul Maicii Domnului.

Pe umărul unui fragment de amforă din secolele IV—V, descoperit la „Edificiul cu mozaic" din Constanţa s-a descifrat următoarea inscripţie prescurtată grecească cu vopsea roşie: „Maica Domnului." Inscripţii identice s-au găsit şi pe fragmente de amfore din secolele V—VI descoperite

(Continuare în pag. a 4-a)

† EPIFANIE NOROCEL-TOMITANUL
Episcop-vicar

Din valorile tradiționale ale poporului român

Portul popular din Dobrogea

Se cunoaște faptul că Dobrogea este o mare arhivă de civilizație și cultură populară, de veche tradiție, alături de populația autohtonă (geto-dacă, despre care vorbește și Ovidiu) așezîndu-se și convietuind alte populații, ceea ce

a dus la influențe și împrumuturi reciproce. De asemenea, Dobrogea a avut legături permanente cu celelalte provincii istorice românești, inclusiv cu Transilvania, păstoritul transhumant jucînd un rol important, numeroși păstori ardeleni așezîndu-se cu timpul definitiv în Dobrogea și consolidînd astfel vechea temelie românească, fapt care a fost cu atît mai posibil cu cît era vorba de un substrat etno-cultural identic.

Ca de altfel toate zonele etnografice românești, Dobrogea se prezintă cercetătorului dar și amatorului de frumos cu o artă populară bogată, cu o puternică personalitate, prezentă în toate domeniile, deci, implicit, și în costumul popular. Acesta din urmă demonstrează, pe de o parte, elemente comune întregului costum românesc, dovedindu-se astfel caracterul unitar al artei populare românești și în acest domeniu, iar, pe de altă parte, elemente specifice, definitorii pentru această zonă geografică și etnografică, dovedind o evoluție proprie raportată la celelalte regiuni românești.

Dobrogea prezintă, din punct de vedere etnografic, două zone distincte: cea din nord, corespunzînd administrativ județului Tulcea și cea din sud, adică județul Constanța.

Din punctul de vedere al costumului popular, cele două zone etnografice se prezintă cu un tip de costum care se încadrează în familia portului specific Cîmpiei Dunării, fiecare din ele aducînd elementele lor specifice care le diferențiază.

Cel mai vechi tip de costum dobrogean este, pentru femei, cel constituit dintr-o cămașă lungă, cu două „pestelci cu pisc", iar pentru bărbați cel format dintr-o cămașă lungă și dreaptă, purtată peste pantaloni largi și încrețiți, de culoare mai închisă, și încinsă cu brîu roșu. Acesta constituie de fapt prototipul costumului românesc din Dobrogea.

Costumul femeiesc se compune din: tulpan și maramă de borangic pentru acoperirea capului, cămașă lungă, cu poale, peste care se fixează „pestelcile" sau catrințele, betele pentru încins mijlocul, îmineii sau opincile drept încălțăminte.

Ca și în celelalte zone etnografice și aici găteala capului este expresia unor diferențe de vîrstă și stare civilă. Fetițele poartă părul cu un fel de breton („tăiat în frunte") și tuns sub urechi. Cele mai mari îl poartă împletit, fie în două coade ce atîrnă pe spate, fie adunat pe ceafă într-un fel de coc. Această pieptănătură capătă cîteva „accesorii" cu ocazia zilelor de sărbătoare, care dau tinerelor fete un surplus de frumos și atractivitate. Astfel acestea își fac un fel de buclă pe frunte, fixată cu ajutorul unui pieptene din os, își fixează cocul cu ace de păr colorate sau își prind în coc flori, formîndu-se un buchet multicolor. Pe timp răcoros și tinerele fete își acoperă capul cu un tulpan alb sau colorat, la care se adaugă unele podoabe din mărgeluțe sau paiete fixate pe marginea tulpanului. În ceea ce privește femeia căsătorită, aceasta își acoperă în mod obligatoriu părul, împletit și adunat coc pe ceafă, cu o bucată triunghiulară de pînză albă, fără nici un decor sau tivită în „coltișori", care se leagă strîns pe ceafă. Simultan cu acest batic femeile dobrogene au purtat și fesul, confecționat din postav roșu sau vînăt, întărit cu un cerc din coajă de tei. Fesul s-a purtat pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea, cînd a fost îndepărtat din portul femeiesc. Fesul sau tulpanul se acoperă cu marama din borangic sau cu un ștergar. Iarna femeile poartă o broboadă mai groasă din lînă, de culoare neagră.

Piesa de greutate în costumul femeii, în Dobrogea ca și în restul țării, este cămașa, lucrată aici din pînză țesută, specifică pentru Dobrogea fiind cămașa dreaptă, lungă, cu poale (numită „cămașa de-a-întregul"). Literatura de specialitate consemnează acest tip ca fiind așa-zisă „cămașă dalmatică", ea constituind o primă etapă în evoluția cămășii populare feminești, avînd, deci, o importanță deosebită pentru istoria costumului popular românesc.

Cămașa dreaptă de cel mai vechi tip nu are guler, cele mai noi prezintă un guler drept și înalt, cu un decor bogat. Decorul delicat, marcînd liniile croielii, se realizează predominant în nuanțe de negru și roșu.

Peste poalele cămășii se fixează cele două pestelci (cătrințe), două foi dreptunghiulare fixate cu băeri în față și în spate. La sărbători se poartă pestelca „aleasă", iar în zilele de lucru cea „învărgată"; decorul bogat și somptuos, precum și cromatica vie a pestelcei compensează simplitatea cămășii și formează un tot armonios cu aceasta.

Încă din secolul trecut, alături de pestelci, femeile au început să poarte fusta creață, pusă peste poalele cămășii și realizată într-o cromatică mai sobră (roșu închis, brun, negru sau vînăt), și cu decor simplu (obținut fie din însăși tehnica țesutului fie cu vărgi).

Pentru mijloc se folosesc betele, mai rar însă, fixarea pestelcilor sau a fustei făcîndu-se cu ajutorul băierilor.

În ceea ce privește costumul bărbătesc, acesta se compune din: pălărie din pîslă sau pai, purtată vara, și căciulă, pentru timpul rece, cămașă, pantaloni, brîu, bete sau curea și vestă („ilic"), haină din aba sau pieptare și cojoace din blană de miel.

Căciula confecționată din blană de oaie cunoaște două forme principale: căciula țuguiată și cea rotundă.

În ceea ce privește cămașa, confecționată din pînză de bumbac sau din bumbac și borangic (pentru cămășile de sărbătoare), aceasta este fie dreaptă fie cu platcă. Decorul este realizat sau din însăși țesătura pînzei sau constă în cusături cu „șabace" și „flori".

Partea inferioară a trupului este acoperită cu „dulvari", pantaloni largi, confecționați din postav de culoare închisă sau de cioareci strîmți și drepți, lucrați din aba albă. Decorul dulvarilor constă din aplicații de găitane și șiret în jurul buzunarelor și pe cusăturile laterale, spre deosebire de cioarecii albi, care nu prezintă nici un fel de ornament.

Mijlocul se încinge cu un brîu sau cu un chimir. Primul se țese din lînă și se remarcă prin lungimea deosebită (3,50 m), prin

cromatice diversă (sein, alb, negru sau roșu), ca și prin ornamentația simplă (vărgi). Uneori peste brîu se fixează și bete. În ceea ce privește chimirul, acesta se lucrează din piele de toval și este de dimensiuni diferite și cu decor variat.

Peste cămașă se poartă ilicul sau „giubeaua", lucrat dintr-o țesătură de lînă cu motive ornamentale negre pe fond brun, roșu închis sau vînăt. Pe vreme rece bărbații poartă fie haine din aba fie cojoc din blană de oaie.

Imaginea reală a portului popular românesc din Dobrogea se cere întregită cu așa-zisul „port mocănesc", care, nu întîmplător, conține unele elemente de continuitate dacică. Este ca o confirmare peste secole și milenii.

În concluzie, este necesar să amintim că Dobrogea, pe lîngă faptul că a constituit totdeauna o vatră istorică și etnografică o permanenței, ea a fost și o punte de legătură între diferitele provincii românești, ca și între acestea și populațiile sud-estului european, a căror prezență și rol cultural a fost remarcat nu numai în scrierile lui Theodor Capidan, D. Șandru, T. Brînzeu, ori în cercetările folclorice ale lui P. Arbore, ci și în unele lucrări mai recente, de mare interes, apărute în străinătate (Arnold Beuermann, Fernweidewirtschaft in Südosteuropa. Ein Beitrag zur Kulturgeographie des östlichen Mittelmeergebietes, Braunschweig, 1967).

Parcurgînd și încheind seria despre portul popular românesc, care formează indiscutabil un capitol de bază al patrimoniului de valori tradiționale ale poporului român, putem afirma că aceste tradiții sînt cu atît mai autentice cu cît ele sînt, în același timp, trecut, prezent și viitor, ele rămînînd vii în conștiința poporului nostru și în viața de toate zilele.

Dr. *Cornel Irimie*
Marcela Necula

SONET PENTRU ZAMOLXE

Avem nestins pe vatra noastră,
De cînd istoria vorbește
În „torna fratre" românește
Un foc de flacără albastră.

Ce arde viu și nu se stinge
Cu mii de ani mai dinainte,
Ce-l întreținem morminte sfinte
În care lacrimi dorm în sînge.

Dușmanii cruzi cînd încercară
Să-l pîngărească dinafară,
El i-a-nfruntat cu bărbăție,

Țîșnind scîntei în jur, spre zare,
Zamolxe, veșnic paznic ție,
I-a fulgerat lîngă hotare.

Mihai Tomoiagă

Pagini din istoria românilor americani

[8]

Centrul de gravitație spirituală al vieții românești din Statele Unite și Canada a fost și este presa, Ea a apărut încă de la începutul manifestărilor naționale ale emigranților noștri pe continentul american și a fost principalul factor care a stat la baza apariției societăților de ajutor și cultură într-un ritm atît de susținut.

Privit prin prisma evenimentelor petrecute la începutul acestui veac, înființarea ziarelor este, poate, cel mai important moment din viața românilor din America. Fără îndoială că mulți dintre fondatori au avut clipe în care s-au îndoit de viabilitatea acestor acțiuni, întrucît numărul imigranților noștri era mic, iar cunoscătorii buchiilor și mai puțini. Totuși, prin perseverență, sacrificii personale și o susținută muncă de propagandă, minunea s-a împlinit: primele două ziare românești de pe teritoriul Statelor Unite continuă să apară și astăzi.

Nicăieri nu s-a făcut simțită mai mult influența binefăcătoare a presei ca la românii americani. Gazetele lor au avut un rol covîrșitor, întrucît i-a determinat pe mulți a învăța să scrie și să citească, i-a apropiat spiritualicește pe unii de alții în pofida risipirii lor pe întreg teritoriul continentului nord american.

Rolul ziarelor n-a fost numai educativ sau de a ține pe imigranți în legătură unul cu altul. Presa românească din Statele Unite și Canada s-a făcut întotdeauna purtătoarea aspirațiilor noastre naționale, militînd pentru înfăptuirea unității de stat și eliberarea neamului de sub stăpînirile străine. La îndemnurile acestei prese și îndeosebi a *Americii*, societățile de ajutor și cultură purtau în fruntea lor steagurile românești pe străzile orașelor americane, demonstrînd încă de pe la 1900 că românii de pretutindeni sînt uniți în gînduri și simțiri și că cei din America sînt simbolul acestei unități. Cu toate fricțiunile ivite în decursul timpului, trebuie să recunoaștem că presa românească de peste ocean și-a dat mîna cînd a fost vorba de problema națională. Ziarul *America*, ca cel mai puternic și cu un ecou deosebit în rîndul maselor de româno-americani, a stat încă de la început în fruntea acestei mișcări, inițiind numeroase colecte și acțiuni de caritate în diverse scopuri naționale. Prin intermediul acestei gazete, ca și a altora de altfel, s-a luat legătura și cu mișcarea culturală din Transilvania și România. După înfăptuirea procesului de unitate națională *America* a știut să-și asigure colaborările unor prestigioși savanți și oameni de litere români, între care se numărau N. Iorga, I. Lupaș, L. Rebreanu, I. Țițeica, C. Petrescu, I. Slavici, M. Sadoveanu, V. Eftimiu, L. Blaga și alții.

Din mulțimea ziarelor românești care au apărut în America au rămas în viață doar cele capabile a da imigrantului cultură. Datorită spiritului de jertfă a colectivelor redacționale, dar mai ales prin sprijinul nemijlocit venit din partea abonaților, aceste gazete au trecut cu succes peste momentele de impas. Calitatea materialului difuzat, ca și intențiile frumoase care au stat la baza acestor întreprinderi, au contribuit și contribuie la transmiterea limbii române generațiilor care vin la conservarea și valorificarea unor obiceiuri străbune, din care nu lipsesc creația folclorică sub toate aspectele ei, sau tradițiile istorice ale poporului român.

Prof. *Eugen Lazăr*

Chemare la Apostolat

(Continuare din pag. 1)

să lucrați cu dreptate în sînul Bisericii Mele. „Căci ochii Domnului caută pe cei drepți și urechile Lui iau aminte la ruga lor" (Psalm 33, 15).

... „El este drept și iubește dreptatea și fața Lui spre cei drepți privește" (Psalm 10, 7). Și vă zic vouă: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Matei 5, 20).

Și iarăși vă zic: veniți după Mine, numai dacă vă însușiți chemările ce vă fac, ca să puteți înfățișa astfel podoaba Bisericii și a credincioșilor, pîrghia virtuților creștinești; ca frumusețea sufletului vostru să covîrșească mintea și să alunge, prin strălucirea ei, orice deșertăciune.

Cu adevărat, dacă dintru început ne-a adresat o asemenea chemare condiționată de cerințe duhovnicești, cu totul deosebite și care cer neapărat să fie împlinite, atunci Hristos Domnul și așteaptă de la noi să lucrăm pe măsura acestei chemări. Și acestei așteptări trebuie să răspundem în slujirea noastră către Dumnezeu și către credincioșii noștri, către toți semenii noștri.

Noi, cu ale noastre mîini, aducem, aproape zilnic, Jertfa nesîngeroasă. Iată pricina, marea pricină, pentru care mîinile acestea trebuie să amintească necontenit și de netăgăduit curăția trupească și sufletească a nevinovatului jertfitor Avel. Căci doar pentru această nevinovăție, pentru felul curat cu care s-a hotărît să aducă jertfă, pentru gîndul neprihănit cu care a însoțit fapta sa, — pentru toate acestea l-a văzut Dumnezeu pe Avel cel drept. — Părintele Avram, în slujirea sa eroică, în atitudinea sa condiționată numai de gînd curat față de Dumnezeu, s-a încumetat să aducă jertfă, și încă pe unicul său fiu, pe Isac. Și pentru această pricină a privit Dumnezeu spre el, i-a înseninat viața și bătrînețele, i-a redat fiul în deplină dragoste și bucurie, și spre înmulțirea la nesfîrșit a spiței sale. Iar arhiereul Melhisedec, prin pietate și sfințeniei s-a făcut și a rămas prototipul arhiereului Hristos.

Ca unor urmași ai Săi, prin chemare și har, Mîntuitorul ne cere să ne asemănăm, cît de cît, dacă nu chiar să ne identificăm, în curăție cu Avel, în slujire cu Avram, în pietate și sfințenie cu Melhisedec. Ca și El, să fim preoți „după rînduiala lui Melchisedec", cu ale noastre puteri omenești.

De altfel, chemarea noastră, prin sine însăși, ne pretinde ridicare prin silință mereu susținută la slujire cît mai înaltă și mai aleasă. Căci ea se împlinește cu deosebire în Biserică și în zidirea la nesfîrșit a Bisericii lui Hristos, la învesnicirea ei în lăuntricul nostru, prin pilda vieții noastre creștinești și preoțești, prin propovăduirea Evangheliei și prin săvîrșirea Sf. Taine.

Preoția, de fapt, este o slujire mai mult pentru alții decît pentru noi înșine; slujire pentru îndrumarea credincioșilor pe drumul păcii și al bunelînvoiri și pentru mîntuirea lor în Hristos Domnul. Cu adevărat — scrie cineva — „cine este botezat, pentru sine este botezat; cine se împărtășește cu Sf. Cuminecătură, pentru sine se împărtășește. Dar nimeni nu este hirotonit pentru sine, nimeni nu este hirotonit pentru a cîștiga cerul numai pentru sine, ci este hirotonit ca să ajute pe mulți alții spre a cîștiga cerul", spre mîntuirea multora.

Din specificul creștin al acestei împrejurări izvorăște apoi și răspunderea mare pe care o avem, noi preoții, în chemarea noastră, răspundere cu consecințe ce se vădesc mereu chiar în imanență, precum în lumina lui Dumnezeu. De aceea neîmplinirea ei cu scumpătate și în duhul cerut nouă de Hristos Domnul mustește rană în trupul Bisericii și prilejuiește sminteală în sînul credincioșilor ei. Și „vai omului aceluia prin care vine sminteala" (Matei 18, 7), ne zice Mîntuitorul.

De bună seamă, răspunderea chemării noastre se va vădi în toată întinderea ei și fără nici o putință de tăgadă în fața Celui ce ne-a chemat și ne-a ales, înaintea lui Hristos, în ziua Înfricoșatei Judecăți.

110 ani de la serbarea studenţească din Mănăstirea Putna
(1877—1981)

În 1870 s-au împlinit 400 ani de cînd necropola lui Ştefan cel Mare s-a sfinţit. Cu acest prilej studenţii români de pretutindeni în frunte cu I. Slavici şi M. Eminescu au găsit potrivit ca la hramul Mănăstirii „Sf. Mărie" cînd totdeauna se adună multă lume — să aibă loc şi serbarea. „Ideia era frumoasă şi ademenitoare." Dar ca să se pună în practică, nu era

Broderie-epitaf

de loc uşor, dacă se ţine seama că Putna era sub ocupaţie străină (austriacă). Odată născută ideea serbării, studenţi n-au dat îndărăt, s-au făcut apeluri peste tot şi s-au organizat comitete „la Bucureşti, la Iaşi, la Graz, la Pesta, la Paris, la Berlin, la Lipsca, la Liège", iar la Viena au ales un comitet al cărui preşedinte a fost I. Slavici, iar secretar, M. Eminescu. De fapt, cum mărturiseşte I. Slavici — în amintiri —, nu junimea română academică a produs ideea serbării ..., ea purcede din conştiinţa naţională română ..., era începutul unei conştiente lucrări pentru restabilirea unităţii în viaţa culturală a românilor."

Izbucnind războiul în 1870, serbarea s-a amînat pentru 1871, timp în care s-au putut pregăti mai multe daruri omagiale; în afară de Urna de argint din 1870, s-au mai adus broderii — epitafuri, steaguri, toate lucrate cu multă măiestrie pe catifea şi mătase cu fir de aur. Chenarele, înscripţiile şi diferite motive florale, exprimau simţămintele tinerilor români ce doreau independenţa şi unitatea poporului românesc. Acestea toate, circa zece la număr, au fost încredinţate Stareţului mănăstirii prin scrisoarea oficială nr. 127/1871, purtînd sigiliul cu textul: „Comitetulu Centralu pentru serbarea de la Putna."

Redăm textul scrisorii:

Preacuvioase Părinte!

Închinînd Comitetul darurilor aduse la mormîntul lui Ştefan V. celu Mare sfintei Mănăstiri Putna spre a împodobi biserica din Mănăstire şi în deosebi mormîntulu Măritului Erou, care zace într-acea biserică, le pune tot-odată sub părinteasca îngrijire a Sănţiei Voastre şi Vă roagă ca să primiţi atît aceste daruri aduse de evlavioşii credincioşi români, cît şi protectoratul, ce prin această Vi se ofereşte.

Primiţi Preacuvioase Părinte, espresiunea celei mai profunde reverinte a noastră!

Viena, în 12/24 Ianuarie 1981

Pentru Comitetu
M. Eminescu secretariu

Ioan Slaviciu
Preşedinte

Satreţul mănăstirii, arhimandritul Arcadiu Ciupercovici, le-a primit şi le-a lăsat urmaşilor lui, — aşa că astăzi aproape toate se găsesc expuse în „Turnul Eminescu".

Putem afirma cu toată tăria că serbarea de la Putna a marcat unul din cele mai importante momente din viaţa poporului nostru. Fără să exagerăm, serbarea iniţiată de studenţii români poate fi definită ca suprema idee care a generat imboldul, forţa prin care a deşteptat patriotismul, dorul de independenţă şi de unitate a tuturor românilor, cum o spunea şi Eminescu: „Serbarea la mormîntul lui Ştefan cel Mare, deşi pornită mai mult dintr-un sentiment de pietate către trecutul nostru pe cît glorios, pe atît nefericit, totuşi cu vremea ideea a început a prinde un interes mai bogat de cum puteam presupune din început. S-a născut conştiinţa că o întrunire a studenţilor români din toate părţile ar putea să constituie şi altceva decît numai o serbare pentru glorificarea trecutului nostru şi că cu o ocaziune atît de favorabilă în felul său am putea să ne gîndim mai serios *asupra problemelor ce viitorul ni le impune cu atîta necesitate*".

Toate aceste simţăminte au fost concretizate pentru posteritate în acele motive florale şi inscripţii simboale, de pe Urna de argint, epitafele şi steagurile care au fost aduse ca drept „Omagiu de recunoştinţă la mormîntul lui Ştefan cel Mare şi Sfînt".

Hotărîrea, ca fiecare român să vie cu un pumn de ţarînă din locul unde trăieşte, şi să o pue în Urnă, ce-a fost altceva decît simbolul unirii tuturor românilor. La fel emblemele ţinuturilor româneşti expuse în cele patru colţuri ale epitafului cusute cu atîta măiestrie şi alegerea textelor pentru inscripţii ca cel de pe Urnă:

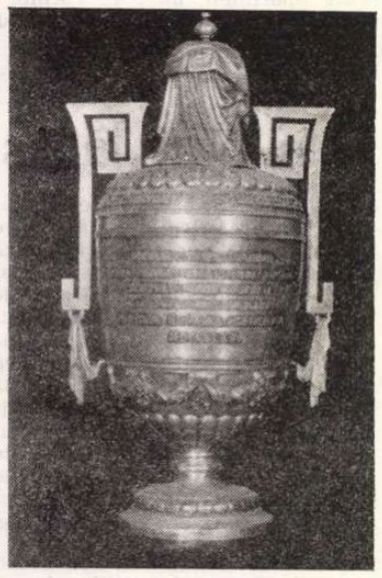

Urna de argint adusă de Junimea Română

„Eroului, învingătorului, eliberatorului existenţei române, scutului creştinătăţii, lui Ştefan celu Mare ...", sau fragmentul din aşa-zis testament al lui Ştefan cel Mare de pe epitaf: „Mai bine să murim cu spada în mînă întru apărarea religiunii şi a patrii noastre de cîtu să lasam şi una şi alta în prada inamicului", a avut darul de a stîrni dorul de independenţă şi unitate deplină ce aveau să fie dobîndite cu multă jertfă mai tîrziu, în anii 1877 şi 1918.

În ajunul serbării, rînd pe rînd au sosit „deputaţiunile" din toate părţile cu multă evlavie şi dragoste, izvorîte din marea recunoştinţă pentru Ştefan cel Mare.

Comitetul, din vreme, a alcătuit „programa" după care să se desfăşoare serbarea în cele mai bune condiţiuni.

„Sîmbătă, 14/26 august 1871.

— La zece ore seara, începutul serbării cu privegherea religioasă, anunţată la intrarea în biserică cu 21 de salve şi tragerea tuturor clopotelor mănăstirii. Oficiul se împlineşte de cinci preoţi şi un diacon. Iluminaţiune solemnă a bisericii şi a întregii mănăstiri.

Duminică în 15/27 august 1871.

De la opt pînă la nouă ore dimineaţa, trei rînduri de salve succesive anunţă adunarea oaspeţilor în porticul festiv. Comitetul în corpore îi bineventează (bine aţi venit).

Şase salve anunţă începerea sîntei liturghii, săvîrşită de şapte preoţi şi doi diaconi.

La pricesnă, preacuvioşia sa părintele egumen al mănăstirei Putna, Arcadiu Ciupercoviciu, ţine o predică corespunzătoare hramului bisericii.

Procesiunea şi sinţirea urnei consacrative, epitafului doamnelor din România, a celor din Bucovina, a flamurei doamnei Haralambie, a doamnelor din Iaşi şi a Institutului de bele-arte. Domnul A. D. Xenopol rosteşte cuvînt festiv.

Broderie-epitaf cu stemele Ardealului, Olteniei, Moldovei şi Munteniei

Corul Junilor români intonează Imnul religios, compus anume de domnul V. Alecsandri, melodia de domnul A. Flechtenmacher.

Se citesc înscripţiunile de pe daruri. Procesiunea se întoarce în biserică spre încheierea sîntei liturghii.

Masa comună în portic

După vecernie, iluminaţiunea mănăstirei şi foc bengali pe culmile munţilor dimprejur.

Luni în 16/28 august 1871.

La opt ore dimineaţa, junimea academică, diferiţii domni reprezentanţi, clerul şi autorităţile publice se adună în portic şi apoi purced „în corpore" la biserică spre a asista la sfînta liturghie.

După sînta liturghie urmează ieşirea cu procesiunea pentru aducerea darurilor în biserică.

Preacuvioşia sa părintele egumen al mănăstirii dă cetire „Cuvîntului de îngropaţiune la moartea lui Ştefan cel Mare".

După intrarea în biserică parastas de pomenire.

La îngenuncherea generală cu cetirea rugăciunii de iertăciune, corul intonează Imnul lui Ştefan cel Mare, făcut anume de domnul V. Alecsandri, melodia de A. Flechtenmacher.

40 de salve, ca reamintire de mănăstirile zidite de măritul erou şi sunetul „Bugii" anunţă aşezarea darurilor pe mormînt.

Ospăţ comun în portic (agapă).

Serbarea se închide prin un discurs prezidenţial".

Din „programa" anunţată, ne putem da uşor seama despre importanţa ce s-a atribuit acestei mari serbări, atît de mult aşteptată. După mai bine de trei decenii, I. Slavici îşi amintea despre serbarea de la Putna cum „Treascurile bubuiau, steagurile fîlfîiau vestitul taraf de la Suceava ... cînta marşul lui Mihai Viteazul ..., miile de candele ardeau, mulţimea izbucnea la sosirea musafirilor mult aşteptaţi". Iar în cuvîntul festiv, ţinut la primirea oaspeţilor încheie cu aceste cuvinte: „Vă salut dar, fraţilor! Vă salut, surorilor, Vă salut românilor, din cîteşi patru unghiurile! Vă salut la mormîntul lui Ştefan cel Mare: umbra eroului să privegheze peste noi şi să ne conducă la adevărul speranţelor noastre! ..."

Totul s-a desfăşurat după programa amintită şi s-a încheiat în ziua hramului cu acea agapă prezidată de I. Slavici la care luase parte M. Kogălniceanu şi Renei, Comisarul însărcinat de stăpînirea austriacă cu supravegherea serbării.

A doua zi, 16 august, în trapeza mănăstirii, a avut loc congresul studenţilor români stăpîniţi de cele mai nobile simţăminte; au lansat apelul către toţi românii ca să fie „uniţi în cuget şi-n simţăminte".

La Fîntîna de lumini slobozitoare

Aşezată în Şcheii-Braşovului, pe un pinten de deal, Prima Şcoală Românească, această Fîntînă de lumini slobozitoare, cum o numeşte cărturarul secolului al XVII-lea, într-un larg circuit de valori prezintă anul acesta împlinirea a patru sute de ani de la tipărirea, în limba română, a Evangheliei cu învăţătură sau a Cazaniei II (1581) a lui Coresi.

Alunecîndu-ne pleoapele în această Fîntînă, vedem astăzi în Panteonul de tărie românească, pe cărturarul care aci în limba românească, sub sigiliul „Înaltei Doamne", cum o numea el, a deschis drum pentru manifestarea unităţii sufleteşti a neamului deoarece limba românească este steagul tricolor, ce filfăie bogat în soare şi care strînge la sînu-i cald, pe toţi fiii acestui popor.

Cine zice limbă, zice modul nostru de a iubi, modul nostru de a ne bucura de prezent şi de a pregăti viitorul prin forma ce dăm ideilor noastre.

Cu toată vitregia vremurilor după cum muşchiul se lipeşte de stîncă aşa ne-am lipit şi noi de acest pămînt păstrîndu-ne obiceiurile şi limba. Limba românească este o limbă veche şi înţeleaptă a unui popor îndelung răbdător şi îndelung gînditor. Grai născut în răcoarea codrilor, la şoapta izvoarelor, pe înălţimile plaiurilor şi în largul cîmpiilor. Limba românească este plină de frăgezime şi de mlădiere în care poţi spune frumos şi deplin toată cuminţenia, cugetul şi toată taina simţirii omeneşti.

Un număr de zece cărţi tipărite în limba română de Coresi ajutat de preoţii Bisericii Sf. Nicolae şi de ucenicii lui, începînd cu Tetraevanghelul, apărut în 1561 şi sfîrşind cu Cazania a II-a din 1581, se păstrează într-un chivot sacru al amintirilor din care iradiază tăria unui neam încercat, puternic şi biruitor.

Bînd la această Fîntînă veche de înţelepciune şi lumină, Andrei Mureşianu, preotul deşteptării noastre, a scos din baierile inimii acel Răsunet al Ardealului, „Deşteaptă-te Române" şi pe care Anton Pan, protopsaltul, l-a cîntat cu atîta simţire pentru prima oară la Rîmnicu Vîlcea.

Cumenecîndu-se cu apa acestei Fîntîni, Andrei Bărseanu, scrie poezia „Pe-al nostru steag e scris unire" şi pe care compozitorul nemuritoarei „Balade", Ciprian Porumbescu, într-o armonie desăvîrşită o pune pe note ca să dăinuiască peste veacuri.

Ca un ecou pornit de aci, de la poalele Tîmpei, de sub streaşina străvechii Catedrale a Sfîntului Nicolae din Şchei, de pe a căror lespezi se mai aude încă şi azi zăngănitul de sabie a Voievodului Mihai care a purtat pe cap nu o căciulă, ci o boltă de cleştar, — „Bolta Unităţii noastre Naţionale", s-au auzit în 1846 într-un discurs rostit la Craiova de Ioan Maiorescu, cuvintele: — „Să ne învăţăm limba! Atunci vom şti cine ce avem şi ceea ce ne lipseşte: atunci ne vom putea înţelege mai bine şi mai curînd; atunci fii şi nepoţii noştri ne vor binecuvînta că, punîndu-i pe drumul adevăratei culturi, le-am arătat şi mijlocul de a cunoaşte aceea ce are Românul mai preţios şi mai mare: limba şi prin ea naţionalitatea sa.

Şi tot din şghiaburile de lumină a acestei Fîntîni, s-au putut auzi cuvintele lui Iacob Mureşianu: — „Cauza comună naţională română să ne fie o cauză sfîntă pînă la moarte, ea să fie ferită ca lumina ochiului de orice discordie, împărechiere, scisiune, de orice duşmănie sau ură confesională, care n-are de a încăpea între Români sub nici un pretext ca măr de ceartă, căci cei cari stîrnesc ură confesională, sînt duşmanii Românismului şi-s orice dihanii, numai Români adevăraţi nu." —

O bogată galerie de destine, o suită de portrete ale dragostei de neam, de ţară, de libertate, dreptate şi fraternitate, se desprinde de la această Fîntînă de lumini slobozitoare.

Oameni de o rară blîndeţe, dar hotăriţi la fapte, buni patrioţi, frumoşi şi drepţi ca lumînarea, precum George Bariţiu, Iacob Mureşianu, Andrei Mureşianu, Aurel Mureşianu, Andrei Bîrseanu, Ioan Popasu, Gavril Munteanu, Ioan Meţianu, Victor Branisce, Ioan Popea, Ştefan Bobancu, Ioan Raţiu, Moise Branisce, Demetriu Răcuciu, Dr. Ştefan Pop, şi alţi mulţi, migrînd pe vînturi de amintiri, ne desvăluie filoane de trăinicie de neclătinat în drum spre unitate, dreptate şi libertate, a unui popor demn, cinstit şi plin de omenie şi care în limba lui dulce, românească şi-a afirmat dorinţele şi a luptat pînă la biruinţa de a fi cu toţii la un loc într-o ţară mîndră, independentă, plină de bogăţie şi frumuseţe.

Cît adevăr cuprinde mărturisirea lui Dr. Cassiu Maniu care la Cluj, la 1 ianuarie 1908, spune: — „... dacă e adevăr netăgăduit că limba vorbită este viaţa unei naţiuni, iar scrisă este nemurirea ei, tot aşa adevăr e cu privire la Român, că cultura limbii dulci şi totuşi energice româneşti, este nedespărţită de respectul legilor celor de căpetenie ale românului."

Privind la această Fîntînă de lumini slobozitoare din Şchei, azi cînd s-au împlinit patru sute de ani de la tipărirea, în limba română, a Evangheliei cu învăţătură a lui Coresi, să ne luminăm frumos ca o amiază de aur şi să înţelegem că înaintaşii noştri nu ne-au lăsat drept moştenire numai creşterea limbii româneşti şi-a patriei simţire ci deopotrivă şi exemplul vieţii lor de dăruire uneori pînă la sacrificiu.

Protopop *Ştefan Tascianu*

Un rol mare la sărbătoare de la Putna, a avut şi Ciprian Porumbescu care pe atunci era elev la Cernăuţi. Entuziasmat de atmosfera creată de toţi românii, a intrat în rîndul lăutarilor îmbrăcaţi în anterie şi a cîntat cu ei de-a-valma, aşa cum a mărturisit mai tîrziu tatălui său, Pr. Iraclie: „tată am cîntat Dacei întregi!"

La Putna au mai fost şi alte serbări la care s-au adunat românii. În 1904, s-au împlinit 400 ani de la moartea lui Ştefan cel Mare şi cu această ocazie s-au adunat iarăşi toţi din toate provinciile locuite de ei. Tot atunci a luat fiinţă şi Colecţia de obiecte de artă care este şi astăzi, „danii făcute de Ştefan Vodă mănăstirii".

În 1926 a fost dezvelit bustul lui M. Eminescu la care a participat oficial societatea studenţească „Arboroasa" şi mii de români din „România mare".

La aniversarea a 500 ani de la urcarea pe tronul Moldovei a Domnului Ştefan cel Mare, Academia română a căutat să fie prezentă la această mare sărbătoare amenajîndu-se şi sălile muzeului pentru ca obiectele de valoare să fie expuse în cele mai bune condiţii tehnice.

De asemeni, în 10 iulie 1966, s-a aniversat 500 ani de la zidirea mănăstirii Putna şi de data aceasta, zeci de mii de oameni au participat, omagiind rămăşiţele pămînteşti ale Marelui Voievod ce-şi doarme somnul de veci în biserica mănăstirii, unde candela veşnic este aprinsă şi nici cînd nu se va stinge pînă-n veacul vecilor!

† GHERASIM HUNEDOREANUL
Arhiereu-vicar

Îndreptare

În „Telegraful Român" nr. 31—32 din 15 aug. 1981, pag. 4, coloana ultimă, rîndurile 38 şi 48, în loc de: „ostaşi poloni", se va citi: „ostaşi valoni, mercenari din Belgia."

La Mănăstirea Brîncoveanu

Prin muncă și rugăciune fiii obștei Mănăstirii Brîncoveanu de la Simbăta de sus, jud. Brașov, își înnoiesc mereu făptura lor lăuntrică și a celor ce cu gînd bun poposesc pe acea minunată „gură de rai", dar, în același timp, sfințesc și locul pe care este așezată mănăstirea, pădure și grădină și poteci și întreg așezămîntul, care se domesticesc și se înnoiesc și ele de la an la an.

Pe lîngă construcțiile, gardul înconjurător, plantațiile de pomi, paraclisul în stil brîncovenesc, acoperirea fîntînii etc., în acest an s-a adăugat peisajului mănăstiresc un nou element și anume bustul voievodului-ctitor C. Brîncoveanu, care, la Adormirea Maicii Domnului din anul acesta, hramul mănăstirii, s-a inaugurat oficial. Monumentul s-a ridicat în preajma bisericii mănăstirești prin grija P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, starețul sf. mănăstiri, bustul voievodului fiind sculptat în piatră albă de către maestrul Constantin Ștefan din Cîmpulung-Muscel. Se știe că martiriul voievodului și al celor patru feciori ai săi: Constantin, Ștefan, Radu și Matei a avut loc tot în 15 august (1714).

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului atît la hram, cît și la dezvelirea monumentului menționat a participat P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a fost însoțit de la Sibiu de P. C. prof. onor. N. Neaga, P. C. cons. Gh. Papuc și C. diacon I. Galea.

În ajun au avut loc rînduielile bisericești cuvenite unor astfel de prilejuri, vecernia, în cadrul căreia a predicat C. ierod. T. Părăian, prohodul Maicii Domnului etc.

În ziua praznicului, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

La priceastnă a predicat C. ierod. T. Părăian, care a subliniat ideea că credincioșii români au cinstit întotdeauna pe Maica Domnului.

În continuare a vorbit P. C. prof. N. Neaga, care a reliefat cu deosebire faptul că Maica Domnului constituie subiectul multor opere de artă muzicală, poetică, picturală etc.

La sfîrșitul Sf. Liturghii a vorbit P. C. prof. R. Zaharie (Făgăraș), care a scos în lumină credința în Dumnezeu și dragostea de așezămîntul mănăstiresc a celor sosiți la hram.

Bucuria participării la acest praznic și-a exprimat-o și P. C. Pr. prof. M. Basarab, paroh la una din comunitățile ortodoxe române din R. F. Germania.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a tălmăcit cîteva înțelesuri ale hramului Mănăstirii Brîncoveanu, „oază spirituală, atît de prețuită de sufletul creștinesc", exprimînd gînd de recunoștință ctitorilor și obștei de azi a mănăstirii, pentru buna ei lucrare.

P. S. Sa a zăbovit totodată asupra unor temeiuri ale cinstirii Maicii Domnului, ea reprezentînd exemplu de virtute, dăruire și devotament pentru noi toți, dar mai ales pentru mamele creștine.

Ectenie specială de pomenire s-a rostit în amintirea ctitorului Constantin Brîncoveanu și a familiei sale.

S-au săvîrșit de asemenea maslu de obște și sfințirea apei.

La agapa frățească ce a urmat au toastat P. C. cons. Gh. Papuc și P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu.

Gh. P.

Festivitate aniversară la Centrul mitropolitan Sibiu

Între 21 iulie—22 august 1981 a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, a 67-a serie a cursurilor de îndrumare misionară și pastorală a preoților din Patriarhia Română.

La încheierea acestor cursuri, înainte de examene, joi, 20 august 1981, în Aula Institutului menționat a fost organizată o festivitate aniversară, prilejuită de împlinirea a 37 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă din România, la care au participat: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului, P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul de la Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul de la Arhiepiscopia Sibiului, profesori, consilieri și preoții cursanți.

Festivitatea a fost deschisă de P. C. arhid. Dr. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, după care P. C. arhid. prof. Dr. I. Zăgrean a conferențiat despre evenimentul mai sus menționat, cu sublinierea că actul surecțional de la 23 August 1944 a însemnat piatră de hotar în istoria Patriei noastre.

Din partea preoților cursanți au vorbit P. C. preoți: Al. Joița (Arhiepiscopia Bucureștilor) și V. Munteanu (Arhiepiscopia Timișoarei).

Corul preoților cursanți au executat compoziții patriotice.

La încheierea festivității a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Teoctist care, între altele, a spus:

Sînt bucuros că am putut să fiu astăzi aici în preajma marii sărbători naționale a poporului nostru.

Ne-am dat seama și cu acest prilej ce a însemnat pentru noi toți actul de la 23 August 1944; am reținut și de data aceasta cum jertfele uriașe ale multor fii ai poporului român de la 23 august și după aceea, pînă la terminarea războiului, au rodit viața cea nouă din Patria noastră, de ele beneficiind și Biserica Ortodoxă Română cît și celelalte culte.

Sînteți adunați aici, la Sibiu, un mănunchi de preoți, tineri cei mai mulți, de pe toate meleagurile țării, pentru a vă împrospăta cunoștințele, dar și pentru a face un schimb de experiență întreolaltă, spre o pastorație cît mai rodnică. Știm cu toții că între altele, în intervalul ce s-a scurs de la 23 august 1944, Biserica noastră a dobîndit o legislație nouă, care oferă un cadru potrivit pentru lucrarea Bisericii Ortodoxe Române, în simfonie deplină cu lucrarea poporului român.

Reliefînd și alte realizări atît pe plan social-patriotic, cît și bisericesc, adresîndu-se în chip special preoților cursanți în încheiere Î. P. S. Mitropolit Teoctist a spus: Îmi exprim convingerea că în urma acestor cursuri vă veți spori lucrarea pastorală, în ascultare de ierarhii de care aparțineți, de P. F. Părinte Patriarh Iustin, vă veți spori activitatea din parohie și, în deplină disciplină și cu ajutorul Sf. Treimi, vă veți face tuturor toate, ca pe cît mai mulți să dobîndiți spre cele bune.

P.

Tîrnosiri de biserici

Codlea III

Întemeiat de mai mult timp, prin grija credincioșilor și a preotului N. Coman, locașului de închinare din Codlea III i s-a făcut în ultimul deceniu, prin grija acelorași credincioși, conduși de preotul E. Tîrnacop, o seamă de modificări, consolidări etc., pereții fiind îmbrăcați în pictură.

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului, biserica a fost tîrnosită Duminică, 24 mai 1981, de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

La priceastnă a predicat P. C. prof. M. Păcurariu, care a tîlcuit pericopa evanghelică cu femeia samarineancă.

La sfîrșitul Sf. Liturghii o prezentare a parohiei și a lucrărilor ce s-au făcut la sf. biserică a făcut C. preot paroh E. Tîrnacop, care, pentru dăruirea și rîvna sa pastorală, a fost distins și hirotesit în rangul de iconom.

Prezent la praznicul credincioșilor ortodocși, un salut din partea obștei pe care o păstorește a adus d-l pastor evanghelic din localitate Thalman Hermänn.

Ca fost preot al acestei parohii, un scurt cuvînt a rostit apoi C. Pr. N. Coman (Brașov).

În încheiere, cuvînt de învățătură a rostit P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a zăbovit asupra ziditoarelor daruri pe care, Părintele luminilor le revarsă asupra noastră.

Șaroș — prot. Mediaș

Reparații capitale s-au făcut și la biserica din Șaroș, prot. Mediaș, care apoi a fost îmbrăcată cu pictură, fiind sfințită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul Duminică, 31 mai 1981, de față fiind, alături de credincioșii ortodocși îmbrăcați în frumoasele noastre straie românești, d-l pastor evangh. Schneider Harald.

La priceastnă a predicat P. C. prof. T. Bodogae, care a zăbovit asupra luminii Mîntuitorului Iisus Hristos pe care o primim din fața sf. altare.

După Sf. Liturghie, o scurtă prezentare a parohiei și lucrărilor a făcut C. Pr. Alex. Băilă, parohul local, care a fost distins și hirotesit în rangul de iconom-stavrofor.

Un salut din partea comunității evanghelice a adus d-l pastor H. Schneider.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a valorificat cuvintele Mîntuitorului: „Ca toți să fie una."

Întorsura Buzăului

În cimitirul din parohia Întorsura Buzăului, prot. Sf. Gheorghe, s-a ridicat, prin grija organelor parohiale și a harnicului Preot V. Goția, o capelă, adevărată bisericuță. care a fost inaugurată oficial sîmbătă, 15 august 1981, către orele serii, de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

S-au săvîrșit, cu acest prilej, sfințirea apei, un parastas pentru toți cei adormiți din această parohie, credincioși și preoți, iar apoi vecernia.

La sfîrșit au vorbit P. C. prof. onor. N. Neaga și C. Pr. V. Goția, care a făcut un scurt istoric al parohiilor buzoene și care, pentru rodnică și îndelungată activitate în această zonă, a fost distins și hirotesit iconom-stavrofor.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

Sita Buzăului

Pe lîngă activitatea pastorală, frumoase lucrări gospodărești s-au realizat la Sita Buzăului, prot. Sf. Gheorghe, de către C. Pr. D. Comșa, ajutat de credincioși și organele parohiale, ca de exemplu: O casă parohială nouă, repararea bisericii și refacerea picturii etc.

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist, după aceste lucrări, biserica a fost binecuvîntată de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul Duminică, 16 august 1981.

După slujba binecuvîntării a urmat Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia a predicat P. C. prof. N. Neaga. A vorbit de asemenea P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, starețul Mănăstirii Brîncoveanu, fiu al acestei parohii.

C. Pr. D. Comșa a făcut o prezentare a parohiei și lucrărilor săvîrșite, pentru rîvna bună arătată fiind distins și hirotesit în rangul de iconom. Acte de apreciere s-au dat epitropului Gh. Radu și consiliului parohial.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

Un nou lăcaș de închinăciune

Călătorul care urcă de la Reghin, ținînd valea Mureșului, spre Deda, Toplița, Borsec, ajunge după numai o jumătate de oră cu mașina în satul numit Vălenii de Mureș. Satul e vechi, începuturile lui datînd din secolul al XIII-lea, în el trăind de-a valma ca iobagi ai baronului Kemeny de la Brâncovenești, atît români cît și maghiari. Valurile Mureșului îi scaldă neîncetat marginea de miazăzi, iar livezile și grădinile sale sînt împodobite cu pomi fructiferi și cu flori de toate nuanțele.

Numărul românilor, cunoscuți ușor după portul tradițional, cuprinde circa 60 familii, cu alte cuvinte aproape 300 suflete. Vechea lor bisericuță ortodoxă s-a deteriorat însă în decursul vremurilor, în ultimul timp ea nemaifiind decît o umbră.

Datorită unei inițiative locale luată de cea mai veche familie românească din localitate — familia *Jude*, numele însăși fiind o dovadă de vechimea și originea ei — la Vălenii de Mureș — una din filiile parohiei Aluniș — s-a ridicat însă recent, lîngă șoseaua națională, o nouă și impunătoare biserică a cărei tîrnosire s-a făcut în ziua de 19 iulie de către P. S. Episcop Emilian Birdaș de Alba Iulia.

La tîrnosire au participat o mare parte din preoții din protopopiatul Reghin, împreună cu protopopul Ilie Damian, precum și credincioși din satele din jur, Aluniș, Rîpa, Vătava, Dumbrava, Maiorești, Morăreni, Rușii Munți, Petriș, Deda, Filea, în frunte cu preoții lor, și îmbrăcați în cele mai frumoase costume naționale ale Mureșului, Bucuria și mîndria participanților a fost cu atît mai mare, cu cît aproape toate satele vecine au adus o largă contribuție la zidirea acestei noi biserici românești, care a costat peste 500.000 lei. Pe lîngă familia inițiatoare, prin soții Florica și Ion Jude și mama lor Elena Jude, în vîrstă de 81 de ani, care au acoperit cheltuielile construirii iconostasului, a candelabrului principal, a scaunului episcopal și a altor obiecte, biserica din Vălenii de Mureș a primit și sprijinul satelor din jur care, prin colecte publice, au contribuit cu diferite sume de bani. Satul Bistra Mureșului a venit astfel în ajutorul Vălenilor cu 7000 lei, satele Morăreni și Morărești cu 6500 lei, Gledin cu 5100 lei, Filea cu 5000 lei, Rușii Munți cu 4000 lei, Rîpa de Jos și Vătava cu 3000 lei ș. a. Alte ajutoare, în valoare de 25.000 lei, s-au primit prin preotul local, pensionar, Iacob Panga, din regiunea Baia Mare, unde acesta a funcționat pînă la pensionare. Părintele Panga, fiu al satului, a făcut și o donație personală de lei 10.000. Printre donatori am aflat și cîteva familii de maghiari din localitate, cari au dăruit diferite sume cari s-au ridicat pînă la 4000 lei.

La tîrnosire a participat și preotul reformat local, care a rostit în limba română o însuflețită cuvîntare.

Elanul credincioșilor și satelor contribuitoare a fost puternic susținut de exemplul forurilor superioare ale bisericii noastre.

Sf. Patriarhie acordînd 20.000 lei, Sf. Episcopie de la Alba Iulia 10.000 lei, Sf. Episcopie a Clujului 5000 lei.

Cheltuielile reclamate de serbarea tîrnosirii au fost suportate de vrednica familie Jude.

Datorită acestui elocvent exemplu de solidaritate românească, cele 60 de familii ortodoxe din Vălenii de Munte s-au învrednicit din nou să aibă un lăcaș de rugăciune și de cultură, viața spirituală a satului primind astfel un puternic impuls.

P. S. Episcopul Emilian Birdaș, care a rostit și o însuflețită și substanțială predică despre importanța zilei, a acordat cu acest prilej gramate de recunoștință preotului Gheorghe Giurgea de la Aluniș, epitropului Ion Jude, cantorului bisericii, precum și lui Gheorghe și Laurian Panga, membri în comitetul bisericesc, și a adus mulțumiri vrednicilor muncitori care au stat în mod permanent la dispoziția comitetului de conducere a lucrărilor: Sava Ion, Petru Rus ș. a.

Vasile Netea

Chipul și numele Maicii Domnului...

(Continuare din pag. 1)

în altă regiune a țării noastre, în cetatea Sucidava (com. Celei, jud. Olt). Aceasta este o dovadă în plus că creștinii din acel timp de pe întreg teritoriul nostru, sub permanenta și corecta îndrumare a păstorilor duhovnicești, erau preocupați de păstrarea cu sfințenie adevărurilor de credință. În aceste inscripții Sfînta Fecioară este numită popular „Maica Domnului" și nu cu termeni teologici ca în tratatele Sfinților Părinți sau în hotărîrile sinoadelor ecumenice.

Pe o cruce relicvar (dublă) de bronz din secolele X—XI, descoperită la Capidava (jud. Constanța) este reprezentat, pe prima jumătate, Hristos răstîngnit, avînd și deasupra capului o cruce mică, iar pe cealaltă jumătate, apare Maica Domnului în chip de orantă.

Din cele prezentate se poate constata că strămoșii noștri de pe aceste meleaguri ale pămîntului dobrogean, cunoscînd controversele purtate în jurul cultului Maicii Domnului și ca o reacție firească împotriva învățăturilor greșite ale lui Nestorie cu privire la persoana Mîntuitorului, își afirmau și în acest mod solidaritatea ortodoxiei lor cu hotărîrile Sinodului al III-lea Ecumenic la care participase și episcopul Timotei al Tomisului din acel timp.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 129 Sibiu, 15 septembrie 1981 Nr. 35—36/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (XIII)

(Art. 7, 11—12). 2. *Judecata particulară.*

„Este rînduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata" (Evr. 9, 27). Îndată după moarte, întrucît nimeni nu mai poate face pentru sine nici bine nici rău (Ioan 9, 4), este firesc ca morţii să-i urmeze o judecată prin care se hotărăşte starea în care petrece sufletul fiecăruia despărţit de trup, pînă la judecata ultimă. Toţi cei fără păcate grele, numite de moarte, sau şterse prin harul Pocăinţei şi în general buni intră în rai; cei care mor încărcaţi cu povara păcatelor grele şi nespălate prin Pocăinţă, ele, păcatele, acoperindu-le şi covîrşindu-le chiar şi urmele de virtute şi de fapte care ar fi putut izvorî din ea, merg în iad; şi nicăieri în Descoperirea dumnezeiască referitoare la viaţa de dincolo nu se vorbeşte decît despre două locuri, rai şi iad, avînd însă fiecare mai mult decît o singură treaptă.

Această primă judecată dumnezeiască de îndată după moarte se numeşte *judecată particulară*. Hotărîrea sau sentinţa acestei judecăţi are în vedere starea morală generală din clipa morţii, adică în ceea ce, în bine ori în rău, precumpăneşte la cel ce trece prin moarte, precum şi aceea că ea, sentinţa, se aplică doar sufletului, nu şi trupului de care sufletul este despărţit pînă la judecata de apoi, cea obştească. Şi astfel, pînă la judecata ultimă, starea următoare judecăţii particulare nu este completă, fiindcă nu este a întregii naturi omeneşti, ci numai a sufletului, pînă la a doua venire a lui Hristos (la parusia Domnului; şi nu este definitivă, întrucît starea celor fără păcate de moarte şi fără răutare adîncă şi generală mai poate fi îmbunătăţită prin rugăciunile sfinţilor şi prin cele ale celor încă în viaţa aceasta, ca şi prin cele ale Bisericii, pentru cei răposaţi, precum şi întrucît, la moarte, nu sînt încă evidenţiate urmările faptelor, şi bune şi rele, asupra contemporanilor şi urmaşilor celui judecat, toate acestea urmînd să fie puse în plină lumină la judecata cea din urmă (Matei 25, 31—46).

Starea sufletelor după judecata particulară este astfel provizorie: a celor buni, ca o aşteptare cu bucurie a bunurilor viitoare, ca o pregustare a acestora sau ca anticipaţie a lor; iar a celor răi, ca o aşteptare dureroasă a chinurilor, şi mai mari şi nesfîrşite, care vor urma.

Şi la judecata particulară, Judecătorul este Iisus Hristos, „Căci Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului" (Ioan 5, 22).

3. *Rai şi iad.* — Se numeşte rai locul şi starea de fericire a drepţilor în viaţa de dincolo de cea pămîntească. Şi pe pămînt a existat un rai, anume grădina raiului sau paradisul pămîntesc în care au fost aşezaţi şi au trăit protopărinţii Adam şi Eva înainte de căderea lor în păcat. Rai este şi locul şi starea în care se găsesc sufletele drepţilor între cele două judecăţi, particulară şi obştească (Luca 23, 43); tot aşa se numeşte şi locul şi starea drepţilor înviaţi (cu sufletul şi trupul, reunite), după judecata obştească, pentru veşnicie. Acest din urmă înţeles al numirii de rai se exprimă adesea prin: *viaţă veşnică* şi *fericire veşnică*. Raiul mai este numit *Împărăţia cerurilor* (Matei 5, 3, 10), *Împărăţia lui Dumnezeu* (Luca 13, 29), *Casa Tatălui* (Ioan 14, 2), locul şi starea unde este Hristos (Ioan 14, 3), avînd tot ce este de trebuinţă pentru fericirea deplină a celor din el, fiind ei în apropiere de Dumnezeu, în comuniune cu El şi bucurîndu-se neîncetat de binefacerile Lui.

Raiul este viaţă de fericire fără sfîrşit; dar gradul de fericire paradisiacă nu este acelaşi pentru toţi. Căci Mîntuitorul însuşi spune: „În casa Tatălui Meu sînt multe locaşuri" (Ioan 14, 2), astfel că fiecare îşi ia răsplata pe măsura ostenelelor sale întru cele bune (I Cor. 3, 8).

Fericirea drepţilor din rai ne este cunoscută numai din Descoperirea dumnezeiască, nu din experienţa sau observaţia noastră. Căci „cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor care Îl iubesc pe El" (I Cor. 2, 9). Astfel, în rai, drepţii sînt înafară de orice necaz, căci „Însuşi Dumnezeu va fi cu ei şi va şterge orice lacrimă din ochii lor şi moarte nu va mai fi, nici plîngere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi" (Apoc. 21, 3—4); şi, tot aşa, drepţii din rai se găsesc în comuniune cu Iisus Hristos (Ioan 14, 3), cu îngerii (Evr. 12, 22) şi cu sfinţii, „împreună-cetăţeni cu sfinţii şi casnici ai lui Dumnezeu" (Efes. 2, 19). Drepţii din rai sînt învredniciţi să vadă pe Dumnezeu, întrucît „cei curaţi cu inima vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 8; I Cor. 13, 12), cuprinşi fiind în lumina dumnezeiască (Ps. 35, 9) şi aşa simţind fericirea binecuvîntării lui Dumnezeu asupra lor.

Iadul este locul şi starea în care petrec sufletele păcătoşilor pînă la judecata ultimă, fără trup, iar după aceea şi cu trupul, pentru veşnicie. Alte numiri biblice ale iadului sînt: *gheena* (Matei 10, 28), *gheena focului* (Matei 5, 22), *pieire* (Filip. 3, 15), *genune, adînc* (Luca 8, 31), *întunericul cel mai dinafară* (Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30), *iezerul de foc* (Apoc. 19, 20), *depărtare de la faţa lui Dumnezeu* (Matei 7, 23), *închisoare a duhurilor* (I Petr. 3, 19), *focul cel veşnic care este gătit diavolului* (Matei 25, 41).

Din numirile date iadului se înţeleg şi pedepsele păcătoşilor din iad: îndepărtarea de la faţa lui Dumnezeu, cu pierderea tuturor bunurilor, în disperare; lipsa comuniunii cu sfinţii şi starea împreună cu duhurile rele; adînci mustrări de conştiinţă „în focul cel nestins, unde viermele lor (al conştiinţei) nu moare şi focul nu se stinge" (Marcu 9, 45—46).

Suferinţele din iad nu sînt aceleaşi şi de acelaşi grad pentru toţi păcătoşii, întrucît nu toţi au intrat în iad cu aceeaşi stare de păcătoşenie. Gravitatea păcatelor aduce după ea gradul pedepselor. Căci toţi primesc plata „în ziua mîniei şi a arătării dreptei judecăţi a lui Dumnezeu, Care va da fiecăruia după faptele lui" (Rom. 2, 6), potrivit conştiinţei şi libertăţii cu care au fost săvîrşite (Luca 12, 47—48).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Vorbirea minţii noastre cu Dumnezeu

Toate cîte cereţi, rugîndu-vă, să credeţi că le veţi primi şi le veţi avea" (Marcu 11, 24). Este unul din îndemnurile care ni s-au păstrat de la Însuşi Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Urmate cu sfinţenie, aceste îndemnuri sfinte au constituit, pentru toţi cei care au îmbrăţişat şi au mărturisit învăţătura Sa mîntuitoare, expresii statornice ale credinţei şi iubirii lor, ale apropierii şi legăturii cu Biserica întemeiată cu scump Sîngele Său. În sufletele lor s-a întipărit adînc nu numai icoana Fiului lui Dumnezeu, ci şi pilda vie a vieţii Sale pămînteşti, a cărei iubire revărsată cu îmbelşugare peste ei au simţit-o şi i-au dat chip şi asemănare prin lucrarea şi viaţa lor.

Rugîndu-se cu căldură şi încredere desăvîrşită Părintelui Său, înainte de înfricoşatele Sale patimi, Mîntuitorul ne-a arătat în marea Rugăciune arhierească, chipul în care să ne rugăm şi noi. Dragostea Sa era şi este de-a pururi îndreptată spre ucenicii şi Apostolii Lui şi în această iubire ne înveluie pe noi toţi. *„Sfinţeşte-i întru adevărul Tău; cuvîntul Tău este adevărul. Precum M-ai trimis pe Mine în lume şi Eu i-am trimis pe ei în lume. Pentru ei Eu Mă sfinţesc pe Mine Însumi, ca şi ei să fie sfinţiţi întru adevăr"* (Ioan 17, 17—19).

Ca pe un odor de mare preţ trebuie să păstrăm aceste cuvinte în mintea şi în inima noastră, mai cu seamă atunci cînd ne rugăm. Prin săvîrşirea rugăciunii nu numai noi ne sfinţim, ci prin binefacerile ei, prin darurile pe care le dobîndim, sîntem înălţaţi, mîngîiaţi şi sfinţiţi şi odată cu noi toţi cei pentru care ne rugăm. În felul acesta putem dobîndi binefacerile nădăjduite de la Tatăl cel ceresc, Căruia, ori de cîte ori Îi cerem ceva, se cade să-I şi mulţumim. Se cade apoi ca lauda Lui pururea să fie pe buzele noastre, după cum cîntă psalmistul.

Tot astfel ne învaţă Sfîntul Apostol Pavel, atunci cînd scrie credincioşilor din Tesalonic: *„Rugaţi-vă neîncetat, daţi mulţumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu întru Hristos Iisus pentru voi"* (I Tes. 5, 17—18). Ne dăm deci seama cît de mare preţ a pus Biserica din început pe chemarea noastră de a ne ruga şi a ne înălţa neîncetat.

Dacă *„rugăciunea este vorbirea minţii cu Dumnezeu"*, după cum tîlcuieşte un mare îmbunătăţit al rugăciunii, atunci ne dăm seama cît de mult ne ajută rugăciunea să ne îmbogăţim sufletul, să ne îmbunătăţim viaţa şi să ne înălţăm tot mai sus pe treptele virtuţilor.

A ne ruga neîncetat, înseamnă a-L avea pururea de faţă pe Dumnezeu ca pe un Tată şi Părinte iubitor. Apropierea şi convorbirea cu El, adică rugăciunea, ne dau tăria de a înţelege şi împlini voia Sa cea sfîntă. Şi această comuniune neîncetată ne deschide inima faţă de toţi semenii noştri în care străluceşte chipul lui Dumnezeu. În felul acesta rugăciunea este însoţită de rîvna, lucrarea şi dăruirea noastră pentru ei, pentru viaţa şi pentru fericirea lor. Orice clipă hărăzită rugăciunii, în faţa Sfintelor Icoane şi mai cu seamă în Sfînta Biserică, devine un izvor de iubire cuprinzătoare, un izvor de tărie sufletească în păstrarea dreptei credinţe strămoşeşti, de împrospătare a puterilor proprii pe care trebuie să le punem în slujba aproapelui, a familiei şi a poporului nostru.

Rugăciunea, drept aceea, nu ne rupe de toate aceste legături firești şi scumpe nouă tuturor, ci ea ne leagă şi mai mult fiinţa de slujirea jertfelnică a acestor înalte rosturi. Ca o tămîie bine primită, rugăciunea se înalţă pînă la tronul Prea Sfintei Treimi. Nu singuri căutînd să ne mîntuim, ci împreună cu toţi ceilalţi fraţi ai noştri, cu toţi semenii noştri. Această plinătate o trăim ori de cîte ori cîntăm: *„Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvîntăm, Ţie îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru."*

Această trăire face din rugăciunea mea, rugăciunea noastră; din credinţa şi rîvna mea, credinţa şi rîvna noastră; din dragostea mea, dragostea noastră. Ea ne îndreaptă luarea aminte la fraţii şi surorile noastre, la cei dragi nouă, la cei cu care muncim, la toţi cei ce depun eforturi pentru înălţarea şi înflorirea scumpei noastre ţări.

† TEOCTIST
Mitropolitul Moldovei şi Sucevei

Sfîntul Iacov — Apostol protomartir

Istoriograful creştin Sf. medic Luca — în cea de-a doua carte a sa („Faptele Apostolilor" 12, 1—19) — evocă un episod dramatic din viaţa anilor de început ai Bisericii lui Hristos în lume.

Era la anul 44. Nu trecuse nici un deceniu de cînd Biserica-Mamă din Ierusalim plătise cu viaţa Sf. Arhidiacon Ştefan devotamentul ei neclătinat faţă de Fiul lui Dumnezeu întrupat. Din bun-senin, asupra creştinilor din Ierusalim se abătuse urgia unei noi prigoane, căreia îi căzuse victimă, între alţii şi în fruntea acestora, Sf. Apostol Iacov, fratele mai vîrstnic al celui ce avea să se afirme ca vajnicul apostol şi evanghelist Ioan. Autorul moral al acestei vărsări de sînge nevinovat a fost regele Palestinei Irod Agrippa I (41—44).

Aventurier întreprid şi — într-un fel — norocos, acesta făcuse o carieră neobişnuită. Era nepot al regelui Irod Idumeul (37 î.H.—1/4 d.H.) şi nepot de frate al lui Irod Antippa, regele petrecăreţ şi destrăbălat al Galileii şi Pereei, cel înaintea căruia a fost trimis cu escorta de rigoare a deţinuţilor Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, de către Pilat, în vremea Sf. Patimi (vezi Luca 3, 7 urm.). Tatăl său, Aristotel, bănuit de trădare, a fost ucis de Irod Idumeul („craiul" Irod, sau Irod cel Mare, cum îi spuneau contemporanii) în anul 17 î.H. Fratele tatălui său, Antipater, a avut aceiaşi soartă în anul 4 î.H. Auzind cu cîtă uşurinţă îşi căsăpeşte Irod Idumeul proprii lui copii, Octavianus Augustus, atotputernicul său patron roman, a declarat cu dispreţ: „Melius est Herodes porcum esse quam filium." (În traducere liberă: La curtea lui Irod, viaţa unui porc — din pricina opreliştilor mozaice de a consuma carnea acestor dobitoace — este mai sigură decît aceea a unui prinţ regal.)

Rămas orfan, a crescut la Roma, învîrtind tot felul de afaceri dubioase. Sub domnia lui Tiberiu (14—37 d.H.), din pricina unor uneltiri politice suspecte, pe care le-a avut cu Caligula, a fost aruncat în temniţă. Era să-şi piardă viaţa.

Odată cu precipitata suire pe tron a prietenului său Caligula (37—41) — (a cărui poreclă hazlie se tîlcuieşte „Cismuliţă") — a început şi ascensiunea sa. Filip — al trei-lea fiu al lui Irod Idumeul, rămas în viaţă, devenit părtaş la moştenirea acestuia — a murit în anul 34. Teritoriile moştenite de acesta (toate situate în nord-estul Palestinei) au fost atribuite de Caligula lui Irod Agrippa I. Doi ani mai tîrziu (anul 39), al doilea fiu în viaţă al lui Irod Idumeul, Irod Antippa, tetrarhul Galileei şi Pereei, şi-a pierdut tronul în urma înfrîngerii suferite din partea regelui arab Aretas IV. Tetrarhia lui a fost dăruită nepotului acestuia, Irod Agrippa I. Aflîndu-se la Roma cînd Caligula a fost asasinat, i-a dat sprijin lui Claudius să ocupe tronul. Noul cezar (41—54), recunoscător, i-a atribuit etnarhia lui Arhelau (primului fiu în viaţă al lui Irod Idumeul), alcătuită din Iudeia, Idumeia şi Samaria (care la anul 6 fusese prefăcută în provincie romană). În anul 41, Irod Agrippa I stăpînea un regat cel puţin atît de întins cît fusese acela al sîngerosului său bunic Irod Idumeul.

Instalat pe tron, a izbutit să se comporte întru totul pe placul fariseilor şi cărturarilor, care au aplaudat cu sete măsurile dure luate de el împotriva tinerei Biserici creştine.

Victima ilustră a sîngeroasei persecuţii anticreştine de la anul 44 a fost Sf. Apostol Iacov, „fiul tunetului" (vezi Marcu 3, 17), cum l-a poreclit Mîntuitorul pentru tăria credinţei sale.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Sf. Iacov - Apostol protomartir

(Continuare din pag. 1)

Cu același prilej a fost arestat și Sf. Apostol Petru, în preajma Paștilor iudaice (în „zilele azimilor", 15—21 Nisan; vezi F. Ap. 12, 3). Planul regelui setos de aura popularis era „să-l scoată la popor" și să-l ucidă în zilele de Paști. Prin plănuitul act de cruzime, Irod Agrippa I urmărea să dovedească zecilor de mii de pelerini care veneau pentru praznic la Ierusalim din toate zările imperiului roman, cu cîtă fidelitate și străşnicie apără el Legea lui Moise, datinile și așezămintele iudaice.

Intenția asasină a regelui irodian a fost dejucată printr-o anghelofanie: Sf. Petru a scăpat teafăr, în puterea nopții complice, pierzîndu-și urma, pînă la o vreme, ducîndu-se „în alt loc" (F. Ap. 12, 17). Unde anume, nu se știe — și nu era precaut să se știe. Aveau dreptul și bietii creștini să-și tăinuiască locuri de refugiu pentru vreme de primejdie.

O exegeză oficială, unilaterală, vizibil colorată confesional, susține că Sf. Petru s-ar fi refugiat tocmai la Roma. Nu! Numai acolo nu — și aceasta, nu numai din pricină că oamenii lui Irod Agrippa I-a cărui influență în cetatea de pe Tibru era mare — l-ar fi descoperit cu concursul teribilei poliții imperiale a fugitivariilor (specializată în descoperirea și sancționarea sclavilor fugiți de la stăpîn) și l-ar fi extrădat irodienilor, dar și fiindcă Roma era cam departe ca s-o cauți pentru atîta lucru. Mai verosimil este că Sf. Petru își va fi aflat adăpost în vreo localitate obscură din Palestina, așteptînd să se mai domolească furia sîngerosului rege. Dumnezeu a purtat grijă ca acest lucru să se săvîrșească mai curînd și mai deplin decît ar fi putut bănui creștinii îngroziți de monstrul încoronat care le jurase pieirea.

Ce s-a întîmplat? ... căci s-a întîmplat ceva, curînd și neobișnuit.

„S-a urcat pe tron ca o vulpe, a domnit ca un tigru și a murit ca un cîine", — așa l-a caracterizat pe Irod Idumeul un contemporan al nostru, istoriograful iudeu Josef Klaussner (în 1936), fost profesor la Universitatea ebraică din Ierusalim, într-o carte de mare răsunet (intitulată „Iisus din Nazaret").

Caracterizarea aceasta i se potrivește întru totul și nepotului întemeietorului ferocei dinastii irodiane. A refăcut regatul bunicului său prin uneltiri viclene, i-a adoptat năravurile (din fire, care n-aveau lecuire, cum s-a și dovedit) și i s-a asemănat lui pînă și în moarte. Iată ce s-a întîmplat:

Din motive pe care Sf. Luca n-a socotit necesar să ni le dezvăluie, Irod Agrippa I a pornit un război vamal împotriva prosperelor cetăți feniciene de pe litoralul mediteranean, Tir și Sidon. Paguba pe care le-o cauza îndispoziția puternicului și influentului rege iudeu era îndoită: Tirienii și sidonienii pierdeau o piață de desfacere convenabilă a produselor lor comerciale și baza de căpetenie pentru achiziționarea grînelor trebuincioase alimentării populației acestor două cetăți, Palestina fiindu-le hambar statornic și rentabil. Neavînd încotro, au fost nevoiți să plece capul. Regele iudeu se înverșuna, însă, în atitudinea sa dușmănoasă. Cu mare greutate — și, desigur, cu cheltuiala cerută de cadourile de rigoare — au reușit să cîștige de partea lor pe șambelanul curții regale, pe nume Vlastus. Acesta le-a mijlocit o audiență. Ea a fost fixată — intenționat, ca să-i impresioneze și intimideze pe solii fenicieni — într-o zi „mare". Din ordinul slugarnic al senatului, întreg imperiul roman organizase în primăvara anului 44 — spune Iosiv Flaviu — serbări mărețe în onoarea lui Claudius, împărat, căruia zeii îi ajutaseră să se întoarcă teafăr din primejdioasa campanie (purtată de generalii săi, căci el nu era în stare de acte de bravură) împotriva insulelor britanice.

Audiența solemnă a avut loc în amfiteatrul cetății Cezareia Palestinei. Irod apăruse acolo înconjurat de toată pompa unui despot oriental.

Ce le va fi spus solilor, nu știm. E de presupus, însă, că s-a răstit la ei cu atîta înspăimîntătoare elocvență încît curtenii linguşitori răcneau din răsputeri: Glas dumnezeiesc este acesta! Însuși Iosif Flaviu califică această josnică manifestare drept hulă împotriva lui Dumnezeu. Acolo, pe loc, „l-a lovit îngerul Domnului" pentru această blasfemie. Ros de-o boală îngrozitoare — trupul i-a fost mîncat de viermi, ca și lui Irod Idumeul și, mai-nainte de el, lui Antioh IV Epifaniu (175—164 î.H.) — după cinci zile de chinuri cumplite, Irod Agrippa I s-a săvîrșit din viață. Partida fariseilor — „trupa de protecție a Legii" (cum i-a caracterizat cineva) — au pierdut în el un vajnic protector. Tînăra Biserică creștină a scăpat astfel de unul dintre cei mai odioși vrăjmași ai ei.

... Dar cu ce preț! ...

Prețul a fost de nivel apostolic. La anul 36, întîiul dintre diaconi, Sf. Ștefan, a forțat porțile grele ale martiriului, înavuțind calendarul sfințeniei creștine cu o victimă ilustră.

I-a fost dat celui mai mare dintre fiii lui Zevedei și ai Salomeei să inaugureze *martiriul apostolic*, pe calea însîngerată a căruia aveau să apuce aproape toți ucenicii Mîntuitorului.

Sf. Apostol Iacob „cel Mare" a trăit puțin, dar intens. Martor de prim-rang a *toate* cîte a făcut și ne-a învățat Domnul, de la întîlnirea din pustia Iordanului și pînă la Cincizecime (vezi F. Ap., cap. 2), el a făcut parte din grupul celor trei apostoli nelipsiți de la desfășurarea celor mai semnificative evenimente istorice-religioase ale vieții Fiului lui Dumnezeu întrupat. Prestigiul de care se bucura între contemporani era maxim. O dovedește și prioritatea arestării lui de către primul persecutor al Apostolilor. Irod Agrippa I îl socotește a fi cel mai influent fruntaș creștin.

Biografia lui este modestă, dar numai ca lăsămînt documentar scriptic. Ea se suprapune aproape de-a rîndul cu aceea a fratelui său mai tînăr, Ioan Evanghelistul, cu care istoriografia apostolică este din fericire destul de darnică. De aceea, pentru detalii complimentare, expunerea aceasta este indicat a fi împletită cu biografia ioaneică (Să se vadă și cartea lui L. G. Munteanu: Viața Sf. Apostoli, Cluj, 1945, p. 179 urm.), neuitîndu-se sinaxarul amîndurora.

Îl prăznuim an de an la 30 aprilie. De fiecare dată, gîndurile noastre — cu rugile generate de pomenirea lui creștinească — evocă jertfa lui integrală pentru Cel ce s-a jertfit spre mîntuirea tuturor. Cutremurătoarea lecție a scînteietoarei Sale vieți țîșnește din preaplinul chemării la care Sf. Iacov a răspuns înaintea oricărui altuia dintre Apostolii Domnului: „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos-Dumnezeu s-o dăm! — ca în ectenia liturgică.

Un dac a coborît de pe Columnă...

... Așa scria un ziarist italian cînd l-a văzut pe Badea Gheorghe Cârțan șezînd lîngă Columna lui Traian, cu desagii de cărți lîngă el, presărînd în jur boabe de grîu și pămînt românesc, cînd s-a dus pe jos în opinci, ca un autentic ambasador, pînă la Roma, exclamînd: „ca să vezi cu ochii cine-o fost moș-to și strămoș-to."

Iată că s-au împlinit 75 de ani de la moartea acestui venerabil cioban de la Cârțișoara care și-a lăsat oile și-a pornit prin Vama Cucului peste Carpați, aducînd zeci de mii de cărți dincoace în desagii lui, din care nu lipsesc operele istorice ale lui Nicolae Bălcescu, A. D. Xenopol, Nicolae Iorga etc. și din care i-au fost confiscate foarte multe de către vameșii autro-ungari.

Badea Cârțan s-a stins din viață acum trei sferturi de veac la Sinaia în casa unei familii de omenie, iar pe mormîntul său din cimitirul de acolo, orice trecător poate citi inscripția: „Aici doarme Badea Cârțan, visînd întregirea neamului." Visul său s-a îndeplinit în 1918, după unirea de scurtă durată, de la 1600 a marelui voievod Mihai Viteazul, ucis mișelește pe Cîmpia Turzii, de mercenarii lui Basta, acum 380 de ani. De altfel, odată cînd se afla în București a adormit lîngă statuia marelui prim-unificator al celor trei țări române, ca să se identifice cu înaltele țeluri ale viteazului domn.

În peregrinările lui prin Europa, tot în opinci, Badea Cârțan s-a oprit și la Paris, unde a vorbit studenților care învățau limba română — la 1896 — despre soarta,

durerile și dorințele neamului românesc de pe ambele versante ale Carpaților în calea năvălitorilor.

Dar „ambasadorul în opinci" a suferit, la timpul său, și rigorile temnițelor asupritorilor străini. Nu se pot uita însă momentele cînd memorandiștii noștrii ardeleni s-au înapoiat de la împăratul și-au fost închiși, Badea Cârțan dădea tîrcoale temniței doinind din fluier, dîndu-le toate speranțele că toată suflarea românească este alături de ei. Iar cei de sub zăbrele îl auzeau și știau că-i el și le creșteau inimile. Iată de cît curaj a dat dovadă peregrinul simbolic de sub crestele Munților Făgărașului care a dus departe, faima neamului românesc.

Marele nostru istoric Nicolae Iorga de la nașterea căruia s-au împlinit 110 ani în iunie a.c., cucoscîndu-l personal pe Badea Cârțan, scria despre el, următoarele:

— „O fost odată, la Cârța lui departe, unde oile, adesea părăsite, și-au pierdut stăpînul, un baci ca oricare. Era un om făcut cînd asupra nației întregi a trecut un mare vînt de speranțe. În numele originii glorioase, cu gîndul la frăția latină, se cerea dreptate pentru ai noștri cei supuși (..) Se privea pe sine ca un purtător de misiune superioară, un îndeplinitor de porunci ce vin mai de sus. Altfel nu se jertfește liniștea unei vieți întregi. Și pentru că porunca-i venise prin cărți, prinse pentru dînsele o dragoste fără margini (...). Și după urma lui va rămînea aceasta: Credința sălbatecă pe care un țăran a avut-o pentru visurile cărturarilor din vremea lui și nemărginita-i evlavie pentru cartea în care vedea numai lumină și mîntuire ..."

Am fost în satul de naștere al lui Badea Cârțan în nenumărate rînduri, mai ales cu solii Astrei culturale ardelene, în frunte cu doctorul Gheorghe Preda și profesorul Silviu Țeposu, iar de curînd am vizitat muzeul sătesc care-i într-adevăr o podoabă a țărănimii localnice și care ne-a impresionat și am exclamat: Acesta-i satul lui Badea Cârțan dintre plaiurile Sibiului și Făgărașului, al lui Badea Cârțan, care-i mai mult decît o figură de legendă, de la moartea căruia s-au împlinit în luna august 75 de ani.

N. D. Găvozdea

Aniversare a 250 ani

În Scheii Brașovului

— primul calendar-almanah în literatura noastră —

Plămădite din dorința expresă de a sluji lipsa manualelor și limitelor școlarizării, calendarele-almanah, adevărate manuale de educație populară, aveau să includă în conținut tot ceea ce se numea „știință" sau „de știut" într-o epocă îndepărată de noi. În conținut ele își trag seva, pe de o parte din învățătura cărților de înțelepciune și bogomilice, care cu începere din secolul al XII-lea circulau în manuscris la noi în limbile de cultură (greacă, slavă, latină) și pe de altă parte din experiența mitico-practică a poporului care conserva sacramental în contextul muncii și al comuniunii cu natura, mărturii demne de omologat cu privire la cultivarea ogorului, însămînțare, dar și empirice și adeseori practice sfaturi medicale, care fac parte din medicina populară, din care nu lipsesc mărturiile mistico-mitice.

Mărturii documentare încă incomplete furnizează adevărul că la 1569 un sol moldovean cumpăra de la Brașov un calendar cu 60 denari. Au mai trecut aproape două secole, pînă cînd, în Șcheii Brașovului, la *1731* — „au început a face tipografie *Petcu Șoanul*, dascălul, lucru care el nu văzuse nicăieri și au tipărit niște calendare în care au pus niște lucruri a zodiilor, cine, cînd se va naște, cum va fi, care izvod l-au luat de la popa State, ce acele gîcituri besereca pravoslavnică nu le primește". Afirmația cronicarului șcheian Radu Tempea II, contemporan evenimentelor, oferă mărturii foarte importante, în lipsa altor dovezi. Stabilește anul 1731 ca an de editare a primelor calendare și nu 1733 pe care l-a impus literatura de specialitate, preluînd „ad literam" foaia de titlu a exemplarelor de la Academie; atribuie opera dascălului șcheian Petcu Șoanu (1706—1736), care, deși moare la o vîrstă tînără se dovedește „inventios", creîndu-și sub formă de xilogravură un tipar pe care, cu siguranță că îl cunoștea de la Coresi, care cu mai bine de două secole, tot în Șchei edita în același sistem primele cărți de circulație în limba română. Afirmația că a luat „izvodul de la popa Statie" cunoscutul cărturar local, tatăl primului grămătic Dimitrie Eustatievici putem să ne convingem că acesta consta dintr-un cunoscut calendar rusesc prezent la curtea țarului Petru I, unde Eustatie Grid (protopopul State) fusese adeseori în timpul în care fiul său studia la Academia din Kiev. Presupunerea noastră este argumentată și de titlul exemparului din 1733, păstrat la Academie: „Calendari, acum întîi românesc alcătuit de pe cel sîrbesc (slavon n. n.) așezatu-s-au pe limba românească ca întru 100 de ani să slujească că și cel slavonesc într-acest chip au fost, fiind de un mare astrolog, la Kiev scos, de un mare dohtor muscal s-au tălmăcit. Întru acest chip ... acum în stambă nouă s-au dat în Brașov — 1733".

Cronicarul german Tartler, contemporan evenimentelor, aduce mărturii de periodizare a almanahului pentru anii 1737 și 1739, adaugînd că „Petre (Șoanu) aici, în Șchei, fără nici o îndrumare a început să facă o tipografie și să taie litere în plumb însă nu în mod obișnuit, ci foarte scurt, deoarece le-a lipit pe o scîndură și așa a tipărit calendar valah fără ajutorul presei, ci numai cu vălătuh ... se vede că el era inventios ... *A turnat și litere latinești*, care însă nu sînt destul de acurate". Ne găsim cu mai bine de un secol înainte ca Al. I. Cuza să decreteze scrierea cu alfabet latin și chiar înainte ca Școala Ardeleană să-și manifeste dorințe latiniste, în schimb dascălii școlii din Șchei — după cum dovedesc multe documente — corespondau în grafie latină din conștiința latinității limbii și romanității poporului.

Tipărind, așadar, între anii 1731—1739 mai multe calendare, avînd în conținut texte astrologice, cronologice (trecutul omenirii, invenția prafului de pușcă, invenția tiparului), dar și zodiile, planetele și mai ales sfaturi gospodărești și de viitorologie. Petcu Șoanu a marcat prin opera sa începuturile pătrunderii elementelor progresiste în literatura noastră. Mărturii documentare dovedesc circulația lor în toate regiunile românești, unde, datorită importanței calendarelor brașovene au fost copiate în multe manuscrise de dascăli școlari. Întrucît prin curajul politic prejudicia autoritatea administrativă, la 1772, prin decret guvernamental, împărăteasa Maria Tereza cere confiscarea acestor „specii de cronologii în limbă valahă date la lumină în Șchei".

Prin Petcu Șoanu se pun bazele unei bogate tradiții destinate editării de calendare, continuate la Brașov prin: Nicola Nicolau, Zaharia Carcaleki, George Barițiu, Anton Pann ș. a.

Prof. *Vasile Oltean*

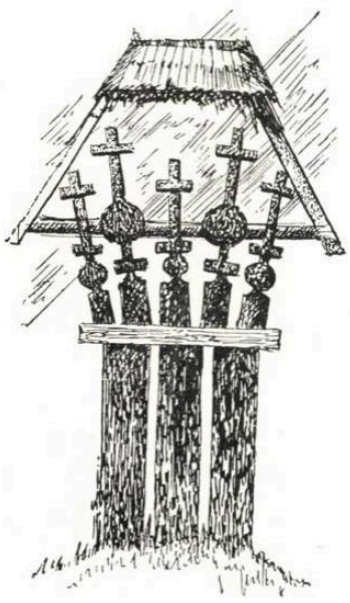

Un deceniu de la descoperirea martirionului și bazilicii din Niculițel

Anul acesta se împlinește un deceniu de cînd a avut loc importanta descoperire a martirionului și bazilicii din comuna Niculițel, județul Tulcea.

În cuprinsul comunei Niculițel, cu o străveche așezare rurală romană, unde se întindea și teritoriul cetății Noviodunum, la cca 10 km sud-est de Isaccea, în primăvara anului 1971, în urma unor ploi năvalnice, a ieșit la lumină cupola unei bolți de piatră, care a stîrnit curiozitate între localnici, dar mai ales în rîndul cercetătorilor de la muzeul „Delta Dunării" din municipiul Tulcea. Aceștia din urmă au și început săpăturile arheologice la sfîrșitul lunii septembrie același an.

În timpul cercetărilor arheologice, făcute de specialiști în anii 1971, 1973 și 1975, sub altarul unei bazilici s-a descoperit o criptă-martyrium, păstrată în întregime cu un plan aproape pătrat, avînd fiecare latură de 3,50 m, înălțimea de 2,25—2,30 m, acoperită cu o boltă în diametru de 3 m. Pe latura de vest are o intrare mică de 0,70×0,69, care, în momentul descoperirii, era astupată cu o lespede de calcar.

În interior, pe pavimentul din dale de piatră, s-a găsit un sicriu mare din lemn de brad, în care se aflau moaștele sfinților martiri Zotikos, Attalos, Kamasis și Filippos, autohtoni și probabili monahi după simplitatea înhumării. În prezent sfintele lor moaște se păstrează, cu multă evlavie, în sicrie noi, sub un baldachin sculptat, în biserica mare a mănăstirii Cocoș.

În partea de sus a pereților laterali, în interiorul acestui martyrium, s-au descoperit două inscripții scurte în limba greacă, cu litere mari, în vopsea roșie, avînd următorul cuprins:

1. Inscripția de pe peretele de nord:

„Martirii ai lui Hristos."

2. Inscripția de pe pertele de sud:

„Martirii Zotikos, Attalos, Mamasi(o)s, Philippos."

Acești martiri înregistrați în martirologiile de la Noviodunum, au suferit martiriul, după unii autori, în timpul persecuției lui Dioclețian (284—305), după alții, în vremea lui Liciniu (320—324) sau Athanaric (369—372).

Sub pragul încăperii, unde s-a găsit sicriul cu cei patru martiri, în anii 1973 și 1975, s-a descoperit o intrare spre două încăperi interioare, în care, sub o lespede de calcar prinsă în mortar, era așezată o placă de marmoră cu o altă inscripție greacă, avînd următorul conținut „Aici și acolo (se află) sînge de martiri." Din cele două încăperi s-a scos o mare cantitate de pămînt, conținînd cca 110 fragmente mărunte de oase umane, care în urma expertizei antropologice, s-a constat că aparțin la doi bărbați în vîrstă de 45—55 de ani. Ei sînt socotiți a fi fost, așa cum afirmă un cercetător, „cei mai vechi martiri dobrogeni, martirizați poate încă pe timpul domniei lui Decius (250—251) în cetatea *Noviodonum* și apoi înmormîntați într-un loc necunoscut din necropola cetății", de unde ar fi fost transportați și reînhumați la Niculițel, „în timpul lui Constantin cel Mare sau a urmașului său", după cum se arată într-o nouă lucrare.

Edificiul creștin de la Niculițel se numără printre cele mai mari bazilici din Dobrogea (36 m×14 m), avînd formă rectangulară cu trei nave, nartex, atrium și absidă semicirculară orientată NNE. Absida are lărgimea de 6 m, naosul de 12,30 m, din care nava centrală 7,50 m, iar cele laterale cîte 2,40 m fiecare.

Temeliile acestei bazilici sînt groase de 0,92 m, găsite în parte sub curțile caselor unor săteni și sub strada din imediata apropiere. La acest lăcaș creștin se cunosc numai absida semicirculară și o mică parte din naos, a căror ziduri au fost construite din piatră locală, legată cu mortar amestecat cu cărămidă pisată.

S-a afirmat că această bazilică a fost ridicată la sfîrșitul secolului IV d. Hr., în vecinătatea unui mormînt martiric mai vechi.

Importanța acestei bazilici, păstrătoare a martirilor din secolul IV d. Hr., ridică mai multe probleme legate de intensa viață bisericească care se desfășura în partea de nord a Dobrogei, acolo unde era singurul vad de trecere a Dunării, în importantul centru de la Noviodunum. Restaurat și întărit în urma acțiunii de reformare a limesului dunărean, în vremea lui Dioclețian, Noviodunumul ca și celelalte centre militare de pe linia de nord a frontierei dunărene, constituiau aglomerări de soldați, mase de oameni, în rîndul cărora se propagase de timpuriu creștinismul.

Prigoana împotriva creștinilor, dezlănțuită de Dioclețian și alți împărați succesori, va face martiri ai religiei creștine și în această zonă de întrepătrundere a diferitelor popoare, atrase de mirajul sudului. Nu se cunosc împrejurările precise ale martiriului de la Niculițel, dar înmormîntarea lor, într-o criptă a unei bazilici, situată la 10 km de centrul militar de la Isaccea, poate fi lesne interpretat ca un act săvîrșit de credincioși care au ridicat și bazilica de deasupra, mai departe de centrul militar, unde cultul împăratului era păzit cu strășnicie.

Această bazilică explică în parte și intensa activitate de construcție religioasă pe care o va cunoaște, de acum înainte, această zonă. Existența martirilor din criptă constituie un loc de pelerinaj, și în același timp impulsiona la ridicarea de noi edificii în apropierea celui în care se mai păstrau sfintele moaște.

În secolul al XIII-lea, înflorea în vechiul vad al Noviodunumului, bogata Vicină, centrul religios creștin al întregei zone, mai întîi episcopie apoi arhiepiscopie și mitropolie. Niculițel în evul mediu începe să fie cunoscut sub denumirea de „Mănăstiriște", datorită, probabil, nu numai bazilicii din secolul IV d. Hr., poate biserică de mănăstire sau chiar catedrală episcopală, dar mai ales edificiilor creștine construite ulterior, cum este cel în plan treflat din secolele XI—XII, de pe dealul „Cetățuia", care prin formă și proporții, anexe (chilii), sugerează un centru cu caracter monahal.

Astfel, aceste edificii ca și biserica „Sf. Atanasie" din apropiere, ridicată în secolul XIII, după un plan în formă de cruce greacă, reprezintă o continuitate edilitară în partea de nord a Dobrogei, pînă în zilele noastre, prin mănăstirile Cocoș, Celic-Dere și Saon, care, potrivit tradiției, au fost ridicate pe temeliile unor vetre monahale mai vechi.

Continuitatea vieții creștine și a edificiilor ecleziastice în această zonă, din secolul IV pînă în prezent, unele monumentale ori cu caracter monahal, vine în sprijinul ipotezei, avansată deja, deși sporadic, că aici va fi fost, probabil, localitatea bizantină Vicina (Vasile Drăguț, Dicționar enciclopedic de artă medievală ..., p. 216) sau că ierarhii vestitei mitropolii din această cetate să fi avut, măcar pentru un timp, sediul pe teritoriul actualei comune Niculițel. În sprijinul acestei ipoteze poate fi citată și depresiunea din apropiere care poartă și astăzi numele de „Valea Episcopiei". Viitoarele cercetări și descoperiri, probabil, vor face lumină și în acest capitol din istoria Bisericii și a neamului nostru.

Importanța acestei descoperiri a fost subliniată și de presa străină, la vremea respectivă. Astfel, în anul 1973, în urma unei comunicări făcute de către un specialist român la Institutul Pontifical de Arheologie din capitala Italiei, *Aldo Nestori* în „Osservatore Romano" din 26 mai, a subliniat că aceasta este „una dintre descoperirile cele mai importante ale secolului nostru".

Cercetările acestui monument, începute la 29 sept. 1971 și continuate pînă în anul 1975, au determinat publicarea, pînă în prezent, a unui număr de peste 40 de articole, studii și comunicări de specialitate precum și fotografii, care, de fapt, demonstrează importanța acestei descoperiri pentru vechimea creștinismului pe aceste meleaguri străbune și pentru istoria neamului nostru.

Se impun noi cercetări, dar mai ales, luarea unor măsuri urgente pentru protejarea acestui unic monument din țara noastră.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

Mănăstirea de la Bistra Mureșului

Fie că urci dinspre Reghin, pe calea ferată sau pe șoseaua națională, fie că vii „din sus", de la Toplița cu alte cuvinte, cu trenul ori cu mașina, vei ajunge în satul Bistra Mureșului — numit pînă mai deunăzi Deda-Bistra sau cătunul comunei Deda — unde, urmînd cursul Văii Bistrei, vei pătrunde într-un sfert de oră pe o adevărată gură de rai, care îți deschide drumul Munților Căliman cu minunatul lor platou cunoscut sub numele de Scaunul Domnului (1380 m) — un fel de Retezat al regiunii — și apoi al Carpaților Orientali.

Calea aceasta e una din primele deschideri ardelene, venind dinspre Cîmpie, către Moldova, pe aici, pe plaiul ce urcă spre Bistriciorul, ducînd drumul la Vatra Dornei și la mănăstirea Neamțului, un drum care, început la Deda în zorii zilei, te lasă seara în Vatra Dornei. Ciobanii mureșeni și cei din jurul Monorului își pasc adeseori turmele prin aceste locuri, legăturile dintre ardeleni și moldoveni avînd astfel un caracter permanent. Numeroși mureșeni în decursul veacurilor s-au îndreptat în sărbătorile de vară spre mănăstirile Moldovei și îndeosebi spre mănăstirea Neamțului. Călătoria în sine e cu totul fermecătoare, ochii călătorului desfătîndu-se atît cu apele de argint ale Bistrei, cît și cu larga priveliște spre Cîmpia Transilvaniei, oferită de Scaunul Domnului. Plaiul urcă prin păduri imense de brazi, ocolind stînci masive și trecînd prin poene înveșmîntate în lumină. Mireasma florilor de ferigă și a molizilor te încîntă la tot pasul. Din loc în loc se aud talangele turmelor de oi care își petrec aici timpul de la Sf. Gheorghe și pînă în pragul toamnei. Din cînd în cînd cîte un vultur se ridică de pe vîrful stîncilor și taie văzduhul în diagonală îndreptîndu-se spre Poiana Tomii. Nu rareori ești întîmpinat de cîrduri gingașe de căprioare. De pe coama plaiului vezi ondularea văilor și a pîraielor care coboară spre Bistra și Mureș. Deși cercetați și mai ales puțin zugrăviți din punct de vedere literar, semeții Călimani, prin codrii, pîraiele și lacurile lor, sînt stăpînii unor comori pitorești care merită o necontestată atenție. Și totodată stăpînii unor plaiuri care înlesnesc pînă la frățietate legăturile dintre oamenii Moldovei și ai Transilvaniei. Legături economice, legături spirituale, legături de familie, portul și graiul lor fiind același. În momente de primejdie sau de lipsuri își ofereau reciproc sălașuri și cele de trebuință.

Lucrul a fost înțeles de timpuriu și de către călugării de la Mănăstirea Neamțului, care au căutat astfel să intre într-un contact instituționalizat cu ardelenii Mureșului. În secolul al XV-lea ei au întemeiat pe valea Bistrei, în apropiere de poalele Scaunului, o mănăstire care să satisfacă nevoile de ordin religios ale regiunii. Mănăstirea va fi fost clădită mai întîi sub forma unui schit de lemn, care avea să facă apoi loc unui edificiu de piatră, aceasta aflîndu-se din belșug în împrejurimi. Biserica mănăstirii se afla la o distanță de sat, în forma lui de atunci, de circa 5 km. Dimensiunile mănăstiri erau de 16 stînjeni lungime și 7 stînjeni lățime, un stînjen fiind de 1,9 m.

Odată cu clădirea mănăstirii de piatră s-a adus de la Neamțu și un clopot, despre care va fi vorba mai jos, precum și mai multe icoane. În secolul al XVIII-lea egumenul mănăstirii Laurentiev dispunea și de un exemplar din renumita *Cazanie* a lui Varlaam, tipărită la Iași în 1643.

Pe lîngă rosturile ei liturgice, mănăstirea de pe Bistra a îndeplinit și unele rosturi didactice, aici pregătindu-se o parte din preoții și diecii destinați satelor din împrejurimi. Ea va fi fost tot o adevărată „lavră" și pentru schiturile înființate între timp în pădurile din satele învecinate: Petrișul (valea Cuejdiului), Filea și Rușii Munți.

În anul 1689, ca un act de danie personală, principele Transilvaniei, Mihai Apafi, a trimis mănăstirii o cruce zugrăvită pe care era caligrafiat numele său. Crucea, împreună cu iscălitura principelui, a fost imprimată în anul 1935 pe o ilustrată de către studentul Viorel Borșianu din Deda, astăzi inginer agronom în Tîrgu Mureș. Hramul mănăstirii era Adormirea Maicii Domnului în cinstea căreia s-a zugrăvit în anul 1690 de către zugravul Grigori ot Calanici o icoană în dimensiunile de 80 cm pe 60 cm care se păstrează și astăzi la biserica din Deda.

În secolul al XVIII-lea, în perioada cumplitei prigoane deslănțuite de Habsburgi împotriva Ortodoxiei și îndeosebi — prin generalul Bucov — împotriva mănăstirilor ortodoxe, biserica mănăstirii a fost dărîmată, călugării clădindu-și alături un nou schit de lemn. După tradiția locală ultimii călugări ai schitului de pe Valea Bistrei ar fi trăit în jurul anului 1800. Lăsămîntul lor, clopotul de bronz, icoanele, vasele de cult, odăjdiile precum și unele cărți au fost duse la biserica din sat.

În jurul acestui clopot s-au făcut numeroase afirmații, unele din ele fiind adevărate legende. Astfel, unul din fiii comunei, profesorul Teodor Ceontea, asupra căruia vom reveni, a publicat în anul 1891, sub titlul *Un monument istoric neprețuit* un amplu articol în revista „Transilvania" de la Sibiu (nr. 4, 15 aprilie), în care, bazat pe mărturisirile preotului și învățătorului local (Ioan Popescu și Constantin Morărianu), ca și pe inscripția descoperită pe clopot, a susținut că clopotul ar data de la 1151, mănăstirea însăși fiind ctitorită de Ștefan cel Mare. Împotriva acestei opinii s-a ridicat în anul 1926 protopopul Reghinului, Dumitru Antal, care într-un studiu numit *Schituri și mănăstiri în protopopiatul Reghinului*, apărut în „Revista teologică de la Sibiu în 1926, luna aprilie, nr. 4), a indicat ca an al turnării clopotului anul 1451 susținînd că citirea lui Teodor Ceontea a fost greșită. După Antal, clopotul respectiv, avînd 20—30 kg, ar fi fost o danie a unei mănăstiri din Moldova, dacă nu chiar a unui domn moldovean din preajma domniei lui Ștefan cel Mare. Mulți dintre localnici, pentru a da satului mai multă strălucire, susțin opinia lui Ceontea, iar alții s-au raliat afirmațiilor mai realiste ale lui Antal.

Pentru a supune cele două afirmații la un examen critic competent, în anul 1958 am invitat la fața locului pe istoricul Constantin C. Giurescu care, după ce am coborît clopotul din turn pentru a-l putea cerceta într-o mai bună lumină, a aflat că inscripția, citită diferit de cei doi înaintași amintiți, nu confirmă poziția niciunuia din ei, cifrele — puțin tocite — dînd un al treilea număr, acesta fiind anul 1571. An ulterior deci nu numai domniei lui Ștefan cel Mare, ci și a fiului său Petru Rareș — originea sa moldoveană menținîndu-se — la acea dată domnind în Moldova Bogdan, fiul lui Alexandru Lăpușneanu. Clopotul — spart astăzi și lipsit de sunetul său muzical — are un diametru de 32 cm și o înălțime (bronz) de 27 cm, înălțimea totală fiind de 49 cm.

Deși lipsit de utilitate, clopotul vechii mănăstiri a provocat interesul familiei baronești Keneny, fostă proprietară a unor domenii ale acestei comune, a baronului Banffy, fost prim-ministru al Ungariei, și chiar al Muzeului de istorie de la Budapesta, care l-au cerut parohiei oferindu-i în schimb un clopot nou de dimensiuni superioare. Conducătorii parohiei, conștienți de valoarea lui istorică, au respins însă oferta făcută, clopotul fiind păstrat pînă astăzi ca o relicvă a trecutului românesc.

Verificat de istoricul Giurescu — fostul meu profesor de la Universitatea din București — am descifrat și inscripțiile chirilice de pe icoanele aduse de la mănăstire.

Pe lîngă icoana hramului, menționată mai sus, se mai află și icoana *Pantocratorului* (înaltă de 83 cm și lată de 57 cm), a *Maicii Domnului cu pruncul în brațe*, a lui *Iisus Hristos* înconjurat de Apostolii Pavel și Petru, Iacob, Simon și Filip și de cei patru evangheliști, icoana *Sf. Ioan Botezătorul*, precum și a *preotului Zaharia*, tatăl lui Ioan Botezătorul, căruia Sf. Maria și Iosif îi prezintă pe pruncul Iisus (înălțimea acesteia este de 89 cm și lățimea de 64 cm), toate fiind din lemn.

Pe prima din icoanele menționate aflăm precizarea că „această icoană au plătit-o prezentul Ion Preznicescu pentru iertarea păcatelor sale în anul 1753, iar pe cea de-a doua că ea a fost plătită de Păscan Grigore și soția sa pentru același motiv. Numele preotului Preznicescu indică persoana unui preot venit de peste munți, în regiune neaflîndu-se un astfel de nume, iar cel al lui Păscan Grigore numele unei familii țărănești de veche tradiție locală.

Odată cu clopotul și icoanele a fost aduse și unele cărți de cult dintre care menționăm un *Octoih* de la 1750, precum și un *Triod* din 1761, ambele tipărite la București.

Existența mănăstirii de pe Bistra l-a preocupat și pe mitropolitul Andrei Șaguna, care, în anii consacrați scrierii *Istoriei bisericii ortodoxe* ce avea să fie editată în 1860, a cerut preotului din Deda, Ioan Popescu, să-i comunice toate datele de care dispune pentru a putea introduce în lucrarea sa și istoria acestui uitat lăcaș mănăstiresc. Pe baza informațiilor primite de la Ioan Popescu, Șaguna a închinat în scrierea sa o pagină și mănăstirii de la Deda.

Alte date se află în amintitul articol din 1891 al profesorului dedean Teodor Ceontea, care o atribuise lui Ștefan cel Mare, fără a avea însă vreo bază documentară.

Mai multe amănunte și precizări avea să aducă în anul 1926 protopopul D. Antal de la Reghin, care, împreună cu locuitorii comunei, a făcut la 31 mai 1925 un pelerinaj la locul unde a fost mănăstirea ținînd și o conferință edificatoare.

Fără a aduce date noi, istoricul bisericesc, Ștefan Meteș, a menționat și el existența acestei mănăstiri în cunoscuta sa lucrare *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria* apărută la Sibiu în anul 1936 (p. 132—134).

Viața acestei mănăstiri a inspirat unui tînăr scriitor, decedat de timpuriu, și o frumoasă povestire romantică, intitulată *Taina de pe Valea Bistrei*, în care nimicirea mănăstirii e explicată printr-o mare pasiune. Povestirea, scrisă de studentul în teologie Ion Moloș și publicată sub pseudonimul Ion Rîpeanu, a apărut în revista „Scînteieri" din Tîrgu Mureș (1939, nr. 1—2).

În 1935 s-a înălțat pe acest loc o clopotniță de lemn care se menține și astăzi, meritul ridicării revenind preotului Chirilă Moldovan de la Bistra. În fiecare an la 15 august, în prezența a sute de credincioși, se săvîrșește aici o liturghie și un parastas pentru ctitorii și călugării acestei vechi mănăstiri, care a fost timp de secole o vatră de credință românească.

Vasile Netea

I. D. SUCIU — RADU CONSTANTINESCU

Documente privitoare la Istoria Mitropoliei Banatului

2 vol., editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980

Literatura istoriei Bisericii Ortodoxe Române, începînd de la lucrarea lui Petru Maior, publicată în 1813 şi pînă în timpurile noastre, este destul de bogată socotind diferitele lucrări despre istoria acestei instituţii în ansamblul ei, fie istoria unor mitropolii sau a unor eparhii, ca şi mulţimea studiilor speciale scrise pe această linie. Dacă mai multe din aceste lucrări şi studii tratează şi despre viaţa religioasă şi organizarea bisericească din părţile Banatului sau numai despre aceasta, fie numai sumar fie mai pe larg, a lipsit totuşi o lucrare de sinteză. Pentru a umple acest gol, Î. P. S. Mitropolit Nicolae s-a adresat istoricului I. D. Suciu, care folosind o bogată şi selectă bibliografie românească şi străină, precum şi documente mai vechi şi mai noi, după înlăturarea unor interpretări, afirmaţii şi concluzii greşite, căutînd să umple lacunele constatate în lucrările consultate, a scris: „Monografia Mitropoliei Banatului" apărută în Timişoara în 1977, în care „se sintetizează pentru prima dată, în mod ştiinţific, sub toate aspectele ei, viaţa religioasă a românilor din acest colţ al patriei noastre" (pag. 249).

Cînd Înaltul Ierarh era preocupat de alcătuirea şi publicarea lucrării mai sus amintite, mai era frămîntat şi de ideea de a se întocmi şi o colecţie de documente, aşa cum aveau şi alte mitropolii în legătură cu trecutul lor. În acest scop, s-a „adresat aceluiaşi priceput şi pasionat istoric ... prof. I. D. Suciu, precum şi cercetătorului Dr. Radu Constantinescu, cerîndu-le să alcătuiască un „corpus" de documente privitor la trecutul Mitropoliei Banatului (Precuvîntare pag. 5). Cei care urmau să alcătuiască acest „corpus" de documente, n-au fost chemaţi la întîmplare, căci I. D. Suciu este considerat: „Specialist în istoria şi literatura Banatului. Îşi întemeiază lucrările pe un bogat material de arhivă, relevînd aspecte variate ale luptei naţionale a românilor bănăţeni." Era recomandat atît de lucrările sale (unele peste 500 şi 600 pag.) ca şi de mulţimea studiilor scrise în legătură cu viaţa şi activitatea unor persoane bănăţene proeminente, laici şi clerici ca şi despre evenimente diferite în legătură cu românii bănăţeni (Enciclopedia istoriografiei româneşti 1978, pag. 307 şi Monografia Mitropoliei Banatului 1977, pag. 264—265). Radu Constantinescu, considerat ca un bun cunoscător al istoriei evului mediu, era recomandat de cercetările făcute şi studiile publicate în legătură cu viaţa religioasă şi organizarea Bisericii noastre din trecut (Enciclopedia, op. cit., pag. 106).

Colecţia este un preţios instrument de lucru chiar şi pentru specialiştii în materie, cu atît mai mult pentru cercetătorii mai puţin informaţi. Ea pune la dispoziţia tuturor celor pe care-i interesează — nu numai evoluţia organizării bisericeşti, ci şi lupta dusă de cei grupaţi în jurul acestei instituţii bisericeşti-naţionale din părţile bănăţene pentru promovarea vieţii sociale, culturale, pentru autonomie bisericească şi naţională şi unitate politică, — documente resfirate prin alte colecţii mai vechi, în lucrări româneşti şi străine, sau publicat în diferite reviste şi foi-organe oficiale ale unor eparhii, iar altele în unele ziare laice, colecţiile cărora sînt greu accesibile. La acestea se adaugă cele existente în arhive străine ca Arhiva Voivodinei din Sremski Karlovici (Carloviţ), fie în unele din arhivele noastre de stat, sau arhivele bisericeşti ale unor eparhii, care n-au văzut în trecut lumina tiparului. După cum se afirmă în introducere, prin publicarea colecţiei de documente s-a urmărit un scop dublu: a) confirmarea documentară a ceea ce s-a scris în Monografia Mitropoliei ... şi b) lărgirea orizontului asupra vieţii bisericeşti bănăţene, prin studierea documentelor necunoscute.

Ţinînd seama de perioada istorică lungă pentru care se strîngeau documente, de numărul lor mare, avînd în vedere şi „spaţiul grafic adecvat" în care urmau să fie redate cît mai multe din cele existente, autorii lucrării au trebuit să facă „o selecţie riguroasă" după criteriul „de ordin cultural" şi al rolului îndeplinit de Biserica Ortodoxă Română din Banat în cursul veacurilor pentru apărarea fiinţei etnice a neamului lăsînd la o parte cele care nu mai aveau în prezent nici o importanţă pentru istoriografia bisericească. Motivul care a dictat selecţionarea, a impus şi redarea unor documente numai „în regest, reţinînd doar pasajele privitoare la români", iar altele mai extinse au fost date numai în rezumat, pe cînd la cele în limbi străine s-a dat textul original urmat de traducerea lui românească „pentru ca cititorul să poată verifica traducerea".

Documentele avînd data şi localitatea de unde provin, au fost publicate în ordine cronologică, dîndu-se localitatea şi locul unde se află originalul, manuscrise, copii sau traduceri, dacă a fost publicat să indică ediţiile unde se află tot în ordine cronologică, la unele se dau şi note istorice şi chiar o scurtă bibliografie. La sfîrşitul colecţiei este dată lista documentelor, cu indicarea datei, a localităţii, a obiectului la care se referă şi a paginei unde se află. Urmează un indice detailat de 76 pag., la numele de persoane indicîndu-se şi profesiunea, localitatea, sau demnitatea şi gradul etc. Nu lipseşte nici lista ilustraţiilor la sfîrşitul colecţiei.

Cercetătorii din cîmpul Istoriei Bisericii Ortodoxe Române nu pot fi decît recunoscători atît iniţiatorului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae, cît şi Editorilor, care au trudit ca să le adune şi să le pună la îndemînă atîtea documente (693) risipite, unele necunoscute, — însoţite şi de o bogată aparatură informativă, cum nu se află atît de completă în alte colecţii, — menite să le uşureze munca.

În încheiere, ne permitem să facem o mică observaţie. Documentul nr. 116 din „colecţie" referitor la Hălmagiu, este identic cu doc. nr. 80 (Anexe) din lucrarea Prof. S. Dragomir: „Istoria desrobirei religioase ..., vol. I, Sibiu 1920, cules din arhivele din Carloviţ, diferenţa reducîndu-se numai la datarea zilei, totuşi, nu este menţionat la ediţii şi nici la Addenda. Credem că ar fi bine să se cerceteze şi doc. nr. 69—79, afară de nr. 74, de la S. Dragomir, culese din arhiva din Carloviţ, care se referă la districtul Hălmagiului şi nu sînt menţionate fie dintr-o scăpare, fie datorită criteriului stabilit de editori, căruia s-au conformat la selecţionarea documentelor.

Pr. prof. *S. Vlad*

Omagiu la o dublă aniversare

Între 3—8 septembrie 1981, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România a sărbătorit două evenimente însemnate din viaţa sa: un sfert de secol de la apariţia „Revistei Cultului Mozaic" şi un sfert de mileniu de existenţă, atestată documentar, a Comunităţii sefarde din Bucureşti.

Cu acest prilej aniversar, au sosit în ţară oaspeţi din străinătate şi s-au primit numeroase mesaje de felicitare de la înalte personalităţi ale vieţii iudaice mondiale.

„Unică în felul ei", cum o caracterizează însuşi Întîistătătorul Cultului Mozaic din ţara noastră, Eminenţa Sa Dr. Moses Rosen (unică, între altele şi prin faptul că este singura revistă de acest gen, care apare în trei limbi: română, ebraică şi idiş. De la o vreme are şi pagină redactată în engleză), „Revista Cultului Mozaic" a îndeplinit un însemnat rol în viaţa iudaismului din România. Ea a devenit o adevărată punte întinsă către toate comunităţile mozaice din ţară. Prin paginile ei a pătruns lumina învăţăturii tradiţionale iudaice în căminele de evrei de pe aceste meleaguri. O citesc cu interes şi mulţi dintre slujitorii şi credincioşii celorlalte culte. Un număr însemnat de abonamente este îndreptat apoi, la fiecare nouă apariţie, spre diverse colţuri ale lumii, unde revista se bucură, de asemenea, de o excelentă apreciere.

Mesajul ei este un mesaj de pace şi bunăînvoire între oameni şi popoare. Pe plan local, revista promovează ideile ecumenismului, ale înfrăţirii şi unităţii între toţi fiii poporului român, indiferent de naţionalitate sau credinţă religioasă.

Bucuroşi de succesul acestei prestigioase publicaţii şi apreciind în mod deosebit bogăţia cuprinsului ei, adresăm şi noi colectivului redacţional sincere felicitări, odată cu urarea de noi şi binecuvîntate roade în viitor.

Consfătuirea cadrelor didactice din instituţiile de învăţămînt teologic ale Bisericii Ortodoxe Române

În zilele de 11 şi 12 septembrie 1981 a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, Consfătuirea cadrelor didactice din Instituţiile de învăţămînt teologic ale Bisericii Ortodoxe Române.

Lucrările Consfătuirii au fost prezidate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin. Au participat şi membrii Sfîntului Sinod care au şcoli de învăţămînt în subordine. P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, secretarul Sfîntului Sinod, a prezentat un referat amplu privind învăţămîntul teologic în ultimii 30 de ani şi în special, în ultimul an de învăţămînt 1980/81. În continuare au avut loc discuţii asupra următoarelor aspecte evidenţiate în referat: a) Formaţia teologică, duhovnicească şi patriotic-cetăţenească a viitorilor slujitori bisericeşti; b) Disciplina în şcolile de învăţămînt teologic; c) Responsabilitatea şcolilor de învăţămînt teologic şi a factorilor de instrucţie şi educaţie; d) Sarcinile Bisericii pentru pregătirea şi educarea candidaţilor la preoţie.

S-au definitivat apoi programele de educaţie duhovnicească şi patriotic-cetăţenească pentru noul an de învăţămînt 1981/82.

La sfîrşitul primei zile a lucrărilor, Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei a făcut o sinteză a problemelor discutate.

Sîmbătă, 12 septembrie a. c., prof. univ. Dr. Dumitru Mazilu a prezentat, în faţa celor prezenţi la Consfătuire, conferinţa: „Securitate, dezarmare, cooperare. Contribuţii româneşti la rezolvarea acestor deziderate ale omenirii. Au avut loc apoi discuţii şi întrebări în legătură cu tema prezentată.

În final, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat cadrelor didactice de la institutele şi seminariile teologice urarea de mult spor în activitate, în noul an şi a declarat închise lucrările Consfătuirii.

Dialogul teologic general dintre Bisericile Ortodoxe şi Bisericile Luterane

În zilele de 28.08.—4.09.1981 a avut loc dialogul teologic general dintre Bisericile Ortodoxe şi Bisericile Luterane din lume, s-ar putea spune un dialog panortodox şi panluteran.

Acest dialog reprezintă un eveniment însemnat în viaţa Bisericilor prin faptul că este primul dialog general oficial între Ortodoxie şi Luteranism, din secolul al XVI-lea pînă în prezent.

Desigur, între Patriarhia de Constantinopol şi Luteranism au avut loc dialoguri bilaterale; de asemenea Bisericile Rusă, Română şi Finlandeză au avut dialoguri bilaterale cu Bisericile Luterane.

Pregătirea dialogului s-a făcut cu multă grijă, în consfătuiri pregătitoare de ambele părţi. Astfel, delegaţii Bisericilor Ortodoxe au ţinut trei consfătuiri pregătitoare la Sygtuna 1978, Amelungsborn 1979 şi Skalholt în Islanda în 1980.

Delegaţii Bisericii Luterane (F. M. L.) au ţinut consfătuiri la Chambésy 1978 şi Creta 1980.

Lucrările dialogului au început prin săvîrşirea Sfintei Liturghii în catedrala ortodoxă din Helsinki de către soborul ierarhilor şi preoţilor participanţi. Din partea Bisericii Luterane a vorbit prof. Dr. Georg Kretschmar. Seara s-a săvîrşit un serviciu religios în catedrala luterană din Helsinki. Din partea Bisericii Luterane a vorbit Dr. Carl Mau, iar din partea delegaţiei ortodoxe, episcopul Vasile Coman al Oradiei.

Lucrările dialogului s-au ţinut în şedinţe separate şi comune.

Au fost desbătute în principal trei teme:

1. Evaluarea dialogului dintre Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului şi teologii din Tübingen în sec. XVI, precum şi rezultatul dialogurilor bilaterale dintre Bisericile autocefale Ortodoxe şi luteranism.

2. Importanţa Sinodului al doilea ecumenic şi a simbolului niceo-constantinopolitan în viaţa Bisericilor şi

3. Participarea la Ministerul Bisericii.

În ceea ce priveşte dialogul purtat între Patriarhia Constantinopolului şi teologii din Tübingen, comisiile au ajuns la constatări asemănătoare. Membrii Comisiei ortodoxe, se spune în comunicat, consideră scrierile ierarhilor ortodocşi din acea epocă în continuitate cu credinţa apostolică şi Tradiţia Bisericii Apostolice.

Membrii Comisiei luterane consideră, din partea lor, răspunsul lui Melanchton şi al teologilor din Tübingen, ca o încercare de a arăta ortodocşilor însemnătatea reformei, la înnoire şi revenire la credinţa apostolică.

Dacă atunci nu s-a putut ajunge la un acord se datorează terminologiei necunoscută îndeajuns de parteneri şi faptului că Biserica Apuseană era în acel timp despărţită.

Comunicatul final continuă cu constatarea că „noul dialog deschide posibilităţi de a învăţa despre credinţa vie a Bisericilor noastre şi de a porni din nou să privim această moştenire şi credinţă vie în cadrul mai larg al teologiei biblice şi patristice".

Valoarea dialogurilor locale pentru dialogul general a fost discutată, arătîndu-se rezultatele pozitive la care s-a ajuns. Fiecare Biserică a prezentat raport despre aceste dialoguri (reprezentanţii Bisericii din România, P. S. Episcop Vasile Coman, prof. Ion Ică şi Pitters Hermann au prezentat materialul cu privire la conferinţele interteologice ale profesorilor de la institutele teologice din România; rezultatul dialogului bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română şi E. K. D. (Biserica Evanghelică din R. F. G., Goslar şi Iaşi) şi studiul P. S. Episcop Vasile despre: „Lucrarea Sfîntului Duh în Liturghie").

În discuţia despre simbolul niceo-constantinopolitan Comisia comună a fost ajutată de referatele bine pregătite ale Mitropolitului Emilianos, prof. Dr. Ullmann V. şi Arhim. Augustin Nichitin. „Acest simbol, constată membrii Comisiei, se întrebuinţează în cultul Bisericilor noastre şi este considerat ca o expresie autoritativă a întregii credinţe apostolice, reprezentînd pentru toţi creştinii cvintesenţa învăţăturii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos şi a Sfinţilor Apostoli; ca atare este o sinopsă a doctrinei şi o normă permanentă a credinţei noastre. Astfel, el este totodată fundamental pentru gîndirea teologică a Bisericilor noastre."

Partea a treia a dialogului a constituit-o aprofundarea temei generale: „Participarea la Misterul Bisericii", în care s-a citit referatul prof. F. Muser: „Doctrina despre Biserică în teologia luterană; referatul prof. I. Romanides despre „Participarea la Misterul Bisericii", arătînd netemeinicia adausului Filioque şi referatul prof. Theodoru Nikolaou, despre: „Participarea la Ministerul Bisericii", o analiză a dialogurilor dintre Patriarhia ecumenică şi Biserica Evanghelică din Germania.

În dezbaterea acestei teme care va forma obiectul viitoarelor întruniri, comisia constată că „sarcina dialogului în viitor este de a ne ajuta reciproc să înţelegem limbajul tradiţional şi modul de abordare a problemelor teologice din Bisericile noastre ... „Din evaluarea dialogurilor regionale care au avut loc pînă acum se va putea cîştiga mult".

Delegaţiile ortodoxă şi luterană au numit pe membrii unei subcomisii comune care se va întruni la Atena, între 28 martie—3 aprilie 1982. Membrii subcomisiei sînt:

Din partea Bisericilor Ortodoxe: Episcop Vasile Coman, prof. Nikolaou Theodoru, prof. Phidas Vlassios; prof. A. Osipov, prof. I. Romanides. Din partea luteranilor: prof. G. Kretschmar, prof. Krodel Gerhard, prof. Fairy von Lilienfeld, prof. Pitters Hermann, Docent Ullmann Wolfgang.

Sarcina subcomisiei va fi pregătirea unei prime propuneri asupra temei „Fiinţa Bisericii". Pentru aceasta se va da o atenţie deosebită rezultatelor dialogului de pînă acum. Viitoarea întrunire a comisiilor pentru dialogul general este fixată pentru anul 1983.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 129 Sibiu, 1 octombrie 1981 Nr. 37—38/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (XIII)

(Art. 7, 11—12). 4. *Legătura dintre credincioşii de aici şi cei trecuţi dincolo, prin moarte.*

Între credincioşii din viaţa aceasta şi cei trecuţi în cealaltă viaţă, prin moarte, există o legătură spirituală, întrucît şi unii şi alţii sînt cuprinşi în acelaşi organism duhovnicesc, Trupul tainic al Domnului, Biserica, unii constituind Biserica luptătoare, iar ceilalţi Biserica triumfătoare, una în fiinţa ei dar pe planuri distincte de viaţă. Această legătură spirituală dintre vii şi răposaţi ca mădulare ale Bisericii celei una, avînd drept conţinut iubirea, iubire după modelul suprem al iubirii Capului Bisericii Care s-a dat pe Sine preţ de răscumpărare a lumii, şi, totodată, ca un răspuns la iubirea cea fără margini a Răscumpărătorului, este comuniunea sfinţilor. Iubirea întemeiază şi constituie această comuniune, pe care o ştim că este reală, că are forme diverse de manifestare, dar fără să putem pătrunde întru totul chipul ei de lucrare, ceea ce ştie, ajută şi judecă numai Dumnezeu. De aceea Mărturisirea Ortodoxă (III, 52) declară că *„prin dumnezeiască descoperire,* sfinţii cuonsc şi aud trebuinţele celor ce-i cheamă pe dînşii". Sfinţii se roagă pentru noi şi rugăciunile lor sînt bine primite de Dumnezeu, iar noi sîntem ajutaţi dacă sîntem cît de puţin vrednici de ajutor. Şi cea mai înaltă rugătoare pentru noi este Prea Sfînta Fecioară Maria, apoi sfinţii; iar noi, pentru toate şi pentru pilda şi mijlocirea lor, le aducem cuvenita venerare, după învăţătura şi rînduiala Bisericii.

Sfinţii Apostoli îndeamnă pe credincioşi să se roage unii pentru alţii (Rom. 15, 30; II Cor. 1, 11; Evr. 13, 18), „că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (Iac. 5, 16). Iar un loc însemnat în cultul ortodox îl ocupă rugăciunile pentru cei morţi. Biserica ne învaţă că avem datoria să ne rugăm şi pentru cei răposaţi; şi de aceea Ea are şi rînduieli pentru aceasta; rugăciuni, milostenii şi Jertfa Euharistică. Rugăciunile şi miloseniile pentru cei morţi, chiar în iad fiind unii dintre aceştia, sînt tot manifestări ale iubirii bine plăcute lui Dumnezeu; şi de aceea ele ajută şi celor care le fac şi celor pentru care se fac, cu toate că unii dintre aceştia din urmă pot fi plecaţi dincolo cu păcate grele, ceea ce noi nu putem spune că ştim, numai Dumnezeu ştie. Iar Dumnezeu, Cel ce are „cheile morţii şi ale iadului" (Apoc. 1, 18), ştie şi lucrează potrivit nemărginitei Lui iubiri şi dreptăţi; şi nici un păcat nu poate birui iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Să urmăm îndemnul apostolesc care cu netăgăduită autoritate ne cere să ne rugăm şi să facem „cereri, rugăciuni, mijlociri, mulţumite, pentru toţi oamenii" (I Tim. 2, 1), subînţelegîndu-se şi cei răposaţi întru credinţă, ca mădulare ale Bisericii, şi lor „rugăciunile şi milosteniile ce se aduc pentru ei de către cei vii, le aduc un foarte mare folos *şi-i scapă de legăturile iadului"* (Mărt. Ort. 1, 64). Toate acestea se întemeiază pe asigurarea dată de Mîntuitorul Iisus Hristos, că orice rugăciune făcută în numele Său, fără să excludă pe cele pentru păcătoşii din iad, este ascultată: „Orice veţi cere în numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl şi Fiul. Dacă veţi cere ceva în numele Meu, Eu voi face" (Ioan 14, 13—14).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Flori din Transilvania

Florile Transilvaniei sînt răsărite din ţărîna caldă a acestui pămînt în care osemintele bunilor şi străbunilor noştri înfloresc în toată primăvara. Lumina troienind frumos peste mările de grîne desvăluie cupele rubinii ale macilor ce amintesc de sîngele eroilor ce s-a prelins în pulberea frămîntată de lupte pentru libertatea şi independenţa unui neam încercat de vitregiile vremurilor. Sînzienile ca nişte cununi de soare deţin în petalele lor toată speranţa noastră spre un viitor aşezat pe un disc de aur şi mărire amintindu-ne că toate luminile neamului nostru au fost ţinute secole între funii şi coase. Mirajul şi extazul acţiunii îl deţin trandafirii îmbrăcaţi în cămaşe de rouă în dimineţile de cîntec şi sudoare.

Cu priviri peste veac, pe acest pămînt de Duminică, — Transilvania —, descoperim că fiecare zi a avut, şi are o altă floare. Privim o floare roşie ca flacăra, ca răsmeriţa, ca rugul iubirii de ţară, de libertate, de dreptate, de unire şi frăţietate şi cu ea în mînă pe prispa frunţii ne apare Mihai Vodă Viteazul, voievodul care a unit pe toţi românii la un loc, Horia, Avram Iancu şi alţi eroi din sîngele cărora s-a născut victoria şi graţie vieţii lor, întreaga viaţă a Patriei ce a luat noi şi mari avînturi. În faţa lor, urmaşii vor învăţa că iubirea cea mai înaltă, cea mai curată, este aceea de patrie. Pilda lor pluteşte ca un Lazăr etern al luminii, privind cum undeva, jos, în brazdă, Trandafirul renaşte de mai multe ori, înainte de a muri. Şi dacă ne uităm spre „Floarea Soarelui" ţinînd un binoclu poetic, atunci ca-ntr-un catehism de sentiment, de poezie şi virtute întrezărim tot soarele transilvan cel ce a ilustrat forţele vii ale neamului favorizate în afirmarea lor de condiţiile regăsirii de după 1918, cu un atestat dintre cele mai categorice ale prezenţei noastre peste munţi.

E interes obştesc, spune Vasile Goldiş, să-i cunoaştem pe bărbaţii care vin din Ardeal, cu atmosfera răcoritoare a munţilor lui, cu voinţa oţelită în luptele dîrze pentru viaţa naţională, cu concepţia lor de moralitate austeră.

De mii de ani, ne înălţăm aici precum munţii Carpaţi peste vremelnicie, neam de oameni buni şi oameni fraţi.

În psihologia de zi cu zi a universului românesc contemporan, încărcat de împliniri, de roade, de iubire, pe fundalul unei strălucite măreţii, răsar mii de flori, gingaşe, catifelate, purtînd un mesaj de pace şi înţelegere între oameni, de încredere în dezvoltarea către bine a omenirii, către armonizarea contrariilor şi a contrastelor, fără spirit de dominaţie, flori a căror mireasmă mărturisesc despre un om nou mai tare decît bronzul.

Priviţi florile din holdele mănoase, din livezile rodnice, din munţii noştri semeţi şi sărutaţi-le pe toate şoptindu-le să creşteţi voi toate în cîmpul muncii.

Transilvania, leagăn al formării şi devenirii noastre ca popor, de la homerica încleştare a dacilor cu romanii, la răscoala lui Horia, la Avram Iancu şi Andrei Mureşanu, după cum afirmă marele geniu al neamului românesc, Mihail Eminescu, este înmiresmată de florile bunătăţii.

Cu lacrămi şi cu flori împodobim morţii noştrii dragi. Trandafirul se apleacă la pămînt sub greutatea zefirului peste mormîntul lui Inocenţie Micu Klein, al lui Gheorghe Şincai, al lui Vancea de Buteasa şi al atîtor bărbaţi iluştrii adormiţi pe pămînt străin cu nostalgia Transilvaniei în ei iar Horia ca şi Oltul lui Goga, ca şi Ion al lui Liviu Rebreanu, sînt pentru Transilvania monumentele moderne cele mai autentice peste care presărăm în toată vremea florile aducerii aminte. Şaguna şi Bălan învestmîntaţi în odăjdii de soare, ierarhi de elevată vocaţie şi misiune umanistă, stîlpi ai spiritualităţii româneşti, stau la cumpăna dintre lumină şi noapte învăluiţi unul de sînzienile Răşinarilor iar altul de narcisele Făgăraşului.

La poalele munţilor presăraţi cu „Floare de Colţ" şi-a ridicat Coresi tiparniţa ca-n limba română, caldă şi curată, să ne regăsim întregi. Sub zăpezile de flori, în vatra păcii, dorm Timotei Cipariu, Gheorghe Barifiu, Treboniu Laurian, Gheorghe Lazăr, părintele Vasile Lucaci, Memorandiştii şi alţi bărbaţi iluştrii împreună cu milioanele de jertfitori care şi-au pogorît tinereţea în pămînt, ca să sfinţească mereu pămîntul acesta al Transilvaniei în care svîcnesc ciocîrliile nemuririi şi s-a auzit răspicat în toate zările voinţa ardelenilor: „Noi vrem să ne unim cu ţara!"

Acum cînd sîntem într-un stat naţional român modern, c-un crin la cîrmă şi unul la catarg, vîslim pe marea de fraternitate, de dragoste şi pace cu sentimentul datoriei sub aurora noii noastre meniri.

Rostul nostru este de a cinsti prin faptă şi cuvînt Patria, ţara unei umanităţi calme, sobre, blînde, cuviincioase, ospitalieră, înfrăţită întru iubire şi răbdare cu toate vietăţile. Acestea sînt florile cele mai frumoase ale gîndurilor noastre din Transilvania şi de pe tot Pămîntul Românesc din care a izvorît încrederea în puterea şi dreptatea Neamului nostru ca primul punct din evanghelia noastră, din biblia sufletului nostru.

Prot. *Ştefan Tascianu*

Piine pentru suflet

Chemare şi răspuns

Începutul unui an şcolar pentru cei ce se pregătesc să fie slujitori ai lui Dumnezeu şi ai oamenilor, este nu numai începutul unui drum de pregătire pentru această misiune, ci şi un răspuns pe care este dator să-l dea fiecare la chemarea pe care i-o face Dumnezeu, un răspuns la împlinirea datoriei pe care o are în lume. Astăzi, ca şi în toate timpurile, a fi vestitor al Evangheliei lui Hristos în lume cere să ai o atitudine personală în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, să fii totdeauna gata să răspunzi la chemarea lui Dumnezeu de a sluji semenilor.

Nu este fără interes să amintim cum au răspuns Sfinţii Apostoli la chemarea lui Iisus de a-L urma.

Era îndată după ce s-a botezat de către Ioan în Iordan, care spusese despre Iisus: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii." Acolo erau doi dintre ucenicii lui Ioan. Auzind aceste cuvinte au mers după Iisus. Întorcîndu-se şi văzînd că merg după El, Iisus le-a zis: Ce căutaţi? Iar ei au răspuns: „Învăţătorule, unde locuieşti. El le-a răspuns: „Veniţi şi veţi vedea." Ei au mers şi au văzut unde locuia şi au rămas la El în ziua aceea.

Unul dintre aceştia, care venise după El, era Andrei, fratele lui Simion Petru.

Acesta aflîndu-l pe fratele său Simion, i-a zis: „Am aflat pe Mesia, care se tîlcuieşte Hristos." Văzîndu-l Mîntuitorul şi cunoscînd dragostea aprinsă a inimii lui, i-a zis: „Tu eşti Simion, fiul lui Iona; tu te vei numi Chifa, care se tîlcuieşte Petru."

A doua zi, Iisus s-a dus în Galileia şi a găsit pe Filip. Şi i-a zis: „Vino după Mine." Filip a găsit pe Natanael şi i-a zis: „Am aflat pe Acela despre care au scris Moise în Lege şi prooroci pe Iisus fiul lui Iosif din Nazaret. Dar Natanail i-a răspuns: „Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: „Vino şi vezi."

Văzînd Iisus pe Natanail venind către El a zis despre el: „Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleşug. Natanail i-a zis: De unde mă cunoşti? A răspuns Iisus şi i-a zis: Mai înainte de a te chema Filip (să vii la mine) te-am văzut cînd erai sub smochin" (Ev. Ioan 1, 35—48).

În viaţa lui Natanail, spun Părinţii Bisericii, era o taină pe care numai el o ştia şi mama lui. Cînd a poruncit Irod să se taie toţi pruncii pînă la doi ani, vrînd să ucidă pe Iisus, mama lui Natanail şi-a ascuns pruncul sub foile unui smochin şi astfel i-a salvat viaţa. Văzînd Natanail că Iisus cunoaşte această taină din viaţa lui, a exclamat îndată zicînd: „Învăţătorule, Tu eşti Fiul lui Dumnezeu" şi i-a urmat îndată.

Lucrurile s-au petrecut asemănător şi atunci cînd a chemat pe ceilalţi apostoli.

Era pe malul lacului Genizaret. Văzîndu-i le-a zis: Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni. Iar ei lăsîndu-şi mrejile, au mers după El" (Matei 4, 18—21).

Aşadar, la început a fost chemarea căreia i-a urmat răspunsul. Fără a fi trupeşte cu noi, Iisus ne vede, ne cunoaşte, ne cheamă. Depinde de noi dacă răspundem la această chemare. Descoperirea acestei chemări se face prin studiu şi rugăciune. Răspunsul cere adeziune la Hristos prin credinţă, care duce la transformarea vieţii.

După ce i-a pregătit vreme de trei ani şi jumătate, după slăvita Sa înviere, le-a dat putere de sus şi i-a trimis în lume să propovăduiască Evanghelia la toată făptura şi să-i boteze pe toţi în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-i să păzească toate poruncile" (Matei 28, 19).

Sfinţii Apostoli se aşteptau de acum să-i ia împreună cu El, cînd s-a înălţat la cer, dar Iisus le spusese încă dinainte că misiunea lor este de a rămîne în lume, să-L mărturisească şi să vestească Evanghelia mîntuirii la toate neamurile.

Am evocat toate aceste momente biblice, în care Iisus a chemat şi a ales pe ucenicii Săi, fiindcă ele ni se par potrivite pentru momentul în care sîntem chemaţi să slujim lui Dumnezeu, să ne pregătim pentru această înaltă şi sfîntă misiune.

Dealtfel prin însăşi Taina Botezului, toţi creştinii sînt chemaţi să asculte îndemnul de a-şi duce viaţa după învăţăturile Domnului nostru Iisus Hristos.

Cuvintele: „Veniţi şi veţi vedea", sau „Veniţi după Mine" cuprind în sine o chemare pentru toţi creştinii şi cu atît mai vîrtos pentru cei ce se pregătesc să primească taina preoţiei. Natanail, şi poate ca el mulţi dintre noi am fost la început sceptici sau poate ironici, şi am zis: Poate fi ceva bun din Nazaret? Cînd ne-am convins că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, nu am mai ezitat şi am urmat îndată. Apostolii au răspuns îndată la chemarea lui Iisus, fără nici o ezitare. Au lăsat ocupaţiile avute pînă atunci, au lăsat pe părinţii, fără să-L întrebe pe Iisus ce le oferă, dacă îi ur-

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Catedrala Sf. Nicolae din Deva

Așezată într-o parte centrală, pe str. Avram Iancu, catedrala ortodoxă română a Devei este o construcție măreață, zidită fiind într-un stil bizantino-român. Despre trecutul acesteia generațiile actuale știu puține lucruri, motiv pentru care îi facem un scurt istoric și o descriere.

Datorită unor mărețe perspective dar și nevoi locale, românii din Deva conduși de prot. Ioan Papiu (1833—1907) și pr. George Nicoară (1831—1902) — două remarcabile personalități ale vremii lor — încep în anul 1861 construirea unei noi și mari biserici, ce avea menirea să devină catedrala unei episcopii, pe care marele arhiereu Andrei Șaguna gîndea să o înființeze la Deva, împreună cu un liceu român ortodox. Neputîndu-se nimic realiza din aceste frumoase planuri, românii de aici, înfruntînd multe piedici și cu mari sacrificii, dar cu o fierbinte dragoste față de credința strămoșească isprăvesc construcția abia în 1973, folosind la ea și materialul de la vechea biserică din cimitir (1640—1865), demolată din cauza stricăciunilor.

Noua biserică era mare, înaltă și lumnioasă, dar cu o boltitură grea, de sistem vechi, avînd doar un „biet turnuleț" după vorba lui Nicolae Iorga. Interiorul rămăsese netencuit și iconostasul neterminat, iar înzestrarea sărăcăcioasă, deși au fost aduse în ea de la biserica demolată icoane, odoare și cărți bisericești vechi, precum și clopote de vechime seculară care în 1916 au fost luate de armata austro-ungară.

Așa a fost sfințită la 1874 de către Mitropolitul Miron Romanul de la Sibiu, împreună cu un mare sobor de preoți și protopopi. Completîndu-și lipsurile, ea a fost mai bine de jumătate de secol, singurul lăcaș de rugăciune al românilor din Deva, dar și locul de adunare și de sfătuire în probleme naționale și obștești ale acestora, o adevărată vatră a românismului într-o perioadă în care jugul stăpînirii străine devenea tot mai apăsător.

Cu vremea s-au produs stricăciuni la biserică încît la 1902, sub prot. George Romanul (1861—1908), i s-a făcut o reparație generală prin înlocuirea boltiturii și punerea unei legături de fier, lucrări care au costat 12.000 coroane, bani adunați cu greutate de la credincioși și prin donații. După terminarea reparației s-a făcut o nouă sfințire la 9 nov. 1902, prin trimisul mitropoliei, asesorul consistorial și protopop al Sibiului Ioan Papiu, înconjurat de 4 protopopi și 22 preoți din apropiere. Festivitatea a produs o mare însuflețire românească la Deva și împrejurimi, dovadă că agapa dată cu acest prilej s-a încheiat cu imnul „Deșteaptă-te Române", cîntat de muzică și asistență în picioare, cum scria ziarul „Libertatea" din Orăștie, nr. 47/1902.

*

Prin unele fapte și evenimente ce au avut loc în ea, biserica catedrală a Devei a cîștigat o importanță istorică, care nu trebuie uitate, deoarece prin ele se dovedește cum Biserica ortodoxă a stat totdeauna alături de suferințele și bucuriile neamului.

Amintim astfel că pe timpul războiului de independență de la 1877, din această biserică s-au lansat colectele de bani și materiale pentru ajutorarea ostașilor români, făcute la Deva de Ana Petco (1844—1916) și de Ecaterina Drăghici (1822—1907), iar preoții și poporul aici s-au rugat pentru victorie și pentru odihna ostașilor căzuți în lupte.

Cînd s-a întîmplat apoi tragica moarte a eroului aviator Aurel Vlaicu (1882—1913), trei zile a fost arborat drapelul negru pe turnul acestei biserici, iar la 21 sept. 1913 aici s-au rugat preoții și poporul pentru sufletul acestuia, cînd pentru cinstirea eroului dispărut de aici s-a lansat prima colectă pentru ridicarea unui monument lui Vlaicu la Deva.

Arătăm apoi ca în vremea stăpînirii străine biserica Devei a fost văzută de unele personalități culturale, care i-au cercetat arhiva, icoanele și cărțile sale, cum au fost: N. Densușianu (1846—1911) și G. Barițiu (1812—1897), dar mai ales N. Iorga (1871—1940) care a publicat interesante date și informații despre ele. Se mai poate să fi cercetat această biserică și Mihail Eminescu (1850—1889) cu ocazia drumului ce l-a făcut la Țebea pentru a se închina la mormîntul lui Avram Iancu și la Sarmizegetusa spre a contempla ruinele romane, cînd neapărat a trebuit să treacă prin orașul nostru.

*

Părtașă la marele eveniment al unirii Transilvaniei cu România din 1918, pe această biserică a fîlfîit un mare drapel tricolor în timpul revoluției de atunci, iar la 7 nov. 1918 în ea a fost ales Consiliul Național Român al Devei avînd președinte pe prot. dr. Ioan Dobre și aici s-a format Garda Națională Română locală. De asemenea tot în această biserică au fost aleși la 27 nov. 1918 delegații cercului electoral Deva la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, între care era și dr. Petru Groza (1884—1958).

Menționăm apoi că în această biserică s-a ținut la 1 decembrie 1918 adunarea românilor deveni, care nu au putut pleca la Alba Iulia, cînd și ei au hotărît unirea cu România, iar corul și poporul au cîntat în ea „Deșteaptă-te Române" și „Pe-al nostru steag e scris unire". Alt fapt istoric și emoționant s-a petrecut la 14 decembrie 1918, cînd reprezentanții acestei catedrale au primit cu mare entuziasm alături de toți românii localnici, intrarea armatei române în Deva, prin regimentul 10 Vînători, iar în ziua următoare fiind Duminica, la slujba religioasă din această catedrală s-au prezentat întîia dată ofițeri și ostași români cu drapelul unității, primind aici binecuvîntarea preoților și ovațiile poporului.

*

Vremurile de după unirea Transilvaniei aduc mari schimbări și la biserica Devei. Acum prot. Ioan Dobre lansează și susține cu multă căldură restaurarea și înzestrarea acestei biserici conform cerințelor timpului, pentru a avea o mare și frumoasă catedrală în capitala județului.

S-a început în 1921, cu aducerea a trei clopote noi, turnate din material de război, dăruite de guvernul țării la intervenția și prin ajutorul lui Dr. Petru Groza, cum arată inscripția de pe ele. S-a ales în 1923 o comisie de restaurare pentru strîngerea fondurilor și procurarea materialelor, apoi se fac proiecte, licitații și aprobări, iar lucrările s-au executat în anii 1927—1928 de către arhitectul constructor Constantin Purcariu din Lugoj. Au fost înălțate zidurile cu 6 m și s-au făcut 3 cupole, au fost reconstruite 2 uși cu vestibule în fața lor, s-au făcut la interior 2 mari balcoane laterale și unul al corului, precum și pardoseala întreagă din mozaic. Pentru luminatul natural s-au făcut 33 ferestre rotunde la parter și 24 în semicerc la etaj. În față s-a zidit un turn mare înalt de 37 m flancat de două turnulețe mici. Acoperișul s-a făcut cu eternit, iar turnul și cupola cu tablă. O podoabă sînt cele 21 de cruci, care se văd pe catedrală. Exteriorul s-a tencuit în alb, ornamentat cu reliefuri în semnul crucii și cu un brîu de nișe menite să fie pictate, fapt care ar înfrumusețea și mai mult catedrala. Mărimea este de 40 m lungime și 14 m lățime, adică 560 mp. În anii 1929—1930 s-au făcut instalațiile interioare: luminatul electric, trei candelabre mari metalice, amenajarea altarului, un mare și frumos iconostas din stejar sculptat, lucrat la Școala de Arte și Meserii din Deva, pe cheltuiala Dr. Petru Groza și soția Ana, născ. Moldovan, cum arată o inscripție de pe ele, apoi s-a făcut mobilierul din stejar. Tot în acest timp a fost pictată biserica, dar numai la interiorul cupolelor, restul zidurilor fiind zugrăvite cu modele naționale și semnul crucii, de către pictorul Alex. Pop (1868—1949) directorul Școlii de Bele Arte din Cluj.

Astfel restaurată și frumos împodobită catedrala a fost sfințită provizoriu la 9 noiembrie 1930, de către prot. Dumitru Secărea din Băița împreună cu mulți preoți, iar sfințirea episcopală s-a făcut la 1 noiembrie 1931 de către Mitropolitul Ardealului Dr. Nicolae Bălan însoțit de consilierul dr. Gh. Proca și diaconul I. Circov, în sobor cu toți protopopii din județ și o mare mulțime de preoți.

*

Din zestrea de la biserica veche (1640—1865) și de la catedrala anterior restaurării au mai rămas puține lucruri. Astfel există încă două sfeșnice mici din lemn sculptat, 4 icoane pictate pe lemn cu inscripții cirilice, de prin sec. XVIII, dintre care pe una scrie că s-a făcut „cu cheltuiala Dumnealui Jupân Petru și Jupâneasa Dumnealui Stanca ...", apoi o icoană pe pînză din „1805 leat". În altar sînt două icoane mari (Maria și Iisus) dăruite pe la 1880 de Lucreția Costa Olariu (1859—1933) din Deva care se crede că le-ar fi pictat. Dintre cărțile vechi bisericești cu interesante însemnări pe ele aflate aici, a cercetat și publicat N. Iorga Studii și documente vol. XIII în 1906: un Apostol din 1683, o Biblie din 1688, o Liturghie din 1759, un Octoih din 1763, un Penticostariu din 1743 și altele.

Astfel catedrala restaurată și frumos înzestrată a fost și este mîndria credincioșilor din Deva.

Dr. *Victor Șuiaga*

Pagini din istoria românilor americani [9]

Așa cum era firesc, exemplul furnizat de programul de învățămînt american avea să influențeze și comunitatea românească din Statele Unite. Întrucît sistemul școlar american nu prevedea în programul lui și studiul religiei, această sarcină a fost preluată de așa-numitele „școli de duminică" (Sunday Schools), frecventate de copiii membrilor diferitelor confesiuni. În aceste condiții, localul de școală era special amenajat în subsolul bisericilor respective, unde se mai țineau Duminica sau în alte zile ale săptămînii și cursurile de Biblie pentru adulții de ambe sexe.

Apariția școlilor românești din America nu a urmărit și nici nu a însemnat înlocuirea celor americane, întrucît un astfel de lucru ar fi fost imposibil de realizat. Comunitățile românești nu dispuneau nici de fondurile, nici de cadrele didactice necesare. Pe de altă parte nici nu s-ar fi putut imagina existența pe teritoriul Statelor Unite a unor școli americane, finanțate de către stat, în care limba de predare să fie alta decît cea engleză. Așa-numitele școli parohiale care mai puteau fi înființate, nu se deosebeau de celelalte decît prin faptul că în programul lor de învățămînt era cuprinși și studiul religiei. În loc de a fi subvenționate de de către comună sau de către stat, ele erau întreținute din fondurile adunate prin contribuția credincioșilor. Din această cauză, școlile parohiale au suferit o involuție, datorată mai ales lipsei de fonduri necesare, dar și legislației americane adoptată de către unele state, ca Iowa sau Oregon, ce au încercat a vota unele legi privind interzicerea funcționării lor.

Școlile românești nu s-au limitat numai la studiul religiei, ci au constituit adevărate focare de cultură prin diversitatea de materii pe care le aveau în vedere. Ele au funcționat pe lîngă parohiile noastre, fiind inițiate de către unii preoți harnici, care și-au dat seama la vreme de primejdia prin care trecea tînăra generație. Născîndu-se în Statele Unite, sub influența societății americane, tineretul se afla în pericolul de a nu învăța sau de a uita limba maternă și legile țării în care se născuseră părinții lor. De aceea preoții au fost susținuți cu mare entuziasm de către părinții acestor tineri, ce-și vedeau înstrăinate odraslele de tot ce aveau ei mai scump: limba și legea strămoșească. Pornită pe acest făgaș de cultură și lumină, școala românească din America a întrunit aprobarea tuturor și a fost sprijinită cu căldură.

Ca metodă de predare, întrucît la începuturi nici cunoștințele dascălilor nu erau prea bogate, s-a folosit învățarea buchiilor, citirea Bibliei și la nevoie scrierea cîte unei „cărți" bunicilor rămași în Transilvania. Copiilor li se povesteau faptele glorioase ale străbunilor, originile poporului român, făcîndu-se și descrierea bogățiilor și a frumuseților țării în care părinții lor văzuseră lumina zilei. Nu se atribuia nici o remunerație dascălilor pentru această muncă nobilă, iar elevii veneau la cursuri, de regulă, în timpul în care tovarășii lor de joacă americani se relaxau în întreceri sportive sau în alte acțiuni cu caracter de agrement.

Numărul școlilor a crescut mereu, iar activitatea pedagogică, susținută cu multă muncă și spirit de jertfă, a cunoscut spectaculoase salturi calitative. Ele funcționau mai ales vara, pe timpul vacanțelor mari, deși au fost numeroase cazurile cînd școlile parohiale și-au desfășurat activitatea și în cursul anului școlar.

Examenele de sfîrșit de an constituiau prilejul unor întîlniri și manifestări cît se poate de emoționante și înălțătoare. La serbare luau parte atît părinții, cît și aproape întreaga comunitate, fiind organizate cu această ocazie concursuri de recitări, jucarea unor mici piese de teatru cu caracter patriotic sau satiric, după care se intonau cîntece naționale interzise de guvernul din țară și se împărțeau premii.

Dar școala românească din America a avut și un rol de perspectivă. Sădind din vreme în sufletele acelor copii dragostea și atașamentul față de patria părinților lor, i-a apropiat prin cunoaștere și înțelegere de interesele României. Ca cetățeni americani, destul de numeroși, din rîndul cărora s-au ridicat multe personalități, tinerii din cea de-a doua și a treia generație au reușit adesea a influența pozitiv atitudinea guvernului și senatului Statelor Unite față de România, în cursul evenimentelor politice sau economice care au urmat.

Prof. *Eugen Lazăr*

Chemare și răspuns

(Continuare din pag. 1)

mează. Toți au pornit la lucrul cel nou al slujirii oamenilor. Pe măsură ce s-au apropiat de Iisus și i-au ascultat învățătura, au înțeles marele adevăr că nu poți iubi pe Dumnezeu dacă nu iubești pe semenii cu care trăiești.

Sfinții Părinți spun că fiecare om este călăuzit de trei mari năzuințe: fiecare om vrea să trăiască, în al doilea rînd vrea să trăiască mai bine și în sfîrșit vrea să aibă viață veșnică. În fiecare suflet este legea existenței, legea progresului și legea vieții veșnice.

Biserica prin slujitorii ei slujește acestor trei dimensiuni ale sufletului omenesc. Ea arată și ajută prin învățătura ei ca omul să ducă o viață demnă de cea mai aleasă creatură a lui Dumnezeu, și se întreține prin ascultare și împlinirea trimiterii pe care o are de la Hristos. Ea îl ajută să meargă pe drumul desăvîrșirii morale și materiale, și îi comunică harul dumnezeiesc prin care poate împlini dorul său după eternitate.

Preoția cere un act de adeziune totală la această întreită dimensiune a omului.

Chemare și răspuns, trimitere și ascultare sînt coordonate ale activității preotului.

El are un domeniu de activitate spirituală. Dar activitatea aceasta se cere exteriorizată, trăită și împlinită prin ajutorarea omului întreg, care este suflet și trup. Ea nu se poate restrînge numai la una din componentele omului. Ea cere dăruire totală, înțelegere și ajutorare deplină, după pilda păstorului cel Mare care este Hristos.

Vestind și lucrînd cu convingere pentru împărăția lui Dumnezeu, se trezește interesul și dorința de a o realiza în această viață. Căci Împărăția lui Dumnezeu este „dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfînt" (Rom. 14, 17).

În rugăciunea arhierească, Domnul nostru Iisus Hristos s-a rugat, zicînd: „Precum M-ai trimis pe Mine în lume, și Eu i-am trimis pe ei în lume" (Ioan 17, 18). Iar lumea ne va cunoaște, ne va iubi și ne va asculta după „roadele" ce le vom aduce.

„Unde-i Abel, fratele tău?"

După oribila faptă a lui Cain, a avut loc următorul dialog: „Unde-i Abel, fratele tău?, l-a întrebat Domnul-Dumnezeu pe făptaș.

„Nu știu! Au doară eu sînt păzitorul fratelui meu?" a răspuns Cain (Fac. 4, 9).

Fapta lui Cain a fost prima crimă în istoria omenirii; ea a fost primul fraticid. „Începînd de la această primă ucidere, pîrâul de sînge străbate întreaga istorie, și Cainii necontenit ucid pe Aveli." E adevărat că V. Testament pomenește și de alte fraticide. Amnon este ucis de fratele său Abesalom (II Regi 13); Solomon ucide pe fratele său Adonia (III Regi 2, 25). Dar aceste fraticide nu sînt săvîrșite direct, ci prin alte mîini. În istoria Romei e prea cunoscut faptul că Romulus ucide pe fratele său Remus.

Se înțelege de la sine că primul „fraticid", adică prima dată cînd s-a vărsat „sîngele dreptului Abel" (Matei 23, 35), cum a spus Mîntuitorul, a zguduit adînc nu numai pe protopărinții neamului omenesc, ci a impresionat profund și pe urmași tocmai fiind că a fost primul. Cînd omul aude prima dată „trăsnind" se sperie, apoi pe măsură ce acest fenomen se repetă, omul se obișnuiește. Tot astfel și omenirea după atîtea războaie, care au adus atîtea holocausturi de vieți omenești, nu se mai înfioară cum ar trebui cînd aude vești de război.

Origen pentru a învedera grozăvia faptei lui Cain, o află mai gravă decît chiar fapta lui Adam. De aceea Cain „a fugit de la fața lui Dumnezeu", pe cînd Adam numai „s-a ascuns" de la fața lui Dumnezeu, adică numai „a roșit" de fapta sa.

Pentru fapta sa, Cain a fost zbuciumat și fugar pe acest pămînt ...

Minunat a zugrăvit neliniștea și mustrarea de cuget a lui Cain, poetul francez, V .Hugo, în volumul lui „Legenda secolelor". Mai întîi Cain își caută cu familia sa refugiul într-o cîmpie, dar nu se poate odihni, fiindcă „ochiul Domnului" îl privește mereu. Se duce apoi la mare, dar odihnă nu află. Se ascunde într-un cort, apoi într-o cetate, dar totul e în zadar. În cele din urmă el poruncì la ai săi, să-l ascundă sub pămînt:

„Și coborî. Și asupră-i lăsară pămînt greu.

Dar ... și-aici era ochiul, care-l privea mereu!"

E plină istoria de suferințele incredibile pe care „Avelii" le-au îndurat de-a lungul vremii. Î.P.S. Dr. N. Corneanu (cf. Rev. Mitropolia Banatului, nr. 1—3/1981) publică niște pagini zguduitoare din „Tragedia aborigenilor", adică a unor populații băstinașe din unele părți ale lumii. E vorba de locuitorii originari din Australia și de „indienii — pieile roșii" din America. O parte din aceste populații a fost pur și simplu exterminată în trecut de europenii „civilizați", iar cei care au supraviețuit sînt nedreptățiți juridic și moral, întrucît sînt fixați în „rezervații". Altfel spus băștinașii au ajuns „străini în țara lor". Toate acestea s-au întîmplat fiindcă multă vreme s-a purtat o discuție „științifică" dacă indienii din America pot sau nu să fie socotiți oameni. Disputa s-a încheiat în sec. al XVI-lea cînd papa Paul al III-lea a decis: „Hotărîm și declarăm că indienii, după cum este drept, există ca oameni adevărați."

Îmi amintesc că înainte de primul război mondial — cînd românii din Ardeal încă se aflau cu drepturile și libertățile știrbite — Ciurcu de la Brașov a publicat o mulțime de broșuri ilustrate cu „Pieile roșii", în care se zugrăvea eroismul și solidaritatea acestor oameni în lupta de apărare față de albi ...

Mă întreb totuși că măcar după ce indienii și-au cîștigat statutul de oameni, albii n-au auzit întrebarea Domnului: „Unde-i Abel, fratele tău?"

În timp de război, ca și în timp de pace, conștiința omului în fața nedreptății, a răului, ... se trezește și te întreabă ... După explozia de la Hiroșima, Robert Oppenheimer, „părintele bombei atomice" și care a fost celebru de la vîrsta de 11 ani, a scris unui prieten următoarele cuvinte pline de adînc înțeles :„Fizicienii cunosc acum păcatul!"

Întrebarea Domnului-Dumnezeu, pusă lui Cain: „Unde-i Abel, fratele tău? se pune mereu oamenilor prin conștiința lor. Oare n-a fost numită conștiința pe bună dreptate „glasul lui Dumnezeu în om?"

Pe cît de urîtă și de neîntemeiată a fost fapta lui Cain, tot pe atît de urît și neînțeles este și răspunsul lui mincinos: „Nu știu! Au doară eu sînt păzitorul fratelui meu?"

Noțiunea de frate trebuie s-o luăm în înțeles mai larg, spiritual. Uciderea fratelui de sînge propriu-zis, e totuși o excepție, o raritate, pe cînd cea de frate spiritual este frecventă, este cea obișnuită. În orice caz, noi nu putem fi indiferenți față de frații noștri. Nu există o legătură mai sfîntă între oameni de pămînt, ca frăția între ei. Între frați există cele mai alese și mai înalte sentimente. Frăția e prietenia perfectă. Frăția spirituală, de credință, a fost preamărită și cîntată de pelerinii iudei cînd se duceau în Ierusalim: „Iată acum ce este bun și ce este frumos, decît numai a locui frații împreună!" (Ps. 132, 1) Mîntuitorul a zis ucenicilor Săi: „Iar voi toți sînteți frați" (Matei 23, 8). Creștinii încă de la început s-au numit între ei „frați" și „surori". Sf. Ap. Petru îndeamnă pe credincioșii creștini, scriind „Iubiți frăția" (I Petru 2, 17).

Multe și puternice sînt temeiurile frăției creștine. Sf. Scriptură numește pe „primul om", adică pe Adam, „părintele neamului omenesc" (Înț. lui Solomon 10, 1), iar fiindcă a fost „primul om zidit de Dumnezeu", Sf. Ev. Luca (3, 38) îl numește „Fiul lui Dumnezeu". Deci noi toți care sîntem urmașii lui Adam, sîntem frați între noi. Avem un părinte ceresc, Care „a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc" (F. Ap. 17, 26), deci sîntem frați între noi. Atît după Părintele ceresc, cît și după părintele pămîntesc sîntem frați. Numele primului om, spunea Fer. Augustin, e format din patru litere: A. D. A. M. și înseamnă toată lumea, căci în limba greacă cele patru litere sînt inițialele celor patru puncte cardinale.

În al doilea rînd, Fiul lui Dumnezeu s-a făcut Fiul Omului și prin aceasta s-a apropiat cel mai mult de oameni, încît s-a făcut fratele lor. În deosebi El se identifică cu toți cei mici și slabi, cu toți cei săraci și suferinzi. Aceasta se va vedea în ziua judecății, cînd celor care vor căuta să se justifice că nu L-au văzut „străin", „gol", „flămînd", „însetat" și nici în temniță, le va răspunde, zicînd: „Adevărat zic vouă: Întrucît nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut" (Matei 25, 49).

Creștinul e legat prin iubire de Dumnezeu — e verticala — și de iubirea aproapelui — linia orizontală —, și aceste două iubiri una sînt (Matei 22, 37—40).

Întrebarea Domnului: „Unde-i Abel. fratele tău?" rămîne din nefericire mereu actuală. E cum nu se poate mai trist că în vremea noastră cînd s-au realizat atîtea progrese în multe direcții sîntem așa de deficitar pe tărîm moral, căci nici odată n-a înflorit atît de mult „terorismul" ca acum. Să sporim iubirea frățească și să luminăm sufletele că „sufletul culturii e cultura sufletului". Pe Abel, care sufere, nu trebuie să-l căutăm cine știe pe unde; el e adesea aproape de noi ...

Creștinul nu poate rămîne pasiv sau indiferent față de cele ce se petrec în lume. Într-o sentință a Mîntuitorului, care nu-i trecută în Evangheliile canonice, se spune: „Numai atunci să vă veseliți, cînd veți privi la fratele vostru cu iubire!"

Prot. *A. Radu*

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român

Patriciu Barbu

(1842—1902)

Din rîndul numeroșilor intelectuali, care au militat pentru emanciparea economico-culturală și social-politică a românilor transilvăneni, pentru libertatea și unitatea poporului nostru, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a făcut parte și avocatul Patriciu Barbu din Reghin.

Viitorul activist pentru înfăptuirea idealului național s-a născut la 27 august 1842, în comuna Galtiu, județul Alba. A început să pătrundă tainele cărții la școala confesională din sat. De aici, dînd dovadă de sîrguință și interes deosebit față de învățătură, părinții i-au îndrumat pașii spre școli mai înalte. Studiile liceale le-a urmat la Alba Iulia și Blaj, iar Academia de drept la Sibiu.

De-a lungul anilor petrecuți în centrele culturale de la Blaj și Sibiu, prin eforturi demne de admirat, și-a însușit o temeinică pregătire de specialitate și o bogată cultură generală, așezate trainic pe fondul unor alese însușiri. Tot aici a venit în contact cu ideologia și programul pașoptist postrevoluționar, la care a aderat și pentru realizarea cărora a acționat cu perseverență și dăruire.

La încheierea studiilor universitare și obținerea titlului de avocat, timp de șapte ani, între 1868—1875, a deținut slujbe modeste de funcționar judecătoresc în Odorheiul Secuiesc și Reghin. Tot în această perioadă, și-a întemeiat o familie, căsătorindu-se cu Elena Grecu din Reghin, ceea ce l-a determinat să se stabilească definitiv în orașul soției.

Începînd cu data de 1 mai 1875, părăsește postul de „amploiat" judecătoresc și se ocupă de avocatură. Muncind mult și cu perseverență, el reușește să-și creeze o stare materială bună, pe care însă o va folosi cu generozitate în scopul înfăptuirii idealului național.

Concomitent cu munca profesională, Patriciu Barbu a desfășurat o bogată și rodnică activitate culturală. Încă din anii studenției, el a devenit membru al „Astrei", care-și avea sediul în Sibiu. La scurt timp, se face remarcat ca unul din membrii activi ai „Asociațiunii". Între altele, reține atenția discursul „eminent, plin de cele mai nobile simțăminte românești", rostit în preziua adunării „Astrei" de la Reghin, ținută la 29—30 august 1878. Datorită activității sale prodigioase pe tărîm cultural, Comitetul Central al „Astrei", îl însărcinează pe ilustrul avocat, în 1885, cu pregătirea adunării generale a Despărțămîntului Reghin al „Astrei", care l-a și investit pe Patriciu Barbu cu mandatul de director.

În această calitate, vreme de două decenii, el a animat viața spirituală din această zonă, ridicînd-o la unul din cele mai înalte nivele pentru acele timpuri în Transilvania. El a reușit să atragă în jurul său un mare număr de iubitori ai culturii și limbii române. De asemenea, Patriciu Barbu a dat o mare atenție școlilor românești din ținutul Reghinului, pe care le-a susținut prin diverse mijloace, după cum și prin contribuții personale. Împreună cu soția sa, a venit în sprijinul elevilor săraci, ajutîndu-i cu manuale, rechizite școlare, haine și bani pentru plata taxelor. Acordă premii învățătorilor care arată „cel mai mare spor întru instruirea adulților în scris și cetit", care se disting în răspîndirea grădinăritului și în altoirea de pomi, iar mai tîrziu — pentru cei care organizează coruri de adulți și școlari. Fiind unul din membrii *Societății pentru fond de teatru*, Patriciu Barbu reușește ca în 1888 să organizeze în Reghin și un teatru român de diletanți, care a dat spectacole în sala hotelului orășenesc, cu vodevilul „Cârlanii" de C. Negruzzi și comedia „Drumul de fier" de Vasile Alecsandri. Prin grija și sub conducerea sa, în 1899 a luat ființă *Cercul intelectualilor români din Reghin și jur*, care a funcționat timp de cîțiva ani, deși statutele n-au fost aprobate de oficialități.

Un alt domeniu în care omul de cultură Patriciu Barbu a fost o prezență activă, l-a constituit viața politică. Răspunzînd chemării lansată de Ilie Măcelariu, el a luat parte la Conferința de la Miercurea, din 1869, cînd s-a constituit Partidul Național Român din Transilvania, fiind unul din fondatorii acestuia. În calitate de conducător al mișcării naționale din zona Reghin, a urmărit șirul de evenimente declanșate de criza orientală, solidarizîndu-se cu acțiunile României pentru dobîndirea independenței. După izbucnirea războiului ruso-româno-turc, asemenea altor numeroși ardeleni și bucovineni, cu toată opoziția autorităților austro-ungare, Patriciu Barbu a înființat *Centrul de colectare din Reghin*, pentru a aduna ajutoare bănești și materiale pe seama ostașilor români răniți, centru pe care l-a condus cu hotărîre și competență. Folosindu-se de birou-i avocațial, după cum și de relațiile sale cu localitățile din vecinătate, el a strîns contribuții bănești de la 113 persoane, în sumă de 73,20 florini și 9 lei aur, precum și importante contribuții materiale — scame, pînză, bandaje, ștergare — care au fost trimise Societății de Cruce Roșie de la București.

În perioada următoare, și-a intensificat activitatea politică în folosul cauzei naționale. Ales președinte al *Clubului alegătorilor români din cercul electoral Reghin*, a fost prezent — în aprilie 1880 — la Conferința jurisconsulților români din Transilvania, ținută la Sibiu, iar în octombrie același an, a luat parte la consfătuirile organizate tot în orașul de pe Cibin, privitoare la unificarea Partidului Național Român din Transilvania și Ungaria. În mai 1881, Patriciu Barbu a participat la Conferința de la Sibiu, unde, deși era „pasivist" — dar avînd în vedere rațiunile naționale — a votat pentru unificarea Partidului Național Român, eveniment de mare însemnătate pe tărîmul luptei politice în deceniile următoare.

Continuîndu-și activitatea politică, Patriciu Barbu a fost tot mai mult apreciat. Ca urmare, la Conferința generală de la Sibiu, din 27—28 octombrie 1890, este ales în unanimitate membru în Comitetul Central al P.N.R. Pe această linie de conduită se înscrie și participarea sa la Conferința din ianuarie 1892, care a decretat înaintarea Memorandului la împăratul Francisc Iosif, fără amînare.

Implicat în procesul Memorandului, Patriciu Barbu, ca membru al Comitetului Centrul, s-a declarat solidar cu cele înscrise în documentul încriminat de autorități. Tot cu acel prilej, el arată că „păstrînd pe o masă în biroul meu exemplarele Memorandului, am dat din ele fiecăruia, care a cerut". Pentru „delictul de agitație, comis prin răspîndirea Me-

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Stavropighia din Perii Maramureșului (1391-1981)

590 ani de atestare documentară

Ne despart aproape șase veacuri de un important moment din viața Bisericii ortodoxe române din Transilvania. Gîndurile ni se îndreaptă spre un ținut din nordul țării, ce mustește de istorie și care a rămas pînă în zilele noastre ca o fîntînă nesecată a spiritualității și tradițiilor românești — țara Maramureșului. Sate și preoți, sate și mănăstiri, împărăția bisericilor din lemn, aceasta poate fi denumirea Maramureșului.

Cea mai veche mănăstire consemnată în documente este cea din Peri, cu hramul Sf. Arhanghel Mihail. Este atestată documentar numai în anul 1391, dar este mai veche, fiind ctitorită de Sas Vodă, fiul lui Dragoș descălecătorul Moldovei. Mănăstirea se afla pe malul de nord al Tisei, între Taras și Apșa de Jos. Știri indirecte despre această mănăstire avem încă din anul 1389, cu ocazia unei hotărnicii a moșiei Taras pentru Drăgoșești, cînd e pomenit „locul numit Mănăstire" (loci Monostar vocati et per meatum ejusdem fluvii Tyciae), precum și „rîvuli Kurtvelyes riul Perilor" (I. Mihalyi, Diplome maramureșene, Sighet, 1900, p. 91—92).

În sec. al XIV-lea în Maramureș exista o viață bisericească intensă. Avem cunoștință și despre numele unor preoți, cel mai vechi preot român din Maramureș, consemnat în documente, fiind Miroslav din Giulești, pomenit la 1364, făcînd parte din familia nobilă a Giulești enilor, precum și alți preoți proveniți chiar din familii de cneji și purtînd uneori titlul de „homo regius".

Din mijlocul acestor români maramureșeni, se îndreaptă în anul 1391 spre Patriarhia din Constantinopol, doi voievozi, Baliță și Drag, pentru a închina mănăstirea Peri Patriarhiei. Astfel, în acest an, patriarhul Antonie ridică mănăstirea Peri la rangul de Stavropighie. Numele de stavropighie însemnează înfigerea crucii patriarhale într-o biserică din altă Eparhie, făcînd-o pe aceasta dependentă direct de scaunul patriarhal. În felul acesta stavropighia avea și rostul de a apăra mai bine credința ortodoxă din ținuturile expuse prozelitismului — cum era și cazul Maramureșului în sec. XIV.

Prin tomosul patriarhal din 13 august 1391, patriarhul Antonie acorda drepturi deosebite conducătorilor mănăstirii. Astfel, egumenul Pahomie a fost numit exarh patriarhal, fiind învestit cu toate drepturile unui episcop, numai hirotonirea preoților să se facă de către „arhiereii locali", identificați după ultimele cercetări cu arhiereii ortodocși din Transilvania. Acești egumeni de la Peri erau supuși unui ierarh transilvănean, numit în decretul din 1494 „superiorul" sau „mai marele" acestora și stăteau sub ascultarea „arhiepiscopului din Transilvania", dovedit a fi Daniil din Feleac, lîngă Cluj. (Pr. prof. dr. M. Păcurariu, Începuturile Mitropoliei Transilvaniei, București, 1980, p. 57.)

Piatra de temelie a Episcopiei Maramureșului trebuie căutată deci în mănăstirea Peri, care prin actul patriarhal devine o adevărată Exarhie. Jurisdicția acestei mănăstiri se întindea peste credincioșii din Maramureș, Sălaj, Ugocea, Ardud (Avra), Bereg, Ciceu, Unguraș și Amlașul bihorean.Voievozii Baliță și Drag au înzestrat această mănăstire cu danii și se pare că aici a funcționat și prima tiparniță din Maramureș. În veacul al XVII-lea mănăstirea Peri este distrusă și averile confiscate de principele M. Apaffi.

Marile drepturi acordate de către Patriarhia ecumenică egumenilor mănăstirii Peri, ca și urmașilor acestora, precum și grija voievozilor pentru ctitoria lor strămoșească, dovedesc acum după 590 de ani ce ne despart de acest eveniment istoric, cît de puternică era dragostea românilor maramureșeni pentru credința, Biserica și pămîntul străbun. Numeroasele mănăstiri din această parte, izvorît-au lumină creștină și știință de carte și peste alte plaiuri, încît pînă azi ochiul se limpezește privind bisericile de lemn, sufletul se deschide cît o poartă maramureșană, morții dorm veseli în cimitirul din Săpînța, iar bătrîna Iză pogoară blînd la vale, vestind zi de zi pe Dragoș și Bogdan, descălecați în nemurire.

Pr. *Dumitru Mihali*
Mănăstireni — Cluj

Rosturi și esențe

Numai un eretic ar da definiții eseului. Și totuși, noi ne vom permite să vedem în eseu un echilibru între cuvînt și tăcere, un teritoriu de idee și metaforă, adică un soi de *coincidentia oppositorum*, ca să ne exprimăm prin translație de nuanță în termenii lui *Nicolaus Cusanus*.

Cartea la care ne referim noi și anume *„Dascăli de cuget și simțire românească"* de Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ este o carte „a modelelor de cuget și simțire românească", *„Dascăli de cuget și simțire românească"* e un spațiu tipografic de dor și eternitate, o expresie a unei erudite *stări de echilibru*.

Ea se adresează printr-o limpidă și aproape desăvîrșită artă a cuvîntului atît minții noastre, memoriei noastre colective cît și sufletului.

La o reducție tematică și analitică putem descoperi că puține dintre cărțile de eseuri vizînd istoria culturii ieșite de sub stema de teasc a tipografiilor noastre din ultima vreme conțin atîtea superbe probe de slavă și pătimire, de acea știință pe care cum foarte bine o denumea cineva seamănă cu o artă a transmutației metalelor. O atare știință sentimentală cum este aceea care se degajă din volumul de Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ e o formă a sincerității culte și puține dintre sinceritățile culte nu sînt, pentru unii, cu adevărat primejdioase. În paginile autorului pe care încercăm să-l analizăm depistăm adevărul în virtutea căruia eseul este un mod intelectual și de existență; el descrie între depărtare și tîrziu o construcție spirituală. Aspirația eseistului la care ne referim este aceea de a ajunge dintr-o ineluctabilă necesitate, dureroasă și în același timp entuziastă, la sublim și purificare.

Unele dintre eseurile însumate de secțiunile cărții ar mai fi putut fi citite în publicații prestigioase precum *Telegraful Român* la rubrica căutată și așteptată, purtînd titlul de *Calendar de inimă*. Numai că aceste piese de gen recreate în volum capătă o altă greutate, un alt sens, un alt contur, părînd străbătute parcă de apa freatică a unei vizibile generozități de cunoaștere și trăire.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, eseist de marcă și romancier de meditație (să ne amintim tulburătorul său roman *Trei ceasuri în iad*), reușește în volumul său *„Dascăli de cuget și simțire românească"* o legătură necesară între starea de materie și cealaltă fațetă a ei: starea de spirit. În cele aproape 550 de pagini ale cărții Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ se dovedește un explorator de adînc în materia vieții, a cărții ,a morții, ca și a visului. Astfel încît numeroase texte din această carte peste care nu avem să ne aplecăm decît cu satisfacție spirituală este, ca să uzăm de o imagine campînd în fizică, totodată, și corpuscul și undă, și tensiune și reflecție, și adevăr și existență, și experiență și contemplație.

Parcurgînd cu atenție capitolul *Neagoe Basarab, domn al culturii românești* din cartea comentată el ni s-a părut nu un gest de simultaneitate față de eseul informatului *Dan Zamfirescu* ce se ocupă de același subiect, ci unul de superioritate. Adresîndu-se deopotrivă specialiștilor și publicului larg, cartea se poate citi într-o întinsoare de o noapte. Multe dintre paginile ei conținînd, pe lîngă date noi de istoria culturii, și o vibrație cu adevărat epică.

Astfel încît divulgîndu-se drept un erudit, fără a fi un sursier, Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ așază sub un spot luminos personalitatea atît de complexă și controversată a lui *Nicolae Milescu-Spătarul* despre care în sensul unei complete argumentații și-ntr-o nobilă limbă românească autorul cărții noastre afirmă: *„Consacrarea publică dă un acont de merit care se impune de la sine.*

În memoria culturii românești? statuia lui Milescu e măreață ca a unui voievod" (op. cit., pag. 179).

Fie și din această fericită formulare putem înțelege că pentru Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ erudiția nu ar putea fi un scop în sine, ci o chestiune de educație, o calitate, o cale.

Astfel la pagina 209 a volumului de care ne ocupăm putem afla extrem de interesante și judicioase considerații în legătură cu „noblețea poporului român" așa cum ne apare ea în opera *Stolnicului Constantin Cantacuzino*, cel care, după opinia autorului *„... a fost mai presus de toate o minte politică"*.

Economisindu-și și o anume doză de romantism, Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ ne aduce înaintea ochilor, într-o vie și documentată evocare figura lui *Gheorghe Șincai*, cărturar-patriot, pe care Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ nu ezită să-l numească: *... „om de răscruce între două feluri de a se scrie istoria"* (op. cit., pag. 252), acesta fiind considerat în lucrarea la care ne referim: *„... urmaș în lucrare, simțire și în idei al cronicarilor, al lui Dimitrie Cantemir și al Stolnicului Cantacuzino ..."* (op. cit., pag. 265).

Un capitol deosebit de suculent este dedicat, dintr-o aspirație secretă poate către poezie, inginerului, poetului, dramaturgului, arhitectului, pictorului, arheologului, muzicianului, nuvelistului, specialistului în doctrine militare, doctorului în filosofie și poliglotului (vorbea rusa, germana, polona, italiana, engleza, franceza, latina și greaca), prin urmare enciclopedistului *Gheorghe Asachi*, despre a cărui rămînere în amintirea noastră Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ consemnează, cu îndreptățire, că ea s-a realizat *„... prin subiectele sale istorice, naționale, din nuvele și din poezii, care vor fi întotdeauna surse de înălțare a sufletelor noastre, izvoare de încălzire a sentimentului patriotic al tuturor generațiilor, cît vor fi români pe lume"* (op. cit., pag. 275).

Dar poate că „omului-simbol" care a fost *Gheorghe Lazăr*, denumit pe drept-cuvînt în opusul de care ne ocupăm „doctor în teologie și legi" i s-ar fi cuvenit, poate, un capitol mai întins, în care, cine știe n-ar fi fost lipsit de interes, ca folosindu-se de monografia prof. univ. *Florica T. Campan* din Iași, să fi fost radiografiată ceva mai pregnant și activitatea științifică a acestuia.

Figurii pitorești și atît de autentice în trăire, speranță și creație care a fost *Anton Pann* și despre care au scris cu entuziasm *Lucian Blaga, Ion Barbu, Romulus Dianu* (ca să nu dăm decît cîteva nume) Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ îi consacră un pertinent capitol, fixîndu-i locul în cultura noastră și anume locul unui *moralist*, neezitînd să-l declare drept un: „Esop al românilor".

Din constelația de revoluționari de la 1848 este extrasă și analizată, așezată la umbră și la lumină, pentru a i se studia rosturile și esențele, figura acelui atît de generos *Costache Negri* despre care așa cum precizează însuși autorul *„după detronarea lui Cuza se retrage la moșia sa unde și moare în 1876, la 26 septembrie, iubit și plîns de toată lumea"* (op. cit., pag. 328).

De asemenea, macedoneanului *Andrei Șaguna*, cîrmuitor de oameni, despre care și Nicolae Iorga s-a exprimat cu netrucat entuziasm, Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ îi dedică, cu aplicație, un capitol de analiză, de intimă cuprindere. Astfel stînd lucrurile în legătură cu această statuie morală și culturală a neamului nostru sînt citați, în capitolul la care facem referință, *George Barițiu, N. Iorga, I. Lupaș, Ilarion Pușcariu, T. Gîrboviceanu* și *Dumitru Stăniloae*. La o lectură aplicată și de altfel necesară, respectivul capitol ne restituie, fără părtinire, figura de verticalitate intelectuală și de conștiință a unui cărturar, care, după cum se știe, din statistica de bibliotecă, a scris peste 25 de cărți nu pentru gloria sa, nici din nevoi culturale, ci pentru a face ctitorie sufletească.

Fără armură artistică un fapt de viață, de informație, de cultură este bont; căci poate numai astfel trăirea ideatică sublimată în ordine estetică ne dă măsura de aur a perenității. De aceea un capitol emoționant și emoționant îi este dedicat în carte monahului *Sofronie Vârnav*, *„luptător pentru Unire"*, originar din Hilișeu-Dorohoi, ins căruia istoria i-a pecetluit cu un mare DA sigiliul întregii sale activități.

Comuna Săliștea Sibiului, poate singura comună din Europa, dacă nu și din lume, care a dat șapte academicieni, ne-a dăruit și figura legendară a *Marinei Hociotă*, „femeie-combatant", petrecută din această lume în 1977 și despre care autorul cărții ne sugerează cu mijloace de aleasă scriitură că nu a murit cu totul, ci a păsit din viață în istorie, că a trecut din timp în eternitate ca printr-o ușă dureros uitată deschisă.

Rostul dintre bunătate și frumusețe, semănînd pentru unii autori cu o aurora îngrijorată a gîndirii este pentru Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ o limpezire a ei. Așa încît de o înaltă temperatură a ideilor, ca și a simțirii ni s-a părut capitolul *„Un episod important din lupta pentru limba română"* în care, cu un verb de-a dreptul vaticinar, unde ni s-a părut o lacrimă amînată, sînt vestejite axiologic, cu o perfectă obiectivitate, fără cea mai mică urmă de naționalism: *„Încercările de deznaționalizare din Transilvania de Nord între anii 1940—1944"*.

Un estetician al veacului nostru care publica la Regensburg în 1920 o carte adesea citată nu se sfia să afirme că simțul pentru măsura deplină pentru raportul just și frumos este întotdeauna la iveală, așa încît binele și frumosul, eticul și esteticul sînt întotdeauna contopite. Citind capitolul *„Încercările de deznaționalizare din Transilvania de Nord între anii 1940—1944"* vom vedea că el este riguros documentat, că degajă o tensiune bărbătească și mai presus de orice acest capitol, poate cel mai important și mai definitoriu al cărții, certifică o vocație culturală și pedagogică și nu doar o aromă a inspirației. Dar fiindcă nu vrem să alunecăm într-o conferință scrisă despre natura eternă a raportului dintre bunătate și frumusețe, printr-o digresiune definitivă, chestiune care rămîne deschisă, vom spune că în totul lucrarea *„Dascăli de cuget și simțire românească"* este cu evidență un gest pe care elinii îl numeau *zeetcesis*, una dintre acele puține întreprinderi scriitoricești care vine să ne Lămurească. Ea este o carte de minte, inimă și înțelepciune. Ea exclude pe toți ienicerii dogmelor care sînt crunți, exacți și decolorați. O lucrare cum este *„Dascăli de cuget și simțire românească"* ne convinge că din perspectiva destinului moral al omului frumosul nu poate apare decît ca un simbol al moralității. În fond *„Dascăli de cuget și simțire românească"* este un fapt de patriotism cultural. Ea ne dovedește că așa cum spunea Mircea Eliade adevăratii intelectuali nu pot fi abstracți, că ei prin știință și cultură experimentează viața; așa încît această carte indică un drum și o vocație.

Dan Mutașcu

Festivitatea de deschidere a noului an universitar 1981-1982, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Marți, 15 septembrie 1981 au reînceput cursurile și în cadrul instituțiilor de învățămînt teologic ale Patriarhiei Române. La Institutul Teologic Universitar din Sibiu, acest moment a fost marcat prin oficierea Sfintei Liturghii în Capelă, după care a urmat Tedeumul cu sfințirea apei mici.

Festivitatea de deschidere a avut loc joi, 24 septembrie a. c. în prezența Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, a P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, a P. S. Episcop Vasile al Oradiei și a P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

P. C. Arhid. prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului, a prezentat un amplu raport privind aspectele muncii instructiv-educative în anul încheiat, ca și perspectivele noului an, așa cum se conturează acestea din recentele hotărîri adoptate cu ocazia consfătuirii cadrelor didactice din învățămîntul teologic, ce a avut loc la București în zilele de 10 și 11 septembrie a. c.

Au fost omagiați apoi profesorii Teodor Bodogae și Gheorghe Șoima cu ocazia împlinirii vîrstei de 70 de ani.

A urmat, în continuare, un bogat program de cîntece religioase și patriotice, executate de corul studenților Institutului, după care au luat cuvîntul: prof. Dr. Christoph Klein, prorectorul Institutului Teologic Protestant Sibiu, care a adus salutul frățesc al profesorilor și studenților acelui institut și PP. SS. Episcopi Emilian, Vasile și Lucian, care au adresat părintești îndemnuri tinerilor ce se pregătesc să devină preoți:

În final a vorbit Î. P. S. Mitropolit Teoctist, care s-a referit la hotărîrile Consfătuirii de la București arătînd că ele sînt menite să ducă la continua îmbunătățire a procesului de formare a slujitorilor sfintelor altare. Pentru aceasta, a adresat un apel stăruitor tuturor cadrelor didactice și studenților de a-și conjuga eforturile în vederea îndeplinirii cu conștiinciozitate a sarcinilor ce le revin. Totodată, Î. P. S. Sa a dat asigurarea unui sprijin total din partea conducerii bisericești, personal a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, care are la inimă problemele învățămîntului teologic, așa cum a dovedit și prin participarea directă la consfătuirea de la București.

Implorînd binecuvintarea cerească asupra muncii profesorilor, ostenitorilor și studenților Institutului Teologic Universitar din Sibiu, Î. P. S. Mitropolit a declarat deschise cursurile noului an.

D. A.

Preot prof. Dumitru Stăniloae, Doctor Honoris Causa al Institutului Teologic Ortodox „ Saint Serge" din Paris

În 29 mai 1981, a avut loc festivitatea de decernare a titlului de „Doctor Honoris Cauza", părintelui prof. Dumitru Stăniloae, din partea Institutului Teologic Ortodox „Saint Serge" din Paris.

Avem astfel o nouă dovadă de prestigiul de care se bucură, în cadrul Ortodoxiei și a teologiei creștine contemporane, P. C. Părinte prof. Dr. Dumitru Stăniloae.

La festivitate au participat, alături de profesorii și studenții Institutului „Saint Serge", și un număr însemnat de invitați. Între ei amintim pe Î. P. S. Arhiepiscop Vasile Krivochein din Belgia, P. S. Episcop Adrian Botoșăneanul — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală, prof. Claude de Mondésert, director al colecției „Sources chrétiennes" etc.

Personalitatea sărbătoritului a fost omagiată de profesorii Columzine, Andronicoff și Olivier Clément. Ultimul a salutat în prof. Stăniloae pe unul dintre principalii, dacă nu principalul, purtător de cuvînt al Ortodoxiei contemporane și chiar al Creștinismului, în general.

În final, a luat cuvîntul Părintele prof. Dr. Dumitru Stăniloae care a vorbit despre responsabilitățile actuale ale Teologiei ortodoxe și creștine în general.

Patriciu Barbu

(Continuare din pag. a 3-a)

morandului", la 25 mai 1894, el a fost condamnat la două luni închisoare de stat, pe care le-a executat în închisoarea din Vaț.

La începutul anului 1896, Patriciu Barbu, Ioan Rațiu, George Pop de Băsești, Iuliu Coroianu, Rubin Patița și G. Domide redactează un „manifest", în care arată că n-au cerut grațierea de la împărat în urma condamnării lor pentru tipărirea și răspîndirea Memorandului. Mai departe, autorii își exprimau speranța că era dreptății „nu poate fi departe" nici pentru împlinirea aspirațiilor românești. „Precum și în trecut, așa și în viitor — declarau ei — nu vom da îndărăt de la nici o jertfă, pe care cauza națională ar cere-o." Improcesuat pentru acest articol, Patriciu Barbu a fost condamnat la 15 zile detențiune.

Neînfricatul cărturar și bărbat politic a desfășurat și o bogată activitate publicistică. El a colaborat la ziarele și revistele românești care apăreau în Austro-Ungaria acelor ani. Studiile și articolele sale, au un pronunțat caracter politic, fiind îndreptate împotriva asupririi popoarelor negermane și nemaghiare din imperiu. În multe din ele, se ocupă de lipsa de drepturi politice și încercarea de maghiarizare a românilor.

În preocupările sale au intrat și problemele cu caracter economic. Astfel, în vederea întăririi pozițiilor economice ale burgheziei românești din Reghin și împrejurimi, dar și pentru ajutorarea țăranilor români nevoiași cu fonduri bănești, Patriciu Barbu a inițiat întemeierea unei instituții naționale de credit în oraș. Consultîndu-se cu alți intelectuali, la 29 octombrie 1885 a luat hotărîrea de a crea banca „Mureșana", instituție ce a luat ființă în 1886 și a funcționat în casa sa din piața orașului.

Activitatea complexă și rodnică a avocatului Patriciu Barbu, pusă în slujba înfăptuirii idealului național, s-a întrerupt brusc la 5 iunie 1902, cînd ilustrul militant a încetat din viață. Pe ultimul său drum, spre cripta familială din Reghin, l-au condus prietenii și cunoscuții, precum și o mulțime de săteni din jurul orașului, alături de care Patriciu Barba a luptat de-a lungul vieții pentru libertatea socială și politică, și pentru unitatea națională a poporului român.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 129 Sibiu, 15 octombrie 1981 Nr. 39—40/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

În spiritul bunelor relații de conlucrare frățească:

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române în Jugoslavia

Sosirea în Palatul patriarhal de la Belgrad

La invitația Sanctității Sale Patriarhului Gherman al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, a făcut o vizită Bisericii Ortodoxe Sîrbe între 1—7 octombrie 1981. Din delegație au făcut parte: Î. P. S. Teoctist, mitropolitul Moldovei și Sucevei, Î. P. S. Nicolae, mitropolitul Banatului, P. S. Episcop Epifanie Tomitanul, vicarul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, P. C. Arhid. Ion Bănățeanu, secretarul cabinetului patriarhal și P. C. Arhid. Laurențiu Movileanu de la catedrala patriarhală.

Delegația a plecat spre Iugoslavia în ziua de 30 septembrie 1981, cu trenul din București, la ora 22,45 și a fost condusă la gară, de Î. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. S. arhiereu-vicar Gherasim Piteștieanul al Episcopiei Rîmnicului și Argeșului, P. C. vicar Constantin Pîrvu, P. C. Consilier Dumitru Soare, P. C. vicar Octavian Popescu, D-l Mircea Ionescu, contabil șef al Administrației patriarhale și de alte persoane oficiale.

Au fost de față: D-l Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor și D-l Director Ion Popescu.

În dimineața zilei de 1 octombrie, în gara din Vîrșeț a ieșit în întîmpinare P. S. Episcop Sava al Șumadiei și administrator (locțiitor) al eparhiei Banatului, înconjurat de un număr mare de preoți și credincioși din cuprinsul vicariatului ortodox român, în frunte cu P. C. Pr. vicar Moise Ianeș. Prea Fericirea Sa a coborît din tren pentru a se întîlni cu preoții și credincioșii care l-au așteptat cu nerăbdare. P. S. Episcop Sava, din acest moment, a însoțit delegația noastră pe tot parcursul vizitei, pînă la întoarcerea în țară.

În gara din Belgrad, delegația noastră în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, a fost întîmpinată de Sanctitatea Sa Gherman, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sîrbe, însoțit de Î. P. S. Daniil, mitropolitul Muntenegrului, P. S. Episcop Nicolae al Dalmației, P. S. Episcop Milutin al Timocului, D-l Prof. Gașevici de la Facultatea de teologie din Belgrad, P. C. ierom. Mitrofan, directorul Seminarului Teologic de la M-rea Crîca din eparhia Dalmației, care a urmat Institutul Teologic din București, Protoiereul Mircea Iancovici, secretarul Sf. Sinod, Protodiacon Momir Lecici, șeful cabinetului patriarhal și alte persoane oficiale. Au mai fost de față: D-l. Alexandăr Fira, președintele Comisiei federale pentru problemele religioase însoțit de Jivomir Stanovici și secretarul său Vlada Stanoevici.

A fost prezent de asemenea D-l Nicolae Mihai, ambasadorul Republicii Socialiste România la Belgrad.

După rostirea cuvintelor tradiționale de bun venit și exprimarea bucuriei reîntîlnirii, după ce Întiistătătorii celor două Biserici s-au îmbrățișat frățește, coloana de mașini s-a îndreptat spre catedrala patriarhală, unde delegația a fost așteptată de preoți și diaconi înveșmîntați, studenți teologi și elevi seminariști în stihare, fete și băieți îmbrăcați în costume naționale care au oferit flori oaspeților, precum și o mare mulțime de credincioși. Întîistătătorii celor două Biserici ortodoxe fiind întîmpinați în sunetul clopotelor și în acordurile imnului patriarhal tradițional, au fost înveșmîntați în mantii arhierești. S-a oficiat un Te-Deum, după care conducătorii celor două Biserici surori au ținut cuvîntări.

Conform programului, în aceeași zi după amiază, delegația noastră însoțită de ierarhii sîrbi, în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman, a vizitat monumentala biserică cu hramul „Sf. Gheorghe", de pe colina Oplenaț din orașul Topola, important monument istoric și de artă, construit în anii 1908—1912.

În ziua de 2 octombrie, la ora 9 dimineața, în palatul patriarhal au avut loc convorbiri între conducătorii celor două Biserici și ierarhii români și sîrbi, în legătură cu diferite teme ca: ce se înțelege prin diaspora, cine are dreptul să acorde autocefalie ș. a.

În aceeași dimineață, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin împreună cu Î. P. S. Teoctist, mitropolitul Moldovei și Sucevei, I. P. S. Nicolae, Mitropolitul Banatului, însoțiți de Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman și Î. P. S. Daniil, mitropolitul Muntenegrului, au făcut o vizită la autoritățile de stat din Belgrad.

Oaspeții români au fost primiți de Domnii Dobrivoi Vidici — președintele Prezidiului R. S. Serbia și Dușan Cicrebici, președintele Parlamentului R. S. Sîrbe. În cadrul întrevederii au fost evidențiate bunele relații de prietenie și cooperare între cele două popoare vecine și prietene.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a mulțumit pentru primire și a arătat prețuirea pe care Biserica Ortodoxă Română o are pentru Biserica Ortodoxă Sîrbă și conducătorul ei, Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman, Biserici care de-a lungul veacurilor au sprijinit popoarele respective în lupta lor pentru libertate și independență națională. În continuare, Prea Fericirea Sa a subliniat legătura ce există între învățătura ortodoxă și lucrarea practică a Bisericii, care urmărește fericirea și bunăstarea materială a fiilor ei.

În aceeași zi, înalții oaspeți români au fost primiți la Consiliul Vecei Executive a R. S. F. Iugoslavia unde au fost salutați de D-l vicepreședinte Dragoliub Stavrev. Cu această ocazie au fost abordate aspecte ale strînsei prietenii și colaborări româno-iugoslave.

La ora 12 delegația română a făcut o vizită protocolară la Ambasada română din Belgrad.

În aceeași zi, după amiază, delegația noastră, însoțită de conducătorul și ierarhii Bisericii Ortodoxe Sîrbe amintiți, a făcut o vizită la Seminarul Teologic din Belgrad. Din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a vorbit profesorilor despre învățămîntul teologic din Biserica Ortodoxă Română.

În ziua de 3 octombrie delegația noastră a plecat la Novi Sad, unde mai întîi a vizitat Matika Srpaka, veche instituție de cultură sîrbă. Apoi, s-a făcut o vizită și la conducerea Guvernului Regiunii Autonome Voivodina din Novi Sad, unde conducătorii celor două Biserici, însoțiți de ierarhi români și sîrbi, au fost primiți de președintele Nicola Kmezici. Cu acest prilej s-a vorbit despre relațiile frățești dintre românii și sîrbii din Banatul sîrbesc și cel românesc, care sînt loiali țărilor respective și faptul că și unii și alții sînt ortodocși trebuie să se numere printre cei mai buni cetățeni.

Spre prînz, delegația a ajuns la catedrala Episcopiei Sremului din Karloviț, unde a fost așteptată în sunetul clopotelor și în acordurile imnului patriarhal executat de corul preoților, de către preoți și diaconi înveșmîn-

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar
Arhid. *Ion Bănățeanu*
Secretarul Cabinetului patriarhal

(Continuare în pag. a 2-a)

Sosirea în gara de la Belgrad-Dunav

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române în Jugoslavia

Sosirea în Palatul patriarhal de la Belgrad

(Continuare din pag. 1)

tați, în frunte cu chiriarhul locului, P. S. Episcop Andrei și o mare mulțime de credincioși. După oficierea Te-Deumului tradițional, P. S. Sa a rostit un cuvînt în care și-a exprimat marea bucurie de a fi vizitat de o delegație a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu ilustrul său conducător.

În continuare, delegația noastră a vizitat reședința episcopală, care se află alături, și seminarul teologic din apropiere. La Seminar, unde au așteptat profesorii și elevii, directorul acestei școli a rostit un cuvînt de bun venit. Aici, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a rostit un cuvînt ocazional și Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului.

În aceeași zi după amiază, s-au vizitat mănăstirile Kruședol și Grgeteg din această eparhie, unde în cuvîntările rostite de gazde s-au scos în evidență daniile făcute la aceste locașuri de voievozii români, precum și faptul că marele mitropolit al Ardealului, Andrei Șaguna, a fost călugărit în M-rea Kruședol, unde a devenit și stareț. M-rea Kruședol a fost zidită în secolul XVI de Maxim Brancovici, cu ajutorul material al lui Neagoe Basarab și al vornicului Pîrvu Craiovescu. Petru Rareș și soția lui Neagoe Basarab, evlavioasa Despina, au făcut importante danii M-rii Kruședol.

Duminică 4 octombrie, în catedrala patriarhală din Belgrad, s-a oficiat Sf. Liturghie solemnă de către membrii delegației noastre, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, ierarhi, preoți și diaconi sîrbi, în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman, la sfîrșitul căreia întîistătătorii celor două Biserici au rostit cuvîntări, fiind de față mulți clerici și sîrbi și o mare mulțime de credincioși.

În ziua de 5 oct. delegația noastră a plecat spre orașul Kraguevaț. Aici, în apropiere, s-a vizitat monumentul și cimitirul din Sumarița, impresionant și zguduitor, unde în anul 1941 au fost uciși de fasciști un număr mare de persoane, între care elevii unui liceu împreună cu profesorii lor.

Apoi s-a făcut o vizită la Uzina de automobile din Kraguevaț, după care, coloana mașinilor s-a îndreptat spre catedrala episcopală, unde oaspeții au fost așteptați de chiriarhul locului, P. S. Episcop Sava al Șumadiei, preoți și diaconi învesmîntați și o mare mulțime de credincioși, în sunetul clopotelor și al cîntării imnului patriarhal tradițional. După oficierea Te-Deumului, P. S. Episcop Sava, într-un scurt cuvînt, a salutat pe înalții oaspeți. A răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, exprimîndu-și bucuria că se află în această frumoasă catedrală, care se împodobește acum cu pictură nouă. Apoi a adresat îndrumări duhovnicești credincioșilor prezenți.

După masă, delegația Bisericii Ortodoxe Române, însoțită de ierarhii Bisericii Ortodoxe Sîrbe, în frunte cu Sanctitatea Sa patriarhul Gherman, a plecat spre orașul Kralievo, unde în apropiere a poposit la străvechea și frumoasa mănăstire Jicea.

Aici oaspeții au fost așteptați de către P. S. Episcop Ștefan al Eparhiei Jicea, înconjurat de preoți din împrejurimi și de soborul de călugărițe și de credincioși din apropiere. După oficierea Te-Deumului tradițional, P. S. Episcop Ștefan, într-un scurt cuvînt, a salutat prezența înalților oaspeți. A răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, care printre altele, a apreciat trecutul istoric și frumusețea acestui important așezămînt monahal.

Această mănăstire a fost înființată la începutul secolului al XIII-lea de Sfîntul Sava. Pe o placă din pronaosul bisericii stă scrisă această inscripție: „În această sfîntă mănăstire la anul 1219 Sfîntul Sava a înființat prima reședință a Arhiepiscopiei autocefale a Bisericii Ortodoxe Sîrbe . . ." Aici s-au încoronat primii țari sîrbi și au fost hirotoniți primii ierarhi sîrbi.

În ziua de 6 octombrie, delegația însoțită și de chiriarhul locului, a plecat pe valea rîului Ibăr, spre mănăstirea Studenița, tot din Eparhia Jicea, mănăstire înființată în a doua jumătate a secolului al XII-lea, de primul țar al poporului sîrb, Ștefan Nemania. Biserica ei a fost zidită în anii 1185—1196. Este printre cele mai vechi mănăstiri ale Bisericii Ortodoxe Sîrbe. De aceea este considerată mama bisericilor sîrbești.

În ceea ce privește arhitectura, aici se distinge o îmbinare între stilul roman și bizantin și cu cel al școlii sîrbe din Rașca. Primele fresce din biserică au fost executate în anul 1209, în vremea fiilor lui Ștefan Nemania, Ștefan I și Vucan. Se crede că și Sf. Sava a avut un rol de seamă la executarea primelor picturi, prin faptul că, pe de o parte, a adus să lucreze aici pe cei mai buni meșteri ai vremii, iar pe de alta, el personal a făcut împărțirea compozițiilor, care se abăteau puțin de la erminie, dar care respectau adevărul teologic. Ctitorul a rînduit ca această mănăstire să servească și de necropolă familiei sale. Călugărindu-se spre sfîrșitul vieții, Ștefan Nemania, a murit la M-rea Hilandar din Muntele Athos, de unde apoi a fost adus aici de Sf. Sava, fiul lui.

În biserică se păstrează moaștele Sf. Simeon, fiul lui Ștefan Nemania.

În această biserică s-au putut admira documentele de danii pentru această mănăstire ale voievozilor români: Grigorie Ghica din 1662, Matei Basarab din 1644 și Ștefan Cantacuzino din 1715.

Lîngă biserica mare se păstrează o biserică mai mică închinată Sf. Ioachim și Ana, zidită în anul 1314, de regele Milutin, care în total a ridicat în jur de 43 de biserici, asemenea lui Ștefan cel Mare din Moldova.

La dejunul care s-a servit la trapeza Mănăstirii, un respectuos cuvînt de salut a adresat starețul Ioan al acestei Mănăstiri. Din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a răspuns Î. P. S. Mitropolit Teoctist, care, de asemenea, a evocat trecutul îndepărtat al acestui așezămînt și a mulțumit pentru primire și ospitalitate.

În seara zilei de 6 octombrie, la ora 19, Sanctitatea Sa Gherman a dat o recepție în saloanele palatului patriarhal în cinstea Prea Fericitului Patriarh Iustin și a însoțitorilor săi. La această recepție au mai luat parte Dobrivoi Vicidîci, președintele R. S. Sîrbe și alte persoane oficiale din conducere, Dragutin Tešici, președintele Comisiei pentru problemele religioase al R. S. Sîrbe, Alexandăr Fira, președintele comisiei federale pentru problemele religioase, Nicolae Mihai, ambasadorul României la Belgrad, alți ambasadori și reprezentanți ai corpului diplomatic, personalități din societatea Belgradului, ierarhi ortodocși sîrbi, arhiepiscopul catolic de Belgrad, profesori de la școlile teologice superioare și medii, consilieri, protopopi, preoți și alte persoane oficiale.

În ziua de 7 octombrie, ultima zi a șederii pe pămîntul Iugoslaviei, în cursul dimineții au avut loc discuții între Întîistătătorii celor două Biserici, în prezența ierarhilor români și sîrbi.

În aceeași zi, la ora 10,30, delegația noastră a părăsit Belgradul, îndreptîndu-se spre comuna Alibunar, unde a făcut o vizită la biserica ortodoxă română, fiind așteptată în sunetul clopotelor și a cîntării imnului patriarhal, de preoții în odăjdii ai Vicariatului ortodox român și de o mare mulțime de credincioși, care și-au manifestat marea lor bucurie prin aplauze îndelungate. După tradiționalul Te-Deum, P. C. preot paroh Adam Măran a ținut un scurt cuvînt, în care a prezentat cîteva date istorice mai importante în legătură cu această biserică și a exprimat bucuria sa și a credincioșilor ortodocși români din această mare localitate, de a avea în mijlocul lor pe Întîistătătorii celor două Biserici surori. A răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, care după ce și-a exprimat bucuria întîlnirii cu preoții și credincioșii din cadrul Vicariatului ortodox român, a dat înțelepte și prețioase îndrumări credincioșilor prezenți, pentru păstrarea credinței ortodoxe, a obiceiurilor străbune, pentru unitate și viețuire frățească cu credincioșii sîrbi.

În continuare, în semn de frățietate, Prea Fericirea Sa a vizitat și biserica ortodoxă sîrbă de alături, iar în evanghelia de pe sfînta masă a scris următoarele: „După cum cele două biserici, română și sîrbă, se află una lîngă alta, tot așa și credincioșii lor, români și sîrbi, să trăiască în unitate și bunăînțelegere unii cu alții".

La masa de prînz oferită de parohia română din Alibunar în numele autorităților locale, a ținut un cuvînt primarul acestei comune.

Din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a luat cuvîntul Î.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, care a arătat mai întîi legăturile de veacuri dintre români și sîrbi prin artă și ajutor reciproc, menționînd mănăstirile Kruședol, Jicea și Studenița din Iugoslavia și Mănăstirile Neamț, Putna, Voroneț, Bodrog și Prislop din România.

Ultimul popas al delegației pe pămîntul iugoslav a fost făcut în orașul Vîrșeț, înfrățit cu orașul Lugoj din România, unde la catedrala episcopiei ne-a așteptat P. S. Episcop Sava, locțiitor de episcop al acestei eparhii, cu preoți și diaconi învesmîntați și un mare număr de credincioși din oraș și din împrejurimi, care în semn de dragoste, cu entuziasm, au aplaudat îndelung. După oficierea Te-Deumului, P. S. Episcop Sava a salutat pe oaspeți, trecînd în revistă, legăturile de veacuri între cele două Biserici și popoare. A răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin. care după ce și-a exprimat bucuria și admirația pentru această monumentală catedrală, corul minunat și mulțimea ce ne-a întîmpinat, a adresat prețioase îndrumări credincioșilor, pentru a trăi între ei și cu credincioșii sîrbi în dragoste creștină, care trebuie să-i unească pe toți, în rugăciune, în săvîrșirea faptelor bune și în slujirea binelui obștesc. Încheindu-se această festivitate bisericească, delegația noastră s-a îndreptat spre biserica ortodoxă română din acest oraș. Zidirea acestei biserici s-a început în anul 1912 și s-a terminat în 1913. Pictura a fost executată de către pictorul român Simonescu. Sfințirea a avut loc în anul 1913 și s-a oficiat de către episcopul Miron Cristea.

În aceeași seară s-a vizitat și palatul episcopal din acest oraș. După servirea cinei, oferită de Episcopie, la gara din Vîrșeț, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a mulțumit încă o dată Sanctității Sale Patriarhului Gherman pentru excepționala ospitalitate și dragostea frățească cu care ne-a înconjurat în tot timpul vizitei pe pămîntul Iugoslaviei.

După ce Întîistătătorii celor două Biserici și ceilalți ierarhi români și sîrbi s-au îmbrățișat frățește, la ora 22,45 delegația Bisericii Ortodoxe Române a plecat cu trenul spre București.

În ziua de 8 octombrie, la ora 10,28, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin și ceilalți membri ai delegației au fost așteptați în Gara de Nord din București, de către Î. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, P. S. Antonie, Episcopul Buzăului, P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, P. S. Roman Ialomițeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Vicar Constantin Pîrvu, P. C. Consilier Dumitru Soare, P. C. Vicar Octavian Popescu și alte persoane oficiale.

Au fost de față: D-l Ion Roșianu, Președintele Departamentului Cultelor și D-l Director Ion Popescu.

*

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, făcută Bisericii Ortodoxe Sîrbe, a contribuit la continuarea și adîncirea relațiilor dintre cele două Biserici surori și la întărirea relațiilor de cooperare și bună înțelegere între cele două popoare vecine și prietene.

Victoria de la Şelimbăr — moment de seamă în realizarea unităţii politice a Ţărilor Române de către Mihai Viteazul

La 28 octombrie 1981 se împlinesc 382 ani de la bătălia ce s-a dat lîngă porţile cetăţii Sibiului, cunoscută în istorie sub numele de bătălia de la Şelimbăr, unde oştile Ţării Româneşti, conduse de Mihai Vodă Viteazul, au obţinut o strălucită şi nepieritoare victorie în lupta pentru independenţa şi unitatea politică a celor trei Ţări Române.

După campania victorioasă împotriva turcilor, Mihai Viteazul, domnul Ţării Româneşti (1593—1601), înconjurat fiind de domni ostili — Andrei Báthori în Transilvania şi Eremia Movilă în Moldova — a trecut la pregătirea campaniei care va avea drept rezultat unirea într-un singur stat a celor trei principate româneşti, formaţiune politică care să poată face faţă pericolului străin, şi în special turcesc, tot mai ameninţător.

În vederea înfăptuirii acestui ideal, încă în vara anului 1597, Mihai Viteazul a luat măsuri pentru întărirea oastei sale, mărindu-i numărul la cca 20.000 de luptători. Potrivit scopului, el concentrează o parte din forţe — 12.000 — în zona Ploieşti, iar o altă parte — 8.000 — în jurul Craiovei, sub comanda vestitului căpitan Baba Novac.

Pentru a nu da în vileag intenţiile sale, domnul şi-a dispersat oastea prin sate, fără să ştie unii de alţii, spunîndu-le că se pregăteşte să-i atace pe otomani. În acelaşi timp, pentru a preveni un atac din partea Porţii, a trimis o solie încărcată cu daruri la Constantinopol, prin care anunţa pe sultan că se pregăteşte de o acţiune în Transilvania, împotriva lui Andrei Báthori, omul polonezilor. Sultanul, deşi n-avea încredere în furtunosul domn care-i măcelărise oştile la Călugăreni, totuşi, s-a prefăcut a fi de acord cu campania proiectată, mulţumit fiind să ştie armata Ţării Româneşti angajată în acţiuni militare duse în altă parte.

La începutul lunii octombrie 1599, Mihai Viteazul porni spre munţi cu oastea adunată în zona Ploieşti. Drumul pînă la hotar a fost făcut „cu uimitoare iuţeală", spune secretarul domnesc, şi „mai repede decît a trecut Hanibal Alpii", după aprecierea istoricului maghiar Bethlen. Deplasîndu-se pe cărări şi poteci de munte, fără să întîmpine nici o împotrivire, coloana coboară spre Prejmer, lîngă Braşov, pe cînd artileria şi bagajele trec pe valea Buzăului. Aici făcu popas cîteva zile, aşteptîndu-i pe secuii nemulţumiţi de politica principelui transilvănean. Tot aici, în tabără, au venit să se închine domnului, solii Braşovului Chiril Greissing şi Luca Hirscher, împreună cu protopopul român Mihai, de la biserica Şcheiului, pentru a obţine ocrotirea oraşului de sub Tîmpa.

După ce a primit ajutoare de la secui şi saşi, coloana s-a pus în mişcare, trecînd prin Codlea, Şercaia, pe lîngă cetatea Făgăraş, pe valea Oltului, pînă la Tălmaciu, în apropiere de Sibiu. Aici aşteptă cîteva zile sosirea grupării concentrate în tabăra de la Craiova şi a oştii de ţară, care înaintau pe Olt în sus.

La 26 octombrie, după ce ajunse la Tălmaciu şi a doua coloană, Mihai, în fruntea întregii sale armate, cu un efectiv de cca 20.000 oameni şi 18 tunuri, porni spre Şelimbăr, unde ridică tabăra a doua zi.

Andrei Báthori, surprins, a aflat de-abia la 10 octombrie că domnul muntean a trecut munţii în Transilvania, dată la care a început să-şi strîngă forţele la Sebeş. Însă din cauza rapidităţii marşului oştilor muntene, n-a mai aşteptat concentrarea tuturor forţelor, ci a început deplasarea spre cetatea Sibiului, cu gîndul de a o ocupa înainte de sosirea lui Mihai. În dimineaţa de 27 octombrie, armata cardinalului, care număra cca 25.000 oameni şi 40 de tunuri, ocupase poziţie şi era gata de luptă la sud de Sibiu, în „partea cea mai de jos a cîmpiei, închisă de ambele părţi între oraş şi rîul Sibiu" (Cibin — n. n.), spune Nicolae Bălcescu, faţă în faţă cu poziţiile oştirii Ţării Româneşti.

Dispozitivul de luptă, şi de o parte şi de cealaltă, era organizat pe mai multe linii, însă totuşi cu unele particularităţi, în funcţie de concepţia tactică.

În ziua de 27 octombrie se încearcă aplanarea conflictului prin tratative. Sînt trimişi soli de amîndouă părţile şi se încheie „o încetare de arme pentru aceea zi". Drept garanţie sînt trimise cîte două persoane de vază. În după-amiaza zilei, cardinalul trimise în tabăra lui Mihai pe nunţiul papal Malaspina, cu misiunea de a-l determina pe acesta să se retragă. Solului, Mihai i-a răspuns că n-a venit, mînat de dorinţa de dominaţie, nici de sete de sînge creştinesc, fiind hotărît să verse numai sînge turcesc, că lui îi ajunge Ţara Românească, în care cu o singură arătură şi semănătură cresc destule grîne. „Am jurat lui Hristos pe turci să nu slujesc — continuă Mihai — şi voi pe ei iubiţi; cum oare să mă încred vouă? De aceea hotărît-am a vă coprinde ţara, a muri ca un creştin, sau peste voi a domni."

La 28 octombrie, dis-de-dimineaţă, Mihai restitui pe cei doi nobili zălogiţi, şi odată cu dînşii trimise şi următorul ultimatum: „Andrei Báthori, ca un partizan al turcilor şi vînzător al pricinei creştinătăţii, să se lepede de stăpînirea Transilvaniei ... sau să hotărască puterea armelor."

Încercările de pace dovedindu-se epuizate, urmează ca armele să-şi spună cuvîntul. Începe lupta. Iată cum o descrie Nicolae Bălcescu: „Era zece ceasuri de dimineaţă cînd începu bătălia prin o furioasă tunărie de ambele părţi. Sunetele trîmbiţilor, urletele tunurilor, înfiorătoarea şuerare a ghiulelelor se se încrucişau în aer, clincăitul platoşelor, strigările luptătorilor, fumul prafului înzgomota aerul, întuneca ceriul, răspîndea în toate părţile spaima morţii şi curma vieţi fără număr. Tunurile lui Mihai Vodă erau aşezate pe un loc mai bun decît al ungurilor şi ar fi făcut mult rău acestora de ar fi avut tunari mai meşteri, căci ghiulelele, aruncate prea sus, treceau peste capetele ungurilor, loveau numai vîrful lancelor şi făceau mai multă spaimă decît vătămare".

După o puternică tragere de artilerie, aripa din stînga, comandată de Baba Novac, trecu la ofensivă, obligînd dreapta inamicului să se retragă. În acest fel, dreapta dispozitivului propriu a rămas pe loc, expusă loviturii duşmanului, care a şi executat o acţiune ofensivă asupra acestui flanc. Pentru a-l opri pe adversar, intervine cavaleria din prima linie a muntenilor.

În momentul cînd întreaga linie întîia a dispozitivului oştirii Ţării Româneşti a fost angajată în luptă, Gaşpar Corniş a dezlănţuit un atac general, angajînd aproape toate forţele lui Andrei Báthori. Acest atac puternic a determinat retragerea întregii linii întîia muntene. Momentul era critic. Se cerea o intervenţie imediată şi hotărîtă. Mihai, apreciind just situaţia, introduce în luptă linia a doua. Concomitent, manevrîndu-şi rezerva prin ocolirea aripei stîngi proprii, a dat o lovitură puternică flancului drept inamic.

Prin forţa exemplului personal, ca la Călugăreni, Mihai îşi îmbărbăta oştenii, alergînd „ca un leu prin mijlocul vrăjmaşilor, ţiind în mînă şabia sa mare, groaznică şi ameninţătoare, cu care dobora în dreapta şi în stînga pe cîţi întîmpina".

Liniile întîia şi a doua inamice se clătinară, „armia lor în risipă fugea în toate părţile". Dar mai exista şi rezerva. Aceasta intră în foc. Lupta „reîncepu atunci cu mare înverşunare din amîndouă părţile şi ajunge îngrozitoare, desperată". Victoria nu voia însă să încline în nici o parte. Totuşi, oastea cardinalului împrospătată din rezervă a reuşit să spargă rîndurile ostenite ale armatei muntene şi o siliră a se retrage.

Mihai interveni din nou. „Călare de un cal spumegător, plin de foc, acoperit de sudoare şi de praf, el alerga într-o parte şi într-alta, întrebuinţînd cînd îndemnurile, cînd ameninţările, spre a întoarce pe ostaşi în bătaie."

Viforosul domn îşi rîndui oştile, le întoarse, în frunte punînd cetele proaspete din rezervă şi porni din nou la atac. Cu o bărbăţie de nedescris, ca un uragan, cetele lui Mihai, au tăbărît asupra oştilor cardinalului, ucigînd şi răsturnînd totul în calea lor. Cetele inamice se retrag în dezordine, iar detaşamentul mercenarilor poloni trecu de partea compatrioţilor din oastea munteană. În acest tumult, călăreţii moldoveni din armata lui Mihai au reuşit să-l facă prizonier pe Gaşpar Corniş, comandantul suprem al armatei duşmane. Toate acestea i-au umplut de spaimă pe adversari, „încît nu mai îndrăzniră a ţine lupta cu Mihai, în vreme ce acesta, reîmbărbătînd pe ai săi, se aruncă puternic înainte, taie, turbură şi pune în neorînduială cetele" inamice.

Văzîndu-şi armata risipită şi fără nădejde în victorie, Andrei Báthori pe la „trei ceasuri după amiază", se gîndi la fugă; „şi, înainte de scăpătatul soarelui, el îşi părăsi postul şi armata", îndreptîndu-se spre Carpaţii Orientali, însoţit de 100 de călăreţi.

Oastea duşmană, lipsită de comandantul suprem şi părăsită de principe, mai opuse rezistenţă pînă la sosirea întunericului, ca să se poată retrage în siguranţă. Sibienii, care urmăreau mersul bătăliei de pe bastionul Haller, au închis porţile cetăţii, nedînd posibilitatea cetelor risipite ale principelui să se retragă în interiorul ei, şi la adăpostul zidurilor să continuie rezistenţa.

Lupta s-a prelungit pînă cînd ultimele rezistenţe inamice au fost lichidate.

În noapte, tîrziu, s-au aprins focuri, în jurul cărora oastea Ţării Româneşti sărbătorea victoria prin cîntece şi chiote de veselie.

A doua zi, Mihai Vodă porunci reprezentanţilor oraşului Sibiu să numere morţii şi să-i îngroape. Deasupra movilei ce s-a format prin adunarea trupurilor, la 15 noiembrie 1925, a fost ridicată o troiţă, ce veghează la căpătîiul celor căzuţi în crîncena bătălie, martor mut al vremurilor de glorie străbună.

În urma acestei strălucite victorii, Mihai Viteazul intra cu mare pompă în Alba Iulia la 1 noiembrie 1599, eveniment ce marchează unirea Transilvaniei cu Ţara Românească, pentru ca în mai 1600, prin victoria fulgerătoare asupra lui Eremia Movilă şi Moldova să se unească cu celelalte două ţări surori. De-acum Mihai Vodă va purta titlul de „Domn al Ţării Româneşti, al Moldovei şi al Ardealului". Astfel, dorinţa românilor, visul lor de veacuri — unitatea politico-statală — se împlinise!

Deşi nimicită la scurt timp de adversari, opera lui Mihai va dăinui peste secole, şi asemenea unei făclii veşnic aprinse, va lumina calea urmaşilor, care în 1918 îşi vor desăvîrşi unitatea naţională.

Prof. *Petru I. Dan*

Vă scriu vouă tinerilor ... (I Ioan 2,13)

(Gînduri destinate celor ce primesc Taina Hirotoniei)

Este o vîrstă a anului care-ţi mişcă corzile sensibile ale fiinţei, te cheamă la viaţă, te trezeşte din ciclul repetabil, se adresează omului în pruncia şi adolescenţa sa, dar care-şi păstrează aceeaşi amplă înrîurire peste anotimpul matur şi plin de nostalgie al fiecăruia dintre noi. În această vîrstă ne-am înscris sau ne înscriem şi noi, preoţii tineri, cu slujirea şi obligaţiile noastre.

„Scris-am vouă tinerilor, pentru că sînteţi tari şi cuvîntul lui Dumnezeu rămîne întru voi" (I Ioan 2, 14), constituie mesajul peste veacuri, care trebuie dăltuit în conştiinţa tînărului preot.

Este ştiut că tinereţea nu este „o beţie trecătoare", ci luptă continuă de a te realiza în viaţă, căutînd cu timp şi fără timp, să nu-ţi îngropi talanţii în pămîntul nepăsării, ci să-i înmulţeşti în slujirea idealurilor superioare pe care ţi le jalonează, cu atîta iubire, Biserica lui Hristos de aproape 2000 de ani.

„Omul ca iarba, zilele lui ca floarea cîmpului..." (Iov 14, 2) să constituie pentru tînărul preot talismanul sfînt al conştiinţei sale, care să-l angajeze într-un efort continuu al creşterii şi desăvîrşirii în Hristos.

Mîntuitorul Iisus Hristos, în alegerea apostolilor, şi-a coborît dumnezeiasca privire şi asupra lui Ioan, demonstrînd unei lumi stăpînite de contradicţii, cît de nobilă şi sfîntă este tinereţea şi a preţuit-o în activitatea Sa mesianică, reliefînd prin această alegere armonia desăvîrşită între cuvînt şi faptă, care, în tînăr, recunoaşte pe omul cel nou, iar în bătrîn pe omul cel vechi.

„Prin ce-şi va îndrepta tînărul calea sa? Prin păzirea poruncilor Tale" (Ps. 118, 9). Întrebare şi răspuns care marchează sfatul şi îndemnul celor care poartă în inimă şi cuget responsabilitatea misiunii preoţeşti.

Să ne îndreptăm gîndul la tînărul cărturar care a cerut lui Iisus să-i arate calea spre viaţa veşnică, să reflectăm la cuvintele: „privindu-l i-a fost drag" (Matei 16, 19) şi vom reuşi să conturăm poziţia Mîntuitorului faţă de această vîrstă a întrebărilor.

Tînărul din pericopa evanghelică de la Matei cap. 16 era însă un „bogat sărac", fiindcă nu-şi cunoştea pe deplin inima. L-a urmărit pe Învăţător, dar n-a avut credinţa de a-i pătrunde dumnezeirea Sa, a fost furat de mărirea tentantă dar trecătoare a lumii în care trăia.

„Nimeni să nu dispreţuiască tinereţele tale" (I Tim. 4, 12) sfat şi poruncă, care, peste veacuri, trebuie să-şi păstreze prospeţimea şi autenticitatea în lumina obligaţiilor ancorate în slujirea altarelor strămoşeşti.

Sfîntul Apostol Pavel, cu experienţa şi munca sa de o polivalenţă recunoscută, recomandă fiecărui preot, în special tînărului slujitor al sfintelor altare, o credinţă lucrătoare în fapte demne de urmat de cei care ţi-au fost încredinţaţi spre păstorire, fiindcă numai „Cel ce va învăţa şi va face poruncile mele, acela mare se va chema în împărăţia cerurilor" (Matei 5, 19).

Elanul tinereţii corespunde trăsăturilor omului nou, plin de calităţi, de acele forţe nebănuite care trebuie dirijate cu înţelepciune spre lumina învăţăturii desăvîrşite, prin bărbatul desăvîrşit, prin Adam cel nou, prin Hristos restauratorul şi modelul de urmat de fiecare tînăr preot.

Preotul tînăr nu trebuie să vorbească şi să se comporte ca cel vîrstnic pentru că nu va fi ascultat şi înţeles, ci mai presus de toate să-şi păstreze demnitatea, să ancoreze slujirea într-o iubire autentic creştină. Creştinismul este iubire şi lumină — realităţi ce se pot comunica numai printr-o trăire exemplară.

Un adevărat semnal de alarmă să constituie pentru preot şi credincioşi cuvintele Domnului, care prin proorocul Osea ne relatează pedeapsa lui Israel pentru necredinţă: „Pentru că tu ai trecut cu vederea cunoaşterea Domnului, Eu te voi da la o parte din preoţia Mea" (Osea 4, 6). Am fost chemaţi şi aleşi, iar prin punerea mîinilor, prin hirotonirea de către episcop, avem legătura cu preotul cel veşnic, cu Mîntuitorul Iisus Hristos.

Nu este verset al Sfintei Scripturi care, în contextul său, să nu constituie pentru noi un dascăl, aspru sau blînd, în care ne regăsim cu preocupările de fiecare zi.

Sufletul nostru este împînzit de alese sentimente, sentimentul religios ne dăruieşte cele mai alese flori ale existenţei — credinţa şi iubirea. Dacă vom reflecta asupra trecutului poporului, ai cărui fii sîntem, vom constata prezenţa activă a preoţimii în momentele grele şi sinuoase ale luptei pentru supravieţuire şi afirmare. Tîmplele sfintelor altare strămoşeşti au fost adevărate focare de cultură şi îndemn la unitate naţională, realităţi încrustate cu slove sfinte pe răbojul istoriei noastre.

Pr. *Partenie Pop*

Parastas pentru pomenirea Mitropolitului Miron Romanul, la Mizieș-Bihor

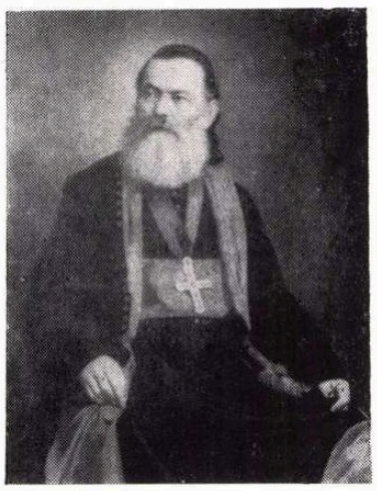

Luni, 20 iulie 1981, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, P. S. Episcop Vasile a făcut o vizită pastorală în parohia Mizieș, prot. Beiuș, păstorită de Preotul Octavian Ciuhandu, săvîrșind Sf. Liturghie.

Cu acest prilej, la cererea credincioșilor, s-a săvîrșit un parastas întru pomenirea mitropolitului Miron Romanul, originar din această parohie (născut la 23 august 1828), chiriarhul făcîndu-i elogiul vieții și activității sale în slujba Bisericii și a poporului român, ca profesor la Institutul teologic din Arad (1857—1869, iar din 1863 și ca asesor consistorial), ca vicar al Consistoriului din Oradea (1869—1873), ca episcop al Aradului (1873—1874) și ca Mitropolit al Transilvaniei (1874—1898).

Vorbitorul a arătat că fostul mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria s-a străduit cu multă rîvnă ca în toate aceste înalte funcții de conducere să-și îndeplinească îndatoririle cu abnegație și spirit de răspundere, pentru apărarea dreptei credințe și a limbii române, a căror ființă era periclitată de măsurile drastice aplicate de stăpînirea străină de atunci. În acest scop, în anul 1879, a condus la Viena o delegație de arhierei și membri ai Congresului Național Bisericesc spre a protesta la împăratul împotriva legii lui Trefort, prin care se introducea studiul limbii maghiare în școlile confesionale românești. A luat apărarea acestor școli și în parlamentul din Budapesta.

De asemenea, s-a subliniat memorabila pastorală din 1896, prin care arăta că românii — datorită situației nedrepte în care erau ținuți — nu pot participa la sărbătorirea mileniului de cînd ungurii s-au așezat pe aceste plaiuri.

Ca mitropolit, s-a remarcat prin sprijinirea dezvoltării învățămîntului teologic, ridicînd Institutul teologic înființat de Șaguna de la 2 ani la 3 ani de studii și recrutînd o serie de profesori foarte bine pregătiți. La fel, a ridicat în 1896 o clădire nouă pentru internat, în 1897 o clădire nouă pentru birourile Arhiepiscopiei, pentru tipografie și librărie, folosite pînă azi. Un interes deosebit a purtat și înmulțirii școlilor confesionale în parohiile ortodoxe românești, știind că în acestea, ca și în biserici, se pot cultiva dragostea de neam și Biserică și nădejdea într-un viitor mai fericit.

S-a stins din viață la 4/16 octombrie 1898, trecînd la cele veșnice cu conștiința împăcată că a luptat, pe cît i-a stat în putință, ca neamul său și Biserica neamului său să-și întărească tot mai mult rădăcinile în glia în care s-au plămădit cu aproape două mii de ani în urmă. Iar credincioșii din parohia Mizieș, în care s-a născut, precum și întreg Bihorul, a spus în continuare vorbitorul, se pot mîndri că din mijlocul lor a răsărit o astfel de personalitate, despre care Nicolae Iorga spunea că „a știut să reprezinte cu demnitate un neam în fața adversarilor săi, fără să-și jertfească crezul și știind să găsească modalități de acelea care erau roditoare, nu pentru persoana lui, ci pentru Biserică și neam".

El a fost, a spus în încheiere P. S. Sa, omul vremii sale, al idealurilor și năzuințelor de totdeauna ale poporului român, libertatea și unitatea națională într-un stat propriu independent și suveran.

Bunul Dumnezeu să-i facă odihnă veșnică!

Diacon Dr. *Teodor Savu*

La două decenii de la Conferința Panortodoxă de la Rodos

Septembrie 1961 — septembrie 1981

În toamna anului de față se împlinesc două decenii de la ținerea uneia din cele mai importante conferințe panortodoxe din veacul nostru, ale cărei lucrări s-au desfășurat în insula Rodos, între 24—30 septembrie 1961, cu frumoase și utile rezultate pentru Biserica Ortodoxă în general, și pentru Biserica Ortodoxă Română în special.

Cu prilejul acestei binevenite aniversări, socotim că este potrivit să facem un scurt popas asupra importanței și valorii ei cu totul remarcabile.

Ideea unei conferințe panortodoxe, fie ca fază premergătoare unui mare Sinod ecumenic, fie neconjugată cu acesta, se manifesta cu persistență de-a lungul veacurilor, în toate părțile ei componente.

Menționînd, în această privință, pentru veacul nostru doar adunările de la Constantinopol din 1923, de la Vatoped din 1930, ca și bogata corespondență dintre cărturarii bisericești ortodoxe, dintre anii 1951—1961, cert este că inițiativa, așa cum de altfel se cuvenea, a aparținut celui dintîi scaun ecumenic al Ortodoxiei, în virtutea cunoscutului principiu: „Primus inter pares", dar și cu adeziunea expresă a Bisericilor Ortodoxe surori. Constantinopolul a fixat Rodosul, din 1961, ca loc de întîlnire, bineînțeles cu obținerea acelui: *„Consensus Ecclesiae dispersae"*.

Trebuie să afirmăm, de la început, că lucrările Conferinței Panortodoxe de la Rodos s-au desfășurat într-o atmosferă de profundă seriozitate și responsabilitate; în deplină înțelegere reciprocă și autentic duh al sinodalității și al unității în adevăr, smerenie și dragoste.

Au participat delegațiile tuturor Bisericilor Ortodoxe, înșiruite în ordinea lor tradițională, de mult devenită îndătinată și canonică. Au fost însă de față și reprezentanți ai Bisericilor Vechi Răsăritene (Armeană, Coptă, Etiopiană, Siro-Iacobită, Malabară), ai celei Anglicane și, de asemenea, ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ceea ce indică, fără îndoială, interesul larg și deosebit al marii familii creștine, de pretutindeni. Dacă adăugăm la aceasta numeroasele scrisori, telegrame și mesaje de simpatie și bune urări, sosite la Rodos, de pe toate meridianele planetei noastre, ne dăm seama de interesul suscitat de această conferință.

Conferința, care a lucrat sub președinția Î. P. S. Mitropolit Hrisostom de Cavala, delegatul Patriarhiei de Constantinopol, a înscris deja, chiar de la început, un prim mare succes, atunci cînd a reușit să voteze și deci să-și însușească practic Regulamentul lucrărilor, care prin capitolele, articolele și paragrafele sale a determinat modalitatea, metodele de lucru și componența participanților la această activitate de mare importanță pentru întreaga Biserică Ortodoxă. Acest regulament a împărțit munca în șase comisii din care una, cea de a VI-a, a fost prezidată de Prea Fericitul Patriarh Iustin Moisescu, pe atunci Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

S-a trecut după aceea la formularea agendei viitorului Prosinod Ecumenic, mai precis a Catalogului tematic al acestuia. După cum se știe, conferința de la Vatoped fixase 17 subiecte pentru viitorul Prosinod, iar Conferința de la Rodos avea în fața sa, la început, un număr de 39 de teme, care au fost din nou luate în considerație și dezbătute, unele fiind înlăturate, altele adăugite, iar o parte reformulate.

Vineri, 24 septembrie 1961, s-a dat citire în plen listei generale a subiectelor, formulate în deplină armonie de cele șase comisii, teme grupate în opt mari capitole bine sistematizate. Pentru a ne da seama de cuprinzătoarea gamă a tematicilor, vom înșirui doar ideile de bază ale capitolelor principale: I. Credință și Dogmă; II. Cultul divin; III. Administrația și ordinea bisericească; IV. Raporturile Bisericilor Ortodoxe între ele; V. Raporturile Bisericii Ortodoxe cu cealaltă lume creștină; VI. Ortodoxia în lume; VII. Teme teologice; și VIII. Probleme sociale. În total, peste o sută de subiecte propriuzise și subdiviziunile lor.

Delegația română a fost alcătuită din Î. P. S. Mitropolit Iustin Moisescu al Moldovei și Sucevei, astăzi Prea Fericitul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române; P. S. Episcop Nicolae Corneanu al Aradului, actualul Mitropolit al Banatului; P. S. Andrei Moldovan, episcopul românilor din cele două Americi (decedat); Prof. Nicolae Chițescu; Pr. prof. Liviu Stan (decedat); Pr. Grigorie Cernăianu și Ieromonahul prof. Lucian Florea.

Aceasta, prin Întîistătătorul ei, a luat cuvîntul în numeroase rînduri, la nivelul general și în comisia a VI-a, iar prin componența ei a participat activ la lucrările tuturor comisiilor reușind să se impună, în mod deosebit, să fie acceptate toate subiectele propuse de ea, să aibă apropiate și utile contacte, la toate nivelurile cu Biserici Ortodoxe și Eterodoxe, săvîrșind și servicii religioase în limba română, în prezența tuturor. Catalogul temelor reprezintă desigur munca plină de răspundere a celor șase comisii, care a inclus problematica de cea mai mare importanță pentru viața Bisericii Ortodoxe Române al cărui aport a fost, într-adevăr, substanțial.

La sfîrșitul lucrărilor, Conferința panortodoxă de la Rodos a adresat un mesaj către toate Bisericile și lumea întreagă, dovedind astfel practic atașamentul sincer al Bisericii Ortodoxe, nu numai pentru problemele sale, ci și față de aspirațiile și năzuințele de mai bine ale întregii omeniri, de dreptate socială, frăție, independență, libertate și pace.

La întoarcerea în patrie ,conducătorul delegației Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Iustin Moisescu, Prea Fericitul Patriarh al Bisericii noastre strămoșești, a declarat: *„Înțelegerea realizată la această conferință, la care au participat oameni din țări îndepărtate în spațiu și din medii deosebite, poate fi luată ca model pentru orice fel de conferință, care vrea să realizeze pacea și bunăînțelegerea între oameni"*.

La sfîrșitul acestor succinte rînduri comemorative, privitoare la strădaniile frumoasei conferințe panortodoxe de la Rodos, de acum douăzeci de ani, este cazul să constatăm cu sfîntă bucurie că spiritul ei s-a manifestat în totalitatea bogăției sale spirituale, nu numai acolo ci și în continuare, în celelalte adunări — Rodos II și III — în vederea pregătirii și ținerii Sfîntului și Marelui Sinod Ortodox, ca și în viața concretă și de fiecare zi, a fiecărei Biserici Ortodoxe. Ea constituie astfel un veritabil ideal și o nedezmințită chezășie de viitor, pentru viețuirea în Iisus Hristos-Domnul nostru în toată accepțiunea și complexitatea sa.

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

Unitatea Bisericii și pacea lumii

Între 16—26 august a. c. s-au desfășurat la Dresda—R. D. G. lucrările Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și de P. S. Episcop Antonie al Buzăului. A participat de asemenea d-l Hans Hermannstädter, prim-curator al Episcopiei evanghelice C. A. din Sibiu, înlocuitorul Eminenței Sale Episcopului Adalbert Klein.

După un cult divin oficiat la „Kreuzkirche" în prezența unei numeroase asistențe, sesiunea a fost inaugurată prin cuvîntul de salut rostit din partea gazdelor de Episcopul evanghelic Albrecht Schönherr al Berlin-Brandenburgului și de d-l Klaus Gysi, secretar de stat pentru problemele bisericești, în numele guvernului R. D. G.

Au urmat rapoartele președintelui Edward W. Scott, primatul Bisericii anglicane din Canada, asupra activității din anul scurs și a secretarului general Philip Potter care a insistat asupra conceptului biblic de „vindecare" ca putere divină de recreare și înviere pus în legătură cu multele „boli" de care suferă lumea (sărăcie, inegalități sociale, rasism, militarism, cursa înarmărilor, conflicte armate etc.) și creștinismul (ex. lipsa de unitate).

Pe agendă au figurat pregătirea viitoarei Adunări generale ce se va ține în 1983 la Vancouver-Canada, concluziile colocviului asupra „comunității femeilor și bărbaților în Biserică", rezultatele activității Comisiei medicale cu referire specială la persoanele handicapate, studiul asupra situației copiilor în lume.

Obiectul dezbaterilor în ședințe plenare și în grupe l-au format în continuare diferite alte preocupări ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor ca spre pildă situația internațională actuală, rasismul și lupta contra apartheidului, inegalitățile sociale care dăinuie în anumite zone geografice ale globului ...

De atenție specială s-au împărtășit relațiile dintre religii și dintre Biserici, raporturile Mișcării ecumenice cu Biserica Romano-Catolică, contribuția Ortodoxiei la promovarea dialogului ecumenic.

În fine s-au analizat activitățile curente ale organelor Consiliului Ecumenic al Bisericilor, celor trei mari „unități" și subîmpărțirilor acestora, bugetul Consiliului, unele probleme administrative și de personal. S-a luat cunoștință de retragerea „Armatei mîntuirii" din sînul Consiliului și s-a acceptat aderarea a trei noi Biserici membre: Biserica presbiteriană din Africa cu sediul la Durban—Africa de Sud, Biserica presbiteriană din Ruanda și Biserica presbiteriană din Mozambic.

Pe parcursul sesiunii Comitetului central au avut loc întîlniri ale participanților aparținînd diferitelor continente și confesiuni. În plus duminică, 23 august toți cei prezenți au fost invitații parohiilor din Dresda și împrejurimi cînd au asistat la serviciile religioase și s-au întreținut cu preoții, pastorii și credincioșii respectivelor comunități.

O excursie cu vaporul pe Elba pînă la Bad Schandau, vizitarea celebrei Galerii de artă, o scenetă plină de umor și autocritică referitor la mentalitatea autohtonilor, o pantomimă ce punea în evidență necesitatea unității dintre oameni, au oferit momente plăcute și instructive totodată.

Participarea delegaților ortodocși români constînd din obișnuitele luări de cuvînt la punctele înscrise pe ordinea de zi, a fost marcată de privilegiul ce li s-a oferit de a purta cu ei un mesaj scris al Prea Fericitului Patriarh Iustin în care se atrăgea atenția asupra pericolului ce-l prezintă pentru omenire cursa înarmărilor, mai ales proliferarea armelor atomice și, în ultima vreme, amenințarea cu producerea bombei cu neutroni. Citit în ședință plenară, mesajul s-a bucurat de aprobare unanimă.

Hotărîrea reprezentanților Bisericilor întruniți la Dresda de a se opune amenințării războiului, primejdiei atomice, și-a găsit dealtfel un puternic suport în chiar aspectul ce li se îmbia zilnic al unui oraș care, deși s-au scurs 36 ani de la încheierea ultimului război mondial, poartă încă foarte evident urmele bombardamentelor. Văzînd și acum ruine afumate de case și biserici, locuri virane odinioară acoperite de clădiri, plăci comemorative care evocă pîrjolul ce a distrus vieți și bunuri, fiecare a înțeles că năzuința spre unitatea Bisericii trebuie să meargă mînă în mînă cu sprijinirea efortului de așezare a lumii pe temeiuri de pace, dreptate, colaborare și bunăînțelegere.

Sfințirea bisericii din Ghelința, prot. Sf. Gheorghe

Prin contribuția credincioșilor și a Centrului arhiepiscopesc Sibiu, cît și prin hărnicia tînărului preot I. Bercu (Tg. Secuiesc) biserica de lemn din Ghelința, ridicată în secolul trecut în locul alteia mai vechi, a fost reparată capital, înzestrată fiind cu cele necesare și redată cultului.

Astfel reînnoită, din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului, biserica a fost sfințită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, Duminică, 13 septembrie 1981.

În prezența a numeroși credincioși din Ghelința și jur, Sf. Liturghie s-a săvîrșit pe un podium din preajma bisericii, de față fiind și preotul romano-catolic din localitate, Gergely Gheza.

Predica zilei a fost rostită de P. C. cons. Gh. Papuc.

După Sf. Liturghie, C. preot I. Bercu a făcut o prezentare a parohiei și lucrărilor săvîrșite, pentru strădania depusă fiind distins și hirotesit în rangul de sachelar.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a vorbit despre bucuria creștină.

A doua zi, 14 septembrie 1981, praznicul Înălțării Sf. Cruci, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie la parohia Zăbala, prot. Sf. Gheorghe.

Pe lîngă credincioșii din Zăbala și împrejurimi erau de față d-l pastor reformat Pasztori Tibor și C. preot romano-catolic Bartalus Zoltan însoțit de epitrop.

R.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 129 Sibiu, 1 noiembrie 1981 Nr. 41—42/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Adeziune deplină față de noua inițiativă de pace a României, a președintelui Nicolae Ceaușescu

În ziua de 30 octombrie 1981 a avut loc, la București, ședința Biroului Executiv al Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Acest eveniment a avut un larg ecou în rîndurile opiniei publice din țara noastră ca urmare a problemelor de importanță majoră care au fost dezbătute. Președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu a prezentat principalele aspecte ale situației internaționale actuale, subliniind pericolele pe care le prezintă pentru soarta umanității cursa înarmărilor, care se desfășoară într-un ritm fără precedent. Domnia Sa a propus inițierea în țara noastră a unor largi acțiuni de masă în apărarea cauzei păcii, împotriva producerii și amplasării rachetelor cu rază medie de acțiune și a bombei cu neutroni, pentru convocarea unei conferințe consacrate dezarmării și încrederii în Europa și în întreaga lume.

Propunerea a fost primită cu însuflețire și apreciată ca o nouă și prețioasă contribuție la cauza nobilă a păcii și securității mondiale.

Participanții la ședință, între care s-au numărat și reprezentanți ai cultelor din țară, au exprimat atașamentul și adeziunea lor deplină la politica de pace și cooperare pe care o promovează cu înalt simț de răspundere conducerea statului nostru și personal D-l președinte Nicolae Ceaușescu.

Vorbind în numele clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a dat asigurarea unui sprijin total față de toate acțiunile și inițiativele pentru salvgardarea păcii. Prea Fericirea Sa a arătat că, pentru fiii Bisericii noastre, pacea este un ideal sfînt pentru înfăptuirea căruia ei vor acționa permanent cu toată dăruirea.

În finalul ședinței a fost adoptat un document de un profund umanism și o înaltă conștiință a responsabilității pentru binele și fericirea omenirii. Este „Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste din Republica Socialistă România", care exprimă voința nestrămutată a poporului nostru de a lupta, împreună cu celelalte popoare, cu forțele înaintate din întreaga lume, pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru dezarmare și pace.

Ideile pe care le conține apelul sînt expresia politicii principiale și constructive promovată constant de către țara noastră pe arena mondială.

Ni se adresează tuturor chemarea ca, în interesul păcii și liniștii pe planeta noastră, să ne ridicăm cu toată energia împotriva continuării cursei înarmărilor, pentru oprirea amplasării pe continentul nostru a rachetelor nucleare, să spunem un NU hotărît bombei cu neutroni și să ne ridicăm cu fermitate pentru scoaterea în afara legii a tuturor armelor de distrugere în masă. În condițiile în care în lume există încă multă sărăcie, foamete și suferință, sîntem chemați să militățm cu toată energia pentru înghețarea cheltuielilor militare la nivelul anului 1981 și reducerea treptată a bugetelor militare în următorii ani. Din fondurile imense cheltuite în prezent pentru înarmare, 10% să fie folosite pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare economică și socială a fiecărei țări, pentru sprijinirea popoarelor din țările subdezvoltate în eforturile lor de progres, pentru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune. Se insistă apoi să impunem încetarea oricărei demonstrații de forță, a manevrelor militare la granițele altor state, a manevrelor de mare anvergură și a oricăror acțiuni ce pot genera tensiune și neîncredere între state.

Împreună cu întregul nostru popor, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au întîmpinat cu un vibrant entuziasm și mîndrie patriotică această caldă chemare către toți oamenii de bine de pretutindeni.

Ca pe tot parcursul trecutului nostru istoric, tot astfel și acum inima noastră nu poate bate decît la unison cu inima poporului.

Angajarea noastră hotărîtă în această direcție a apărării păcii reprezintă un imperativ ce rezultă din însăși credința pe care o mărturisim. În temeiul acestei credințe sîntem datori să slujim viața și să contribuim la propășirea ei.

Conștiința de creștini ne îndeamnă să condamnăm cu asprime, ca pe un păcat grav, toate punerile la cale ale unor inși stăpîniți de ambiții de supremație, care vizează distrugerea vieții și afectarea întregii opere de creație.

Împărtășim convingerea că, în unitate și frăție, popoarele vor reuși să zădărnicească toate planurile îndreptate împotriva păcii, securității și colaborării.

Ca un răspuns la Apelul pentru Dezarmare și Pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, vom intensifica nu numai rugăciunile noastre pentru pace și bunăînvoire între oameni ci și acțiunile de sprijinire a acestor înalte deziderate, arătînd prin aceasta atașamentul pentru cauza sfîntă a păcii pe pămînt.

„Ne rugăm, cerînd îngerul păcii și pretutindeni cerem pace, fiindcă nimic nu este asemenea ei. La biserică, în rugăciuni, în litanii, în cuvinte de urare, o dată, de două ori, de trei ori și de multe ori, întîistătătorul Bisericii dă pacea, zicînd: „Pace vouă". Pentru ce? Fiindcă ea este maica tuturor bunurilor, temei al bucuriei. De aceea și Hristos a poruncit Apostolilor, cînd intră în case, să spună aceasta, îndată ca un fel de simbol al bunurilor. „Intrînd în case, spune El, ziceți: Pace vouă" (Matei 10, 12). Căci dacă aceasta lipsește, toate sînt de prisos. Și, iarăși a spus ucenicilor: „Pace las vouă, pacea mea o dau vouă" (Ioan 14, 27). Aceasta deschide calea dragostei.

Întîistătătorul Bisericii nu zice numai: „Pace vouă" ci: „Pace tuturor". Căci, ce folos dacă avem pace cu unul, iar cu altul război și luptă? Care este cîștigul?

Atît de mare bun este pacea încît fii ai lui Dumnezeu sînt numiți cei care o fac și o clădesc. Pe bună dreptate deoarece și Fiul lui Dumnezeu pentru aceasta a venit pe pămînt ca să facă pace între cele de pe pămînt și între cele din cer".

(Sf. Ioan Gură de Aur, Omilia III la Epistola către Coloseni, în Migne P. G. LXII, 322)

Porunca ceasului de față

Între preocupările majore ale contemporaneității, locul central îl ocupă, fără îndoială, năzuința pentru apărarea păcii. De altfel, această năzuință a însuflețit omenirea întotdeauna. În toate timpurile și peste tot locul, oamenii au căutat pacea, și au depus serioase eforturi pentru dobîndirea ei. Acest adevăr l-a făcut pe Fer. Augustin să spună că: „bunul păcii este așa de mare încît între lucrurile pămîntești și trecătoare nu se obișnuiește să se audă ceva mai fermecător, nici să se dorească ceva mai mult... ca pacea... Pacea — continuă același scriitor bisericesc — este o comoară de neprețuit pentru omenire și pentru universul întreg".

Din Sfînta Scriptură aflăm că Dumnezeu însuși a hărăzit pentru lume un astfel de țel. „Pacea de la Dumnezeu — scrie Isus Sirah — este pe întreaga suprafață a pămîntului" (cap. 38, 8).

Cînd, datorită păcatului, pacea a ajuns să fie periclitată, Dumnezeu hotărăște trimiterea unui Împăciuitor care să restabilească armonia atît pe plan vertical cît și pe plan orizontal. În viziunea profetică, arătarea lui Mesia va însemna inaugurarea pe pămînt a unei împărății a păcii cînd „munții vor rodi pace și colinele mîntuire" (Ps. 71, 3). În zilele acelea, „dreptatea și pacea vor înflori din belșug pînă nu va mai fi luna" (Ps. 71, 7). Toate popoarele vor locui în liniște în țara lor și fiecare se va bucura de starea de prosperitate care se va instaura (Miheia 4, 5). Profeții accentuează mereu această caracteristică esențială a împărăției mesianice: pacea definitivă, pacea universală.

În calitate de „Principe" sau „Domn al păcii", cum îl numește profetul Isaia (cap. 9, 4), Mesia va descoperi lumii o lege nouă după care se vor conduce popoarele. Trăind în spiritul acestei legi, ele „vor preface săbiile lor în fiare de pluguri și lăncile lor în cosoare. Nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia și nu-și vor mai face războaie" (cap. 2, 4). Ștergerea păcatului va determina apariția unei noi ordini spirituale. Energia umană, irosită altădată pentru purtarea războaielor distrugătoare, va fi canalizată în direcția muncii constructive. Perioada îndelungată de pace va aduce tihna în viața oamenilor. Profetul Miheia scrie că: „Fiecare va sta liniștit sub vița și sub smochinul său" (cap. 4, 5).

Cu nădejdea împlinirii acestor făgăduințe au trăit oamenii pînă la întruparea Mîntuitorului. Momentul acesta — după credința noastră — a constituit transformarea visului în realitate. Atunci s-a realizat profeția după care: „mila și adevărul se vor întîmpina, dreptatea și pacea se vor săruta" (Ps. 84, 11). Iisus Hristos este „pacea noastră" (Efes. 2, 17). Întru El, Dumnezeu ni se descoperă ca „Dumnezeul păcii" (Rom. 15, 13; 16, 20), sau ca „Dumnezeul dragostei și al păcii" (II Cor. 13, 11), iar Evanghelia Sa poartă pe drept cuvînt denumirea de „Evanghelia păcii" (F. Ap. 10, 36). Prin jertfa Sa, prin care a desființat vrăjmășia, Hristos ne-a împăcat cu Dumnezeu-Tatăl (Rom. 5, 1) și ne-a adus în comuniunea de iubire cu toți semenii.

Pacea realizată obiectiv de Iisus Hristos trebuie să devină subiectivă, adică „să stăpînească și sufletele noastre" (Col. 3, 15). Trebuie să ne ostenim pentru ea, să acționăm în așa fel încît să devină biruitoare. Aici este punctul nostru de întîlnire cu credincioșii altor religii și, în general, cu toți oamenii care împărtășesc alte convingeri, dar care slujesc cauza păcii. Credem în efectul mîntuitor al jertfei Mîntuitorului, dar ne vedem încă pe cale, lucrînd pentru dobîndirea împărăției lui Dumnezeu, care „nu este mîncare și băutură, ci dreptate, pace și bucurie de la Duhul Sfînt" (Rom. 14, 17).

Pînă la așezarea lumii pe temeliile solide ale dreptății și păcii, picioarele noastre pășesc alături de cei care caută „să se ferească de rău și să facă bine, să obțină pacea și s-o urmeze" (Ps. 33, 14).

Împărtășim convingerea că pentru a obține o pace deplină, care să ofere omenirii posibilitatea păsirii tot mai sus pe treptele civilizației, nu este suficient să ne limităm la propovăduirea păcii sau la rostirea de rugăciuni pentru pace, cu un cuvînt la pasivitatea dorinței de pace, ci trebuie să recurgem la atitudini concrete, la a milita activ pentru rezolvarea favorabilă a problemelor de care depinde instaurarea unei păci reale și de durată. Multe aspecte ale credinței noastre ne determină să acționăm în direcția aceasta.

Vorbind despre pace, înțelegem că ea nu se limitează doar la inexistența războaielor, la încetarea oricăror lupte și înfruntări directe, de care se leagă nemijlocit vărsările de sînge și distrugerile materiale, ci pacea adevărată presupune existența în viața umană a unor condiții în măsură să garanteze pacea. Acestea sînt: dreptatea, egalitatea, libertatea. Omul este o existență concretă, încadrată într-un anumit context social, economic, cultural. Spre a se bucura de pace, el trebuie să aibă garantate în prealabil condiții prielnice pentru dezvoltarea personalității sale. Cînd aceste condiții sînt încălcate, pacea este periclitată. Pacea trebuie să se întemeieze pe dreptate, să fie roada dreptății. Astfel au conceput profeții posibilitatea instaurării păcii. „Lucrarea dreptății va fi pacea; roada justiției: odihna și liniștea pe vecie" (Is. 32, 17). Fără dreptate se anulează șansele menținerii păcii. Sabia se arată în lume numai cînd este încălcată dreptatea. Fiecare este răspunzător pentru pacea altuia. Toți avem aceeași responsabilitate pentru pacea generală. Porunca păcii este porunca ceasului de față.

Pr. prof. *D. Abrudan*

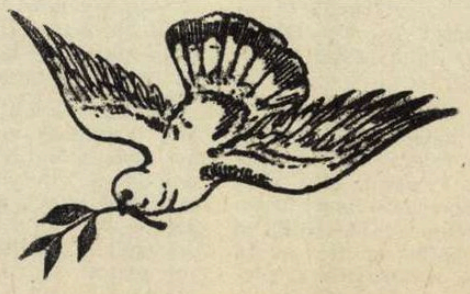

IANCU DE HUNEDOARA

La 525 de ani de la moartea sa

Există o frumoasă tradiție la noi românii de a-i păstra mereu în cinstire pe oamenii de seamă ridicați din sînul națiunii noastre. Între aceștia la loc de frunte se ridică figura lui Iancu de Hunedoara, de la a cărui moarte s-au împlinit, nu de mult, 525 de ani.

Personalitatea politică multilaterală, strălucitul comandant militar prin care s-a dovedit „că poporul român este capabil să dăruiască istoriei universale personalități de primă mînă", cum spunea Gh. Barițiu, s-a născut și a trăit legat sufletește de pămîntul Transilvaniei.

Cu privire la originea familiei sale circulă mai multe versiuni. Unii istorici susțin că bunicul său dinspre tată boierul Șerban ar fi fost un refugiat din Țara Românească și împreună cu cei trei fii Voicu, Mogoș și Radu au devenit proprietari în Transilvania. Alții sînt de părere că această familie putea tot atît de bine să fie din ținutul Hunedoarei, așa cum au fost mulți cneji de aci, înzestrați cu anumite drepturi. Cronici din sec. XV și XVI afirmă direct că Iancu era originar din Transilvania sau chiar din Hațeg.

Fie că venise din Țara Românească, fie că se ridicase din cnejii hunedoreni, este sigur că Voicu a fost în slujba regelui Ungariei și că în primii ani ai sec. al XV-lea s-a căsătorit cu o tînără din mica nobilime hunedoreană Elisabeta Mărgineanu din care s-a născut pe la 1407 un fiu cu numele Iancu.

Un moment important în ridicarea acestei familii survine în 18 octombrie 1409 cînd regele Sigismund dăruiește lui Voicu și fiului său Iancu castelul de la Hunedoara, cuprinzînd orașul și vreo 35 de sate. Cu această ocazie familia huniadeștilor a primit și blazonul ei nobiliar ce are drept emblemă un corb cu aripile ușor desfăcute și purtînd în cioc un inel.

Tatăl-Voicu a murit între 1414—1419.

Carte, se pare, că Iancu a învățat de la parohul Hunedoarei și de la capelanul Castelului. Cert este că de la o vîrstă foarte tînără a plecat, conform obiceiului micii nobilimi, să-și desăvîrșească educația militară. Știrile despre tinerețea lui sînt puține și vagi, unele chiar suspecte de erori.

Pe la 1428—1430 Iancu de Hunedoara s-a căsătorit cu o tînără nobilă din Slavonia pe numele Elisabeta. Din această căsătorie s-au născut doi fii, cel mai mare Ladislau în 1431 și cel mai mic în 24 februarie 1443, Matei, la Cluj.

În vara sau toamna anului 1430 Iancu de Hunedoara a intrat în serviciile directe ale regelui Sigismund. Cronicile de la această dată îi descriu portretul fizic și moral, înfățișîndu-l a fi un om de statură mijlocie, bine

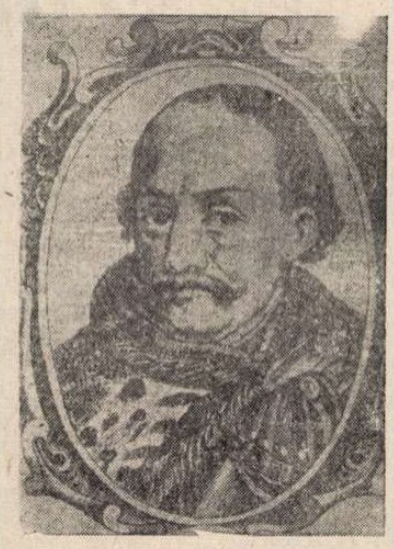

legat, cu gît puternic, cu un păr castaniu, ochi mari, fața rumenă, cu un aer de seriozitate în ținută. Îi plăcea meseria armelor înainte de orice altă preocupare.

Astfel de însușiri l-au propulsat spre vîrfurile ierarhiei politice ale vremii — voievod al Transilvaniei (1441), guvernator al Ungariei (1446) și căpitan suprem al Ungariei (din 1452).

De pe aceste poziții înalte și-a orientat Iancu activitatea sa mai cu seamă în trei direcții bine definite: de apărător al creștinătății, ca susținător al intereselor maselor de jos și ca promotor al ideii de unire între cele trei provincii românești — Transilvania, Țara Românească și Moldova.

Că Iancu a fost un apărător al creștinismului o dovedesc majoritatea acțiunilor sale armate pe care le întreprindea sub imperativul apărării credinței creștine, a civilizației și moștenirii culturale comune a popoarelor europene. În același context, cronicile timpului spun că eroul nostru întîrzia mereu să aplice măsurile represive luate de inchizitorul papal Ioan de Capistrano împotriva creștinilor ortodocși. Înainte de începerea luptei din Cîmpul Mierlei (1448), Iancu își îmbărbăta oștenii ca un adevărat creștin: „de vom învinge vom cîștiga patriei o viață bună, de sîntem învinși, viața veșnică ne așteaptă în cealaltă lume".

Chiar atunci cînd va deveni cel mai puternic feudal, programul lui politic a rămas fidel intereselor nobilimii mici și mijlocii și indirect celor al maselor populare. De aceea, în fața primejdiei invaziei turcești, cum a fost cea din 1442 sau lupta din 1456 de la Belgrad, în armata lui Iancu s-au înrolat cu însuflețire meșteșugari, țărani neînarmați, preoți săraci, potcovari, croitori, meseriași, pilda oamenilor din popor dînd o lecție capetelor încoronate. În masele populare a găsit Iancu înțelegere și sprijin.

Înțelegînd, ca nimeni altul în vremea sa, că în fața urgiei otomane se poate rezista doar prin acțiune unită și că aceasta mai cu seamă trebuie realizată între frații de aceeași limbă și credință, acțiunea politică a lui Iancu a avut ca rezultat încheierea în 1450 a celor două tratate de alianță cu Bogdan al II-lea al Moldovei și unul încheiat ulterior cu turcii, recunoscîndu-i lui Iancu „slujbele, ascultarea și supunerea domnului muntean".

Dar această figură complexă a înțeleptului conducător de obști și bun îndrumător de armată avea să dispară într-un mod neașteptat. Tocmai cînd trebuia să culeagă roadele strălucitei sale victorii împotriva turcilor, în urma luptei repurtate între 4 și 22 iulie 1456 la Belgrad, întreaga Europă a fost zguduită de vestea morții sale. La 11 iulie 1456, în tabăra de lîngă Zemun, Iancu de Hunedoara moare răpus de cruda molimă a ciumei.

La moartea lui contemporanii au spus și au scris cu îndreptățire: „a murit Iancu, s-a stins lumina lumii".

El a fost adus, după propria-i dorință, în Transilvania și înmormîntat la Alba Iulia.

Privind la chipul acestui ilustru fiu al poporului român, născut și legat sufletește de încercata provincie a Transilvaniei, putem spune împreună cu Gh. Barițiu „că eminentele calități ca bărbat de stat, ca creștin, ca om privat, îi asigură lui Iancu de Hunedoara cele mai ilustre pagini, nu numai în istoria patriei ci chiar în istoria generală a Europei".

Pr. *Ion Gherman*
Hunedoara

Teoria și fapta bună

— Aspect biblic —

Teoria este un ansamblu de idei, sau învățături, care aparțin diferitelor domenii de cercetare. Unul dintre aceste domenii este și credința.

Prin teorie credinciosul este instruit pentru a se înălța la aplicarea adevărului propovăduit. Teoria premerge faptei precum acțiunea reacțiunii și cauza efectului. Pentru ca un credincios să acționeze just el trebuie să cunoască teoria. Omul teoriei nu este un om deplin decît în măsura în care ieșind din izolarea în care-l ține teoria trece în domeniul faptelor. Omul faptei include în acțiunea sa atît teoria cît și aplicarea. Fapta aparține teoriei, iar aceasta este o desăvîrșire a ei. Ca să aplice corect învățătura, credinciosul trebuie mai întîi s-o cunoască: „Mai întîi Evanghelia trebuie să se propovăduiască", spune unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai Mîntuitorului (Marcu 13, 10).

Precum există o asociere între o zi și alta, astfel există o legătură logică între teorie și fapta bună.

Teoria are un scop, împlinirea unei acțiuni. Fără un scop practic, în care se finalizează, teoria rămîne o pură contemplare. Proorocii ne-au învățat să aducem fapta în acord cu vorba cînd ziceau: „Eu priveghez asupra cuvîntului meu, ca să-l împlinesc (Ier. 1, 12).

Teoria are o funcție ontologică, ea devine o putere în drumul credinciosului către mai binele său și al colectivității în care trăiește.

Creștinismul e viață, de aceea teoria n-are valoare decît prin realizarea ei în concret, prin fapte: „Fericiți sînt cei care ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc" (Lc. 11, 28). Cuvîntul „a păzi" de aici are sens transitiv=a împlini o poruncă, și nu pe cel de a veghea.

Omul nu-i creat pentru o pură contemplare ci pentru acțiune. Teoria credinței se întrupează în fapte bune. Sfînta Scriptură scrie că la poarta Edenului stătea un heruvim ținînd o spadă de foc, ca să păzească drumul spre pomul vieții. Acțiunea descrisă, aici în Cartea Facerii, este insinuantă. Acolo, înlăuntrul Edenului, au loc numai cei care s-au distins printr-o dăruire pentru formarea profilului moral al credinciosului, prin ridicarea la o perfecțiune apropiată de Dumnezeu, zdrobind „capul șarpelui", prin puterea virtuților.

Această acțiune prin care se realizează personalitatea credinciosului constituie o unitate deplină între teorie și faptă „căci împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvînt" (I Cor. 4, 20)... „să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta", zice autorul Evangheliei a IV-a, în I Ioan 3, 18.

Evanghelistul Luca numește pe Mîntuitorul „prooroc puternic în faptă și cuvînt" (Luca 24, 19), iar apostolul Iacob îndrumă pe cititorii epistolei sale „să fie nu numai ascultători ai cuvîntului ci și împlinitorii lui" (Iac. 1, 22).

Cartea Pildelor vestește că fericirea se dobîndește printr-o trăire în care munca cu calități sporite și practicarea virtuților constituie o adevărată înțelepciune a vieții.

Cele două coșuri cu smochine bune și rele, ale lui Ieremia, olarul cu lutul, jugul și cupa cu vin, sînt o exemplificare a teoriei care ar zice că cuvîntul propovăduit reprezintă rădăcina iar aplicarea este floarea și rodul pomului vieții.

Proorocul Iezechiel era omul rațiunii, de aceea el se adresa mai puțin inimii, pentru că el voia să convingă cît de anchilozați sînt unii oameni care se complac în-a fi cum a fost „mai înainte". El voia totul nou: om nou, legămînt nou, pămînt nou, un păstor nou și după inima tuturor.

Evanghelistul Ioan (1, 1) afirmă că „la început era cuvîntul" că cele spuse în Vechiul Testament au ajuns la adevărata valoare prin împlinirea lor. Cu alte cuvinte ideile fundamentale din Vechiul Testament devin realitate prețioasă prin întruparea lor.

Îndemnul profetului Amos din 5, 14: „Căutați binele și nu răul" este general valabil în Sfînta Scriptură.

Pentru înfăptuirea faptelor bune imperfecțiunea fizică a credinciosului, sau alte pretexte, nu poate constitui un impediment. *Moise*, lipsit de darul oratoriei, considera că nu va avea succesul așteptat în convingerea maselor. I s-a poruncit însă categoric: „Du-te"! și s-a dus.

Săvîrșirea faptelor bune nu este condiționată de vîrstă. Proorocul *Ieremia* avea doar 20 de ani cînd a primit misiunea profetică de a predica adevărul. Susținîndu-se misiunii el a zis: „Doamne! sînt un copil, nu știu să vorbesc". Domnul însă l-a stimulat zicînd: „Nu te teme!".

În problema faptelor bune eludarea îndatoririi constituie o culpabilitate. „Numai înfruntînd greul capeți puteri", spunea o vorbă inspirată din Sfînta Scriptură (Iov. 42, 2).

Un credincios trebuie să aibă sentimentul înălțător că atunci cînd încetează puterile lui începe ajutorul lui Dumnezeu: „Nădăjduiește în Domnul și fă binele" scrie psalmistul la Ps. 36, 3.

Sensul faptelor bune e larg. El nu se restrînge numai la cele religioase, cuprinde orice acțiune de caracter avantajos pentru om, recomandabilă din punct de vedere moral.

Unitatea între prevedere și împlinire, între vorbă și faptă, constituie un factor hotărîtor în formarea personalității creștine. Calitatea vieții o măsoară noțiunile: bun, drept, moral, sîrguitor, pașnic, demn. Acestea sînt virtuți necesare pentru că ele izvorăsc din ideile dialecticii creștine. Învățătura teologică se cristalizează în fapte, ca relația dintre formă și fond: „Credința fără fapte este moartă" spunea Apostolul Iacob (2, 17). Adevărul de credință numai unul este, acela pe care-l conține învățătura revelată și fapta bună, care este o prelungire a ei.

Gîndurile cele bune se valorifică după roadele pe care le produc: „Ce vom zice, dacă vom spune că cineva are credință iar fapte nu are" (Iac. 2, 14), „să nu iubim cu vorba numai singură, ci cu fapta și cu adevărul" (I Ioan 2, 18).

Numai prin trăirea activă și permanentă a adevărului revelat își construiește credinciosul o personalitate utilă lui și comunității în care trăiește.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Mănăstirea de la Moglănești [Topliță]

Una dintre mănăstirile mureșene, uitată astăzi, dar cu un trecut care merită să fie evocat, este mănăstirea de la Moglănești, așezată pe platoul unui deal din apropierea orașului Topliță, care-i asigură o largă priveliște peste văile din jur.

Mănăstirea datează din secolul al XVII-lea, fiind cunoscută sub numele de *schitul Doamnei*. E construită din bîrne de stejar și a fost înregistrată în 1765 în conscripția făcută de Atanasie Rednic.

Schitul este însă cu mult mai vechi decît înregistrarea lui, faptul fiind mărturisit de însuși istoricul secui, Orbán Balázs. „Biserica (capela) — scrie Balázs — e o zidire mai nouă, însă în împrejurime se văd și urme de edificii mai vechi, despre care tradiția spune că sînt ruinele unei mănăstiri ce a fost făcută de doamna unui boier bogat în amintirea faptului că pe timpul luptelor voievodului Mihai Viteazul ar fi aflat acolo loc de refugiu".

Tradiția și datele istorice ulterioare nu se referă însă la epoca lui Mihai Viteazul, ci a unui domn moldovean de mai tîrziu, Gheorghe Ștefan (1654—1658), a cărui soție, Safta, ar fi fost în 1658 — după răsturnarea și plecarea în pribegie a soțului său — inițiatoarea acestui schit și care ar fi și murit aici.

Pîrîul care curge prin preajma mănăstirii se numește și el Pîrîul Doamnei.

Mănăstirea a fost reparată în 1677, în 1710 avînd parte de o nouă restaurare. În 1755 a fost acoperită din nou și zugrăvită pe cheltuiala călugărului Nicodim, de către zugravul Andrei Tot. Lungimea ei este de 12 m., lățimea de 4,56 m., iar înălțimea de 3 m.

Călugării de aici, moldoveni ca și ctitorul mănăstirii, au opus o îndîrjită rezistență față de propaganda romano-catolică în regiune, fapt ce a determinat autoritățile să-i izgonească. Se pare că ultimul călugăr aflat aici a fost Luca Mereuțiu. Mănăstirea a ajuns astfel în posesiunea episcopiei Blajului, care a transformat-o în biserică gr.-cat. În jurul ei s-a organizat și cimitirul satului. În 1948 a revenit la vechea ei destinație de biserică ortodoxă, în 1974 fiind iarăși renovată.

Vizitînd schitul acum cîțiva ani, însoțit de arhimandritul Mihai Goia, starețul mănăstirii celei noi de la Topliță — Sf. Ilie, am mai aflat cîteva din icoanele originale precum și fresca celor 12 Apostoli zugrăvită în 1755. Restul picturii nu s-a mai păstrat. Odată pe lună se oficiază și acum serviciul divin de către călugării de la noua mănăstire.

Mănăstirea de la Moglănești a îndeplinit în regiune și un important rol cultural, aici realizîndu-și o parte din activitatea lor, renumiții pisari, dascăli și zugravi moldoveni Vasile Sturza și Ștefan Dascălul Moldavski, al căror apostolat se va întinde și în direcția Maramureșului, nordului și vestului Transilvaniei. E greu de precizat cînd vor fi poposit aceștia la Moglănești, datele generale ale activității lor indicînd pentru cel dintîi antepenultimul deceniu al secolului al XVII-lea, iar pentru cel de al doilea jumătatea secolului al XVIII-lea. Vasile Sturza, originar din satul Bărboși de lîngă Galați, a fost unul din cei mai harnici copiști ai timpului, din pana lui izvodindu-se rînd pe rînd un *Molitvelnic*, un *Liturghiar*, *Rînduiala ispovidaniei*, un *Ciaslov* și numeroase alte acatiste, canoane, „glasuri" după trebuințele vremii.

Ștefan Dascălul venise de la Comănești, din apropierea Bacăului și, cutreierînd Maramureșul și Ardealul, a săvîrșit o operă asemănătoare cu a lui Vasile Sturza. La Moglănești a copiat pentru starețul Nicodim un *Prăznicar înregistrat* în „Catalogul manuscriselor românești". (I. Bianu și Gh. Nicolăiasa, Craiova, 1931, t. II, p. 161).

În același timp a sălășluit la această mănăstire și ieromonahul Varlaam, care a cercetat numeroase sate din regiunea Mureșului: Varviz, Ripa, Săcalul de Pădure, Solovăstru. (N. Albu, *op. cit.*, p. 144).

La Moglănești se pregăteau totodată și unii preoți din regiune de către anumiți arhimandriți veniți din Moldova, precum și numeroși dieci (cantori) și dascăli.

Deși modestă, mănăstirea Topliță de la Moglănești a fost și ea prin veacuri unul din numeroasele elemente doveditoare ale legăturilor dintre românii din Valea Mureșului și cei din Moldova, și în același timp una din vetrele de cultură ale populației românești din Topliță.

Sub tavanele ei de grinzi afumate, sufletul și graiul românesc au fost întotdeauna acasă.

O restaurare a ei ar fi cu totul necesară, mănăstirea de la Moglănești fiind un veritabil monument istoric.

Vasile Netea

120 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA „ASTREI"

Activitatea „Astrei" oglindită în mărturii sibiene

Comemorarea „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român", cea mai prestigioasă instituție de cultură românească, reprezintă evocarea unui moment de rezonanță istorică, de o deosebită importanță în lupta de emancipare culturală și națională a poporului nostru.

Căutînd să îndeplinească idealurile revoluției burghezo-democratice de la 1848, fruntașii mișcării naționale românești din Transilvania, Avram Iancu, Axente Sever, Aron Florian, Andrei Șaguna, Gheorghe Barițiu etc., au trecut, în pofida dominației străine și în condițiile specifice de dezvoltare ale economiei capitaliste, după multe frămîntări, la constituirea unei asociații culturale care urma să slujească interesele naționale românești.

Odată cu întemeierea „Asociațiunii", în cadrul adunării constituante de la Sibiu din 4 noiembrie 1861, la care au ținut să participe, „toți inteligenții națiunii noastre", s-a declanșat un amplu proces social-cultural, de interes național, unic în istoria culturii noastre menit să promoveze progresul în pas cu spiritul epocii moderne capitaliste, să realizeze prin cultură aspirațiile de libertate națională ale românilor transilvăneni și bănățeni, care pînă atunci" nu s-a putut cîștiga prin luptă armată și prin cea politică".

Preluînd vechile aspirații de cultură ale înaintașilor, urzitorii și prestigioșii săi conducători, au pus la temelia „Astrei" un program de luptă cultural-națională, cu scopul de a realiza în forme noi și cu mijloace potrivite „înaintiarea literaturii române și cultura poporului român în deosebitele ramuri, prin studii, elaborare și editare de opere, prin premii și stipendii pentru diferite specialități de știință și arte și alte asemenea".

Referindu-se la modul de îndeplinire de către cărturarii „Asociațiunii", a acestui program, avansat și corespunzător năzuințelor poporului, George Barițiu mărturisește, că angajarea lor, a fost, fără rezerve, față de cerințele de dezvoltare ale culturii românești „noi însă, dacă ne decidem, după multe consultări a realiza un plan oarecare, privitor la cultura noastră, apoi nu ne odihnim pînă nu-l scoatem la capătîi".

Acestui spirit de sacrificiu și abnegație care a existat în cadrul „Asociațiunii", decenii de-a rîndul, i se datorește construcția de școli „și biserici din material solid, așezăminte de bani spre a smulge pe popor din ghiarele usurarilor, deschiderea de tipografii, societăți agronomice, toate (înfăptuite) fără un ajutor de la stat"(-ul dualist austro-ungar, n.n.).

Realizarea acestor obiective de interes național a pretins însă, colectarea de fonduri materiale, care erau de cele mai multeori, neîndestulătoare.

În asemenea cazuri arată George Barițiu „nu mai vedem de unde să adunăm alte mii spre scopul acesta" și atunci apelează la frații din România pentru a obține ajutoare „în numele culturii noastre naționale comune, ca să binevoiască a lua la inimă încordările noastre extraordinare făcute pe fiecare zi, pentru asigurarea existenței noastre naționale".

Preocupările „Astrei", enunțate atît de limpede în statutele ei și realizate cu atîtea sacrificii materiale au fost orientate constant, mai ales în direcția ridicării nivelului cultural și economic al maselor țărănești.

Urmărind realizarea acestui program de emancipare și propășire a satelor românești „Astra" a creat așezăminte culturale (biblioteci poporale, muzee sătești și cinematografe), a organizat cursuri și școli economice, cooperative de credit și întovărășiri agricole țărănești, expoziții economice, etnografice și istorice, a răspîndit la sate colecția publi-

Mitropolitul Andrei Șaguna, primul președinte al „Astrei"

cațiilor poporale, etc. În felul acesta „Asociațiunea" a luat contact nemijlocit cu poporul de la sate „și pune cel mai solid și trainic fundament cultural și progresului acestuia în toate privințele".

Rolul important jucat de „Asociațiune" în acest proces de ridicare prin cultură a satelor românești a fost sesizat cît se poate de concludent de Vasile Goldiș care sublinia „că niciodată nu trebuie uitat că terenul propriu de acțiune pentru „Astra" a fost satul românesc, pătura țărănească, izvor de energii biologice noi... și fundament natural al unui viitor sigur".

Un rol important în această propagandă desfășurată la sate l-a avut adunările generale zonale ale „Astrei" și festivitățile organizate cu acest prilej, care au constituit autentice manifestări ale culturii și solidarității românești, căci aceste zile erau pline de lumină și de speranțe pentru poporul subjugat dominației străine.

În asemenea momente fiecare membru al „Astrei" era dator să lucreze în despărțămîntul, în agentura sau în cercul său, pentru cultivarea limbii noastre naționale, pentru progresul culturii românești.

Paralel cu activitatea de la sate, între preocupările „Astrei" ocupă un loc însemnat activitatea de cercetare întreprinsă de secțiunile științifice, în diferite domenii ale culturii și a artei, ale învățămîntului, științei și economiei, concretizate în editarea de studii și lucrări ce se refereau la întreaga națiune română, la civilizația și trecutul ei istoric.

Orientarea activității secțiunilor științifice spre problemele vitale ale societății românești din Transilvania a urmărit să asigure o conlucrare a forțelor intelectuale la acțiunile de popularizare a culturii și științei, „la crearea de colecțiuni științifice, la expoziții și alte instituții culturale și peste tot să dea Comitetului central (al „Astrei") concursul și sfatul lor în toate chestiunile științifico-literare.

Tot sub auspiciile „Astrei" a fost concepută ca operă de sinteză a valorilor culturale și științifice românești, prima „Enciclopedie Română" (1896—1904) rod al conlucrării cărturarilor români din toate ținuturile istorice românești, care a devenit un îndreptar în toate problemele de interes românesc „un inventar cît mai complet al avuțiilor și forțelor noastre naționale". Prin această operă de însemnătate fundamentală în cultura noastră „Astra" și colaboratorii săi au adus o contribuție de seamă la procesul de trezire și formare a conștiinței naționale, la emanciparea poporului român.

Între creațiile sale valoroase, se încadrează și biblioteca centrală din Sibiu, unde se adăpostesc și astăzi valori istorice rare ale culturii noastre: Cartea veche românească, publicațiile, manuscrisele și documentele istorice care atestă tradiționalele legături spirituale existente între români, precum și mărturii despre colaborarea „Astrei" cu societățile culturale românești și străine.

În dezvoltarea culturii noastre, pentru popor și inteligență „Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român" a rămas în tot cursul existenței sale un centru național de unire și propășire al tuturor românilor, un focar de cultură care a vibrat în tot corpul poporului român în consens cu năzuințele de progres și de „înavuțire — spune G. Barițiu — netezirea și purificarea limbei materne; unificarea ei, precum nu mai fusese niciodată, pentru ca să o știi cu atît mai mult stima și iubi; cîștiga convecțiuni, ca în această limbă poți cultiva prea bine științele și artele, cum și a legifera și a administra o țară, un stat; în fine intrarea națiunii noastre cu limba sa în concertul popoarelor neolatine, al celor mai civilizate din Europa".

Prin activitatea ei „prodigioasă și multilaterală, desfășurată timp de aproape nouă decenii în toate sferele vieții culturale și materiale, „Asociațiunea" a dezvoltat nobile tradiții de luptă pentru libertate națională, a pătruns în conștiința poporului nostru, aducînd o contribuție inestimabilă la progresul social cultural al națiunii noastre, la realizarea procesului de unitate culturală și politică de la 1 decembrie 1918.

Mircea Stoia

„Noi simțim în noi o putință de a ne perfecționa, pe noi și pe ai noștri, prin mijloacele libertății naționale, și spre a ajunge acolo ne-am hotărît a ne consolida într-o asociațiune bine organizată, care-și face sieși de problemă promovarea literaturii și a culturii poporului nostru român, precum și înaintarea industriei și a agriculturii în sînul nației noastre.

Nu vor trece multe zeci de ani, și națiunea română va fi regenerată și întinerită în puterile sale intelectuale, industriale și materiale, pentru că națiunea este setoasă după cultură și luminare, iar membrii acestei Asociațiuni nu vor cruța nici un sacrificiu, ce ar condiționa un viitor mai fericit și propășirea națională".

(Din cuvîntarea mitropolitului Andrei Șaguna la ședința inaugurală a ASTREI)

Sfîntul Ioan Evanghelistul

„ucenicul pe care îl iubea Iisus"

Ca persoană istorică, „Fiul Omului" — cum însuși se definea — Mîntuitorul este Dumnezeu adevărat și, concomitent, om deplin. Ca om deplin, a stabilit relații personale cu contemporanii vremelnicei Sale petreceri în trup. Aceste relații au fost mai strînse, cordiale chiar, cu Sf. Săi apostoli. Dintre apostoli i-a preferat constant pe Petru și frații Iacov și Ioan. Mărturie stau în acest sens episoadele: învierea fiicei sinagogarhului Iair (Matei 9, 18 u. și loc. par.), Schimbarea la Față (Matei 17, 1 u. și loc. par.) și rugăciunea zbuciumată din grădina Ghetsimani (Matei 26, 37 u. și loc. par.). Dintre aceștia trei, suprema-i preferință, „omenește vorbind" (Rom. 6, 19), înclina vădit și dovedit către Sf. Apostol și Evanghelist Ioan.

Acesta — învăluindu-se în faldurii discreției unui anonimat de o înaltă distincție sufletească — spre a nu da loc la confuzii între sine și celălalt Ioan (Botezătorul), dar și spre a satisface smerenia care îl caracteriza, se autodefinește constant în textul Evangheliei a patra: „ucenicul pe care-l iubea Iisus" (Ioan 13, 23; 19, 26; 21, 20). Își dădea seama că o „viață" a lui Iisus, din urzeala căreia ar fi lipsit el, era condamnată să fie lacunară. În căutarea unei formule de concordie între adevăr și smerenie, Sf. Ioan Evanghelistul n-a trebuit să recurgă la artificii: formula era însăși stilizarea *atitudinii permanente* a lui Iisus față de el. Această formulă îl servea în năzuința de a nu se autoevidenția și îl sprijinea în rîvna de a nu vătăma integritatea adevărului istoric. Cum ar fi cutezat inima sa de serafim să procedeze altfel? Neted vorbind, Sf. Ioan era *marele prieten pămîntesc* al Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Omul nu poate trăi fără prieteni; el trăiește între oameni, laolaltă cu alți oameni. În cercul prietenilor săi, fiecare procedează, instinctiv, la *ierarhizarea* prieteniilor pe care și le-a închegat. Preferîndu-l pe Sf. Ioan celorlalți, Mîntuitorul a furnizat încă o dovadă a deplinei Sale omenități.

De ce a preferat prietenia tandră a lui Ioan?

Mîntuitorul — care este „cunoscător al străfundurilor inimii" (F. Ap. 1, 24; 15, 8) — și-a dat seama, cu incomparabila-i capacitate de-a pătrunde ceea ce zace în om, că iubirea ce i-o purta acest ucenic era atît de completă încît nu mai avea trebuință de ajustări consolidatoare. I-a văzut inima: era curată în înțelesul absolut al cuvîntului. Constant în atașamentul său față de Mîntuitorul — cum n-a fost alt apostol, cu atît mai puțin Petru — Domnul l-a răsplătit cu o aleasă prețuire iubitoare. În el, Domnul a văzut însăși *întruchiparea devotamentului total*, care nu șovăie, nu se clatină, nu se prăbușește, nu se împuținează.

Îi cunoaștem îndeaproape obîrșia și mediul din care a apărut pe scena Creștinismului apostolic. Era galileian. Religiozitatea sa era străină de formalismul studiat al fariseilor și cărturarilor, iar simțămintele sale patriotice, antiromane, trebuie să fi fost de-o calmă înflăcărare și constantă legalistă. Tatăl său, Zevedei, își concentra toată atențiunea asupra îndoitei sale îndeletniciri de înstărit om din popor: plugăritul și pescuitul. De educația religioasă a fiilor săi — țărani pescari și ei — se îngrijea mama lor, Salomea (=etimologic: „cea perfectă"). Ea i-a dirijat spre Sf. Ioan Botezătorul, ai cărui ucenici au devenit cît ce se arătase noroadelor, la Iordan, austerul prooroc Înaintemergător al Domnului. Cu dragostea-i grijulie de mamă, Salomea veghea îndeaproape asupra fiilor ei, sperînd să-i vadă căpătuiți așa cum îi dicta osîrdia ei maternă, lucidă și tenace. Împărtășind fără rezerve prejudecățile mesianice ale generației ei, Salomea era încredințată că popularitatea crescîndă a Învățătorului galilean prevestește proclamarea lui iminentă ca „împărat" al iudeilor. Evenimentul trebuia valorificat. La „curtea" Lui — căci „împărat" fără „curte" nu se poate concepe — fiii ei dragi trebuiau să-și aibă asigurate ranguri și situații corespunzătoare devotamentului cu care s-au alipit de Domnul dintru tot începutul. Cererea ei, imprecaută l-a nemulțumit pe Mîntuitorul, iar pe ceilalți apostoli i-a tulburat. Cu drept cuvînt (vezi Matei 20, 20—28)... Intervenția pripită a Salomeii i-a dat prilej Domnului să precizeze că întîietatea în împărăția mesianică este rezervată *meritului*, nu altor considerente. Cine aspiră la ea trebuie să știe că voia lui Dumnezeu este ca în Biserică, la „mărire" să se ajungă exclusiv prin iubitoare slujire Părintelui ceresc și aproapelui.

Prin ce a cîștigat Sf. Ioan privilegiul de-a fi devenit — și de-a fi fost recunoscut — ca „ucenicul pe care-l iubea Iisus"? Pentru Domnul, Sf. Apostoli erau „prietenii" Săi (vezi Luca 12, 4). Nici unuia din ei nu-i precupețea iubirea Sa. Dar, de vreme ce Ioan evadase din frontul de egalitate apostolică și chiar din triada martorilor preferați de Domnul în știutele trei ocazii (revezi Matei 9, 18 u. și loc. par.; Matei 17, 1 u. și loc. par.; Matei 26, 37 u. și loc. par.), e cert că favoarea întîietății cordiale acesta a cîștigat-o pe merit.

Afectuos, hotărît și sincer, în alipirea sa de Domnul, Ioan punea ceva pasionant și exclusiv, o vibrație amplă și constantă, de-o transparență juvenilă. Prompt și generos, duios și calm, Ioan nu-și pierdea cumpătul în nici o împrejurare. Fire fremătătoare, de-o înflăcărare cuminte, el nu cunoștea nici ezitarea și nici exagerarea. Natură visătoare, contemplativă, cînd trebuia, Ioan era adevărată încorporare a bărbăției ferme. Cînd oarecine simula că „scoate demoni" în numele lui Iisus, Sf. Ioan intervine prompt, pe cont propriu, fără să se mai consulte cu cineva, interzicîndu-i să abuzeze de numele Domnului (cf. Luca 9, 49). Asupra samaritenilor inospitalieri despre care vorbește Sf. Luca (cf. 9, 54), „fiii lui Zevedei" cer să se pogoare „foc din cer" (=trăznetul), ca să-i mistuie. Domnul nu a fost de

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Cibinium '81

120 de ani de la înființarea „Astrei"

O zi întreagă din cadrele festivalului Cibinium '81, la a XIV-a ediție a sa, din toamna aceasta, a fost închinată sărbătoririi a 120 de ani de la înființarea Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania — ASTRA.

Cu acest prilej a avut loc o sesiune de comunicări despre „Astra" — tribună a ideilor de unitate, libertate și independență națională.

Dintre punctele dezbătute în fața unei asistențe selecte, semnalăm cele susținute de invitații: Dr. V. *Curticăpeanu* — prof. univ. la Universitatea din București despre „Contribuția ASTREI la dezvoltarea istoriografiei românești"; Dr. *Vasile Netea:* „Contribuția Astrei la realizarea unității naționale"; Dr. *Horia Stanca:* „Marile inițiative ale Astrei"; Dr. *Valeriu Moldovan:* „Istoria bibliotecilor din România și prezența centrală a bibliotecii Astra ca bibliotecă națională pentru Transilvania (1861—1918)"; Dr. *Teodor Pavel:* „Contribuția Astrei la dezvoltarea învățămîntului românesc — Secția școlară"; *Valeriu Nițu:* „Mențiuni despre contribuția lui Timotei Cipariu la înființarea, organizarea și extinderea activității Astrei"; *Ioan Holhoș* — directorul bibliotecii Astra: „Biblioteca, instituție fundamentală în concepția și acțiunea Astrei"; *Cornel Lungu:* „Preocuparea Astrei pentru ridicarea stării materiale și culturale a poporului român reflectată în activitatea despărțămintelor"; Dr. *Victor Grecu:* „Preocuparea Astrei pentru unificarea limbii literare"; Dr. *Gheorghe Pavelescu:* „Contribuția Astrei la cunoașterea, valorificarea și păstrarea patrimoniului nostru popular"; *Elena Dunăreanu:* „Contribuția bibliotecilor Astrei la dezvoltarea biblioteconomiei românești"; *Ion Drăgoescu* — cercetător la Institutul de etnologie din București: „Importanța colecțiilor Astrei pentru elaborarea atlasului etnografic al României", etc., etc.

Tot atît de importantă și semnificativă a fost expoziția documentară intitulată: „Astra" — 120 de ani de la înființare, al cărei vernisaj s-a bucurat de o largă audiență.

Într-o declarație făcută de distinsul prof. univ. dr. V. Curticăpeanu de la Universitatea din București, a subliniat pe bună dreptate, că Astra a fost o Societate academică națională de factură europeană care a jucat un rol hotărîtor în viața românilor din Transilvania din toate punctele de vedere ale culturalizării maselor populare românești majoritare din Transilvania și al promovării idealului național de Unire cu Patria mumă.

Cînd marele vlădică Andrei Șaguna a obținut de la „stăpînire", după alte încercări, să dea viață Astrei, spunea cu atîta însuflețire, la adunarea de constituire pe care a prezidat-o în toamna lui 1861, chiar în clădirea Institutului nostru teologic (unde a fost fixată în zilele noastre o placă comemorativă), că însfîrșit avem o instituție cultural-literară de prestigiu, cu un caracter național pronunțat, ale cărei roade nu vor întîrzia să se vadă.

În această privință trebuie subliniată caracterizarea lui Andrei Bîrseanu la 1911, cu prilejul jubileului de 50 de ani de la înființarea Astrei și anume că a fost „plămădită într-un timp de apăsare politică, cînd popoarele aruncate la pămînt de puterea baionetelor, tînjeau sub domnia unui absolutism aspru...; ea vestea zorile unor zile mai senine, visate și dorite de vînjoasa generație de la 1848".

...Dar activitatea literară a Astrei a crescut odată cu venirea de la Budapesta, la Sibiu, a lui Oct. Goga și O. Tăslăuanu — împreună cu revista „Luceafărul" —, primul, ales la fiecare adunare generală, ce se ținea anual în alt centru, în comitet ca secretar literar, iar al doilea ca secretar administrativ; activitatea culturală, social-politică și economică, continuînd paralel în toate despărțămintele.

Un rol hotărîtor l-a jucat Astra — după cum remarca marele nostru Nicolae Iorga —, desigur în afară de lupta pentru Unirea cea mare și sfîntă — în aducerea la unitate a tuturor românilor din Transilvania, dezbinați din motive religioase. Cînd Asociațiunea a trecut și în Banat, Al. Mocsonyi a afirmat că, prin aceasta se dărîmă un zid de despărțire între frații de același neam, setoși de aceeași cultură".

În ceea ce privește lupta pentru Unirea cea mare și sfîntă, aceasta a fost covîrșitoare. N-a fost scăpat nici un moment prielnic care să nu fi fost fructificat din plin. A fost dusă cu succes pe toate cărările pînă a venit ziua cea mare de 1 decembrie 1918, cînd în Marea Adunare de la Alba Iulia s-a proclamat Unirea prin glasul miilor și miilor de români din toate colțurile Ardealului, prezenți pe cîmpul unirii din cetate, alături de cuvintele însuflețite ale lui Vasile Goldiș, Andrei Bîrseamu — președintele Astrei, Miron Cristea și ale celorlalți fruntași.

De atunci 1 decembrie a fost proclamată și ca zi de sărbătoare oficială a Astrei culturale ardelene.

Iată cît de măreață a fost contribuția Astrei la Unirea Transilvaniei cu Țara!

N. D. Găvozdea

Repere sibiene,

studii și referate, II, Sibiu, 1980, 300 p.

Sub egida Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Sibiu a văzut lumina tiparului al doilea volum din seria „Repere sibiene". Cuvîntul înainte, selectarea textelor și coordonarea lucrării aparțin profesorului Nicolae Scutea, care se îngrijește, încă de mult, de strîngerea de materiale pentru un nou volum.

O bună parte din studiile și referatele publicate în acest volum au fost prezentate în cadrul a trei sesiuni de comunicări, prilejuite de aniversarea unor fapte memorabile din viața culturală a Sibiului. Astfel, o primă grupă de studii privesc pe marele cărturar Gheorghe Lazăr, de la nașterea căruia (1779) s-au împlinit, nu de mult, 200 de ani: Emilia Șt. Milicescu, *Elogie — Gheorghe Lazăr*; Ion Nicoară, *Gheorghe Lazăr — 200 de ani de la naștere*; Onisifor Ghibu, *Contribuții la istoria revoluției din 1821. Legăturile dintre Gheorghe Lazăr și Tudor Vladimirescu*, cu o serie de elemente noi privind rolul cărturarului din Avrig în cadrul revoluției din 1821; Horia Stanca, *Gheorghe Lazăr — o inimă, un gînd* și Gheorghe Pavelescu, *Gheorghe Lazăr — exponent al celor asupriți.*

A doua grupă de studii și referate au fost prilejuite de împlinirea a 125 de ani de apariție neîntreruptă a foii noastre *Telegraful Român* (1853—1978).). Remarcăm studiile profesorilor Vasile Netea, *La aniversarea Telegrafului Român*; Paul Abrudan, *Războiul din 1877—1878 oglindit în presa sibiană*; Mircea Păcurariu, *Ecoul evenimentelor din Balcani din anii 1875—1878, în Telegraful Român*; Gavril Istrate, *Alecsandri și Eminescu în Transilvania* (așa cum au fost publicați și studiați în Transilvania, mai ales în Telegraful Român); Gabriel Țepelea, *Contribuții la unitatea limbii române literare* (ale Telegrafului); Mircea Stoia, *Documente inedite privind începuturile presei sibiene*; Mihai Sofronie, *Din activitatea muzeografică a „Astrei"* (așa cum s-a oglindit în paginile Telegrafului). Vasile Barbu, *Telegraful Român și problemele economice ale Transilvaniei.* Alte trei studii prezintă personalitatea unor foști redactori ai Telegrafului Român: Grigore Ploeșteanu, *Pavel Vasici (1806—1881)*; Eugen Lazăr, *Nicolae Cristea (1834—1902)* și Horia Stanca, *Teodor V. Păcățian (1852—1941).*

A treia grupă de materiale privesc ziarul *Tribuna* de la Sibiu (1884—1903): Eugen Lazăr, *Cîteva considerații asupra procesului de geneză al cotidianului Tribuna din Sibiu*; Ilie Moise, *Septimiu Albini (1861—1919)*, fost redactor al ziarului; Gheorghe Pavelescu, *Orientări folcloristice în Tribuna*; Anca Goția, *Poezia populară în Tribuna*; Gheorghe Nistor, *Prezențe ale poeziei românești în Tribuna*; Eugen S. Cucerzan, *Tribuna, contur filosofic*; Eugen Onu, *Tribuna și teatrul*; Octavian O. Ghibu, *Tribuna de la București (1915—1916) — cea de a treia Tribună.*

Un volum cu materiale bine alese, lucrate temeinic, cu o prezentare grafică plăcută, care face cinste Intreprinderii poligrafice sibiene. Studiile consemnate mai sus pun în lumină o seamă de aspecte noi legate de activitatea lui Gheorghe Lazăr și a celor două periodice sibiene, de care cercetătorii va trebui să țină seama în viitor. Sîntem mîndri și recunoscători pentru cinstea ce s-a făcut și foii noastre șaguniene, publicîndu-se atîtea materiale care privesc aportul ei la promovarea limbii și a culturii românești.

Pr. prof. *M. Păcurariu*

Sfîntul Ioan Evanghelistul

(Continuare din pag. a 3-a)

acord, fiindcă o astfel de minune ar fi pricinuit suferință (nu importă cui), dar sancțiunea drastică pe care vajnicii apostoli au propus-o, dovedea încă o dată cît de bine li se potrivea porecla de „fii ai tunetului", pe care le-o dăduse Iisus (vezi Marcu 3, 17). În sfîrșit — și totuși, fără a fi spus tot ce se poate spune cînd este loc pentru etalări și caracterizări de amploare — cruzimea meritată cu care l-a executat pe Iuda Iscarioteanul cînd hoțul arbora travestiu de ocrotitor al săracilor (vezi Ioan 12, 6), dovedește că pentru tranzacții și concesii nu era loc acolo unde palpita inima pură a „ucenicului pe care-l iubea Iisus".

Prezent — cu prezență activă — la toate cîte a făcut și a învățat Domnul, în vremea Patimilor a rămas pînă întru sfîrșit la picioarele crucii înfipte în solul pietros al culmii Golgota. Acolo, a primit de la Domnul, spre ocrotire durabilă, pe Preasfînta Născătoare de Dumnezeu (vezi Ioan 19, 26—27), mărturie lămurită că „frații" Domnului (Matei 12, 46 urm. și, mai ales, 13, 54—56) nu erau „fii ai Mariei". În dimineața Învierii, primul apostol care a ajuns la mormînt a fost el (vezi Ioan 20, 4).

Mereu cu Domnul la întîlnirile dintre Înviere și Înălțare, după Cincizecime a desfășurat o lucrare misionară deosebit de rodnică în cuprinsul Țării Sfinte, extinsă apoi (după moartea mucenicească a Sfinților Petru și Pavel, la anul 67) în Diaspora.

A doua dintre cele zece grele persecuții romane împotriva tinerei Biserici creștine — dezlănțuită cu furie în vremea domniei sîngeroase și ridicole, a lui Domițian (81—96) — l-a găsit la Efes, cîrmuind prosperele comunități ale Asiei Minor. A fost arestat și deportat în insula Patmos. Acolo i-au fost împărtășite descoperirile pe care le-a consemnat în Apocalipsă. Moartea tiranului împurpurat de la Roma a curmat și grele suferințe ale creștinilor, cărora noul cezar, Marcus Cocceius Nerva, tatăl adoptiv al lui Marcus Ulpius Traianus (98—117), în cei doi ani de pașnică „împărăție" (96—98), nu le-a cășunat nici un neajuns.

Înapoiat la Efes, „apostolul devotamentului care transfigurează" (unica specie de devotament care durează) a lecuit rănile pricinuite de persecuții comunităților Asiei Mici și le-a făcut parte de-o dezvoltare înfloritoare.

Aici, la Efes, falnicul „apostol al iubirii" creștine — cel ce, la propriu și la figurat, a creat ecuația nemuritoare care așează semnul egalității între Dumnezeu și agapi („Dumnezeu este iubire", — I Ioan 4, 8 și 16) — a ostenit duhovnicește pînă la albite bătrînețe. Îi ieșise vestea că nu va avea parte de moarte (vezi Ioan 21, 23). La biserică, era dus zilnic, pe brațe. Celor ce-i cereau binecuvîntare și povață părintească, el le spunea doar atît: „Fiii mei, iubiți-vă unii pe alții"! Întrebat fiind, ocazional, de ce repetă mereu aceste cuvinte de îndemnare, Apostolul fără pereche (— ceilalți trecuseră hotarul vieții vremelnice —) le răspundea: „Fiindcă sînt poruncite de Domnul, așa că dacă faceți numai atît, ajunge" pentru mîntuire!

La Efes, către anul 100, a adăugat Apocalipsei încă patru scripturi inspirate: Evanghelia a patra și trei epistole sobornicești. Lăsămîntul său canonic este astfel nu numai bogat, ci și variat: e unicul aghiograf care onorează toate cele trei genuri literare reprezentate în literatura inspirată a Noului Testament: istoric (prin Ev. a 4-a), didactic (prin 3 epistole) și profetic (prin Apocalipsă).

Ultimele decenii ale secolului apostolic reprezintă în istoria începuturilor Creștinismului ceea ce se poate numi *momentul ioaneic.* Proporțiile lui sînt monumentale; consecințele lui — salvatoare pentru evoluția ulterioară a Bisericii lui Hristos în lume. Frîntă — dar nu înfrîntă — înfruntînd negrele porți ale Hades-ului despre care Mîntuitorul le vorbea ucenicilor Săi (vezi Matei 16, 18), ea vîslește veac după veac, „în vecii vecilor", în spre împăcările definitive ale Parusiei.

Concurs pe teme Omiletice și Catehetice

În scopul impulsionării activității omiletice și catehetice în Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, Consiliul Eparhial a organizat un concurs la care au participat toți clericii eparhiei. Fiecare a prezentat în scris predica rostită la Duminica Floriilor și cateheza tratînd tema: „Persoană și personalitate morală".

Comisiile instituite la protopopiate au efectuat preselecția care s-a definitivat apoi de o comisie alcătuită la Centrul eparhial. Aceasta a analizat și clasificat predicile și catehezele întocmite. Pentru o apreciere cît mai corectă, s-au stabilit trei grupe în funcție de vechimea în activitate a fiecărui preot: 1—10 ani, 10—20 ani și peste 20 ani.

Dincolo de caracterul competitiv al concursului acesta s-a dovedit extrem de util și bine venit în cadrul strădaniilor generale pentru promovarea activității de propovăduire a adevărurilor de credință și a muncii pastorale în general.

Imagini din frumusețile Sălиștei

Un peisaj cu totul măreț îl oferă „Șanta-Sălиște" o poiană cu verdeață, cu semețe coline și păduri, pentru oricine trece prin ea, de unde drumul se continuă spre renumita stațiune climaterică „Crinț", care se aseamănă în climat cu stațiunile climaterice elvețiene.

Uniunea Artiștilor Plastici din România în colaborare cu factorii de cultură ai județului Sibiu au găsit momentul prielnic în vederea urbanizării comunei Sălиște să trimită Tabăra națională de sculptură în lemn în cea mai frumoasă localitate din mărginime, pentru a-și desfășura activitatea artistică în perioada 3—30 august 1981.

Din lotul național de sculptori în lemn au făcut parte sculptori din Sibiu, Oradea, Galați, Cluj-Napoca, Slobozia, București.

Ochiul ager al călătorului care vizitează stațiunea „Șanta-Sălиște" unde străjuie astăzi 10 sculpturi în lemn din cele mai reușite, executate din stejarii locului, rămîne impresionat de măiestria sculptorilor din lotul național de sculptură în lemn.

Maeștrilor nu li s-au impus nici o tematică. Aceste lucrări au fost concepute în cadrul natural în care sînt amplasate.

Dacă nu se făcea așa ceva, tabăra nu-și ajungea scopul.

La 30 august a. c. a avut loc vernisajul expoziției de sculptură monumentală în lemn la care a luat parte un numeros public din localitate și județ.

Din inspirația creatoare și mîinile harnice ale artiștilor noștri **de sculptură în lemn, s-au dăruit** parcului din „Șanta-Sălиște" lucrări de autentică valoare. Amintim: „Lăcaș fortificat" de Gavril Abrihan — Sibiu, „Zbor" de Dan Covătaru — Iași, „Izvor" de Ioan Rusu din Cluj-Napoca, „Cocoș de munte" de Gheorghe Terescenco din Galați, etc.

Prof. *Carol Comșa*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: *Teoctist*, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; Diac. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 128 Sibiu, 15 noiembrie 1980 Nr. 43—44

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Marea lavră a Neamţului „Ierusalimul Ortodoxiei româneşti“

În preajma „vechiului castel de pe o stîncă neagră“, într-o poiană largă pe valea rîului Nemţişor, încadrată de culmi bogat împădurite, se găseşte Mănăstirea Neamţ, străveche vatră de cultură românească şi de credinţă autentic ortodoxă.

Începuturile vieţii monastice ortodoxe la Neamţ îşi pierd obîrşia în negura vremurilor, cu toate că cercetări mai recente stabilesc unele date şi nume de mari ctitori şi fondatori ai acestei oaze de credinţă ortodoxă şi simţire românească. Dar ca să ne putem edifica şi mai bine asupra obîrşiei nemţene, sîntem nevoiţi să străbatem veacuri în urmă, răsfoind pagini de cronici care glăsuiesc despre voievozii muşatini, temeluitori ai Mănăstirii Neamţ: Petru Muşat, care zideşte, pe locul unui vechi schit de lemn, prima biserică de piatră, ale cărei temelii se văd şi astăzi în centrul incintei; Alexandru cel Bun, de la care a rămas turnul-clopotniţă sub care se găseşte gangul boltit al intrării, împodobit cu scene inspirate din romanul popular „Varlaam şi Ioasaf“; Ştefan cel Mare, mereu viu în conştiinţa noastră naţională prin faptele glorioasei sale domnii, iar aici, la Neamţ, prezent prin bijuteria arhitecturii epocii sale, lăsată moştenire neamului românesc, măreaţa catedrală a „Înălţării Mîntuitorului la ceruri“.

În prezent, întreaga vatră a Neamţului are aspectul unei fortăreţe, cu clopotniţa deasupra intrării principale şi cu turnuri la colţuri, fapt ce-i dă mănăstirii aspect de puternică cetate strategică.

În partea dinspre nord a incintei se găseşte impunătoarea catedrală a „Înălţării“, cea mai mare biserică dintre ctitoriile lui Ştefan, ctitor de ţară şi de credinţă creştină.

Înaltă şi bine proporţionată, biserica este aşezată pe un soclu masiv din blocuri de piatră, deasupra căruia se înalţă pereţii ziditi din piatră şi cărămidă. Sub streaşină sînt două rînduri de ocniţe, deasupra cărora se înşiruie o bogată friză de ceramică smălţuită — discuri, romburi, triunghiuri împodobite cu motive vegetale şi geometrice. Faţada mai este împodobită cu brîie şi pilaştri de cărămidă smălţuită, cu urme de pictură în unele ocniţe, pereţii fiind susţinuţi de tradiţionalele contraforturi ale arhitecturii moldoveneşti.

Deasupra naosului se ridică turla, de formă octogonală, ce se înalţă zveltă pe două rînduri de arcuri oblice. Atît bazele cît şi faţadele turlei sînt prevăzute cu ocniţe, discuri şi cărămizi smălţuite. Acoperişul şi-a recăpătat astăzi forma sa originală, cu streaşina frîntă şi alungită ocrotind pereţii întregului edificiu. Ferestrele au ancadramente cu elemente gotice, iar trecerea din pridvor în pronaos se face printr-un măreţ portal în arc frînt. Pridvorul este acoperit de o calotă sferică, „sprijinită pe arcuri oblice caracteristice arhitecturii moldoveneşti“.

Pronaosul şi încăperea mormintelor sînt despărţite printr-un perete cu o uşă încadrată de „baghete încrucişate şi muluri gotice adînc săpate în piatră“.

Naosul este mult alungit şi lărgit prin absidele laterale, semicirculare. Biserica se termină prin absida altarului de formă semicirculară, despărţită de naos prin catapeteasma sculptată în stil baroc, datînd de la începutul secolului al XIX-lea.

În pridvor se găsesc mai multe morminte în care odihnesc oameni de seamă ai culturii şi vieţii noastre bisericeşti şi naţionale, mitropoliţi, episcopi şi stareţi, care şi-au închinat viaţa acestui măreţ edificiu. Dintre aceştia este suficient să amintim numele Mitropolitului Teoctist al II-lea, care s-a învrednicit să sfinţească şi să vadă cu ochii frumuseţea şi strălucirea cu care era înveşmîntată această bijuterie cînd a ieşit din mîinile prea fericiţilor ctitori.

Între zidurile acestei vetre de credinţă străbună a existat o şcoală de caligrafi şi miniaturişti, în cadrul căreia călugări ca Gavriil Uric şi ucenicii săi copiau şi împodobeau cărţi bisericeşti pentru înzestrarea bisericilor din mănăstiri şi parohii. De asemenea, la Neamţ s-au format pictori, sculptori şi făuritori de obiecte de cult din metale preţioase, ce se găsesc şi astăzi prin biserici şi mănăstiri.

Unii dintre vieţuitorii acestei obşti monahiceşti au înscris pagini de cinste în istoria culturii bisericeşti, tălmăcind scrieri teologice de mare valoare, alcătuind cronici asupra unor epoci mai de seamă din viaţa poporului nostru şi înfiinţînd diferite şcoli.

Renumiţii cronicari Macarie şi Eftimie, ambii egumeni la Neamţ, au continuat „Letopiseţul moldovenesc“; stareţul Paisie Velicicovschi, cunoscut în toată Biserica Ortodoxă, a insuflat un puternic imbold activităţii culturale bisericeşti la Neamţ. La începutul veacului al XIX-lea s-a organizat şi o tipografie în care s-au tipărit cărţi de slujbă şi de îndrumare bisericească, tipografie care, prin vredniciile neobositilor călugări tipografi, funcţionează şi astăzi.

În această mănăstire există şi o bogată bibliotecă, în care se găsesc manuscrise şi cărţi de mare valoare teologică, filozofică, istorică, ştiinţifică, beletristică etc. Tot aici a funcţionat şi o instituţie de binefacere socială, unde mulţi credincioşi, printre care se numără şi marele nostru poet naţional Mihai Eminescu, au găsit alinarea anumitor suferinţe fizice şi morale.

Pe la jumătatea veacului al XIX-lea, învăţatul stareţ Dionisie Romano a organizat la Neamţ o şcoală bisericească pentru formarea slujitorilor Bisericii. În prezent, aici funcţionează Seminarul teologic al Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, în care învaţă viitorii slujitori ai Arhiepiscopiei Iaşilor şi Episcopiei Romanului şi Huşilor.

Trebuie amintit că un rol deosebit în viaţa şi activitatea mănăstirii Neamţ l-au avut şi unii stareţi care şi-au pus toată priceperea şi tot elanul lor creator în slujba propăşirii acestui sfînt locaş. Dintre aceştia amintim pe Ilarie, Neonil şi Timotei, în timpul cărora mănăstirea s-a reorganizat şi refăcut în urma unor incendii şi a altor vitregii, precum şi vlădicii Valerie Moglan, Narcis Creţulescu şi Nicodim Munteanu, ajuns patriarh al Bisericii Ortodoxe Române şi care a desfăşurat, la Neamţ, o bogată activitate cărturărească.

Între aceste străvechi ziduri se păstrează, cu scumpătate, numeroase obiecte de mare valoare istorică şi artistică, pagini vii din istoria neamului, care glăsuiesc cu tărie despre dragostea de bine şi de frumos a talentatului nostru popor. Între aceste obiecte, mai însemnate sînt: *Icoana Maicii Domnului*, primită în dar de Alexandru cel Bun de la un descendent al familiei Paleologilor; *catapeteasma* care, cîndva, a aparţinut paraclisului din Cetatea Neamţului, *cruci, evanghelii, icoane vechi* — unele executate de mîna măiastră a marelui nostru pictor Nicolae Grigorescu —, *un panaghiar, o nebederniţă, un omofor, o presă* tipografică din lemn din veacul al XVIII-lea, două prese tipografice de metal din secolul al XIX-lea, numeroase xilogravuri şi alte obiecte de mare valoare artistică.

În jurul Mănăstirii Neamţ, se găsesc şi alte biserici şi schituri dependente de Lavra Ortodoxiei româneşti: biserica „Sf. Ioan Bogoslovul“ (1835), biserica „bătrînilor“ şi corpul de clădiri în care se află bolniţa, tipografia şi arhondaricul, schitul „Vovidenia“, construit din lemn în anul 1751 de episcopul Ioanichie al Romanului, iar în veacul al XIX-lea refăcut din zid. În preajma acestui schit se află casa memorială a marelui nostru scriitor Mihail Sadoveanu. La 4 km spre sud-vest se găseşte schitul „Procov“, ridicat din lemn în anul 1714 de episcopul Pahomie al Romanului, iar la 7 km spre vest, schitul „Icoana“. Toate acestea imprimă întregii aşezări de la Neamţ un aspect de mare lavră, adevărat Ierusalim al Ortodoxiei noastre celei sfinte şi neîntinate, cel mai vechi aşezămînt călugăresc organizat din Moldova, în care virtuţile şi aleasa trăire duhovnicească se duc fără pogorămînt.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

Cîteva precizări în legătură cu postul

În prag de început al Postului Naşterii Domnului, se cuvine să ne oprim puţin asupra rostului şi semnificaţiei postului în viaţa creştinilor de astăzi.

Hotărît lucru, postul este de origine şi instituire dumnezeiască, după unii Sfinţi Părinţi (Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur şi alţii) fiind instituit de Dumnezeu în rai, prin porunca dată protopărinţilor noştri de a nu mînca din pomul cunoştinţei binelui şi răului. Cerut evreilor şi practicat de ei după Legea lui Moise în Vechiul Testament, în Noul Testament Mîntuitorul însuşi ne arată prin exemplu şi cuvînt sensul şi valoarea postului, postind înainte de a-şi începe activitatea 40 de zile şi 40 de nopţi în pustie. În Evanghelia Sa, El ne-a arătat adevăratul sens al postului, precum şi modul în care trebuie practicat, recomandîndu-l, alături de rugăciune, ca un mijloc necesar şi eficace pentru alungarea demonilor (cf. Matei 6, 16—18; 17, 21; Luca 5, 34 etc.). Sfinţii Apostoli, ucenicii lor, iar după ei Sfinţii Părinţi au continuat să recomande postul, îndemnînd pe credincioşi ca să postească post adevărat, nu făţarnic ca al fariseilor şi insistînd asupra primatului spiritual al postului: postul trupesc este fără valoare dacă nu este însoţit de post sufletesc. Rînd pe rînd, Sf. Biserică a instituţionalizat postul, stabilind prin canoane pe de o parte, obligaţia generală a postului pentru toţi creştinii, iar pe de alta, timpurile, durata şi severitatea acestuia. Aşa s-a ajuns la stabilirea timpurilor de post în decursul anului bisericesc: miercurile şi vinerile de peste an, (cu excepţia celor în care este dezlegare de post sau harţi), cele patru mari posturi de peste an: al Patruzecimii, al Naşterii Domnului, al Adormirii Maicii Domnului şi al Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, precum şi cele trei posturi (ajunări) de o zi: ajunul Botezului, ziua tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul (29 august) şi ziua Înălţării cinstitei şi de viaţă făcătoarei cruci (14 septembrie).

Ca şi rugăciunea, postul este un act de cinstire a lui Dumnezeu. Se ştie că postul este reţinere voluntară pe o durată mai mică sau mai mare de timp, de la unele mîncăruri şi băuturi, împreunată cu reţinerea de la gînduri rele, pofte, patimi, vorbe şi fapte rele, toate acestea fiind făcute spre preamărirea lui Dumnezeu şi spre propria desăvîrşire morală a creştinului. Astfel, postul este un exerciţiu de înfrînare a poftelor şi zburdărilor trupeşti, un mijloc de întărire a voinţei şi de dobîndire a stăpînirii de sine în lupta pentru desăvîrşire, un preţios ajutor pentru lucrarea şi dobîndirea virtuţilor. Bineînţeles că postul trupesc trebuie să fie însoţit de postul sufletesc, căci după expresia Sfinţilor Părinţi, „noi postim de bucate spre a ne reţine de la păcate“. Sf. Vasile cel Mare, de asemenea şi alţi Sfinţi Părinţi, au accentuat mereu importanţa postului sufletesc, făcîndu-ne să înţelegem că lucrul esenţial la post nu este reţinerea de la hrană, nici asceza, ci efectul acestora asupra sufletului, căci postul trupesc trebuie să fie mijloc de înfrînare a poftelor, dorinţelor, gîndurilor rele şi patimilor care nasc ispite.

Adevăratul post este deci cel ce îmbină în mod fericit postul trupesc cu cel sufletesc, postul de bucate cu cel de păcate. Astfel, Sf. Vasile cel Mare zice: „Postul cel adevărat constă în reţinerea de la cele rele. Dezleagă toată legătura nedreptăţii, iartă aproapelui tău toate vătămările ce ţi-a făcut, iartă-i lui toate datoriile. Tu nu mănînci carne, dar mănînci pe fratele tău. Tu te reţii de la vin, dar nu înfrînezi zburdările trupului. Tu nu mănînci pînă seara, dar petreci ziua întreagă în procese...“. Spre un astfel de post ne îndeamnă şi o stihiră a Triodului: „Să postim post primit, bine plăcut lui Dumnezeu: postul cel adevărat este înstrăinarea de răutate, înfrînarea limbii, lepădarea mîniei, depărtarea de pofte, de clevetire, de minciună şi de jurămînt mincinos. Lipsa acestora este postul cel adevărat şi bine primit“

În ultima vreme, toate Bisericile Ortodoxe din lumea întreagă au căzut de acord ca, ţinînd seama de faptul că în zilele noastre disciplina bisericească tradiţională a postului este prea puţin respectată în mai toate Bisericile, să se procedeze la o recomandare şi readaptare a rînduielilor bisericeşti privitoare la post potrivit condiţiilor şi cerinţelor vieţii contemporane. Astfel, de cîtiva ani, o Comisie interortodoxă a făcut în acest sens unele propuneri, care urmează să fie supuse dezbaterii Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox care urmează să se ţină într-un viitor apropiat; iată cîteva dintre acestea:

1. Toate prescripţiile privitoare la post, care în prezent sînt în vigoare, trebuie să fie respectate întocmai de către monahi şi de către toţi acei clerici şi credincioşi care doresc şi sînt în stare să le ţină;

2. Pentru creştinii care întîmpină greutăţi în practicarea postului din cauza condiţiilor specifice de climă, de viaţă sau au greutăţi în procurarea alimentelor de post, Bisericile Ortodoxe să îngăduie şi consumarea unor altfel de alimente, adică de dulce, dar acest lucru trebuie să fie considerat ca „o diminuare a postului după împrejurări“, ca un *pogorămînt* sau formă mai puţin aspră a postului.

Propunerile din celelalte puncte se referă la: îndulcirea postului în zilele de miercuri şi vineri (cu unele excepţii), îngăduindu-se consumul de ulei şi peşte; îndulcirea regimului de post din Sfînta Patruzecime, începînd cu săptămîna a doua şi pînă la Duminica Floriilor; reducerea duratei postului Naşterii Domnului la jumătate, cu îngăduinţa la ulei şi peşte; îngăduinţa la ulei şi peşte în postul Adormirii Maicii Domnului, cu excepţia miercurilor şi vinerilor; dacă sărbătorile Sf. Apostoli Petru şi Pavel şi Adormirea Maicii Domnului cad miercuri sau vineri să se suprime în ele postul.

Sfînta noastră Biserică rămînînd atît în trecut cît şi în prezent în permanente legături cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, n-a nesocotit niciodată dispoziţiile canonice privitoare la disciplina şi practica postului recunoscute în întreaga Ortodoxie, de aceea ea a cerut totdeauna fiilor săi duhovniceşti respectarea disciplinei postului, dar n-a aplicat niciînd această disciplină fără dragoste şi înţelegere faţă de fiii săi.

Din acest motiv şi astăzi — pînă la rezolvarea acestei probleme de Sfîntul şi Marele Sinod — ea cere fiilor ei duhovniceşti să respecte disciplina postului în măsura în care le stă în putinţă, fără însă a uita că postul în primul rînd înseamnă *reţinere* de la îmbuibare sau hrană îmbelşugată, indiferent de natura sau felul acesteia. Numai astfel credincioşii noştri vor posti „post bine plăcut lui Dumnezeu“, fără a-l considera pe acesta ca o povară grea pe care nu o pot purta. Aceasta va aduce cu sine o mai mare linişte în conştiinţa credincioşilor rîvnitori, care astfel vor putea face noi paşi pe calea urcuşului duhovnicesc în vederea propriei lor desăvîrşiri morale.

Arhid. Prof. *I. Zăgrean*

O S A N A
— sensul cuvîntului —

Osana, iată un cuvînt atît de cunoscut din textele Sfintei Scripturi şi din cîntările religioase! El este o invocare de ajutor adresată lui Dumnezeu, după exemplul psalmului 117, 25—26: „O, Doamne, mîntueşte!" „O, Doamne sporeşte!" „Binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului". Aceste cuvinte au fost adresate regelui David, care s-a întors victorios din război. Forma originală a cuvîntului este hoşiana. El derivă de la un radical care înseamnă a grăbi, pentru a face ceva. La radical s-a adăugat sufixul „na", care înseamnă: rogu-te. Cei 70 au tradus pe „osana" cu = Doamne miluieşte".

Sfîntul Ioan Gură de Aur îl traduce cu „mîntuire", ori: „strigare" de bucurie, de biruinţă.

În epoca Vechiului Testament era datina ca la sărbătoarea colibelor să se cînte urarea osana, de aceea cea din urmă zi a sărbătorii, a şaptea, se numea „mare osana", pentru că sărbătoarea colibelor era o manifestare a bucuriei, era plină de voie bună pentru că au scăpat de locuirea provizorie în Egipt şi în pustiul arabic. Cu cuvîntul osana întîmpinau evreii pe oamenii lor reprezentativi, arătîndu-le o stimă deosebită, am indicat cazul cu regele David.

În Noul Testament cuvîntul osana se întîlneşte la Matei 21, 9; Marcu 11, 9; Luca 13, 35; 19, 35—38 şi Ioan 12, 13. Textele sînt împrumutate din Psalmul 117, 26. În cel dintîi text (Matei 21, 9) **cuvîntul** seamnă: „dă mîntuire" şi este o urare cu înţelesul de: Trăiască! Trăiască mai marele nostru! Trăiască Iisus, fiul lui David, trăiască cel care vine în numele lui Dumnezeu! Marcu 11, 9, constituie un paralelism la Matei 21, 9 ca şi Luca 13, 35; 19, 35 şi Ioan 12, 13.

Cu aceste cuvinte, de osanale, a fost întîmpinat Iisus la intrarea în Ierusalim.

Intrînd în serviciul cultic cuvîntul şi-a păstrat semnificaţia biblică. Astfel la Sf. Liturghie corul cîntînd cuvintele serafimilor: „sfînt, sfînt, sfînt..." împreună această cîntare

cu urarea pe care au făcut-o credincioşii la intrarea Domnului în Ierusalim. Cu cuvîntul osana au primit credincioşii pe Iisus la intrarea în Ierusalim şi tot cu osana îl întîmpină creştinii pe Hristos la Sfînta Liturghie în momentul cînd se aduce jertfa cea nesîngeroasă.

Cîntarea osana din Sf. Liturghie, se numeşte „cîntare de biruinţă" sau „cîntare triumfală", pentru că se aduce jertfa lui Dumnezeu celui biruitor.

Imnul triumfal este inspirat din Isaia 6, 3 şi Avacum 3, 3, de la cuvintele „sfînt, sfînt, sfînt..." pînă la „...pămîntul de mărirea lui". De la „osana întru cei de sus" textul este luat din psalmul 117, 25, Matei 21, 9, Marcu 11, 9 şi Ioan 12, 13.

Şi în literatura românească cuvîntul osana (osanale) se întrebuinţează ca exclamaţie, ovaţie de laudă. Auzim despre cîte cineva că a fost „primit cu osanale", adică cu aclamaţii, aplauze puternice, cu animaţie.

Exclamaţia osana are la bază un fond istoric, ea aparţine unui trecut îndepărtat, Vechiului Testament. Cuvîntul ne informează asupra unui aspect din viaţa popoarelor vechi şi păstrează amintiri despre întîmplări din trecut. Ce-i drept cuvîntul a fost modificat şi disimulat, hoşiana, devenind osana. Dispariţia lui h s-a produs treptat. Cuvîntul şi-a pierdut unitatea lingvistică, dar şi-a menţinut conţinutul. Apelativul osana are o valoare dogmatică, el este un reflex al măririi lui Dumnezeu şi exprimă ideea că Dumnezeu poate împărtăşi graţiile Sale celui care-l invocă. Invocarea lui Dumnezeu prin apelativul osana face legătură între Dumnezeul cel veşnic şi omul cel temporal. Apelativul conţine convingerea că Dumnezeu se ocupă de om, cu care se află în comuniune prin credinţă şi astfel cuvîntul osana este mai mult decît un simplu cuvînt, el devine expresia unei realităţi în care omul credincios spune: mîntuieşte Doamne! căci robul tău crede că poţi.

În sfintele slujbe exclamaţia osana pune în contact pe credincioşi şi-i înglobează în colectivitatea celor orientaţi spre coordonatele esenţiale ale credinţei. Ea are rolul unei conjuncţii care leagă şi aduce aminte credincioşilor că trebuie să lucreze mînă în mînă unii cu alţii pentru a descoperi comorile cele de preţ ale omului şi a le valorifica cu intransigenţa şi răspunderea demnă de climatul în care sîntem mîndri că trăim.

Osana, această invocare patriarhală, are atributele eticii noi. Ea face parte din limbajul care dă — şi azi — expresie sentimentelor noastre de bucurie.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Sf. Andrei - Apostol străroman

O evocare a Sfîntului Apostol Andrei „cel întîi chemat", spre a fi completă, trebuie să-l prezinte:

1. — acasă;
2. — la Iordan (cu Sf. Ioan Înaintemergătorul şi Botezătorul);
3. — în preajma Mîntuitorului nostru Iisus Hristos;
4. — în Istoria Creştinismului primar apostolic şi
5. — în Tradiţia istorică bisericească.

1. Sf. Andrei apare în toate cataloagele membrilor Soborului Apostolic (Matei 10, 2; Marcu 3, 18; Luca 6, 14; F. Ap. 1, 13). A opta zi de la naştere, cînd a fost circumcis, i s-a dat numele *Andrei* (destul de frecvent întîlnit la elini, evrei şi alte neamuri străvechi), care însemnează „curajos", „bărbat", „cel fără frică". Unii cercetători socotesc că ar fi echivalentul elin al ebraicului „Levi". (Alte detalii, în „Mica Enciclopedie Onomastică", de Christian Ionescu. Bucureşti, 1975, p. 38—40). Îi cunoaştem tatăl: Iona, ţăran pescar înstărit, din Betsaida Galileii. Îi cunoaştem fratele mai mare: Simon, cel ce avea să devină Sf. Apostol Petru (Simon al lui Iona). Fraţii, nutreau preocupări identice. Temperamental, însă, reprezentau două firi contrastante. Om al iniţiativelor prompte, uneori imprecaute, Simon-Petru se completa de minune cu chibzuitul şi modestul său frate mai tînăr. Andrei este cel ce i-a arătat lui Simon calea spre Iisus Hristos, în Persoana căruia identificase fără şovăire pe Mesia.

2. De patru secole — de la Neemia — nu mai apăruse în Israil prooroc. Ieşirea la propovăduire a Sf. Ioan Botezătorul a stîrnit vîlvă. Andrei şi fratele său Simon şi-au întrerupt vremelnic treburile agropescăreşti şi au purces spre Iudeia, la Iordan, unde Sf. Ioan atrăgea mulţimile, cutremura cugetele şi curăţa conştiinţele.

N-au ucenicit multă vreme în preajma Prooroculuui necruţător cu argaţii păcatului. Apăruse în forfota de la Iordan Cel despre care Sf. Ioan cu dreptate spusese: „Cel care vine după mine *a fost înaintea mea*, pentru că *mai-nainte de mine era*" (Ioan 1, 15 şi 27). Interesul pentru „metanoia" (pocăinţă) se deplasa domol, dar fără oprire, spre Hristologie. Fiii lui Iona au sesizat evoluţia evenimentelor mesianice şi cînd „holdele" s-au copt, au făcut firescul tranzit spre tabăra secerătorilor Cerului.

...Iar Ioan n-a socotit a fi dezertare opţiunea fiilor lui Iona şi s-a învoit cu alipirea lor de Cel ce se vădise a fi „Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 1, 34).

3. Iniţiativa acestui act preferenţial o luase Andrei. Împreună cu Ioan al lui Zevedei şi al Salomeei (cf. Ioan 1, 37), au făcut pasul decisiv, alipindu-i-se lui Mesia-Hristos.

...Nu pe-o zi-două: *pentru totdeauna*. Şi — lucrul cel mai important — n-aveau să-l dezamăgească niciodată, chiar dacă în treacăt unul din ei avea să-l mîhnească pe Domnul.

Dialogul a fost ultrascurt: „Veniţi..."! (Ioan 1, 39). Au şi pornit-o către El încă înainte de aceea cu ceva (cf. Ioan 1, 37). Căutau „calea"... Aveau să afle mai mult decît atît: *calea* (care duce la Dumnezeu), *adevărul* (care ni-l descopere pe Dumnezeu), *viaţa* (care purcede din Dumnezeu); într-un cuvînt: *lumina* (care destramă beznele întunericului generat de Cel-rău). (Vezi Ioan 14, 6; 8, 12 etc.).

Sf. Andrei e *Apostolul „întîi-chemat"* la Sine de către Mîntuitorul, pentru că el l-a identificat mai întîi pe Domnul. (Ioan 1, 41: „Găsit-am pe Mesia!"). Fratele său, Simon, va fi *apostolul „adus la Iisus"* (Ioan 1, 42), ca Natanail de către Filip (cf. Ioan 1, 48). Gradual, e altă categorie: Andrei e apostolul „recrutat" de Iisus; Simon-Petru va deveni apostol recrutat de Andrei *pentru* urmarea lui Iisus. În faţa acestei evidenţe — de ce oare atît de neiertat ocolită în disputele teologice? — speculaţiile confesionale proprimaţiale ar trebui să amuţească învinse, în sfîrşit, de logica Cerului, adică şi de nevoia curmării disensiunilor care îngreunează înţelegerile ecumeniste intercreştine.

Nu ne oprim la explicaţia propusă de unii cercetători care susţin că Andrei l-a consultat pe Simon-Petru asupra a ceea ce urmau să întreprindă fiii lui Iona dintr-un simţămînt de condescendenţă a fratelui mai mic faţă de „drepturile" fratelui mai mare. E cunoscută rigurozitatea cu care evreii biblici respectau relaţiile religioase şi sociale dintre membrii aceleiaşi familii, dar, în cazul de faţă, cine ne asigură că Simon-Petru ar fi avut întîietatea senectuţii? Locul său în listele apostolilor? (vezi mai sus). *Atît!* Oricum ar fi evoluat lucrurile, *întîietatea chemării lui Andrei* nu poate fi nici clătinată şi — cu atît mai puţin — nici devansată. Problema comportă şi alte discuţii de detaliu. Nu e locul — nu e spaţiul necesar — de-a le continua aci...

Participant tăcut şi devotat la toate cîte a făcut şi a învăţat Mesia-Hristos, Sf. Apostol Andrei e întruchiparea exemplară a ucenicului ataşat Dascălului său în viaţă şi în moarte. Cum vom vedea...

Pînă acolo însă, nu fără folos este a reţine, între alte, faptul că nu neglija nici legăturile personale cu cei „de alt neam", întrevăzînd venirea neîntîrziată a sorocului la care avea să se admită pe de-a rîndul că Hristos e Mîntuitorul tuturora şi nu un Mesia naţional al cîtorva. O scenă înregistrată de Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan e semnificativă în această privinţă (12, 22). În textul respectiv, Sf. Andrei apare consultat ca unul care dispune de oarecare competenţă selectivă excedentară în problema accesului la Hristos a unor prozeliţi mozaici dintre eleniştii prezenţi întîmplător la intrarea triumfală a Domnului în Ierusalim. Faptul dovedeşte, între alte, că locul destinat Sfîntului Andrei în Soborul Apostolic nu este plasat pe la periferiile anonimatului, nici după ce se acreditează înşiruirea nominală din Gal. 2, 9. N-a avut parte de publicitate personală care să-l favorizeze oarecum, măcar formal? Nu o agreea, nu o căuta, nu avea trebuinţă de ea cîtă vreme i se îngăduise, din primul ceas al „cunoştinţei" lor, să înnopteze sub acelaşi acoperemînt cu Mesia-Hristos şi cu „ucenicul pe care-l iubea Iisus" (vezi Ioan 1, 39; asociat cu Ioan 19, 26 şi loc. par.).

Finalul sfintelor Evanghelii canonice adevereşte că atunci cînd a sunat ceasul dispersării la propovăduire, a pornit şi Sfîntul Andrei „în lume" ca să-şi valorifice experienţele mesianice şi să cheme „lumea" la Hristos.

4. Unde anume?

Departe, peste tot unde era lipsă de semănători destoinici, învestiţi cu autoritate divin-umană. Documentele Creştinismului primar înregistrează — sau măcar semnalează — prezenţa activă (şi) a Sfîntului Apostol Andrei în tărîmuri nu numai *cunoscute* nouă, ci chiar şi *apropiate* de noi: Cipru, Epir, Tracia, Ahaia, Colchida, Sciţia ş. a.

5. După Herodot, Sciţia cuprindea atunci Dobrogea, Muntenia de azi, Moldova, tărîmurile din nordul Mării Negre pînă la Don şi Marea de Azov. Revenit în Grecia, în vremea domniei lui Traian (98—117), la adînci bătrîneţe, Sf. Andrei s-a sălăşluit în portul Patras. Acolo a suferit moarte mucenicească, fiind răstignit pe cruce (Origen, Eusebiu al Cezareei, Fer. Ieronim ş. a.). Sfintele lui moaşte au fost strămutate cu cinste la Constantinopol, în anul 357, fiind aşezate în biserica „Sf. Apostoli (ctitorie a lui Constantin cel Mare). În vremea cruciadelor (sec. 13) au ajuns în Italia (ca „pradă" de război?), iar două veacuri mai tîrziu (1462) şi-au aflat odihnă la Roma.

Biserica noastră — ca şi ruşii ortodocşi şi, parţial, scoţienii — îl cinstesc pe Sf. Andrei ca „apostol naţional" al lor.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Al doilea dialog teologic dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din R. F. G.

Între 23 şi 26 octombrie a. c. s-a ţinut, la Iaşi, al doilea dialog teologic dintre reprezentanţi ai B. O. R. şi reprezentanţi ai E. K. D.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă de P. S. Vasile Coman, iar delegaţia E. K. D. de Dr. Heinz Joachim Held, preşedintele relaţiilor externe ale E. K. D.

Tema principală a dialogului a fost: „Sfintele Taine ale Bisericii în Confesiunea Augustană şi în Mărturisirile de credinţă ortodoxă din sec. XVI—XVII.

Tema menţionată mai sus a fost strîns legată de primul dialog din anul trecut de la Goslar, precum şi de conferinţa interteologică dintre reprezentanţi ai Bisericilor Ortodoxă şi Protestante din România din mai a. c.

S-au ţinut următoarele referate: Prof. Dr. Ferdinand Hahn: „Sfintele Taine ale Bisericii în Confesiunea Augustană pe baza Tradiţiei apostolice".

Prof. Dr. Dumitru Radu: „Sfintele Taine ale Bisericii după Tradiţia apostolică din punct de vedere ortodox".

Prof. Dr. Hans Helmut Esser: „Sfintele Taine ale Bisericii după Confesiunea Augustană în doctrina şi viaţa Bisericii Reformate".

Prof. Dr. Ioan Ică: „Sfintele Taine în viaţa Bisericii după Mărturisirile de credinţă ortodoxe din sec. XVI—XVII".

Prof. Dr. Georg Kretschmar: „Ce însemnătate are învăţătura despre Sfintele Taine în Confesiunea Augustană pentru dialogul ecumenic cu Biserica Ortodoxă".

Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: „Sfintele Taine în Confesiunea Augustană în concepţia luterană actuală şi în învăţătura Bisericii Ortodoxe".

La dialog au luat parte ca observatori Prof. Dr. Hermann Pitters, din partea Bisericii Evanghelice C. A. din România şi Prof. Dr. Zoltán Gálfy din partea Bisericii Reformate din România.

Referatele şi discuţiile care s-au purtat în legătură cu Sfintele Taine, au avut un caracter comprehensiv şi irenic, în spiritul frăţietăţii şi încrederii crescînde.

Comunicatul arată că se poate da mărturie comună cu privire la unele învăţături despre Sfintele Taine, în altele se află convergenţe însemnate, iar în altele puncte de vedere deosebite, care se cer studiate în viitor.

În doctrina despre Sfintele Taine s-a arătat că există un acord deplin în concepţia despre prezenţa lui Hristos însuşi în săvîrşirea Sfintelor Taine precum şi în prezenţa reală în Sfînta Euharistie. De asemenea cele două părţi au ajuns la convingerea că Sfintele Taine sînt mijloace de mîntuire prin care Dumnezeu dăruieşte harul Său mîntuitor în săvîrşirea Sfintelor Taine şi dă naştere unei vieţi noi în Hristos.

În privinţa raportului între Cuvînt şi Taină există acord în aceea că predica Cuvîntului lui Dumnezeu, conformă cu credinţa apostolică în Biserică şi prin Biserică, are loc prin puterea Duhului Sfînt şi dă naştere credinţei. Sfintele Taine nu sînt însoţite numai de Cuvînt, ci ele constituie o formă vizibilă a Cuvîntului lui Dumnezeu.

În ceea ce priveşte caracterul eclezial al Sfintelor Taine s-a ajuns la acord comun în aceea că ele sînt daruri ale lui Dumnezeu care constituie fiinţa Bisericii şi care pot fi săvîrşite numai în Biserică, din care cauză Biserica are un caracter sacramental.

Între punctele de învăţătură convergente s-a reliefat împreună lucrarea lui Dumnezeu şi a omului în săvîrşirea Sf. Taine. Deşi epicleza ocupă un loc diferit şi are o însemnătate diferită în rînduielile liturgice ale celor două Biserici, totuşi acest lucru nu constituie o deosebire fundamentală. Ambele Biserici admit că Sfintele Taine se bazează pe jertfa lui Hristos, deşi jertfa lui Hristos nu a căutat o expresie identică în tradiţia celor două Biserici.

O puternică convergenţă s-a reliefat în privinţa raportului dintre Taină şi Credinţă.

Între problemele deschise s-a amintit numărul Sfintelor Taine şi aprecierea expresiilor „ex opere operato" şi „ex opere operantis". Deschisă a rămas şi problema în ceea ce priveşte aprecierea Cuvîntului şi a Tainei, dacă ele au valoare egală sau dacă Sf. Taine sînt o încununare a Cuvîntului. Viitorul dialog urmează să continue cercetarea acestor învăţături, precum şi aprecierea preoţiei, respectiv a slujirii canonice a Sf. Taine.

*

Dialogul a fost încadrat în rugăciune comună şi întîlniri cu preoţii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române. Membrii delegaţiei E. K. D. au fost adînc impresionaţi de puternica înrădăcinare a Bisericii în viaţa poporului român, de comorile de artă ale trecutului conservate în mănăstiri şi de realizările poporului român din zilele noastre. Toate acestea au dat un impuls şi o dimensiune nouă dialogului teologic.

Participanţii Bisericii Evanghelice la dialog au însoţit în ziua de 27 pe I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei la o vizită canonică la Seminarul Teologic de la Neamţ, la mănăstirile Neamţ, Agapia, Dragomirna şi Suceava şi au văzut pe lîngă vechile mărturii ale mănăstirilor şi construcţii de biserici noi şi case parohiale.

În perioada 28—30 octombrie P. S. Vasile al Oradiei a însoţit delegaţia în Nordul Moldovei, la mănăstirile Humor şi Voroneţ, trecînd prin Pasul Prislop în Maramureş, vizitînd printre altele bisericile din Bogdan-Vodă, Ieud, Săpînţa, Negreşti-Oaş, Satu Mare, Pişcolt, Săcuieni, Tinca şi Oradea, unde au văzut biserici mari şi frumoase, unele în construcţie, altele pictate din nou.

La Centrul Eparhial s-a dat o recepţie în cinstea oaspeţilor, la care au luat parte clerul de la Centrul Eparhial şi reprezentanţii celorlalte culte. Corul catedralei a dat seara în paraclisul de la reşedinţă un concert religios.

În continuare delegaţia a vizitat parohiile din Munţii Apuseni, parohia Arieşeni, cu biserica monument istoric, au poposit la Alba Iulia, unde P. S. Episcop Emilian împreună cu clerul a întîmpinat-o în catedrala Reîntregirii.

Seara membrii delegaţiei au fost oaspeţii Arhiepiscopiei Sibiului, fiind întîmpinaţi de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul şi clerul de la centru.

În ziua de 31 octombrie delegaţia E. K. D. a fost invitată de către Biserica Evanghelică C. A. din Republica Socialistă România să participe la sărbătoarea Reformaţiunii din Sibiu.

În dimineaţa zilei de 1 noiembrie, după vizitarea Catedralei ortodoxe şi a Institutului teologic, membrii delegaţiei au plecat la Bucureşti, unde au fost primiţi de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, exprimînd bucuria şi recunoştinţa pentru acest prilej fructuos de a contribui la apropierea dintre cele două Biserici şi popoare şi de a putea vizita România cu comorile ei vechi şi cu realizările contemporane.

În ziua de 2 noiembrie membrii Bisericii Evanghelice din R. F. Germania s-au întors în patrie.

Sadoveanu şi Transilvania

Cărţile pe care le-a scris Mihail Sadoveanu pînă după primul război mondial tratează, toate, cu o singură excepţie, numai subiecte moldoveneşti. Doar „Privelişti dobrogene" (1914) se abate de la această regulă. Povestirile şi nuvelele sale sînt populate cu eroi moldoveni şi explicaţia acestui fapt e uşor de dat; scriitorul şi-a ales personajele din mediul pe care îl cunoştea cel mai bine. Numai întîmplător apare, în aceste cărţi, şi cîte un erou nemoldovean, sub influenţa lecturilor istorice ale autorului sau a impresiilor de călătorie, ai unuia dintre ai lui, în provinciile de peste munţi. Alteori, acest erou a putut fi impus de ideea unităţii neamului românesc, împotriva frontierelor care ne despărţeau pe atunci.

Contactul direct, al lui Sadoveanu, cu Transilvania, avea să se stabilească abia după război. Prin 1921, din nevoia de a încadra şcolile din noile provincii cu învăţători bine pregătiţi, s-au iniţiat nişte cursuri de vară, la Deva, la care a fost invitat şi scriitorul nostru. Din acest prim contact a fost inspirată bucata „Memoriile lui cuconu Ilie Leu" pe care autorul a publicat-o, iniţial, în „Viaţa românească" din august 1925 şi a inclus-o, apoi, în sumarul volumului „Depărtări", apărut în Editura Casei Şcoalelor, în anul 1930. Bucata este foarte importantă sub aspectul limbii pe care o întrebuinţează scriitorul, prin acceptarea în scrisul său a unor elemente de vocabular specifice vorbirii ardelenilor.

Pe la mijlocul deceniului al treilea, scriitorul a avut un al doilea contact cu românii de peste munţi, la ei acasă, de astă dată cu cei din Bihor, şi el a fost, de asemenea, marcat, în activitatea artistului Sadoveanu, prin apariţia, în „Viaţa românească" din aprilie-mai 1930, a articolului „Pe o ediţie nouă a lui Creangă", în care se pune problema marilor asemănări de limbă ce există între bihoreni şi moldovenii de la Paşcani şi de pe Valea Moldovei: „Vocabular moldovenesc ca-n Bihor nu mi-a fost dat să aud în altă parte de ţară", spunea, printre altele autorul în acest articol.

Contactul cel mai rodnic, şi de lungă durată, pe care Sadoveanu avea să-l stabilească cu ardelenii, s-a produs după anul 1926, cînd a apărut cartea sa „Ţara de dincolo de negură". Cîţiva vînători, de la Cluj şi de la Sibiu, citind cartea respectivă şi descoperindu-l ca făcînd parte din „breasla" lor, l-au invitat la vînătoare de cucoşi sălbatici, primăvara, şi la „boncăluitul" cerbilor, toamna, în munţii lor, pe Valea Sebeşului, Valea Frumoasei. Cucerit, şi de locuri şi de oameni, scriitorul avea să urce, an de an, pe locuri pe care, îndrăgindu-le, le-a înglobat, prin intermediul cărţilor sale, pentru totdeauna, bunurilor noastre literare, cu oamenii care le populează şi cu limba pe care o vorbesc aceştia.

Nu s-ar putea spune că în cărţile sale de pînă atunci nu găsim, din cînd în cînd, aspecte de limbă ardelenească. Dar acelea sînt mai mult întîmplătoare şi, adesea, împrumutate nu atît din graiurile de peste munţi cît din limba veche. În romanele sale istorice, în special, cînd autorul vrea să fixeze mai bine o anumită acţiune, în trecut, el recurge la elemente ardeleneşti, ca şi cum ar vrea să sublinieze, prin însuşi acest fapt, că limba textelor noastre din secolul al XVI-lea a fost fundamentată pe graiurile de peste munţi. În asemenea situaţie se găsesc substantivele *prunc* şi *muiere*. Iar în ce-l priveşte pe ultimul nu trebuie să uităm că Sadoveanu, plecînd de la realităţile din Transilvania şi utilizîndu-l în mod sistematic, în scrierile proprii, a reuşit să-l scoată din rîndul cuvintelor cu înţeles peiorativ şi să-l repună în vechile lui drepturi, întocmai cum a procedat şi cu neologismul *amic*. Nu intrăm, aici, în amănunte şi, prin urmare, nu ne vom opri la alte exemple.

Printre cărţile cu inspiraţie ardelenească, ale lui Sadobeanu, notăm, în primul rînd, „Valea Frumoasei" (1937) şi „Ochi de urs" (1938), prin care autorul evocă nu numai frumuseţea locurilor respective şi vrednicia oamenilor care le populează, ci introduce în circuitul literar o serie de cuvinte nemaiîntîlnite în opera sa, pînă atunci. Este vorba, pe de-o parte, de elemente regionale, de vocabular în primul rînd, dar şi de fonetică şi de morfologie, şi de o serie de neologisme latineşti, pe de altă parte, prin ajutorul cărora plasează mai precis acţiunea în provinciile dintre Carpaţi şi bazinul Tisei. La acestea se mai adaugă, apoi, cîteva elemente de proveniență germană, care vorbesc, şi ele, în sensul originii ardeleneşti a celor care le utilizează în vorbire. Iată cîteva exemple, pentru fiecare categorie. Cuvinte ca *brîncă*, pentru mînă, *clisă*, pentru slănină, *cloambă*, pentru creangă, *crumpene*, pentru cartofi, *găta*, pentru termina, *gornic*, pentru păzdurar, *lemnuşe*, pentru chibrite, *mărghilă*, pentru mlaştină, *paparadă*, pentru omletă, *ţipa*, pentru arunca, o *ţîră*, pentru puţin, caracterizează, cum nu se poate mai bine, pe eroii celor două cărţi, întocmai ca fonetismele *păhar*, *Trăian*, care aduc aminte de exemple ca *Bălăban*, *sătană* etc., din „Ţiganiada" lui I. Budai Deleanu, ori ca *Braşeu* şi *Sibii*, cum pronunţau localnicii numele celor două oraşe din sudul Transilvaniei. La toate acestea se mai adaugă formele *mînc*, *mîncă*, (să) *mînce*.

Dintre neologismele de proveniență latinească vom cita pe *gratulă*, pentru felicita, pe *morb*, pentru boală şi pe *vulnerat*, pentru rănit, iar dintre împrumuturile recente din limba germană avem, pe lîngă *iegher*, termen pentru militar, şi pe lîngă *ţug* (= tren), impus pe cale administrativă, două substantive speciale: *hoştand*, cu înţelesul de observator, loc de pîndă la vînătoare, şi *revir*, pentru raion silvic. Poate tot aici ar trebui citat şi cuvîntul, obscur sub aspectul originii, *vangor*, sinonim al lui val de apă, năhlap, „harmăsar", pe care nu-l întîlnim, în toată opera lui Sadoveanu, decît în două locuri din „Valea Frumoasei" (pag. 66 şi 132) şi o dată într-o poezie scrisă în 1942, dar nepublicată. Cuvîntul respectiv nu mai apare nicăieri, în literatură, şi nu este menţionat în dicţionare.

Nu putem încheia înainte de a arăta că Sadoveanu a colaborat încă din tinereţe, la o serie de publicaţii ardeleneşti, de la „Luceafărul" sibian pînă la „Carpaţii", frumoasa revistă de vînătoare condusă de Ionel Pop între anii 1933—1947. Vom spune, de asemenea, că „Astra" i-a publicat unele cărţi, cum se poate vedea din recenta *Bibliografie sibiană*, apărută, la Sibiu, în cursul acestui an, sub semnătura Elenei Dunăreanu.

Legăturile lui Sadoveanu cu Transilvania au contribuit la consolidarea unităţii noastre naţionale precum şi la definitivarea drumului care duce, în urcuş, la fundamentarea limbii române literare. Mai mult decît atît. În ultima sa carte, „Cîntecul mioarei", rămasă neterminată după cum se ştie, scriitorul ne mărturiseşte, prin eroul său, profesorul Zarandi, pe care unii cititori l-au identificat cu G. Ibrăileanu, că între Bihor, Maramureş şi Năsăud s-a consolidat unitatea însăşi a limbii literare şi tot acolo s-a făcut legătura, sub acest aspect, cu fraţii de peste Carpaţi, cu moldovenii.

Gavril Istrate

250 de ani de la naşterea lui Horea

Chipul lui Horea în conştiinţa bihorenilor

S-au împlinit 250 ani de la naşterea ţăranului Nicolae Ursu devenit simbol al luptei pentru dreptate şi libertate a românilor din Transilvania, ţăran care, prin lupta şi moartea lui mucenicească, pentru cîntecul lui la strana bisericii şi în adunările populare a primit numele de Horea.

El a continuat şi a dat dimensiuni de epocă răscoalei ţăranilor români de la mijlocul secolului al XVIII-lea condusă de călugării Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara (jud. Alba).

Această primă răscoală din sec. al XVIII-lea deşi a fost de proporţii mai mici, pornită dintr-o nemulţumire de ordin religios, arată totuşi în cîte feluri de asuprire trăia poporul român din Transilvania în acel timp.

Poporul român care ştie să-şi preţuiască moşii şi strămoşii şi este conştient că libertatea şi independenţa lui naţională este rezultatul unor mari jertfe de multe secole, cinsteşte amintirea ţăranului mucenic Horea, care şi-a dat viaţa pentru ruperea legăturilor sclaviei în care erau ţinuţi fraţii lui de un neam şi o lege.

Cu toate că centrul răscoalei ţărăneşti de la 1784 erau Munţii Apuseni, Cîmpeni, Abrud şi Zlatna, unde s-a zguduit din temelii răzvrătirea moţilor, totuşi ea nu a rămas fără ecou şi fără urmări în istoria tuturor românilor, după cum ecoul ei s-a auzit pînă departe în Europa.

Românii din Bihor, aflaţi în partea vestică a Munţilor Apuseni au fost între cei dintîi care au receptat acest cutremur social, pe care l-au aşteptat şi s-au bucurat la apariţia lui, pentru că mai mult de 70 la sută din pămîntul acestor plaiuri era în proprietatea unor latifundiari eclesiastici sau laici.

Ei trebuiau să muncească pe aceste pămînturi ca robi, iar stăpînii lor îi socoteau ca pe nişte bunuri mobile de care dispuneau după voinţa lor şi a căror muncă, libertate şi chiar viaţă se puteau vinde sau înstrăina după bunăvoinţa latifundiarilor.

An de an sporeau zilele de lucru ale ţăranilor pe moşia latifundiarilor şi plata devenea din zi în zi mai mică.

Era deci firesc ca ei să se bucure de mişcarea ţăranilor din munţi şi să aştepte îmbunătăţirea traiului lor.

Despre felul cum au apreciat bihorenii lupta şi chipul lui Horea ne grăieşte faptul că portretul său a fost aşezat în Catedrala ortodoxă din Oradea, în rînd cu sfinţii Bisericii.

Se ştie că această biserică s-a construit tocmai în timpul revoluţiei lui Horea, în anul 1784.

Se poate spune că, deşi el a trăit şi a luptat în localităţile din Munţii Apuseni şi a fost martirizat la Alba Iulia, totuşi Catedrala din Oradea este într-un fel ctitorie morală a lui Horea. Datorită răscoalei ţărăneşti din acea vreme împăratul s-a îndurat să dea voie românilor din Oradea să-şi facă biserica de piatră în oraş „intra muros".

Catedrala episcopiei ortodoxe din Oradea este cunoscută în ţară şi peste hotare prin două caracteristici.

Întîi, ea are în turn un fel de glob în care se indică fazele lunii,

Portretul lui Horea din Catedrala cu Lună

de aceea se numeşte şi „biserica cu lună".

În al doilea rînd, ea are deasupra catapeteasmei pe arcada care desparte altarul de naos, chipul lui Horea, încadrat de lauri, pictat pe pînză din anul 1816, odată cu pictarea iconostasului.

În mod obişnuit chipurile ctitorilor de biserici în Ortodoxie sînt aşezate în pronaos, pe peretele de vest al bisericii.

Cei ce au zidit biserica cu lună l-au socotit pe Horea ca pe un ctitor, deşi nu a contribuit cu bani la zidirea ei. Prin lupta lui a înlesnit şi a creat condiţiile ca ea să se construiască, de aceea i-au aşezat portretul la locul cel mai de cinste.

E drept că portretul are dimensiuni mai mici, pentru ca să nu vadă cei ce aveau ochi să vadă, cum se spune la Scriptură.

Oricum pictarea lui în biserica cu lună arată că de la începutul secolului al XIX-lea în conştiinţa bihorenilor era convingerea că biserica cu lună s-a construit datorită acţiunilor lui Horea şi că împăratul de la Viena, trecînd în acel timp prin Oradea, nu a putut rămîne nepăsător la cererea ortodocşilor de a avea o biserică în centrul oraşului. Figura lui Horea este vie în conştiinţa tuturor românilor. Ea stă la început de epocă, determinînd înlăturarea lanţurilor robiei şi deschizînd căi şi metode noi pentru dobîndirea dreptăţii sociale şi a libertăţii naţionale.

Mărimea lui, spune academicianul David Prodan de la care avem cea mai monumentală lucrare despre Răscoala lui Horea în două volume, creşte nu înălţîndu-se deasupra masei, ci confundîndu-se în ea, creşte prin perfecta identitate cu ea... creşte nu prin singularizare, ci prin multiplicare. El reprezintă un „simbol".

Sfîrşitul său tragic asemănător cu al primilor creştini — l-a înălţat în ochii posterităţii şi l-a aşezat în rîndul martirilor neamului.

Aşezînd chipul lui Horea în rîndul sfinţilor, Biserica a arătat cît este de strîns legată de viaţa şi năzuinţele poporului român şi cît de sfîntă socoteşte cauza dreptăţii şi libertăţii lui. Ea a fost în toate vremurile de răscruce ale poporului român alături de el, l-a mîngîiat în vremuri de durere, l-a sprijinit în împlinirea idealurilor lui de dreptate socială şi libertate naţională şi cinsteşte pe bărbaţii săi de seamă cu o cinstire care merge pînă la asemănare cu veneraţia.

Deşi în secolul al XIX-lea legile aspre ale dualismului austro-ungar interziceau pomenirea lui Horea în slujbele bisericeşti, totuşi în foarte multe parohii pomenirea lui s-a făcut, cinstindu-se memoria şi fapta lui.

Să mai amintim şi aceea că Horea, înainte de a porni lupta a fost cioplitor în lemn şi a lucrat cu pricepere şi simţ artistic la construcţii de case şi biserici din lemn. Se cunoaşte biserica de lemn din Cizer (Sălaj) pe grinda căreia se poate citi însemnarea că este făcută de Horea. (Biserica se află astăzi la Muzeul satului din Cluj-Napoca).

Frîngerea trupului său pe roată, la Alba Iulia, l-a ridicat între martirii neamului.

Numele său, intrat în legendă — adică în sufletul mulţimilor — este rostit în cîntece, poezii şi rugăciuni, din generaţie în generaţie. Oct. Goga, poetul pătimirii noastre, a prins în versuri minunate bisericuţa din Albac:

„Bisericuţă din Albac
Tu eşti al vremurilor semn
Tot bietul nostru plîns sărac
E-nchis în trupul tău de lemn".

*

„Din ce-am cerut, din ce-am iubit
Atîtea rugăciuni cuprinzi
Şi-atîta vis neizbîndit
Sub vechiul tău tavan de grinzi".

Roata a zdrobit doar trupul lui Horea, lupta sa a intrat adînc în conştiinţa poporului.

Biserica noastră îl cinsteşte şi îl aşează între bărbaţii de seamă ai neamului şi credinţei străbune.

Părintele VASILE

Horea — portdrapelul luptei pentru libertate socială şi naţională al românilor transilvăneni, la sfîrşitul secolului al XVIII-lea

În luna octombrie s-au împlinit 250 de ani de la naşterea, în 1730, a lui Vasile Nicola Ursu, numit Horea, fiu de iobag, din Albac, aflat în Munţii Apuseni, conducătorul marii răscoale ţărăneşti din 1784, stegarul luptei pentru libertate socială şi naţională a românilor transilvăneni.

Purtătorul de idealuri al românilor ardeleni, a cunoscut din plin greutăţile sociale şi asuprirea naţională exercitate de regimul habsburgic în Transilvania. Moştenind condiţia de iobag şi fiind om sărac, Horea, de tînăr, a fost nevoit să împlinească suita de numeroase obligaţii feudale impusă ţăranilor dependenţi.

Cu trecerea anilor, dobîndind experienţă în lupta pentru drepturi şi libertăţi, fiind socotit mai luminat şi mai învăţat între ai săi, aceştia îl deleagă sol în patru rînduri, încredinţîndu-i plîngerile şi revendicările lor pentru a le prezenta împăratului de la Viena. Cea mai apăsătoare obligaţie era *robota*. Fixată la 3 zile pe săptămînă cu vitele şi la 4 cu braţele, aceasta de multe ori era pretinsă, prin abuz, la 7 zile pe săptămînă; sporiseră zilele de coasă, de făcut garduri şi şanţuri, de cules, zilele de lucru la construirea cuptoarelor de topit minereu, tăiatul şi căratul lemnelor, arderea cărbunilor, transportul minereului. De asemenea, au crescut dările în bani către stăpînii de pămînt, către stat, taxele pentru plata slujbaşilor, pentru întreţinerea armatei.

Situaţia deosebit de grea a moţilor este cuprinsă într-un raport al pretorului din Turda, care arată: „Bucate dă, cărăuşie face, pentru agonisirea banilor de dare aleargă, trudeşte, slujeşte şi pe stăpînul pămîntului, trebuie să trăiască şi să lucreze şi pentru el. Sînt aşa de multe aici năpăstuirile, de nu se poate spune. Din pricina lipsurilor, poporul acesta (numai cu mălaiul lui e mînat la toate muncile: clădiri, cărăuşii, robote)".

Purtînd plîngerile numeroase ale moţilor, în 1779, Horea, însoţit de Ioan Oargă, numit Cloşca, iobag al fiscului, din Cărpiniş, şi de Dumitru Todea, primarul din Albac, a pornit spre Viena. Nefiind primiţi de împărat, ei au lăsat jalbele unor funcţionari de la Curte. Neîmplinirea făgăduielilor, îi determină în anul următor pe oamenii Munţilor Apuseni să-l trimită din nou pe Horea la curtea împărătească. Împreună cu Cloşca, îndrăzneţul Nicola Ursu apucă iarăşi drumul Vienei. Şi, ajunşi acolo, cei doi stăruie pînă reuşesc să se înfăţişeze noului împărat, Iosif al II-lea, aducîndu-i la cunoştinţă solia încredinţată.

Bunăvoinţa şi promisiunile monarhului n-au dus la uşurarea greutăţilor şi nedreptăţilor ce apăsau asupra românilor transilvăneni. Dimpotrivă, abuzurile autorităţilor sporeau, iar situaţia moţilor se înrăutăţea şi mai mult. Tocmai atunci are loc incidentul de la Cîmpeni, din 24 mai 1782, care arăta că paharul suferinţelor maselor populare se umpluse pînă la refuz. Cu acel prilej, fiind zi de tîrg, nişte armeni, care arendaseră dreptul de cîrciumărit, n-au dat voie moţilor să-şi vîndă mierul, băutură făcută de ei. Pentru a-i alunga pe locuitorii români din tîrg, arendaşii şi slugile lor s-au

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

HOREA...

(Continuare din pag. a 3-a)

năpustit asupra cofelor şi berbinţelor cu mied, spărgîndu-le şi vărsînd băutura moţilor. La aceasta, locuitorii munţilor, oameni aprigi şi dîrji, au încercat să-şi facă singuri dreptate. Sărind cu topoarele, moţii au spart butoaiele arendaşilor, aflătoare în tîrg şi în pivniţe, producîndu-le pagube. Autorităţile au ţinut partea arendaşilor: 23 dintre moţi, socotiţi capi ai răzvrătirii, au fost întemniţaţi, 5 dintre ei condamnaţi la moarte, iar moţii obligaţi la o despăgubire ce depăşea de 25 de ori pagubele reale. Horea, considerat de oficialităţi „agitator faimos", a fost dat în urmărire pentru a fi prins şi pedepsit aspru.

Aceste măsuri au dus la creşterea nemulţumirii ţăranilor, la sporirea hotărîrii lor de a lupta pentru drepturi şi libertăţi. Este alcătuită o nouă jalbă, mai lungă şi mai cutezătoare, pe care Horea, însoţit de Cloşca, o duc la Viena. Din nou sînt primiţi de Iosif al II-lea, care le promite îndreptarea situaţiei.

Stările de lucruri se accentuează. Nedreptăţile se înmulţesc. Moţii sînt tot mai împovăraţi şi mai hotărîţi, totodată, să pună capăt răului pe calea răscoalei. Totuşi, mai fac o încercare în vederea îndreptării nedreptăţilor. Sînt alcătuite noi jalbe, pe care, în aprilie 1784, Horea, în fruntea unei delegaţii, le înfăţişează împăratului. Solii moţilor au fost primiţi cu bunăvoinţă de monarh. Nu se ştie ce răspuns a dat Iosif al II-lea, la cererea lui Horea de a li se face dreptate românilor. Solul moţilor va folosi însă întîlnirea şi discuţia cu monarhul în pregătirea şi desfăşurarea răscoalei.

Evenimentele acestea aveau loc cînd împăraţii Austriei şi Rusiei se înţeleseseră cu privire la împărţirea între ei a Imperiului otoman. Aceasta însemna război, iar războiul avea nevoie de soldaţi. În acest scop, Iosif al II-lea emite, la 31 ianuarie 1784, un decret cu privire la înscrierea în regimentele de graniţă a altor sate din apropiere. Ţăranii, doritori să scape de iobăgie, interpretează decretul în sensul că se referea la toată Transilvania. Sătenii nu mai ascultă de poruncile autorităţilor şi nobililor. Aceştia, obţinînd anularea înscrierilor şi oprirea de a le continua, folosesc mijloace brutale, maltratări, alungări din case şi închiderea ţăranilor mai îndrăzneţi, pentru a aduce masele populare la supunere şi ascultare.

O asemenea stare de spirit domnea în Transilvania, în toamna acelui an, cînd se reîntorcea Horea de la Viena. Folosind această împrejurare, la 28 octombrie 1784, cu ocazia tîrgului de la Brad, Gheorghe Crişan, în numele lui Horea, îi cheamă pe ţărani să se adune duminică, 31 octombrie, la Mesteacăn pentru a merge la Alba Iulia după arme. Cei vreo 5—6.000 de ţărani care răspund chemării, sub conducerea lui Crişan, pornesc la drum. Ajunşi la Curechiu, lîngă Brad, la 1 noiembrie, sînt atacaţi de autorităţi. Aceştia se opun cu înverşunare. Scînteia de la Curechiu a aprins vîlvătăile răscoalei.

Cu o mare iuţeală, răscoala — care a avut caracter social şi naţional — se întinde în toată zona Munţilor Apuseni, apoi dincolo de marginile acestora, în Maramureş, Sibiu, Făgăraş şi Banat. La chemarea lui Horea se adună satele, numele său este tot mai mult cunoscut şi ascultat. Masele îl recunosc conducător, depunînd jurămînt de credinţă. Horea numeşte căpitani. În numele lui se dau porunci meşterilor pentru a făuri arme, se comunică nobililor pentru a se supune, autorităţilor de a nu se opune răscoalei. Tot în numele lui Horea, se adresează nobilimii refugiate în cetatea Deva ultimatumul care cuprinde esenţa programului răscoalei: nobilimea să nu mai fie pe viitor, ci fiecare să trăiască din slujba ce o va căpăta de la împărăţie; nobilii să-şi părăsească pentru totdeauna moşiile, care să fie împărţite ţăranilor; să plătească şi nobilii dări ca şi poporul de rînd. Era programul cel mai înaintat, mai radical, pentru vremurile acelea, formulat în Transilvania acelor ani de mintea îndrăzneaţă, de gîndirea temerară, de personalitatea revoluţionară a lui Horea. Programul acesta a fost înţeles şi însuşit de ţărănimea română şi, în zonele unde trăiau amestecaţi cu românii, şi de ţăranii maghiari, de lucrătorii minelor şi sărăcimea aşezărilor urbane.

În faţa radicalizării şi extinderii răscoalei, nobilii, autorităţile şi împăratul îşi unesc forţele pentru înăbuşirea ei, pentru pedepsirea răsculaţilor şi a căpeteniilor acestora.

Oastea imperială, numeroasă şi bine înarmată, înfrînge cetele răsculaţilor, ceea ce-l determină pe Horea să hotărască, la 14 decembrie, încetarea luptelor. Însoţit de Cloşca şi de cîţiva oameni credincioşi, el se retrage în munţi, plănuind o nouă ridicare a moţilor, odată cu venirea primăverii.

Nobilii şi armata imperială trec la represalii. Sute de ţărani sînt condamnaţi la moarte, fără judecată. Căpeteniile sînt urmărite. Horea şi Cloşca au fost prinşi la 27 decembrie 1784, iar Crişan la 31 ianuarie 1785. Închişi într-o celulă deasupra porţii de intrare în cetatea Alba Iulia, interogaţi şi maltrataţi în mai multe rînduri, lui Horea şi Cloşca li s-a aplicat groaznica pedeapsă a frîngerii cu roata de sus în jos. La 28 februarie 1785, pe platoul „La furci" din Alba Iulia, Horea a fost supus supliciului, luîndu-i-se viaţa.

Deşi neînfricatul fiu de iobag a căzut sub loviturile nobilimii şi absolutismului habsburgic, ideile şi programul său revoluţionar au constituit far călăuzitor şi îndemn la lupta pentru libertate socială şi naţională. Prin întreaga-i activitate şi prin jertfa sa, numele lui Horea a intrat adînc în istoria şi conştiinţa poporului român.

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Marţi, 9 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a participat la recepţia oferită de Ambasada R. P. Bulgaria, cu prilejul zilei naţionale. A fost însoţit de P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal.

Joi, 11 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Od. Tell, Secretar general al Societăţilor Biblice Britanice Unite, de la Londra. A fost de faţă P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal.

Marţi, 16 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Prof. Todor Şăbev — secretar general adjunct al Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva. Au fost de faţă P. S. Episcop Antonie al Buzăului şi P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal.

Luni, 22 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Harry Mc.Cormick, preşedintele Comitetului parohial al Bisericii române din Londra — Anglia.

Marţi, 30 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Hans Peters, cu soţia, membru al Prezidiului Societăţii Renano-Westfale de relaţii cu străinătatea, din Dortmund — R. F. Germania, membru al Parlamentului European de la Strasbourg şi Vicepreşedinte al Comisiei pentru problemele sociale şi de muncă a Parlamentului European, care a făcut o vizită în ţara noastră, la invitaţia Institutului român pentru relaţii culturale cu străinătatea. A fost de faţă P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Miercuri, 1 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Academicianul Prof. Constantin Tsatsos, fost preşedinte al Republicii Elene, împreună cu soţia Ioana Tsatsos, care la invitaţia Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, a făcut o vizită în ţara noastră. Înaltul oaspete a fost însoţit de D-l Elias Clis, însărcinatul cu afaceri ad-interim al Ambasadei Greciei la Bucureşti, cu soţia şi de D-l Ambasador Valentin Lipatti. Au fost de faţă P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi P. C. Pr. Const. Corniţescu, profesor la Institutul Teologic din Bucureşti. Prea Fericitul Patriarh Iustin a oferit un dineu în cinstea oaspeţilor, care a avut loc la reşedinţa Patriarhală din Bucureşti.

Joi, 2 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit delegaţia Partidului Noua Democraţie din Grecia, condusă de Constantin Kallias, vicepreşedintele Comitetului executiv al partidului, care a vizitat ţara noastră la invitaţia Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste. Din delegaţie au făcut parte: Marhos Antoniadis, Ioanis Katsafados şi Zaharia Kratsas. A fost de faţă P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Vineri, 3 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Naţional Bisericesc. Au participat P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal şi membrii permanenţei.

Luni, 6 octombrie — La invitaţia Sanctităţii Sale Pimen, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii, Prea Fericitul Patriarh Iustin, în fruntea unei delegaţii a Bisericii Ortodoxe Române, a plecat la Moscova, într-o vizită de prietenie pe care a făcut-o Bisericii Ortodoxe Ruse. Din delegaţie au făcut parte: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, P. S. Episcop Antonie al Buzăului, P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal, P. C. Pr. Marin Sava, slujitor al parohiei „Sf. Ioan Botezătorul" din Bucureşti, P. C. Arhid. Ion Bănăţeanu, secretarul Cabinetului Patriarhal şi P. Cuv. Arhid. Laurenţiu Movileanu, slujitor al Catedralei Patriarhale din Bucureşti. La plecare pe aeroportul internaţional „Otopeni" au fost de faţă: P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, Vicari administrativi, Consilieri patriarhali, etc.

Luni, 13 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin, în fruntea delegaţiei bisericeşti pe care a condus-o, s-a întors de la Moscova. La aeroportul internaţional „Otopeni", Prea Fericirea Sa a fost întîmpinat de: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, Vicari administrativi, Consilieri patriarhali etc.

Marţi, 14 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Pastorul anglican Daniel Conklin, referent de burse din cadrul Organizaţiei „Das Diakonische Werk", din Stuttgart — R. F. G. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie al Buzăului, P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal şi D-l Remus Rus — interpret.

Marţi, 28 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe P. C. Preot Ioan Jifcu — de la parohia Timmins, Ontario, Canada, aparţinînd Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada.

Doina Braicu, Pr. Victor Bunea

CARTEA VECHE ROMÂNEASCĂ
din secolele XVI—XVII
în colecţiile Arhiepiscopiei Sibiului

Cuvînt înainte de Î. P. S. Sa NICOLAE, Mitropolitul Ardealului, Prefaţa de prof. univ. dr. *Virgil Cândea,* Editura Centrului mitropolitan Sibiu, 1980, 165 p.

Cartea apărută în aceste zile de sub teascul tiparniţei Mitropoliei Ardealului reprezintă pentru cultura noastră, pentru literatura românească veche mai ales, un eveniment editorial. Scrisă de către doi specialişti cunoscuţi prin preocupările lor, mai ales prin articolele şi studiile pe care le-au elaborat în ultimii ani, lucrarea înfăţişează cele mai vechi cărţi tipărite de români păstrate în prezent la Sibiu, în colecţiile Arhiepiscopiei.

Precuvîntarea Înalt Prea Sfinţiei Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, care deschide cartea, evocă, spre luare aminte cititorului, tradiţia statornicită prin mitropolitul Andrei Şaguna şi urmaşii săi în scaunul mitropolitan cu privire la ocrotirea şi cinstirea comorilor culturale ale bisericii româneşti din Transilvania, între ele manuscrisele şi cărţile vechi reprezentînd componente de seamă ale averii spirituale a neamului. Pentru că, arată Înalt Prea Sfinţia Sa, ele vorbesc *„despre dragostea de Legea nastră strămună a unor voievozi cît şi a unor ierarhi şi alţi fii ai Bisericii Ortodoxe Române", „despre legăturile vii şi permanente dintre fraţii de pe ambele versante ale Carpaţilor, despre atîţia ştiuţi şi, mai ales, neştiuţi „Badea Cârţan", care, sfidînd graniţele vremelnice dintre fiii aceluiaşi pămînt strămun, prin „vama cucului" au cărat „în spate" aceste cărţi"* şi, totodată, ele ne amintesc — să nu uităm — vremurile de obidă din veacurile trecute străbătute cu siguranţa şi puterea conştiinţei lor virtuale de către satele cu preoţi din Ardeal.

Prefaţa cărţii este semnată de reputatul istoric al umanismului românesc, d-l prof. univ. dr. Virgil Cândea. Repertoriul de la Sibiu, apreciază Domnia Sa, reprezintă un studiu de istorie culturală, *„o contribuţie de geografie culturală românească"* care readuce în conştiinţa contemporană fragmente din tabloul vieţii sociale şi familiale a românilor ardeleni, atitudini, idei, evenimente din veacurile trecute constituind, altfel spus, un volum cu însemnări şi mărturisiri de demult adunate de pe exemplare a 46 de tipărituri româneşti dintre 1508 şi 1700.

Catalogul propriu-zis, conţinînd descrierea exemplarelor cărţilor, este precedat de un studiu introductiv în cuprinsul căruia Doina Braicu şi Victor Bunea fac un succint excurs în istoria tiparului românesc de la Filip Moldoveanul pînă în pragul veacului al XVIII-lea, relevînd dintre cărţile pe care românii le-au tipărit pe cele existente la Sibiu, atrăgînd totodată atenţia cititorului, cercetătorului interesat, asupra însemnărilor de demult scrise pe filele lor, mărturii documentare în care catalogul de la Sibiu abundă. În aceasta constă, de fapt, importanţa sa, volumul dezvăluindu-ne sute de însemnări, cel mai adesea scrise în mediul sătesc al Transilvaniei şi care ne ajută, firească în felul lor, să înţelegem mai bine, mai profund, care a fost viaţa românească adevărată a poporului român din Transilvania. Tocmai pentru acest fapt unele dintre mărturisirile străbune sînt mai importante decît cartea însăşi. Pe o *Evanghelie* tipărită la Bucureşti în 1682 stă scris că a fost dată pomană de Şerban Cantacuzino bisericii din Tilişca. Un *Triod* şi un *Octoih* (tipărite la Buzău în 1700) aflăm că au fost dăruite de Constantin Brîncoveanu mănăstirii Sîmbăta de Sus. O *Pravilă* (Tîrgovişte, 1652) era cumpărată la 1653 chiar de la cămara domnească pentru a fi dusă în Ardeal. Un exemplar din *Biblia lui Şerban* (Buc., 1688), adus din cătunul După Piatră, din Zărand, păstrează două însemnări de un interes istoric deosebit; prima, scrisă de către unul din participanţii la răscoala lui Horea, protopopul din Trestia, oferă date inedite privind represiunea sîngeroasă a cetelor ţărăneşti, a doua însemnare se referă la revoluţia din 1848—1849 în Apuseni. Multe alte note privesc circulaţia cărţilor, vînzarea, legarea sau înstrăinarea exemplarelor, nu puţine oferă date de interes economic, social, administrativ, despre starea timpului, calamităţi, fenomene astronomice şi de altă natură. Sînt, toate, documente pentru istoria românilor care se cer citite şi interpretate de către cercetătorii istoriei noastre, a culturii noastre vechi mai ales, de către monografii satelor, pentru că sînt în măsură să întregească imaginea ce dorim să o avem despre înaintaşi, cu preocupările, obiceiurile şi simţămintele lor.

Am prezentat, firească, în rîndurile noastre doar cîteva repere asupra cărţii semnată de Doina Braicu şi Victor Bunea. Ea reprezintă un început de valorificare a ceea ce bibliotecile documentare ale Sibiului păstrează în fondurile lor. Aşa cum ni se înfăţişează — prin truda tuturor celor care au ostenit pentru constituirea fondului de manuscrise şi cărţi a Mitropoliei Ardealului cît şi pentru ca ele să fie readuse în conştiinţa noastră prin lumina tiparului — lucrarea merită toată lauda. Ea se cere continuată, cu grijă şi preţuire.

Florian Dudaş

Sf. Andrei - Apostol străromân

(Continuare din pag. a 3-a)

În puzderia de date fragmentare privitoare la activitatea sa misionară — unele (aparent) contradictorii — rezultă mai presus de toate această *certitudine* istorică: *Sfîntul Andrei a predicat în spaţiul teritorial străromân.*

...Dar nu numai el. Prezenţa activă a Sfîntului Apostol Pavel (şi) în acelaşi spaţiu misionar este de asemenea suficient atestată după severele canoane ale cercetării istorice şi biblice. (Deuteronom 19, 15: „În gura a două sau trei mărturii va sta tot adevărul"). „Nicopolis" din Tit 3, 12 şi „Dalmaţia" din II Tim. 4, 10 adeveresc că aria de formare a poporului (stră)român a devenit curînd (şi cu adevărat) teren de activitate misionară a strădalnicului Apostol „al neamurilor", — fără să mai punem la socoteală străvechea zicală: „I-a lăsat ca Pavel pe valahi", care aşteaptă prospecţiuni istorice şi lingvistice nejustificat neglijate pînă acum. Despre aceasta, însă, vom vorbi separat şi insistent, cu alt prilej, căci este de vorbit...

*

Pomenirea cu cuvintele rugăciunii de laudă creştinească a Sfîntului Apostol Andrei, Biserica noastră o face la 30 noiembrie ale fiecărui an. (Să se vadă pătrunzătoarele texte rituale de cult).

Dincoace de munţii-părinţi, în Biserica transilvăneană, tot atunci pomenim şi pe marele Mitropolit care i-a ridicat renumele pe umerii puternici ai istoriei naţionale: Andreiu Şaguna. (1808—1873).

Fie-ne rugăciunile unuia şi faima celuilalt scut de ortodoxie şi vistierie de românească tărie în iureşul contemporan spre zări de urcuşuri viitoare!

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 129 Sibiu, 1 decembrie 1981 Nr. 45—46/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Adunarea Cultelor din Republica Socialistă România pentru Dezarmare și Pace

Ca o expresie a adeziunii față de inițiativa și acțiunile pentru pace ale României, în zilele de 25 și 26 noiembrie 1981, a avut loc la București, Adunarea Cultelor din Republica Socialistă România pentru Dezarmare și Pace.

Au participat peste 200 de delegați din partea celor 14 culte din țară și 42 de invitați de peste hotare, reprezentînd diferite Biserici, organizații religioase și școli teologice.

Au fost de față reprezentanții Departamentului Cultelor, în frunte cu D-l Președinte Ion Roșianu.

Lucrările au început miercuri, 25 XI, ora 9 și s-au desfășurat în plen și pe secții.

După constituirea prezidiului și desemnarea membrilor secretariatului, Prea Fericitul Părinte Dr. Iustin Moisescu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a expus, în cadrul sesiunii plenare, tema generală: „Dezarmarea și pacea în lumea actuală".

Referindu-se la starea de încordare care se resimte în lume ca și la pericolele care ne amenință pe toți, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a arătat că: „Împreună cu toți oamenii lucizi de pretutindeni, constatăm cu profundă îngrijorare, agravarea situației internaționale. Se continuă vechi conflicte și apar altele noi în diferite zone ale lumii; cursa înarmării nucleare a intrat într-o escaladare fără precedent; rachetele sînt pregătite pentru a intra în acțiune, iar noi arme cu putere de distrugere sînt fabricate într-o parte sau alta a lumii. Discuțiile între marile puteri sînt uneori atît de ascuțite încît există teama apariției unor momente de încordare, care ar putea lăsa armele să vorbească".

În fața acestei primejdii, diferite organizații și foruri internaționale au convocat întruniri și au purtat îndelungate discuții dar, din păcate, rezoluțiile adoptate în astfel de împrejurări au rămas simple documente de arhivă. Pregătirile de război au continuat într-un ritm și mai accelerat. „De aceea, a precizat Prea Fericirea Sa, cercuri tot mai largi din întreaga lume sînt acum conștiente de necesitatea unor marșuri sau întruniri mari de oameni, care să exprime cu fermitate dorința lor de pace, încetarea cursei înarmărilor și în deosebi a înarmării nucleare, pentru a se ajunge în sfîrșit la dezarmarea totală și generală".

„Asemenea manifestări pentru pace, a spus în continuare vorbitorul, cu participare mare de oameni din toate categoriile sociale și de toate vîrstele, se desfășoară acum în multe orașe ale lumii. Ele sînt bine privite de populație și, fără îndoială, își vor aduce aportul lor la apărarea păcii".

Referindu-se la măsurile adoptate la noi în țară pentru preîntîmpinarea războiului, P. F. Părinte Patriarh Iustin a arătat: „Inițiativa Președintelui țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, concretizează în *„Apelul pentru dezarmare și pace"* al Frontului Democrației și Unității Socialiste, — cel mai larg organism reprezentativ din România, la care participă organizațiile socialiste, de masă și obștești, deci și Cultele religioase —, a găsit un puternic ecou nu numai în întreg poporul nostru ci și peste hotare, determinînd crearea unui curent de opinie generală prin care toți cetățenii și-au exprimat, pe diferite căi, adeziunea lor fierbinte la acest autentic program al păcii.

Această nouă și strălucită acțiune de consolidare a păcii în Europa și în lumea întreagă, prin reducerea cheltuielilor militare, prin dezarmare totală, printr-un acord general de pace, se desfășoară desigur pe plan național; ea se integrează însă, în chip cu totul special în activitatea noastră, a conducerilor și credincioșilor Cultelor religioase care, prin chemarea și misiunea noastră, trebuie să fim propovăduitori și slujitori ai păcii".

În continuare, vorbitorul a evidențiat modul în care au înțeles Cultele din țara noastră să sprijine inițiativele și eforturile poporului nostru pentru pace spunînd: „În climatul de unitate al tuturor locuitorilor patriei care s-a statornicit în România după eliberare, a urmat în chip firesc realizarea păcii confesionale, stabilindu-se între Culte raporturi de înțelegere, prietenie și colaborare. Păstrîndu-și propria lor identitate confesională, ele cooperează pe tărîmul ecumenismului practic local și sprijină eforturile poporului nostru de consolidare a vieții celei noi și de înaintare a popoarelor omenirii contemporane pe calea păcii, a bunei înțelegeri și a ajutorării reciproce.

Conducătorii Cultelor din România s-au întîlnit în repetate rînduri, pe parcursul anilor, în cadrul unor consfătuiri frățești. Prin conferințe teologice interconfesionale, prin moțiuni de protest împotriva unor acte de agre-

Pr. prof. *D. Abrudan*

(Continuare în pag. a 2-a)

MOȚIUNE

Însuflețiți de noua inițiativă de pace a Președintelui Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu, și de APELUL pentru dezarmare și pace, adresat tuturor cetățenilor Patriei noastre, precum și tuturor organizațiilor și oamenilor de bine din întreaga lume, de către Frontul Democrației și Unității Socialiste, noi, conducătorii și reprezentanții tuturor cultelor religioase din Republica Socialistă România, ne-am întrunit în zilele de 25 și 26 noiembrie 1981, pentru a da expresie atitudinii noastre față de problemele majore, care preocupă tot mai mult omenirea de azi.

Conștienți fiind de faptul că escaladarea fără precedent a cursei înarmărilor, mai ales a celor nucleare, a amplasării de noi rachete cu rază medie de acțiune în Europa, a producerii de noi tipuri de arme de distrugere în masă, cum este bomba cu neutroni, duc la continuarea stării de încordare și conflicte, punînd tot mai mult în pericol securitatea și independența popoarelor, pacea și buna înțelegere între oameni.

Îndemnați fiind de preceptele noastre religioase și pentru a preîntîmpina o catastrofă ce ar distruge planeta noastră, noi, conducătorii și reprezentanții cultelor religioase din România, dînd expresie sentimentelor și voinței tuturor membrilor comunităților noastre, ne exprimăm adeziunea fermă și totală la Apelul pentru pace și dezarmare al Frontului Democrației și Unității Socialiste, prin care s-a manifestat voința unanimă de pace și libertate a întregului popor român.

Alături fiind de toți oamenii de bună credință din țara noastră și din întreaga lume, vom spori rugăciunile noastre pentru pacea și bunăstarea lumii, vom fi propovăduitori ai păcii în mijlocul credincioșilor noștri, pe care îi vom însufleți să participe activ la tot ce se întreprinde în slujba păcii și a încrederii în viitorul pașnic al omenirii.

La îndemnul vibrant al Apelului pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, vom continua prin mijloace proprii să aducem contribuția noastră la înfăptuirea mărețului program de pace, libertate și bună înțelegere între oameni și popoare, inițiat de Președintele Nicolae Ceaușescu, de România socialistă în scopul prevenirii și înlăturării pentru totdeauna a pericolului unui război nuclear, pentru crearea unei lumi mai bune și mai drepte, pentru un viitor fericit al tuturor oamenilor de pe planeta noastră.

CHEMAREA

cultelor religioase din Republica Socialistă România pentru dezarmare, pace și bună înțelegere între oameni și popoare

Conducătorii și reprezentanții Cultelor religioase din România, împreună cu distinșii oaspeți de peste hotare, în consensul mărturisirilor noastre de credință și în numele credincioșilor noștri pe care îi călăuzim întru împlinirea năzuințelor lor spirituale, întruniți în marea adunare consacrată păcii, ce a avut loc la București în zilele de 25 și 26 noiembrie 1981, pentru a dezbate situația internațională actuală, sînt cutremurați de marele pericol care planează asupra omenirii.

Împreună cu toți oamenii de bine de pretutindeni, constatăm cu profundă îngrijorare escaladarea fără precedent a cursei înarmărilor, mai ales a celei nucleare, continuarea stării de încordare și conflicte, accentuarea dorinței de dominare, consolidarea în mod nejustificat a zonelor de influență, sporind tot mai mult pericolul la adresa securității și independenței popoarelor, a păcii și bunei înțelegeri între oameni.

În fața primejdiei crescînde a unui nou război, noi, slujitorii altarelor, care propovăduim pacea, dreptatea, egalitatea și fraternitatea între oameni și popoare, avem datoria sfîntă să acționăm concret pentru împiedicarea distrugerii vieții pe planeta noastră, știind că viața este cel mai prețios dar făcut de Dumnezeu oamenilor.

Conștienți de misiunea și responsabilitatea noastră pentru păstrarea valorilor universale ale geniului uman, în numele adevărului și binelui suprem, care stau la temelia credinței fiecăruia dintre noi, și solidari cu întregul popor român, precum și cu iubitorii de pace din întreaga lume, ne intensificăm acțiunile pentru salvgardarea păcii pe planeta noastră.

Am considerat ca o datorie de conștiință să răspundem împreună cu întregul popor român, la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, cel mai larg organism reprezentativ din țara noastră — care cuprinde toate organizațiile de masă și obștești, precum și Cultele religioase — care a fost lansat la inițiativa domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România și adresat tuturor popoarelor de a acționa în cea mai strînsă unitate pentru trecerea imediată la înfăptuirea obiectivelor stringente ale securității, destinderii și colaborării internaționale.

Avînd în credința noastră temeiuri pentru promovarea idealurilor omenirii contemporane, Cultele religioase din România își aduc contribuția lor la consolidarea păcii între oameni și popoare, spunînd un NU hotărît războiului și cursei înarmărilor. Ele socotesc că o nouă ordine economică mondială poate fi o garanție pentru statornicirea păcii în lume și sprijină cu mijloacele lor specifice propunerile românești privind securitatea, cooperarea și pacea în Europa și în întreaga lume.

Cu aceste convingeri, noi, reprezentanții Cultelor religioase din România, adresăm guvernelor tuturor statelor, Organizației Națiunilor Unite, precum și tuturor oamenilor doritori de bine din întreaga lume, chemarea stăruitoare de a acționa neabătut împotriva intensificării cursei înarmărilor, pentru dezarmare generală și, în primul rînd, pentru dezarmare nucleară, pentru reducerea cheltuielilor militare, pentru oprirea amplasării și desfășurării pe continentul european a rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune, pentru retragerea și distrugerea celor existente, pentru interzicerea producerii și folosirii bombei cu neutroni și altor arme de ucidere în masă.

Adresăm, în același timp, chemarea noastră tuturor Bisericilor, tuturor religiilor și organizațiilor religioase din întreaga lume, de a-și spori rugăciunile lor către Cel Atotputernic pentru pacea, bunăstarea și fericirea tuturor, de a educa pe credincioșii lor în spiritul dragostei de Dumnezeu și de oameni, al încrederii și respectului unora față de alții, de a intensifica relațiile interconfesionale, interreligioase și interumane, în vederea slujirii omului de azi, a sprijinirii idealurilor sale de pace, dreptate, libertate și bunăstare, de a organiza pe — plan local, regional și continental — întruniri prin care să se promoveze angajamentul ferm în slujba apărării vieții, a relațiilor de prietenie, armonie și cooperare între toți oamenii, de a crea în sufletele credincioșilor redobîndirea spiritului de încredere reciprocă și în viitorul pașnic al omenirii.

Slujitori și credincioși ai tuturor religiilor, oameni de bună credință din întreaga lume,

Înălțați-vă glasurile ca niște trîmbițe ale păcii, și spuneți răspicat

NU *cursei înarmărilor!*

NU *amplasării de rachete și bombe cu neutroni în Europa!*

NU *morții nucleare!*

Vegheați la pacea lumii, vegheați la viața lumii!

Viață și pace planetei noastre!

CONDUCĂTORII CULTELOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Adunarea Cultelor din Republica Socialistă România pentru Dezarmare și Pace

(Continuare din pag. 1)

siune în lume, prin semnarea unor apeluri pentru pace etc., Teologii noștri au adus, de asemenea, contribuții importante prin studiile elaborate în legătură cu pacea, dreptatea socială, libertatea, neatîrnarea, educarea tineretului în sprijinul păcii și al bunei înțelegeri ș. a. m. d.".

„Acum, pentru zilele acestea — a adăugat P. F. Patriarh Iustin, s-a organizat această adunare pentru dezarmare și pace, în care să ne putem ridica glasurile noastre unite cu ale tuturor oamenilor de bine din lume, pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru promovarea unei politici îndreptată spre eliberarea omenirii de coșmarul unui nou flagel mondial, pentru asigurarea păcii, securității și colaborării între toate popoarele lumii.

Sîntem fericiți că Adunarea aceasta a Cultelor are loc într-o vreme cînd, în întreaga țară, se desfășoară mari manifestații pentru afirmarea voinței de dezarmare și pace a întregului nostru popor. În acest fel se face dovada că toți conducătorii și credincioșii diferitelor Culte religioase din țară împărtășesc entuziasmul pe care l-a declanșat noua inițiativă pentru pace a Președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu".

Referindu-se în continuare la însemnătatea pe care o are pacea în viața omenirii, Prea Fericirea Sa a arătat că: „Pacea întemeiată pe dreptate a devenit, în vremurile noastre, idealul suprem al popoarelor iubitoare de viață, de bunăstare, de bucurie. De aceea, pacea este cîntată și frumos înfățișată în poezie; este slăvită de scriitori și analizată de cugetători; este integrată în doctrinele sacre ale tuturor religiilor din lume".

Dar pacea nu se realizează de la sine. Dobîndirea și păstrarea ei este mai dificilă. Aceasta, pentru că: „Înlăuntrul nostru pururea noi avem aceste alternative: binele sau răul, viața sau moartea, pacea sau războiul. Fiecare din noi poate alege ori una ori alta. Avem posibilitatea alegerii. N-avem însă dreptul să alegem răul, moartea sau războiul. Războiul înseamnă nu numai răul și moartea noastră ci și răul și moartea altora, răul și moartea urmașilor noștri. Pe scurt, cînd zicem război ne gîndim la moarte, la mizerie, la durere și la tot răul, la nenorocire, iar cînd zicem pace, ne gîndim la viață, la bunăstare, la bucurie și la tot binele, la fericire. De aceea, fără a sta pe gînduri, sîntem datori să alegem pacea. Această hotărîre acum o luăm fiind ea cu totul firească. „Ea nu este neînțeleasă și nici departe de noi, cum se spune în Vechea Scriptură. Ea nu-i în cer ca să zicem: Cine se va sui pentru noi la cer ca să ne-o aducă și să ne-o dea, s-o auzim și s-o facem? Și nu este ea nici peste mare, ca să zicem: Cine se va duce pentru noi peste mare, ca să ne-o aducă, să ne facă s-o auzim și s-o împlinim? Ci cuvîntul acesta este foarte aproape de noi; el este în gura noastră și în inima noastră, ca să-l împlinim. Iată, astăzi înaintea noastră se găsesc viața și moartea, binele și răul... Să alegem viața ca să trăim noi și urmașii noștri". (Deut. XXX, 11—19).

„Așadar — a precizat Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin — este în firea lucrurilor și în voința lui Dumnezeu să alegem binele, viața și pacea ca să trăim noi și urmașii noștri. Desigur putem să facem și altfel, dar călcăm legea firească a dreptății și porunca lui Dumnezeu, care a zis „Să nu ucizi". Nimeni n-are dreptul să ridice viața aproapelui său, nici chiar pe a sa, fiindcă nu el și-a dat-o; nu este el creatorul ei. Sîntem în adevăr liberi; libertatea este cel mai de preț bun al omului. Dar n-avem dreptul să facem din libertate un acoperămînt al răutății (I Petru II, 16). Noi împlinim faptele dreptății, nu de silă, ci în mod liber, socotindu-le firești și bine plăcute lui Dumnezeu. Libertatea, în concepția noastră, nu poate fi confundată cu pasivitatea față de bine sau de rău, ori cu dreptul de a alege binele ori răul. Omul are în sine înclinarea spre bine, care este mereu întărită de puterea lui Dumnezeu, fiindcă *„Dumnezeu este cel ce lucrează în noi și pentru a voi și pentru a lucra pentru bunăvoire"* (Filip. II, 13).

El deschide inimile noastre spre a primi binele, fără a ne sili însă; El ne atrage spre Sine fără a ne constrînge. Astfel, în libertate deplină noi alegem binele care ne este nouă și semenilor noștri folositor și pe care îl voiește Dumnezeu și-l manifestă în rînduielile firii sau îl descoperă oamenilor în alt chip".

„În libertatea sa, a continuat Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, omul, ridicîndu-se din domeniul dreptății în sfera dragostei, subordonează binelui aproapelui nu numai ceea ce i se cuvine, ci îi dăruiește și ceva din al său; uneori îi dă totul și, la nevoie, însăși viața sa.

Ca și dragostea de Dumnezeu, dragostea de aproapele, prieten sau vrăjmaș, nu are limite. Omul care iubește pe Dumnezeu se unește cu El, după cum Dumnezeu se unește cu omul îndumnezeindu-l și păstrîndu-l în Sine, iar omul, care iubește în adevăr pe semenul său se unește cu el, făcîndu-se amîndoi un singur om și împăcați între ei se unesc laolaltă cu Dumnezeu (Ef. II, 15—16). Astfel se realizează pacea între oameni și pacea omului cu Dumnezeu. O asemenea dragoste este temelie a vieții religioase și a vieții sociale potrivit cu învățătura creștină".

Din nefericire, imaginea pe care o oferă lumea contemporană, nu ar lăsa să se înțeleagă că relațiile interumane se fundamentează întru totul pe dreptate și pe iubire. În această privință, Prea Fericirea Sa constată cu regret că: „departe de a se iubi unele pe altele, multe popoare din lumea actuală se află într-o stare de neîncredere între ele, într-o stare de neînțelegere, de tensiune și chiar de conflicte rareori întîlnite în istoria lor multimilenară. Și ceea ce este mai dureros este faptul că această situație tinde să se înrăutățească, putînd da naștere la confruntări militare. Pare de necrezut și totuși este adevărat. În locul formării unei conștiințe mondiale responsabile față de pacea popoarelor, factorii de răspundere din multe țări s-au angajat pe calea unei teribile înarmări, ca și cum viața oamenilor ar fi inexpugnabilă..."

„Pe lîngă armele care au răpit un nume ce stătea bine unei anumite literaturi sau arte, au apărut acum cele mai ucigătoare unelte de distrugere a vieții, a tuturor bunurilor create de om sau de natură: bombe atomice, rachete nucleare, vapoare și avioane de luptă, arme chimice, bacteriologice ș. a. m. d.".

Dînd expresie sentimentului de îngrijorare pentru soarta omenirii, Prea Fericirea Sa a spus: „Ne înspăimîntăm la gîndul că milioane și milioane de oameni vor putea fi nimiciți; bătrîni cu frumoasele lor plete albe, tineri în floarea vîrstei, copii gingași, femei și bărbați, făuritori de tot felul de mașini și unelte, lucrătorii ogoarelor, scriitori, savanți și artiști, tot ceea ce este mai de preț pe lume".

În fața unei asemenea stări de lucruri, „este imperios necesar să se restabilească climatul de pace în lume, să fie rezolvate pe calea tratativelor toate neînțelegerile; o nouă ordine economică internațională bazată pe principii noi să fie cît mai curînd înfăptuită, iar dezarmarea și îndeosebi dezarmarea nucleară, care poate provoca marele cataclism al omenirii, să înceapă cît mai curînd".

În acord deplin cu viziunea românească, privind dezarmarea, P. F. Patriarh Iustin a arătat că: „În actuala situație mondială, dezarmarea constituie imperativul major al timpului nostru, fiind în

același timp, soluția radicală pentru evitarea războiului și statornicirea păcii trainice în lume. De aceea noi cerem cu fermitate oprirea cursei înarmărilor, cu prioritate a înarmării nucleare, încetarea alocării de noi sume pentru creșterea potențialului militar al statelor și reducerea treptată a stocurilor de arme pînă la desființarea lor completă".

Exprimînd apoi poziția cultelor în raport cu situația mondială actuală, vorbitorul a spus:

„Cultele noastre religioase din România, pe baza doctrinelor lor și cu bogata lor experiență acumulată în trecutul lor, sînt deplin conștiente de importanța păcii în lume și bine pregătite pentru noi și noi acțiuni în favoarea dezarmării și apărării păcii. Noi sîntem solidari cu întregul nostru popor și luăm parte la toate străduaniile pentru zidirea unei vieți noi în țară și pentru apărarea păcii în lume. De aceea noi ne-am însușit inițiativa Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, lansată în cadrele Frontului Democrației și Unității Socialiste, și am primit cu multă bucurie Apelul de Dezarmare și Pace, pentru ca război să nu mai fie niciodată în lume".

Respingînd punctul de vedere al celor care mînați de felurite interese vor să demobilizeze oamenii și popoarele de la lupta lor pentru apărarea păcii, sau caută să justifice, în felurite chipuri, escaladarea cursei înarmărilor, Prea Fericiera Sa a spus: „Este adevărat că războiul nu este iminent, cum zic cei care nu se încadrează activ în marele front al păcii. Dar, el pare a se profila la orizont. Norii negri care se îndreaptă către noi sînt prevestitori de rele. Dacă înțelegem noi bine semnele vremii, de nu va fi oprit la timp, războiul al treilea mondial va putea să vină peste noi. Să nu ne lăsăm seduși de teoriile privitoare la înarmare pentru apărarea păcii, la înarmare pentru intimidare, la înarmare pentru înarmare. Armele sînt fabricate pentru a fi folosite ca mijloace de nimicire a oamenilor și a bunurilor lor".

„Dar, chiar dacă, lăsîndu-ne cuprinși de un optimism exagerat, a continuat Prea Fericirea Sa, am admite că un viitor război n-ar avea dimensiunile unui holocaust absolut, totuși dezarmarea este nu numai un mijloc de evitare a războiului, ci și o realizare excepțională pentru economia mondială. Statisticile arată că cheltuielile militare au atins un nivel uluitor, în timp ce lipsurile de tot felul, bolile și necazurile se țin lanț în unele părți ale lumii. Înarmarea în sine este un rău; ea este cauza principală a actualei crize economice din lume".

Reamintind măsurile propuse constant de România pentru garantarea păcii, cum ar fi: lichidarea blocurilor militare, încheierea de tratate de renunțare la forță și la amenințarea cu forța, asigurarea egalității popoarelor mici cu popoarele mari și garantarea securității reale a tuturor statelor, diminuarea cheltuielilor militare, folosirea fondurilor economisite prin dezarmare la înlăturarea sărăciei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a declarat:

„Cererile acestea ne aparțin și nouă, ierarhiei și credincioșilor Cultelor religioase din iubita noastră patrie, România. Le înfățișăm înaintea auzului Dvs., le repetăm și le susținem cu toată fermitatea".

„Toți sîntem angajați cu întreaga noastră ființă în lupta pentru binele poporului nostru, în lupta pentru apărarea păcii lumii".

„Avem în adevăr privirile noastre ațintite spre înălțimile cerului, dar noi trăim acum pe acest pămînt, pe care-l iubim și nimic din ceea ce este bun pămîntesc binecuvîntat de Dumnezeu nu este disprețuit de noi".

„Bucuria de a trăi în lumea aceasta este adînc înrădăcinată în ființa noastră. Viața aceasta este cel mai mare dar dumnezeiesc făcut omului. Chiar marii apologeți ai bucuriei vieții din cealaltă lume nu șovăiesc să arate cinstire pentru viața actuală..."

„Astfel, bucuria de a trăi dă vieții noastre un sens dumnezeiesc; avem viață ca și Dumnezeu. De aceea datori sîntem să o păzim ca pe un bun dumnezeiesc".

„În acest context, lupta pentru apărarea păcii, ca luptă pentru apărarea vieții dobîndește dimensiuni noi în concepțiile noastre religioase. Astfel, la temeiurile firești ale apărării păcii noi adăugăm, în fața credincioșilor noștri, temeiuri religioase, — un argument mai mult pentru sporirea străduaniilor noastre în cea mai frumoasă luptă a popoarelor din toate vremurile, în lupta pentru apărarea păcii".

Cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin a fost primită cu interes și însuflețire de întreaga asistență.

*

În continuarea lucrărilor, au avut loc luări de cuvînt de către conducătorii cultelor, în legătură cu tema prezentată.

După pauza de prînz, lucrările s-au desfășurat pe secții.

Secția I a discutat tema: „Aportul cultelor religioase la promovarea păcii și înțelegerii între popoare".

Secția a II-a s-a preocupat de: „Poziția cultelor față de cursa înarmărilor și a consecințelor ei (inclusiv cele ecologice)".

Secția a III-a și-a axat discuțiile asupra temei: „O nouă ordine economică mondială, garanție a păcii statornice în lume, în lumina moralei religioase".

Secția a IV-a și-a concentrat preocupările asupra temei: „Sprijinirea de către cultele religioase a propunerilor românești privind securitatea și cooperarea în Europa".

Joi, 26 XI 1981, a doua zi a lucrărilor, au continuat în sesiune plenară, luările de cuvînt din partea conducătorilor de culte și a oaspeților de peste hotare. A fost prezentată, apoi, sinteza concluziilor formulate pe secții.

Vorbitorii care au luat cuvîntul atît în sesiunea plenară cît și în secții au exprimat sentimentele lor de profundă îngrijorare față de actuala stare de lucruri din Europa și din întreaga lume. În unanimitate ei au condamnat politica de înarmare, sporirea cheltuielilor militare și acumularea de noi stocuri de arme de distrugere. În baza principiilor religioase comune, care vizează respectul față de viață, vorbitorii au afirmat adeziunea lor totală față de toate inițiativele și acțiunile întreprinse pentru apărarea păcii și în special față de recenta inițiativă a Președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, concretizată în „Apelul pentru Dezarmare și Pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste".

S-au făcut propuneri pentru expedierea unei telegrame către Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România și Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, prin care să se dea expresie voinței unanime a credincioșilor și slujitorilor cultelor de a sprijini mărețele acțiuni pentru pace și dezarmare, pentru preîntîmpinarea unui război atomic.

S-a propus, de asemenea, adoptarea unei Moțiuni și a unei Chemări către guvernele tuturor statelor, către Organizația Națiunilor Unite și către toți oamenii doritori de bine din întreaga lume, pentru salvgardarea păcii.

La sfîrșit, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a rostit cuvîntul de închidere a Adunării, adresînd mulțumiri tuturor conducătorilor de culte care au participat, oaspeților de peste hotare, profesorilor și tuturor celor care s-au ostenit cu organizarea Adunării.

Prea Fericirea Sa a dat expresie, încă o dată, hotărîrii tuturor cultelor de a susține pe toate căile și de pe poziția lor specifică lupta popoarelor pentru dezarmare și pace, ca și străduaniile și eforturile poporului nostru pentru independență, libertate și dezvoltare materială și spirituală.

Angajare fermă în sprijinirea năzuinței de pace a poporului nostru

— Spicuiri din cuvîntările participanților la Adunarea Cultelor pentru dezarmare și pace —

În atmosfera de profundă angajare creată de ampla cuvîntare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, rostită în Adunarea plenară, mai mulți participanți vorbind în numele unităților de cult pe care le-au reprezentat, au exprimat sentimentele care îi animă acum cînd întregul nostru popor se află antrenat cu toată ființa în acțiuni menite să ducă la salvgardarea păcii.

Redăm mai jos extrase din cuvîntările lor:

Î. P. S. Mitropolit TEOCTIST al Moldovei și Sucevei:

„... În timp ce uriașe avuții se risipesc pe fel de fel de arme atomice și cu neutroni, pe întreținerea armatelor, mai mult de un sfert din populația pămîntului suferă de foame, este roasă de boli, nu are unde să se adăpostească și zace încă în întunericul neștiinței. Bătrînul continent european suferă sub apăsarea și amenințarea uriașelor cantități de arme, gata oricînd să-i curme existența, doar în cîteva clipe.

Alături de toți fiii patriei noastre, am întîmpinat și am aderat cu toată hotărîrea la noua și strălucita inițiativă pentru dezarmare și pace a Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, lansat lumii de Frontul Democrației și Unității Socialiste".

P. S. Episcop JAKAB ANTAL, Conducătorul Episcopiei Romano-Catolice de Alba Iulia:

„Un asemenea apel (Apelul pentru Dezarmare și Pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste — n. n.) *corespunde pe deplin învățăturii Bisericii noastre catolice despre pace și război, așa cum de altfel am convingerea că el corespunde și învățăturii celorlalte confesiuni care propovăduiesc pacea și iubirea între toți oamenii de pe pămînt...*

În sensul acesta sprijinim toate eforturile depuse pentru păstrarea păcii, pentru înlăturarea pericolelor de război și construirea unei lumi mai drepte și mai sincere.

Împreună cu clerul și credincioșii diecezei catolice din Alba Iulia, alături de conducătorii și reprezentanții celorlalte culte din țara noastră, îmi exprim totala adeziune la Apelul pentru dezarmare și pace lansat de Frontul Democrației și Unității Socialiste".

Eminența Sa ALBERT KLEIN, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. din România:

„Conștientă de misiunea ei, Biserica Evanghelică C. A. din R. S. România răspunde la Apelul Frontului Democrației și Unității Socialiste pentru pace și dezarmare, chemîndu-i pe toți, la care ajunge cuvîntul ei, la pace și reconciliere...

Cu privire la activitatea noastră pentru pace pe plan internațional, vom folosi relațiile noastre cu Bisericile din alte țări și aparținența noastră în organizațiile ecumenice internaționale, pentru a mărturisi voința poporului român de a trăi în pace și de a contribui prin toată activitatea la înlăturarea nedreptăților economice, sociale și naționale, care stau la baza conflictelor și a tensiunilor actuale, amenințînd lumea cu un nou război.

În acest sens, salutăm inițiativa președintelui Republicii, domnul Nicolae Ceaușescu și urmăm apelul Frontului Democrației și Unității Socialiste pentru pace și dezarmare".

Eminența Sa Episcopul Dr. KOVÁCS LAJOS — Biserica Unitariană:

„Conducerea Bisericii noastre, împreună cu preoții și credincioșii săi, în mod sincer și conștiincios, a sprijinit toate acele inițiative și activități ale organelor de stat care promovează dezvoltarea treptată, bunăstarea, îmbogățirea culturală și propășirea materială a poporului și patriei noastre.

...Totuși, cauza sacră a apărării păcii a constituit și constituie pînă în zilele de azi, acel teren pe care colaborarea a putut să se manifeste și să se realizeze în modul cel mai viguros și mai rodnic.

...noi, Bisericile, trebuie să rostim un NU hotărît oamenilor care în repetate rînduri devin nedemni de numirea coroana facerii.

În acest sens, Biserica Unitariană, împreună cu conducătorii și credincioșii săi, se atașează cu inimă și suflet Apelului de dezarmare și pace, inițiat de Președintele Statului nostru, Excelența Sa Domnul Nicolae Ceaușescu, și elaborat de către F.D.U.S., care accentuează necesitatea indispensabilă a realizării treptate a dezarmării generale, în interesul păcii permanente și al viitorului mai bun, mai binecuvîntat al omenirii".

P. S. Arhiepiscop DIRAYR MARDICHIAN — Conducătorul Arhiepiscopiei Armeano-Gregoriene, București:

„...În numeroasele rugăciuni ale Bisericii noastre, unde pacea și înțelegerea între oameni sînt frecvent invocate prin cuvîntul Domnului, ele se repetă cu aceeași tărie și în imnurile religioase proprii ale cultului armean, în deplină concordanță cu năzuințele firești ale poporului credincios. Principiul apropierii și înțelegerii pașnice între oameni și popoare, ca supremă normă de conduită morală a credinței creștine, a fost propovăduit și răspîndit pretutindeni de sfinții apostoli ai Mîntuitorului și îl găsim, de asemenea, și în moștenirea duhovnicească a prelaților Bisericii Armene.

...Confirmînd pe deplin aceste adevăruri, Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, inițiat cu admirabilă clarviziune și răspundere umanitaristă de ilustrul conducător al țării, președintele Nicolae Ceaușescu, prin mesajul său mobilizator de pace adresat tuturor popoarelor, este în deplină concordanță și cu năzuințele clerului și întregii populații armene din țară, care își exprimă deplina lor adeziune și hotărîrea de a-l sprijini neabătut, alături de celelalte naționalități conlocuitoare".

D-l REGEP SALIH — Imamul comunității musulmane, București:

„...Este imposibil să nu te cutremuri cînd auzi din gura unor semeni ai tăi spunînd că arma cutare este mai curată și că înarmarea este necesară pentru preîntîmpinarea războiului.

Cît cinism, cîtă indiferență față de viața omului în asemenea afirmații!

...În ceea ce ne privește pe noi, populația de credință musulmană din R.S.R., ne alăturăm cu entuziasm la Chemarea pentru dezarmare și pace și sîntem gata să facem orice sacrificiu pentru înlăturarea pericolului ce întunecă orizonturile umanității.

Totodată, ca cetățeni loiali și devotați ai scumpei noastre Patrii, ne exprimăm adeziunea totală față de ideile nobile cuprinse în Apelul F.D.U.S. pentru dezarmare și pace, lansat din înalta și strălucita inițiativă a președintelui statului nostru, idei care au găsit o largă rezonanță în inimile fiecărui musulman din țara noastră".

Eminența Sa MOSES ROSEN, Șef-Rabinul Cultului Mozaic:

„Reprezint aici comunitatea evreiască și noi nu știm numai din teorie ce este genocidul, holocaustul. Aceste cuvinte nu sînt pentru noi noțiuni abstracte, pentru că am fost aruncați în cuptoare. Iertați-mă Domnilor, ce ne-a promis Hitler? S-a ținut de cuvînt și am trăit nebunia plătind cu 6 milioane de evrei și cu alte milioane de europeni.

Omenirea este amenințată de un Auschwitz atomic și este neapărat și stringent să ne opunem.

...Indiferent ce Dumnezeu avem, întîi să salvăm viața.

...Noi, cultele religioase din R. S. România, care trăim în frăție de zeci de ani, mulțumim acestui regim care ne-a înfrățit. Să știe și străinii care sînt aici acest lucru.

Un fabulist evreu are o fabulă „Sulița și acul": În această fabulă, acul se adresează suliței:

De fac în pînză o împunsătură, fac o cusătură. Din oameni de-i împungi, ce vrei să faci din ei?

...Împreună cu ceilalți reprezentanți și credincioși ai Cultelor religioase din România, să facem tot ce trebuie pentru ca să salvăm viața".

Eminența Sa Episcopul SZEDRESSY PAUL — Biserica Evanghelică Luterană S. P., Cluj-Napoca:

„...Nici un singur cuvînt rostit, nici cel mai mic pas făcut în interesul păcii, nu poate fi de prisos, a declarat un mare luptător al cauzei păcii. Iată de ce ne bucurăm azi, cînd ne aflăm împreună după inițiativa prețioasă a Președintelui țării: mulțumind Prea Fericitului Patriarh Iustin, că a preluat această inițiativă și a organizat întîlnirea noastră. Participăm la ea cu gînduri curate și cu rugăciunea ca Dumnezeu să îndrepte inimile noastre spre înțelepciune în această importantă întîlnire, care este conferința noastră pentru apărarea păcii, pentru apărarea tuturor succeselor de care țara noastră se poate mîndri și care sînt roadele muncii noastre comune.

...Îndemnați de aceste exemple și de încurajatorul Apel al F.D.U.S., preoții Bisericii noastre au luat angajamentul, cu prilejul conferințelor clericale, care au avut loc în luna noiembrie a. c., ca în predicile și rugăciunile lor, în comportarea lor, să fie gata să vestească pacea între oameni, pacea lui Dumnezeu, considerînd că ei sînt și vor să rămînă făuritori de pace pentru binele poporului nostru și pentru binele Bisericii".

Din luările de cuvînt ale invitaților de peste hotare

Past. Dr. GLEN GARFIELD WILLIAMS, secretarul general al Conferinței Bisericilor Europene (Geneva — Elveția):

„Actuala Europă se prezintă nu numai ca o Europă a separărilor, ci și ca o Europă a confruntărilor. Urmele celui de al doilea război mondial încă nu s-au șters. În prezent, Europa este centrul unui viitor război, care reprezintă o primejdie extraordinară.

Există totuși un nou factor, pe care trebuie să-l păstrăm: actul final de la Helsinki.

Perspectiva mea nu e națională, ci regională. Trebuie să ne concentrăm atenția asupra situațiilor de risc ce ar putea exista în lume. Să ținem seama de toate apelurile pentru pace, cum este și acela al conducătorului înțelept al acestei țări, ca bază de acțiune pentru viitor.

Pacea face parte integrantă din gîndirea noastră religioasă... Nu va mai exista progres dacă oamenii nu se vor hotărî să discute unii cu alții și să descopere că există o mare dorință de pace, de reconciliere".

Î. P. S. Mitropolit MELITON al Calcedonului, Patriarhia Ecumenică (Istanbul — Turcia):

„În aceste momente critice, trebuie să sprijinim toate eforturile pentru pace ale omenirii... Acum ne aflăm în fața unei dileme: omul, sau armele? Omul, sau bombele?

România a luat hotărîrea să-și reducă cheltuielile militare. E un fapt lăudabil.

Aș sugera să propunem statelor să creeze în structura și administrația lor un Minister al Păcii".

Eminența Sa MELCHIOR BENT, Șef-rabinul Cultului Mozaic din Danemarca:

„Lumea are mulți doritori de pace, care privesc unii spre alții. Apelul Președintelui Nicolae Ceaușescu se adresează nouă tuturor... Să dezarmăm toate taberele în același timp... Să ne gîndim la întreaga lume, nu numai la noi înșine... Pacea nu este divizibilă, ci universală".

Î. P. S. Mitropolit DAMASCHINOS, directorul Centrului ortodox al Patriarhiei Ecumenice (Chambésy — Elveția):

„Ca secretar pentru pregătirea Sinodului panortodox, aș dori să vă asigur de contribuția Bisericii Ortodoxe în sprijinirea luptei pentru pace, la eforturile pentru eliminarea războiului și a discri-

nării rasiale... Preocupările noastre sînt îndreptate nu numai pentru slujirea unității noastre, ci a omenirii întregi, precum și pentru împăcarea tuturor popoarelor".

Prof. Dr. JÜRGEN MOLTMANN, Universitatea din Tübingen — R. F. Germania:

„În R.F.G. sînt depozitate un mare număr de arme nucleare și rachete. Poporul nostru este din ce în ce mai înfricoșat și dorește pacea.

Suferințele celui de al doilea război mondial au fost declanșate de poporul german. Dorim ca poporul german să nu mai slujească războiului, ci păcii.

În prezent, în R. F. G. există o puternică mișcare pentru pace. Manifestații, marșuri, moțiuni pentru pace se ivesc în foarte multe locuri. Bisericile sprijină aceste acțiuni și speră în triumful păcii.

Cred că pot afirma că poporul german este recunoscător pentru noua inițiativă de pace a poporului român".

Prof. Dr. NICOLAE ZABOLOTSKY, reprezentantul Patriarhiei Moscovei:

Ca și odinioară, cînd corabia Apostolilor a fost surprinsă de furtună pe mare, omenirea așteaptă o furtună care s-ar putea declanșa însă nu de stihiile naturii, ci de noi înșine. Omenirea este înspăimîntată.

„Dar Dumnezeu nu doarme... Nu va fi furtuna cea distrugătoare... Nu ar fi firesc ca planeta noastră să fie distrusă de om... Viața este o condiție sine qua non a dezvoltării. Între viață și moarte, omul trebuie să dea un răspuns ferm. Nu ne trebuie militarism, arme atomice și rachete ucigătoare! Nu ne trebuie moarte! Trăiască viața!... Pentru noi, lupta pentru pace este însuși sensul vieții pe acest pămînt, un sens care trebuie să ne însufletească. Noi alegem cuvîntul viață *și aceasta înseamnă totul pentru noi... Primim cu bucurie recenta inițiativă pentru dezarmare și pace a conducătorului României, Nicolae Ceaușescu, precum și inițiativele U.R.S.S. și ale tuturor țărilor. Sîntem gata să colaborăm la mișcările pentru pace ale tuturor țărilor din lume... Să salvăm viața pe pămînt!"*

Prof. SAVA AGOURIDIS, Facultatea de teologie, Atena — Grecia:

„Ca profesor de Noul Testament sînt convins că pacea este structural divină. Înțeleg acum ca pacea să fie preocuparea mea principală. Fac parte din atîtea comisii la Atena care promovează pacea. Este nevoie de informare reciprocă în problemele păcii prin date realiste. Insuccesul în problema păcii va fi un faliment al Bisericii. Bisericile și cultele n-au ajuns să formuleze o teologie a păcii.

„Am primit vestea cea bună. Propunerea președintelui Nicolae Ceaușescu pentru dezarmare și pace a fost primită cu însuflețire în Grecia. În Balcani să se facă o zonă denuclearizată.

Sînt de acord cu propunerea de a se face o declarație către toate Bisericile, o chemare".

Prof. Dr. JORG JEREMIAS, Facultatea de teologie evanghelică din München — R. F. Germania:

„Nici un german nu poate vorbi despre pace fără a avea în față suferința care a pornit din țara noastră în cel de al doilea război mondial.

Cel ce se încrede în arme, pierde pe Dumnezeu care este izvorul vieții. Resimțim acest adevăr astăzi, cînd producem mai mult decît ne este necesar... Dumnezeu are grijă de omenire. Să nu ne fie teamă. Putem și trebuie să fim făcători de pace".

D-l KARL IMMER, membru al Consiliului de conducere al Bisericii Evanghelice din R. F. Germania:

„Va fi o lume a păcii, sau nu va mai fi nici o lume? Eu vin dintr-o țară din care a izbucnit cel de al doilea război mondial. În prezent la noi este vie o mișcare pentru pace a tineretului, care a apărut spontan. Atît catolicii cît și protestanții o sprijină... Să ne rugăm lui Dumnezeu ca El să dea pacea Sa în lume. Aceasta constituie cea mai mare slujire a noastră, a creștinilor. Într-o lume în care cuvîntul „pace" a devenit neclar, Sfînta Scriptură ne arată care este sensul păcii între oameni... Să căutăm și căile care sînt necesare pentru pace. Să determinăm pe cei puternici să găsească o cale de înțelegere".

APPEL

des Cultes religieux de la République Socialiste de Roumanie au désarmement, à la paix et à la bonne entente entre hommes et peuples

Nous, les dirigeants et les représentants des Cultes religieux de Roumanie, avec les distingués hôtes de l'étranger, dans le consensus de nos confessions de foi et au nom de nos fidèles, que nous guidons vers l'accomplissement de leurs aspirations spirituelles, réunis dans la grande assemblée consacrée à la paix, qui eut lieu à Bucarest les 25 et 26 novembre 1981, pour débattre la situation internationale actuelle, nous sommes effrayés par le grand danger qui menace l'humanité.

Avec tous les hommes de bonne volonté de partout, nous constatons avec une profonde inquiétude l'escalade sans précédent de la course aux armements, et notamment l'armement nucléaire, la continuation de l'état de tension et de conflits, l'intensification de la volonté de domination, la consolidation injustifiée des zones d'influence, augmentant sans cesse le danger qui menace la sécurité et l'indépendance des peuples, la paix et la bonne entente entre les hommes.

Devant le danger toujours croissant d'une nouvelle guerre, nous, les servants des autels, qui enseignons la paix, la justice, l'égalité et la fraternité entre hommes et peuples, nous avons le devoir sacré d'agir de manière concrète pour empêcher la destruction de la vie sur notre planète, sachant que la vie est le don le plus précieux que Dieu ait fait aux hommes.

Conscients de notre mission et de notre responsabilité de sauvegarder les valeurs universelles du génie humain, au nom de la vérité et du bien suprêmes, qui sont le fondement de notre foi, et solidaires avec tout le peuple roumain, ainsi qu'avec les hommes de paix du monde entier, nous intensifions nos efforts en vue de défendre la paix sur notre planète.

Nous avons considéré que c'est un devoir de conscience de répondre, avec tout le peuple roumain, à l'Appel au désarmement et à la paix du Front de la Démocratie et de l'Unité Socialistes, le plus large organisme représentatif de notre pays — qui inclut toutes les organisations de masse et publiques, donc les Cultes religieux aussi —, Appel lancé à l'initiative de M. **Nicolae Ceaușescu,** Président de la République Socialiste de Roumanie, et adressé à tous les peuples, d'agir étroitement unis afin de passer immédiatement à la réalisation des objectifs les plus pressants de la sécurité, de la détente et de la collaboration internationale.

Ayant dans notre foi des fondements pour promouvoir les idéaux de l'humanité contemporaine, nous, les Cultes religieux de Roumanie, nous apportons notre contribution à la consolidation de la paix entre hommes et peuples, disant un NON ferme à la guerre et à la course aux armements. Nous considérons qu'un nouvel ordre économique dans le monde peut être une garantie pour l'instauration de la paix dans le monde et nous appuyons, par nos moyens spécifiques, les propositions roumaines concernant la sécurité, la coopération et la paix en Europe et dans le monde entier.

Avec ces convictions, nous, les représentants des Cultes religieux de Roumanie, nous adressons instamment aux gouvernements de tous les Etats, à l'Organisation des Nations Unies ainsi qu'à tous les hommes de bonne volonté du monde entier l'appel d'agir fermement contre l'intensification de la course aux armements, pour le désarmement général, et en tout premier lieu pour le désarmement nucléaire, pour la réduction des dépenses militaires, pour l'arrêt de l'emplacement et du développement sur le continent européen des missiles nucléaires à portée moyenne, pour la retraite et la destruction de ceux déjà existents, pour l'interdiction de la production et de l'utilisation de la bombe à neutrons et d'autres armes de destruction en masse.

Nous adressons, en même temps, notre appel à toutes les Eglises, à toutes les religions et organisations religieuses du monde entier, de prier incessamment le Seigneur Tout-Puissant pour la paix, le bien-être et le bonheur de tous, d'éduquer leurs fidèles dans l'esprit de l'amour pour Dieu et pour leur prochain, de la confiance et du respect réciproque, d'intensifier les relations interconfessionnelles, interreligieuses et interhumaines, en vue de servir l'homme d'aujourd'hui, de soutenir ses idéaux de paix, de justice, de liberté et de bien-être, d'organiser sur le plan local, régional et continental des réunions interreligieuses où soit promu l'engagement ferme au service de la défense de la vie, des relations de confiance, d'harmonie et de coopération entre tous les hommes, afin de rétablir dans les âmes des fidèles l'esprit de confiance réciproque et de confiance dans l'avenir pacifique de l'humanité.

Servants et fidèles de toutes les religions, hommes de bonne volonté du monde entier,

Elevez vos voix comme des clairons de la paix et dites fermement

NON *à la course aux armements!*

NON *à l'emplacement des missiles et des bombes à neutrons en Europe!*

NON *à la mort nucléaire!*

Veillez sur la paix du monde, veillez sur la vie du monde!

Vie et paix pour notre planète!

LES DIRIGEANTS DES CULTES
DE LA
REPUBLIQUE SOCIALISTE DE ROUMANIE

APPEAL

of the Religious Cults in the Socialist Republic of Romania for Disarmament, Peace and Good Understanding among Men and Nations

We, the leaders and representatives of the religious Cults in Romania, together with distinguished guests from abroad, in accordance with our creeds and on behalf of the faithful whom we guide toward the fulfilment of their spiritual aspirations, gathered together in a peace assembly, held in Bucharest from 25th—26th November 1981, to discuss the contemporary political situation, feel deeply moved by the great danger threatening mankind.

Together with all men of good will everywhere, we notice with profound anxiety the unprecedented escalation of the arms race, especially the nuclear arms race; the continuation of a state of tension and conflicts; the increase of the desire for domination, the unjustified consolidation of spheres of influence, which threaten more and more the security and independence of nations, the peace and good understanding among men.

Confronted by the increasing danger of a new war, we servants of the altars, who proclaim peace, justice, equality and brotherhood among men and nations, feel it to be our sacred duty to take concrete action in order to prevent the destruction of life on our planet, well knowing that life is God's most precious gift to mankind.

Being aware of our mission and resposibility to preserve the universal values of human genius, in the name of truth and of the supreme Good, values that lay at the foundation of the faith of each of us, and in solidarity with the entire Romanian people, as well as with those who love peace in the world, we intensify our actions towards safeguarding peace on our planet.

We have felt it to be our profound duty to respond together with the entire Romanian people to the *Appeal for Disarmament and Peace* launched by the Democratic and Socialist Unity Front, the most representative forum in our country — comprising all the mass and public organisations, as well as the religious bodies. This *Appeal* was launched at the initiative of Mr. **Nicolae Ceaușescu,** President of the Socialist Republic of Romania, and is addressed to all nations calling upon them to act in the closest possible unity for the immediate implementation of the urgent objectives of security, detente and international cooperation.

As our faiths provide foundations for our work of promoting the ideals of contemporary mankind, the religious Cults in Romania bring their contribution to the consolidation of peace among men and nations by saying a decisive NO to war and to arms race. We consider that a new economic international order can be a guarantee for the consolidation of peace in the world and support through our specific means the Romanian proposals for security, cooperation and peace in Europe and in the world at large.

Based upon these convictions we, the representatives of religious bodies in Romania, insistently urge the governments of all countries, the United Nations Organization, as well as all the men of good will in the entire world to act unabatedly:

— against the escalation of the arms race;

— for general disarmament and in the first place for nuclear disarmament;

— for a reduction of military expenditures;

— to stop the deployment and spreading on the European continent of the medium range missiles and for the removal and destruction of those already existing;

— for the prohibition of production and use of the neutron bomb and of other weapons of mass killing.

At the same time, we appeal to all Churches, religions and religious organizations in the world to intensify their prayers to the Almighty God for the peace, welfare and happiness of all; we call upon them to educate their faithful in the spirit of love of God and man, of mutual trust and respect; to intensify interconfessional, interreligious and interhuman relationships in order to serve contemporary man, to support his ideals of peace, justice, freedom and welfare; to organize at the local, regional, and continental levels meetings that would urge further commitment to serve and defend life; to develop relationships of friendship, harmony, and cooperation among all men, to bring about, in the souls of the faithful, the hope of regaining the spirit of mutual trust in a peaceful future for all mankind.

Leaders and faithful of all religions, men of good will in the entire world, *raise your voices as trumpets of peace* and utter a clear:

NO *to the arms race!*

NO *to the deployment of missiles and neutron bombs in Europe!*

NO *to nuclear death!*

Guard the world peace, guard the life of the world!

Life and peace for our planet!

THE LEADERS OF RELIGIOUS CULTS
IN THE
SOCIALIST REPUBLIC OF ROMANIA

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: *Teoctist*, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; Diac. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

ANUL 129/130 Sibiu, 15 decembrie 1981 și 1 ianuarie 1982 Nr. 47—48/1981 și Nr. 1—2/1982

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Hristos se naște, măriți-L!

Frumusețile negrăite ale Nașterii Domnului, zugrăvite de către Sfinții Evangheliști, le simțim și le trăim, an de an, prin înaripatele imne ale sfintei noastre Biserici, prin versurile măiestrite ale străbunelor noastre colinde și prin bogăția de datini strămoșești care însoțesc venirea pe pământ a Pruncului Iisus.

Pe El ni L-a vestit de demult, văzătorul de cele dumnezeiești, Proorocul Isaia, cînd zice: „Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă... Sfetnic luminat... Domn al păcii (cap. 9, 5).

Nașterea sa este chezășia neclintită a rostului sfînt pe care îl avem ca fii ai Bisericii: să devenim mai buni, să urcăm mai sus pe treptele virtuților, să ne înnoim continuu și să trăim în pace unii cu alții.

Către înfăptuirea acestora ne cheamă și cîntarea care glăsuiește: „Hristos se naște, măriți-L, Hristos din ceruri, întîmpinați-L, Hristos pe pământ, înălțați-vă!".

Apropierea de noi a lui Dumnezeu cel în Treime lăudat, prin Pruncul Iisus, se săvîrșește nemijlocit într-o iesle modestă, care se preface în tron plin de strălucire. Fiul lui Dumnezeu ia chipul și asemănarea noastră, ca noi să luăm chipul Său și să ne înălțăm prin fapte și virtuți pînă la asemănarea cu El. Venind într-un chip atît de apropiat, El caută loc de sălășluire în inima fiecăruia dintre noi, iar Cuvîntul vieții pătrunde pînă în cele mai tainice unghiuri ale înțelegerii noastre, încolțind acolo și făcînd să crească și să rodească dragostea cea dumnezeiască, conștiința cinstirii și demnității ființei noastre, valoarea și scopul vieții atît de scumpe, deoarece ea nu este numai a noastră, ci și a Aceluia care ne-a dăruit-o și care voiește ca acest dar suprem să fie necontenit apărat și înfrumusețat.

Nu numai prin învățătura și opera Sa a arătat Mîntuitorul că scopul întrupării Sale este răscumpărarea și fericirea neamului omenesc, ci și prin chipul în care a trăit El propria viață și a știut să zugrăvească cele mai potrivite căi prin care toți cei ce cred în El pot izbuti să-și întocmească viața spre a deveni luminoasă și vrednică de a fi trăită. În această privință, cuvintele Sale au străbătut veacurile: „Eu am venit ca lumea viață să aibă și mai mult să aibă" (Ioan 10, 10). „Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți" (Matei 20, 28).

Prin firea lor, oamenii sînt hărăziți să-și trăiască viața unii lîngă alții, să se sprijine unii pe alții, să se bucure împreună iar nu să se războiască întreolaltă, să se năpăstuiască și să se ucidă. Încă de la zidirea omului, Creatorul a zis: „Nu este bine să fie omul singur" (Facere 2, 18). Obștea, poporul, națiunea, omenirea sînt stări și trepte ale vieții oamenilor, voite și rînduite de Dumnezeu pentru prosperitatea și fericirea lor. Este, de aceea, firească trebuința ca omul să-și potrivească viața sa cu aceea a semenilor săi, care laolaltă alcătuiesc familia cea mare a poporului, a neamului și a omenirii, încredințat că astfel se poate da frumusețe și un sens superior vieții. În felul acesta se înfăptuiește marea și nemuritoarea virtute a dragostei evanghelice, iar roadele duhului recomandate atît de stăruitor de Sfîntul Apostol Pavel — și care sînt: dragostea, bucuria, *pacea*, bunătatea, îndelungarăbdare, facerea de bine, credința, blîndețea, înfrînarea, curăția (Gal. 5, 22—23) —, își dobîndesc adevărata lor strălucire. Tot astfel dăm mărturie nezdruncinată că sîntem nu numai închinători, ci și împlinitori ai voii sfinte a Mîntuitorului Hristos, care ni se adresează mereu zicînd: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții" (Ioan 13, 35).

În fiecare semen vedem oglindită icoana Sa, chipul și privirea Sa, așteptînd aurul credinței celei adevărate, smirna cea binemirositoare a dragostei frățești și tămîia jertfelniciei și a dăruirii care se înalță pînă la tronul lui Dumnezeu.

Astăzi cînd cinstim nașterea Sa, asemenea magilor din Răsărit, să ne apropiem pe calea credinței de peștera Betleemului și să ne închinăm Lui ca Domnului și Dumnezeului nostru. Asemenea părinților noștri să-L mărim prin credință și prin săvîrșirea binelui, prin muncă harnică și cinstită, închinată binelui obștesc, păcii și bunei înțelegeri între toți oamenii.

† TEOCTIST

Mitropolitul Moldovei și Sucevei
și locțiitor de mitropolit al Ardealului

Colindele noastre

Fiecare neam și-a plăsmuit sărbătorile după chipul și asemănarea sufletului său. Am trăit multă vreme printre anglo-saxonii din America și am văzut cum își celebrează ei Crăciunul. E adevărat, străzile sînt luminate, foarte luminate cu ghirlande verzi încolăcite pe stîlpi, cărora le stau de strajă îngeri trîmbițași, de carton poleit, cu o vastă risipă de lumini colorate la fața caselor, de la ferestre pînă-n crengile pomilor, cu scene ale nașterii Domnului, de lut smălțuit, medievale, brutal realiste și fără artă, adăpostite pe sub copaci, cu podoaba unei cununi de merișor pe fiecare ușă de creștin. Toate acestea sînt afară, singure și reci, făcute, lucrate, plătite, apoi adunate și puse la pod pentru anul următor. Inima Sărbătorii e înlăuntru, numai înlăuntru, la pomul încărcat cu podoabe și daruri, în fața căruia membrii familiei, adunați de prin toate laturile continentului, își cîntă imnele de Crăciun, cîteva, luminoase și calde, în așteptarea ospățului. Sufletele oamenilor stau cu spatele la lume și cu fața către un centru intim, care e numai al lor, așa cum le sînt și bisericile și casele — și chiar restaurantele, la care o terasă către stradă e de neconceput. E o Sărbătoare de castel fortificat, cu podurile ridicate.

Ah, pe atunci, nostalgia prietenilor mei bucureșteni, care pot să-și soarbă paharul de vin, pe îndelete, la o masă de lîngă trotuar, urmărind priveliștea străzii! Ah, nostalgia prispei țărănești, cu stîlpi brîncușieni și viță la streașină, unde vatra dinlăuntru se îmbrățișează cu livada și cîmpul, și din care s-a izvodit pridvorul bisericii, ca o îmbrățișare a lui Dumnezeu! Ah, nostalgia frescelor de la Sucevița și Voroneț, întoarse cu fața către lume, jur-împrejur, ca o liturghie cosmică! Ah, nostalgia Crăciunului românesc, al clopoțeilor și colindelor, al stelelor dezghețate de cîntec!

Înainte de a fi o Sărbătoare, Crăciunul nostru e o Veste. E o Bunăvestire pe care membrii unei comunități mai largi, cum este satul — și chiar orașul —

VALERIU ANANIA

(Continuare în pag. a 2-a)

„Patria" lui Iisus

Prăznuind nașterea Domnului gîndurile și simțămintele noastre sînt din nou lîngă ieslea sfîntă unde îl vedem parcă alevea pe pruncul Iisus de care ne apropiem și noi întocmai magilor și păstorilor de odinioară, să I ne închinăm.

Într-adevăr ne găsim în fața Noului Născut, a Fiului lui Dumnezeu întrupat care, potrivit învățăturii Bisericii, a venit printre noi oamenii, făcîndu-se om asemenea nouă, avînd „părinți" și „rudenii", aparținînd unui „neam" și unei „țări".

Ca Dumnezeu, desigur, este nepotrivit să-i atribuim însușirile proprii unei făpturi oarecare. El a fost însă și om, și încă om adevărat, cum ne încredințează Sfintele Scripturi. Astfel ele ne istorisesc pe larg felul cum S-a născut, cine I-au fost membrii familiei și strămoșii, adică neamul Său, care I-a fost „patria". Evanghelistul Matei (1, 1—17) și în aceeași măsură Evanghelistul Luca (3, 23—38) ne dau ceea ce ei numesc „cartea neamului lui Iisus Hristos", începînd de la Avraam și chiar înainte de el. Afară de aceasta, tot Cartea Sfîntă vorbește deslușit despre „patria" lui Iisus. La un moment dat arată că cineva I-a spus: „Cîte am auzit că s-au făcut în Capernaum, fă și aici în patria Ta" (Luca 4, 23). Altcînd, apoi, citim în Evanghelie, că „după ce Iisus a sfîrșit pildele" prin care își povățuia ascultătorii, „a trecut de acolo și a venit în patria Sa (Matei 13, 54).

Însăși numele ce I se va atribui ulterior, cînd va fi osîndit la moarte, va fi pus tot în legătură cu locul Său de baștină (Ioan 19, 19). „A locuit într-o cetate numită Nazaret", ne lămurește Sf. Evanghelist Matei, „ca să se împlinească ce fusese vestit de prooroci, că El va fi chemat nazarinean" (Matei 2, 23; cf. Ioan 1, 45).

Cît timp a trăit pe pămînt, Iisus Domnul n-a uitat niciodată neamul din care a odrăslit și țara în care S-a născut trupește. Înomenindu-se a intrat în deplină comuniune cu semenii Săi de care nu S-a înstrăinat niciodată, pe care nu i-a renegat în nici un chip. Plecînd de la cei apropiați Lui, s-a ridicat la totaltatea oamenilor, cuprinzîndu-i în nemărginita Sa dragoste și purtare de grijă.

Același lucru s-au străduit să-l împlinească ucenicii Domnului și urmașii acestora. Dintre ei atenția ne este atrasă mai cu osebire de Sfîntul Pavel, cel care a grăit atît de minunat despre egalitatea tuturor făpturilor în fața lui Dumnezeu: „...de acum nu mai este nici grec, nici iudeu, nici tăiere împrejur, nici netăiere împrejur, nici barbar, nici scit, nici rob, nici slobod, ci Hristos este totul în toți" (Coloseni 3, 11; cf. Romani 10, 12; I Corinteni 12, 13; Galateni 3, 28). Pavel, denumit și „Apostolul neamurilor", potrivnic ca puțini alții oricăror diferențieri între oameni, tocmai el însăși afirma cu mîndrie ori de cîte ori i se oferea prilejul: „... eu sînt iudeu... din Tarsul Ciliciei, cetățean al unei cetăți, nu fără însemnătate" (Faptele Apostolilor 21, 39; 22, 3). Același Pavel apoi deplîngea pe cei care se comportau asemănător unor dezrădăcinați și le spunea că dacă n-au patrie, să-și caute una (Evrei 11, 14)!

Acest fel de a înțelege rostul apartenenței la o țară și la un neam este lămurit în nenumărate rînduri de Sfînta Scriptură. Găsim chiar pagini de un real dramatism în care este prezentat dorul de patrie al celui aflat departe de ai săi. „Cum să cîntăm cîntarea Domnului în pămînt străin", se lamenta Psalmistul. Și tot el continua juruindu-se: „De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea! Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înainte Ierusalimul, ca început al bucuriei mele" (Psalmul 136, 4—6).

În concepția biblică existența mai multor neamuri apare, pe de altă parte, ca voită de însuși Dumnezeu, fiecare avînd de împlinit un rost anume și de aceea fiecare bucurîndu-se de cinstire. „Dumnezeu cel viu, care a făcut cerul și pămîntul, marea și toate cele ce sînt într-însele, citim în cartea Faptele Apostolilor (14, 15—16), a îngăduit din timpurile trecute, ca toate neamurile să meargă pe căile lor". Și nu numai atît, ci multitudinea neamurilor este prezentată ca îmbogățind creația însăși prin contribuția specifică ce sînt ele în stare s-o aducă. Prefigurînd judecata din urmă, Sf. Evanghelist Ioan pune „toate

† NICOLAE

Mitropolitul Banatului

(Continuare în pag. a 2-a)

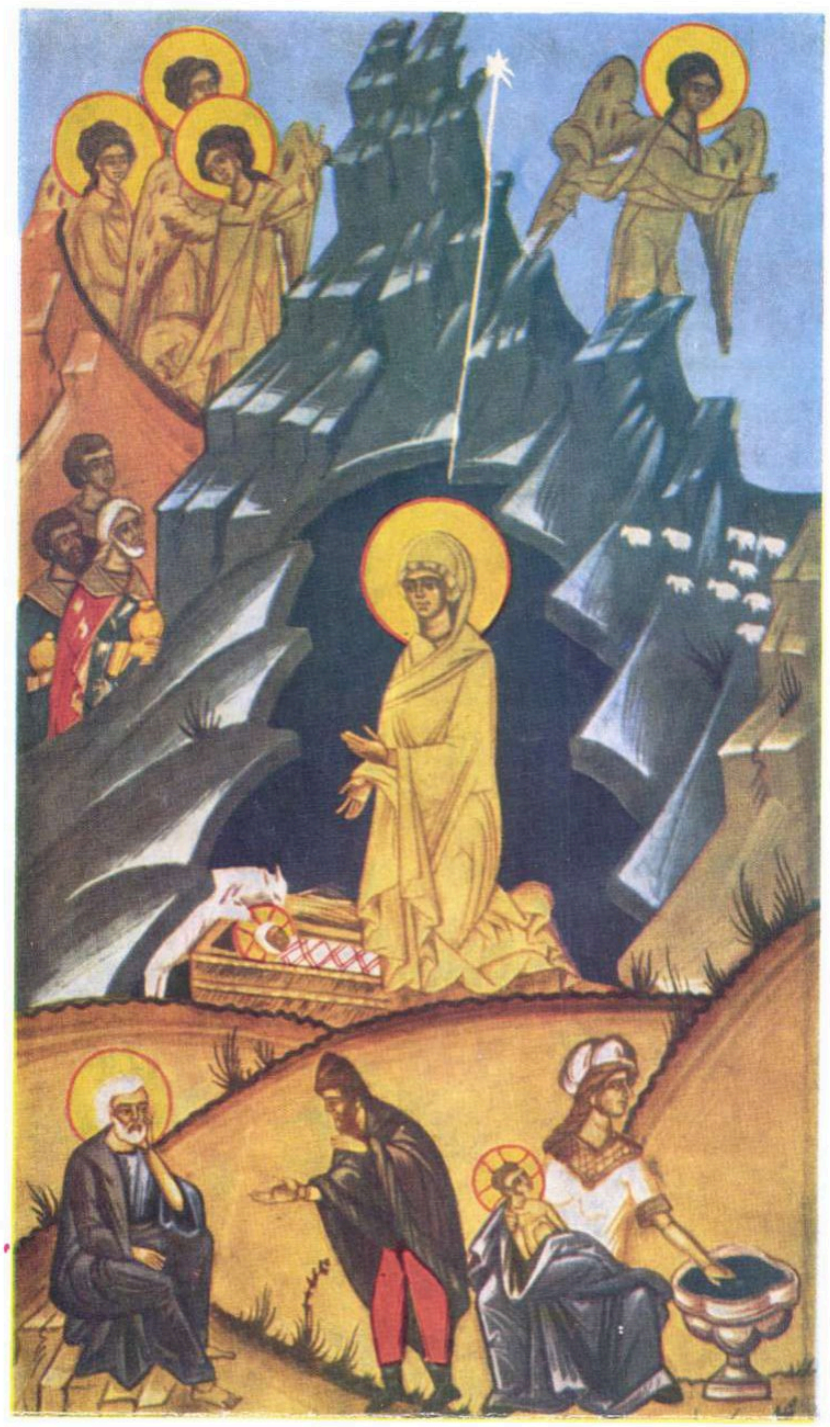

Icoana Naşterii Domnului

Între icoanele care înfăţişează viaţa şi faptele minunate ale Domnului nostru Iisus Hristos, icoana Naşterii Domnului se bucură de o preţuire deosebită în evlavia credincioşilor.

Ea prezintă în culori începutul mîntuirii neamului omenesc şi „taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută". Ea este revelaţia iubirii lui Dumnezeu faţă de lume şi totodată mărirea Lui ca „a unuia născut din Tatăl plin de dar şi de adevăr". În ea vedem cu ochii trupeşti venirea Fiului lui Dumnezeu în lume, nu cu „năluciri îngrozindu-ne", ci venind ca un prunc nevinovat, sălăşluit într-o iesle sărăcăcioasă şi într-un staul friguros. Cel ce priveşte pe dumnezeiescul Prunc în iesle sau în braţele Prea Curatei Maicii Sale, nu se înspăimîntă cum s-au înspăimîntat evreii cînd au primit între tunete şi fulgere Legea pe muntele Sinai, prin Moise, ci se „minunează" de atîta dragoste a lui Dumnezeu pentru oameni. Privind icoana Naşterii Domnului creştinul se întreabă: „Cum de s-au întîmplat toate acestea pentru mîntuirea mea?"

Icoana Naşterii Domnului este aşezată pentru închinare nu numai în rîndul icoanelor de pe tîmplă, sau pe tetrapod în mijlocul bisericii ci se întîlneşte în casa credincioşilor la loc de cinste pe perete, la căruciorul şi pătucul copiilor fiindcă ea înseamnă prezenţa lui Hristos în viaţa de toate zilele a credincioşilor, constituie prima întîlnire a lor cu Dumnezeu, care a venit la ei să-i scape de tot răul şi să-i facă vrednici de rai. Cu icoana Naşterii Domnului merg din casă în casă colindătorii sau slujitorii Bisericii şi cîntă troparul: „Naşterea Ta Hristoase Dumnezeul nostru răsărit-a lumii lumina cunoştinţei, că întru dînsa cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învăţat să se închine Ţie, Soarele Dreptăţii şi să Te cunoască pe Tine Răsăritul cel de sus".

În anul 1948 la Crăciun, mă aflam în părţile Bicazului ardelean în misiune. Venise vremea să mergem cu icoana să vizităm pe credincioşi pe la casele lor. O ceată de copii ne întîmpină la ieşirea din biserică. Purtau icoana Naşterii Domnului, frumos împodobită cu ştergar şi cu fire de busuioc. Nici n-am apucat să coborîm treptele bisericii şi ne-au asaltat cu cuvintele: Părinte, ne lăsaţi să mergem cu „Kirileisa". Am întrebat cîntăreţul despre ce este vorba şi mi s-a spus despre obiceiul lor, despre care aflasem că era în Moldova de Nord şi în părţile Bistriţei din Transilvania de multă vreme. „Kirileisa", era prescurtarea cuvîntului grecesc „Kirie eleison" adică „Doamne miluieşte". Copiii mergeau înainte, cu lumînarea aprinsă şi strigau: „Kirileisa". Credincioşii ne deschideau uşa, sărutau cu evlavie icoana Naşterii Domnului, se închinau şi mulţumeau că i-am cercetat. Iar la plecare spuneau: „Noi plecăm, Dumnezeu rămîne". Era mărturia credinţei, aproape liturgică „Dumnezeu este pururea cu noi şi noi dăm toată viaţa noastră lui Dumnezeu.

Am înţeles atunci că momentul venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu nu este ceva singular, trecător ci este începutul unei vieţi noi în care cerul cu pămîntul se uneşte, cele de sus cu cele de jos, cum spune cîntarea bisericească: „Astăzi Dumnezeu pe pămînt a venit şi omul la cer s-a suit. Astăzi este văzut cu trup pentru om, cel din fire nevăzut".

Privind icoana Naşterii Domnului nu ştii ce să admiri mai mult. Întrebările năpădesc în minte, inima se încălzeşte şi se luminează, în faţa acestei minuni prin care s-a arătat împărăţia lui Dumnezeu pe pămînt.

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 7-a)

Gînduri şi îndemnuri de pace

„Şi cuvîntul s-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi, şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr".

(Ioan 1, 14)

Sărbătoarea Naşterii Domnului Iisus în peştera din Betleem, aduce şi în acest an în sufletele noastre fiorii şi căldura anilor copilăriei, cînd ne pregăteam să întîmpinăm acest praznic luminos cu cîntece de stea şi vers de colindă: „Astăzi s-a născut Hristos / Mesia chip luminos / Lăudaţi şi cîntaţi / Şi vă bucuraţi!"

Astăzi „Prunc s-a născut nouă... şi se chiamă numele lui... Înger de mare sfat... Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie... şi pacea lui nu va avea hotar" (Is. 9, 5—6), nou născut, spre care se îndreaptă nădejdea de mîntuire a lumii întregi, căci: „Nu este al nume sub cer, dat între oameni, în care trebuie să ne mîntuim noi" (F. Ap. 4, 12). S-a născut astăzi Hristos şi „El va vesti pacea popoarelor" (Zah. 9, 10), ca să ne împace cu Dumnezeu (II Cor. 5, 18), pentru a ne arăta calea de a trăi în pace unii cu alţii (I Tes. 5, 13).

În noaptea Naşterii Sfinte, lumina împlinirii nădejdilor noastre s-a oprit deasupra peşterii din Betleem şi am văzut solii cereşti, care au intonat pentru oameni, pe treptele văzduhului, imnul divin al păcii: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăînvoire" (Luca 2, 14).

De la începutul omenirii şi pînă în zilele noastre, pacea a rourat nădejdi în inima fiecărui om, dar cu toate acestea, pacea, care însemnează viaţa — bunul cel mai de preţ al omului şi-a vădit preaputin binefacerile asupra existenţei noastre, iar omenirea a fost frămîntată de nelinişte, temeri şi disperare că bunurile ei materiale şi spirituale pentru făurirea cărora atîtea generaţii au pus tot ceea ce au avut mai frumos şi bun, să nu devină para războaielor pustiitoare.

Pe buzele şi în privirile văduvelor şi orfanilor abia a înflorit timid surîsul bucuriei şi iată că norii negri se ridică la orizontul vieţii noastre, ameninţînd liniştea căminelor, bucuria muncii paşnice şi a vieţii, cu dezlănţuirea celei mai înfricoşătoare distrugeri; războiul nuclear, în urma căruia nu vor fi învingători sau învinşi, căci toţi vor fi cuprinşi de moarte.

Este dureros că rezultatele ştiinţei se încearcă astăzi să fie puse tot mai mult în slujba distrugerii şi a morţii.

În faţa acestei ameninţări cumplite, ce tinde să distrugă făptura lui Dumnezeu, din conştiinţa misiunii ce i-a fost încredinţată de Dumnezeescul ei întemeietor şi cu autoritatea divină a rostului ei în lume, Biserica se opune războiului nimicitor, căci Hristos a venit printre noi „ca lumea viaţă să aibă şi mai multă să aibă" (Ioan 10, 10), să pună sfîrşit „fărădelegii care se lucrează în lume" (II Tes. 2, 7).

„Evanghelia păcii" (F. Ap. 10, 36; Ef. 6, 15) este patrimoniul sacru al tuturor creştinilor, fii ai aceluiaşi Părinte Ceresc (F. Ap. 17, 26). „Trăiţi în pace între voi (Tes. 5, 13) îndeamnă Sf. Apostol Pavel pe Tesaloniceni, „Dumnezeu ne-a chemat să trăim în pace" (I Cor. 7, 15), le spune acelaşi Apostol Corintenilor, „Să urmărim lucrurile care duc la pacea şi la zidirea noastră" (Rom. 14, 19), le spune tot el Romanilor şi prin ei, tuturor oamenilor, iar în predica de pe munte, Mîntuitorul făgăduieşte făcătorilor de pace, cea mai mare răsplată; aceea de a-i socoti fraţi ai Săi; „Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5, 9). Evanghelia lui Hristos e lumina iubirii infinite a Sfintei Treimi coborîtă asupra oamenilor, în care se topeşte toată vrajba şi vrăjmăşia lumii. Oamenii trebuie să se iubească între ei. Fiecare om trebuie să iubească pe semenul său, cu aceeaşi iubire curată şi sfîntă cu care iubeşte pe Dumnezeu (Matei 22, 37—39). Iubirea e temelia păcii. Ea face pe oameni fraţi. Iar unde sînt fraţi legaţi întreolaltă prin iubire, acolo nu e război.

De aceea, noi ca fii ai Bisericii, trebuie să împiedicăm pe acei care vor să stingă lumina surîsului şi bucuria vieţii de pe chipurile oamenilor ca şi elanul muncii ziditoare, să nu luptăm numai prin „Psalmi, imne şi cîntări duhovniceşti", pentru pace, ci şi prin înrolarea noastră alături de toţi oamenii, în marele front al păcii şi al vieţii; să determinăm pe cei ce au puterea ca uneltele războiului şi morţii să se transforme, cum a spus proorocul Isaia: „Săbiile în fiare de pluguri şi lăncile în seceri" (Is. 2, 4).

Stă aceasta în puterea noastră, a popoarelor lumii întregi, pentru că în fiinţa omului Dumnezeu a sădit potenţe prin care orice rău poate fi depăşit. Şi noi credem şi nădăjduim că lumea nu va fi tragedia celor stăpîniţi de ură şi de dorinţa de cîştig şi dominare, ci oamenii cei buni de pretutindeni îşi vor putea impune dorinţa de viaţă, de pace şi fericire.

Cu un sentiment de legitimă satisfacţie şi mîndrie patriotică subliniem că înţeleptul Conducător al ţării noastre, Excelenţa Sa Domnul Nicolae Ceauşescu a dat expresie sentimentelor umanitariste de pace ale lumii, şi la îndemnul său, poporul nostru s-a ridicat ca un singur om, spunînd cursei înarmărilor şi războiului un hotărît NU! şi cerînd cu tărie ca pacea mult dorită să se statornicească în sufletele oamenilor din lumea întreagă.

Fiind în preajma sărbătorilor Naşterii Domnului cînd Cuvîntul lui Dumnezeu s-a făcut trup pentru pacea şi mîntuirea lumii şi începutul unui Nou An, îngăduiţi-ne să vă adresăm tuturor, odată cu aceste gînduri şi îndemnuri ale noastre, urări de sănătate şi fericire, noi şi binecuvîntate împliniri în lucrarea pentru „pîinea cea de toate zilele" şi hrana duhovnicească pe care Pruncul nou născut a adus-o oamenilor spre slava lui Dumnezeu şi folosul semenilor.

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

„Patria" lui Iisus

(Continuare din pag. 1)

neamurile să aducă înaintea lui Dumnezeu, Dreptul Judecător, măreţia şi cinstea lor" (Apocalipsa 21, 26; cf. Matei 25, 32). Dacă vom lua în seamă zisele unui tîlcuitor, atunci însăşi magii care au venit să se închine Pruncului la Betleem şi I-au adus diferite daruri, unul aur, al doilea smirnă, iar al treilea tămîie, închipuiesc „popoarele care se înfăţişează înaintea Domnului şi Mîntuitorului lumii cu comorile sufletului lor naţional de Dumnezeu dăruite" (prof. N. Colan, Biserica şi naţiunea, în rev. Viaţa ilustrată, an I, nr. 1, martie 1934, p. 5).

În lumina celor acum arătate, Crăciunul cu înţelesurile lui constituie un stăruitor îndemn pentru luarea în considerare de către fiecare din noi a ţării în care ne-am născut şi a poporului din care facem parte. Urmînd pilda lui Iisus Domnul, să fim mîndri de meleagurile pe care trăim şi să cinstim neamul din care ne tragem ca astfel să nu ne asemănăm acelora despre care Sf. Apostol Pavel spunea că au ajuns să moară „fără să apuce făgăduinţele", că au ajuns rătăcitori şi „îşi căutau lor patrie" (Evrei 11, 13—14), cu toate că Dumnezeu le-a dăruit-o să trăiască în ea şi să fie fericiţi.

Colindele noastre

(Continuare din pag. 1)

şi-o poartă unii altora, prin vocile copiilor, tot atît de nevinovate ca şi aceea a Îngerului cu crin. Colindele se rostesc mai întîi în uliţă, se opresc la fereastră şi numai după aceea intră în casă. În limba noastră, numele colindei a născut verbul cu înţeles mai larg *a colinda*, adică a merge din loc în loc, în sat, pe cîmp, prin pădure, a cutreiera un spaţiu, fie el şi al gîndului. În Sărbători însă e vremea, rară de tot, cînd, pe undeva pe la crucea bradului, se coboară Dumnezeu pe o scară de argint şi se lasă purtat de copii pe la casele creştinilor. În felul acesta, nevinovaţii sînt nu numai vestitorii unui eveniment, ci şi *teofori*, adică purtători de Dumnezeu. Pe lîngă neîntrecuta lor frumuseţe folclorică, colindele au în ele o sacralitate care transfigurează şi Sărbătoarea, şi pe cei ce sărbătoresc, deopotrivă.

Casa care aşteaptă colindători are făcliile aprinse, ferestrele luminate, uşa deschisă, cîinii legaţi, darurile pregătite. După o veche tradiţie, în cele trei zile de Crăciun masa nu se ridică, ea trebuie să rămînă aşternută şi încărcată, pentru că orice rudă, prieten sau străin poposit la prag să poată fi poftit de îndată să se înfrupte. De sub stejarul unui Mamvri românesc, gazdele nu lipsesc niciodată. Crăciunul este, într-adevăr, mai întîi o Sărbătoare a familiei, dar sufletele oamenilor sînt deschise către lume, asemenea caselor şi bisericilor lor. Sărbătoarea e o bucurie a comuniunii.

Acum cîţiva ani am fost poftit la un Festival Marmaţia, al datinilor de iarnă, una din cele mai mişcătoare desfăşurări ale sufletului românesc pe care le-am văzut vreodată. Pe strada principală a Sighetului, unde era şi o tribună oficială, au defilat, cam pe la vremea prînzului, sute şi sute de colindători, veniţi în cete de prin satele Maramureşului, cu măştile, bicele, tălăngile, zurgălăii, colindele şi urăturile lor, fără nimic artificial, fără o anume regie, adevăraţi ca pe uliţele de acasă, aşa cum se pogorîseră, prin veacuri, din neam în neam. I-am văzut şi i-am ascultat printre lacrimi de bucurie. Un singur lucru nu l-am înţeles: nu ştiu cine şi de ce le botezase „datini laice". Oare nu toate sînt creaţia unuia şi aceluiaşi popor? Au nu toate sînt ale noastre? Au nu toate ne definesc ca neam român şi ne dau un contur propriu, al identităţii noastre naţionale?

Din Apus a venit la noi şi pomul de Crăciun — sau de iarnă, cum vrem să-i spunem — şi ne-a intrat în casă. E frumos, e strălucitor, e cald, e decorativ. L-am asimilat, aşa cum am făcut-o, mai demult, cu Vicleimul. L-am asimilat şi-l vom păstra, ca unii ce sîntem deschişi faţă de înnoiri. Acestui pom însă nu-i vom da dreptul să ne trimită colindele în fonotecă. Ele trebuie să rămînă ceea ce au fost şi unde sînt, pe uliţe, la ferestre şi în casele deschise, cel puţin aşa cum se păstrează în universul Marmaţiei.

Lumină și pace pe pămînt

Sfîrșitul profeției lui Zaharia, preotul și tatăl lui Ioan Botezătorul, sună astfel: *„datorită milostivirii duioase a Dumnezeului nostru... ne-a cercetat Soarele ce răsare din înălțime, ca să lumineze pe cei ce zac în întunericul și în umbra morții, și să îndrepteze picioarele noastre pe calea păcii!"* (Luca 1, 78—79).

Praznicul Nașterii Mîntuitorului nostru a sosit iarăși la noi îmbrăcat în lumina lui suprafirească pe care o revarsă peste sufletele creștinești.

Cîntarea sărbătorească pe care o cîntăm cu acest prilej fericit — mă gîndesc la troparul Crăciunului — ne aduce aminte că Cel născut în Betleem este pentru noi creștinii: lumina cunoașterii, este soarele dreptății, este răsăritul cel ceresc. Să ne oprim cîteva clipe la acest tropar și să cumpănim cuprinsul lui: *„Nașterea Ta* Hristoase Dumnezeul nostru, a răsărit lumii lumina cunoștinței, că întru dînsa (prin această naștere), cei ce slujeau stelelor (magii) de la stea au învățat, să se închine Ție *soarele dreptății* și să te cunoască pe Tine *răsăritul cel de sus.* — Doamne mărire Ție!"

Este ușor de priceput pentru ce sfîntă noastră Biserică, pe Cel culcat în iesle îl numește: lumina noastră, soarele nostru, răsăritul nostru.

În primul rînd: în persoana lui Iisus s-au împlinit prezicerile profetului Isaia de odinioară: *„Poporul care umbla în întuneric a văzut lumină mare — și peste cei ce locuiau în țara umbrei morții a strălucit lumină"* (Isaia 9, 2). Această împlinire o mărturisește însuși Domnul Hristos cînd zice despre Sine: „Eu sînt Lumina lumii; cine Mă urmează pe Mine nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții" (Ioan 8, 12).

Această împlinire a profețiilor mesianice o mărturisim și noi ori de cîte ori rostim simbolul credinței noastre care, între altele, se vestește că Domnul Hristos este lumină din lumină, și Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat.

Hristos Mîntuitorul este lumina noastră prin învățătura Sa. El este soarele nostru spiritual prin harul Său dumnezeiesc, care dă viață sufletului și trupului nostru. El este răsăritul cel de sus prin iubirea pe care ne-a arătat-o cu prisosință și ne-o cere și nouă s-o cultivăm față de Dumnezeu și față de semenii noștri.

Hristos Domnul nostru ne-a cerut sus și tare să credem că El întrunește deodată toate aceste trei mari calități: *„Eu sînt calea, adevărul și viața"* (Ioan 14, 6).

Să reținem din profeția lui Zaharia, din fruntea acestor rînduri, că rostul lui Hristos-Mesia a fost și acela ca *„să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii"* (Luca 1, 79).

Din ceea ce auzim și aflăm că se petrece în lumea largă, ne îngrozim să constatăm cît de sumbredă este în zilele noastre soarta păcii. Este cît se poate de trist și dureros să aflăm că picioarele unor conducători de state mari și puternice s-au abătut atît de mult, *prin înarmare*, de pe calea păcii și a vieții. Este de-a dreptul înspăimîntător să știm că se fac pregătiri atît de necugetate pentru dezlănțuirea unei pustiiri necruțătoare a tot ce este viață și civilizație pe planeta noastră.

Totuși să nu descurajăm!

De la primejdia unui nou război atotpustiitor să ne ridicăm ochii gîndului nostru și să-i îndreptăm spre Făcătorul cerului și al pămîntului, care iubește viața și sprijinește pe cei ce o cultivă.

Din graiul binecuvîntat al Mîntuitorului lumii, am învățat ceea ce este menit să ne încurajeze în clipe de îngrijorare: „Eu am venit ca oamenii să aibă viață și s-o aibă din belșug" (Ioan 10, 10).

Ascultînd cîntarea proprie sărbătorilor Crăciunului, auzind troparul înălțător al Nașterii, să stăruim cu inima și cu gîndul lîngă peștera sfîntă a Betleemului. Acolo vom culege în sufletul nostru îndemnări puternice de iubire față de trimisul Cerului și de dragoste frățească față de semenii noștri, față de toți oamenii, fără deosebire de limbă și credință, de rasă sau culoare.

Îngenunchiați lîngă ieslea Pruncului Dumnezeiesc, să ne rugăm fierbinte să se înfăptuiască pe pămînt, cît mai curînd și cît mai deplin, solia vestită de îngeri în noaptea cea sfîntă: *„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace — între oameni bună învoire"* (Luca 2, 14).

În zilele de răgaz ale sărbătorilor sfinte, vom ruga pe Dumnezeu cel atotputernic să trezească în sînul maselor de oameni *glasul rațiunii*, al minții sănătoase și să facă ca el să răsune ca un tunet de protest cutremurător în urechile celor ce urzesc un nou război atotnimicitor.

O mare satisfacție sufletească am simțit în ființa noastră în urma faptului că Marea Adunare Națională, în recenta ei sesiune, a luat hotărîrea de a împuternici pe Președintele Țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, să se adreseze conducătorilor celor două mari puteri și celorlalți șefi de state, ce au semnat actul final al Conferinței de la Helsinki, cerîndu-le să facă tot ce le stă în putință, în vederea destinderii, a dezarmării și a păcii mondiale.

Facă Dumnezeu, în nemăsurata Lui iubire de oameni, să cruțe omenirea de dragul Fiului Său preaiubit și întromenit, și de dragul multor milioane de oameni drepți, cinstiți și nevinovați.

† TEOFIL
Arhiepiscop al Clujului

Nașterea Domnului și valoarea omului

„Hristos se naște, măriți-L! Hristos în ceruri, întîmpinați-L! Hristos pe pămînt, înălțați-vă!"

Măriți-L pe Hristos, căci e Fiul lui Dumnezeu, făcut, din negrăită iubire, om. Întîmpinați-L, îngeri din ceruri, pe Omul care urcă mai presus de voi, la înălțimea dumnezeiască! Înălțați-vă, oameni, căci Fiul lui Dumnezeu a venit pe pămînt, făcîndu-se om ca voi și între voi, făcîndu-Se Fratele vostru.

Ce promit religiile panteiste omului ca persoană? Topirea în marea esență. Promit doar speciei să continue în alți și alți indivizi, care apar și dispar definitiv, rînd pe rînd. Dar ce are omul ca persoană conștientă din durata speciei?

Ce promit religiile teiste, care cunosc doar un Dumnezeu unipersonal? O veșnică distanță a lui de oameni, o atitudine dominatare față de ei.

Dar la ce înălțime ne ridică Dumnezeul Treimic, viețuitor din veci într-o iubire supremă, din care o Persoană mînată de această iubire din Treime, se face om ca noi și între noi pentru veci, se face Fratele nostru, făcîndu-ne pe noi pentru veci frații Lui și fiii Tatălui Său ceresc! O Persoană dumnezeiască se face purtătoarea eternă a umanității, trăiește viața noastră omenească, se face părtaș vieții noastre omenești, iar viața noastră omenească se umple de viața dumnezeiască fără margini și fără sfîrșit, de puritatea, de lumina, de iubirea ei fără pată.

Nașterea Domnului ne pune în lumină taina minunată a unui Dumnezeu care, cu toată mărirea Lui necuprinsă, se coboară atît de mult, încît se face purtătorul personal al simțămintelor noastre, al legăturilor noastre cu lumea și cu semenii noștri, al specificului uman, cum am zice. Dar aceeași Naștere ne pune în lumină taina umanității noastre, a capacității ei de a se face mediu expresiv și comunicant al infinității spirituale a lui Dumnezeu, devenit Subiect personal, Subiect trăitor al simțirilor, al modului ei de a fi, potrivit conștiinței ei. În Nașterea Domnului ni se descopere nu numai minunea necuprinsă, dar plină de bunătate a lui Dumnezeu, ci și minunea omului. Omul se descopere ca cea mai mare minune după Dumnezeu, ca o minune corespunzătoare minunii lui Dumnezeu, ca o minune după chipul minunii dumnezeiești. Nici o bagatelizare a omului nu mai e posibilă pentru cei ce cunosc minunea Nașterii Domnului și cred în ea și e firesc să creadă în ea, pentru că taina minunată a omului se impune de la sine, cu toate încercările ce s-au făcut de a o bagateliza.

Minunea omului e opera unui Dumnezeu atotputernic, pentru că e opera unui Dumnezeu liber și iubitor. Omul nu e, în credința creștină, produsul unor legi oarbe, inconștiente. Dumnezeu nu e coborît nici El la treapta unui sistem de legi oarbe, ele însești lipsite de voință, deci fără o explicație și fără putere. Mai presus de legi e Persoana sau mai bine zis comunitatea de Persoane dumnezeiești, căci nu există Persoana fără comunitate; și de asemenea mai presus de lege, ca operă a iubirii comunității personale supreme, e persoana omenească la fel conștientă, liberă, trăitoare în comuniune cu alte persoane omenești, adusă la existență pentru un dialog al iubirii cu Dumnezeu.

Unde e iubire, e libertate. Pe de altă parte, iubirea săvîrșește fapte, care în raport cu legile naturii în continuă repetiție, sînt minuni, căci caracteristică persoanei e de a manifesta mereu altfel și altfel bogăția și iubirea ei nesfîrșită. Dumnezeu este iubire. De aceea este liber și poate face minunea înzestrată și ea cu iubire și cu libertate care este omul. Această minune o poate încadra în Persoana Sa Fiul lui Dumnezeu, pentru ca Tatăl Lui care-L iubește pe El cu iubirea supremă de Tată suprem, de Tată cu adevărat desăvîrșit, să-L poată iubi și în calitatea de om și în fața Lui omenească să iubească orice față omenească ce se alipește de Fiul Său devenit om. Cînd la Botezul Domnului, glasul Tatălui se aude mărturisind despre Cel ce se botează: „Acesta este Fiul Meu cel iubit", mărturia aceasta nu se referă la Hristos numai în calitate de Fiu dumnezeiesc, ci și în calitate de Fiu omenesc.

În Fiul lui Dumnezeu, care S-a făcut om, omul a devenit și el Fiul Tatălui ceresc. Făcîndu-Se Frate cu noi, noi toți devenim fii ai Tatălui ceresc împreună cu El și frați între noi. Taina cea mare a omului e că poate simți iubirea Tatălui ceresc în calitate de fiu al Lui și poate simți iubirea lui de fiu față de Tatăl ceresc. Altfel umanitatea n-ar fi în stare să devină fire a Subiectului filial dumnezeiesc.

Dar dacă sîntem frați ai lui Hristos și frați între noi cu temelia frăției noastre întărită de Frăția cu atotcuprinzătorul nostru Frate dumnezeiesc, dacă putem simți iubirea între noi la nivelul iubirii Lui de Frate față de noi, între noi poate să domnească cu adevărat pacea netulburată, ca semn necondiționat al iubirii frățești între oameni, ca semn necondiționat al credinței noastre că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, care S-a făcut om, ca să ne facă frați ai Săi și frați între noi.

Acolo unde nu e pace, e semn că a slăbit credința în întruparea Fiului lui Dumnezeu ca om.

Ca temelie a păcii și a bunei voiri între oameni a fost văzută de îngeri însăși Nașterea Domnului. Și mărturia aceasta a îngerilor a fost vestită oamenilor. Căci în noaptea Nașterii s-a văzut oaste mare cerească, lăudînd pe Dumnezeu, pentru această temelie a păcii între oameni, pusă de Dumnezeu prin Nașterea Fiului Său ca om, ca Frate al oamenilor ceea ce a întărit frăția între ei. În aceasta vedeau îngerii cel mai important motiv de a slăvi pe Dumnezeu: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire".

Dumnezeu, făcînd pe Fiul Său om și Frate al nostru, centru de iradiere a iubirii frățești între oameni L-a pus izvor de pace între Sine și oameni și între oameni înșiși, ridicîndu-i în Hristos la calitatea de fii ai Săi, de frați ai Fiului Său și întărindu-i prin aceasta în calitatea de frați întreolaltă. „Pacea Mea dau vouă" (Ioan 14, 27), iubirea Mea de Frate v-o dau vouă, ca să o aveți, dacă rămîneți întru Mine, și între voi, a spus Domnul. Hristos „e pacea noastră" (Ef. 2, 14). „Precum v-am iubit Eu pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul" (Ioan 13, 34).

Să primim iubirea și pacea Lui, ca să le răspîndim între noi. Să-L primim pe El întru noi, ca izvorul păcii și iubirii între noi.

Pr. prof. *D. Stăniloae*

Nașterea Domnului în inscripții vechi descoperite în Dobrogea

Printre vestigiile arheologice descoperite în străvechea provincie dintre Dunăre și Mare, un loc important îl ocupă inscripțiile creștine, cercetate și publicate de specialiști, care ne oferă importante elemente de spiritualitate ortodoxă și de cultură a strămoșilor noștri. Majoritatea inscripțiilor creștine găsite în Dobrogea, în limbile greacă și latină, datează din secolele V—VI, perioadă în care Biserica veche a avut cea mai mare înflorire —, și prezintă deosebită importanță, întrucît confirmă și, mai mult decît atît, completează știrile izvoarelor literare în legătură cu vechimea și cu dezvoltarea creștinismului în Scythia Minor.

Inscripțiile creștine au fost săpate pe blocuri și pe plăci de calcar sau de marmoră, pe geme și opaițe, pe vase de piatră și de lut etc. Conținutul inscripțiilor este variat: texte biblice și liturgice, scurte rugăciuni, expresii și denumiri creștine, formule pentru pietrele de mormînt ș. a. La împodobirea obiectelor cu inscripții s-au folosit, îndeosebi, simboluri creștine ca: porumbelul, peștele, monogramul lui Hristos, ancora, dar, mai ales, sfînta cruce, săpată la începutul, la mijlocul sau la sfîrșitul textelor.

O parte din inscripțiile creștine au un adînc conținut teologic și exprimă adevăruri de credință stabilite la sinoadele ecumenice la care o contribuție importantă au avut episcopii Tomisului ce au participat la ședințele respective. Aceasta este cea mai concludentă dovadă că ierarhii tomitani, din acel timp, popularizau și propovăduiau aceste adevăruri dogmatice printre credincioșii lor, pe de o parte, pentru a-i învăța dreapta credință, pe care cei din urmă, și-o însușiau și o manifestau și în acest mod, pe de alta, în scopul apărării lor de erezii.

Unele din textele acestor inscripții se referă numai la Maica Domnului, al cărei cult era practicat și în această zonă cu evlavia cuvenită, iar altele — la Nașterea Domnului din Sfînta Fecioară Maria —, cu cea mai frecventă formulă: „Maria naște pe Hristos", care se întîlnește cel puțin de 19 ori în diferite inscripții descoperite în Dobrogea.

Trebuie de amintit că Nașterea Domnului exprimată prin această formulă s-a întîlnit pînă acum numai pe amfore. S-a emis ipoteza că majoritatea amforelor descoperite cu aceste inscripții ar fi fost importate din Orient. Așteptăm ca viitoarele descoperiri și cercetări să facă lumină și în această problemă.

În cele ce urmează, vom reda, spre exemplificare, numai patru din aceste inscripții avînd conținutul arătat.

La muzeul din Histria se află partea superioară a unei amfore, datată în secolul al V-lea, descoperită în anul 1949. Inscripția de pe acest vas care a fost făcută cu vopsea roșie, cuprinde trei litere grecești care, reconstituite de specialiști, au dat textul: „Maria naște pe Hristos".

La Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța, se păstrează o amforă fragmentară ce datează din secolul al VI-lea, găsită între anii 1969—1970, în secțiunea A, orientată V-E, la est de terme, care are pe gît și pe umăr o inscripție grecească cu vopsea roșie, precedată de o cruce, cu următorul conținut: „Maria naște pe Hristos. Harul lui Dumnezeu" ... Mîntuitorul, Stăpînul fără de moarte...

Tot la același muzeu din Constanța se păstrează o amforă ce datează din secolele V—VI, găsită în cuptorul de ars ceramică nr. 1, pe al cărei gît specialiștii au descoperit inscripția: „Maria naște pe Hristos".

O inscripție asemănătoare s-a descifrat și pe un gît de amforă din secolele V—VI, descoperită în comuna Oltina din județul Constanța.

Aceste vase, așa cum afirmă cercetătorii în acest domeniu, serveau în mod deosebit la transportarea și păstrarea lichidelor ca: vin, untdelemn și, uneori, smirnă, tămîie ș. a.

Dacă untdelemnul se folosește în cultul Bisericii noastre pentru ars în candele, pentru lucrări sfințitoare ca ungeri, în cuprinsul unor Taine sau ierurgii, vinul este unul din elementele de bază pentru jertfa euharistică, în cadrul Sf. Liturghii.

De aceea, inscripțiile de pe aceste amfore cu textul „Maria naște pe Hristos" trebuie să ne ducă în mod logic cu gîndul la o relație între utilitatea lor ca purtătoare a elementelor legate de credința, viața și practica creștină.

Formula prezentată mai sus, frecventă în inscripțiile descoperite în Dobrogea, precum și în unele din alte regiuni ale țării noastre, desigur că este în strînsă legătură cu hotărîrile sinoadelor I și III ecumenice, raportate la Dumnezeu-Fiul și la Maica Domnului, ținute la Niceea în anul 325 și respectiv la Efes în anul 431, la care au participat și episcopii Tomisului. La cel de al III-lea sinod a participat Timotei.

Din aceste inscripții se poate constata faptul că strămoșii noștri din Dobrogea erau receptivi la hotărîrile sinoadelor ecumenice, transmise de ierarhii tomitani, păstrînd cu sfințenie adevărurile de credință în acea perioadă cînd Arie și Nestorie își propagau învățăturile lor greșite. Faptul că aceste adevăruri erau încizate pe astfel de vase demonstrează, pe de o parte, cunoașterea și popularizarea lor și pe această cale, iar pe de alta, solidaritatea de credință a credincioșilor din această străveche vatră creștină și românească cu adevărurile și dogmele stabilite de Sfinții Părinți la sinoadele ecumenice.

Marele epigrafist *Theodor Mommsen* sublinia într-o lucrare a sa că „inscripțiile sînt strîns legate de viață, ele nu reprezintă literatură". De aceea, sîntem convinși că și inscripțiile despre care s-a amintit și multe altele din Dobrogea, reprezintă viața de evlavie și de credință a strămoșilor noștri — clerici și credincioși — așa cum au trăit-o ei și ne-au lăsat-o nouă moștenire scumpă ca un inestimabil tezaur spiritual pe care noi, cei de astăzi, trebuie să-l apărăm și să-l păstrăm cu înaltă responsabilitate morală.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

Răsare iar

Răsare iar lumina blîndă
A stelei depărtate,
Cu rază limpede, vibrîndă,
Un Prunc în iesle să ne-arate.

Între pămînt și cer să-ntindă
Din nou o punte lucitoare,
Pe care lin al păcii înger
În haine albe să coboare...

Din fluierul străbun păstorii
Cu viers de doină iar să cînte
Colinda —, și-ale noastre inimi
Cu farmec negrăit să-ncînte.

În suflete să ne renască
Nădejdile de mîntuire
Și imnul Slavei iar să crească,
Ecou de sacră fericire:
„Mărire Domnului din ceruri
Și lumii bună învoire!"

Bethleem (Acrostih)

Bethleemul, străvechiul oraș,
E astăzi lui Hristos iarăși sălaș;
Toți cei ce-l iubim și-i slujim
Hai, grabnic acolo să fim:
La trîmbiți de îngeri răspuns
E vremea să dăm în cîntări...
Ecoul să poarte în zări
Mărirea, — spre cel Neajuns!...

IOAN RĂILEANU

COBORÎT-A, COBORÎT

Coborît-a coborît,
Florile dalbe de măr, *(se repetă după fiecare vers)*
Maica Sfîntă pe pămînt.
Și-a umblat din casă-n casă,
Nime, de mas, nu o lasă.

Cînd a fost coalea de seară,
Și-a aflat o poiecioară,
Și-a așternut fîn uscat
Și-a născut mîndru-mpărat,
Care ne-a răscumpărat
De la muncile din iad.

De la Luca cetire

Taina cea din veac ascunsă

Înconjurați de taine dinafară, sîntem tot atît de asaltați de taine și dinlăuntru. Universul mare și universul mic — macrocosmosul și microcosmosul — sînt alcătuiri la scară diferită din aceeași stofă de mister. Nu știm mai mult despre cele de aproape, decît despre cele de departe. Știm cîte ceva. Uneori mai puțin, alteori mai mult, dar niciodată totul. Ba chiar, cu cît știm mai mult, cu atît se deschid orizonturi mai largi de necunoscut ce trebuie cucerit.

Cîțiva savanți au conceput universul mare ca ceva în permanentă expansiune. Dacă e așa, atunci el e o expansiune de taine în același timp. Dar, ori că e așa, ori că nu e așa, cum nu-l putem concepe mărginit, frazei care ne vorbește despre el nu-i putem pune punct. Rămîne mereu deschisă.

În universul mic, drumul merge în adîncime. Cînd trece pragul materiei și ajunge pe tărîmul energiei, e ca o trecere pe „tărîmul celălalt" — teritoriu metafizic.

Cercul se descopere dintr-odată fără circumferință. Și în om, cînd se trece de ușor identificabilele dimensiuni și activități ale vieții biologice, se ajunge pe tărîmul abstracțiunilor psihologice, la conștiință, la subconștiință, la suflet... Psihologia vine de la *psihi* — suflet, de la ceva fără contur, fără massă, de o substanță și mai altfel decît, de pildă, cea a luminii sau a sunetului. Și i-am zis metaforic substanță, din lipsă de cuvînt mai potrivit.

Fîntîna se descopere dintr-odată, fără fund.

Într-un univers de taine, oamenii caută dezlegări și le stă bine, și sînt măreți și frumoși cînd caută. Trestii, dar trestii gînditoare, spunea copleșit de taină, Pascal. Din gînd le vine chinul că nu știu și nu înțeleg totul, dar tot în gînd își găsesc echilibrul și sensul, în ciuda permanentului *dubito*, în ciuda îndoielilor cu privire la ultimul răspuns, căci niciodată, nici un răspuns nu e învești mîntat în togă de certitudine ultimă și absolută.

Printre necunoscute și taine, trăim ca și cum am ști totul și n-ar mai fi taine, și iată că se poate, și chiar într-o desfășurare coerentă. Aceasta e una din marile performanțe ale oamenilor. S-au obișnuit cu tainele. Le caută, se zbat, dar s-au obișnuit cu ele. Ba uneori declară chiar că le fac bine. Se simt mai în largul lor într-o lume în același timp strînsă între limite de nenumărate necunoscute și liberă spre infinite depărtări de taină, în care stau ascunse răspunsuri și sensuri care de care mai uluitoare, fabuloase, împotriva și pe potriva dorințelor lor, după cum le e sufletul într-o zi sau alta.

Cînd întîlnesc taina din ei cu taina din afara lor, și nu se sperie; cînd înțeleg că sînt țesuți din fire dintr-un caer de pe două tărîmuri, oamenii sînt mari, sînt înțelepți, sînt zei. Alcătuiri din substanță de taină. Așa își depășesc mărginirea, ies din condiția de sclavi ai tainelor, inconsistenți și înfricoșați, și se regăsesc în condiția de părți de taină. Sînt ei înșiși taină. Dumnezeiești. Poetul nostru filozof, Lucian Blaga, își mărturisea propria experiență: *„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii / și nu ucid, cu mintea tainele, ce le-ntîlnesc / în calea mea"*. Și: *„Eu cu lumina mea sporesc a lumii taină — / și-ntocmai cum cu razele ei albe luna / nu micșorează, ci tremurătoare / mărește și mai tare taina nopții, / așa îmbogățesc și eu întunecata zare / cu largi fiori de sfînt mister / și tot ce-i ne-nțeles / se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari / sub ochii mei"*.

Descifrarea unor taine fusese totuși promisă oamenilor de către Dumnezeu, încă din timpuri de adînc trecut. Profeții promiseseră un *„Izbăvitor"* (Rom. 11, 26) care urma să arunce lumină (Ioan 9, 5) peste toate umbrele, și tainele urmau să-și ridice vălul și să se arate la vedere. Cei care vor trăi în acea vreme și cei de după ei, *„vor cunoaște toate tainele"* (Matei 13, 11). Toate promisiunile erau însă ele însele ascunse printre rînduri, rămase la jumătatea frazei, mai mult sugerate. Se transmiteau în cutii închise, fără deschizători, în limbaj cifrat, pentru descifrarea căruia nimeni nu avea codul. Cine va fi, cum va veni, cînd va veni, ce noutate extraordinară va aduce? Ce era pentru unii limpede, pentru alții era încurcat. Nimeni nu avea certitudini. Toate cele despre *Izbăvitor* erau *taină*.

Aceasta este cea despre care Scriptura grăiește a fi fost *„taina cea din veac ascunsă"*. Și taina aceasta era: că va veni pe pămînt însuși Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu, *„cel de o ființă cu Tatăl"(* Cine și-ar fi putut imagina? Chiar cetită negru pe alb, o astfel de taină ar fi fost interpretată altfel, ar fi fost crezută alegorie, metaforă, simbol. Era prea mult ca să fie chiar așa: să vină însuși Dumnezeu, sub o formă accesibilă, comprehensibilă, la îndemîna oamenilor! Luca și Cleopa cînd s-au întîlnit cu Iisus pe drumul Emausului, nici nu le-a trecut prin cap să-L recunoască, deși „ardea inima în ei", deși Îl vedeau că era El. Îl văzuseră mort cu trei zile înainte. „El" murise și fusese îngropat. Acesta putea fi oricine altcineva, dar nu El. Au acceptat ideea numai cînd Iisus *„le-a deschis ochii"* (Luca 24, 31—32). Tot așa a fost și cu venirea lui Dumnezeu însuși pe pămînt.

Și totuși la Betleem s-a născut ca om adevărat, Dumnezeu adevărat, Iisus Hristos. Un înger a deschis ochii oamenilor, descifrîndu-le taina: *„Vi s-a născut azi Mîntuitorul, care este Hristos Domnul"* (Luca 2, 11).

Venind Dumnezeu, descoperindu-se *taina cea mai mare*, toate celelalte și-au strîns aripile, s-au micșorat, și tot ce era neînțeles și grav și-a pierdut gravitatea, pentru că, dacă s-a descoperit și există Dumnezeu, totul e cu înțeles, totul e cu sens, fie că îl înțelegem, fie că nu-l înțelegem. Îl știm cu sens chiar și atunci cînd are toate aparențele absurdului. Loc de căutare mai rămîne, și încă mult, și neastîmpărul căutării nu va înceta niciodată, dar căutarea nu e mai dramatică și desperată, cum ar fi într-un întuneric de non-sens. Nu mai e căutarea *întrebătorului cumplit al veacului acestuia* (I Cor. 1, 20).

De aceea, printre necunoscute și taine, trăim senini, ca și cum am ști totul.

Dumnezeu revelat la Betleem, sub chipul *Pruncului*, rămîne, e drept, ascuns mai departe în taina ființei Sale, acolo în Ontologia cea nenumită și necuprinsă de gînd și de cuvînt, adică în ceea *ce* este și *cum* este El în esența Sa, dar atît cît ni s-a descoperit, pe potriva puterilor minții noastre, ne e deajuns și ne aduce mîngîiere și răspuns.

Cîndva, Adam și Eva au vrut să cunoască înainte de vreme, cînd nu erau încă maturi pentru aceasta, și neascultarea le-a fost socotită păcat, și acesta s-a revărsat și peste urmașii lor. Iisus Hristos vine să șteargă totul și să aducă acum, la plinirea vremii, *„lumina cunoștinței"*. Dumnezeu îi declară acum pe oameni deplin maturi pentru aceasta, descoperindu-le *„taina voii Sale"* (Efeseni 1, 9) și ei știu acum ce să creadă, cum să creadă, cum să gîndească și cum să trăiască. Ne putem acum adresa familiar „Dumnezeului necunoscut" al Atenienilor, de care vorbește Sfîntul Pavel (F. Ap. 17, 23), cu *„Vecine Dumnezeu"* ca poetul foarte credincios Reiner Maria Rilke.

Drept aceea, bine a cuvîntat îngerul cînd a zis: *„Vă vestesc vouă bucurie mare"* (Luca 2, 10). Și urarea lui fie să se împlinească acum și în vecii vecilor: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire"*.

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcopul Buzăului

Astăzi Hristos în Vifleem
de început se începe și Cuvîn
bucură și pămîntul cu oamenii
torii minunea vestesc, iar noi
sus lui Dumnezeu și pe pămînt

„Prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă. Și se cheamă numele lui: Înger de mare sfat, sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie (Is. 9, 5).

Cu sinceră dragoste în mîntuirea lumii, adresăm „Telegrafului Român", din ț și sănătate, iar noul an să le daruri duhovnicești, bucurie, bunăsporire.

În lumina Betleemului

— Mama, Casa, Copilul —

I. — *Mama*

În pragul Naşterii Domnului, mai întîi, ne vom opri şi vom cinsti pe Maica Celui ce S-a născut în Betleem. Pe Ea o vom preamări în primul rînd, pentru că înainte de noi a ales-o şi a preamărit-o Dumnezeu, cînd a rînduit ca Ea să fie Maica Fiului Său, prin aceasta dîndu-i cinstea şi slava, pe care n-a primit-o nici o făptură, din cîte sînt în cer sau pe pămînt.

E în firea noastră dorinţa înţeleaptă de a căuta să fim prieteni cu prietenii oamenilor buni, aleşi, luminaţi. De aceea, dorinţa de a face parte dintre cei ce cinstesc pe mama omului ales, este cea mai înţeleaptă dorinţă. Înţelepciunea şi credinţa, dragostea şi dorinţa de a aduce lui Hristos bucuria cea mai înaltă, ne îndeamnă să acordăm cea mai mare cinste Maicii Sale. Acest lucru ni-l face cunoscut însăşi Fecioara Maria, cînd, luminată fiind de Duhul Sfînt, după ce l-a zămislit pe Fiul ei şi Dumnezeul nostru, pe Domnul Iisus Hristos, a vestit: „Iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 48). Maica Domnului a rostit acest cuvînt, în primul rînd, pentru că ea singură, mai întîi şi mai presus decît oricine, a cunoscut „taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută", zămislirea cea mai presus de fire a Fiului şi Dumnezeului nostru. În al doilea rînd pentru că Ea fiind luminată de Duhul Sfînt, a prevăzut toate binefacerile ce vor izvorî pentru toate neamurile, prin zămislirea şi naşterea pe pămînt, din trupul Ei, a Fiului lui Dumnezeu. Ea, luminată fiind de Duhul Sfînt, a cunoscut că cine crede şi se închină lui Iisus Hristos ca unui Dumnezeu, se va mîntui; de aceea o vor cinsti-o şi pe Ea, care prin naşterea ei, a primit calitatea cea mai înaltă, de Maică a lui Dumnezeu.

Cel ce crede că Iisus Hristos este Dumnezeu, acela o cinsteşte pe Maica Domnului, pentru că ea este cu adevărat Născătoare de Dumnezeu. Cel ce crede că Iisus Hristos este Mîntuitorul lumii, acela cinsteşte şi preamăreşte şi pe Maica Domnului, pentru că prin ea ne-am învrednicit să vedem venind în lume pe Cel făgăduit lui Adam şi prin Ea s-a împlinit cuvîntul lui Dumnezeu (Facere 3, 15) că aceasta, sămînţa femeii, va zdrobi capul şarpelui celui vechi, capul diavolului care, prin înşelăciune, ne-a adus atîta ruşine şi durere şi suferinţă şi nenorocire.

Cine recunoaşte puterile şi binefacerile pe care Hristos le-a adus pe pămînt, acela preamăreşte pe Maica Domnului, pentru că prin Ea ne-a venit nouă „Împăciuitorul" (Fac. 49, 10).

Credinciosul o cinsteşte pe Maica Domnului, pentru că mai înainte decît oricine a cinstit-O Tatăl cînd a ales-O şi a considerat-O vrednică să fie Maica Fiului Său, a cinstit-O Fiul cînd a primit a se zămisli din trupul Ei, a cinstit-O Duhul Sfînt cînd S-a coborît asupra Ei şi a umbrit-O şi a preasfinţit-O pentru totdeauna.

Creştinul o cinsteşte pe Maica Domnului pentru că mai presus de toată suflarea a cinstit-O Fiul cînd S-a zămislit şi Şi-a luat trup dintr-însa, a cinstit-O înainte de naştere şi după naştere fiindu-i supus pînă la vîrsta de treizeci de ani, după cum ne arată Scriptura (Luca 2, 51). Hristos a cinstit-O şi a ascultat-O şi după ce şi-a început lucrarea Sa, după cum vedem că s-a întîmplat la Nunta din Cana Galileii, cînd Mîntuitorul săvîrşeşte prima minune, la cererea Ei (Ioan 2, 3—11). O cinsteşte pe Maica Sa Domnul, purtîndu-i de grijă, chiar şi în ultimul ceas al vieţii Sale pămînteşti, chiar şi atunci cînd se afla pe cruce şi se jertfea pentru mîntuirea lumii. El nu a uitat-O nici atunci, ci îi poartă de grijă şi o dă în seama celui mai iubit ucenic, Sfîntul Apostol Ioan (Ioan 19, 27).

Dar pentru cei ce-şi iubesc pe mama lor, nu este nevoie să le vorbim de cinstirea şi dragostea lui Hristos faţă de mama Sa. Dragostea de mamă este cel mai sfînt şi mai firesc lucru. Este o poruncă dată de Dumnezeu (Ieşire 20, 12), care nu poate fi călcată. Creştini luminaţi, de la început şi pînă azi, întotdeauna au cinstit pe Maica Domnului, pe Născătoarea de Dumnezeu, pe Fecioara Maria, aşa cum a proorocit Ea cînd a fost luminată de Duhul Sfînt, zicînd: „Iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 48).

II. — *Casa*

Nici o sărbătoare nu ne adună mai mult în jurul vetrei părinteşti ca Naşterea Domnului. La acest praznic copiii se simt parcă mai aproape de părinţi. Părinţii sînt mai copii şi ei. Casa noastră devine ceea ce ea a fost atunci, cînd avea sufletul ca nişte copii nevinovaţi.

La acest praznic părinţii sînt mai apropiaţi de copiii lor, îi iubesc parcă mai mult, încearcă să le facă bucurii şi mai frumoase şi mai mari, sînt mai calzi, mai senini, mai buni, mai îngăduitori, mai iertători.

În aceste sărbători nimeni, nici un suflet de creştin, nu se supără, nu este întunecat. Totul este alb, totul este curat acum în casă, şi în inima noastră. De la Pruncul din Betleem, fiecare am învăţat: să fim mai drepţi şi mai luminaţi. Iar Crăciunul, bătrînul nostru Crăciun ne învaţă să nu tulburăm zîmbetul, nici somnul, nici veghea, nici jertfa Pruncului din Betleem care, fiind Dumnezeu, S-a născut şi s-a făcut om, ca să locuiască cu noi, aici în casa noastră de lut.

Mai mare dar decît acesta, făptura nu putea să primească de la Dumnezeu, care prin întrupa-rea Fiului Său a binevoit să se identifice cu noi, să se facă una cu noi, să ne ridice şi să ne facă părtaşi „ai dumnezeieştii firi" (II Petru 1, 4).

III. — *Copilul*

„Acest Copil doreşte să vă vestească vouă pacea!" Aceasta este vestea pe care Biserica, Maica noastră, ridicînd azi în faţa noastră pe Fiul lui Dumnezeu, pe Pruncul ce S-a născut în peştera din Betleem, ne strigă: „Fiii mei, oameni buni, acest Copil vrea să vă vestească pacea"!

Privind în ochii lui Iisus vom învăţa să fim mai buni, mai blînzi, mai înţelepţi şi mai înţelegători, să fim şi noi „făcători de pace", prin aceasta devenind, ceea ce ne-a promis Iisus Hristos, „fericiţi fii ai lui Dumnezeu" (Matei 5, 9). Istoria spune că, un conducător de popoare, cînd a văzut ura şi duşmănia nedreaptă aprinzînd inimile oamenilor, ce stăteau gata să se încaiere, ridicînd în braţe un copil a strigat: „Acest copil vrea să vă vestească pacea" şi cele două tabere ce se duşmăneau s-au împăcat. Niciodată ca în timpul nostru, nu este mai potrivit să spunem şi noi, arătînd lumiii pe Hristos, pe care la acest mare praznic îl vedem prunc nevinovat culcat în iesle: „Acest copil vrea să vă vestească pacea"!

Fraţilor, acest Copil vrea să vă vestească pacea. Pacea cu Dumnezeu, pacea cu semenii, pacea cu noi înşine.

Pacea, care este cel mai sfînt, cel mai de preţ lucru de pe pămînt.

Copilul acesta vrea să vă vestească pacea, se poate spune şi de orice copil din lume.

Cine, privind copiii în ochi, va putea rămîne rece sau răzbunător?

Rîsul sau plînsul copiilor dărîmă orice zid, desfiinţează orice prăpastie, trezeşte şi îmblînzeşte orice conştiinţă.

De aceea — Biserica — mama noastră, ne strigă astăzi mai puternic decît altădată, prezentînd lumii pe pruncul Iisus: „Copilul acesta vrea să vă spună ceva. El vrea să vă vestească pacea".

La Naşterea Domnului fiecărui creştin îi apar în faţă aceste trei stele strălucitoare, care ne luminează viaţa la fiecare: Mama, Casa şi Copilul.

Acestea sînt ca trei culmi în viaţa fiecărui om. În faţa lor îşi pleacă fruntea orice făptură omenească.

Mama, nume sfînt, nume scump, călăuză binecuvîntată, înger păzitor de care nu a fost lipsit nici Hristos Domnul şi Dumnezeul nostru cel Prea Înalt.

Cînd vedem pe mama noastră, ne amintim şi de mama Dumnezeului nostru, de Maica Domnului, de Născătoarea de Dumnezeu, care după Har cu adevărat este şi mama noastră a tuturor creştinilor.

Casa noastră, cu vatra ei caldă, cu atmosfera ei senină şi binecuvîntată este mai frumoasă şi mai luminoasă cînd o privim în lumina Betleemului. Ea este deschisă pentru toţi cei ce sînt călători, străini şi lipsiţi de adăpost.

Copilul, acest mugur de om, ce poartă în el fructul miraculos al viitorului, va avea o aureolă mai bogată, cînd, privindu-L ne vom aduce aminte că S-a făcut şi s-a născut prunc şi Dumnezeu cel fără de început.

Mama, Casa şi Copilul, scumpă şi sfîntă treime, azi la aceste sărbători, ne plecăm fruntea cu bucurie şi cu sfinţenie în faţa voastră.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

Colind

Stele de-argint
Care nu mint,
Sus licăresc,
Pruncul privesc.
Îngerii ţin
Floare de crin,
Cîntecul lin
„Hai lerui-ler"
Vine din cer . . .
Şir de păstori
Duc subţiori
Dar de sărac,
Domnului plac . . .
Buciumul sună,
Lumea se-adună:
Ieslea-ngheţată
E luminată;
Stele lucind
O poleiesc,
Boii suflînd
O încălzesc . . .
Magi de pe drum
Vin chiar acum:
Mamei aduc
Aur bogat,
Smirnă, tămîie,
Dar de-mpărat . . .

Pruncului ei
Craii se-nchină,
Îngerii cîntă
Slavă divină
Micului crai
Astăzi născut,
De-ai săi neştiut . . .
Muget sfios
De blînde mioare
Parcă-i viers dulce
De alintare;
Floare de gheaţă —
Azi noapte deschisă —
Micului Prunc
De-o mamă-i trimisă . . .
Prima minune
Se-nfăptuieşte:
Floarea de gheaţă
Are parfum
Pruncului fraged
Ea-l dăruieşte . . .
Eu, peste veacuri
În urmă privind,
Sufletu-mi jertfă —
Fum de tămîie —
Pruncului tind.

IOAN RĂILEANU

PROROCIRE-AI PROROCITU

Prorocire-ai prorocitu
Întru cei ce ne-au ziditu,
Că Mesia se va naşte,
Toată lumea-l va cunoaşte.

De-mpărat mare şi tare
Pe Dumnezeu Tată-l are
Şi pe Duhul dimpreună,
Care toate le lumină.

În oraşul Vifleem
Veniţi, creştini, să-l vedem,
Că s-a născut făr' de tată
Din cea Fecioară curată.

Şi naşterea lui Hristos
Să ne fie de folos,
De folos şi Bucurie,
La mulţi ani cu veselie!

„El va judeca neamurile şi la popoare fără de număr va da legile sale. Prefăce-vor săbiile în fiare de pluguri şi lăncile lor în seceri. Nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia şi nu-şi vor mai face războaie (Is. 2, 4).

e din Fecioară; astăzi Cel fără trupează. Puterile cerurilor se leşte. Magii daruri aduc, păs- strigăm: *Mărire întru cei de e oameni bunăvoire.*

cel întrupat pentru viaţa şi colaboratorilor şi cititorilor n străinătate, urarea de pace inimi şi în familie belşug de şi întru toate cele de folos

REDACŢIA

Naşterea Domnului — Sărbătoare a vieţii şi a păcii

Sfînta Scriptură ne adevereşte că venirea pe pămînt a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos a fost prilej de bucurie pentru toţi oamenii.

De această duhovnicească bucurie a tuturor, nu s-a putut împărtăşi regele Irod Idumeul, fiind el orbit de păcatul cel dintîi, trufia. Atunci el a chemat în ascuns pe magi şi le-a zis: „Mergeţi şi cercetaţi cu de-amănuntul despre Prunc şi, dacă Îl veţi afla, vestiţi-mi şi mie, ca, venind şi eu, să mă închin Lui".

În fapt, Irod nu dorea să se închine Pruncului Iisus, căci el, „dacă auzi de Naşterea lui Hristos, se scîrbi şi se spăimîntă, că-şi temea împărăţia. Toate profeţiile vorbiseră despre „un împărat", şi el se gîndea că Domnul Hristos ar fi un împărat pămîntesc, asemenea lui. De aceea el nu căuta pe Iisus ca să-L cinstească, ci ca să-L piardă. Străin de taina minunatei stele care călăuzea căi şi cugete cu lumina ei, Irod rămîne în întunericul păcatului, stăpînit de patima sa ucigaşă. Păstori şi magi se închină Începătorului vieţii. Regele Irod are doar idolul trufiei, care seamănă moartea. Prin nesocotita faptă săvîrşită de cel stăpînit de puterile răului a curs atunci fluviu de sînge nevinovat şi ni s-a dezvăluit esenţa păcatului în gradul său cel mai adînc, avînd chipul urii ucigaşe.

Cu adevărat, mare păcat este omuciderea. Dumnezeu a oprit cu desăvîrşire această faptă gravă. Cînd dreptul Abel a fost ucis de Cain, mustrarea rostită de Dumnezeu a fost necruţătoare: „Glasul sîngelui fratelui tău strigă către Mine, din pămînt. Şi acum eşti blestemat de pămîntul care şi-a deschis gura sa, ca să primească sîngele fratelui tău din mîna ta". Una dintre poruncile Decalogului opreşte această nelegiuire, cu asprime: „Să nu ucizi!". În „Cartea Proverbelor", înţeleptul Solomon stăruie a povăţui cu caldă conjurare părintească: „Fiul meu, de voiesc păcătoşii să te ademenească, nu te învoi, dacă-ţi spun: vino cu noi, să ne punem la pîndă, ca să vărsăm sînge, nu te duce...".

În ce-i priveşte pe necumpătaţii războinici, aceştia sînt ameninţaţi de Dumnezeu cu pieirea: „Vai de cetatea sîngelui! Că sîngele pe care l-a vărsat este în mijlocul ei".

Cumplite fiind asemenea fapte, cumplită este şi osînda; partea ucigaşilor este în iezerul ce arde, cel care este moartea a doua. Sfintele porunci date de Dumnezeu: Să nu ucizi, să nu furi, se cuprind în însăşi porunca de a iubi pe aproapele nostru ca pe noi înşine, căci noi sîntem unii altora mădulare. În mod firesc, noi avem datoria ca nu numai pe noi înşine, ci şi pe altul să-l oprim de la asemenea mari păcate.

Tălmăcind cuvîntul Sfintei Scripturi, în învăţăturile lor înţelepte, marii ierarhi ai Bisericii noastre străbune arată că „ne ceartă Dumnezeu şi pentru păcatele străine ... pentru un om rău, pe mulţi oameni buni îi ceartă Dumnezeu".

În tot răstimpul vieţii noastre pămînteşti să nu uităm că unul dintre darurile cele dumnezeieşti de cel mai mare preţ este darul vieţii. Fiind viaţa un dar de la Dumnezeu, noi nu avem dreptul să o curmăm. Cine curmă viaţa cuiva, încalcă voia lui Dumnezeu şi sfidează atotputernicia Sa. Atîta timp cît trăieşte pe pămînt omul se poate desăvîrşi; nu trebuie oprit a se dezvolta pe durata îngăduită fiecăruia în această devenire. Rostul existenţei noastre este ca, în răstimpul vieţii pămînteşti trăită în curăţia sufletului, să dobîndim mîntuirea, viaţa cea veşnică, iar prin iubirea faţă de semenii noştri să ne străduim neîncetat a întrebuinţa după cuviinţă existenţa ce ne-a fost dată, să contribuim la lucrarea cea de obşte ziditoare şi mîntuitoare.

Prin Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos, s-a înnoit viaţa omenească şi lumea întreagă.

Răspunderea faţă de viaţa proprie şi respectarea vieţii aproapelui, în lumina învăţăturilor morale pentru traiul de obşte, se oglindeşte în cuvintele Sfintei Scripturi: „viaţă şi moarte ţi-am pus înainte, şi binecuvîntare şi blestem. Alege viaţa, ca să trăieşti tu şi urmaşii tăi". Respectînd viaţa noastră şi pe a aproapelui, datori sîntem a ne îngriji de cadrul ei spiritual şi moral, nu numai material, de vreme ce viaţa este mai mult decît hrana şi trupul mai presus decît îmbrăcămintea. În acest gînd, Domnul Iisus Hristos a oprit chiar şi mînia faţă de aproapele nostru, fiindcă mînia este omor spiritual. Să urmăm stăruitoarele îndemnuri sfinte: „Cel care voieşte să iubească viaţa şi să vadă zile bune ... să caute pacea şi s-o urmeze; să trăiască în bună pace cu toţi oamenii". Să fim uniţi în cuget ca fii ai păcii şi Dumnezeul dragostei şi al păcii va fi cu noi. Cu încredinţare adîncă să urmăm calea plăcută Domnului nostru Hristos şi să împăcăm pe oricine ar dori să se războiască.

Cu sufletul plin de bucurie să ascultăm astăzi glasul sfintei noastre Biserici care ne spune: „Hristos se naşte, slăviţi-L! Hristos din ceruri, întîmpinaţi-L! Hristos pe pămînt, înălţaţi-vă!"

Toţi dreptmăritorii creştini să urmeze cu lumina gîndului, cu căldura inimii, cu toate faptele vieţii lor, pe îngerii care, la Naşterea Domnului, slăvesc pe Dumnezeu, vestind pace şi bunăvoire între oameni.

Pătrunşi de Sfînta taină a Naşterii dumnezeiescului Prunc, să ne bucurăm de marea bucurie a Betleemului, primind pe Împăratul păcii Care este viaţa noastră întru bucurie.

† NESTOR
Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei

Bătălia păcii „... să ne fie de folos"

Sosit-a iarăşi la noi, în neostoita alergare a timpului, sania cu flori de nea a praznicului Naşterii Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos; iar sînt covîrşite de bucurie duhovnicească sufletele dreptcredincioşilor creştini; iar răsună în sfintele lăcaşuri de închinăciune şi pe la casele creştineşti melodiile străvechi ale colindelor şi cîntecelor de stea în care evlavia populară preamăreşte pe Dumnezeu şi vesteşte binefacerile aduse în lume de Fiul Său întrupat pentru noi şi pentru a noastră mîntuire.

Ca orice sărbătoare a Creştinătăţii, praznicul Naşterii Domnului e prilej de negrăită bucurie spirituală — şi mai mult decît atît: „şcoală" de învăţătură foarte folositoare de suflet. Toate pomenirile care se fac după străvechea rînduială a Calendarului creştinesc, împletesc scopul de religioasă preamărire a sfinţilor şi a faptelor care se preamăresc prin ele, cu scopul de a adînci învăţătura noastră de credinţă şi totodată, de a îmbunătăţi purtarea noastră în lume, între oameni, pînă la frumuseţea fără umbră de prihană a celei mai desăvîrşite curăţii sufleteşti. Sfinţii Părinţi ai Bisericii din cele trecute veacuri, cu pătrunzătoarea lor ştiinţă de carte sfîntă şi cu aprinsa lor rîvnă pentru imitarea lui Hristos, mereu stăruiesc asupra acestui adevăr: dacă Hristos s-a născut numai în Betlehem şi nu şi în inima ta, curăţind-o de toată întinăciunea, atunci, o, credincioasule, pierdut eşti pentru de-a pururi.

Praznicul Naşterii Domnului este plin de învăţăminte pentru orice creştin, orice slujire ar îndeplini el în această viaţă. Pentru creştinii noştri de azi, cu atît mai vîrtos, pentru că azi se pun temelii trainice unei lumi mai bune, în urzeala căreia desluşim destule din învăţăturile pe care Creştinismul le-a răspîndit în lume. E suficient să luăm aminte — spre a ne încredinţa de acest adevăr — la împrejurările în care s-a întrupat Mîntuitorul, la oamenii cu care a vieţuit El laolaltă, la suspinele inimilor lor dosădite, spre a înţelege *ce vrea El de la noi* în numele lui Dumnezeu şi al maibinelui de care are atîta trebuinţă aproapele nostru.

Mîntuitorul a venit pe lume smerit şi blînd, ca dumnezeiescul „Miel" pe care îl prevestiră cu sute de ani înainte de aceea prorocii Vechiului Testament. S-a întrupat dintr-o Fecioară preacurată, săracă în bunurile pieritoare ale acestei vieţi, dar neasemuit de bogată în nume bun şi în curăţia inimii. Fiul Ei dumnezeiesc a crescut în rugăciune, muncă şi ascultare. Meseria de dulgher pe care a exercitat-o, arată că în lumea celor mici şi neluaţi în seamă sînt atîtea suflete mari şi mai de preţ decît se poate vedea prin vălul amărîtei lor vieţi vremelnice.

O iesle de dobitoace necuvîntătoare i-a slujit de leagăn Pruncului dumnezeiesc — şi nu palatele întinate ale puternicilor vremii. Trupuşorul Lui plăpînd era încălzit de suflarea vitelor adăpostite în peştera transformată în staul, mai bine decît o puteau face scutecele gătite pentru odraslele princiare. A fost aclamat de păstorii de turme — aceşti aspri fii ai pustiei — şi de cetele cereşti ale îngerilor lui Dumnezeu.

Lumina care a sfîşiat bezna nopţii naşterii Sale era o prevestire: Pruncul nou-născut venise pe lume spre căderea celor îmbuibaţi şi spre ridicarea la cota cuvenitei lor demnităţi umane a celor smeriţi.

Au sîrguit, apoi, la Leagănul Lui, înţelepţii vremii aceleia întruchipaţi în cei trei „crai" (magi) de la Răsărit. Închinarea lor arăta că lumea veche era înclinată să se plece în faţa viului şi adevăratului Dumnezeu.

N-a lipsit nici omul cu gînd ucigaş, pe care naşterea lui Mesia îl umplea de griji negre. Irod (zis: „cel mare", „Idumeul", „craiul") îşi gîtuie chiar pe unii din propriii lui copii, de teama de a nu-i lua tronul răpit descendenţilor familiei davidice. De ce ar fi şovăit să sugrume pe un biet copilaş, fără paznici înarmaţi în pragul sărmanului lui sălaş?

Iisus „Nazarineanul" a trăit aşa cum a venit în trup. Purpura şi visonul mătăsos erau tot atît de străine de El ca şi de pescarii şi vameşii care aveau să-i devină ucenici nedespărţiţi. Se deosebea atît de puţin de oamenii din popor încît în ceasul arestării Sale, Iuda vînzătorul a trebuit să-l arate călăilor printr-o sărutare, vicleană ca tot ce nu purcede din inimă, din convingere, din dragoste, din respect, din preţuire...

Smerenia vieţii Sale nu i-a umbrit strălucirea divină. Mulţimile de norod care-l împresurau ca oştile biruitoare-n bătălii ori unde apărea, au detectat instinctiv această excepţie copleşitoare ca bolta tăriei: Întru El era putere, o putere enormă, cum n-aveau nici irozii — mulţi regişori palestinieni au purtat acest nume de groază! —, nici cezarii vremii şi nici învăţaţii rabini ai religiei mozaice; o putere dumnezeiască fără de început şi fără de sfîrşit, o putere din vistieriile căreia dobîndeau folosinţă toţi năpăstuiţii vremurilor acelora de năcazuri, împilare şi suferinţă, care nimereau calea ce ducea la El.

Cei „mari" se uitau urît la El şi îl acopereau de ocări. Ca să-l doboare, mai-marii Sinedriului au fost nevoiţi să pactizeze cu duşmanul lor cel mai nesuferit: cotropitorul roman.

Dar toate au fost deşert: Înfrîntul de pe Golgota s-a transformat în Biruitorul asupra morţii şi de-atunci, în numele Lui, inimile credincioase se întîlnesc în comuniune cu El. Expresia acestei comuniuni fără pereche şi fără slăbire este Biserica Lui.

În smerenia cu care s-a învăluit tot timpul cît a petrecut în trup omenesc, oamenii vremii aceleia au văzut un îndemn irezistibil de a se alipi de El. Credincioşii contemporani se cade să vedem în aceeaşi smerită pogorîre a Lui la noi, un îndemn de-a nu nesocoti prin nimic pe „cei mici", cinstiţi şi simpli: Ei sînt făpturi ale lui Dumnezeu şi fraţii noştri.

*

Irozii care au vrut să-l ucidă pe Pruncul Iisus, au pierit.

Fie încredinţată orice inimă de creştin că aceeaşi soartă o vor avea — în viaţa de-acum şi în cea ce va să fie — toţi cei ce pun la cale pieirea pruncilor neprihăniţi ai vremii noastre, toţi vrăjmaşii păcii popoarelor, toţi cei ce pizmuiesc dreapta zbatere după bucuriile unui viitor tihnit, căruia generaţia contemporană îi închină cu rîvnă şi avînt munca ei creatoare, generatoare de propăşire.

Naşterea Domnului — eveniment istoric fără precedent şi fără repetiţie mesianică — ne-a împărtăşit dumnezeiasca vrere care întîlneşte Cerul cu Pămîntul: *Pe Pămînt să fie pace, între oameni bunăvoire!*

De-atunci încoace, această dumnezeiască vrere rămîne *programul* de viaţă al fiecărui creştin şi *miezul* propovăduirii consecvente a sfintei noastre Biserici dreptmăritoare.

Puhoaiele de oameni — milioane şi sute de milioane — care au coborît în stradă îngroşind armiile uriaşe şi hotărîte ale luptătorilor pentru pace şi dezarmare, s-au abătut şi pe la Betlehem. Năzuinţa lor de căpetenie — *pace* şi *dezarmare*, *tihnă* şi *dezvoltare* prielnică tuturor oamenilor de bine — n-a mai cunoscut atîta acuitate îndîrjită niciodată.

E explicabil: primejdia care ameninţă lumea, n-a atins niciodată cote atît de înspăimîntătoare.

Ne batem şi ne zbatem ca să cîştigăm epica *bătălie a păcii*. „Cu noi este Dumnezeu: înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi!" Voinţa lui Dumnezeu se împleteşte cu voinţa popoarelor! Lupta pentru pace e unica bătălie de Dumnezeu încuviinţată.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Naşterea Mîntuitorului în lumina Vechiului Testament

Învăţătura că Cuvîntul se va face trup este cunoscută Vechiului Testament. În cărţile mai vechi se dau numai indicaţii generale privitor la miracolul naşterii fiindcă lămurirea acestei idei s-a desfăşurat în mod progresiv iar exemplificarea se face în toată plenitudinea abia prin naşterea pruncului Iisus. Întîia indicaţie, mai explicită, despre naştere o aflăm în cuvintele din Psalmul 28: „Fiul meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut".

Cuvintele de mai sus, sînt puse în gura lui Dumnezeu, pe care, antropomorfic vorbind, proorocul îl lasă să grăiască. Fiu al lui Dumnezeu se numeşte, în Vechiul Testament, omul virtuos, după cum în epoca creştină sfinţii sînt numiţi mădulare din trupul lui Hristos. Fiu al lui Dumnezeu se mai numeşte Israel, adopţiune acordată în urma rolului spiritual ce-l avea Israel în lumea credinţei. Cuvîntul „astăzi", din text, este sinonim cu veşnic, căci la Dumnezeu nu se aplică noţiunea de timp. Timpul este limitat, are început şi sfîrşit, şi Fiul, din text, nu este născut în timp, pentru că e fără de început şi fără de sfîrşit, are origine şi viaţă veşnică. Naşterea în timp se referă numai la cele după trup, dar, ca fiu al lui Dumnezeu e născut din veci, cum precizează Sfîntul Apostol Pavel: „Hristos ieri şi azi e acelaşi în veci".

Expresia: „te-am născut" indică dumnezeirea Fiului.

Un alt text de caracterul acelaia — hristologic — îl constituie proorocia despre Fiul Fecioarei, din Isaia 7, 14. Sînt cuvintele: „Iată fecioara în pîntece a luat şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuil, care se tîlcuieşte: cu noi este Dumnezeu" (im = cu; nu = noi; el = Dumnezeu). Cuvintele ne sînt cunoscute, mai ales, din Sf. Evanghelie, care se citeşte de fiecare dată la sărbătoarea Naşterii Domnului. E singurul caz în Vechiul Testament, cînd mama unui prunc se numeşte fecioară. Realitatea creştină referă această fecioară la Maria, Maica Domnului, după cum putem vedea din sfintele Evanghelii. Sfinţii Părinţi susţin acest punct de vedere, pentru că Sfîntul Vasile a scris, în comentarul său la proorocul Isaia (Migne P. G. tom 80 col. 465) că: „Întîiul Adam a luat fiinţă fără „cunoaştere" între bărbat şi femeie, tot aşa noul Adam se naşte pe cale neobişnuită".

O determinare mai de aproape a fiului, din Isaia 7, 14, avem la Isaia 9, 5: „căci prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă, a cărui stăpînire este pe umărul lui şi se cheamă numele lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu, Domn al păcii, Părinte al veacurilor ce va să fie". Fiul de aici e un copil deosebit de alţii, un copil minune căci, după Isaia 9, 5—6, pe umerii lui apasă toată răspunderea îndatoririlor unui împărat universal, iar „stăpînirea lui şi pacea lui nu vor avea hotar" (Is. 9, 6).

Multă originalitate şi un merit particular are, pe linia acestor preocupări, proorocul Miheia, contemporan cu genialul Isaia. Proorocul vorbeşte de Betleem căruia îi este rezervată o surpriză nebănuită pe linia preocupărilor noastre. Sînt celebrele vorbe, din cap. 5, 1: „Şi tu Betleeme, mic eşti între miile lui Iuda, din tine va ieşi Stăpînitorul, iar obîrşia lui este dintru început, din zilele veşniciei".

Aşadar, cătunul uitat de oameni, va avea parte de o surpriză, care îl va ridica la un renume neaşteptat, prin naşterea lui Iisus întrînsul. Prestigiul Betleemului l-a verificat de la început, Noul Testament. La întrebarea lui Irod: „Unde are să se nască regele cel nou?" cărturarii indicară unanim Betleemul ca loc al naşterii. Exista se vede o tradiţie bine cunoscută în privinţa aceasta, care a fost iniţiată de proorocul Miheia.

La „plinirea vremii" s-a ridicat vălul care acoperea textele vechi. În feeria naşterii lui Iisus anghelicul mesaj vestea: „bucuria că s-a născut cel de veacuri aşteptat" (Luca 10, 11).

Numeroase sînt înnoirile aduse de naşterea Pruncului Iisus. Una care are ecou în lumea relativităţii noastre este sintetizată în vorbele: „pe pămînt pace".

Vremurile de azi ne dau prilejul să verificăm cît de binefăcătoare este pacea. Crezînd, cu tărie, în împlinirea mesajului ceresc, credincioşii Bisericii noastre găsesc în praznicul Naşterii Domnului un nou prilej de a se ruga şi a acţiona pentru consolidarea păcii în lume.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Icoana Naşterii Domnului

(Continuare din pag. a 2-a)

În mănăstirea Chiliandar din Sfîntul Munte este o icoană a Naşterii Domnului în care se învederează în chip minunat caracterul cosmic, bucuria de care se împărtăşeşte întreagă făptura la Naşterea Domnului.

Apare întîi chipul Maicii Domnului, stînd în genunchi în faţa dumnezeiescului Prunc, îndreptîndu-şi mîna spre capul Lui. De pe faţa ei, din gesturile şi întreg chipul ei se poate citi mulţumirea, liniştea şi bucuria că Dumnezeu a privit spre „smerenia ei" şi a „umplut-o de Duhul Sfînt, ca să aducă în lume pe Fiul lui Dumnezeu, biruind rînduiala firii".

Dumnezeiescul Prunc este înfăţişat în scutece, iar de pe faţa Lui pleacă o lumină ce se întîlneşte cu lumina care vine de la steaua călăuzitoare a magilor la Bethleem. Într-o parte se află bătrînul şi dreptul Iosif, ocrotitorul prunciei Domnului. Acum nu mai e îndoielnic ci hotărît să asculte de glasul lui Dumnezeu, vestit prin înger.

Păstorii lîngă iesle se închină, bucurîndu-se că astăzi li s-a născut un Mîntuitor, magii vin din depărtări pe cai, grăbiţi şi aduc daruri noului împărat, iar îngerii înconjoară staulul, cîntînd: *„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire".*

Aşadar icoana Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos ne înfăţişează minunea întrupării Domnului în două privelişti, în strînsă legătură una cu alta. În ea vedem pe de o parte, ceva ceresc, pe de altă parte, ceva pămîntesc, vedem pe Hristos: Dumnezeu şi om.

Evanghelia ne spune că Iisus vine „de sus" de la Tatăl şi este trimis în lume de Tatăl ceresc. De aceea la Naşterea Lui în lume au apărut îngerii, care L-au vestit păstorilor ca pe un Mîntuitor şi au cîntat mărirea lui Dumnezeu. Pe cer a apărut o stea, din depărtări au venit magii şi I s-au închinat, aducîndu-i daruri, aur, smirnă şi tămîie ca unui împărat. Toate acestea adeveresc încă de la început, că pruncul pe care îl vedem înfăşat în scutece sărăcăcioase este Dumnezeu, este Mîntuitorul lumii.

Pe de altă parte, icoana Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, ni-L arată ca pe un om adevărat, ca prunc nevinovat, născut într-o iesle sărăcăcioasă, ca cel mai umil dintre oameni, pentru care nu s-a găsit la naştere un sălaş omenesc şi s-a născut într-un staul sărăcăcios şi friguros.

Aici vedem chipul minunat al smereniei pe care a ales-o Dumnezeu pentru mîntuirea neamului omenesc.

Fiul lui Dumnezeu a părăsit slava cerului şi a venit în lume ca cel mai sărac om, ca să nu poată spune cineva că pentru el nu a venit. Deşi „Fiul Omului n-a avut unde să-şi plece capul" (Matei 8, 20). El a venit în lume ca Dumnezeu, care cu puterea Sa dumnezeiască a tămăduit pe cei bolnavi, a potolit furtuna mării şi a înviat pe cei morţi. El a murit pentru noi şi în locul nostru pentru ca noi să avem viaţă veşnică.

Venind în aceste zile înaintea icoanei Naşterii Domnului să ne închinăm cu păstorii, să-i aducem darul inimii noastre curate şi să vestim cu îngerii imnul păcii şi al bunei înţelegeri între popoare.

Reflexii pe tema datinilor de iarnă

Asemenea constelaţiilor „pe cer" şi anotimpurilor în natură, sărbătorile bisericeşti şi datinile legate de acestea se succed ciclic, subliniind — şi ele — desfăşurarea „timpului" din sistemul nostru solar, mişcare în imensa mişcare a universului, „timp" în „timpul" universal.

Şi iată că, nu mult după revenirea mai vizibilă a constelaţiei Orion, care (adăugînd interpretării mitologice) cu cele patru stele ale dreptunghiului parcă sugerează numărul sfinţilor Evanghelişti, iar cu cele trei stele înscrise trimite gîndul la Sfînta Treime, odată cu venirea iernii sosesc şi sărbătorile Crăciunului, Anului Nou şi Bobotezei, cu datinile lor.

Faţă de aştrii situaţi la depărtări incalculabile, Pămîntul se găseşte în fiecare an în poziţie diferită; mai ales că, potrivit unor observări mai recente, universul are şi o mişcare expansivă. Există însă şi corpuri cereşti faţă de care planeta noastră păstrează, sau reia aceeaşi poziţie.

Este adevărat că orice mişcare înseamnă schimbare: poziţională, structurală etc. Dar în orice mişcare firească există şi o constantă; cel puţin una: cea a sensului general. Iar sensul implantat de Dumnezeu în firea entităţilor este bun, „orientat".

Chiar şi folclorul laic dă expresie acestui adevăr: „Cîtu-i lumea şi pămîntul / Tot de la deal bate vîntul". Interpretîndu-l ca metaforă, acest enunţ poate însemna: oricîtă devenire am identifica în univers şi-n viaţa noastră terestră, adevărata chemare vine dinspre înălţimile spiritului. În înţeles strict religios: tot de sus, de la Dumnezeu.

În versurile populare citate cuvîntul „tot" implică două constante: originea şi direcţia. Însă el poate sugera şi echivalenţă; de aici expresia populară: „tot una-i". În aceste versuri el poate pune semnul egalităţii între chemarea dealului şi cuvenita atîtire a privirii omului spre deal; am zice: între mesajul înălţimilor spirituale şi răspunsul datorat de conştiinţa umană. „Tot una-i", ar completa poetul popular; tot dealu-i mai mare; tot excelenţa spiritului primează — am zice noi.

Folcloric, într-adevăr, înălţimii stelei magilor şi mai ales „Răsăritului Celui de sus" poporul nostru îi răspunde ascendent, cu metafora înălţimii: „Colo sus şi mai în sus"; „Colo sus pe lîngă lună"; Sus în curtea lui Crăciun"; sau ca în cîntecul de stea pe care-l amintim la sfîrşitul acestor cugetări.

În practica îndelungată a colindatului unele colinde pot suferi modificări muzicale şi literare — mai ales; rămîne însă şi aci un „tot", anume: identitatea personajelor şi a trăsăturilor lor fundamentale. Dimensiunea constanţei transpare admirabil mai ales în inspiratul text din „Cîntec de Crăciun" de Gheorghe Budiş. Referindu-se la strămoşi, cîntecul afirmă: „Tot moş era şi-n vremea lor / Bătrînul Moş Crăciun".

„Moş", adică un bătrîn înţelept, blînd, generos, iubitor. Pictural şi folcloric, poporul nostru reprezintă pe însuşi Dumnezeu-Tatăl ca un moş, potrivit unuia dintre numele Sale biblice: „Cel vechi de zile" (Daniel 7, 13). Căci, într-adevăr, Dumnezeu este şi transcendent zilelor, după cum, prin Sf. Ioan Evanghelistul, ni se revelă Cuvîntul (implicit Sfînta Treime), dar nici nu-i străin lor, ci „vechi de zile" în susţinerea lumii.

Dacă adverbului spaţial *sus* i-am putea conferi şi înţeles temporal (supratemporal), atunci taina „rînduirii" în Dumnezeu atît a supratemporalităţii cît şi a temporalităţii am putea-o găsi reflectată în unele cîntece de Crăciun. Un cîntec de stea începe chiar astfel: „Colo sus, în vremea aceea"...

Gheorghe Şoima

Biserica şi Căminul românesc de la Ierusalim

Biserica Ortodoxă Română se află printre cele dintîi Biserici care, în decursul istoriei, şi-a manifestat respectul şi evlavia sa deosebită pentru Locurile Sfinte şi mai cu seamă pentru Biserica Sfîntului Mormînt.

Cunoscînd învăţătura Mîntuitorului Hristos şi îndemnul Său pentru milostenie, credincioasă şi sfatului Sfîntului Apostol Pavel adresat comunităţilor creştine, printre care şi celor din Sudul Dunării, de a ajuta Biserica şi sfinţii din Ierusalim, Ţara şi Biserica română au făcut, încă de la începutul organizării lor, cît şi prin pelerinii care mergeau să se închine la Locurile Sfinte, numeroase danii şi chiar închinări de mănăstiri pentru ajutorarea şi întreţinerea aşezărilor de la Locurile Sfinte, în special pentru Sfîntul Mormînt.

Istoria ne mărturiseşte că legăturile „Maicii Bisericilor" (Patriarhia sfîntului oraş al Ierusalimului) cu Biserica noastră au devenit, cu timpul, tot mai strînse. În Ţările Române au venit ca oaspeţi o seamă de patriarhi ai Sfintei cetăţi a Ierusalimului, cum au fost în secolele XVII şi XVIII: Teofan al II-lea (1608—1644), Paisie (1645—1660), Nectarie (1661—1669), Dosoftei al II-lea Nottara (1669—1707), Hrisant Nottara (1707—1731), Partenie (1737—1766), Avramie al II-lea (1775—1787), Antim (1788—1808), iar în secolul nostru Damian (1897—1931) şi Benedict I (1957—1981).

Pe de altă parte se cunoaşte evlavia deosebită a voievozilor români care au ctitorit biserici şi mănăstiri din Ţara Sfîntă. Patriarhul Dositei al II-lea Nottara al Ierusalimului (1669—1707) îl socoteşte pe domnitorul român Şerban Cantacuzino, pentru daniile făcute, „Chivernisitor al Sfîntului Mormînt". Despre Vasile Lupu, domnul Moldovei, ctitorul frumoasei biserici „Trei Ierarhi" din Iaşi, spune că „nimeni n-a făcut atîta bine scaunului patriarhal al Ierusalimului, de la căderea Constantinopolului (1453), ca acest voievod care a plătit o apăsătoare datorie a Sfîntului Mormînt". Cronica mai aminteşte că Neagoe Basarab, domnitor al Ţării Româneşti, din secolul XVI, a „dăruit şi a îmbogăţit Biserica Sionului cu toate bisericile din jurul ei".

Datorită acestor legături dintre Ţara Românească şi Ţara Sfîntă, dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Ierusalimului, dintre creştinii de la Locurile Sfinte şi credincioşii români şi ţinînd seama că numărul fiilor Bisericii noastre de la Locurile Sfinte a crescut simţitor şi totodată înmulţindu-se şi pelerinajele clericilor şi credincioşilor din România la Mormîntul Domnului, spre sfîrşitul secolului XIX şi mai cu seamă după primul război mondial Biserica Ortodoxă Română a găsit de bine să clădească la Ierusalim şi la rîul Iordan cîte un locaş de închinare şi un cămin unde să se adăpostească închinătorii care merg din ţară la Locurile Sfinte.

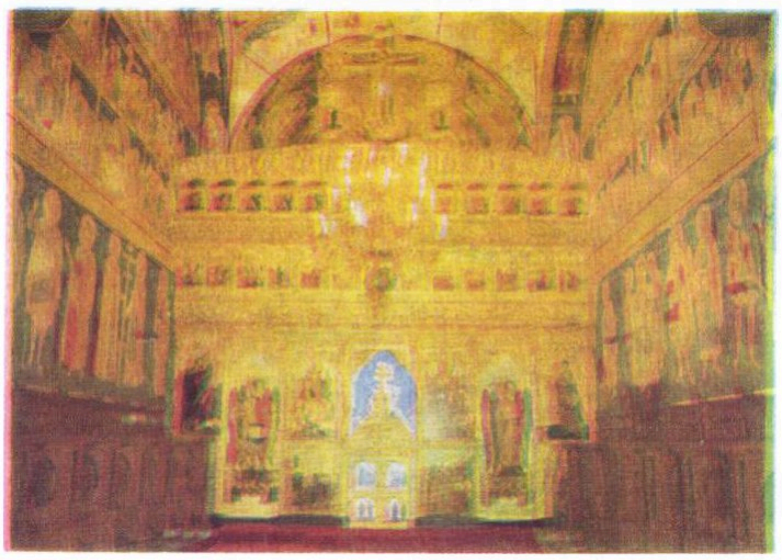

Această năzuinţă aleasă a început să se înfăptuiască în anul 1912, cînd „Mitropolitul primat al României, Konon, a obţinut la 28 aprilie aprobarea Sfîntului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului, în frunte cu fericitul întru pomenire patriarhul Damianos (1897—1931) de a zidi o biserică ortodoxă română la Ierusalim".

Punerea pietrei fundamentale a bisericii române din Ierusalim, lucrată după planurile arhitectului Patriarhiei Române Berecket, a avut loc la 28 martie 1935. Cu acest prilej patriarhul Miron al României (1925—1939), în vremea patriarhului Timotei al Ierusalimului (1935—1955), a trimis o delegaţie bisericească în frunte cu episcopul de Roman, Lucian Triteanul la care s-a adăugat şi un grup de 150 de pelerini români, veniţi ca închinători la Locurile Sfinte, care au participat la acea festivitate memorabilă.

Lucrările bisericii şi căminului românesc de la Ierusalim au fost încredinţate de Patriarhia Română, arhitectului Andony Baramki din Ierusalim, iar cheltuielile au fost suportate efectiv de Ţara şi Biserica Română, la care s-a adăugat şi obolul preţios al multor credincioşi români.

Începînd cu anul 1938, cînd s-au terminat definitiv lucrările bisericii şi ale căminului, Patriarhia Română se ocupă de bunul mers al acestei aşezări bisericeşti, trimiţînd preoţi şi personal necesar care, pe lîngă menţinerea legăturilor ecumenice cu celelalte culte creştine prezente în Ţara Sfîntă se ocupă de serviciile religioase, de întreţinerea bisericii şi căminului, de primirea pelerinilor şi a vizitatorilor din ţară şi de peste hotare.

Cei care vizitează acest aşezămînt românesc au prilejul să cunoască arhitectura lui care este inspirată din arhitectura românească a epocii brîncoveneşti, prin împrumutarea înfăţişării coloanelor, cu capiteluri şi a sculpturilor în piatră, care se pot observa mai ales în partea frontală a căminului, cu zid din piatră de culoare roz din Betleem, ceea ce atrage în mod plăcut atenţia vizitatorilor.

Potrivit tradiţiei româneşti de împodobirea bisericilor cu picturi murale, Patriarhia Română s-a ocupat şi de pictarea acestui aşezămînt ortodox românesc din Ierusalim, angajînd meşteri cu renume care au pictat în „fresco" întreg interiorul bisericii, sub conducerea pictorului Gheorghe Popescu († 1975).

Caracterul bizantin al picturii, împletit armonios cu specificul tradiţional al artei româneşti, face ca valoarea ei artistică să fie unică în regiune.

La lucrările de artă picturală se adaugă catapeteasma, mobilierul bisericesc, candelabre şi diferite alte obiecte, toate lucrate artistic şi care, pe lîngă arhitectură şi pictură, dovedesc cu prisosinţă măestria şi priceperea cu care este înzestrat de Dumnezeu poporul român.

Prin rîvna zeloşilor noştri înaintaşi, care au purtat şi în afara hotarelor ţării credinţa, dărnicia şi omenia părinţilor noştri, s-a purces la întemeierea bisericii româneşti din Ţara Bibliei unde pelerinii români, care merg să se închine la Locurile Sfinte, află, pe lîngă găzduire, şi un loc prielnic de rugăciune, unde se poate auzi o slujbă şi cîntări rostite cu pioşenie în limba noastră românească, în graiul străbun. În acest fel se încununează năzuinţa şi străduinţele părinţilor noştri de a avea un locaş de rugăciune chiar la locul unde a trăit Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Este, într-adevăr, minunat şi plăcut ca Biserica Română să aibă în Ţara Sfîntă, aşa cum au şi alte Biserici, propriul ei locaş de închinare şi de găzduire.

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Gînduri de Crăciun

Crăciunul este sărbătoarea păcii şi a bunei învoiri între oameni. Steaua de la Răsărit care adună tot ce-i risipit sub zările sfărîmicioare şi călăuzeşte Magii care vin să aducă daruri şi să se închine Pruncului Păcii născut în Vifleemul Iudeii. Preacurata aplecată deasupra ieslei unde gîngureşte Solul Iubirii, fericită dă verdictul că femeile sînt mame şi prin urmare, stăpînele lumii. Pînă şi iubirea îşi are egoismul ei, numai dragostea de mamă nu-l are. Cîte dureri, vîrfuri de săbii, în inima ei, toate o fac un monument de marmoră caldă. Cerul s-a prăvălit pe pămînt, îngerii purtînd mîndrii trandafiri ai transfigurării slavoslovesc: „— Mărire între cele de Sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace şi între oameni bună învoire!" Păstorii fluierînd vin cu daruri şi îngenunchiază în faţa Pruncului. Falangele orelor vestesc biruinţa Păcii. Viaţa se apără prin pace. Şi pacea implică unele renunţări la prejudecăţi, la vechi concepţii şi egoisme demne de dispreţ. Climatul firesc al civilizaţiei este pacea, condiţia primordială a muncii creatoare şi a prosperităţii colective. Coexistenţa paşnică este un imperativ al vieţii.

Deasupra cortegiilor veacurilor, deasupra vălmăşagului umbrelor atîtor războaie şi dureri, Noaptea de Crăciun, străpunsă numai de focurile luminilor cereşti aduce o reverberaţie cristalină în sensibilitate şi conştiinţă care uneşte pe toţi oamenii de bine spre a spune răspicat un „NU" războiului şi înarmărilor cu bombe.

Globul acesta pămîntesc sclipind de pulberea atîtor oseminte şi avînd cimitirele pline cu oameni de neînlocuit, are nevoie de linişte ca în pace să-şi înalţe Coloşii Frumuseţii şi ai Luminii.

Amintindu-ne de cei căzuţi în războaie, de cei căzuţi înainte de vreme, atît de tineri prin vîrstă, atît de înţelepţi prin spirit, să ne deschidem inima şi să primim pe Pruncul Păcii. Pe Iisus Hristos Mîntuitorul, şoptindu-i: „— Te primim cu drag, pentru că, Doamne, noi, oamenii, putem să făurim nu doar ani noi, ci şi ani sclipitori, calzi şi răcoroşi, rostogolind ceasuri de pace, nu numai ghemuri de lacrimi şi de sînge.

În prag de Crăciun cînd degetul lui Dumnezeu atinge uşor claviatura orgii universale, de pe pămîntul românesc, ca îngerul luminii într-o cupă, se răsfrîng îndătinatele colinzi strămoşeşti. Privind prin lumina părinţilor noştri pînă-n obîrşiile neamului, descoperim Ţara într-un magic colind şi-ntr-o tapiserie sonoră ţesută cu firele folclorului românesc şi care ne îndeamnă să fim mai buni, mai cinstiţi, mai drepţi şi mai harnici, păstrîndu-ne un suflet de pîine cuviincios, hrănitor, plămădit din omenia românească.

Prot. *Ştefan Tascianu*

Festivităţile aniversării centenarului Institutului Teologic Universitar din Bucureşti

Ziua de 24 noiembrie 1981 rămîne înscrisă cu litere mari în cartea de aur a Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, pentru că în această zi acest aşezămînt de înaltă cultură teologică al Bisericii Ortodoxe Române şi-a sărbătorit 100 de ani de existenţă.

Momentul acesta aniversar a fost marcat printr-o festivitate deosebită închinată împlinirii unui secol de fiinţare şi de activitate a Facultăţii de Teologie din Bucureşti care, din 1948, a fost transformată în actualul Institut Teologic Universitar.

Festivitatea a fost cinstită cu prezenţa Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Iustin, împreună cu ceilalţi membri ai Sfîntului Sinod. La festivitate au mai participat reprezentanţi ai Institutelor teologice universitare din ţară: ortodox de la Sibiu, protestant din Cluj-Napoca cu secţia germană de la Sibiu, şi romano-catolic de la Alba Iulia, ai Seminariilor teologice ortodoxe, ai centrelor eparhiale, profesorii activi, consultanţi şi onorari ai Institutului teologic universitar din Bucureşti, doctoranzii şi studenţii acestui institut, invitaţi. De asemenea, au fost de faţă oaspeţi de peste hotare: ierarhi, preoţi, profesori de teologie, personalităţi marcante ale vieţii bisericeşti internaţionale.

Au fost de faţă reprezentanţii Departamentului Cultelor.

Festivităţile închinate aniversării centenarului Institutului teologic universitar din Bucureşti au început cu săvîrşirea Sfintei Liturghii de către un sobor de preoţi şi diaconi, cadre didactice ale Institutului, şi cu slujba Tedeum-ului de mulţumire, urmat de un polihroniu pentru Conducătorii bisericeşti şi de stat, ca şi pentru participanţii la aceste festivităţi.

După serviciul divin din paraclis, toţi participanţii au trecut în aula Institutului teologic unde s-au desfăşurat festivităţile propriu-zise. În desfăşurarea programului aniversar au avut loc două şedinţe festive. Prima a fost dedicată aniversării centenarului Institutului teologic universitar din Bucureşti. În cadrul acestei părţi Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, locţiitor de Mitropolit al Mitropoliei Ardealului şi fost rector al Institutului teologic din Bucureşti, a condus lucrările şedinţei. La început, Î. P. S. Sa a dat cuvîntul P. C. Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, rectorul Institutului teologic universitar din Bucureşti, care a rostit cuvîntarea festivă în cinstea acestui însemnat eveniment. În cuvîntarea sa, Părintele Rector a făcut mai întîi un scurt istoric al învăţămîntului teologic românesc de la începuturi pînă la înfiinţarea seminariilor teologice şi apoi a facultăţilor de teologie, începînd cu cea de la Cernăuţi, în 1875, iar pentru Transilvania a academiilor teologice. A făcut apoi, un istoric al facultăţii de teologie din Bucureşti, de la înfiinţare pînă în 1948 cînd se transformă în actualul Institut teologic. P. C. Sa a prezentat o situaţie a catedrelor şi a membrilor corpului didactic la înfiinţarea Institutului teologic (1949) şi în prezent. În ultima parte a cuvîntării sale, P. C. Părinte rector Ene Branişte a prezentat un scurt bilanţ al activităţii Institutului nostru din prima sută de ani a existenţei sale, reliefînd valoarea profesorilor şi contribuţia lor la dezvoltarea teologiei româneşti şi a culturii naţionale, ca şi a studenţilor din generaţiile mai vechi şi mai noi, care s-au afirmat ca oameni de nădejde ai Bisericii şi ai Patriei. În încheiere, P. C. Sa a arătat că străduinţile fostei Facultăţi de teologie, continuate de Institutul teologic universitar de astăzi, şi roadele acestor osteneli constituie temelia solidă şi trainică a culturii noastre teologice de care beneficiem toţi cei de azi şi vor beneficia şi generaţiile viitoare. Evocînd amintirea înaintaşilor a căror muncă va rămîne pildă vie şi stimulent în munca celor de azi şi de mîine, P. C. Părinte Rector şi-a exprimat dragostea şi recunoştinţa faţă de membrii Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, fost profesor de prestigiu al Institutului, pentru oblăduirea înţeleaptă şi grija părintească arătată Institutului asigurîndu-l de o activitate plină de responsabilitate pentru formarea slujitorilor Bisericii noastre şi pentru promovarea studiului teologiei. Sentimente de gratitudine şi devotament au fost exprimate şi faţă de Domnul Ion Roşianu, Preşedintele Departamentului Cultelor şi de colaboratorii Domniei Sale, pentru larga înţelegere şi sprijinul acordat în munca desfăşurată în Institut.

În continuare au fost rostite cuvîntări de salut de către P. C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar ortodox din Sibiu, D-l Prof. Dr. János Erdő, rectorul Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj-Napoca, Pr. Prof. Dr. Eugen Trebits, rectorul Institutului Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia, Pr. Prof. Dumitru Dima, directorul Seminarului Teologic Ortodox din Bucureşti, care a vorbit în numele tuturor Seminariilor teologice ortodoxe din ţară, Prof. Dr. Keith Ward, decanul de la „Trinity College" din Cambridge — Anglia, P. C. Pr. Prof. Ioan Bria de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti şi secretar de studii în comisia „Misiune şi Evanghelizare" din cadrul C. E. B. — Geneva, care a transmis mesajul Past. Dr. Philipp Potter, secretarul general al C. E. B.; Î. P. S. Mitropolit Meliton al Calcedonului, din partea Patriarhiei ecumenice, D-l Prof. Dr. George Galitis, de la Facultatea de teologie din Atena — Grecia, Mons. Franco Pizzagalli, reprezentantul ecumenic al Arhiepiscopiei romano-catolice a Milanului — Italia, D-l Prof. Nicolae Zabolotski, reprezentantul Patriarhiei Moscovei, D-l Prof. Dr. Jürgen Moltmann, de la Universitatea din Tübingen — R. F. Germania, Mons. Dr. Albert Rauch, Directorul Institutului pentru Bisericile din Răsărit din Regensburg — R. F. Germania, şi Prof. Dr. A. M. Ritter, Directorul Seminarului sud-est european din Heidelberg — R. F. Germania. În cuvîntul lor vorbitorii au evidenţiat nivelul înalt de pregătire care se face în Institut, valoarea cadrelor didactice, bunele raporturi dintre Institutul din Bucureşti şi instituţiile pe care le reprezintă şi au făcut urări de noi şi mari succese pentru munca de viitor.

Cuvîntul de salut din partea Departamentului Cultelor a fost rostit de către D-l Director Eugen Munteanu.

În încheiere, a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române care a subliniat de la început preocuparea permanentă pentru învăţămînt şi cultură teologică în Biserica noastră. Amintind primele forme de învăţămînt teologic, începînd cu cateheza şi practica şi continuînd cu şcolile speciale de teologie în viaţa Bisericii noastre, Prea Fericirea Sa a vorbit de trei momente principale în viaţa învăţămîntului teologic superior desfăşurat în fosta Facultate de teologie şi Institutul Teologic Universitar din Bucureşti. Prima fază este cea cuprinsă între 1881 şi 1948, legată de înfiinţarea şi activitatea fostei Facultăţi de teologie din cadrul Universităţii. Al doilea moment este cel al transformării Facultăţii de teologie în actualul Institut teologic, sub directa oblăduire a Bisericii, cînd învăţămîntului teologic i se imprimă o nouă orientare şi anume de a forma preoţi pentru cerinţele actuale de pastoraţie. Al treilea moment îl constituie ziua aniversării Centenarului, cînd s-a pus piatra de temelie a noilor construcţii ale Institutului: căminul studenţesc şi Centrul Ecumenic. Prea Fericirea Sa a mulţumit Conducerii de Stat pentru înţelegerea şi sprijinul acordat în această privinţă, apoi şi-a exprimat dorinţa ca viitorii clerici să fie bine pregătiţi pentru misiunea bisericească, dar şi pentru activitatea lor în timpul nostru cînd este nevoie de o permanentă înnoire şi de o contribuţie a Bisericii pe care ţara şi poporul o aşteaptă, o contribuţie la propăşirea ţării şi la propovăduirea păcii. Strîns uniţi în jurul Conducerii de stat, să sprijinim noua iniţiativă de pace, pentru a fi adevăraţi slujitori ai păcii.

După şedinţa festivă, care s-a încheiat cu cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a avut loc un moment impresionant şi anume punerea pietrei fundamentale pentru noile construcţii ale Institutului. P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi, alcătuit din cadrele didactice de la Institut au săvîrşit slujba sfinţirii apei celei mici, după care Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a citit rugăciunea pentru punerea temeliei unei case noi şi a fixat piatra fundamentală pentru începerea lucrărilor căminului studenţesc şi a Centrului Ecumenic.

A urmat apoi partea a doua a programului în care a avut loc şedinţa festivă pentru decernarea titlului academic de „Doctor honoris causa" unor personalităţi marcante ale vieţii bisericeşti internaţionale, pentru activitatea teologică şi contribuţia lor la promovarea păcii şi unităţii creştine. Au fost distinse cu acest titlu: Sanctitatea Sa Vasken I, catolicosul tuturor armenilor, Î. P. S. Mitropolit Damaskinos de Tranoupolis — directorul Centrului Ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy — Geneva, Pastor Dr. Glen Garfield Williams — secretarul general al Conferinţei Bisericilor Europene de la Geneva — Elveţia şi Em. Sa Dr. Hermann Kunst din R. F. Germania. Întrucît primul şi ultimul dintre cei desemnaţi pentru acordarea acestui titlu nu au putut veni, din motive obiective, s-au făcut elogiile şi s-au înmînat diplomele numai Î. P. S. Mitropolit Damaskinos de Tranoupolis şi Past. Dr. Glen Garfield Williams. Pentru primul, elogiul a fost rostit de P. C. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, iar pentru al doilea de către P. C. Pr. Prof. Dumitru Radu.

După înmînarea diplomelor de către P. C. Pr. Prof. Ene Branişte, rectorul Institutului, cei doi Doctori honoris causa au rostit scurte cuvîntări, în care au mulţumit pentru cinstea acordată prin acest titlu academic şi au evidenţiat contribuţia teologiei româneşti la rezolvarea marilor probleme care se pun astăzi Bisericilor creştine şi lumii contemporane.

La sfîrşitul acestei şedinţe, P. C. Prof. Ene Branişte, rectorul Institutului, a rostit un scurt cuvînt de încheiere, după care s-a dat citire textului telegramei propuse spre a fi trimisă Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România. În telegramă se exprimă adeziunea cadrelor didactice şi a studenţilor teologi la noua iniţiativă de pace a Domniei Sale şi a ţării noastre.

În cinstea acestui eveniment deosebit de important din viaţa Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, corul studenţilor teologi, condus de P. C. Diac. Conf. Nicu Moldoveanu, a prezentat un frumos program artistic, alcătuit din coruri religioase, clasice, populare şi patriotice.

Pr. Asist. Dr. *Nicolae D. Necula*

Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului

După ce în ajun, 21 noiembrie 1981, a avut loc, la Centrul mitropolitan din Sibiu, Consiliul eparhial, sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei şi locţiitor de Mitropolit al Ardealului, Duminică, 22 noiembrie 1981, s-au desfăşurat lucrările Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, sesiunea 1981.

Lucrările au fost precedate de un Te-Deum, săvîrşit în capela mitropolitană de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, de faţă fiind Î. P. S. Mitropolit Teoctist şi deputaţii eparhiali.

După ce s-a constituit secretariatul şi s-a făcut apelul, Î. P. S. Mitropolit Teoctist, în calitate de preşedinte, a deschis lucrările Adunării eparhiale, rostind o cuvîntare în care a salutat pe deputaţii eparhiali a căror prezenţă activă în lucrarea Bisericii este ştiută şi preţuită, reliefînd totodată contextul deosebit în care Adunarea eparhială îşi desfăşoară lucrările.

În acest sens, Î. P. S. Sa subliniază iureşul de afirmare a dorinţei obşteşti pentru pace, stîrnit de noua şi luminoasa iniţiativă a Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, concretizată în Apelul pentru dezarmare şi pace lansat de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste. Apelul, a spus Î. P. S. Sa, reprezintă o chemare istorică la care au răspuns toţi fiii Patriei.

Încă din primele clipe la această chemare a răspuns şi Biserica Ortodoxă Română, prin glasul întîistătătorului ei ,P. F. Părinte Patriarh Iustin şi al întregului Sinod, Î. P. S. Sa subliniind că singura forţă care poate să pună stavilă periculoasei curse a înarmărilor ce primejduieşte vădit pacea lumii este unirea glasurilor şi voinţei tuturor oamenilor de bine din întreaga lume.

În continuare Î. P. S. Mitropolit Teoctist a citit Apelul pentru dezarmare şi pace al F.D.U.S., după care au luat cuvîntul mai mulţi deputaţi eparhiali. Vorbitorii s-au referit la primejdioasa cursă a înarmărilor, la arsenalele atomice existente în Europa şi, în acest context au subliniat negrăita valoare a Apelului menţionat, exprimîndu-şi totodată, în numele preoţilor şi credincioşilor pe care îi reprezintă, deplina adeziune la acest Apel.

Această adeziune a fost concretizată şi într-o telegramă adresată Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România, Preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

După o scurtă pauză au fost prezentate rapoartele generale şi anume:

Raportul secţiei bisericeşti, raportul secţiei culturale şi *raportul secţiei economice.*

Rapoartele au fost aprobate, ca şi Planul financiar al Arhiepiscopiei pe anul 1982.

Pe marginea lor au luat cuvîntul mai mulţi deputaţi eparhiali.

A vorbit de asemenea P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

Apreciind lucrarea bogată desfăşurată în Arhiepiscopie, ceea ce a reieşit şi din rapoarte, mulţumind deputaţilor eparhiali pentru participare şi dorindu-le spor bun în lucrarea lor viitoare de folos Bisericii şi Patriei, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a declarat închise lucrările Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, sesiunea 1981.

Cercetări arheologice pentru descoperirea unei vechi mănăstiri

Situată în zona anticului castru roman (Arcidava (Recidava) pomenit în „Novella constitutio XI a împăratului Justinian I — fosta mănăstire Vărădia din judeţul Caraş-Severin a constituit obiectivul unor recente săpături arheologice iniţiate de Centrul eparhial din Timişoara şi efectuate de Luminiţa Munteanu de la Muzeul Naţional de Istorie a R. S. R.

Rezultatele acestei investigaţii au permis obţinerea atît a elementelor referitoare la încadrarea cronologică a celei mai vechi etape monahale legate de săparea în stîncă a fostelor chilii, ale căror începuturi datează din secolele XII—XIII, precum şi dezvelirea fundaţiilor edificiului central — biserica mănăstirii — compusă planimetric din altar şi naos, ultimul fiind flancat de abside laterale.

Prin aceste cercetări, fosta mănăstire din Vărădia reintră în actualitate datorită importanţei ei deosebite pentru începuturile şi dezvoltarea vieţii monahale la ortodocşii români din partea sud-nordică a teritoriului patriei noastre.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: *Teoctist*, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei şi locţiitor de Mitropolit al Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; Diac. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 (Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |